Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Fasciculus temporum (Dutch)

https://hdl.handle.net/1874/313329

KAST 11
27

W 314

Dit overoud en zeer zeldzaam
Origineel-werk,
gedrukt A°. 1480 —,
Geschonken, aan myne Neef!
den Kunstlievende Heere
Arnoud de Langen,
op den 27 October 1785.
te Amsterdam
Hoos van Amstel
Jacobs Cornelisz.

admettre à cause d'une ode très
dans sa jeunesse mais Peron s'en
„ Ce-gît Peron qui ne fut
- Pas même Academ
Dans le même temps La C
mode la comédie larmoyante ou
qui tient de la tragédie et de la co
tard le nom de drame ou de mélo
l'avait assez de succès - surtout par l
que par quelques autres pièces qu
théâtre
Un autre poète qu'il n'est pas pr
Jean Pierre Claris de Florian 1755-1
mais ses oeuvres dramatiques et lon
nos jours à peu près tout à fait oubli
qui font son unique titre de gloire
très inférieur à La Fontaine le roi
conquérir une place distinguée d
semblait avoir rendu les succès
L'aveugle et le paralytique „ le
magique" le lapin et la sarcelle
toujours de petits chefs d'oeuvres
A la même époque nous rencon
qui mérite une place à côté de J. C
c'est Pierre-Denis Echouard Lebr
Il a écrit „Les Veillées du Parnas
traductions en vers des épîtres des e
d'odes et d'épigrammes. Parmi ses od
mérite l'ode par laquelle il se pro

il adresse à Voltaire l'ode sur le
tionnement des Strophes admirables
surnom de Pindarique qu'on a osé
poète qui n'était tenu que
bilement par l'enflure, la dureté
il montre partout inférieur à
sans doute égalé et peut-être surpassé
tout qu'il montre sa force et sa chaleur
tié du dix-huitième siècle la littérature
plus descriptive; cette tendance
ce preuve évidente bilas d'une décadence
ance on fait des efforts pour maintenir
t d'un talent supérieur on se complaît
te autre poésie languissant l'épopée
faisant entendre que des accords rares et
dents aux pièces déclamatoires de Ducus la
soutenue par le talent de Collin d'Harleville
nt n'était plus qu'une fade allégorie
le règne du genre descriptif. St Lambert
lestre (1787-1813) l'avait manqué par
93) auteur de plusieurs tragédies sans
la peinture. Roucher (1745-94) a
été trop décrié par La Harpe. Aussi
sans beautés. Mais tous ces poètes sont
788-1813) qui dominant dans le genre
mirable talent de versificateur réussit
s Géorgiques de Virgile il trouva
dans son courageux ~~[illegible]~~ dalhuyzant
dans son „Poème de la pitié"

VAK 7413. No. 87

KAST II
27

Bibliotheek
MINDERBROEDERS
WEERT.

KAST 11/27

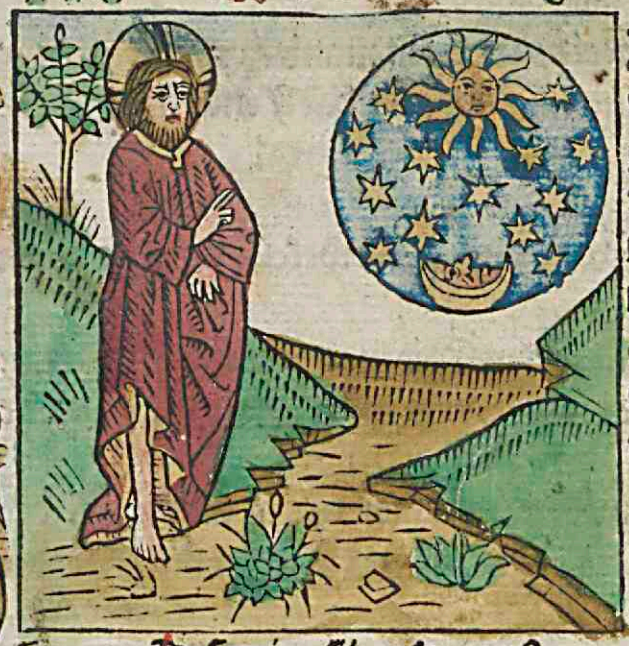

Int beghinsel heeft god ghescapen hemel
eñ eerde Sinte Augustijn seyt opt boeck
genesim dat die auctoriteyt deser scriftue
ren meerre is dan tbegrip alles menscheli:
kes verstants. eñ want wi hier principali
ke dencken te spreken van die tijt so heeft
ons behaecht cortelick te rueren dat begin:
sel des tijts. waer om selmē mercken als
die doctores bescriuen. datter int beginsel
van god ghescapen sijn ghelijck eñ tsamen
vier dingen wt nijt In welcken blencket
ende schijnt die ouerste moghentheyt des
sceppers Dese vier sijn aldus ghenoemt Celum empyreum dat is die vuerigen
hemel. die enghelsche natuer. die materi der vier elementen. eñ die tijt. Ende dit
heten die doctores dat werck des sceppings dat ghewrocht is voer eñ eer dat eni
ghen dach ghemaect wort Hier nae volchde dat werck des verscheydings. In
welcken blencket die ouerste wijsheyt des sceppers. eñ dat gheschiede in die eers:
te drie daghen Daer na volghet dat werck des cierheyts daer die ouerste goet:
heyt des sceppers in schijnt dat gheschiede in die drie and daghen alst claerlick be
screuen staet ī genesi int eerste capittel. Mer inden seuenden dach rustede god vā
alle werck dat hi ghewrocht had. nijt dat hi werckende vermoeyt was. mer dat
hi of liet te maken enich nywe creatuer welcke materi ofte ghelikeniss nijt voer
ghemaect en was Ende dat sinte jan beserijft in sijn vijfte capittel. Mijn vāder
wercket tot nu toe eñ jc wercke. dat is te verstaen van een stādighe dienstaftic:
heyt den creatueren. Want hi laet nijt of te regieren eñ te behouden dat hi ghesca
pen heeft. Ende daer in schijnt die ouerste volcomenheyt des sceppers want hi
hem seluen ghenoech is eñ en behoeuet den creatueren nijt. mer die creatueren be:
hoeuen hem. wāt die cracht des sceppers is allen creaturen een saeck des wesens.
eñ dat is dat die seuenden dach gheen auont en heeft. Hier of doersiet sinte Tho
mas int andde boeck vanden hoghen sin eñ die doctoers daer op scriuende Ende
want dese navolghende tijt hoe wel datse ons bewijst god tot dese vier voerspro
ken. als die ouerste moghentheyt. wijsheyt. goetheyt. eñ daer wt volghende die
oūste volmaectheyt Nochtans bewijstse ons mede die godlike bermhertichеyt.
eñ rechtueerdicheyt. Als dauid spreect. O heer. Jc sal di singhen bermhertich:
heyt ende rechtueerdicheyt. Item alle die weghen gods sijn bermhertichеyt ende
waerheyt Ende bermhertichеyt hout dat sceptrum dat is den staf also langhe als
wi op deser eerden wanderen. welcke nyemant gheweyghert en wert.

Dat dagheh dat die ware dinc̄ god alle dinc̄ in
sciep dat en weet ghen mensche ouer eerden.

eerste dach. Inden eersten dach heeft god gemaect een licht in manier van luchtender wolcken dat ouermits sinen opganck makede den dach ende sijn onder ganck aenbrocht den nacht.

die ãderde Inden anderden dach maecten god dat firmament welcke die ouerste ende onderste wateren dyelt.

die derde Inden derden daghe vergaderde die wateren die waren onder dat firmament in een plaets en̄ schen dorre dat is die eerde gheciert mit hout vrucht hebbende.

die vierd Inden vierden dach makede god twee grote lichten dat is die son en̄ die maen ende die sterren die den hemel cieren en̄ die eerde verluchten ende die tijden verscheyden.

die vijfte Inden vijften dach maecten god voghelken ende visschen op dat die wateren mit visschen en̄ die lucht mit voghelken gheciert worden.

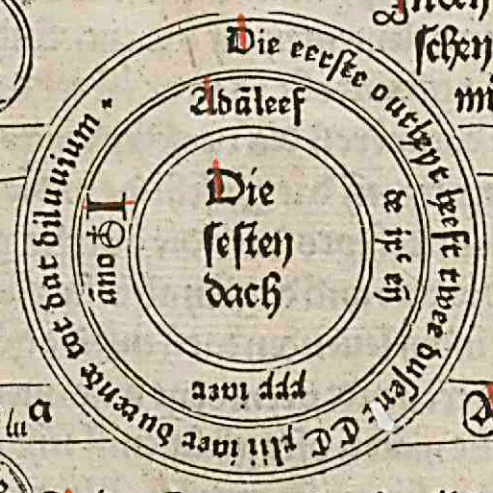

Inden sesten daghe maecte god menigherley ghedierte en̄ schiep den mensch van slijck der eerden en̄ keelde den mensch na hem seluen.

Adam had xxxij sonen ende xxxij dochteren.

die seuende Inden seuenden dach rustede god van alle werck dat hi ghemaect had en̄ ghebenedide den dach ende heylich maectent.

In dat eerste jaer des werlts inden sesten dach heeft god adam ghemaect vander eerden een volwassen man na den beelde gods. en̄ adam slapende maecte god euam van adams ribbe ende settense inden paradijs en̄ ghebiedende dat si niet eten en̄ souden vanden vruchten des houts opten proef des doots Inden seluen dach dat si onghehoersam waren ende ghesondicht hadden terstont heeftse god ghewozpen vten paradijs daer si mer seuen vren i ghweest hadden in dat eertrijcke des vermaledijnchs daer dat si leuen soudden in drefnisse en̄ ellende thnt dat si storuen als beschreuen staet in genesi int eerste capittel.

Item adam en̄ eua waren maech den doe si vten paradijs ghinghen inden xv jaer dat si verdreuen waren wonnē si Cayn hozen eersten ghebozen soen en̄ calmanam sijn suster. en̄ daer nae inden xxx jaer wonnense Abel en̄ sijn suster Delhozam. Doe adam out was hondert jaer doe versloech Cayn sinen broeder Abel.

God heeft gheordineert dattet menschelike gheslachte voert ghecomen is wt een mensche om te prijsen ende te bewisen hoe dancberlick dattet gode is in veel dinghen enicheyt welcke consideraci ende aendacht den wtuercoren die den heylighen enghellen in die ewighe vrede sellen versellet werden seer vordelick ende ghenoechlick is. Serteyn mit die grote onmenschelicheyt te sondighen sijn die menschen vergaen sodat die beesten onder malcander vreedsamer ende vryer leefden. Die leewen eñ die draken en hebben nie onder hem alsulcken strijden gheuoert als die menschen ghehadt hebben God die mint den bant der eendrachticheyt Als Augustinus beschriuet int boeck van die stadt gods.

Hystorie als Cycero seyt is een tuych der tijden. een licht des waerheyts. een meystris des leuens. een boetscapter des outheyts Daer om ist seer orbelick te weten veel hystorien ende daer een mensch hem in te oefenen op datmen by ander lude exempellen leere na te volghen dat nut ende profijtlick is ende te vlyen alle dat hijnderlick mach sijn.

vi^c xxv — vij^c xcv

Caynam — Dese leefde neghen hondert ende tien jaer.

Malaleel — Dese leefde acht hondert vijf ende neghentich jaer

Anno voer die gheboert ihesu iiij^m iiij^c iiij — iiij^m iiij^c iiij

Adam was een heylich man Alle die daghen sijns leuens was hi vernuft ende vermaert ind gheeste der prophecien Hi heeft grote eñ langhe penitenci ghedaen Hi gaff sinen kinderen gheboden d rechtueerdicheyt ghebiedende dat si wachten eñ scuwen souden tgheselscap van Cayn horen broed eñ mit sijn kinderen niet vergaderē ind echtscap. Dese Adam onse eerste vad ouermits een sonde die hi dede so heeft hi ons allen verdreuen vten paradise Mer mit sijn heylighe conuersaci eñ grote penitenci heeft hi ons wed ghegheuen exempel te comen tot die vruechde des hemelschen rijcks. Die oec nu dat niet en volcht die en mach van dat eerste mit recht niet claghen.

mani ael. — matu sael.

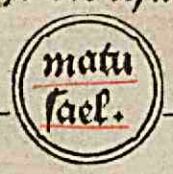

Die outheyt des werlts werden bi ghelikenisse ghenomen na die ontheyden der menschen Ende van diuersen doctoren werdense verscheyden gheset. Ende mit menigherhande Redenen bewijsen si waer om datse dus of anders bequaemlicste beghinnen ende oeck mede eynden welcke materie hier nijt en dient. Mer nae dien dat ons hier orberlic is soe selmen weten datter sijn sess outheyden des werrelts Van welcken die eerste beghint van Adams tijt ende dat die werrelt ghescapen wordt duerende tot dat diluuium toe. Ende heeft nae der hebreeusche waerheyt dusent ꝛc. suect hier om ✝

SIG. SIGNANS SIGNACULA BIBLIOTHECAE FF. ANN. CONVENTUS WERTH.

✝ dusent vi^c lvi iaer Ende na lxxij beduders Als ysidorus eñ veel and segghen dien wij hier na volgen ij^m ij^c xlij Dus schelen si v^c lxxxvi iaer welcke die ebreeusche min hebben in deser eerste outheit. Ende na deser rekening so heeft mathusale doot geweest voer dat diluuiũ. nochtans int self iaer dattet diluuium was. ¶ Die anderde outheit beghint van dat diluuium durende dat Abraham gheboren wert Ende heeft nad ebreeusche ij^c xcij iaer Ende nad lxxij beduds ix^c eñ xlij dus twistense in vi^c eñ l iaer welcke die hebreeusche min hebben Eñ wat die reden mach wesen eñ die saeck van alsulcke twiste en heb ic niet moghen vijnden. ¶ Die derde outheit beghint van die gheboert Abrahe ende duert tot dat beghinsel des rijcks dauid hebbende nad gbreeusche ix^c xli iaer Ende na die lxxij ix^c ende xl iaer. ¶ Die vierde outheit beghint van dauid eñ duert totter oueruaert van babylonien Ende heeft nad hebreeusche iiij^c eñ lxxxiiij iaer Ende na die lxxij beduds iiij^c eñ lxxxv iaer. ¶ Die vijfte outheit beghint vand oueruaert van babylonien als doe iherusalem v̄destrueert wert eñ die tempel verbrant ⊕

¶ Dese Enoch was rechtueerdich ende gode behaechlick Eñ om sijn grote heylicheits wil heeft hem god ghestelt int paradijs daer hi leeft in groter rust des lichaems ende des gheestes mit die propheet helyas tot die toecoemst van Entekerst Eñ dan sellen si beide als Enoch eñ helyas comẽ te iherusalem Eñ prediken al daer cristum drie jaer eñ een half Dan sellen si vã entekerst int imddel van iherusalem ghemartierizeert werden Ende sellen verrisen des derden daghes eñ op climmen ten hemel mit aensiender oghen alsmẽ leest in Apocalipsi Dese Enoch heeft scrift after ghelaten.

Anno mundi ix^c lxx — M C xxij

Linia xpi

Jareth. — Dese leefde ix^c lxij hi starf vij daghen voer dat diluuiũ.

iij^c lxv. Enoch. iaer.

Dese lamech was die eerste bygamus dat is die twee wiuen trouwede hi leefde in ouerspeel versmãdende tghebot gods als datter twee sellen wesen in een vleysch Dese lamech heeft oeck Cayn ghedoot mer niet willichlic want doe hi out was eñ sijn oghen verduustert waren wort hi van een kijnt gheleyt welcke kijnt vermoede een wilt beest te sien beweess dat hi schieten soude eñ hi schoet eñ dode cayn Doe hi dat vernam sloech hijt kijnt dattet mede starff.

Ada — jabel — Dese vant eerst dat instrument welke die herders draghen Hi maecte tenten daer die herders in woenen.

Begheerlicheit der oren

jubal — Dese vant die musijck orghel ende snaerspeel Ende die proporci ende consonanci nam hi wt gheluyt vã hamerslach.

Begheerlicheit der oghen.

lamech — Lamech wert genoech gepinicht vã dese twee wiuẽ wãt daer eẽ doer sondicht daer wert hi of ghequelt.

tubal chayn — Dese was die eerste smit die mitt hamer wrocht in alle wercken van metaell ende yser ende hoe dat mer scrift in wt greuen mocht.

Begheerlicheit des vleysch.

Sela — Dese was die eerst die tegẽsten natuer ende zede op brocht twee wiuen te neuuen.

Noema. — Dese noema vant eerst alle manier van drapery want te voren besichte ende ghebruecte men die vellen van beesten voer clederen.

Owert duerende tot die ghebenedide ghewert xpisti hebbende iaren na der voerghenoemde meysters dien wij volghen vc ende xc iaer Ende als ic voerspraken heb so isser twist van die rekening der iaren dese outheyden want die meysters hebben verscheyden opinien in hoer rekening ghehadt Mer si en scheelen niet alte veel Daer om een yghelic verkiest dat hem behaecht dat ons goet docht hebben wi ghesayt

Die seste outheyt beghint van die ghewert xpisti ende duert totten eynde des werlts welckes eynde alleen gode bekent is.

Item int beghin des eersten outheyts is die werlt ghescapen. Int beghin des anderde is die werlt purgiert doert diluuium. Int derde is ingheset die besnydenisse teghens die erffsonde. In die vierde is gheordineert die saluinghe der cominghen. In die vijfte ghesciede die ouerganck des volcks gods in babylonien. In die seste heeft die soen gods vleyschlick natuer aenghenomen. In die seuende sel die doer des paradijs ghesopent werden. In die achte seller sijn verrisinge der lichamen Ende dese sel dueren inder ewicheyt toe.

Mij^{c} lxxxvij

Mathusale.

Dese leefde ix^{c} ende lxxix jaer.

Deze mathusale was die alre outste van jaren daer die scriftuer of spreect Ende doe hi vijff hondert jaer out was spraeck god tot hem Mathusale wilstu so tymeren een huus want du selste leuen noch vijff hondert jaer Hi antwoerde ende spraeck. Om dat weynichgen tijts en sel ic gheen huus tymmeren Ende onder die bomen ende doen ruste de hi als hi ghewoenlick was.

Nota men leest dat alle die vry kunsten werelicke en natuerlike kunsten dienende die menschelike curioscheyt gheuonden sijn van lamechs kinderen En dus so hebben die vreemde kinderen in ouerspul ghewonnen subtijlre ghweest dan die ander Ende want si ghehoert hadden van adams prophecie als van toecomende diluuium daer om heeft tubalchaim dese seluer consten in twee columpnen wt ghehouden in elcke columpne al ghescreel van welcke die een was van marmor steen om dat tet water van diluuium niet off wasschen mocht. Die ander columpne was ghebacken steen ouermits dattet vuer daer niet op winnen en mocht. Die columpne van marmor steen is noch in syrien.

In dese tijt waren die gyganten opter eerden.

Die quade wercken werden vermenicht opter eerden.

Miij^{c} liij

Lamech.

Dese leefde vij^{c} jaer en de lxxvij

Anno doer xiij^{c} lxxxvij die ghehoert xpi

Dese cham noes soen besat affricam Ende vā hem quamen xxx gheslachten Dese cham siende sijns vads scamelheyt bespotte sinen vāder eñ boetscaptet sijn broeds waer om hi vermaledijt wert gheuende alle bespotters een verueerlick exempel.

Van desen Chanaan sijn ghecomen die afri ende fenices Ende dat volck vā thananeē

Dese ionithus was noes soen eñ wort gheboren int derde iaer na dat diluuium welcke van moyses niet ghenoemt en wert Dese ontfeng van gode die gaue des wijsheits Hi vant die astronomy hi voersach toecomende dinghen eñ alre meest van oersprong eñ destruesi der vier principael rijcken Ende doe hi begaeft was van noe sinen vad ghing hi in etham eñ woenden al daer Men seyt dat hi oeck raet gaf nemroth hoe dat hi regnieren mocht.

Cham

Chanaan — chananei.

Futh — lybies

mesraym. — egypcij

chus — ethiopes

cathaflua cās wijf

ionithus.

Anno mundi

Hier beghint die anderde outheyt duerende tot Abraham toe.

1682

Noe wert geborē

VIII

Op dese tijt quam dat diluuium

Xps lini

Puer faca noes wijf.

Japhet.

Fluya Japhets wijf.

traces yras

Mosog. — macedoces

ioues yauā

tubal — hiberi eñ hispain

Maday. — die medi al tijt mach tich volck

Gomer. — galathe daer na gallici

Magog. — hier of comen scite eñ gothi

Dese iaphet noes derde soen van sinen vad ghebenedijt besat Europā Eñ van hem sijn ghecomē die heyden besittēde dat derden deel des werelts welcke heyden nu kersten sijn aenbedēde den vader den soen eñ den heyligen gheest den heyligen drieuoudicheyt in eenheyt des wesens Ende van desen Japhet sijn ghecomen xv gheslachten.

tharsis. — van dese sijn die cilices daer die stadt heet tharsus

Heliza. — Van dese sijn elizij ende na gheheten eolides

Cethin — Van desen comen die cethei dat is ciprij

dodanim — Van desen comen die rodij

Assenes. — Van dese comen die sarmate welcke die gryeken regios nomen.

Riphat — Van dese comen die paslagones.

rogorma. — Van desen comen die friges.

gerge seus. | Eue: us. | Ara: theus | Cy: neus | Ara: dius. | Sama rites.

sidonij sydon | ethei Etheus | Ama theus | iebuse9 iebusei | Amor reus.

Sa ba. | Da dan | copes

Van futh hebben oersprong die libies waer of dat water maurita nus gehetē is futh Eñ alle die landē daer ōtrent heten futhenses.

Neptu lim. | Cellu lim. | Judin auax | labaim ferezim | Philis tiym.

babylonij Nem roth. | Be lus | mn9 com̄c | semi rais | eres com̄c | Celli us.

sabei Saba | Sa bata | Saba thaca. | eiule eiula. | arabes regīa

ij^m ij^c xlij | ij^m ij^c xliiij

vi^c iaer Sem off melchi sedech

Dese sem noes eerste soen besat asyam die hebrei seggen dat hi was melchisedech priester eñ com̄c van salem dat is ihrl̄m want na dat diluui tym merde hi salem of ihrl̄m Hi leefde tot ysaacs tiden abrahās soen vā hē sijn gecomē xxvij geslachtē.

iij^c iaer arphaxat. xxxviij.

Dese was sems soen eñ wert ghe boren int anderde iaer na dat dilu uium.

Par phia.

ludij

syri aram | Lud of lid | assirij assur | elam

Van dese comen die Elamite princen vā parsiden

Van desen Aram sijn ghecomen die syri welkes principael stadt is da mascus want in hebreeusch so heet syria Aram.

Dese hus had die heer scappi ouer tlantscap tra conitidis eñ damasci Eñ die heylighe propheet job js van dit eertrijck hus gheboren.

Hus. | Hul. | Ge ther | Mes.

Dese Assur want hi niet rebell ende onghehoersam woude wesen teghens god doe nem roth tymmerde den toern van babylonien daer om vloech hi van sennaar tot een ander lant ver van daen dat te voren onbewoent was welcke lant wt sinen naem ghenoemt is assyria Ende hi tym merde een stadt die namaels ghehetē is niniuen een ouerst ende principael stadt van al dat rijck van syrien Dit volck was altijt beruft ende ver: noemt wreet te wesen.

Noe was een rechtueerdich man Hi had graci gheuonden voer den heer Doe hi out was v^c jaer wan hi cham sem eñ japhet. wt ghebot gods began hi te tymmeren die arch eñ volmaectense ĩ hondt jaren In dat hondste jaer dat die arch volmaect was openbaerde hẽ onse heer andwerf ghebiedende hem dat hi mit sijn wijf mit sijn drie kinderen eñ hoer wiuen eñ mit die beesten gaen soude ind archen ꝛc. Ende ter stont so quam dat diluuium eñ die waterẽ op resen bouen allen gheberchten xv cubiten alst bescreuẽ staet in genesi int vij capittel. Nota opten seluen sonnendach in mey doen hi ghing ind archen opten seluen dach doet jaer om ghecomen was ghing hi wed wt mit allen beesten die daer in waren Na dat diluuiũ. gheschiedet noe die vernaemde dronckenscap welke een oersaeck was sinẽ kinderen sem eñ japhet om die vaderlike eerweerdicheyt dat hise ghebenedide Mer sijn soen cham om die bespotting eñ oneer dien hi sijn vad bewees wert hi vermaledijt Ende als augustinus bescrijft so wert hier eerst mency ghemaect van dienstafticheyt eñ vand edelheyt Ten is oeck niet te vermoeden dat allet volck die van cham quamẽ dat si gheweest sijn onedel eñ onmachtich wãt si warent die eerst begonnẽ soect op and si

Anno mundi

Xp̃s lint

Archa noe was lang CCC cubiten Ende was breet .l. cubiten inden hoechte hadse .xxx. cubiten int ouerste besloten in een cubit alst bescreuen staet in genesi int vi capittel.

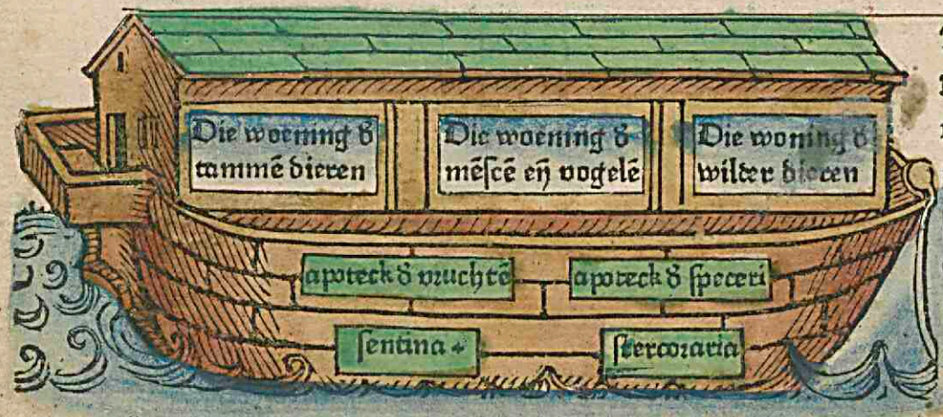

Nota dat waerachtelic vã noes iij kinderẽ wt gesprotẽ sijn lxxij geslachtẽ eñ so menigerhande tongen ofte spraeck began te comẽ opt eertrijck als iheronimus bescrijft ĩ genesi int x ca. om te bewisen dit misterium so heeft onse heer ihesus voer sijn aensicht ghesent lxxij discipulen als lucas bescrijft ĩ sijn x ca. Van deser materien spreet augustinus int xvi boeck vã die stadt gods eñ ond veel and punten seyt hi datter veel and mẽschen gheborẽ sijn daermen gheen huechnissen of en heeft wãt si voer and volck gheweest eñ geborẽ sijn eñ si gheen vrucht voert gebrocht en hebbẽ Die namẽ vã desen volck sijn een deel gebleuẽ daermẽ hoer oersprong of weet als vã assur sijn die assyrij gecomẽ eñ van heber die hebrei Eñ een deel sijn verandt wt outheyt des tijts so dat die geleerste meysters ondsoekende die oude hystorien niet en hebben gheuonden die oersprong vã allen mer alleen een deel wt desen volck.

macht te hebben op eertrijck eñ te regnieren alsmen leest van nemroth eñ van die coninghen van chanaan eñ van afren Ende al die van Sem eñ Japhet ghecomen sijn en hebben oeck niet al duechdsam edel eñ machtich gheweest wãt vol nae sijn si alle gheuallen in die worm der afgodye eñ veel tijt worden si vanden anderen verdruct Mer dese maledixci eñ benedixci aensiet die duechden eñ die onduechden vã welcken enich mensch waerachtich edel of onedel ghenoemt wert. Ghelikerwijs als die gheen die abrahams gheloeff nae volghen werden meer gheheten abrahams kinderen dan die ioden die na den vleysch van hem ghecomen sijn Niet te min si hebben nochtans ghehadt sommighe speciael preuilegien van god om hoer verdienst eñ om die benedexcie des vãders Ende van desen drie noes kinderen dier wijls dat noe noch in leuende lijf was worden gheboren xxiiij dusent eñ hondert mans personen behaluen die vrouwen ende kinderen hebbende bouen hoer drie princen Als dat van Cham quam had tot een prince nemroth die van Sem quamẽ hadden Jectan Ende die van Japhet quamen hadden suphene.

ij^m iij^c lxxix

Sale of caynam

Dese was arphaxats soen eñ leefde .cccc. eñ xxxiij jaer doe hi out was .c. eñ xxx jaer wan hi sonen ende dochteren dese sale wert van sinte lucas gheheten caynam Hi stichtede die stadt Salem die namaels wert gheheten Jherusalem.

Die regen boge heeft twee principael coloren die ons beteykenẽ twee oerdelen. Die waterich coloer beduut ons dat diluuiũ welcke vleden is eñ des wij nijt meer ontsien doruen Die ander is een vuerighe coloer beteykende ons dat toecomende oerdel ouermits dat vuer dat wij waerachtelick verbeydende sijn.

Dit is een teyken van eendrachte ende vrede welcke ic gheue tusschen iv ende my ende tot allen siel Alst iheronimus beschrijft inden bybel genesis int neghende capittel.:.

Nota merct die doctores sprekende dat in desen tyden die werlt geplaecht wert mit een rechtũdigen peen Eñ wãt die oncuusheit oũuloedich was welcke die lichamen besmettede daer õ ist eertrijck gewasschen eñ gereynicht doert water Mer int eynde des werlts wãt die õmanierlicke ghiericheit sel oũuloedelic regnierẽ d õ sel die werlt purgiert werdẽ doer tvuer wãt gout eñ silũ plechmẽ ĩden vuer purgẽn

Augustin9 in sijn xvi boeck vã die stadt gods seit dat van dier tijt dat noe sijn kinderẽ ghebene dijt had tot abrahãs tijt toe gheen menci gemaect wert vã eniger rechtũdiger mẽschen die god geeert hebben dat geleden is meer dan .M. iaer nochtãs en ist niet te gelouen si en hebbend geweest Mer si en sijn niet genoemt wãtet te lange soude wesen vã allen huechnisse te hebben.

Dese jectan bi exempel van nemroth nam hi heerscappi ouer die sonen van sem en̄ hi had xiij sonen die en yghelic een principael gheslacht maecte Mer dit volc als iheronimus seyt en is van ons niet bekent want die lande te ver van ons verschey den sijn of om veranderinghe des volcks en̄ der namen of dat si in strijden ofte and ongeual vā and saken ūgaen sijn.

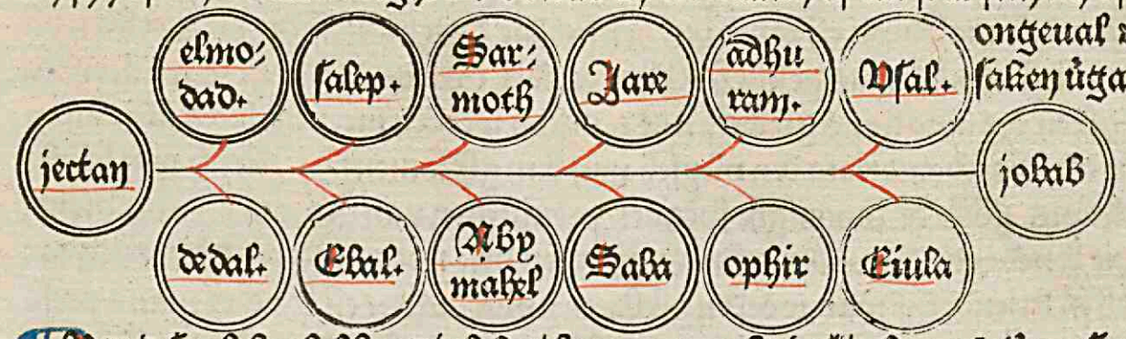

Van desen heber hebben die hebrei hoer naem wāt in sijn huus ind verscey dinge d tongen bleef alleen die hebreeusche heel die te voren genaemt was die mēschelike tael wāt alle menschen spraken die tael en̄ ands gheen Item by dese hebers tijden wert ghetymmert die toern van babylonien van nemroth inden acker sennaar.

Anno mundi ij^m v^c ix

Linia xp̄i

Die hebreeussche segghen dat dese heber ghehadt heeft een gheest der prophecien Ende hi had twee sonen als Jectan ende Phaleg hi leefde vier hondert en̄ lxiiij jaer.

Die edelheyt is omtrent deser tijden voert gecomen Ende nō dat om veel saken die edelheit ingheset is Inden eersten wast vā node wāt doet menschelike gheslacht wassende was. warē die mēschen bereyt en̄ seer geneycht tot quaet waer om most men verbieden die oplopinghe d quad teghen die goeden mēschen Dus wort daer wtuercoren een goet man rechtueerdiger en̄ wijsher dan die andere welcke die com muniteyt dat is die ghemeent presidieren soude om den duechdsame te promouie: ren. den matighen te beschermen. en̄ den quāden te castyen Daer om is edel soe veel te segghen als voer ander in duechden notabel Iheronimus seyt Nijt en sie ic an: ders in die edelheyt te begheren dan dat die edelen mit sommighe noetsaken benau: wet en̄ ghedwonghen werden om hoer nijt te veronedellen van die wijsheyt der ou: deren. Die anderde saeck was onbekentheyt en̄ onwetenscap des volcks welcke gheen rechte justici en wisten hoe wel dat si nochtans vredelike leefde Ende si waren soe seer plomp ende groff dat si nijt groet en achte dan dat in ghemeenre opinien der menschen gheeert wert waer om wast hoer orbaerlick tot hoer vreede te beschermen dat si hoer princen eligierden ende vercoren wt die gheslachten der edellen. Die der: de saeck quam wt sonderlinghe staercheyt want bij tijden als die ghemeent belast wert van oploep der vyanden so wertter ghegheuen een ghebot so wie die lande ver:

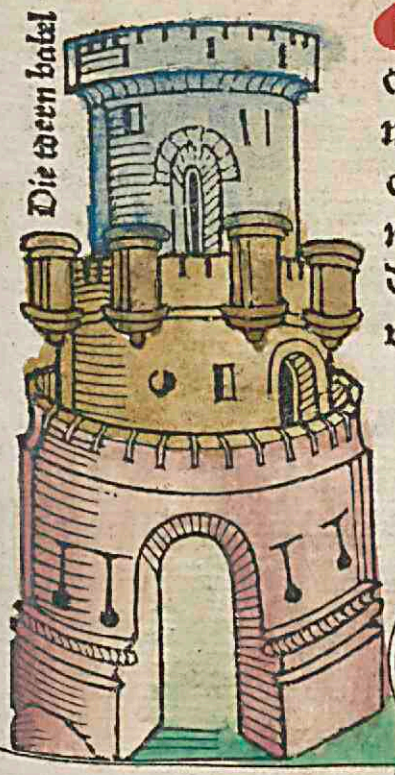

Die toren babel

Dese drie prinçen mit hoer volck quamen te samen in die camp sennaar ontsiende eñ beangt wesende dattet diluuium mochte anderwerf wedcomen spraken tot malcanderen laet ons tymmeren eē toeren welcke hoechte weren mach totten hemel ꝛc. als beschreuē staet genesis int vi ca. Mer god aensiende hoer dwaesheit soe heeft hi tot een prenders sonders miraculeie verstroeyt eñ confundiert hoer tongen so dat die een den anderen niet en verstonde Eñ dus sijn si doer alle die werlt verstroeyt ꝛc.

Nem: roth p̄ncē. vā chā

Die weken sijn vol van dese nemroths boesheit het is by auenture vā gode ghesciet dat neto desen nemroth ghelikewāt si mit enen quadē ghetuft vnaemt sijn Eñ doe die tongen ghedeylt waren liet hi sinē soen belo babylonien die hem na volchte int rijck eñ hi ginck tot die parsen lerende hoer dat vuer te aenbedē voer ✳

Iectan prims van Sem

Supha: ne p̄ns vā japhet

ij^m vi^c xlij

Pha: leg ij^c jaer xxxix

✳ god Eñ die vā nemroth quamen besaten babylonien totten vierden cyliadea toe als metodius sept Mer augustinus sept dat hi veriaecht wert ende die kinderen vā assur dat rijck besaten ende hieldent dusent driehondert ende vijf jaer.

Anno quo ortus est Phaleg

Int. a. li.

In desen phalechs tyden doe die toren van babylonien ghetymmert wert inden achter sennaar wort daer een groet confuus onder den menschen eñ hoer tongen ofte spraeck wert gedeylt Mer i phalechs familie eñ gesin bleef alleen die hebreeusche tael die ouste tael alre tongen Dus is hi phalechs gheheē dat is te seggen als vanden anderen verscheyden Onser god deylde alle die sonen d menschen in lxxij talen van welcke die een den anderen niet of en verstont Van desen lxxij warender xviij die letteren hadden Dese phalech leefde CC eñ xxxix jaer Ende in sinen tijt worden in babylonien die afgoden aengheheden.

Oloste eñ vryde vand vyādery handen die soude voer hem eñ voer sijn erfghenamē behouden dat recht des edelheyts. Die vierde saeck wert ghenomē wt oūuloedicheit d rijcktomme bi wijlen was dattet volck vā groten honger eñ commer so vergingen dat si hoer seluē mit dat si haddē oūgauen enen rijcken man Eñ mit alsulcke compact tē perde si hoer armoede eñ si hieldē den rijcken man voer hoerē heer eñ voer een edel man. Men vijnt oeck edelheyden vā gode instituieert mer weynich vā welckē somme ghebleuen sijn Als in dauid eñ sommighe sijn ūgaen als saul iherboam eñ anderen. Veel edelheyden leestmē oec die mit gewelt eñ tyranscap begonnē sijn vā welcken veel ter stont vergingen eñ veel sijn staende ghebleuen. Eñ nota dat ✠

¶ Item Nemroth was een gygant van x cubiten Hi was machtich inder eerden Hi was een sterck iagher voer den heer dats te segghen den heer Hi heeft mit alsulke yammerlike sonden des begheerlicheits van heerscappi te hebben mit tyranscap begonnen datter noch die werlt so mede besmet eñ vergaen is dattet onsprekelic is Ende tbeghinsel van sijn rijck was babilon arad archad ende calamie int eertrijck van sennaar.

Dit rijck scitarꝝ hoe wel dattet alre ouste is mer wāttet barbarien is so en wertet niet ghe rekēt ond die principael rijckē wāt om die ombequaemheit eñ grofheit des volcs so is dit rijc altijt genoēt barbarien Eñ het is seer groot beginnende vā die broecken eñ landen meotidis tusschen danubium eñ occeanū strecktet tot germanien Ende het is dat eerste deel van europen daer thanus van iaphets gheslachte eerst regnierde Die vnghers ende die denen sijn hier wt ghesproten.

Dat rijck scitarum

Amazonū oft magescitarꝝ.

Dit rijc amazonū dat is d vrouwen rijck neemt oersprong wt dat rijck scitarꝝ Eñ tis gheleghen tusschen den sciten ende albanos noertwert.

Sores die eerste comēc vā egypten

Hier begint dat rijck van egypten dat mit menighe veranderinge die wil mutiert is Eñ daer wert tot veel plaetze d heyliger scriftueren menci of ghemaect Ende duerde tot Augustum toe.

Anno mundi ij^m vij^c lxxiij

Xps lini

Reu off ragau iij^c eñ ij

Item int rijck van sciten striden die mans mit die vrouwen teghens hoer vyanden Die amazonen daer striden die vrouwen alleen Die romeynen ende ander lantscappen striden die mans alleen.

iaccc liii li

✠ na d ouder hystorien dat in pagenisino dat is in heydeniss die gheslachten d edelen hebben selden off nymmermeer duerachtich gheweest eñ dat oūmits houerdye eñ tyranscap Oeck veel edel gheslachten in kerstenrijck sijn mede om die selue saeck vergāen alst bescreuen staet ecclesiastici int x capittel daer staet dat die heer verdestrueert heeft die stoelen d houerdigher hertoghen eñ princen. eñ heeft den sachtmoedighen daer in gheset. Item Nō datter gheen mensch die edelheit ghehaet heeft wāt van hem seluen ist een begheerlick goet Als duechde of and religi Nochtans veel heyligen hebbent ghescuwet om grote perikels wil datter in verholen is eñ mede om grote difficulteyt die hē aengeuesticht is Dat scheen wel aen die heylighe propheet dauid dien god seluer so minlike wtuercoren heeft Waer wt peynsmen datter seer weynich bequaem gheweest sijn tot sodanighen hoecheyt.

¶ Item int dde jaer na dat diluuiū wan noe een soen gheheten jonithus dese was beghift vā god mit wijsheit eñ hi vant die astronomy tot welcken jonithum quam nemroth eñ begheerde raet hoe dat hi regnieren mocht in babyniloen Dese jonithus voersach toecomende dinghen als die oersprong eñ destrucsi d vier principael rijcken Als dat rijck assyriorꝝ sichioniorꝝ scitharꝝ eñ egyptiorꝝ dat oeck daniel die propheet claerlike prophetiert heeft eñ voerseidet sinen discipel nemroth ꝛc.

Dat rijck fichionomy ghenoemt begheint hier omtrent.

Agiàleus eerste conîc.

Als augustijn seyt in sijn xviij boeck van die stadt gods so heeft dat rijck fichionioz te maek cleyn ghweest vã welcken die ghleerste varro vã oudey tijden wt ghesproten is Ende het is daer na ghecomen tot die athenienses. daer na totten latijnen Ten laetsten totten romeynen Dese navolchde int rijck europs die ander coninck fichioniox Ende duerde tot helijs tijden priester ende recht vã ysrahel

Zoroastes die eerste

Dese zoroastes als augustijn seit lachtede doe hi geborẽ wert ende dat ey pnostiaerde nijt goets wantet alley mẽschen gemeen is al screyende opt eer rijck te comen Dese vant die zwarte const Ende van ninus wert hi ũwonnen inden strijt die toe sijn boeken verbrande.

Belus die eerste conîc.

Dese belus die eerste conîc vã assyrien regierde lxv jaer Ende hi wert vã somighe saturnus ghenoemt Men seyt vã hem dat hi int duyster regiert heeft wãt hi cleyn dominaci had. ende hi was die eerste diet volc wt hoere dwaling vermoede god te wesen waer ỏ wert hi menichsins genoemt als

ijm ixc v

Belus baal baalim belphegor beelsebub ꝛc̃. Ende dese ongheregelde dwaling heeft geduert int mẽschelijke geslacht meer dan twee dusent jaer.

ijc xxx Saruth jaer.

Dese saruth leefde ijc ende xxx jaer In sijn iij jaer began dat rijc ỏ egyptaen in sijn xxv jaer is begonnẽ dat rijc vã assyrien daer belus eerst regierde. dese saruth wan sonẽ ende dochterẽ

Onder veel rijcken der eerden in welcken tghesellschap van eertschen nutticheyt of begheerlicheyt ghedeylt is dat wij gemeenlick hieten die stadt deser werlt aenschouwen wij datter sondlinghen twee principael rijcken voert ghecomen sijn heerlijcker dan enich ander Van welcken dat eerst ist rijck van assyrien Ende dat ander ist rijck ỏ romeynen also inder tijt ende stede ghordiniert ende verscheyden als dattet rijck van assyrien eerst int oest op stont Ende dat rijck ỏ romeynen namaels int west Int eynde des eersten rijcks wast beghin des anderen Ende alle die ander coninghen ende rijcken hieten wi als aenhanghende rijcken bi desen tween voerghenoemt.

Item in die heylighe scrift ende woorden altijt nijt voerghenoemt die eerste gheboren sijn Want heber had twee sonen die eerst is genoemt phalech ende die and jectan nochtans is jectan ghebooren ghesweest voer den and want jectan in die tijt doe die tongen ghedeylt worden had hi vij sonen so groot dat si gedeylt worden in verscheyden volck. ende doe wort eerst phalech ghebooren doe jectans sijns broeds kinderen ghedeylt worden Ende phalech wort inder schriftueren voer den ander ghenoemt.

¶ Augustinus in sijn xvi boeck vā die stādt gods int xv capittel seyt dat nae dat diluuium op stonden veel quāde eñ valsche superstitioess manieren Mer tharees huus bleef alleen verlaten want in sijn huus was gheplantet dat huus gods Eñ hi wert seer veruolcht van die chaldeen om dat in sijn huus gheeert ende aenghebeden wort een waerachtich god.

Dese grote stādt heeft ninus seer verbreet ende wt sinen naem heeft hijse ghenoemt niniuen.

Coninghen van assyrien

¶ Die principael daet eusebij ende der heydenen meysters die huechnisse maken ende bescriuen van die ouden tijden Die beghinnent ghemeenlike van desen tijt.

¶ Die grote stādt niniue is die principael eñ ouerste van al assyrien.

¶ Dit rijck van assyrien heeft volnae nye te deghen vreelick gheweest.

Anno mundi iij^m iij^c v

Linia xp̄i

Nachor.

Dese nachor was abrahams oudevāder hi leefde. C. lij. jaer ende wan sonen ende dochteren.

iiiij D lii

¶ Hier beghint eñ neemt oersprong die aenbedinghe der afgoden Nota ist saeck dat ghi wel ouerpeynst ende doer siet die hystorien so vijnt ghi drie principael punten welcke den menschen gebrocht hebben tot afgody Dat eerste punt is die affecti eñ begheerte die de leuendighe menschen ghehadt hebben totten doden Dat anderde punt is anxtuoudicheyt eñ flactieringhe die welcke den menschen ghehat hebben totten coninghen Dat derde punt is die neerstichеyt van meysters beeldt snyders Mer die duuellen die in die beelden verholen laghen eñ antwoert gauen hebben dese dwalinghe so seer gheuesticht datmen allen den ghenen onthoefde die hem nijt en conformierde noch en ghelijckte deser afgodyen Hier bouen op sijn noch ghecomen die bedriechlike pluymstrijckinghe woerden der poeten die ouermits hoer loghentael den onsalighen verdoemden menschen verheuen hebben bouen den hemellen Eñ op die seluer tijt dat die duuellen begonsten te spreken den mēschen so heeft die goedertieren heer sijn enghellen gheseynt dat si in sienlike schijn oeck sommighe wtuercoren ghesproken hebben op dattet mēschelike gheslacht nijt gheheel in die alre quaetste dwalinghe vergaen en soude.

Dese nynus wt ghenuecht ende begheerlic
heyt van heerscappie te hebben eñ om dat hi ver
re eñ meer regnieren mocht so aenvacht hi sijn
nagebuer Eñ want dat volck noch grof was
daer om en hadden si gheen wetenscap van strij
den noch van wapen te hantieren Aldus so be:
dwang hi cortelick vol na dat ghe
heel lantscap van asyen Ende hi
wort die eerste monarcha ofte oū:
ste prince inden oesten Ende want
hi hem seer bedroefde vā sijns vaders doot die
belus hiet daer om so liet hi maken tot sijnre so
laes een beeld conterfeyt na sinen vad welcke
hi so grote eerweerdicheyt beweess dat wat mis
dadighe menschen toevlucht namē tot dat beel
de spaerde hi eñ vergaf hoer haer misdaet Ende
bi exempel vā desen nynus begonsten veel mē:
schen hoere doder vrienden beelden te eeren Aen:
siende dit die bose gheesten des volcks curiosich
heyt. verholen ende bedecten hoer in die beelden
gheuende antwoert segghende dat si goden wa
ren ende datmense godlick eer bewijsen soude.
Dus so is die alre onsalichste sonde ende onge
loeff der afgodye op ghebrocht te maelden god:
like moghentheyt seer contrari Ende dese rasen
de kettery wies so seer datmen allen den ghenen
onthoefden die daer spraken dattet menschen ge
weest hadden.

Nyng die eerste conīc.

regnierde liiij jaer.

Die stādt van Nyniuen.

iij^m C xiiij

Thare.

Dese thare abrahās vader leefde ij^c ende vijf jaer.

Dese thare en woude nijt liden die onrechten diemen hem dede in chaldeen om te aenbeden dat vuer welcke si voer god hielden Ende want Aran sijn eerste gheboren soen daer om ghedoot wert. soe reysde hi als een vreemt man wt pelgrimaed si mit sijn twee ander sonen als abraham ende nachor mit hoer familie en de ghesin tot mesopotamien in een stādt gheheten char ram daer Thare starff doe hi out was ij^c jaer ende vijff Ende die hebreeusche segghen ghemeenlick dat nemroth regnierden in chaldeen die anders gheheten was amraphel coninck van sennaar die lang hier na verslaghen word van abraham somen leest gene: sis int xiiij capittel.

Melchisedech coninck van iherusalem wert om sijnre groter heylic-
heyts wil vanden ghemeente gheheten een rechtueerdich coninc Hi of-
ferde abrahe broet eñ wijn tot een groet misterium dat is tot een verbor-
gen gheestlicheit hi was een pries-
ter des alre ouerste gods.

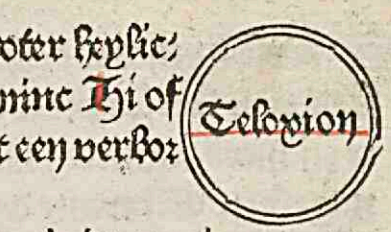

Teloxion

Melchise-
dech.

Dese semiranis des conincs nyng
wedue streden tegens die vā jndien
na des conincs doot eñ verwanse Aldus ist
rijck vā assyrien doer al asyen verbreet Sij vertymmerde
eñ ombemuerde die grote stadt vā babylonien Eñ wāt si
hoer soen dorst ůwecken tot onbehoerlike oncuusheyt daer
om wertse van horen soen ghedoot. als Augustinus vertelt in sijn xviij boeck van
die stadt gods Mer die meyster d hystorien scrijft dat si hoer hilickte aen horen soen
eñ wan bi hem een soen die babylonien die principael stadt eñ dat hoeft van al dat
rijck restaureerde.

iij
Semira-
nis.

Coninghen
van assyrien

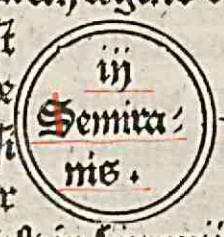

Anno mundi

Hier begint die suete hystorie onser patri
arken die den waerachtighen god gheeert
hebben Ende hem te eren ende te aenbeden
ghepredict hebben.

Linia xpi

Hier beghint die derde outheyt d ueerende tot Dauid hebbende ir hondert ende xl iaer.

3182

Abrahā.
Tharees
soen.

Abraham
leefde C eñ
lxxv jaer.

Saray Abrahams wijf was langhe tijt
onvruchtbaer Ten laesten van die graci gods
wertse vruchtbaer eñ baerde ysaac doe si out was .xc. jaer Sij
was een heylich vrou ende heet oeck yescha.

abrahams wijf

saraiof
yescha

Obila-
āmons

moeder

Dese Aram starf in vr chal-
deorum dat is in een stede also gheheten daermen
seyt dat hi mit abraham int vuer geworpē wert
Mer dat sijn der joden fabulen als die meyster
inder hystorien seyt.

Aram

Loth

loths dochteren

Alba
moabs

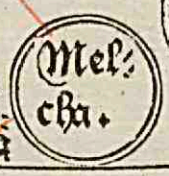

moeder

Abrahams broeders

Mel-
cha.

wijf

Nachor.

Nachor tharees soen abrahams broeder nam
te wijf sijn broed arams dochter die melcha hiet
Hi woende in mesopotamien in een stadt geheten
charram Ende doe sijn vāder doot was Ende abraham ghe-
reysd was pelgrimaet sij inden lande van chanaan doe wan hi
dese drie sonen Als hus bus eñ bathuel mit noch vijf ander.

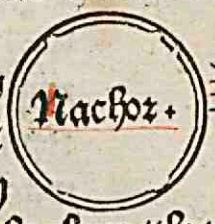

Telexion was die vijfte coninck sychioni orum ende hem regnierende. waren die tijden al soe sacht ende vrolic dattet volck na sijnre doot hem eerde voer god doende hem sacrifici. Eñ tot sijnre eren maecten si alre eerst schoen speelen eñ badimẽten Desen teleixon navolch de int rijck Thuriacus bi welckes grafstede si oeck na sijnre doot sacrificie deden.

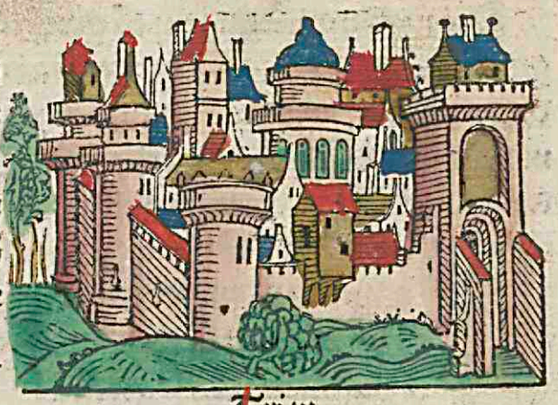

Trier

Abraham heeft verslaghen vier coninghen om dat si loth gheuanghen hadden vã welcken een daer of was nemroth die hier hiet Amraphel alst beschreuen staet genesis int xiiij capittel.

Die oude stadt Trier wert op die moesel ghesticht Ende is voer romen gheweest dusent drie hondert jaer.

Dese grote vrient gods abraham wert gheboren in des conincs ninus xliij jaer.

iij^m ij^c xxxiiij

Nota dat in Abrahams lxxv jaer is gecomẽ van die grote glorie des ouersten gods een woert d ontfermhertichept op dat menschelike gheslacht want doe begonnen die antwoerden ons heren der belofnisse xpristi als Augustinus seyt int. xvi. boeck van die stadt gods.

Anno voer die heboert xpi M iij^c lxvi

Na dat saray doot was doe nam abraham dit wijff Cethura eñ van hoer is veel volcks ghecomen alsmen leest genesis int xxv capittel.

cethura.

Ammon. Dese was der ammoniten vader.

Dese Agar was abrahams dienstmaecht eñ ter begheerten vã saray sijnre huusvrou wan hi bi hoer een soen ysmahel daer veel coningen of quamẽ.

agar.

Na dat zodoma eñ gomorra versoncken waren.

moab

Ende loth droncken gheworden was doe wan hi bi sijn twee dochteren elcks enen soen daer twee grote conick rijcke of quamen Hi was een heylich ende rechtueerdich man Hi verdiende vanden enghellen visitiert te werden Als Abraham visitiert wert.

Bathuel bleef na sijn vads doot ĩ charram.

Bathuel

Vã bus quã balaam die ĩ Jobs boeck hiet Eliubu sites.

Bus. Hus.

Balaam. Job.

Item Moab is vader vanden moabiten.

Dit waren ombequaem eñ groef tiden in welcken dat menschelike gheslacht vergaen was van die claerheyt des natuerliken lichtes Daer om wast van node te ordinieren ende setten rechten ende een wet. dat ouermits hulp van dien die mensche mocht wed comen totter eerste natuerlike verstandenisse Wetet dat veel quāde wetten ende valsche rechten ingheset waren vanden menschen seer contrari den reden des rechten verstandes. Ende veel menschen die in moghentheyt wijsheyt of in ander punten den anderen bouen ginghen dien vermoede sij gode want al dat selsom was hielden si godlick.

Coninghen van assyrien

iiij Ninus

v Arrius.

Dese arrius was die vijfte coninck van assyrien in sijn tijden word ysaac gheboren als Augustinus scrijft.

Dese nynus des groten nynus ende semiramis soen was die vierde coninc vā assyrien Men seit dat hi sijn moeder dode om saken hier voer bescreuen

Van ysaacs gheboerte tot die wtganck van egypten waren xl jaer Hier of leset lyran opt xv ca. van genesis.

Anno mundi iiij^m ij^c lxxxiiij

Xp̄s lini

Hier hebben die heylich enghellen den menschen alre eerst openbaert in menscheliker ghedaente.

ysaac.

ysaac leefde C ende lxxx jaer.

aa .ai iii

Esau vercoft sijn broe der jacob sijn eerst gheborē Hi is der ydumeen vad. Hi besat den berch seyr. Hi dede eerst een heynst springhen mit enen ezelin daer die mulen of voert gecomen sijn.

Esau Edom off Seyr

jesbot eñ sue

Madyan

Madan.

caurā lexā.

Dese sijn vā Cethura gecomen

Dese ysmahel quam vā agar eñ wan twe sonen mit noch tien van een wijf vā egipten.

ysmahel.

cedar.

Nabaioth.

rebecca.

laban

Lya.

Rachel.

Omtrent dese tijt versoncken die steden sodoma ende gomorra.

Loth wijf omsiende wert verwandelt in enen sout steen.

Men leset in die fabulen eñ dat ongeleert volck meent datter so is dat van jupiter eñ ysis sou de gheboren wesen een godlick kijnt Mer sommighe quade menschen hebben dit wtgheset om mit sulke visierde logen hoer selfs oncuysheyt mede te bedecken.

ysis.

Dat rijck d grieken begint hier. eñ duerde tot delborees tijden toe.

ynachus.

Dese ysis was eerst gheheten yo ynachus dochter Mer si reysde in egypten eñ leerde al daer die scriftuer eñ wert daer ysis gheheten Ende van dat sotte volck wort si voer god aenbedet.

Augustinus seyt dat armanit was die viij coninc vā assyrien. in sijn tijt openbaerde god ysaac louende hem dat sinen vad beloeft was Regnierende te sychionien leocippus die viij conic

armaniter

Xerses.

Dit is die oude Xerses die oeck gheheten wert baleus In sijn tijt wert jacob gheboren Regnierende te sychionien thuriacq die oeck ghenoemt wert thurimacus.

iij^m iij^c xliiij

Jacob.

Jacob leefde C ende lxxxiiij jaer Hi wan joseph doe hi xc jaer out was Joseph leefde C ende x jaer.

M vij^c lvi

Anno voer die gheboert xpi

Dese lya jacobs eerste wijff had scheel oghen Ende si wan bi hem sess sonen eñ een dochter.

Lya.

Dese bala was lyens dienst maecht eñ jacobs amye si wan twee sonen.

Bala

Rachel jacobs wijf was langhe tijt onvrucht baer Ten laetsten wan si twee sonen eñ starf int baren eñ wert begrauen bi bethleem.

Rachel.

Zelpha rachels dienstmaecht was jacobs boel Eñ wan twee sonen.

zelpha

Dan.

Dan maect een gheslacht daer sampson of gheboren is.

nep tali.

maect een gheslacht.

Jo seph

joseph een heylich man eñ glorie des huus vā israhel

bēia min

maect eē dubbelt geslacht bēyamin maect eē geslaht van welcke saul ende paulus gheboren sijn.

Aser.

aser maect een gheslacht.

Gad.

gad maect een gheslacht.

In desen tijden seitmen dat promotheq athlas broeder die menschen eerst maec te wāt hi dat groff ende plomp volck leerde Ende om dat hi ghemaect heeft beelden nader mēschen vorm die hi mit sondling conste dede gaen hi maecte eerst een ring beslutende daer in een costeke steen ghebiedende datmense aenden vierden vingher soude draghen Eñ dat om een ader die van daen ter herten streckt.

Coninghen van grieken

Phoroneus.

Dese phoroneus heuet eerst in grieken die weerlicke rechten bescreuen.

Onder desen beloccus coninck van assyrien heeft onse heer ghesproken tot jacob louende hem dat sijn vaders gheloeft was als te besitten dat lant van beloften gheheten chanaan Ende die benedictie van allen menschen wt sijn saet comende welcke is xpristus Jhesus onsen heer.

Coninghen van assyrien

Beloccus

In des conincks Ogigius elusiue tijt was in Achaya een grote diluui.

Anno mundi iij^m iiij^c xxxiiij

Linia xpi

Die Colchines stichtede rhodum

judas jacobs soē iiij

Van judas coemt een coninclick gheslacht van welke onse here xpristus ten laetsten of coemt.

Abraham starf ende wert begranen in Ebron.

iaer ,ua M

ruben maect eē geslacht eñ hi verloer sijn eerste gheboren.

Manasses eñ effraym josephs sonē maken elcx eē heel gheslacht van xij om dattet gheslacht van leui gheen erfnisse en nam Ende dese twee sijn in egipten gheboren ende werden ghetelt ond jacobs kinderen.

manasses.

effraym

ruben — enoch

symeon.

Leui.

ysachar.

zabulon.

dyna

symeon maect eē geslacht Van leui is ghecomen dat priesterlic geslacht ysachar maect een gheslacht. Zabulon maect een gheslacht.

psaluesrō — Carmy.

Helyab.

Dathan

Abyron.

Dese twee als dathan eñ abyron worden mit al hoer geselscap leuendich vand eerden verslonden eñ ter hellen geuoert want si hem teghens moysen versettede.

Dyna jacobs dochter maect gheen gheslacht in ysrahel. Ende doe si wt ghing te besien die vrouwen des conincrijcks werse van sichen bekent.

Phoroneus had een broeder die leerden hoe dat men die jaren eñ maenden soude houden Hi stichte de cleyn tempellen daermen den afgoden in aenbeden soude waer om wert hi van dat plomp eñ grof volc onder die goden mede ghetellet Si offerde hem ossen ende hi is ghehetten phegous.

Serapis die derde coninck vã grieken was te voren ghe heten apis Doe hi te sceep ouer quã in egypten eñ al daer gestoruen was doe maecte hem dat blint volck een die meeste god ouer al egypten eñ doe began daer een wonderlike secte eñ een vreemde manier van enen osse mit onderscheyden verwe dien si noemden apis om dat se leuen dich aengebeden wert Ende doe die osse ghestoruen was beworuen die duuellen daer een kalf vã gheliker verwen om dat groue volck mede te bedrieghen. hier wt quam die oersprong dat die kinder van ysrahel oeck ghelikerwijs tot grote dwaling quamẽ eñ aenbaden dat gulden kalf wat mach d onsaliger wesen in een redelic eñ verstandel mensch dan mit dusdanigher dwaling besmet te sijn.

Serapis.

Dese minerua openbaerde hoer eerst int dal triconidis ende vant daer veel consten eñ sonderling drapery van wol te tractieren eñ nad heyden dwaling is si geworden een afgodinne

Minerua.

Her ende honam worden van god verslaghen want si lelick ondaet bedreuen Si waren judas sonen.

Her.

Sue. judas wijff.

Ho: nam.

Thamar was weduwe van her eñ honam daer na wan si bi judas twee sonen als phares ende zaram

Tha: mar.

Sela.

Dese sela judas soen doe hi iong was en gaff hem judas thamar niet Mer hi seynde hoer tot hoers vaders huus wedue Ende doe sela groter was en dorst hem judas thamar nijt gheuen want hi beanxt was dat hi als sijn broeders verslaghen soude worden waer om thamar ghing sitten daer twee weghen vergãderden ende vensde hoer te wesen een ghemeen wijff. Ende ontfeng daer van judas twee sonen teffens Als phares ende zaram.

Argus was die vierde coninck van grieken wt welcke dat rijck argiuorum dat is der grieken sijn naem neemt Dese word na sijn doot voer god ghehouden En in sijnre eren maectense een tempel daermen hem sacrificien in dede.

Coninghen van grieken

Item in dese tijt begonnen die grieken koern te saeyne.

Argus

In desen baleus tijden coninck van assyrien starff ysaac regnierende te sychionien die ix coninck messapus.

Athlas een groet astrologus die den hemel op sijn scouweren droech als men seyt om die wetenscap die hi had van den sterren.

Coninghen van assyrien

Baleus.

Dese pharao coninc van egypten ontfeng Joseph ende verhoeff hem om die beduding der dromen van dese schoen hystori leset den bybel genesis int. xli. capittel.

Coninghen van egipten

Memphis eē stadt in egypten wert ghesticht.

Pharao nephres

Chorintus wert ghesticht.

Anno mundi iij^m iiij^c xlv iij^m iiij^c xcv

Xps lini

ysaac starff omtrent desen tijt.

Phares.

Jacob starff ende wert eerlike van Joseph begrauen in Ebron.

aj ,ua M a ,ua M

Doe joseph out was xvi jaer wert hi vā sijn broeders vercoft. jn sijn xxx jaer stond hi voer den coninck pharao bedudende hem sijn dromen waer om wert hi van hem verheuen Ende wāt hi cuusch ende sorchuoudich was word hi ouer al van den heer gheseynt ende gheschict.

Joseph

een heylich man

Zaram

Judas wan phares eñ zaram van thamar Ende int baren quam zaram voer eñ stac sijn hant wt sijn moeders lichaem Ende dat vroetwijf hant een roet syden snoerken aen sijn hant ende seyde dit sel die eerste wesen doe toech hi sijn hant wed na hem eñ phares word eerst gheboren daer na quam zaram eñ brocht an sijn hant dat syde snoerken.

merari.

Gerson.

Leui. Jacobs soen.

C eñ xxxvij jaer out.

Dese leui is die vad van allen leuiten die doer Moysen ende Aarons verdienten vercreghen hebben grote eer des priesterlike dignitеyts Van desen leui is oeck cristus ghecomen om die naheyt der gheslachten deser leui ende jude Ende mede om een sonderling misterium Want xpristus die ouerste priester ende ewighe coninck aldus soude werden gheboren ende van ons bekent wesen.

caath

leefde C ende xxxiij jaer.

Cicrops stichtede die stadt van athenen ende van minerua heeft si hoer naem ontfanghen Dese stadt is die moeder vander vry consten eñ van veel philosophen Nochtans is si mede superstitioes gheworden doer des duuels bedroch aennemende valsche eñ quade religien Siet augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods een wonderlike fabel.

Dese amithus coninck van assyrien onder welck Joseph starff regnierende tot sychionien plemeus die stadt chorinthen wert ghesticht.

Amithus

Mercurius was ĩ dese tijt vermaert eñ wel gheleert in veel kunsten die hi den menschen voert leerde waer om meenden si dat hi god was.

Appollo delphicus was in dese tijt vermaert Ende na sijn doot wert hi voer god ghehouden hi hiet oec phyton ende vant die swarte kunst die men phytonica hiet van welcke die heylighe scriftuer menci maect.

Dese pharao en kende joseph nijt jacobs soen Eñ hi gheboet datmẽ alle die kinderen van ysrahel dat knechtgens waren soude drencken somen leest Exodi int eerste ca.

pharao amonophis.

iij^m v^c xliiij

iij^m v^c xciiij

Joseph starff doe hi out was C ende xx jaer.

Esrom.

Hier beghint die dienstaftichеyt ende tribulatie den kinderen van ysrahel duerende C ende xliiij jaer.

Anno voer die M ai, a gheboert ophi M ai, a

Caleph. Hur. Hury. Geselehel.

Omogirus sloech alre eerst die ossen inden ploech.

Hier beghint die hystorie van tboeck gheheten Exodus.

ysuar

chore.

Chore ysuars soen starf quader doot vanden hemelschen vuer om sijn ongehoersamheyts wil Mer van hem quam helchana die vad des heylighen propheet samuel.

Amram. leefde C ende xxxvij jaer

Jacobeth. amrams wijff

Hier beghint dat rijck van athenen in welcken Cicrops alre eerst regnierde eñ hi brocht op veel quāder eñ superstitioess secten die te voren in grieken gesien noch gehoert en waren vaā hem wert jupiter eerst gheseyt god te wesen offeren de hem een osse.

Diee eerste coninc van Athenen

Cicrops.

In die hoechtijt ende feestdach vanden afgod sarapis quā in egipten een oss vten water verheffende hem ind lucht eñ daelde weder int water ende openbaerde hem nijt meer waer om wert hi van dat sotte volck voer god gheeert ende aenbeden.

Dese safrus coninck vā assyrien ond welcke moyses gheboren word in egypten regnierende te sichionien die xij conīc orthopole eñ criaso die. v coninc vā grieken.

Coninghen van assyrien

Safrus.

Pharao die ix coninc vā nefre en heeft die stemme des heren niet ghehoert ende hi en woude die kinderen vā ysrahel nijt verlossen waer om verging hi Eñ wert mit tienreley plaghen gheplaecht Ten lesten ūdranck hi mit al sijn volck int rode meer.

Coninghen van egipten

Pharao bocchoris.

Anno mundi iij^m vi^c xliij

Linia xpi

Aram.

aj ,a M

Job een heylich man Ende een spieghel der lijdsamicheyt wert in dese tijt gheboren van Nachors lini Abrahams broeder Hi leefde langhe jaren wāt na sijnre tribulacie leefde hi C ende xl jaer Dit segghen Augustinus Gregorius eñ Lyra ꝛc. Als dat hi int derde gheslacht na jacop gbeweest is Aldus was hi mit moyses in een tijt Mer hi leefde veel langher Hier of leset Augustinum int xviij boeck van die stādt gods.

Moyses.

Moyses verloste mit die hulpe gods die kind van ysrahel wt egipten mit grote teykenen Eñ hi screef vijf die eerste boeken vāden bybel Eñ doe hi out was C eñ xx jaer starf hi eñ wert van god heymelick begrauen.

Naron.

wert iij jaer voer moysen gheboren.

Doe moyses gheboren was wert hi in een korfken int water gheset.

maria

Dese maria moyses suster was een prophetisse Si maecte een loff sanck Si was seuen daghen malaetsch om dat si murmuerierden Si starff in Cādes ende wert al daer begrauen.

Augustinus seyt dat omtrent dese tijt die hystori scriuers van grieken veel fabulen ende loghentael beschreuen hebben die ghemeenlic veel minre sijn dan dat ghe ruste is datmen daer of maect Want van een te mate cleynen saecke maken si grote materien.

Liber pater vant eerst die wijn in grieke

Die stadt lacedemon wert ghesticht hi stichtede die stadt archos hi is dyonisius bachus des comines vā thebeen seme lees soen hi wert voer god aenbedet.

Deucalions diluui was ontrent dese tijt eñ daer om hietet deucalions wā tet i sijn rijcke die meeste vlopt was Item die fabulen phe tontis worden verbrant.

ascarades

Hercules verwan Antheum.

Item weet dat augustino seyt dattet veel hercules eñ libtipatres gheweest hebben die vā dat onghelouighe volck voer goden ghehouden worden.

Onder desen Ascarades heeft moyses sijn volck gheleyt wt egypten Regierende te sichionien die coninck Maratus Ende in Grieken die coninck Triopas Ende in die laetste tijt Cicropis des eersten coninckx van Athenen.

ijm vic lxxxviij

Amina dab.

Die wet wert ghegeuen moysi inden berch synay.

Dese was die eerste na moysen die mit ganser ghelooff intradt dat rode meer daer die and voer scroemden waer om verdiende hi een coninclick ghslacht voert te brenghen.

Anno voer die ghebueret xpi M a, xl

Dat boeck leuiticus moyses wijf wert ghescreuen.

Zelphora

Dat boeck numerus wert ghemaect eñ verkundicht.

Die tabernakel wert bereyt.

Moyses

Moyses van welckes loff die hemel eñ eerde gheluut gheuen was die oerste houen alleyn propheten eñ hystori scriuers.

Hi heeft god seer claerlike ghesien van aensicht tot aensicht datmen vā niemāt anders en leset dan van sinte pauwels in desen crancken vleysche. Die reden van beyden is alleens.

Moyses was xl jaer rechter hi leefde C eñ xx jaer.

Die eerste oerste biscop eñ priester leefde C xxiij jaer.

Aaron

Aaron ghewepen van god heeft eerweerdelike aenghenomen dat oerste priesterscap Ende heeft hem seluen ende sijn sonen ghemaect een ewich testament Hy starf doe hi out was C ende xxiij jaer. en de wert begrauen inden berch hor Sijn soen Eleazarus na volchde hem int bisdom.

Eliza beth.

anno

Aptheros coninc van creten vant eerst die manier vā honich te ůgāderen vāden byen Dese aptheros had eē doch ter die welke ōtfeng eñ baerde eē soen daer wondlike dingen of ůtelt worden. eñ voerdē namaels tregimēt ī cretē hi hiet Auidis eñ hi heeft veel rechten ghemaect. hi sloech al daer die ossen eerst inden ploeghe.

Die dese x gheboden wil houden ende leren
Die sal mit gode ewelick regneeren
So wiese breect vaert in die helle
Ende wert daer lucifers gheselle
Weest nv hier doch gheern alleyne
Ende hout v ghedachten ymmer reyne
Ende hout voer oghen die x ghebode
Ende bouen al so minnet gode
Onsiet god ende hout sijn ghebot

an° mūdi Van allen boeken is dattet slot

Linia xpi Naason. Naason prince vā dat gheslacht juda was inder woestinen.

Chore vergaet mit iiij^c mannen.
Dathan ende abyron werden verslonden ende veel dusent menschen worden verslaghen ꝛc.
Balaam prophetiert ende wert verslaghen.
Dat boeck deutronomium wert ghescreuen.

Archa testamenti.

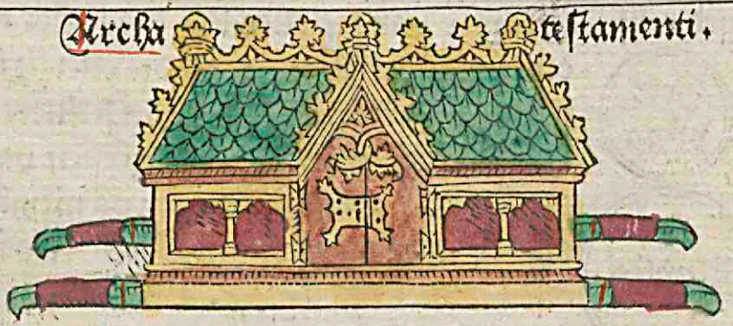

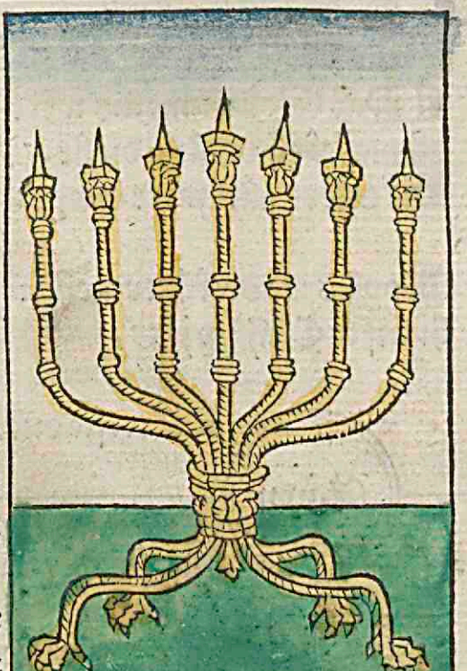

Dit sijn Aarons kinderen

itha mar
elea zar.
Na dab
Abiu

Dese archke stont ī die binnēste tempel dat men hiet sancta sanctoꝝ Eñ hier in was besloten hoer heylichdom Als een cruyck mit hemels broet Ende aarons roede die bloeyde Ende twee tafelen daer die x ghebode in bescreuen stonden.

Dese twee om dat si vreemt vuer offerdē worden si vāden heer verslaghen.

Desen gulden kande laer liet moyses maken van dat alre fijnste gout van beseleel burides soens handen somen leest Exodi int xxxvij capittel.

Omtrent dese tijt begonnen die coningen vā ytalien te regnieren Eñ si hebben veel tijts hoer namen verwandelt wt welcken die romeynen seer verbreet sijn .:.

Coninghen van ytalien

Janus.

Van desen Janus die eerste coninc van jtalien seitmē dat hi noes soen gheweest is Hi timmerde een pallaes dat ghehcten wert janiculum Ende die van jtalien hebben desen janum gehouden voer een groet god makende hem twee aensichten Ende si vierden sijn hoechtijt int beghinsel des jaers om dattet was dat eynde des voerleden jaers eñ dat beghinsel des toecomende jaers Van desen janus neemt die eerste maent januarius sijn naem.

Coninghen van assyrien

Amictus

Dese amictus was coninck vā assyrien onder welck josue starf regnierende te sychionien die xvi coninck Corax Ende in grieken regnierde die tiende coninck danaus Ende tot athenen die vierde coninck Ericthonius.

iij^m vij^c xxv

Salmon.

Salmons wijff hiet Raab.

Moyses starft
Die jordaen ūdruycht
Jherico wert ghewonnē
Die sonne bliuet inden hemel onroerlic staen.

Dat boeck judicum begint hier
Die histori vā josue begīt hier.

Anno voer die ghebeert ihesu

Miiij^c lxxiij

Josue leyde die kinderen van ysrahel vter woestinen doer die jordaen int lant van belofften. Hi was een wel stridende man. Hi hiet die sonne staen ende si bleef staen. Hi verwan Amalech inder woestinen Nae moyses doot wort hi gheset rechter ouer ysrahel om dat hi dat lant den volcke van ysrahel deylen soude Sijn heerlike wercken nede strijden werden in sijn boeck bescreuen.

Rechters van ysrahel.

josue.

Van josue tot Nioth sijn .xl. jaer.

Van Eleazar quamen die priesters die in deser linie staen dalende tot xpristum toe nāder ordinancie der rechteren. der coninghen. ende der propheten.

biscoppen

Eleazarus

Dese Eleazarus die anderde biscop deylde mitten rechter josue den kinderen van ysrahel dat lant Ende van hem comen die biscoppen tot xpristum toe alleen mer een weynich wt ghenomen .:.

Die Coninck ytalus tymmerde een ſtadt bi dat water albula dat die tyber is daer namaels romen ghetymmert wert van welcken ytalus al ytalien ſijn naem voert.

Coninghen van ytalien

Fenix quam in tyrum ende ſydonen die ſteden daer hi regnierde. Hi leerden dat volck die ſcriftuer ende die ghebruckinge der letteren Ende datmen die capitael letteren mit een ſonderlinge fenixe verwe ſoude onderſcheyden.

Cathmo die ſtichtede die ſtadt thebas d hi regnierde hi vant die griexe letteren

Erichonius prince van athenen heeft in grieken die eerſte waghen ghemaect.

Coninghen van aſſyrien

Sibilla ſamia ſemonoe prophetiert claerlicke van ypriſto ende van ſijn arme moeder maria.

Sibilla erithrea gheboren in babylonien prophetiert veel van dat rijck d iooden en van die deſtructi vā twyen. van die geboorte ypriſti en van die heyligher moeder ende joncfrou maria.

Die hyſtorie vanden afgod miche Als die beduders der ſcriftueren ghemeenlick seggben ſo iſt gheſchiet int viij jaer na joſue tijt Mer die hebrei seggben dattet in Othoniels tiden was.

Anno mundi iij^{m} vij^{c} lxxv

Xps lint

Boos ſalmons ſoen.

In deſe tijt was rachab daer een alte geeſtelicke ghelacht of ghecomen is Hi quam vā jetro moyſes neeff Ende hi leerde hem totten joden.

anno mundi

Othoniel Calephs joncxſte broeder verloſte die kinderen van yſrahel vanden coninck van meſopotamien dien hi verſloech ende creech daer mede een wijff ghheeten axa calephs dochter Hi begheerden van horen vader lant dat gewatert waer houē

Rechters van yſrahel

iij Othoniel. van juda geſlacht eñ beneden ſomen leeſt judicum int eerſte ca. hi wert heer van al yſrahel. In ſijnre tijt wert verſlaghen al dat gheſlacht vā benyamin om een ondaet dat ſi deden an eens leuiten wiue die ſi dode mit lelicheyt.

iiij aoth. Deſe aoth van benyamins geſlacht was alte ſterckē man hi was mit beyden hāden rechts hi verſloech coninc Eglon die coninc was vā moab Ende verloſte die kinderen van yſrahel alſo dat ſi in vreden bleuen lxxx jaer ſonder moeyniſſe.

Biſcoppen

Phinees.

Deſe phinees ſiende datter een vanden kinderen van yſrahel ghing tot een ghemeen wijf daer moyſes ende die kinder van yſrahel ſtaende voer die deure des tabernakels ſeer om screyde Nam hi ſijn ſweert ende doerſtack man ende wijf doe exſierde die plaech ende god wert verſoent ſomen leeſt numeri int xxv capittel.

Dese Saturnus jupiters vader somen seyt is gecomē van dat eylant Creta in ytalien daer hi regnierde En die sotte afgodyers mit wondlike verblint heyt missaken dat hi mensch geweest is en nochtans segghen dat hi regniert heeft. hi heeft dat volck eerst gheleert hoer lant mit messing vet te maken waer om wert hi gheheten stercutus Ende na hem sijn die romeynen geheten stercoriani off saturniani.

Saturnus jupiters vader

Dese picus saturnus soen was die eerste coninc laurentum hi was een heerlic strijder en oeck een wijchelaerre hij wert onder die goden ghetellet.

Picus

Dese lamperes was die xxiij coninc van assyrien onder welcke die hystori vā delbore wert bescreuē als Augustinus seyt Ende dat rijck der grieken verghing.

Lamperes

Troys regnierde in dardanien ende stichtede troeyen.

In dese tijt worden van die grieken veel fabulen ghescreuen.

iij^m viij^c xxv

Boos.

Anno voer die M iij^c lxxiiij gheboert ysi

Sangar en wert nijt in die lini gheset want hi gheen jaren en heeft hi versloech sess hondert mannen mit een ploech couter somen leest judicum in dat derde capittel.

Sangar.

Nota weet dat hier gheschiet een ouersprong van die ewangelisten Als van Boos of te rekenen tot Obeth toe Want te minsten soe hebben tusschen hoer gheweest twee hondert twee ende tseuentich jaer welke tijt een mensch niet toe ghescreuen en wert. daer om werden hier vijff boos gheset meer om te beteykenen die tijt dan die wercken die daer in gheschiet sijn Nycolaus de lyra seyt dat nae der hystorien waerheyt gheweest sijn drie boos die een den anderen volghende. Ende want wij dat inder heyligher scriftueren niet en lesen daer om en houden wij dat niet seker. Dit is nochtans vast ende waerachtich dat van tbeghinsel doe josue rechter was ende salmon nam raab welcke wan boos tot dat dauid gheboren was ver bij ginghen omtrent drie hondert seuen ende tsestich jaer daer nochtans niet dan drie gheboerten gheset ende ghetelt werden.

Die oersprong der strijden van Troyen begost hier welcker beghinsel was als een cleyn vonsken daer een grote brant of coemt want daer om dat laodemon nijt en ontfeng herculem ende jason mit sulcker eerweerdicheyt als hoer toe behoerde. wt desen cleynen werck maecten si een grote saeck daer alte veel quaets wt quam hier om seyt Comicus dat een yghelic hem wacht ende voer hem siet.

Coninghen van ytalien

Faunus.

Dese was die anderde coninck laurentum hi was oeck god der gheenre die soe wouden ofte meenden.

Onder desen thauranus coninck van assyrien gheschiede somen seyt die eerste destrucsi van troyen En in die tijt was thola rechter van ysrahel.

Coninghen van assyrien

Thauranus.

Sibilla delphica prophetierde voer die strijt van troyen dat die soen gods soude mensch worden. ende des dit waerachtich waer so soudet misterium vander gheboerten xpristi eerst openbaert wesen den heydenen dan den joden dat seer wonderlick luyt.

Anno mundi iij^m viij^c lxxv

Linia xpi

Boos.

Dese delbora was een vrouwe van effrayms gheslacht Ende om die gracie der prophecie is hoer ghegheuen die eer dat si rechten soude ouer ysrahel ende rechtede xl jaer Ende wt dat ghebot gods riep si baruth dat hi verslaen soude die vyanden van ysrahel Ende die kinder van ysrahel streden teghens jabin coninck van chanaan Ende jeghens cysaram prince des heers ende si hebbense verwonnen somen leest judicum int iiij capittel.

Rechters van ysrahel

Delbora.

Gedeon.

Dese Gedeon versloech inder nacht mit iij^c mannen een ontallick heer vanden volcke van mādy an die hi bewaerde mit basunen en fackelen Onder welck waren vier coninghen als oreb zeb zebee ende salmana hi had lxx trouwede sonē ende enen bastaert gheheten Abymalech.

Siscoppen

Abysue.

Hier wert ghesticht die stadt van mileten.

Hercules ende jason hadden tweyē beleghen ende verdestrueerdent seer welcke van priamus weder ghetymmert word. dese hercules heeft xij heerlike wercken ghedaē hi ordinierde een strijt optē berch olimpi Noch heeft hi weel ander stridē geuoert jtem veel grote loghentalen sijn van hem versiert Ten laesten doe hi veel van sijn vianden verwonnen had. wert hi van sijns selfs passie ende zuycte verwonnen eñ worp hem seluen inder vlammen des vuers Alsoe sterf hi ende wert onder die goden ver-heuen

¶ Anchises bij die afgodinne gehieten venus wan hi Eneam welcke Eneas regnierde naemaels jn jtalien Aldusdanighe loghetalen hebben die bedriegers der simpelre menschen versiert dat sij haer oncusheit ende ouerspel daer mede mochten bedecken.

¶ Laodemon coninc van tweyen wert verslagen Ende sijn dochter yxiona wert gheuanghen ende in grieken gheuoert Waer om navolchden daer alte groten striden ende seer verueerlike dinghen van deser materie soe ouer leset die hystorie vā Tweyen.

iij^m ix^c xxv

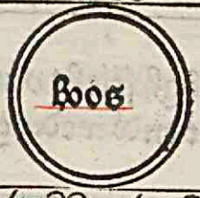

Boos

Die iaren voer die gheboert ypristi M.ij^c.lxxiij

¶ Dese Abymelech gedeons bastert soē nijt ghewepē vandē heer Mer doer sijn selfs boesheit heeft hi hem seluen gheset in die heerlicheit want hi onthoefdē sijn lxx edel broeders op een steen om dat hi tlant van ysrahel woude regieren.

Ende quāder doot eynde hi sijn leuen want hi regierde mer drie jaer lang. Daer na wert hem die hersen in ghewoerpen wt eenre toern van een wijf mit een stuck van een molensten. Alsoe sterf hi

Aby melech

ix Thola

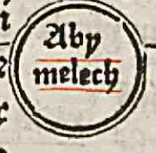

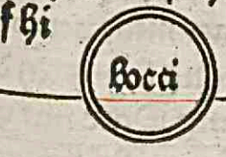

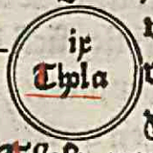

van ysachar regnierde xxxiij iaer Dese Thola van ysachars gheslacht regnierde xxx iaer Ende hi quam int regimēt nae ouder ghewoenten nijt mit ghewelt. Mer wt ripen rade der ghemeente

Bocci

Hier verghing dat Rijck laurentum Ende wert van desen latinus der latinen rijck gehetē

Coninghen van ytalien

Latinus.

Carmentis euanders dochter heeft die latijnsche letteren eerst gheuonden

Sibilla frigia heeft prophetiert anchises vā die gheesel eñ plaghe der mogender princēdes eertrijcks Ende van die dalinghe gods wten hoghen hemel

Helena wert ontvoert ende ghenomen van parides priamus soen Si was een coninghinne des conincs menelaus huusvrou

Priamus coninc van troyen laodemons soen nae dien dat hi een stadt wonderlike ghetymmert had began hi een strijt teghen die grieken tot sijnre quaet

Coninghen van assyrien

Amazones sijn seer fel vrouwen Si hebben haer ghewapent ende bedreuen verueerlike veel quaets wel hōdert iaer lang verdestrueerde die steden in asyen ende in Europen. ꝛc

anthanis

In desen anthanis tijdē wordē die striden vā troyē bescreuē regnierēde te athenē īnesteq eñ te sychionien polisides iij^m ix^c lxxv.

Anno mundi

Linia Xpi

Die stadt Carthago wert in dese tijt eerst ghesticht van Carcedon tyrius

Men seyt datse menich werf verdestrueert ende weder ghetymmert is.

Rechters van ysrahel

Jayr had xxx sonen die hi princen maecte ouer xxx steden Elc was heer van eē stadt Ende want dat lant bi deser tweer als thola ende iayrs tijden in goeder vreden was so ist kenlick dat doe die kijnderen van ysrahel god diende waer om hadden si in al hoer werckē gheluck eñ voerspoet.

x Jayr vā galaad xx iaer

sond recht xviij iaer

xi iepte van galaad vi iaer

Na dat jayr ghestoruen ende begrauen was hebben die kijnder van ylrahel weder ghesundicht Ende tot hoer oude sonden hebben si die nywe toeghedaen Si hebben veel quaets gedaen voert aenschijn gods dienēde den afgoden baalim eñ astarath ende hebben god ghelaten. waer mede vertoernde si god ende worden gheleuert inder philisteen handen eñ ammons kijnderen daer si te mael seer off tribuliert ende verdruct worden xviij iaer lang Daer nae verworpen si hoer afgodē eñ riepen totten heer seggēde ůlost ons o here wi hebben gesondicht In dese tijt was jepte een sterck vechter Ende die gheest des heren wesende op jepte heeft verslaghen den coninc ammon Eñ hi heeft sijn enighe dochter duaeslick gheoffert somen leest judicum int. x. xi. ende xij capittelen.

Giscoppen

¶ In dese tijt ghesciede die tiēste ende die alre vermaerste strijt vā troeyen

¶ Die coninc Agamennon des conincs menelaus broeder was een leydsman vander griekē heer hi streed teghens die van troyen Ten laesten wert hi verradelick ende seer scandelick gheuanghen

¶ Troeyen wert beleghen ende wreetlick verraden van anthenores ende Eneas die alte scandelike haer gheloeff braken

Hector was priamus sijn eerste geboren soen hij was een wijss trou ende een vroem man hij was van so groter stercheyt eñ strenghicheit datter sijns ghelijck nijt en was.

Vlyxes eē wel sprekende mā quam nae veel grote periculen des zees tot sijn alre cuuste wijf ghehieten penolpes

¶ Na dat troeyen verdestrueert was doe verghinghen die grieken iammerlicke ende worden opter eerden ende inder zee seer verdruct. Het was wel een onsalighe strijt daer niemāt danc lof of eer en behaelde. Mer daer beyde parthien scaey ende grote scande hadden

Die principael daet der griekē Item om deser victorijs wil hebben die grieken hoer historien ende ander wercken bescreuen slutende mit deser daet. als jnt eerste ij of iij jaer nae dat die destructi van Troeyen Ende dat is dat derde iaer des Rechters abdon

Die iaren voer die gheboert xpristi

Dese abessau was van bethlehem hi had xxx sonen ende xxx docteren al bestaet te hilick hij was vij iaer rechter ende wert begrauen in bethlehem. van gheslacht iuda. vij iaer

vij Abessau

Men seit dat dese abessau gheweest is boos die ruth tot een wijff nam

Dese ozy gecomen van Aarons sact doer die lini van Eleazarus was biscop Ende na sijn doot wort dat priesterscap ouergeset van eleazar tot hely die ghecomen was van ithamar Ende duerde hondert ende. xx. iaer in welcken hely was die eerste ouerste priester Eñ Abiathar was die laeste

Ozy

Ahyalon zabulonites was tien iaer rechter hi sterf eñ wert begrauen in zabulon

xiij Ahialon

van gheslacht zabulon. x. iaer

Abdon van effrayms geslacht regnierede viij iaer

xiiij Abdon

¶ Abdon had xl sonen die voert onder hem hadden. xxx. sonen die welcke lxx te samen reden op ezels mitten rechter abdon die. viij. iaer rechter was daer nae sterf hij ende wert begrauen in pharaton inden berch amalech

¶ Na dien dat Troeyen verdestrueert was. doe wort dese Eneas verdreuen En̄ hi quam in jtalien mit. xx sceep ende ordinierde veel strijden. hi had te wiue Eleusiua priamus dochter Ende hi wort vant dwalende sotte volck voer god aenbedet Item Frantio Ende turcus voer vluchtich wt Troeyen stichten twee rijken langhe tijt daer na ꝛc̄.

Coninghen van ytalien

regnierde iij jaer

Eneas

Van desen Eneas seytmen dat gecomen is Julius die keyser en̄ octauianus Augustus

¶ Van die dwaess ende sotte fabulen dyodeme en̄ cyrce leset Augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods O hoe heeft die mensch bedroghen gheweest.

Coninghen vā Assyrien

Dat Rijck lacedemoniorum beghinet hier in welken menesteus eerst regnierde

¶ Dat Rijck van chorinthen neemt hier oersprong daer Aletes alre eerst regnierde.

Paduen ende veneetgen werden ghetymmert van die reliquien van troeyen.

Anno mundi iiij^m xxv

Linia Xpi

Boos

Die histori van Ruth beghint hier

Obeth

Dat eerste boeck der coninghen begheint bij helijs tijt

iiiiddj. D. M

elimelech

maalon

Ruth

Dese Ruth nae haer mans maalons doot wan sij van boos obeth ysayas vāder.

Noemy

elimelechs wijff

Celyon

orpha

van gheslacht leui xl. iaer

ophni

Rechters

Sampson had in sijn haer ontallike craften En̄ was onverwinlick hi versloech

sampson

van dan gheslacht xx iaer

xvi hely

Phinees

dusent mans mit een kinnebacken van eenre ezelinne daer nae wert sijn haer of ghesneden van dalila sijnre vriendinne doe was hi cranck ghelijck den ghemeē mēsche Ende van sijn vyanden worden beyde sijn oghen wt ghesteken En̄ doe sijn haer weder ghewassen was had hi sijn craft weder Ende wt intgheuen gods brack hij een huus daer sijn vyanden in waren die daer onder doot bleuen omtrent drie dusent Ende hi bleef seluer mede doot Sijn wonderlike wercken leestmen int boeck judicum int xxiij capittel

Biscoppen

Dese ascanius Eneas soen van Creusa stichtede die stadt Alba Ende regmierde al'daer waer of is hi gheheten comine van albanen Ende sijn nacomelings sijn gheheten albani

Dat ghesin ende ghesellscap iuliorum neemt sijn naem van iulius ascanius soen

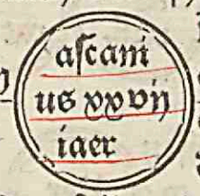

Dese was die eerste comine van albanen Ende die derde comine der latinen

Codrus Comine van athenen heeft sijn volck verlost om dat hij hem seluen wilt lichlick ter doot gaff. hi heeft die princen ghelaten ende ghegheuen een eerweerdich exempel dat nochtans weynich of niement na en volghen Ende om die wonderlicke trouwicheits wil wert dat exempel allegiert vanden heyligher doctoren recht of die figuer xpristi in hem voer ghegaen ende figuriert waer.

Amalech wert verwonnen van saul ende al sijn volck vergaet als moyses voer seyt heeft so men leest in Exodo int xvij capittel.

iiij^m.lxxv.

Dese yesse heeft twee namen hi is oec geheten ysay dauids vader van welcke die scriftuer veel tijts spreect want xpristus van hem ghecomen is

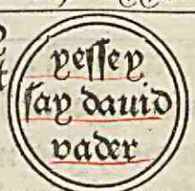

Dese voerscreuen hely was rechter ende biscop hi had twee sonen ghehe ten ophni ende phinees Ende want hij die nijt en strafte noch en corri gierde van haer quaedwerken daer om wert hij mit sijn kijnderen van god ghehaecht. Sijn twee sonen worden op enen dach verslagen Ende doe die maer tot haren wiue quade misbaerden sij van wouwe ende storuen.

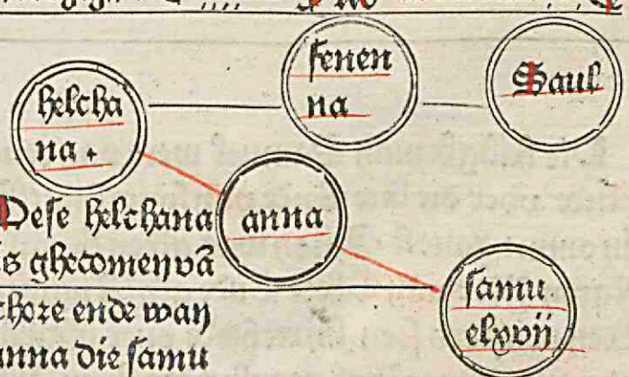

Dese helchana is ghecomen vā chore ende van anna die samuels moeder is.

Dese vier navolghende biscoppen als zaraia meraioth amarias esy achitob en waren ghheen ouerste priesters om die saeck welcke voerscreuen is. mer vā dese quam sadoch die van salomō geset wert een oūste priester na dat woert ons heren ende abyathar wort eerst verworpen vā dat priesterscap die die laetste was van yethamars kini somen leest int iij. boeck der coninghen int Anderde Capittel.

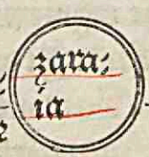

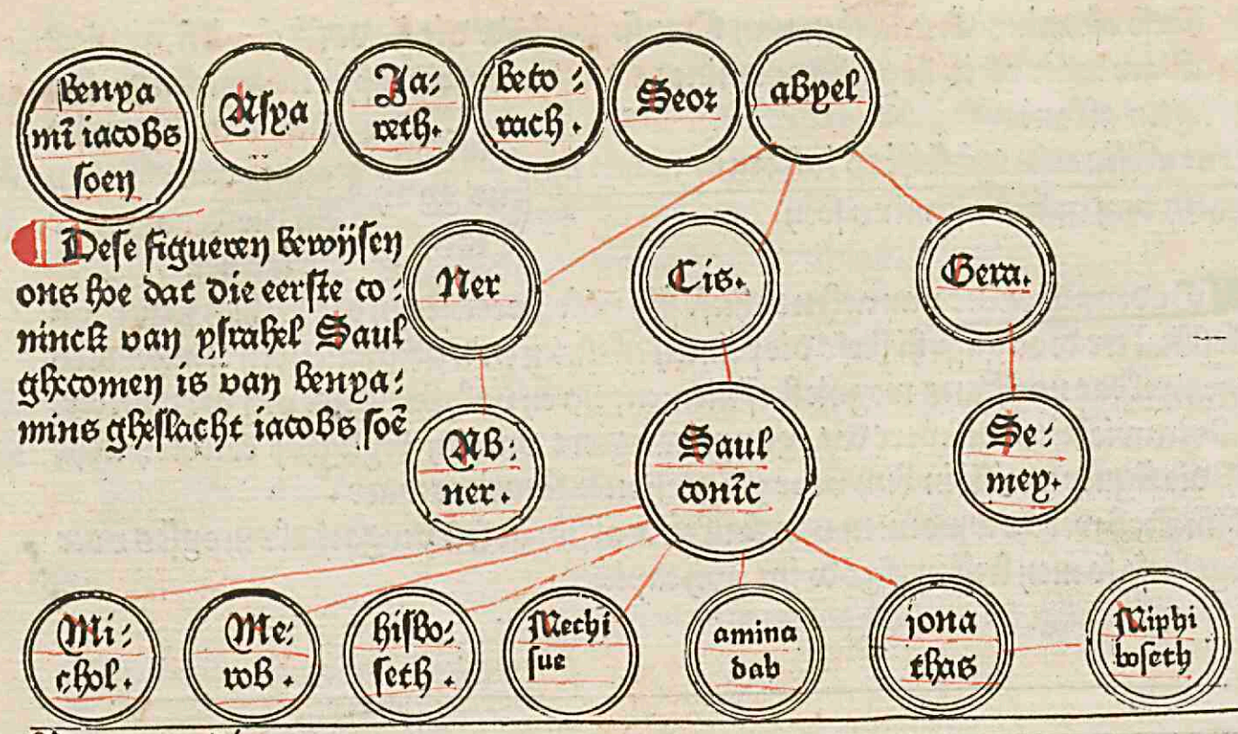

Dese figueren bewijsen ons hoe dat die eerste co: ninck van ysrahel Saul ghecomen is van benya: mins gheslacht iacobs soē

Anno mundi

Linia Xpi

Saul die eerste coninck van ysrahel regnierde een iaer of xl iaer mit samuel hi was van benyamins gheslacht Dese saul. eer dat hi dat rijck aen nam te regierē was hij een wtuercoren goet man. Mer namaels ontghing hij hem yammerlike Sijn wercken leestmen int eerste boeck der coninghen int .ix capittel.

Die heilighe man Samuel wert van eenre onvruchtbaere moeder gheboren hij diende voer die here Ende van sijnre kijntsheit tot dat hij out wert was hi goet in sijn omme ganck. Hij en was gheen biscop. want hi nijt ghecomen en was van Aaron Mer van Chore Ende als Augustinus seyt soe was hij van Aaron mer gheen priesters soen. hij rechtede ouer ysrahel alle die daghe sijns leuens. want hij was een waerachtich propheet des heren Allen menschen was hi minlick. hij salf: de twe Coninghen Als inden eersten salfden hi Saul Ende daer nae dauid. niet dat hi ter stont regnieren soude. Mer alset die heer ordinierde Men leset van de: sen Samuel Ende Moyses dat si alleen int oude testament ghebeden hebben voer hoer vyanden. Waer mede si vervult hebben die volcomenheit des ewangelijs eer dattet ewangelium ghekundicht wert Sijn leuen leestmen int eerste boeck der Co ninghen van dat beginne totten eynde toe.

Dese figuer leert ons in wat plaetze die kinder van ysrahel woenden. dat tabernakel midtel staende Ende der priesterey ende leuiten steden ende plaetzen al omtrent.

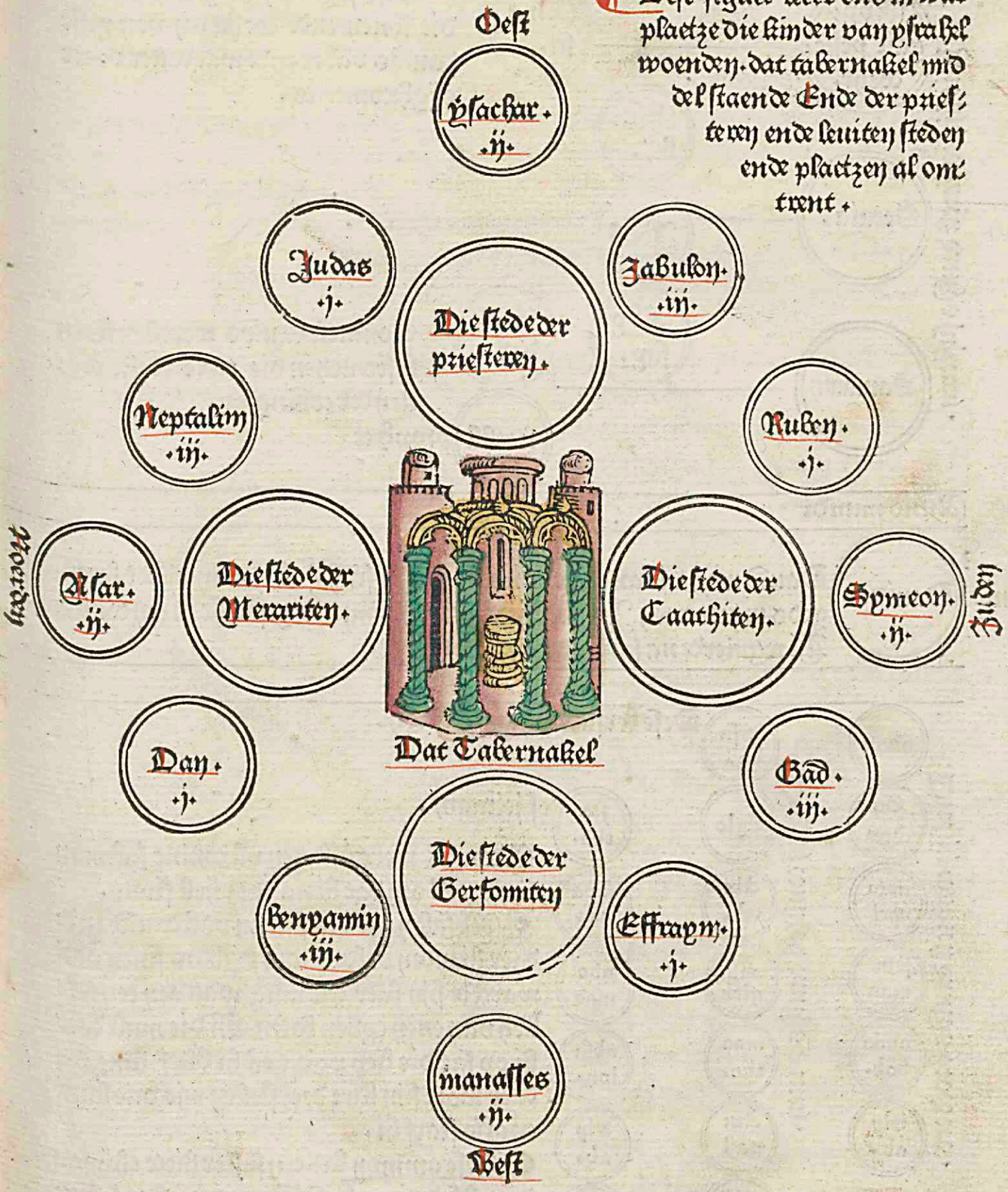

Dit sijn coninck dauids susteren.

Abygail yesse docht. — Amasa.

Seruia. — Asahel. — Joab — Abysay.

Samaam — Onadab. — nathā propheet

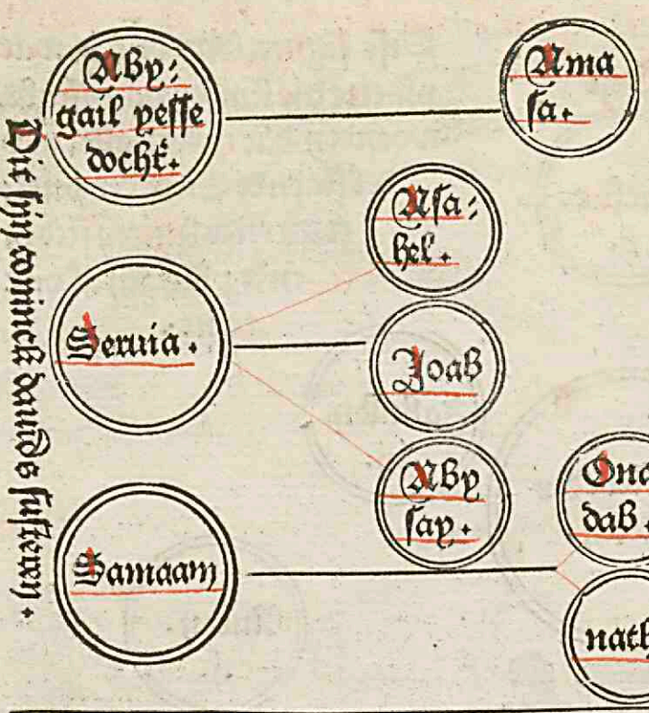

Dese figueren leren ons kennen die sonen ende dochteren van yesse dauids vader ende wat datter voert of ghecomen is.

Coninck dauids wercken staen bescreuen in die twee eerste boeken der coninghen.

Anno mundi

Xps lini

Dauid.:.

Dauid was die anderde coninck van ysrahel Een man nader herten gods wtuercoren In sijnre juecht van samuels geslacht in een coninc Hi regnierde na sauls doot xl jaer lang.

Dit sijn coninck dauids broeders.

adom — Gaday — natanael — sem maa — amīadab. — helyab.

Dit sijn coninck dauids wiuen.

bersabee. — Egla — Abital. — Aggith — maatha. — Abigail — achimoē

Dese bersabee wan salomon.

Nathā. — sapacias — adonias — absalon. — helyab. — Ammon

of jetraam.

Adonias wert ůslagen vā coninc salomon sijn broed om dat hi na dat rijck stont.

Absalon verdreef sinen vad dauid ende daer hi inden velde quam teghens sinen vad warrede sijn haer dat lang was aen een tellich van enen eyken boem En die mule daer hi op sat die liep voert en hi bleef hanghen daer wort sijn hart doersteken mit drie lanci en also starf hi.

Dese ammon had een suster hiete thamar die absalons volle suster was en seer schoen die vercrafte hi waer om wort hi van absalon doot gheslaghen.

Van desen siluius Eneas soen van lauina latinus dochter werden al die navolghende coningen gheheten siluius. wāt dese siluius was in silua dat is in een boosch op gheuoyt Hi wort gheborē na sijn vāders doot waer om is hi oeck geheten posthumus Enee dat is dat hi gheboren word na dat sijn vāder begrauen was.

Silui-
us. xxix.
jaer.

Hectors sonen als waerachtich erfgenamen hebben die stādt vā troyen weder in ghenomen Ende si verdreuen die van nestoris daer gheset waren.

Oneus.

Dese oneus was Coninck van assyrien Onder hem verging dat rijck vā sychionien dat ghestaen had ix^c en lviij jaer regnierende tot athenen Melanchis die xvi bi helijs tijt.

Dese Dauid blenckt wonderlike int menschelike gheslacht jn wat mensche hebben ye ouer een ghecomen so grote hoecheyt ende oetmoedicheyt. So grote strengicheyt ende sachtmoedicheyt So grote sorchuoudicheyt der weertliker dinghen mit soe reyne ende grote contemplacie der gheesteliker dinghen Soe veel menschen te doden Ende weder om soe veel tranen te storten.

Hier beghint die vierde outheyt duetende tot die ouerwaert van babylonien.

iij^m c xxv

Dauid.
.ij. coninc
.xl. jaer.

Anno voer die gheboert xxi

Dese Abyathar nam sijn toevlucht tot dauid somen scrijft inder coninghen boeck. Hi was in alle dauids tijt Een glorioess biscop. Mer van salomon wert dese Abyathar verworpen die van ythamar ghecomen was ende maecten sadoch ouerste priester die van Eleazars gheslacht ende achitobs soen was.

Achi
tob.

Achi
melech

abya
thar.

Dese achitob phinees helijs soens soen was vāder van achimelech die vā saul mit al sijn familie ůslaghen wert om dauids wil somē leest ī dat eerste boec der Coninghen int xxij capittel.

mera-
ioth.

Gad. Dese iij prophetierden ī dauids tijt.
Nathan. Dese nathan was dauids broeders
Asaph. soen Ende ysay vercoren soen.

Dat anderde boeck der coninghen wert begonnen van die tijt dat dauid begonst te regnieren.

Coninghen van albanen in ytalien.

Dese Eneas des voerghenoemde siluius posthumus soen regnierde xxxi jaer bi Coninck sauls tijt.

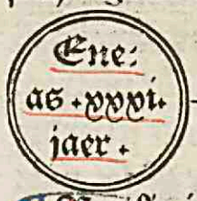

Dese Latinus siluius regnierde vijftich jaer bi dauids tijt.

Na dat Eneas gestoruen was worden die vā athenen meysters die dat gheneen goet souden ministrieren.

Anglia is dat Coninckrijck van Enghelant dat wel eer Albino Ende nv ter tijt Britanien gheheten is. wert ghewonnen van brutus die een Romeyn ofte ytaliaen was. Dese brutus wort vanden sinen verdreuen. ende quam tot twyen ende vergaderde al daer een heer van dien die tot twyen ghebleuen waren Ende na grote striden nam hi te wiue des coninghs dochter van grieken Daer na quam hi op die zee varende al wilderlick soekende een bequaem plaetze ende quam auentuerlick in een alten goeden eylant gheheten englelant Al daer verwan hi een weynich gygantē bi helijs priesters tijden Ende hielde nt tot die paeus sergius tijden toe omtrent die jaren ons heren .vi^c. ende .xc.

Anno mundi

Xps limi

Men vermoedt dat homerus in dese tijden gheweest is die alte veel loghentalen beschreuen heeft Als sybilla Erithrea prophetierd had Anders seytmen dat hi gheweest is bi Achams tijt.

Die hystorie van dat derde boeck der Coninghen beghint van die tijt dat dauid ghestoruen was ende salomon began te regnieren Al daer besiet sijn wercken die groot ende veel sijn tot dat xij capittel toe Ende vā dat beginsel des anderen boecks paralipomenon tot dat x capittel toe Nota dat Augustinus seyt in sijn xvij boeck van die stadt gods dat salomon had een goet beghin mer een quaet eynde Certeyn ghelucklighe dinghen die veel tijt die moet der wijsen moede maken. hebben hem meer hijnderlick dan vordelick gheweest Item in sinte brigitten openbaringhe leest men dat dese salomon ende aristotiles nijt hoer seluen mer ander menschen gheleert hebben.

Biscoppen

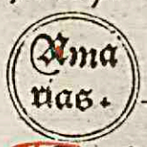

Die stadt van Carthagen wert weder ghesticht somen seyt van die coningynne dydon want se bi auentuer verdestrueert was.

Dese Alba siluius was Eneas siluius soen hi Regnierde xl iaer Als die meister der historien seyt Augustinus dat hi tymmerde die stadt alban van welcken die Albani hoer naem nemen. bi Auentuer mach dese stadt te vozen hebben fundiert gheweest Ende dat se nu vertymmert wert.

Alba siluius xl iaer.

Die principael datum deser heyligher hystorie is die fundaci des tẽpels dat is iiij iaer van salomons rijcke nae die wtgane van Egipten iiij^{c} ende lxxx iaer sonen leset in ij boecke der coninghen int vi capittel.

Die tempel Des heren.

Die Conighinne saba doe si dat gerucht ende die faem salomons ghehoert had quam si om hem te sien Ende wãt si een prophetisse was wertse ghheten sibilla Si prophetierde vã dat heylich Cruys ons heren Ende vã die destructie der ioden Si eerden ende aenbadt eẽ waerachtich god.

iiij^{m} C lxv.

Salomon xl iaer

Dat lant van ysrahel was hier in sijn bloeyen dat noch voer noch nae alduusdanighe daghen in ysrahel gheweest en hebben.

Dese Salomon Cominck des vredes had wt der gauen gods sonderlinge excellincie bouen allen menschen die ye op eertrijck gheweest sijn in wijsheit Rijchdom Ghenuechte. glorie. ende in ghemeenscap mit gode Ende al ist dat moyses. dauid. petrus. paulus. jheronimus. augustinus. Ende meer deser ghelijck hem bouen ghegaen hebben in wijsheit ende in heylicheit. Mer nijt in glorie ende in Rijcdomme Item hoe wel dat Augustus ende sommich ander hẽ bouen ghinghen in glorie. macht. eñ Rijckdom Mer nijt in wijsheit ẽẽ. Ende alduus so en heeft ghen mensch opter eerden dese punten te samen ghehadt als salomon had Ende dese also grote may heeft so yammerlike ghedwaelt.

Sadoch achitob soen

Dese Sadoch want hi hem nijt e neychde tot adonyas zijde Mer meer was mit Nathan voer salomon daer om wort hij verheuen int bisdom Ende Abyathar wert verwozpen van tpriesterscap Alduus quam dat bisdom ende ouersste priesterscap wedertot Eleazarus sonen.

Coninghen vā Albanē in ytalien

Dese Achis siluius was oeck ghehieten. Egipus Achis siluius Esy regnier: de xviiij iaer in volbas tijt.

Van die wijdinghe des tempels Ende mede van ander hoechtijden der joden ist te weten datter inden eersten sijn ghewesen seuen hoechtijden esy feest daghen Als die sabaoth diemen in elcke weeck eens vierde. Die ander hoechtijt hiet Neomenia ende die vierdemen jnt beghinsel van een yghelicke maent Die derde hoechtijt was paesschen ende wort ghehouden altijt op den viij dach van nywe licht in die April Die vierde hoechtijt is pijnsteren ende hieltmen opte vijftichsten dach nae paesschen inder memorie dat doe die wet ghegheuen word. Die vijfte is die hoechtijt der kasunen ende hieltmen opten eersten dach van september in memorie dattet volck van israhel verlost wort. Die seste hiet festum propiciationis dat is die feest der versoninghe inder memorie dattet volck van israhel mit god versoent word Ende men hielt dese hoechtijt esy feest dach opten tienden dach van september Die seuende hoechtijt is ghehieten festum scenophegie dat beduut ons die oprechtinge des tabernakels ende wort ghehoudē

Anno mundi iiij^{m} .ij^{c}.v.

Hier beghinnen Die Coninghen van iuda Roboam

Dese Roboam Nauolchde int rijcke sinen vader salomon. Mer nijt in alsulker wijsheit want vander iongher Raet is hij bedroghen. Ende hem ontghinghen tien geslachten om dat hij sijn volck onwijslick antwoerden somen leset in iij boeck d coningen int xij capittel Ende i tweede boeck paralipomenon in tiende capittel

Linia Xpi

Dese achimaas was sadochs soē somē leest int eerste boeck paralipomenon int vi Capittel

achimaas

Semeyas was in dese tijt vermaert hi bedwāg namaels roboam dat hij nijt en vachte teghens Jheroboam Ende hi heeft hoer beyder wercken beschreuen

bisscoppen

achias filonites voer seydet iheroboam dat hi Rechmieren soude oū ysrahel

Dese Jheroboam was van salomons ghesin ende familie hi was seer goet Mer doe hij comne wert is hij ghewordē een afgodyer. Ende mede heeft hij dat volck van ysrahel doen sondighen want hij brachtse totter afgodye esy veel quaets volchde daer na volnae die destructi alle des volcs Dese heeft ghewesen een figuer van machomet alst ghescreuen sel werden op sijn plaetze ghelikerwijs als anthiochus een figuer is van entekerst die wercktē van Jheroboam staen int derde boeck der coninghen int xij ende xiij Capittelken.

Coninghen van ysrahel

Anno mundi iiij^{m} .ij^{c}.vi. iheroboam

Opten xv dach van september Daer na omtrent dese tijt is op ghecomen die kerck wijdinghe Noch hier na bi hesters tijt quam festum furim dat beduut die hoechtijt der auentuerlike dinghen Dit notabel punt is nut ende orbaerlick tottet verstāt der scriftueren in veel plaetzen.

Sesang coninc van Egipten heeft in veel dinghen voerspoet ghehadt Ende inden strijt verwint hi die heyden Namaels ūsettede hi hem teghens Roboam ī iherusalem.

Abdo propheet was in dese tijden vermaert hi prophetierde namaels teghen die Calueren.

iiij^m ij^c. xxij.

Dse Abya was ghemengt in sijn wercken want bi tijden had hi hem seer wel alst kenlick is in een strijt Ende in een lang sermoē tegens dat heer van ysrahel in victorie die van god gegheuen was Ende bi tijden had hi hem seer qualiken want hi dē afgoden sacrifici dede eñ aenbadt Ende om die grote ondancberheits wil wert hi vanden heer verslaghen ende regnierde een weynich tijts somen leset int derde boeck der coninghen int .xiiij capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xiij capittel.

Nota wetet dat Jeroboam alte valsche ende quāde exempel ghelatē heeft sijn navolghers ende noch huden opten dach is eñ namaels wesen sel als dat veel menschen soekende enich oersaeck om heer scappye te hebben offtercken hoer onder satē van dat iuck des gheloues insettende ende ordinierende een vreemde wett Alst bewijslick is van machomet mit sijn aenhanghers Ghelijker wijs die gricken doe sij wouden ofgaen ende laten die ghehoersamheit der heiligher kercke sijn sij wetende geuallen in veel vreemde dwalingē aen nemende een nywe manier in gods dienst Ende daer om sijn si menich werff yammerlike vergaen.

Van die exempelen der heilighen welcke nae beloep des tijts gheweest sijn nijt te samen mer dat een den anderen volghende seit gregorius in moralibus dattet wt wonderlike dispensatie gods ghesciet is hoe datter sommighe menschen in deser werelt als sterren gheblenct hebben om te verlichten die nacht des teghenwoerdigen leuens ter tijt toe dat die waerachtighe morghen sterre dat is dat die verlosser des menscheliken gheslachtes soude op staen Want om te tonen die onnoselheit is ghecomen abel Ende om te leeren reynicheit des wercks soe quam Enoch. Om te bewijsen langmoedicheit des hopes ende des werckes soe quam Noe. Om te tonen ghehoersamheit quam abraham. Om te bewijsen heilicheit des echtes quam ysaac Om te tonen verduldicheit ende verdrachlicheit des wercks quam Jacob. Om goede wercken weder te gheuen voer quaet quam Joseph Om te tonen sachtmoedicheit quam Moyses. Om te informieren ghetruwicheit in teghenspoet quam Josue Om te tonen lijdsamheit in tribulatien quam Job. Dus schijntet dat in voer leden tijden dat ghetal der volcomenre seer weynich ende clein gheweest is Mer omtrent die tijt der propheten sijn die exempellen des heilicheits seer ghewas-

Coninghen vā Albanē in ytalien

Anno mundi

Linia Xpi

sen wanter veel martiriziert sijn voer gheloue om dat sij aen ghebeden hebben enē waerachtighē god. Siet wat blenckende sterren wij aenscouwen jnden hemel op dat wij in der eerde wanderen moghen die wech deses nachtes sonder quetsing der voeten onser wercken.

Abyas propheet was een goet man hi vermaledide dat outaer mitten calueren dat die coninck jheroboam maecte Ende een ander propheet bedroech hem dat hij teghens ghebot gods at Ende doe quam een leewe ende versloech hem. Ende als hij doot was bleef die leewe bij hem ende bewaerde sijn doot lichaem ter tijt toe dattet eerlick begrauen wert tot een teyken sijnre heilicheit

Biscoppen

Dit sijn die namen der. Coninghen van israhel die nae salomon regnierden ouer die tien gheslachten Die eerste was Jheroboam die regnierde teghens. Roboam. Totten laesten toe die ozee hiet. Ende onder Ozee worden die tien gheslachten mit haren coninghen ghevanghen van salmanasar coninc van syrien die se settede ouer een stroem ghehieten gosam verbijt ghebercht van parsen ende meden. jtem alle die coninghen die van israhel hieteden ouer die tien gheslachten die waren quaet ende afgodyers.

Coninghen van ysrahel

Dese Capis siluius stichtede die stadt Capua jn Campanien En̄ Regnierde daer xxviij iaer

Capis siluius.

Dese Asa Coninc van iudeen van beghinsel sijns rijcks Ende oeck daer nae tot dat xxxvi iaer wandde hi seer wel als dauid Hi ůsloech die moeren die tegēs hem quamen. hi afnam hoer afgoden Mer daer na maecte hi een compact mitten Coninck van syrien gheheten benadab om baasa den coninck van ysrahel die teghens hem op stoent Ende dit mishaechde den heer te mael seer Waer om seynde hi tot hem die propheet anani dien hi ter stont inden kercker worp Daer om creech hi een passie in sijn voeten en̄ had dat voet euel Ende wert gepinicht mitter seluer pijn daer hi die propheet des heren mede pinichde Ende also sterft hi somen leest int derde boeck der coninghen int xv. Capittel Ende int anderde boeck paralipomenō

iiij m ij c xxv — jnt xiiij. xv. ende int. xvi capittelen

Asa xli iaer

Die iaren voer die ghebeert Christi

Die propheet Anani straftede den coninck Asa waer om wert hi gheuanghen ende indē kercker gheleyt

Hyeu propheet Ananijs soen wert gheseynt teghens baasa coninck vā ysrahel en̄ wort van hem martelijt om dat woert des heren somen leset int derde boeck der coninghen int xvi Capittel

Dese nadab began te regnieren int anderde jaer des Coninckx van judeen Asa hi dede veel quaets als sijn vāder hi wert verslagen van baasa die toe voer hem regnierde somen leest int derde boeck der coninghen int xv capittel.

Dese baasa began te regnieren int iij jaer des coninckx van judeen Asa hi wandde in iheroboams sonden wel ker huus wt dat ghebot gods hi verslaghen had hi en hoerde den propheet hieu niet als dat hi soude weder keren alst ghescreuē staet int iij boec der coningen int xv ende xvi capittel.

Na dab ij

iheroboams soen jaer

baasa xxiiij

iaer

Die propheet Azarias obeths soen was in dese tijt vermaert Hi voerseyde vā die vanghenisse somen leest int anderde boeck paralipomenon int xv capittel.

Die heylighe scriftuer die ic omtrent dese tijt ghesien ende ghelesen heb. en sprect
nijt van die historie der heidenē Ende ic vermoede dattet coemt om deser saeck wil
want die historien nijt profijtlick sijn tot verstant te hebben vāde heilighe scrifture
Ende totten laesten monarcha ende princen sardanapphalum en maecte gheen mēti
van die anderen die hier tusschen gheweest sijn Nota weet dattet sommighe onver-
standel mensche seer wonder ende vreemt heeft waer om dat die heylighe mannen
soe neerstelick ondersocht hebben die hystorie der heydenen die nochtans in haer
scrifture ons vermanen Als dat wi ons hert sullen opwerts keren tot god Ende
al dese eertsche dinghen versmaden want dauid seyt Mijn mont moet niet sprekē
die wercken der menschen item Mijn mont sel louen den heer waer om ist aen te
merken dat menigherley noottruftichheit hoer hier toe gheduonghē heeft. wantter
gheweest hebben sommighe ketters ende heyden die die heylighe scriftuer wouden
te nijt maken recht of se valsch gheweest waer om dat sij segghen dat die loep ende
rekening der tiden onbequamelick bescreuen staet Mede segghen si dat veel verckē
op ander tiden ghesciet sijn dan die heilighe scriftuere vertellet Mer nae dat jheroni-
mus ende ander verstandel doctoren die hystorien te samē applicert hebben ist opē-
baer ghewordē dat si enen wech hebben ouermits goeder eendrachticheit ende con
cordie die daer gheweest is Aldus ist nu orbaerlick gheschiet dat den heilighe scrif
tuere aenghecomen is een nywe ghetuychnisse van haer vyanden welcke seer vast
is. die se nochtans nijt en behoefde hoe wel dattet nochtans nut ende oerbaerlick
is voer die onvolcomen menschen Die ander noottruftichheit wt eyschet om die af
godiers te verdestrueren want heel heyenscap heeft valsche goden aenghebeden daer
om wast van node te onder soeken die oersaeck alsulker dwalinghe om te straffen
ende wt te roden die ydel aenbeding der valscher duuellen Als augustinus wel
doet in sijn boeck van die Stadt gods daer hy claerlike bewijst hoe dat die heyden
doctoers in haer scriften hem seluen contrari scriuen Ende dat se een kijntsche ende
een groff process hebben so dat die philosophen ende ander duechdsame mēschen vā
beyden kunne als mannen ende vrouwen hoer mit woerden ende scriften ghestraft
hebben. Die derde saeck is oeck van node om die ontstantaftichheit der crancker
menschen die inden cersten nijt wel ghewesticht waren int gheloue. Ende menich
werf verleit worden van die heidens. die seiden dattet beter waer die afgoden te
aenbeden dan xpristum. Want doe men die afgoden aenbat had men altijt voer-
spoet Ende inden tijt dattmen xpristum aenbadt. had men teghenspoet dat mendal
len gheloghen ende valslick gheseyt is. soe men bewisen mach in hoer selfs historie
Als orosius claerlicke bewijst Ende oec Augustinus ende Ambrosiꝰ bescriuen.
dat die tijt des kerstenheits veel graseliker is gheweest dan die tijt was. doe mē
den afgoden ende den duuelen aen badt dat seer wel op sijn platze sel verclaert
werden Oec vijndt men ander saken die nae sullen bescreuen werden Hetis waer

Linia Xpi

Dese Carpentus siluius Regnierde na des conincs Capis doot xiij jaer in ytalien in josaphats tijt Coninck van iudeen.

Carpentus siluius.

Dat een goet hert proficert ende vordert ouer al. want men in allen dingen vijnden mach een goede contemplaci Ende die god minnen ende lief hebben. keren alle dingte besten van deser materie vijndmen beter bescheyt in die voerghenoemde boeckē

.iiij^m .ij^c .xl.

Die iaren voer die ghebeert ypristi .ix^c .lx.

Dese Azarias was Achimaas soen Ende hij wan Johannam somen leset int eerste boeck paralipomenon int vi capittel Ende int iiij boeck der coninghen seytmen dat joiada na hem volchde dus sel hij bi auentuer twee namen ghehadt hebben oft dat mach comen bi des scriuers versumeniss.

Azarias.

Hela ij iaer

Coninghen van ysrahel

Dese hela began te regnieren in des conincs Asa tijden. Ende wert mit zamri mit al sijn vaders huusghesin ůslagen somē leest int iij boeck der coninghen int xvi capittel.

zamri vij daghen

Dese zamri verdestrueerde baasaes huus Ende hij wort ter stont verslaghen van amri die doe voer hem regnierde.

Coninghen van syrien

benadab.

Dese benadab tabrenmons soen des conincs van syrien ozyons soen maecte een ouerdracht mitten coninck baasa Ende doe dat ghebroken was maecte hi een compact mit Asa coninc van judeen Ende van die tijt turbierde die coninghen vā syrien dat rijck van ysrahel somen leset int iij boeck der coninghen int xv. capittel.

Dese Tyberius regnierde ix jaer lang Ende want hij inden tyber verdranck die te voren albula ghenoemt was daer om heeftse van hem die naem ontfanghen datse die tyber hiet

Coninghen van jtalien

Tiberius siluius.

Dat ghetal der stridender menschen binnen jherusalem was xij. hondertich dusent ende lx dusent behaluen den ghenen die van den coninck gheset waren in die stedē van judeen Alle dese waren tot dat ghebot des conincs bereyt.

Helyas thesbites een groot propheet was in desen tijden vermaert oūmits heylicheit sijns leuens ende glorie der miraculen Dese is gheweest een hamer der coninghen Hij wert vander eerden mit een vuerighe waghen tottet paradijs gheuoert soemen leset int derde boeck der Coninghen int. xvij. capittel Hij had een dubbelde gheest als der prophetien ende der miraculen welcke oeck rustede op helyzeum.

Anno van beghin der werlt iiij^m ij^c lxvi.

Linia Xpi

Dese josaphat was een goet mensch glorioess Rijck ende deuoet inden wech des heren Men leest nijt quaets van hem dan dat hi den quāden Coninghen van ysrahel bij tijden behulpelick was

Josaphat xxv. jaer.

Samarien wert gesticht.
Jherico wert ghetymmert.

Ende hi dede oeck noch weynich ander cleyn wercken Daer om was die heer mit hem ende gaf vrede ende vacht voer hem somen leest int ander de boeck paralipomenon int xvij xviij xix eñ xx. capittellen.

Biscoppen

Dese Amri began te regnieren int xxxi jaer des conincs Asa hij dede veel quaets als sijn voer vaders.

Coninghen van ysrahel

Amri xij. jaer

Dese Ahab Amrijs soen was een arm dwalende mensch seer ontstantaftich hij had kijntsche goedertierenheit ende rasende strenghicheit hij began te regnieren in des conincs van judeen Asa xxxviij jaer. Hij bouen ghing in boesheit allen den ghenen die voer hem gheweest hadden Hij en soude so veel quaets nijt ghedaen hebben des hi al tijt goeden raet hadde ghehadt Mer die quāde eñ bose yesabel regnierde meer dan hi dede Ende sij dwang hem dat hi haer volghen most.

Coninghen van syrien

Ahab xxij jaer

Dese Agrippa siluius regnierde na tiberium xl jaer lang.

agrippa siluius.

¶ Helyzeus prophet was in dese tijt ũmaert hi stont i helyas stede verciert mitẽ dubbeldẽ ghees des beydẽ testaments Als mitten ghees der vrese. Ende der liefden Hi was den wtercoren ende den quaden menschen seer ontfanglick ende behaechlick. blenckende in duechden Ende gloriosse wesende in miraculen. somẽ leest int vierde boeck der Coninghen int anderde Capittel.

¶ In dese tijt was in ysrahel een grote duer tijt Als Helyas prophetiert had.

¶ Anno. M. C Ende tien nae Abrahams tijt gheboert Ende int jaer dccc en xxiij. voer gods gheboert Wert die prophet helyas mit een vuerighe waghen leuendich oueruoert int paradijs. Ende daer is hij noch ende sel onder entekerst verslaghen werden mit Enoch. Desen opuaert aen sach helyzeus. Dese helyas was die oersprong der Carmeliten.

¶ Dese yoiada was een edel man. hi ũwerp athaliam om dat si nijet en soude regnieren ouer tlant van iudeen Ende hi settede in haer stede joas jozams soen somen leest int iiij boeck der coninghen. int xj Capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xxij capittel. hi heeft alleen na moyses tijt geleeft hondert ende xxx jaer Sijn wijff hiet yosabeth. Ende was des conincs yozams suster.

yoiada.

Die prophet niychras voerseydet Achab dat hi steruen most somen leest int derde boeck der coninghen int xx Capittel.

ochosias.

Dese ochosias achabs soen seynde tot beelzebub accaroms god. met vragende of hi oeck mochte gesont werden. waer om sterf hi ghelijcker wijs helyas voer sproken had. somen leest int. iiij. boeck der coninghen int eerste capittel hij began te Regnieren m
ij jaer josaphats des conincs van iudeen xvij iaer.

¶ Iesabel des conincs dochter van sydonien Achabs wijff was een wonderlick wercster alles quaets ende boesheyts Si heeft ghedoet die propheten des heren en oeck mede den heyligben nabath. Ende veel meer ander quade wercken heeft sij ghedaen. Dese wert van hyeu namaels verslaghen.

Jonadab Rechabs soen was in dese tijt vermaert van hem is ghecomen een al te gheesteliken gheslacht die welcke ghewandert hebben als pelgroms sonder eygē ackeren ende ander proprieteyten ꝛc̄ Ende wetet dat Rechab quam van jetro priester van madyan moyses neve.

Coninghen van ytalien

Dese joram van enen goede vader was hi alte quaden soen hi dode sijn broeders ende wanderde in die wegen d̄ coninghen van ysrahel. Daer om wert hij yammerlick geplaecht in allē dinghen hij sterff onsalichlick soe men leest int anderde boeck paralipomenon int xxi capittel

Dese ochosias of Azarias bedreeff veel quaets als sijn vader Hij regnierde een jaer ende wert mit al ahabs huusghesin verslagen van hyeu Ende doe dat Athalia sijn moeder hoerde. dat hoer soen doot was Nennā si dat rijck ende dode al dat coninclike saet ende regnierde vi jaer Ende in haer vij jaer wertse vā den biscop ẏoiada ghedoot somen leest int. iiij boeck der Coninghen int. xi capittel Eñ int twede boeck paralipomenon int xxij eñ xxiij Capittel.

Anno mundi

iiij^m ij^c xci

iiij^m ij^c xcix

Linia Xp̄i

joram viij jaer.

Athalia jorams wijff was ahabs natuerlike dochter Ende Amri was hoer oude vader.

ochosias off azarias

Regnierde een iaer

Dese Joram began te regnieren in des conincs josaphats xviij jaer in sijn broeder ochosias stede Hi wert van benadab beleghen in samarien Ende doer helyzeus verdienste wert hi van god verlost somen leest int iiij boeck der Coninghen int vi ende vij capittel Mer want hi Jheroboams sonden nae volchde daer om wert hij mit al sijns vaders huusghesin van hyeu verslaghen somen leest int seluer boeck int ix ende int x capittel Hi was coninck van ysrahel xij jaer lang.

Biscoppen

Coninghen van ysrahel

Joram.

Dese Azahel om sijn quade wercken wil wert hi wt die heymelicke rechtueerdicheit gods ghemaect coninck van syrien Ende dat om sijn boesheit te vermeren Ende den kijnderē van ysrahel te quellē dien hi bouen maten tribulierde somen leest int iiij boeck der Coningen int x capittel Hier om en sel hem nyement verheffen al wert hi openbaerlick van god promouiert tot enighe officien want hi nijt en weet wat vā hem voersien is in dat heymelike eñ strenghe oerdel gods.

Coninghen van syrien

Azahel.

Dese joas doe hi noch iong ende onosel was wort hi veruoert om dat hi niet mede en soude werden verslagen van Athalia Ende doe hi seuen jaer out was wort hi van ioiada gheordiniert tot een Coninck Ende also lang als hem die eerweerdighe priester des heren ioiada regmierde so had hi hē seer wel. esi leefde seer eerlike Mer na dat die biscop joiada gestoruē was wort hi bekalt ouermits flactiering der moghender princen die wellte hatede die heyligher ceremonien der oetmodigher ghehoorsamheit des wets van Moysees Aldus is dat hert des comines om ghekeert tot sijn verderfnisse ende verdoemnisse der gheenre die sijn raetsluden waren tot quaden werckten afterlatende ende ghevuende allen gheslachten een verueerlick exempel hoe lastich Ende zwaer dattet is. datmen den oetmodighen niet en wil consentieren noch ghehoor ghēuen. hier off leestmen int anderde boeck paralipomenon int xxiij. ende xxiiij Capittel.

iiij^m iij^c

Athalia. vijaer

Dese quam int Rijck bij eyvanscap ende wert vslaghen.

iiij^m iij^c vi

Joas. xlj jaer

Anno Na Abrahams gheboerte dusent hondert Ende tien sterf die heylighe prophet helyzeus.

Dese hyeu wert van een lijnt dat elyzeus tot hem zeynde in een coninck ghesalft Hi verstoech joram mit al Ahabs familie Hi verstoech die coninck ochosia Hi verdestrueerde baals huus. Ende dode die propheten. Waer om verdiende hij dat sijn navolghers tottet vierde ghesslacht toe besaten dat coninck rijck somen leest int vierde boeck der Cominghen int ix ende x capittel

xxviij jaer

Hye. eu.

Ligurgus was in dese tijt vermaert Ende hoe wel dat hij een heyden was Noch
tans gaf hi den volcke van lacedemonien alte rechtueerdighe rechten den natuer-
like ende godlike rechten seer ghelijck ende bequaem Ende hij en ordinierde noch
Coninghen en ghebode nijt. Daer hij bij goeder exempellen gheen voer gangher off en was.
van ytalien Hy afnam alle die materie der sonden hi deylde den menschen alle die eruen all ghe
lijck. Op dat ouermits ghelike patrimonium die een hem nijt verheffen en soude
bouen den anderen. Hi ghebode een yghelick dat si gheen rijckdom souden verholen
honden Hi en hengde oeck nijt dat die ionghen meer dan een cleet alt jaer doer sou-
den draghen En die een en most nijt feesteliker ghecleet gaen dan die ander Noch
ouervloydigher te werscappē Hi gheboet alle ding te copen ende te vercopen nijt om
ghelt: mer waer om waer Hi liet die hilicher ionghelincx nijt opter mercten mer
opten acker leyden om dat si hoer eerste jaren nijt in oncuusheit mer mit werck en
arbeyt souden ouerbrenghen Ende ordinierde om snachts te slapen gheen oercus-
sen ondert hoeft te legghen Ende dat leuen te leyden sonder bry of leckerheit te eten
Anno Ende nijt in die steden te woenen dan als si mannen gheworden waren. Hi ordi-
mundi nierde dat men die maechden sonder medegauen soude hiliken om datmense nijt
om tghelts wil soude trouwē En dat die mannen hoer strengheliker soudē bedwin
ghen als si mit gheen mede gaue ghehouden worden. Die meeste eer seyde hi out te
Linia Xpi wesen En nijt rijck of machtich te sijn En wāt dese wett harde streng scheen te we-
sen daer om heeft hijse gheuesticht ende mit ghesworen recht hoer daer toe verbon-
den. Dat si nijt souden veranderen van dese godlike wett. ter tijt toe dat hi weder
quaem Aldus soe reysde hi buten sijn landē ende maecten hem seluen een ewich bal
ling op dat sijn ordinancie ewelick dueren mocht. Doe hij steruen most ghebode
hi datmen sijn ghebeente inder zee soude werpen Dat dede hi hier om wāt bij auē-
tuer mocht sijn ghebeent weder te land ghebrocht werden Ende die van lacedemo
Biscoppen nien souden dan menen verlost te wesen van horen eet. O heyden mensch die bi na
alleen afsnideste van die kersten ende heylich menschen alle materie der houerdie.
Hier om en sellen ons martelaers nijt vermetelick glorierē. recht of si wat groets
ghedaen hadden om dat ewighe leuen te vercrighen Als wij aen marcken dat die
Coninghen heyden dusdanighe werckē ghewrocht hebben ꝛc. Hier off leset Augustinum int
van ysrahel eerste ende int twede ende int derde boeck van die stādt gods Ende sonderling int
vijfte.

Coninghen
van syrien

Dese Aremulus siluius Regnierde xix jaer
In des Conincs van iudeen ioas tijt

Are:
mulus sil:
uius.

Dese Auentinus siluius heeft xxxiij iaer regniert Die berch Auentinus heeft van hem sijn naem ont:fanghen in welcken hij leyt begrauen Au:gustinus seyt int xviij boeck van die stadt gods dat hi onder den valschen afgoden me:de gherekent wert van dat sotte ende dwaes heydensche volck.

auen:
tinus silui
us.

Zacharias ioiadees soen wert ghesteent ende sterft een glorioess martelaer om dat hij Coninck ioas strafte dat hij die heer ghelaten had soe men leset int anderde boeck paralipomenon int xxiiij Capittel.

Helyzeus sterft ende sijn ghebeent prophetiert Want een doot lichaem dat mit sijn glebeent gheruert wort. wert leuendich Ende die kijnder van ysrahel hadden doer sijn verdiensten drie werf victori teghens die van syrien.

Die iaren voer die ghebeert xpristi

Dese ioahas regnierde xvij jaer hij wert seer verdestrueert mit al sijn volck vanden coninck van syrien Azahel Waer om had hi god den heer ende hi wert een weynich ů:licht somen leset int vierde boeck der conin:gen int xiij capittel. Ende hi began te Reg:nierē ī des conīcs van Judeen xxiij jaer.

Joa:
has.

xvij jaer

azari:
as.

Dese Azarias was een duechdsam soen van enen goede vāder hij verdiende Ende voerde een Eerbaer naem om dat hi vromelike weder stondt den coninck van iudeen ozie die den af:goden woude sacrifici doen soe men leest int Anderde boeck paralipomenon Int xxvi Capittel.

¶ Een merclick notabel punt dat weerdich is te vertellen ghesciede in brytanien
Aldaer was een coninck gheheten leyr die gheen sonē en had Mer hi had drie scoē
dochteren. welcken hi docht sijn rijck te deylen Ende om te weten wien van die driē
Coninghen hi gheuen woude dat beste deel. daer om vraechde hij een yghelick. hoe lief dat si hē
van ytalien hadden Die twee ousten Antwoerden bij haren eet. dat sij hem lieuer hadden dan
haer selfs siele Mer die derde merckende dat die oude vāder gheloefde haer smeken:
de ende flactieringhe woerden Antwoerde neerstelikter ende sprack. dat si hem lief
had als haer vāder Ende op dat hi nijt meer en soude vraghen. so seyde sij ter stont
mede Also veel als ghi hebt ende gheuē moghet. so veel sij ghi weerdich. ende daer
na so veel heb ick v lieff Doe die vāder dit hoerde wert hi seer toernich. ende deylde
den twee ousten sijn rijck Ende den joncysten onterfde hi. welke nochtans die co:
ninck van vranckrijck nam tot eenre coninghinne Om haer grote scoenheits wil
Mer doe dese vāder leyr seer out gheworden was. beroefde ende ontnamen hem
sijn rijck die twee sijn ouste dochteren mit haer mannen Ende hij wert soe seer van
Anno haer versmaet. dat si hem nauwelick hielden gaende mit enen knecht. Dit merc:
mundi kende die oude vāder ouerpeynsde die voerleden blijscap. die hi in sijn iuecht ghe:
hadt hadde Ende wert mede ghedachticht dat onrecht welcke hij dede sijn ioncyste
Linia Xpi dochter. die hem die waerheit sprack Aldus mit screyende stemme seyde hi O mijn
dochter die woerden sijn nv waer. die du my antwoerdeste Also veel als ghi hebt
ende gheuen moghest. soe veel sij ghi weerdich Ende daer nae soe veel heb ic v lieff
Doe ick wat had dat ic mocht gheuen doe hieldense my in weerden Ende bewesen
my vrienscap nijt om minen wil mer om mijn goets wil Ende want ick nv nijt
meer gheuen en mach daer om bin ic verlaten Ten laetsten doe hi niet meer een had
te eten off te cleden. Wert hij van sijn ioncyste dochter goedertierlick ontfanghen
Ende die settede hem weder in sijn rijck Ghelijker exempellen vijndmen noch da:
Biscoppen ghelicx ghenoech meer.

¶ Nota Men vijnt veel scoen praters ende pluymstrikers sonder trouwicheit
Ende oeck veel trouwe menschen sonder veel of scoen woerde te spreken.

Coninghen
van ysrahel ¶ Nota Als ick wat heb ende wat mach gheuen Soe heb ick nichten ende neuē
Mer als my haue ende goet of gaet Soe en vijnde ic niement die my bestaet.

Coninghen
van syrien

Die propheet jonas Amathi soen was in dese tijt vermaert hij heeft veel dinghen gheprophetiert die nijt bescreuen en sijn Hi wert namaels geseynt in die grote stadt Nyniue Ende predicte daer. want die boesheit des volcks van niniuen clam op totten heer Ende jonas stont op om te vlyen in tharsis vanden aensichte des heren Ende is neder ghesteghen in joppen ende heeft daer gheuonden een sciep varende in tharsis. hi steech neder in dat scip ende betaelde sijn sciploen ende voer in tharsis vanden aensichte des heren. Mer die heer seynde een grote wijnt ende een groet onweder in die zee dattet sciep was in anxt te verderuen Ende sij spraken tot malcander Coemt ende laet ons werpen dat lot waer om dat dit quaet op ons gecomen is Ende dat lot viel op jonam doe wert hij gheworpen in dat meer eñ wert verslonden van een walvisch daer hi in was drie daghen ende drie nachten. Men seyt dat helyas hem vander doot verwecte doe hi noch jong was. Ouerleset die hystori van hem in sijn boeck.

iiij^m iij^c xlvi.

amazi
as xxix.
jaer

Die iaren voer die ghebeert ypristi. viij^c liij.

Dese Amazias had een goet beghin Mer dat nam een quaet eynde Dat noch huden daghes ghemeen is mitten ghenen die macht crighen Item ampten eñ grote dienstē hebben veel wijser notabelre mannen verdoruen Exempellen hier of vijnd men ghenoch tot allen plaetzen Dese Amazias heeft oeck aenghebeden seyrs afgoden ꝛc̄ somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxv capittel.

joas.
xvi.
jaer

Dese joas versloech dien van syrien drie werff als helyzeus voersproken had. hij ontnam benadab azahels soen die stede wt sijnre macht Ende restitueerde een yghelick in sijn rijck. hi heeft Amaziam seer moeylick gheweest nijt willichlick mer wt dwang. hi dede hem sijn houerdye neder legghen soe men leest int iiij boeck der coninghen int xiij capittel hi began te regnierē ī des conincs vā judeē joas xxxvij jaer.

benadab.

Dese benadab was Azahels soen.

Dese prochas siluius was Auentinus soen ende Regnierde xxxiij. jaer in des conincs van iudeen ozyas tijt Virgilius tot lof van desen seyt aldus dat dese prochas was seer na den volck van romen in glorie.

Coninghen van ytalien

Prochas siluius

Nota wetet dattet rijck vā judeē na amazias doot was xiij jaer sonder coninck Datmen subtijlike ū staen moet ouerlegghende die jaren der coninghen van ysrahel ende van judeen wāt Amazias began int anderde jaer des conincs van ysrahel joas Ende ozyas Amazias soen began in Jheroboams coninck van ysrahel xxvij jaer. Welcke tijt hem verbreet tot xli jaer toe. hier aff trecket Amazias jaren. so blijfter. xiij jaer in welcken Ozyas noch iong was ende onbequaem tot dat rijck te besitten Dit en hebben die. lxx interpretes nijt noch veel ander historien Mer si vervullent op een ander stede Aldus moet mense verenighen of men soude dwalen in die rekēning der jaren.

Anno mundi iiij^m iij^c lxxv.

Linia Xpi

Dit rijck was xiij jaer sonder Coninck.

sonder coninck

Dese Jheroboam coninck van ysrahel began te regnieren in des conincs van iudeen Amazias xv jaer Hij was een wel strijdende man Hij had veel tijt victori Hi verneerde die coninck van syrien ende restitueerde dat rijck van ysrahel alst te voren was Ende des ghelijck mede damascum na des prophete Jonas voersproken woerden Hier aenmerct hoe wandelber dat die staet der coninc rijken is Wāt dat lant van ysrahel wort vernielt ende ten vterste toe ver octmoedicht. Die van syrien verheffen hoer Ende werden oeck weder vāden krancken verdruct Aldus die die hoechste gheweest is. wert die nederste Ende weder contrari die onderste climt opwert ende daelt weder neder wert. Dit is dat rat der auentueren Hier om en ist gheen wonder dat weynich wtuercoren menschen daer toe vā god gheschict werdē Eñ dat die wijse mannē mit all haere cracht arbeyden te ontgaen dat werck welcke soe wandelber is Doer siet Augustinum int boeck van die stādt gods Item Als die goede menschen regnieren soe ist den ghemeent profijtlick Ende Als die quāde regnieren so valcet contrari. ꝛc.

Biscoppen

Coninghen van ysrahel

jheroboam

Coninghen van syrien

Dese was die eerste coninck vā medenden

arbatus.

Dese verwan sardanappalum sinen heer Ende hi verdestrueerde alre eerst sijn monarchi. Ende ouervoerde die tot die medos meer in hope dan mittē wercke wāt darius die volbrochtet naemaels.

Die grote monarchi vā assyrien cessierde hier welcke die gheduert had langer dan M cc ende xl jaer Ende doe opstonden daer verueerlike tijden vol na duerende tot die gheboert xpristi in welcken dat bloet der menschen meer dan men ghelouen mach in allen hoecken des werlts als water ghestort wert Hier off leset orosiū int ij boec sijnre cronijcke Eñ leset oeck ander cronijcken Dese sardanappalus was heel sondich Hi vant eerst die oercussen op te rusten Hi verclede hem mitten vrouwen om ond die vrouwen sijn ghenuecht te bedriuen Waer om cregen sijn dienres grote onweerdicheit tot hem ende si en wouden hem nijt meer ghehoersam wesen Si opstonden ende wouden teghens hem strijden Hi dit aenmerckende verbrande hi hem seluen.

Die laetste Monarcha van assyrien

sardanappalus

iiij^m iij^c lxxxviij

Item die Coninghen van assyrien hebben wel machtich gheweest sonder monarchi tot die destructi van nyniuen toe.

lij jaer

ozyas off azarias.

Die iaren voer die gheboert xpristi

iij^c lxx

Dese Ozyas dede dat goet was voerden heer Eñ van hem en wert nijt quaets ghescreuen dan dat hi vergheten heeft den here sinen god Ende ingaende den tempel des heren woude barnen wieroeck opten altaer des thymiaems dat hem verboden wort vanden priester azarias Eñ om d onghehoersamheits wil wert hij gheslagen vanden heer ende wert malaetsch somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxvi capittel Oeck wasser doe een eertbeuinghe.

Hier was dat Rijck van ysrahel sonder Coninck xxxiij jaer lang datmen vijnden mach wt die Rekening der coninghen van judeen

sond conīc

propheet .j. ozeas

propheet .ij. johel

propheet .iij. amos

propheet iiij abdyas

Dese Ozeas die eerste propheet van xij. wert gheseynt teghens die .x gheslachten.

Dese johel die ij van xij. prophetierde van die toecomēde tribulaci des lants vā judeē

Amos die .iij. vā xij. prophetiert tegens veel heydē eñ sondling tegēs die .x gheslachten.

Abdyas die iiij van xij. prophetiert tegens Edom.

Macedo Arbatus soen was die eerste coninck van macedonien

Dat rijck macedonū.

Hier beghint dat Rijck vā macedoniē vā welcke Alexander magnus ghecomen is Ende wert destrueert indes biscops onyas pius tijt.

Armilius siluius.

Coninghen van ytalien

Spartani dat sijn die lacedemones hadden wel.l.jaer lang alte bloedighe strijdē tegens die van athenē. altijt hadden si onseker victori. si streden te lant eñ ter zee &c

Dese Armilius siluius regnierde xliij jaer. hi verdreeff sijn broeder die munitor hiet wt dat rijck. daer nae wert dese armilius verslaghen vā twee broeders als van Romulus eñ remus. Ende doe wert munitor weder geset in dat rijck. wāt hi hoer oude vader was.

Coninghen van assyrien

Phul.

Dese Phul eñ sijn navolghers willēde die monarchi van assyrien recuperieren hebben dat lant alte seer turbiert Hi op quam mede teghens die van ysrahel eñ wan die stadt Thersam Eñ die coninck van ysrahel most hem tribuut gheuen somē leest int vierde boock dor coninghen int xv. Capittel.

Anno mundi

iiij^m iiij^c xiiij

Linia Xpi

·cccc·j·ꝯa

Ysayas die edel propheet een van die vier principaelste was in dese tijt ūmaert Ende Jheronimus hiet hem meer te wesen een Ewangelist dan een propheet ende dat om claerheit sijnre prophecie.

Biscoppen

amarias.

Dese zacharias begā te regnierē ī des conīcs van iudeē. xxxviij jaer hij dede veel quaets als sijn voer vaders gedaē hadden. hi was die. iiij. biscop nae hyeu. Ende wert verslagen van sellum die doe in sijn stede regnierde Eñ sellū wert ter stont mede ūslaghen vā manahen somē leest int iiij boec d coninghē int xv. capittel. Hi regnierde vi maent lang.

Coninghen van ysrahel

zacharias.

Jherobo ams soē

Sellum.

Coninghen van syrien

rasin

Dese Rasin coninc van syriē had dat lant van iudeen belegen in Achas tijt. waer om beleyde hem weder die coninck van assyrien teglatphalasar in damasco Ende wan die stadt eñ versloech hem Eñ ūuoerde sijn volck somen leest int vierde boeck der Coninghen int. xvi. Capittel.

Rhea maghet des conincs munitors dochter diende inden tempel den afgod veste Dese toeliet dat haer boel bij haer quam daer si off ontfeng ende baerde twee sonen gheheten Romulus Ende Remus om welcker oncuusheits wil wert si leuendich begrauen Ende die twee kijnderen worden buten int velt gheworpen Daer si wonderliken van enen wolffinne gheuoeyt worden Mer om die eerweerdicheit der romeynen segghen die poeten dat Mars die afgod des strijdes bij haer rustede Also bedeckende ende eerende ontsculdighen si haer oncuuysheit.

Te glathphalasar.

Dese in nam dat lant van neptalim ende van galileen En die ouer die jordanen geseten waren voerde hi in assyrien Daer na om bede will van Acham so ombeleyde hi damascum ende versloech Rasin coninck van syrien. Ende die van syrien veruoerde hi in cyrenen somen leest int vierde boeck der coninghen int xv ende xvi Capittel.

iiij^m iiij^c. xl.

Micheas propheet die vi van xij prophetiert teghens jherusalem ende samarien Naum propheet die vij van xij prophetiert teghens nyniuen.

Joathan xvi. jaer

Dese Manahen began te regnieren in des Conincs van Judeen Ozyas xxxix jaer. hi dede dat quaet was voer den heer Ende wert vanden heer gheleuert in die handen des conincs vā assyrien somen leest int vierde boeck der coninghen int xv capittel.

x jaer Manahē phace ia. ij jaer

Dese was manahēs soen en hij dede veel quaets. hij wert verslaghen vā phacee die na hem regnierde dese phaceia began te regnieren int. l. iaer ozye des Conincs van iudeen.

Dese phacee began te regnieren in des conincs van iudeen Ozyas lij iaer Ende ghelijker wijs als hi ghedaen had. ghesciedet hem weder Want hi wert van ozee verslagen die doe in sijn stede regnierde. Hij maecte oeck een compact mit Rasin en ombelaghen dat lant van Judeen Waer om versloech hem teglathphalasar En ouer uoerde omtrent drie gheslachten in assyrien somen leest int vierde boeck der coningen int xv capittel.

jaer Phacee xx

Coninghen van ytalien

Dese Munitor na dat hi weder int ryck gheset was wert hi terstont daer nae verslaghen vā Romulus als orosius scrijft.

Munitor

Tytus liuius bescrijft die Conditie des stadts van Romen in xiiij decades dat is in . C . ende xl . boecken Mer hudens daghes en vijndmense nijt al jheronimus in eē epistel die hi scrijft ad paulinū maect van hem mentie Ende oeck seneca in prologo vltimi libri declamationum .

Coninghen van assyrien

Dese salmanasar beleyde die stadt van samarien in ozee des conincs van ysrahel ix jaer . hi wan die stadt eñ worp den coninck inden kercker . hi veruoerde die van ysrahel eñ brachtse ī assyriē eñ dat rijck vā ysrahel cessierde hier dat ij^c . eñ lxxxij jaer ghestaen had .

Salmanasar

Anno mundi iiij^m iiij^c lvi .

Linia Xpi

Van desen Acham en vijndmen nijt dat duechdlick is . hij heeft die heer ghelaten . ende hij wert van hem verlaten . vā die coninghen van ysrahel ende vā Syrien wert hi verslaghen mit sijn volck somē leest int ij boeck paralipomenō īt xxviij capittel

Achas .

iiij^d iiij^a

Biscoppen

Achitob .

Dese ozee was die laetste coninck van ysrahel hi b gāte regnieren in Achamas des conincs van iudeen . xij . jaer Hi dede quaet als sijn voer vāders gedaen hadde

Coninghen van ytalien

Hier was dat Rijck vā ysrahel viij jaer lang sōder Coninck .

sond . conīc

Ozee ix jaer

Hi wert in sijn ix jaer gheuangen vā salmanasar coninck vā Assyrien . Ende dat rijck van ysrahel wert ouer gheuoert in assyrien somē leest int iiij boeck der coninghen int xvij capittel

Sibilla erithrea die vermaerste van allen sibillen heeft in dese tijden geleeft als sommighe meisters seggen Anders seytmen dat haer gedicht ende haer prophetien in dese tijt gheuonden wert Dese heeft voer die strijt van twoeyē seer suuerlike geprophetiert van xpristo . hier of leset augustinū int xviij boec vā die stadt gods

Romen

Romen wert ghesticht int jaer van beghin des werlts iiij^{m} iiij^{c} lxxxiiij.

Die principael daet der romeynen als orosius martinus &c̄ bescreuen js nader hebreeusche rekening dat xij jaer ezechie Mer als die lxx beduders scriuē so ist laetste jaer des conincs achams

Dese sennacherib quam in iudeen teghens den heylighen man Ezechiam Eñ die here versloech al sijn heer tot getal van C^{m}. eñ lxxxv. M. stridender mannen Eñ dese sēnacherib lelyke vlyende quam tot nyniuen eñ queldē die joden eñ oec thobiā Ten laetsten wert hi van sijns selfs volc ůslaghen somē lest int iiij boeck der conīgen int xix capittel Eñ int ij boeck paralipomenon int xxxij capittel

Sennacherib.

Assaradon sennacherib soen

iiij^{m} iiij^{c} lxxij

xxix. iaer.

Ezechias

In dese tijt tradt die sonne afterwert. x. linien Ende die dach was x vren langher dan die ander dach.

O hoe groot wonder. Die vyanden worden verslaghen

Die jaren voer die ghebeert sprijst.

Dese Ezechias was een die beste soen van een alte quaden vader die acham hiet Hij wanderde voer den heer in volcomenre herte. hi ofnam die hoechheiden der affgodiers. ende tymmerde dat huus des heren. Voer hem en heeft sijns ghelijck nijt gheweest onder den coninghen van iudeē. daer om heeft hem die heer glorificiert somē leest int iiij boeck d̄ coninghen int xviij xix ende xx capittelen Eñ int ij boeck paralipomenon int xxix. xxx. xxxi xxxij. Capittelen.

Sadoch.

Dat Coninck rijck van ysrahel wert veruoert in Assyriē Ende ghing te nijt dat ij^{c} eñ lxxij jaer ghestaen had

Thales was een van die vij wijsen hij mocht eerst voersegghen Eclipsim des sonnes ende des manes als Augustinus seyt int viij boeck van die stadt gods.

Anno voer die gheboert xpristi vij^c ende .xv. wert Romen ghesticht van twee broeders inden berch palentino. recht offt ander babilonien waer Certeynlick in die tijt der aermoede so en is daer gheen stadt heyligher gheweest noch Rijcker vā goeder exempellē eñ duechden dan die stadt Romen Ende hoe datse armer was van tijtlike haue. so veel te min begheerlicheits hadse. mer namaels heeft die rijckdom op gebrocht ende in gheleyt gheierechit ende oncuysheit.

Die eerste coninc van Romen

romulꝰ xxxvij iaer

Remus iij jaer

Nota dat orosius alte veel quaets scrijft van desen Romulus. hi dode sijn broeder Remus. ende oeck sijn oude vāder mit veel wijser mannen Hij dede groot ghewelt. ende bedreeff veel tyeranscaps. want hi vergādert had die harders eñ moerdenaers ꝛc̄ mit welcken hij tymmerde een stadt Eñ wt die stādt verdructe hi sijn naebuer te mael seer Namaels doe hi out eñ groot ghewordē was. doe wtuercoer hi hondert oude mannen tot raetsluden dien hi hiet senatoers Ende hi vercoer dusent voer vechters die hi Ridders hiet ende hi vorderde eñ proficierde int hoghe Tē laesten om sijn quāde werckē wil ende misdienst wert hi mede gherekent onder die afgoden. want hi vanden donre verslaghen wert eñ nerghent en openbaerde hi hem Dit is gheschiet tot een vermeering sijnre pinen om dat hi so veel meer soude inder hellen afgront ghepinicht werden. als sijn naem eerbaere ghehouden wort inder mēschen memorie dat hi nijt mit enighe duechden verdient had mer mit valsche flactiering ende bedroch des ghemeen volcs wert hi vanden menschen onder die afgoden gheeert Item dese voerghenoemde senatoers regnierden ander half jaer na Romulus doot verwachtende off hi yet bi auentuer weder ghecomen had.

Anno mundi

Linia Xpi

Biscoppen

Die stadt Syracusa wert ghesticht in sycilien

Syracusa

Die stadt Cathyna wert ghesticht

Cathyna

Augustinus seyt in sijn xviij boeck van die stadt gods dat Cycero scrijft tot
loue ende prijse romuli dat hi verdient heeft mit godliker eeren gheeert te werden.
nijt in die tijt doe die groue ende ongheleerde menschen lichtelick bedroghen wor-
den Mer in die tijt dattet volck tot beken en̄ gheleertheyt ghecomen is Ende want
tet nv kenlick gheworden is die rasende dwaling der afgodyers ouermits dat die
oude lichtelick beweghen. bedroghen worden. menende dat die dode menschen wor-
den goden ghemaect. Daer om want si nv in dese gheleerde tijt verlicht sijn. soe heb-
ben si concludiert ende tsamen ghesloten voert aen gheen menschen meer onder den
afgoden enich godlike eer toe te scriuen Mer si en hebben nijt ghelaten den afgoden
te aenbeden Mer houdende ende vermerende die oude manier hebben approbiert mit
hoer wercken dat si mit woerden scuwede waer om en sijn si nijt onsculdicht Mer
als paulus die apostel seyt so doen si die meeste sonde.

Anno voer die gheboert ghi

In dese tijt wert Ezechias coninck van judeen sieck ter doot toe En̄ doe quam
tot hem die propheet ysayas Amons soen Ende seyde hem Dit sprect god die here
beschict dijn huse wāt du selste steruen ende nijt leuen Doe weynde hi sijn aensicht
totter wandt. ende bad den heer ende seyde jc bid di here Ghedenct hoe ic voer di ghe
wandert heb inder waerheyt ende in een volcomen herte. ende heb voer di ghedaen
dat di behaechlick was Ende doe screyde Ezechias groot screyendes Ende eer dat
ysayas half vten voer huse ghecomen was. Doe quam dat woert des heren tot hem
ende seyde. keert weder om ende segghet Ezechie den leydsman mines volcks Dit
spreect god die here dauid dijns vāders Jc heb dijn ghebet ghehoert. en̄ dijn screyen
ghesien Ende siet Jc heb di ghesont ghemaect Des derden daghes selstu gaen inden
tempel des heren Ende ic sel tot dinen daghen toe doen xv jaren Ende van die hant
des coninckes van assyrien sel ic di verlossen. ende dese stādt. Ende ic sel dese stādt
beschermen om minen wil ende om dauid mijns knechts wil Ende hoe dat ysayas
sijn sweren ghesont maecte dat leset int iiij boeck der Coninghen int xx capittel.

Dese merodach die eerste coninc van babylonien was een seer vernaemt man Hi ofghing vander monarchie. ende en woude nijt meer obedieren of ghehoersam wesen den coninck van assyrien die assaradon hiet Des ghelijck dede oeck die coninck van meden Ende daer om verging alte seer dat rijck van assyrien Ende die Coninghen van babylonien worden seer machtich tot des coninck balthasars tijt toe hier of leset die meyster inder hystorien.

Coninghen van romen

In dese tijt waren dese. vij. wise mannen seer vermaert.
Thales.
Solon.
Chilon.
Peryander.
Eleobolus.
Byas.
Pitacus.

Hier begynnen die Coninghen vā babylonien

merodach

Dese eerste coninck seynde Ezechie veel ghisten somen leest int iiij boeck der coninghen int xx capittel.

Anno mundi iiij^m v^c j

Linia xpi

manasses

Dese was xij jaer out doe hi began te regnieren Ende hi regnierde lv jaer in iherusalem Sijn moeder hiet Aphsiba.

iiiacd ia

Dese manasses van een goede ende duechdsame vāder was hi een alte quāden ende bosen soen. Hi dede veel meer quaets dan alle die gheen die voer hem gheweest waren. Hi stortede te mael veel bloets. waer om heeft die Coninck van Assyrien dat lant van judeen beleghen ende den Coninck Manassen gheuanghen ende inden kercker ghewoorpen. Daer nae weder comende tot sijnre herten. bekende hi sijn misdaet. ende aenbedende den here soe wert hi verhoert ende weder gheset in sijn rijck. Ende al dat hi te voren qualick ghedaen ende ghemaect had dat verdestrueerde hi weder. Ende hi wanderde te recht inden wech des heren. leyende een salich leuen so dat alle die gheen die hem voermaels ghekent hadden. hoer seer verwonderden somen leest int vierde boeck der coninghen int xxi capittel. Ende int anderde boeck paralipomenon int xxxiij capittel.

Biscoppen

Die deuote exemplaer ende hystori van Thobyas wert omtrent in dese tijt ghemaect.

Dese Numa pompilius was die alre meeste afgodyer Hi veruulde die stadt so seer mit afgoden dat hi voer hem seluen gheen plaetze vijnden en mocht Augustinus in sijn xviij boeck vā die stadt gods bespot aldus sijn dwaesheyt. recht of hem grotelic misdaen waer dat hi nijt mede gherekent en wert onder den afgoden die nochtans der afgoden eer so seer promouierde Dese heeft tot dat jaer ghedaen twee maenden als Januarium ende Februarium. Item bouen mate ist te verwonderen dat dese mannen van groter verstant so scerplick tractiert ende gesproken hebben vol nae van allen wercken die onder die sonne gheschieden dat si nochtans in bekennisse des waerachtighe gods soe verdoelt waren. laet ons danckē onsen heren god.

numa pōpilius. xliij jaer.

Sibilla samia was in dese tijt vermaert alsmen seyt.

iiij^{m} v^{c} xxviij

Ysayas prophet wert mit veel ander goeder menschen marterizeert om dat hi den comine strafte van sijn quade wercken.

Caleucus een alten rechtueerdighen man heeft veel rechten ghemaect Onder alle ghebode hi ende ordinierde. so wie dat in ouerspul ghevonden wort datmen die beyde sijn oghen soude wtsteken Ende het gheuiel dat sijns selfs soen in ouerspul bevonden wert waer om ghebode hi datmen hem sou de sijn oghen wtsteken Mer die gemeent vielen hem in die saecke contrari. Ten laetsten ouermits bede wil des volcks wort hi verwonnen Ende op dat die wet welcke vā hem ingheset was nijt en soude vyoliert of ghebroken werden. so heeft hi eerst laten wtsteken sijns selfs een oghe Ende daer nae sijns soens een oghe Aldus behielden si alle beyde hoer ghesicht. O tersten mensch leert mit wat neerstichept du bewaren selste die ghebeden dijns heren Als aldusdanighe heydens man woude ghepinichet sijn om die rechtueerdighe wet die hi gheset had. dan dat hise ongherwroken breken soude. Dese ende meer ander puncten mostmen vanden volck houden mit groter strengicheyt. om dat si ouermits anyte des pijns scuwen ende vlyen souden alle quade wercken ꝛc.

Selslum.

elchias.

Coninghen van romen

Augustinus in sijn derde boeck van die stadt gods seyt dat vā die tijt dat romen fundieert wort tot Augustum toe. waren die striden so continueert. dattet voer mirakel ghehouden wert. Als dat na den strijt punitum een jaer ver by ghing sonder striden wtghesondert die xlij jaer dat Numa coninck van romen regnierde in welcker tijt die romeynen stadich vrede hadden.

coningen vā babylonien

Syzancium of constantinopel

Die stadt Syzancium wert ghesticht die namaels ghehe: ten wert Constantinopel.

Anno mundi iiij^m v^c lvi

Xps lini

Amon was xxij jaer out doe hi began te regnieren ende hi regnierde mer twee jaer in iherusalem sijn moe: der hiet Messallemeth Aarus dochter van jetheba.

Amon.

manasses soen

iiij^a ,ia

Van desen Amon leestmen na der hebreeuscher text dat hi regniert heeft twee jaer. Mer na die twee ende tseuentich interpretes soe regnierde hi .xij. jaer Aldus werden hier van den lxxij interpretes tien jaer veruult ende toe ghedaen van die xiij jaren welcke hier voer

Biscoppen

bescreuen staen sonder coninck. Ende aldus selmen die an: der hystorien concordieren die den twee ende tseuentich nae volghen. Dese Amon dede veel quaets int aenschijn des he: ren Als sijn vader manasses ghedaen had. Hi wanderde in allen den weghen daer sijn vader in ghewandert had. Ende hi en wanderde niet in die weghen des heren. waer om wert hi ten laetsten van sijn knecht verslaghen ende starff sonder pe: nitencie alst bescreuen staet int vierde boeck der Coninghen int xxi capittel.

Die stadt van nyniuen wert destrueert vanden coninck vā meden Ende dat rijck van assyrien cessierde eñ verghin als naum eñ thobyas prophetiert hadden.

Nyniuen wert ghedestrueert.

iiij^m v^c lviij

Tullius hostilius

Dese Tullius en verhengde den tijt nijt vredelick te wesen Mer na langhe tijden des vredes dede hi sijn ghebueren groot verdriet. waer mede vercreech hi een naem des vyantscaps eñ wert ghehetten tullius hostilius Eñ want god verstroyt alt volck die strijden begheren daer om wert hi mit al sijn huusghesin vanden blixem verslagen Van desen tullio spreect valerius in sijn iij boeck int iiij capittel. dat eens herders huus ontfeng hem inder cribben Eñ in sijnre joecht voede hi die vye. mer doe hi out wert regierde hi dat rijck van romen xxxij jaer lang.

Josyas was viij jaer out doe hi began te regnieren Eñ hi regnierde xxxi jaer.

Josyas.

Dese josyas was een die beste soen van een verkeerde vāder. hi had sonderling gratie. want in sijnre kijnsheyt socht hi den heer. eñ volherdent prijselick ten eynde toe In sommigben punten so ghing hi bouen ezechiam sijn ouer oude vāder Ende daer om seytmen dat sijns ghelijck nijt gheweest en is onder den coninghen vā juda Item sijn religioess leuen eñ sijn heylighe wercken die veel sijn lestmen int iiij boeck der coninghen int xxij eñ xxiij capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xxxiiij eñ xxxv capittel.

Sophonias die ix propheet van xij prophetiert van die destrucsi van iherusalem ende dattet weder soude ghetymmert worden.

Olda sellums wijff was een prophetisse Ende prophetierde den coninck josye somen leest int iiij boeck der coninghen int xxij capittel.

Dese Nabuchodonosor was een wel stridende man. Hi had ouer al victori om dat hi was een roede der verbolghentheyt gods Ende dat hi pinighen soude die sonden van veel menschen Dese was eerst coninck van babylonien Ende namaels behield hi dat rijck van assyrien. welcke vanden Meden verdestrueert was Ende hi wert een monarch ende een ouerste prince Mer om dat hi langhe regniert heeft soe worden die jaren menichsins gherekent. Die heylighe scriftuer spreect oeck in menigherley manier van hem als nv goet ende als nv quaet. Dat seer neerstelick exponiert wert vanden heylighen doctoren. Item het behaecht ende dunckt sommighe meysters. dat hi soude behouden wesen oumits grote penitencie welcke hi dede alst bescreuen staet in daniele Ende oeck mede om dat die scriftuer sijn leuen besluut in loff ende belydinghe eens waerachtich gods. Dit seluer gheuoelt oeck nycolaus de lyra somen lest danielis int iiij capittel. Die doctores segghen dat hem god ingaff wrake te doen ouer sijn vyanden Mer hi misbruucte dat ingheuen ouermits houerdye. hatt ende nijt Aldus so en verdiende hi nijt te wesen een instrument des godliken rechtueerdicheyts. By auentuer soe mach dese Nabuchodonosor vā alle sijn sonden doer daniels verdienten penitencie ghedaen hebben.

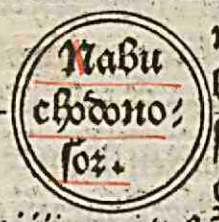

Coninghen van romen

coningen vā babylonien

Nabuchodonosor.

Anno mundi

Xp̄s lini

Thobyas starff in sijn C ende xx jaer Hi was een seer heylich man. vol vā goeder wercken Hi was vermaert inden gheest der prophecien Hi prophetierde die destrucsi van iherusalem ende des tempels recht oft gheschiet waer om sekerheyt der prophecie Ter stont na sijn doot starff sijn wijff Ende doe die jonghe Thobyas mit sijn kinderen wt nyniuen ghegaen was doe wert nyniuen verdestrueert.

Biscoppen

Iheremias die Anderde propheet vanden meesten began te prophetieren doe hi jong was teghens iherusalem ende den tempel in des coninckx josyas xiij jaer Ende hi prophetierde xlij jaer behaluen dat hi in egypten prophetiert had Grote hardicheyt des volcks Ende een grote plaghe pinende dat volck.

Dese Anchas maecte alre eerst ouer den tyber een brug tusschen den berch auentinum ende janiculum Ende hi stichtede die stadt hostiam opter zee xvi miley van die stadt van romen.

iiij Anchas. xviij jaer

Dese Joathas wert ter stont na synes vaders doot Coninck ghemaect van judeen in iherusalem Mer want hi nyet nae en volchde die exempellen synes goedertieren vaders josye daer om veng hem pharao nechao ende brocht hem in egypten somen leest int iiij boeck der Coninghen int xxiij capittel.

Ozias die prophect wert ghedoot vanden Coninck Jechonias Ende Jheremias wert inden klercken ghewozpen.

iiij^{m} v^{c} lxxxix

Joathas was out xxiij jaer doe hi began te regmieren Ende regnierden drie maent.

Joathas.

Jechonias .xi. jaer.

Elyachim off Joachim

Dese Jechonias was oeck Josyas soen ende Joathas broeder Hi wert van pharao Coninck ghemaect in iherusalem op dat hi den coninck soude tribuut gheuen Dese want hi quaet dede ende den prophet ghen ghehoer en gaf. daer om quam nabuchodonosor teghens hem Ende jechonias wert synen knecht drie jaer lang Daer na doe hi weder rybelle ende wederspannich wert. quam die coninck van babylonien anderwerf teghens hem ende brocht hem ghebonden in babylonien. nyet dat hi daer ghelept wert Mer die coninck nabuchodonosor veranderde synen raet ende dede hem in iherusalem Ende worp synen lichaem buten der muere alsst prophetiert was somen leest iheremie int xxij capittel Ende hi nam mit hem die vaten des heren ende setten se in synen tempel somen leest int anderde boeck paralipomenon int laetste capittel.

Azarias.

Zarayas. azariees soen

Dese Zarayas wert verslaghen vanden conine nabuchodonosor in reblata inden lande Emath mit die anderen raetslude zedechie somen leest int iiij boeck der coninghen int laetste capittel.

Dese Nabuchodonosor was een wel stridende man. Hi had ouer al victori om dat hi was een roede der verbolghentheyt gods Ende dat hi pinighen soude die sonden van veel menschen Dese was eerst coninck van babylonien Ende namaels behield hi dat rijck van assyrien. welcke vanden Meden verdestrueert was Ende hi wert een monarch ende een ouerste prince Mer om dat hi langhe regniert heeft soe worden die jaren menichsins gherekent. Die heylighe scriftuer spreect oeck in menigherley manier van hem als nv goet ende als nv quaet. Dat seer neerstelick exponiert wert vanden heylighen doctoren. Item het behaecht ende dunckt sommighe meysters. dat hi soude behouden wesen oumits grote penitencie welcke hi dede alst bescreuen staet in daniele Ende oeck mede om dat die scriftuer sijn leuen besluut in loff ende belydinghe eens waerachtich gods. Dit seluer gheuoelt oeck nycolaus de lyra somen lest danielis int iiij capittel. Die doctores segghen dat hem god ingaff wrake te doen ouer sijn vyanden Mer hi misbruucte dat ingheuen ouermits houerdye. hatt ende nijt Aldus so en verdiende hi nijt te wesen een instrument des godliken rechtueerdicheyts. By auentuer soe mach dese Nabuchodonosor vā alle sijn sonden doer daniels verdienten penitencie ghedaen hebben.

Coninghen van romen

coningen vā babylonien

Nabuchodonosor.

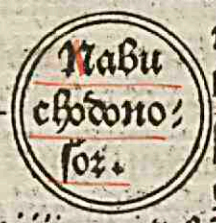

Anno mundi

Xp̄s lini

Thobyas starff in sijn C ende xx jaer Hi was een seer heylich man. vol vā goeder wercken Hi was vermaert inden gheest der prophecien Hi prophetierde die destrucsi van iherusalem ende des tempels recht oft gheschiet waer om sekerheyt der prophecie Ter stont na sijn doot starff sijn wijff Ende doe die jonghe Thobyas mit sijn kinderen wt nyniuen ghegaen was doe wert nyniuen verdestrueert.

Biscoppen

Iheremias die Anderde propheet vanden meesten began te prophetieren doe hi jong was teghens iherusalem ende den tempel in des coninckx josyas xiij jaer Ende hi prophetierde xlij jaer behaluen dat hi in egypten prophetiert had Grote hardicheyt des volcks Ende een grote plaghe pinende dat volck.

Dese Anchas maecte alre eerst ouer den tyber een brug tusschen den berch auentinum ende janiculum Ende hi stichtede die stadt hostiam opter zee xvi miley van die stadt van romen.

iiij Anchas. xviij jaer

Dese Joathas wert ter stont na synes vaders doot Coninck ghemaect van judeen in iherusalem Mer want hi nijt nae en volchde die exempellen synes goedertieren vaders josye daer om veng hem pharao nechao ende brocht hem in egypten somen leest int iiij boeck der Coninghen int xxiij capittel.

Vrias die prophet wert ghedoot vanden Coninck Jechonias Ende Jheremias wert inden kercker ghewozpen.

iiij^{m} v^{c} lxxxix

Joathas was out xxiij jaer doe hi began te regnieren Ende regnierden drie maent.

Joathas.

Jechonias .vi. jaer.

Elyachim off Joachim

Dese Jechonias was oeck Josyas soen ende Joathas broeder Hi wert van pharao Coninck ghemaect in iherusalem op dat hi den coninck soude tribuut ghenen Dese want hi quaet dede ende den prophet ghen ghehoer en gaf. daer om quam nabuchodonosor teghens hem Ende jechonias wert synen knecht drie jaer lang Daer na doe hi weder rebelle ende wederspannich wert. quam die coninck van babylonien anderwerf teghens hem ende brocht hem ghebonden in babylonien. nijt dat hi daer ghelept wert Mer die coninck nabuchodonosor veranderde sinen raet ende dede hem in iherusalem Ende worp synen lichaem buten der|muere alsst prophetiert was somen leest iheremie int xxij capittel Ende hi nam mit hem die vaten des heren ende setten se in synen tempel somen leest int ander boeck paralipomenon int laetste capittel.

Azarias.

Zarayas azarees soen

Dese Zarayas wert verslaghen vanden coninc nabuchodonosor in reblata inden lande Emath mit die anderen raetslude zedechie somen leest int iiij boeck der coninghen int laetste capittel.

Florus lucius beschrijft cortelick ende claerlick die loep ende die staet der romeynen van seuen hondert jaer gheuende hem vier outheyden Aldus seyt hi Ist saeck dat yement die grootheyt des heerlicheyts gheliket mitten jaren die sal daer rekenen een outheyt te wesen Want so breet ende verre ouer alle die werelt hebben si hoer cracht ghetoent. ende seyten van wapenen ghedaen. dat die gheen die hoer wercken ouer lesen. leren nijt alleen dat process der tijtliker dinghen eens volcks. mer des gheheel menschelike gheslachtes Item alsulcken groten betrouwen hadden die Romeynen in hoer crachte. so dattet groff eertsche volck gheen onderscheyt en maecten off si te peerde. off te sceep. off te lande. off ter zee streden. O volck dat weerdich is te ghebieden ouer alle die werelt. weerdich alles gunstes ende verwondering der menschen ende der goden.

Coninghen van romen

coningen vā babylonien

Anno mundi iiij^m vi^c

Linia xpi

Dese Joachim was xviij jaer out doe hi began te regnieren Ende hi regnierde drie maenden in iherusalem sijn moeder hiet noescha helnathans dochter van iherusalem.

Joachim of jeconias

ia

Dese Joachim was Jeconias soen. Hi dede veel quaets daer om wert hi van dat rijck ghenomen. Ende wert ghebonden veruoert in babylonien. Ende veel meer ander worden mit hem gheuoert in babylonien somen leest int vierde boeck der Coninghen int xxiiij. capittel.

Biscoppen

daniel pphete

Dese Daniel sach in sijn laetste prophecie Ende vraechde god van dat eynde der werelt Ende hi seyde hem dat Entekerst regnieren soude dusent twee hondert ende tneghentich daghen dat is drie jaer mit een half jaer Salich waren si die comen souden tot dusent twee hondert ende xxxv daghen daer in bewijst is dat die werelt staen sel xlv daghen nae Entekersts doot offyement woude in die penitencie doen.

Daniel	Ananyas	Alle dese worden mitten Coninck Joachim
Azarias	Mysael	gheleyt in babylonien doe si noch kinderen wa
Ezechiel	Mardocheus	ren.

Die stadt hostia.

Die stadt hostia wert ghesticht Item die paeus wert consecriert ende ghewijt vanden biscop van deser stadt als die paeus Marcus gheordineert heeft.

Daniel propheet doe hi noch jong was verloste hi susannam Hi stont mit sijn ghesellen in teghenwoerdicheyt des coninckx &c. Namaels bedude hi des coninckx droem waer om wert hi verheuen somen leest danielis int eerste capittel.

Dese Sedechias josyas derde soen was quaet. Ende hi en gaff den propheet jheremie gheen ghehoer. Waer om verghing hi yammerlike Ende al dat lant van juda mit hem. Sijn oghen worden hem wt ghesteken. Sijn kinderen worden ghedoot. somen leest int vierde boeck der Coninghen int laetste capittel. Ende in iheremia int .lij. capittel.

Hier eyndet dat Rijck van judeen.

Sedechias .xi. jaer.

Dese was out xxi jaer doe hi begonst te regnieren Ende hi regnierde xi jaer Sijn moeder hiet Amithal jheremias dochter van lobna.

Anno voer die ghehoert xxi

Dese Josedech is wt ghegaen Als die heer judam ende jherusalem gaff inden handen des coninckx Nabuchodonosor somen leest int eerste boeck paralipomenon int seste capittel. Ende hi is mitten anderen gheuanghen gheleyt in babylonien sommighe segghen dat dese gheweest is Esdras scribe ende priester Off hi mach bi auentuer sijn broeder gheweest hebben.

Josedech. azarias soen.

propheet Abacuc. propheet Ezechiel. propheet Saruth.

Saruth propheet heeft veel gheseyt van xpristo ende van die laetste tijden.

Abacuc prophetiert teghens Nabuchodonosor ende babylonien Mer in wat tijden dattet was daer vijndmen verscheyden opinien off dese Abacuc brocht die spise die hi voer hem seluen bereyt had tot daniel in die kuyl der leewen bi babylonien als iheronimus scrijft.

Ezechiel prophetiert in Caldeen die destrucsi van iherusalem &c. Ende ten laetsten wert hi ghemartierizeert.

Conynghen van romen

Dese priscus ordineerde die spelen ende ludimenten. hi dede omtrent romen tymmeren dat Capitolium Item Capitolium is te seggher alleen een hoeft want int fundament wert ghevonden een hoeft sonder lichaem Als een proplecie des toecomende werelts. want namaels saten daer die senatoers dat sijn die oudermanss als een hoeft des werelts

(Tarquinius.)

xxxviij jaer

Dese nabuchodonosor des grooten nabuchodonosors soen tymmerde sijn huusvrouwen een alten suuerlicken ende costelicken hof. Hi heeft van die roue der vyanden die tempel Salis grotelicx verciert. Ende veel groter werckten heeft hi ghedaen so datmen hem toe scrijft dat hi in grootheyt sijnre werckten herauden bouen ghegaen heeft.

conyngen vā babylonien

(Nabuchodonosor.)

Die drie kinderen als Ananyas Azarias ende Mysael worden in een barnenden ouen geworpen wt welcken si bi mirackel verlost worden somen leest danielis int derde capittel.

Anno mundi

Hier begynt die vijfde outheyt des werelts

(Anno mundi v^c xcix)

Die ouervaert vā babylonie

Linia xpi

Hier gaet wt die vierde outheyt des werelts ende had ghedueert iiij^c ende lxx jaer nāder hebreeusche rekeninghe Mer die lxx interpretes rekennen iiij^c ende lxxviij jaer.

Die caldeen verbrande salomons tempel ende destrueerde iherusalem Ende dit is een van die principaelste datum deser heyligher scriftuere. Dese tempel had ghestaen iiij^c ende xlij jaer te rekenen van dat se eerst fundiert wert als in salomons vierde jaer Ende van dese destructi tot die ander destructi die van tytus ende vespasianus gheschiede int xlij jaer na die doot ons heren waren vi^c ende lxxx jaer als Eusebius ende iheronimus beschriuen.

Bisscoppen

(iheremias prophete)

Dese was ghheyligheit in sijn moeders lichaem Hi screef die twee leste boecken der Coninghen Ende twee boecken van paralipomenon ende sijns selfs boeck Hi prophetierde den Coninghen van egypten dat hoer afgoden souden neder vallen als een maghet baerde daer om hebben die priesters in een heymelicke stede des tempels aen ghelegen een boeck des maghets mit een kijnde kijn Hi verdreef die serpenten van dat eertrijck doer sijn ghebet Een laetsten straffte hi die afgodyers waer om wert hi van volcke ghesteent ter doot toe Ende die van egypten hebben den heyligen martelaer glorioselick begraven in der Coninghen graffstede om sijnre weldaets wil.

Astrages Coninck van meden had een enich dochter dien hi hilichte aen enen ridder vten ghemeen volck om dat van hoer gheen edel vrucht comen en soude. Die saeck hier of vertellet die meyster inder hystorien. want hi anxt had verdreuen te werden wt dat rijck des sijn dochter een edel soen ghebaert had als hem voerseyt was. Ende dat gheuiel hem daer hi voer sorchde. want van hoer wert gheboren Cyrus die coninck van parsen wert die hem verdreef.

Eiulmerodach.

Eiulmerodach was dese voerghenoemde Nabuchodonosors broeder. hi verloste joachim vten kercker ende maecte hem seer groot. want na sinen raet dede hi sinen vader vter eerden op grauē deylende dat lichaem in iij^c deelen ende worp dat lichaem also ghedeylt voer iij^c ghieren die dat verslenen om dat hi nijt en soude weder verrisen vander doot die van een beest weder tot een mensche ghecomen was.

iiij^m vi^c xxxiij

Salathiel

Dese was des Coninckx van judeen jeconias soen die hi wan na die ouerganck van babylonien Als die ewangelist matheus bescrijft.

Anno voer die gheboert xpi

a^c lxx

ezechiel pro pheet.

Dese Ezechiel na veel wercken die hi glorioselick ghedaen had soe bewerf hi doer sijn ghebet dat die wateren thobar dick worden so dat die kinderen van ysrahel daer op mochten wanderen ende die van caldeen daer in verdrencken Ten laetsten doe een deel d boser menschen welcke hi ghestraft had verslaghen ende ghedoot waren ouermits venijnt der serpenten. Doe worden die ander toernich. ende hebben hem mit peerden ghesleept langhes der straten ende ouer den steenroetze soe dat sijn breyn opter straten bleeff legghen Aldus word hi een glorioess martelaer des heren.

Dat scaeck spul wort eerst gheuonden van enen philosoeph gheheten xerses op dat hi doer sollaes van desen spul den tyran Eiulmerodach Coninck van babylonien die sijn meysters ende sijn wijse mannen plach te doden mocht brenghen tot betering sijns leuens.

Dese seruius tullius was van sijn moeders weghen van knechtelike condicien wāt si was een gheuanghen maecht hoe wel dat si edel was Dese voert groot lof vā die hystori scriuers want in allen staten heeft hi gheweest. ende ouer al hielt hi hem seer eerlike Dese maecte aen die stadt drie berghen Ende om die mueren maecte hi grauen.

Coninghen van romen

xliiij jaer

Seruius Tullius

Dese drie waren broeders ende regnierden die een nāden anderen Ende balthasar was die laetste coninck van babylonien Hi wort van darius eñ cyrus verslaghen hi en had ghenen soen Eñ darius suster was sijn moeder. daer om in nam darius dat rijck mit hulpe van cyrus. eñ die here en hoelp hem nijt want hi die vaten des heren onweerdelic tractiert had somen leest int iij ca danielis.

coningen vā babylonien

Regusar. Sabu: sardach balthasar.

Daniel een man der begeerten heylich eñ wtuercoren was in dese tijt vermaert sijn wercken heeft god approbiert mit gloriose miraculen.

Anno mundi iiij^m vi^c lix

Esdras priester van aarons gheslacht is vermaert ouermits heylicheyt sijns leuens eñ wijsheyt Eñ doer sijn grote vernuftheyt eñ arbeyt wort die joedsche staet reformiert eñ tot een beter ghestelt.

Linia xpi

ja ,a

Die stadt van babylonien wert hier destrueert.

Die grote stadt babylon wert ghewonnen Ende sijn macht wort hem benomen ghelijck die heyli ghe propheten prophetiert hadden Dit was die eerste eñ die meeste stadt vand werlt daer onghe loeflike dinghen of bescreuen staen Ende dese die so groot was wert ī eenre nacht destrueert. hier in wert ons bewesen dat alle cracht eñ starcheyt deser werlt ghelijckt bi den toerne gods is als stoff vullens ende als een cleyn voncxken Men seyt waerachtelick dattet ongheloeflic scheen dat alsulcken stadt van menschen hadden ghetym: mert mocht werden off oeck verdestrueert wer: den Waer off soude die werlt een groot spieghel ende een bequaem exempel hebben des si hier bi wouden informiert eñ ghelcert wesen.

Giscoppen

Dese Darius was astrages zwagher Ende want astrages mer een enighe dochter had. so verdoer hi darium tot enen soen. want Cyrus vacht ende stride teghens hem. Ende Cyrus verwanse alle beyde en
tractierdese als sijn neven. want hi gaff sijnen ouden vader astragi dat rijcke vā hyrcanen Ende hi gaff dario dat rijcke van medy.

Darius.

Dese Cyrus was eerst comine vā parsen en namaels brocht hi die monarchi totten parsen. hi was vā synes vaders weghen geboren van een vrij ghemeen volck Mer sijn moed was des comincks astrages dochter Van desen Cyro spreect ysayas Hi heeft babylon verwonnen. balthasar verslaghen. den propheet daniel heeft hi verheuen. en hi heeft die kinderen vā ysrahel weder in judeen ghesent om dat si die tempel souden tymmeren als esdras beschrijft i sijn ; ca.

cyrus xxx jaer.

Comingh van parsen.

die monarchi van parsen.

Sibilla Cumana prophetiert van ypo en si brocht tarquino den comine vā romen ix boeken in welcken beschreuen waren die ouerdrachten en policie d romeynen.

iiij^m vi^c lxxxiiij

zorobabel

Dese heeft den tempel fundiert ende namaels volmaect somen leest Esdre int vi capittel.

Aggeus en Zacharias prophetierden ende stercten volck verweckende hoer totten tempel te tymmeren.

Na dat die kinderen van ysrahel weder quamen van babylonien doe waren dese twee hoer ouerste. Als jhesus een gwot priester als een regent. Ende zorobabel was als een hertoech of een leydsman Ende dese manier wordt ghehouden tot herodes tijt toe Als dat die ouerste priesteren waren die principaelste Ende die hertogen waren die substituten Nochtans hebben die hertoghen altijt ghe
weest van dat gheslacht van juda nae jacobs pro
phecie. Ende onder dit alre beste priesterlike regiment en leefdmen nijt dattet volck dwaelde vander waerheyt des ghelooues. als si voermaels deden want in die tijt der rechteren ende der Coninghen ist volck die wijl gheualleen totter afgodye. Item die joden die hier weder ghecomen sijn ende namaels verstroyt worden doer alle die werlt nae dauids prophecie in den lxiij psalm hebben al ghe weest van die ghe slachten juda benyamin ende leui Ende weynich warender vā die ander tien ghe slachten Mer die verdruen ende ghesent worden in den berghen van Caspien die en quamen niet weder. als die hebrei seggghen.

Dese is josue een gwot priester en figuer ypi.

jhesus josue

Josue

Na dat seruius verslaghen was. doe tradt dese Tarquinus int rijck. dese was die gheen die eerst alle manier van tormenten bedacht Ende namaels wert hi wt dat rijck verdreuen om dat sijn soen lucretiam ůcrachte. waer om en wouden die romeynen voert aen gheen coninghen meer hebben om dat si te veel tyranscapheden bedreuen.

Coninghen van romen

die hoůdighe tarquinꝰ

Cyrus na veel striden die hi gheuoert had. quam hi totten sciten. ende word aldaer vanden Coninghinne tamyrus gheuanghen. Ende mit al sijn heer tot twee hondert dusent menschen worden verslagen Ende die coninghinne onthoefde hem eñ dede dat hoefft werpen in een vat vol menschen bloets. sprekende aldus. versade dy nv vanden bloede daer dy lang na ghedorst heeft.

Coninghen van parsen

Lucretia was een eerbaer ende edel joncfrouwe. si wert gheweldelick vercracht van des coninckx soen. waer om dode si hoer seluen seer dwaesselicke Dese wert allegiert tot een exempel der reynicheyt Mer si en wert nijt onsculdicht van manslachticheyt. hier of leset augustinum int eerste boeck vā die stādt gods.

Anno mundi

Xp̄s lini

Arphaxat wan mit cracht dat rijck van meden na cyrus doot. Ende hi tymmerde die grote stādt ecbathanis Hi disponeerde hem ribellte werden teghens nabuchodonosor dat is Cambisen. Mer hi wort verwonnen somen leest judith int eerste capittel.

Biscoppen

Sibilla hellesponcia gheboren vten land van troeyen heeft in dese tijt van xpristo prophetiert aldus. Jhesus xpristus sal gheboren werden van een reyne ende suuer maghet.

Falaris syculus was een tyran die veel onnosel bloets stortede. Dese dede den constenaer ende meyster perillum die een metalen stier ghemaect had om die menschen daer in te pinighen alre eerst in werpen. om dat hi ondersoeken soude wat dat hi ghemaect had Ende sijn stemme gaf een verueerlick gheluyt doer des stiers mont ghelijck die ossen bleten Aldus so vant die onrechtueerdighe tyran bi tijden den gheen die hi rechtueerdelick pinichde Orosius seyt dat dit gheschiede int lxiij jaer of daer omtrent eer dat die stādt ghetymmert wert ꝛc̄. Item Alsmen seyt soe heeft Sicilia gheweest een voester ende een moeder der tyrannen.

Dese Cambises wert menichsins ghheheten. Hi wert in Esdras boeck ghheheten Artaxerses of Assuerus. Ende in Judiths hystorie die onder hem ghemaect is wert hi ghenoemt nabuchodonosor. Dese ghebiet seer crachtelick datmen noch den tempel noch iherusalem en soude weder tymmeren. Ende sijn vader ghebiet alleen datmen die stadt nijt en soude tymmeren. Mer die princen belettent oeck mede en de waren hijnderlick totet werck van thuus des heren. sonder ende buten weten: scap van Cominck Cyrus. Item dese dede een quaden rechter leuendich villen. ende ghebiet des rechters soen op sijns vaders velle te sitten. om dat hi ouermits anyte soude alle quade wercken scuwen ende rechtueerdelicken

vijf jaer 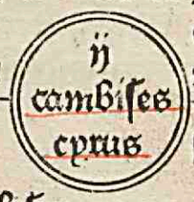

soen rechten.

Holofernus een prinss van nabuchodonosors heer wan veel landen van Cambises Ende brochtse onder dwang van sijn heer Ten laetsten quam hi tot bethulia an Ende al daer wert hi van die vrouwe Judith onthoest. somen leest in judiths anderde boeck int vijf capittel.

Pitagoras die eerste philosoph.

Een nywe babylonien wert in egypten ghsticht van Cambises die al dat rijck in wan.

Item Wetet dat die wijsheyt der heydenen was ghheel vanden creaturen Ende began erst vanden afgoden in die tijt dat die menschen noch plomp ende groff waren. Want wie dat de wat vernuft was. of yet meer wist dan die ghemeente. die wort voer god ghehouden Daer na is die wijsheyt ghewassen Ende de quamen die oude poeten. die vanden valschen goden menich loghentael versierden Ende hadden

(Anno voer die ghebaert Chi

dese in voer tijden ghweest. men soude se voer goden ghehouden hebben. Daer nae quamen die wijse die mit wonderlike vermetelheyt. hoer selfs glorie ende eer verbreide. Nochtans en verdiende si ghheen godlike eer. om des tijts wil wantment het wist. Mer leyder si na volchde die oude ghewoenten hoe wel dat si verboden nywe goden te maken. Ten laetsten worden die philosophen vermaert. van welcken dese Pitagoras die eerste was om dat hi oetmoedelike antwoerde sprekende dat hi ghheen wijs man en was. Mer hi was een minne der wijsheyt Ende dese waren ghemeen contrari den afgodyers. ende veel worter ghedoot Ende veel deden ghheylt die anderen om vreese ende anyt Mer veel quader waren si die om ghiften en de gauen teghens hoer selfs conscientie die wet der afgodyers verheuen hebben hier off leset Augustinum int boeck van die stadt gods.

pātaptes. Dese pantaptes Cambises dochter was dese twee hoer wijf den enen als Ereneydes voer eñ den anderen nae als iheronimus seyt op daniels boeck int derde boeck.

Coninghen van romen

Nota dat die meyster der hystorien seyt dat Darius wt vermaning ende ingheuen van zorobabel woude datment werck vanden tempel des heren soude weder aen nemen ghebiedende allen sinen princen dat si daer toe nijt hijnderlick mer behulpelick souden wesen hier off leset Esdram int v ende int vi capittel.

Dese Ereneydes nam des Conincks dochter te wijf Ende nijt lang daer na hi en starf. Hi was een vā die seuen wisen die rechters waren ouer dat rijck van ysrahel.

iij ereneydes

Coninghen van parsen

een halff jaer.

Judith. wedue Die hystori van judith wert onder Cambises coninc van parsen ghemaect Si wert gheset ende allegiert te wesen een exemplaer alre reynicheyt.

an° mundi iiij^m vij^c ix

Linia xpi

Dano ende Phisios Pitagoras discipulen dese hebben die sect gheuolcht ende continueert daermen vijf jaer lang swighen most om dat na die tijt als si wel gheleert waren spreken mochten.

ꝛa ꝛiii

Pitagoras die eerste philosoeph van hem hebben alle die philosophen hoer oersprong dat si soe hieten want voermaels hieten si die wise als augustinus seyt in sijn viij boeck van die stadt gods. Dese leerde den volck veel goeder leringh Ende ond veel doctrinen seyde hi datmen oncuusheit soude vlyen Ende dat die beste cyerheyt der vrouwen gheen gout ofte suluer was. mer reynicheyt vercyerde den vrouwen alre meest. Item hi vant die musijck. Item hi seyde datmen na god die waerheyt soude eeren want die waerheyt maect den menschen gode alre naest. Item doe hi hoerde enen mensch die costelick ghecleet was lelyke woerden spreken doe seyde hi anter spreket costelike ende suuer woerden na v clederen of trect cleder aen die v lelyke woerden bequaem ende ghelijck sijn. Item hi hoerde een ombeleeft mensch spreken die lieuer gheselscap ende conversaci had mitten vrouwen dan mitten philosophen. dien antwoerde hi ende seyde Die verken weytelen oeck lieuer in die modder dan in schoen water. Dese was onder den volck in sulcker weerdicheyt ghehouden dat si na sijn doot van sijn huus een tempel maecte.

Biscoppen

Dese Darius was een van die seuen wisen Ende bi dat neyen ofte ghesuft van een peert verweech hi subtijlike dat rijcke Hi creech weder tot sijn rijcke die van Assyrien Hi bedwang babylonien Assyen ende Macedonien Namaels doe hi begheerde tot eenre coningynghe te hebben des comincs dochter van scitey. diemen hem nijt gheuen en woude. Daer om quam hi teghens den scitey mit seuen hondert dusent menschen Ende hi en ontsach hem nijt al dat volck in perikel des doots te brengen om begheerte van eenre vrouwe dat seer wretlick onrechtueerdich ende onwijslick ghedaen was. waer om wert hi scandelike veriaecht Ende hi verloer al daer lxxx dusent menschen Daer na wert hi mit luttel volcks van Athenen als mit xi dusent verwonnen Ende verloer al daer twee hondert dusent Ten laetsten woude hi sijn scaey wreken al daer int aencomen bleef hi seluer. Item sommighe seggen dat hi gheloefde in een waerachtich god welcke hi ghebode een tempel te maken ende sacrifici te doen ꝛc. waer om isser hoep van hem. leset ly tam opt vi capittel van Esdras boeck.

iiij Darius y: taspis

Abyuth Zorobabels soen

Van desen Abyuth ende vanden anderen die in deser linien volgen tot josephs tijt toe en vijndmen nijt beschreuen inder schriftueren dan alleen dat si mitten anderen vanden ewangelist mathheo ghetelket werden. daer om en machmen hoer tijt volcomelick nijt weten.

Aggeus

Zacharias.

Dese twee propheten waren in deser tijt Ende in des comincs anderde jaer bestrafte si dat volck van hoer verghetelheyt om dat si souden weder tymmeren dat huus des heren Ende si solliciterdent ende vercreghent aen zorobabel so dat hi willich word den coninck daer of te spreken Ende die coninck gaf daer ghehoer toe ende consentierdet Doe worden die herten der ghemeente ontsteken om dat si tymmeren mochten die tempel des heren. somen leest Esdre int vi capittel.

Democritus philosoephs maecte hem seluen blint ende arm om liefte die hi had totter wijsheyt.

Anaxagoras had een navolgher die ghehieten was Archelaus socrates meyster.

Heraclitus cerebrosus.

Hostilius een scriuer der tragedien.

Die bloeyende schoen sentencien van deser philosophen vijntmen in speculo hystoriali vincencij.

Hier beginnē die raetsludē vā romē ind coningē stede gestelt.

Brucq eerste raetsman.

Die romeynē hebbē hoer heerlicheyt vandt Mer si en hebbē die tyranscap nijt ontgaen.

Romeynen

Int jaer cc eñ xliiij na dat romen ghesticht wert doe hebben die romeynē mit rypen raet gheordiniert in die stede der coninghen twee raetsmannen die mer een jaer en souden regieren op dat si wt langheyt des tijts hoer nijt en souden verheffen tot houerdye. ende oeck mede om dat die een den anderen soude onderwijsen desser een van beyden in enigher saken dwaelde.

Lucius.

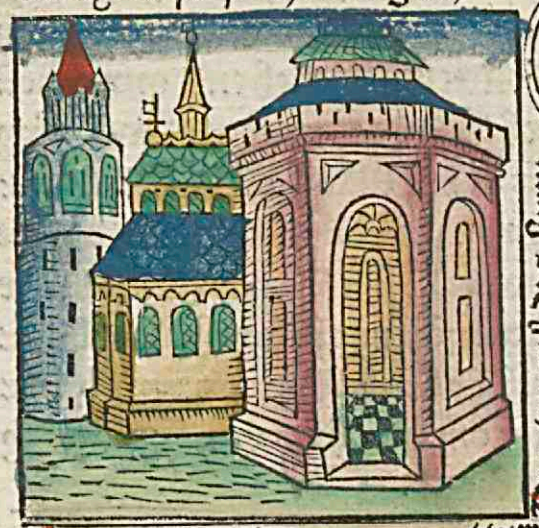

Die tempel des heren wort volmaect in Coninck darius vij jaer.

Coninghen van parsen

Leonida coninck van spartaengen mit iiij^{m} menschen verwan hi ende dode vol na vij^{c} dusent menschen van parsen Dit is een wonderlick ding te spreken

Anno mundi iiij^{m} vij^{c} xxxiiij

aldus sprack hi sijn volck toe Etet hier nv v middachmael alleens of ghi uwe auontmael doen soude bi die verdoemde inder hellen Ende dat gheschiede also. want van groter vermoetheyt vielen si neder op die doden ende storuen te samen mitten anderen.

Linia xpi

adj liiij

Aggeus heeft van desen Tempel prophetiert Dat die glorie deser tempel soude meere wesen dan vanden anderen. welcke dat gheestelike te verstaen is. want onse here ihesus xpristus mit sijnre lichamelike teghenwoerdicheyt heeft dicwijl desen tempel ingaende grotelick glorificiert Eñ in desen wert hi gheoffert op onser vrouwen purificacien dach Anders en mocht die waerheyt der prophecien nijt staen.

Biscoppen

want dese andde tempel en was nijt te gelijken bi den eersten Augustinus neemt hier een sterck argument teghens den joden Als dat dese auctoriteyt of dit punct van groter noot was te verstaen van die tempel welcke dat huus gods is wt leuendich steen ghetymmert Ende die tempel also ghetymmert en heeft gheen sins ghelijck ghehadt jc swighe van meere glorie Hier of leset Augustinum in sijn xix boeck van die stadt gods.

Dese dictator was daer toe gheschickt eñ vercoren dat hi den raetsluden soude voer staen Ende wesen een voergangher crachtelick hoer vyanden resistenci te doen ende te weder staen Item dictator is een naem vā een eerber ampte.

Dictator.

¶ In dese tijt was binnē romen een grote twist tusschen den ghemeente eñ den senatoers.

Dese xerses coninck van parsen maecte dat eertrijck eñ die zee in groter roer ouer mits veelheyt des volcks welke hi vergādert had Nochtans en wast vol na nijt te achten daer hi voerspoet had. Mer in corter tijt verloer hi neghentien werf hondert dusent mannen Ende mer een weynich tijts daer nae wert hi van arthabano sijn prouoest ghedoot. Item dat ghetal der grieken die victori hadden was onghelijck meerre dan tghetal der gheenre die verslaghen worden O droeuighe tijden. hier of leset Orosium.

Dese regnierde xx jaer lang.

v Xerses darig scē

iiij^m vij^c lviij

¶ Iheronimus vertelt in een sijnre Epistelen hoe dat Xerses staende op een hoghe plaetze ouersach een ontallick schaer van volck Ende hi wert te mael seer screyende om dat ouer hondert jaer gheen van allen in leuende lijff soude wesen.

iiij^c xl

¶ Dese Joachim wert van josephus ende Eusebius gheheten Josedech Onder hem wert die stādt van iherusalem wed ghetymmert dit seluer leestmē oeck in Neemias boeck int xij capittel.

Joachim

ihesu soen

Anno voer die gheboert ghi

Pindarus poete
Sophocles
Euripedes
Herodotus scriuer der tragedien
Dese waren in xerses tijden vermaert.

Socrates wert gheboren in dese tijt.
Empedocles
Permenides
Democritus
Ypocras
Pytagoras
Zeno
Ariscippus
Zenephon
Antistenes
Alchipiades

¶ Dese ende veel ander vermaerde mannen waren in dese tijt welker arbeyt ghebleuen is.

In deser raetsluden tijden was te Romen een grote duer tijt Ende een swaer pestilenci daer die stadt seer of verghing.

Romeynen

Tytus. publius

In dese raetslude tijden ghescie de die bitter ende wrede strijt der veientium i welcke dat glo riose gheselscap des stadts fabiorum verslagen wert

Coninghen van parsen

artaba nqvijmaē den.

Verginius doer stack sijns selfs dochter mit enen swerd. om dat si nijt soude ghe: brocht werden tot enigher dienstaftichept. daer om werden noch die rechters gedwon ghen neder te legghen hoer teykenen der edel heyt die si voermaels pleghen te hebben hier off leset Tytum liuium van die condicie des stadts van romen int derde boeck.

Dese en wert nijt gheset int ghetal der Co: ninghen van parsen want hi weynich profi cierde Nochtans tellet hem Jheronimus int derde boeck super danielem.

Anno mundi iiij^m vij^c lix

Xp̄s lini

elyachim

Van desen en vijndt men nijt inder scriftueren dan dat hi alleen van matheo mitten anderen ghetelt wert.

ja lui

mala chias

Dese malachias die laetste propheet van xij was in dese tijt vermaert en de malachias beduut een enghel om sijn goede leuen ende sijn suuerlicke schoen aenschijn Men seyt dat mit die selue mont mit welcken hi prophe: tierden. die enghel des heren openbarende heeft dat selff anderwerf verhaelt.

Biscoppen

Socrates was een philosoephs van wonderliker patientie ende ghedoechsamheyt. hi was altijt van eenre moet sonder verandering. Men seyt dat hi dat alre subtijl: ste verstandt ghehadt heeft van dat eerste wesen dat is van god. waer om wert hem venijnt inden kercker te drincken ghegheuen. Item hi seyde dat die bequaemste wech totter glorie is dat die menschen alsoe leuen als si begheren gheacht te wesen onder den volck. Item hem wert ghevraecht van een rijck man ende van een arm man wie van beyde die meeste waer. hi seyde ende sprack dat die duechdelicste die meeste waer. Item nijt en verliest hi die nijt en heeft Ende weynich behoeft hi die luttel begheert. Item een dwaess wijff eñ schoen. is een suuerlick tempel op een stil ghetymmert. Item sijn testament was. Ick presentier mijn siel den verlosser der sielen ꝛc̄.

Tot romen is gheordiniert ende ingheset van xij tabulen want tien tabulen worden wt grieken ghebrocht. tot welcke die romeynen noch twee toe voechden int jaer iij^c van dat die stadt begonnen wort. dat was van beghinsel des werlts iiij^m v^c lxxxiiij.

Marcus Gneus.

Quintius gaende int velt wert vanden ploech ghenomen ende wort ghecoren tot een prinss. dese heeft den romeynen die vol na mistroestich waren ouermits menigherley teghenspoet seer grotelike vertroest mit sijnre victorie.

Romen was hier in druck eñ in liden. die stadt wert verbrant ende die mueren worden destrueert ꝛc.

Artharxerses.

Dese artharxerses was langmoedich Ende regnierde xxi jaer Onder desen quam Esdras te iherusalem Ende neemias was sijn schencker dien hi namaels seynde om te tymmeren die mueren vander stadt van iherusalem.

Architа tarentinus was vermaert in groot grieken Plato was sijn discipel van desen scrijft valerius in sijn iiij boeck dat hi sinen knecht lieuer liet onghepinicht van sijn misdaet. dan hi hem wt toernicheyt soude meer ghepijnt hebben dan hi verdient had.

Anno voer die ghebeert ꝛc

Neemias

Dese Neemias een seer goedertieren man van sonderlinghe deuotie was des coninckx van parsen Artharxerses sijn schencker. Hi wert vanden Coninck gheseynt wt die wille gods om weder te tymmeren die mueren van iherusalem Ende hi tymmerden in benauwicheyt der tijden Ende doe dat werck volmaect was. vonden si daer bi mirakel heylich vuer daermen die muer mede wijde. Daer na quam hi weder totten coninck Ende quam anderwerff weder te iherusalem. al daer starff hi ende wort begrauen bijden muere dien hi ghetymmert had. Hier of leset ende doer siet sijn boeck.

Cathinus die eerste Comicus heeft onder gedaente van boertighe fabulen die sonden seer ghestrafft.

Eudoxus Astrologus
Epicurus

Romeyn

Senones die walschen streden mitten romeynen En die stadt wert ghewonnen wt ghenomen dat Capitolium. welcke si mede souden verloren hebben. waert saeck dat die gansen nijt bet ghewaeckt en hadden dan die romeynen. want die romeynen oumits vermoetheyt van striden worden si slapende Mer die gansen doer hoer gheruft wectense weder. waer om ambrosius verwitende den romeynen hoer ondanckbaerheyt van dat voerspoet des kerstenheyts seyt dat si sculdich sijn meer den gansen sacrifici te doen dan hoer afgoden. des ghelijck spreect mede augustinus &c.

Coninghen van parsen

Die mont vander hellen openbaerde hem seer verueerliken int middel des stads van romen. van welcker wasom ende roeck veel menschen storuen Ende doe Marcus curcius hem seluen ghewapent daer in werp. doe cessierde die plaghe der boser vyanden.

Anno mundi iiij^m vij^c lxxxiiij

Linia xpi

Die vermaerde striden van Athenen gheschiede in deser tijt recht oft ander troyen gheweest waer Ende si sijn yammerlike vergaen en tot dienstaftichеyt ghebrocht O hoe sijn si verdestrueert die heerscappi plaghen te hebben.

ad iiij

Esdras

Dese Esdras een seer heylich ende wel gheleert man word vanden volck seer eerweerdelike gheeert. recht of hi moyses ghelijck gheweest waer. hi quam eerst van babylonien mitten anderen Mer beweghen mit vaderlike sorchuoudicheyt keerde hi weder om veel menschen te winnen ende mit hem te brenghen Dese Esdras weder maecte ende vernywede die wet ende die heylighe boeken welcke die vanden caldeen verbrant waren. afterlatende den werlt een salich testament. hi vant oeck nywe ende subtijlre letteren Ende doe hi dit doer den heylighen gheest salichlick volbrocht had. quam hi weder tot iherusalem mit een grote menicht van volck ende mit coninclike priuilegien om dat volck te leren somen leest in sijn boeck int vij capittel. hi starff in eerweerdich outheyt ende word al daer begrauen.

Biscoppen

Dyogenes philosoeph was moghender ende rijcker dan alexander want hi versmade al dat gheen welcke alexander gheuen mocht. Ende hi en was nijt beducht noch verueert voer dat gheen dat hi hem afnemen mocht.

Inden lxxx of xcv Olimpias worden die raetsluden ofgheset Ende in hoer steden worden wed ordiniert x rechters wantet volck hem seer beclaechde vā quaet regiment d raetsluden. voerwaer dese uandering maecte een grote destrucsides ghemeen goets om dat een yghelick mit keyserlike teykenen gingē ter tijt toe dat si mit cracht gedwonghen worden ned te legghen alsulcke houeerdicheyt eñ tyranscap Mer nv ter tijt en blijft den romeynē gheen hoep vā vrede te vercrighen dan alleen doer patientie eñ uduldicheyt. welcke die waerachtighe wijsheyt gods ihesus xp̄s ons geleert heeft.

Tien rechters

Xerses ij maenden

segdianus vij maenden.

Dese twee als xerses eñ segdianus hebben weynich ghevordert daer om en heb ic nijt notabels van hoer noch in hoer tijt gheuonden.

jherusalem wert wed ghetymmert.

Die stadt van ihr̄lm wert weder ghetymmert vā neemias eñ vā die and kinderen vā ysrahel hebbēde iij woeningen. die eē is die woeninghe d ghemeente vā alrehande ambochten. die and is die woeninghe der edelingen eñ der propheten. die dde is die woening des conics eñ der priesteren Ende dese stadt heeft. vi. poerten.

Die stadt van meylanen wert in dese tijt ghesticht Ende is gheheten mediolana. wāt daer openbaerde een soech hebbende op die een helft vant lijf wol Ende op die ander helft haer ghelijck ander vercken In aldusdanighe manieren hebben die gloriose dinghen des werlts hoer oersprong ghenomen van cleyn ende snode saken

Romeynen

Ende ten laetsten comense daer weder toe.

Dese Darius seynde een swaer machtich volck teghens die van Athenen. waer of worden si ten laetsten verwonnen Ende na beloep der auenturen so sijn die ouerste die nederste geworden Onder desen is egypten of ghegaen vanden parsen Item hi had een broeder die een wel stridende man was gheheten Cyrus hier of leset orosium in sijn anderde boeck.

Coninghen van parsen

xix jaer

Darius. Nochus

Plato wert ghenoemt een godlike philosoeph Augustinus prisende verheeft desen recht of hi yet van die heylighe scriftuer ghesmaect had.

an° mundi

iiij^m viij^c ix

Plato seyt dattet is een sterck man die sijn toernicheyt verwinnen can. Ende dat is een cranck man die sijns selfs heymelicheyt nijt swighen en can. Item ghelijck datmen die eerden potten kennet bi hoer gheluyt. so kenmen die menschen bi hoer woerden.

Xp̄s lini

ꝛc ꝛlii

Dese helyazib navolchde Joachim int bisdom als Eusebius seyt Ende nv voert an volchghense hier ghemeenlick josephum als die meyster der hystorien seyt Eusebius. lijdt oeck dat hi josephum navolcht

Biscoppen

helyazib of elyaphat

In desen tijt worden te romen ordiniert eñ ingheset die spelen diemen hiet badimenten om dat ouermits dese badimenten te romen cessieren mocht die pestilencie Van dese materie tractiert seer veel ende neerstelike sinte augustijn verwitende ende straffende der afgoden valsheyt die ouermits dusdanighe badimenten eyschte versoening mitten menschen Item also lelyken bedreefmen dese badimēten dat alleen eerbare mannen ende vrouwen nijt en wouden mede spelen. Mer si en begheerdent van verre nijt aen te sien. O der afgoden sacrilegium ende valsche afgoderij doer welcke die nywe joecht der romeynen ouermits quāde exempellen gebrocht wort tot grote sonden. Aldus om te verdriuen die tijtlike pestilenci ende ander zuycte des lichaems hebben si nijt ontgaen die ewighe passie der sielen.

Dyonisius syclus was een quaet tyran Ende wert wt spalien verdruen Dese was een vanden discipulen platonis. mer hi en volchde die leeringhe sijns meysters nijt. Het ghschiede op een tijt dat een arm wedue hoer offerhant brocht den goden biddende seer neerstelick voer desen tyranne dat hi ynmer langhe tijt leuen mocht Ende hi staende after dese wedue hoerde dat ghebet datmen voer hem hadt. en verwonderde hem seer. Mer doe si die offerhant mit hoer ghebet volbrocht had. doe riep hise tot hem vraghende. waer om biddestu aldus voer my. daer ic di altijt seer lastich ghweest bin ende ghen goet di bewesen noch ghedaen en heb. Doe antwoerde si ende spraeckt aldus. Heer ic heb ghehadt vier koyen. ende in oude vader die een tyran was nam van my een koe. doe behielde ickter mer drie. waer om bad ic den goden om sijn doot. om bi auentuer als hi ghestoruen waer dat sijn soen die v vader was mochte my die koe weder ghruen. Mer leyder hi was noch quader. want hi alleen nijt en behielt. dat my van sinen vader ghenomen was. mer hi nam van my noch een koe. Ende ic behielder doe mer twee. Anderwerf heb ic ghebeden dat hi mocht steruen. hopende datter my van v soude verset werden. Mer ghi die alre quaetste. en hebt my nijt weder ghegheuen. mer den bedruchten heb ghi meerre tribulacie aen ghedaen nemende van my noch een koe. Aldus heb ic sorchuoudich geweest of yet na uwer doot noch yemant quader mochte op staen. die mijn enighe koey nv mede naem. ende ic dan van honger steruen mocht Hier om heb ic den goden ghebeden om v lang leuen onderwijndende onsalichlick dat die dingen ende die wercken der menschen altijt tot een quader neyghen. Dit sijn oude woerden ende een nywe practijck. welke ondersochtheyt die menschen nijt ghelijck en bekennen Mer die dit lyden. connen hoer van lachghen wel onthouden.

Aristotiles doe hi xviij jaer out was hoerde hi ende leerde van sinen meyster plato ende hi was namaels Alexanders meyster.

Anaxagoras starff.

Socrates ende Democritus dronckten
venijnt inden kercker ende storuen.

Dese is gheheten Camillus furius eñ was seer behulpelick den ghemeen goede der bedructer romeynen. wāt stridende verwan hi die vehienten die x jaer lang den romeynen seer lastich gheweest hadden Mer die ondancber romeynē verdreuen desen camillum namaels Orosius seyt dat dese victori meer profijtlick dan edel gheweest is. wāt si sond enighe weerdich ghetughenisse d romeynen mer mit een heymelic oftrecking gheschiede. eñ dese camillus en liets nijt om d ondancberheyts wil welke men hem getoent had. hi en quam wed vter ellende om andwerf te beschermen dat lantscap vā romē dese is den kersten menschen gheweest een groot exempel der paciencie als augustinus scrijft.

Romeynen — camillus dictator

Coninghen van parsen — Assuerus

Dese Assuerus of atharxerses menon was darius nochus soen Hi regnierde van jndien tot ethiopien ouer hondert eñ xxvij provincien. dese had een broed gheheten Cyrus dien hi na sijns vads doot inden strijde versloech. want die begheerlicheyt van heerscappie te hebben en mocht nijt gheleyt werden dan mit alsulke dodelike eñ bloedighen strijt Nochtans besat hi so veel lantscappen dattet hondt coninghen ghenoech gheweest waer. Dese nam eerst tot een wijf den seer schoen coninginne vasti. dien hi nochtans namaels verworp Eñ in vastijs stede nam hi die joncfrou hester van benyamins gheslacht Hi verhoef mardocheum Eñ hi dede Aman hangen Dese assuerus scheen te wesen een vreedsam man. mer seer oncuysch somen leest hester int eerste eñ andde capittel. Item hi had iij^c sonen van welcken darius in een coninck verheuen Ende noch xl edel mannen mit hem maecten te samen een verbont. als dat si Assuerum die out gheworden was wouden doden op dat si te vriliker mochten regnieren Welcke ract eñ opset quam voer den coninck. waer om dede hise al doden want daer een mede sondicht daer wert hi mede ghepinicht.

iiij^m viij^c xxxiij

Xps lini — Azor.

Van desen en leestmen nijt inderscriftueren dan dat hi mede van matheo ghetelt wort.

iaaij iiij

Giscoppen

mardocheus

Dese Mardocheus was een jode eñ een heylich man ī dese tijt vermaert Hi was die ouerste na den coninck assuerum int rijck vā parsen Nochtans was hi altijt oetmoedich eñ deuoet tot gode.

hester conin

Die hystori vā hester wert hier gemaect na den latijnsche doctoren ouerleset lyram daer hi van dese hystori scrijft ende oeck opt ix capittel danielis.

Malleus torquatus began een seer wrede ende bitter strijt mitten walen Ende doe hi den principael verslaghen had die hem tot striden verwecte. dien nam hi van sinen hals een gulden halsbant ende hengse om syns selfs hals. waer om word hi mit al sijn nauolghers ghe heten torquati.

Dese Quincius dictator mit een bloedighen aengang volbrocht hi die strijt welcke van malleus begonnē was hi wan die strijt. mer namaels bleef hi ī die seluer armoede daer hi te voren in was. hi houde mit sijns selfs hant vier merghen lants. Augustinus in sijn vijfte boeck vā die stadt gods allegiert desen teghens sommighe ghierighe eñ houeerdighe menschen.

tytus quincius.

Dese Ochus die arthaxerses ghenoemt wert hi brocht wed dat lant van egypten onder die heerlicheyt van parsen. ende dit ghescheide doe die coninck Nactabanus verdreuen was in ethiopien Ende hi verdreeff veel joden die hi seynde bi die zee Caspium daer si seer vermenichde Groot wonder ist hoe dat hi den joden soe seer lastich mocht wesen. mit dat hij hesters soen was alsmen ūmoedt.

ochus of arthaxerses.

iiij^m viij^c xxxiiij

Dese Judas off Joiade Elyzaphats soen was die ouerste priester in mardocheus tijt. Item na dien dat die ioden victori hadden ouer hoer vyanden ende wel lxxv dusent menschen verslaghen waren Ende amans x sonen ghehanghen waren doe worden tot desen biscop brieff ghescreuen datmen vieren soude den xiij ende xiiij dach vanden xij maent Ende ouerbrenghen die daghen mit bliscap eñ mit groter werscappen in ghehuechnisse der victorie die si op die voerscreuen daghen hadden.

Judas of joiade

Lacedemones dat sijn die van spartaengen werden aenghevochten eñ verwonnen ende oeck mede ghebrocht tot dienstaftichеyt welcker dwase begheerlicheyt vā heerscappie te hebben heeft ontallike veel quaets in ghebrocht als orosius seyt.

Aristotiles die alre vermaerste ende subtijlste van allen philosophen dese insettede die sect peripatheticorum.

Demostenes een oratoer.

Fabricius was een eerbaer man Hi en mocht van die stadt van romen nijt gheto
ghen werden mit gheenre ley subtijlheyt des coninckx pirrus. die hem loefde te ghe-
uen dat derden deel van sijn rijck. waer om sprack pirrus te laetsten
ende seyde. dit is die fabricius diemen qualiker brenghen mach vā
duechlike wercken. dan die sonne van horen loep.

Romeynen — Gayus. marcius

In desen gayus tijt ghesciede die strijt
tuscorum vā welcken viij^m gheuangen
ende gheslaghen
worden.

Coninghen van parsen — Arsamo of argus — darius arsamus soen.

Dese volchde o-
cho eñ regnierde
een jaer.

Dese darius was die laetste coninc van
parsen eñ regnierde xxxiiij jaer Hi was
seer machtich eñ stout Hi eyschte vāden
grieken tribuyt. welcke die saeck was
dat die monarchi van parsen destrueert
wert. eñ ouergheuoert wort totten grie-
ken na daniels prophetie. Item men seyt dat van
darius volck verslagen worden vijff werff tien hon
dert dusent mannen die alexander al versloech.

Anno mundi iiij^m viij^c lix

Orosius seyt dat in dese tijt die nacht duerde tot een
groot deel des daghes Ende stenighe haghel viel vten
wolcken diet eertrijck seer quetssierde.

Linia xpi — Plato starff nae dat
speusippus archademi
en besat.

ja ꝯ lii

Vagosus was des coninckx ochus sijn prouoest Dese tradt
houeerdelike in den tempel ende beroefdese Hi ghebode den dien
res des tempels dat si mosten tribuyt gheuen om twiste wil
welcke die biscop had mit sinen broeder jhesu dien hi ver-
sloech.

Biscoppen — jhesus — johannes. — Dese twee broeders waren judas sonen

Dese Johannes had een broeder gheheten jhesus die seer stont na dat bisdom waer
om maecte hi sijn conuersacie mitten prouoest vagoso ouer dat water. Ende daer
op betruwende began hi te twisten teghens sinen broeder johannen in den tempel.
ende verwecten sijn broeder so seer tot gramscap dat hi hem doot sloech.

Dese Marcus streedt mit tsestich dusent romeynen teghens den walen die voervluchtich worden ende hi versloechse te mael seer.

Marcus valerius.

Munitia maghet dienende inden tempel vestalis wert leuendich begrauen om hoerre oncuysheyt wil. Dese ende meer ander worden allegiert tot een exempel hoe strenglick dat die sonden van die heydenen ghepinicht worden.

Alexander magnus wert gheboren vanden Coninginne van Macedonien des coninckes philippus wijff gheheten Olimpias die in ouerspul leefde mitten coninck van egypten nectabanus die inder swarter consten gheleert was Ende ouermits sijn consten bedroech hi den coninginne Ende rustede bi hoer recht of Amons god bi hoer gheslapen had Mit alsulcke bedroch ende loghentael pleghen die machtighe heren eñ princen hoer oncuusheyt nijt alleen mede te onsculdighen. mer oeck te eeren Ende die arme menschen worden onthoeft die in ouerspul beuonden worden.

Apuleius ende hermes waren discipulen platonis Si hadden hoer conuersaci inden poertalen ende in and plaetzen der tempellen. si en dochten noch en becommerden hoer nerghens mede dan mit die duechden Men leset dat si hoer oghen wt staken om dat si ouermits hoer ghesicht nijt en souden worden of ghetoghen vander contemplacie des wijsheyts.

Quintus curcius een philosoeph Dese twistede teghens alexandrum coninc vā grieken. mit veel reden straffende hem somen leest in speculo hystoriali. hi sprack tot hem. bistu god so en laet nijt of du en geueste beneficien. ende bistu een mensch. denc ket dan eñ ouerpeynst altijt dattu een mensch biste eñ verwerp ander ghedachten.

Cobares philosoeph Dese seyt dat een yghelike mensch wiser is in eens anders menschs saeck dan in sijn selfs.

Hermes trismegistus Dese hiet oeck marcurius eñ was in dese tijt vermaert

Zenocrates was die cuyste ende die wijste onder allen philosophen.

Dese twee raetsluden streden tegens den latinen Decius wort verslaghen Ende manilius triumphierde. Mer want hi sijns selfs soen dode. daer om en word hi nijt gheeert somen hem plach te eren En sijn soen want hi tegens ghebot der raetsluden streedt teghens sijn vyanden dien hi verwan Nochtans om die onghehoersamheyts wil wert hi ghegheselt en oeck mit een bijl onthoeft Augustinus allegiert dit tot lof ende ere des vaders.

Romeynen — Manilius decius.

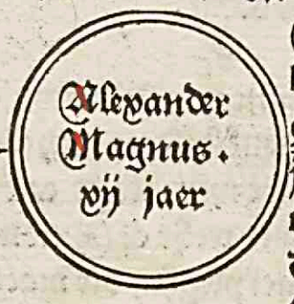

Alexander magnus des coninckx van macedonien Philippus soen Dese was die eerste coninc van grieken Hi began te regnieren in sijn twijntichste jaer ende regnierde xij jaer lang Hi is gheheten alexand magnus dat is die grote alexander om wonderlike victori die hi had ouer alle die werlt in corter tijt dat een bewijslic exempel was des toerne gods want god toende hem sommighe miraculen helpende sijn cracht. want die zee pamphilicum wert hem ghedeylt als hier voermaels dat rode meer den joden gheschey den wort. doe hi darium veruolchde Oeck ouermits tghebet datter ghestort wort. worden die berghen van caspien ghesloten En die verkeerde joden bleuen daer in Ten laetsten starff hi in babylonien van venijnt dat hi ghedroncken had doe hi out was xxxiij jaer int jaer des monarchijs vijff. en van macedonien xij en mit dese manier machmen veel hystorien concordieren &c. Dese Alexander beheerde alle die werlt ende stichtede die stadt van alexandrien.

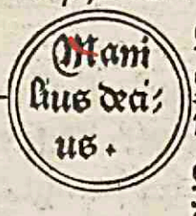

Die monarchi ende dat Rijck van grieken — Alexander Magnus. xij jaer

Anno mundi

Xps lini — Sadoch.

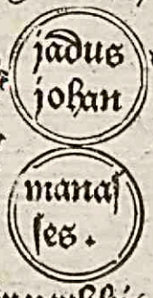

Biscoppen — Broeders — jadus johan — manasses. — nes soen

Dese jadus ghing in biscops habijt te moet den coninck alexander die hi vertoernt had Ende ter stont wort hi gevredet oftredende vā sijn peert en eerde den biscop Ende mit vrede en grote bliscap ghing hi in die stadt ende liet hem halen ende exponieren daniels prophecie die van hem prophetiert was Ende doe dat volbrocht was wert hi seer verblijt. want al dat hi in sijn droem ghesien had word mit rechter ordinanci veruult Ende hem docht dat hi die gheen was van welcken die prophecie sprack. Ende daer wt nam hi meerre stouticheyt te strijden teghens Darium Ende doe dat sacrificium gheoffert was ghebode hi den joden te begheren wat si wouden. en hi verleendet hoer op dat si sijn wet ende rechten hielden.

Hier ghesciedet alre eerst dat die vomeynen hoer willichlicke ouergauen in hoer vy: anden handen Wetet dat tot deser tijt toe en hebben die vomeynen hoer nijt laten vā ghen of tot enighер dienstachеyt brengen Mer si wouden lieuer ver wonnen of oeclt doot ghеslaghen wesen Ens dese grote vromicheit were den vomeynen benomen vāden sampniten Mer die raetsman papirius verwan den sampniten ende brocht die vomeynen weder tot hoer eerste vromicheyt waraan dat si meere oneer als menedicheyt aen namen.

papirius raetsman

Dese papirius was in sijnre kijntscheyt seer wijs. Hi visierde een schoen loghen om te verhuden voer sinen moeder ende raetsluden heymelicheyt Ende doe hi een man wort was hi also wel stridende so dat hi ghеordinert were teghens alexander wel lier toecomst die vomeynen seer ontsaghen Dese en achtede den afgoden nijt Hi bespottede die wijsghelaers ende voersegghers der ongheluchtigher dinghen Ende dit screuen die doctoers tot sijnre eer ende lof. want hier in toende hi hem te wesen een wijs gwetmoedich man.

iiij^{m} viij^{c} lxxxviij

Die tijden waren seer verueerlike Aen allen canten hoerdemen die stemme des bloets weping ende crijsing des strijdende volcks O wonderlike paciencie gods.

Alexander magnus regnierde vij jaer Ende in eschе jaer stichtede hi een alexandrien.

ad ann. [illegible] ante [illegible]

Dese saraballa was des comincs darius prouoest Hi quā den cominc alex and mit viij^{m} mannen te dienst ens bewerf oerlof te tymmeren een tempel inden berch garizim daer hi sijn swagher manasses biscop sette die ja: dus broeder was Hier beghint die twist der joden want veel vanden joden aen: hengхen hem die al gheheten worden samaritanen want si vanden anderen joden ghe hannet worden.

Saraballa.

Orosius seyt dat alexands heer welcke seer cleyn was verstreech dat volck vā parsen totter somme van vijff werff tien hondert dusent menschen.

Item dat eerste schaer van volck dat verslaghen wert had vi^{c} dusent mannen Dat anderde was van iij^{c} dusent voetgangхers ende j^{m} te peerde Ende in dese der de strijt wort darius ter doot toe ghewont Ende doe hi vlyen woude wert hi yam: merlike alleen in die weeh verlaten Al daer starff hi in alexanders teghenwoer: dicheyt ende mit ydelre hermhertichеyt. nochtans mit comincliker eeren dede hi da: rium begrauen.

Dese antigonus coninc van assyrien sprack Na dien dat ic purpuer aenghetoghen had en hoerde ick nye dat waer was

Romeynen

Mer i eenre nacht dat ic mijn cleet veranderde heb ic alle quaet dat ick ghedaen had ondsoekende gheleert.

Coninck van assyrien

Antigonus

Coninck vā egypten

xl ptolomeus lagi ꝑ

Dese philippus coninck van macedonien was alexanders broeder soe iheronimus scrijft.

Coninc vā macedonien

philippus.

Van dat rijck van egypten wert veruolcht in dese lini der coninghen van egypten. want die coningen waren bi tijden den joden gunstich ende bi tijden seer moeylick Ende dat om deser saeck wil want die coninghen van syrien die streden vol na altijt mitten egyptien Mer die kinder van ysrahel sittende int middel hoe dattet hem keerde altijt worden si tribuliert. nv vanden enen ende dan vanden anderen Ende ptolomeus queldese eerst lastelike. ende dien hi veng vercoft hi scalclic Ende om deser oersaecks wil sijn si verstroeyt in allen natien somen leest int werck der apostelen int anderde capittel Mer hi en ontghing nijt onghepinicht hier of leest Orosium.

Anno mundi iiij^m ix^c viij

Alexanders heer was so cleyn als orosius seyt datter waren mer xxxij dusent voetganghers iiij dusent te peerde. hondert ende lxxx sceep Mit dusdanighe cranc ke macht van volck heeft hi alle die werlt aengheuochten En het is onseker wat datter meer te verwonderen is als dat hi mit dit cleyn volck die ganse werlt ghewonnen heeft Of die stoutichept aen te vechten ende te strijden mit dit volck teghens alle die werlt.

Linia xpi

Doe Alexander ghestoruen was Ende die twaleff welcke hi dat rijck deylden mit malcanderen nijt en consten ouer een draghen. doe worden si twistende ende maecten ontallike striden Ende dat quaet wort vermenicht opter eerden bouen maten. Ten laetsten doe die ander verdestrueert waren doe behielden dese vier als Antigonus Ptolomeus Philippus ende Seleucus die macht ende heerlicheyt na daniels prophetie Siet ende leset orosium.

Biscoppen

Coninghen van syrien

seleucus of rouwau

Dese Seleucus na dat hi babylonien na veel striden ghewonnen had. doe settede hi op sijn hoeft een dyadeem Als een coninc van al Asyen int xij jaer na dat alexander ghestoruen was Ende van deser outheyt soe tellet ende rekent die scriftuer machabeorum dat rijck der grieken als Eusebius seyt.

Dese Seleucus was Anthiochus soen ende stichtede die stadt seleucum.

¶ In deser Raetsluden tijt waren die romeynen verueert wāt vier principael wt dē volck vā ytalien maecten tsamē een cōpact teghens den romeynen die sij nochtans subtijlike allenken verwonnen.

fabiq. quintus decius

¶ In deser raetsludē tijt wordē meer dan xviij dusent romeynen verslaghen Tē scheen oeck anders nijt dan dat die romeynen een rechtueerdige strijdt voerden.

dolo bella domicius.

¶ In dese tijt na dat die romeynen grote scade hadden gheleden so hebben si die sampniten seer verdruct. het was als eyghentlick dat si weynich voerspoets ende gheluck hadden dan na grote periculen ende groten arbeyt Augustinus seyt dat die Romeynen veel salichliker soudē gheleeft hebben des sij nae ghevolcht hadden die manier der simpelre ende oetmoedigher menschen ende ghelaten hadden die houerdye van heerscappie te hebben.

.iiij^m ix^c ix.

Menander Comicus
Menedemus philosoeph
Speusippus philosoeph
Philemon philosoeph

¶ Die principael datum deser historie is dat xij jaer na dat Alexander sterff in welcke dat rijck der grieken began nae die rekening des boecks machabeorū.

Die iaren voer die ghebeert ij^c xc.

Dese steden werden ghesticht Als.

Edissen
Anthiochien
Seleucien

Onyas.

jadus soē

Dese symon wert om sijn sonderlinghe heylicheits wil gheheten die Rechtueerdighe symon vanden ghemeen volck dit geschiet oeck dicwil veel ander menschen.

Die rechtueerdige symon.

olimpias

alexanders moeder.

Dese olimpias alexāders moeder was een wijf vol tyrāscap si wert ghedoot Ende ontfeng den doot sond enich teyken van vrouweliker anxtuoudicheit gelijck hoer soē seer straclick ghestoruen was ꝛc.

sostratus.

Dese sostratꝰ tymmerde in alexandrien in die zee Een alte groten toern gheheten pharus hebbende xxiiij passē ver inder zee fundiert op vier glaesde pylers dit is een van die vij. wondlike dingē die ind werlt sijn.

¶ Calistenes philosoeph was Alexanders mede discipel onder Aristotiles dese wert van alexander ghedoot om dat hi hem nijt en woude aenbidden voer god.

Dese Emilius voerde mitten Romeynen een rechtueerdich strijt teghens den ta:
rentinen Ende pirrus coninck van grieken was den tarentinen behulpelick En̄
si streden langher dan vier jaer Ten laetsten
word pirrus verwonnen ende quam weder
in sijn lant daer hij yammerlike sterff Na:
maels maecten die Tarentinen mit die van
carthagen een ouerdracht daer die strijdē pu
nica hoer oersprong aff namen.

Romeynen

Emilius raetsman.

Dese ptolomeus philadelphus was een deuoet coninck
Hij aenbad een waerachtich god. hij was den joden seer
gratioess. hi verloste wel hondert dusent ende. xx. dusēt
joden vand ghevanghenisse ende settese weder ī haer eers:
te vriheit. van welcke hy daer of veel verhoeff ende groet maecte Dit dede hij alte
mael om hem behaechlic te maken gode van ysrahel welckes wonderlike werc:
ken hi ghehoert had dese ptolomeus begheerde dese wett te hebben die nijt en mocht
ouergheset werden in enich ander tael dan vanden eer:
weerdighen ende deuoten mannen mit betameliker eer:
weerdicheit ende solempniteyten Sommighe hebbent be:
socht willende die wett trecken in haer hystorien. Mer
die worden gheplaecht ter tijt toe dat sij penitenci deden
Hier om seynde die coninc tottē biscop Eleazarum dat hi hem woude weder seyn:
den gheleerde en̄ bequaem mannen dit werck te wol brengen als die wet te ouer:
setten dat die biscop gheern dede. hier off leset die meister jnder hystorien.

Coninghen van Egiptē

Ptolomeus.

Anno mundi sadochs soen als matheus scrijft.

Achim.

Linia Xpi

Biscoppen

Dese was ptolomeus philadelphus dochter Ende ptolomeus euergetes
was haer broeder Ende haer man was die coninck van syrien gheheten
Anthiochus theos.

bermcha.

Coninghen van syrien

sother .xvij. .jaer.

antiochus.

Van desē Anthiocho den derden coninck van syrien nae Alexan:
ders tijt. werden al die na volghende coninghen van syrien ghehe:
ten Anthiochi Dese Anthiochus tymmerde Anthiochien.

In dese tijt was te Romen een zwaer lastich pestilencie sonderlinc onder den vrouwen ende onder dat vye so dat die vruchten inder moeder lichaem ghemeenlick storuen Ende men vermoede dattet ghslacht der beesten soude vergaen hebben.

mar. aus curio. tacti.

Dese Curius vacht die derde strijt teghens den Epiroten Ende nae dien datter .xxiij. dusent verslaghen waren. doe word oeck pyrrus man voervluchtich. dese sprack ick en mach ouermits strijden nijt omghekeert werden Noch mit ghenen ghelt ende goet en laet ick my ons copen Ick begheer meer die rijcken te ghebieden. dan seluer rijck te wesen.

Die Romeynen ende veel ander die voer ende na deser tijt gheweest hebben. waren na des werlts eerlicheit. seer heerlike wetlike strenghe ende waerachtighe mannen ende in alken duechden vermaert. so dat die heylighe doctores hoer wercken den ersten voersetten tot een exempel Mer nijt hoer mening Want si derfden tghelooef ende die wercken des goedertierenheits.

iiij^m ix^c xxxiij

Josephus seyt dat in dese tijt œffierde een Redelick schijnsel Want als die sonne op coemt so vergaet die morghenstont. dit is te verstaen dat ypristus die waerachtighe sonne die de onbedriechlike waerheit soude leren toecomende was Dus moest dat schijnsel der figuren een eynde nemen. doer siet den meister super exodū.

ljr. xxx

jnterpres.

Dese lxx beduden ende ouersetten die heilighe scriftuer uten hebreeusch in griexer tael Item mit grote miraikel hebben so veel mannē in lxxij daghen die heel heilighe scriftuer beduut ende ouergheset mit grote eendrachticheit ouermits hulp des heilighen ghests cē Hier of leset Augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods seer fijnerlick Mer Jheronimus en concordiert nijt ouer al. somen leest in prologo biblie.

symons broeder.

Eleazarus

Dese Eleazarus seynde den Coninck ptolomeo lxxij wijsse mannē om die wet ende die scriftuer te beduden ende ouer te setten. hi seynde hem van eckliē ghesachtes mannen Ende datter meer dan lxx werden ghenoemt dat is bij tijden die ghewoent inder scriftuer dat men somwijl een cleyn ghetal verswighet dat bouen een grote somme gaet.

Archesios philosoeph

Crisippus philosoeph seyt dat een dwaes mensch en kan ghēe ding wel ghebruken Daer om en is hem ghеen ding nut off orber.

Crates thebanus worp een clomp gouts in die zee sprekende ick wil lieuer die Rijckdom drencken. dan ick van haer soude verdroncken werden.

Romeynen

Dese Genucius raetsman wan die stadt Regiuorum Ende hij seynde tot romen een legioen roemsche ruters die al vā dē borgheren ghegheselt worden Eñ int middel des stadts mit eē bijl onthoefft. om dat sij nijt soe vromelike hoer en hadden inden strijt Al dus strenghelick word te romen justici ghedaen datmen oeck nijt en spaerden den ghenē die victori haddē des si hoer in enich ander cleyn ofte weynich punten ontghinghen.

genucius raetsman.

Sempronius.

Dese Sempronius strede teghens die picentes Ende dat eertrijck wordt beuēde. recht oft ůueert waer te ontfanghen dat bloet dattaer ghestoert soude werden Eñ vol na worden si al verslagē van beyden paertijen. wtgesondert alleen een weynich romeynē die victori behielden.

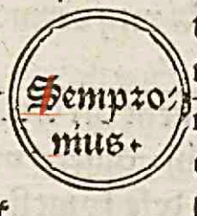

Coninghen van egipten

Anno van beghin der werlt

Linia Xpi

In dese tijt was te romen een wonderlike grote blixem daer die huse ende die muren of verbrande Eñ die vlamme opende dat eertrijck eñ verbrande vijff marghen lants Nijt lang daer nae worden die fonteynen in bloet verwandelt Ende men sach melck druven vanden hemel.

Biscoppen

Dese Anthiochus theos had eē alten swaerē lastighen strijt teghens ptolomeū philadelphum coninck van Egipten Eñ want sij strijdēde nijt en mochten comē tot eendrachticheit Soe worden sij bij een ander manier ghevredet Want hij nam te wiue beronicen des conincs dochter van Egipten theos ghelijck daniel gheprophetiert had.

āthiochus

Coninghen van syrien

Herasistratus een meister in medicinen was in dese tijt vermaert

Dese Appius verwan lichtelic die syracusanos eñ penos eñ dwãgse dat si scatting mosten gheuẽ hi verdestrueerde dẽ wech Appia Ende hi inleyde die waterẽ geheten claudias

Appius claudius.

hanibal die ousste.

Dese hanibal began die eerste strijt punicum hij word eens eñ anderwerf vanden romeynen veruonnen Ten laetsten wert hij van sijns selfs heer neder ond die steẽ geworpen Also sterf hi dese was seer ongheluckich.

ptolomeus Euergetes.

Dese ptolomeus Euergetes was philadelphus soen hij was een wel stridende man van groter victorie Ende na dien dat hij syrien Cilicien ende een deel van Asyen beleghen ende ghewonnen had onder veel ontallick gheweft goets dat hi ghenomen had. so heeft hi oeck weder ghebrocht die goden welke Cãbises in parsen gheuoert had. Daer om is Euergetes te segghen een weder om voering.

iiij^m ix^c lix.

Josephus een legaet des joedschen volcks. Dese versoende die toernicheit des conincs teghens die biscops onyas wil Ende hi wert van hem ghemaect een leydsman des lants van judeen Ende oeck der landen al omtrent legghende dese had een cleyn soen gheheten hyrcanus welkes wonderlike ůstant woude die vãder onder vijnden Ende gaff hem iij^c juck ossen sonder koerden ofte ander reescap. õ daer mede te ploeghen. te eren ende te saeyẽ dat lant ĩder woestinen Ende dit kijnt bedacht gheẽ kijns raet Want hi dode x juck ossen eñ gaf dat vleysch den arbeyts lude Ende vanden vellen maecte hi coerden eñ basten die ploech mede voert te trecken.

Onyas.

Dese onyas des rechtueerdigẽ symons soen heeft wt liefte des wets of meer wt ghiericheit geweyghert tribuut te gheuen dẽ coninck van Egipten Euergeti Ende daer om wert dat heel lant van judeen belast Als iosephus seyt.

Romeynen

Dese gneus wert scalcklick van hanibal ombeuanghen eñ verslaghen dat gayus hardelick wraecte destrueerẽde sijn heer ende maecte hẽ voeruluchtich.

Gneus. Gayꝰ

Attilius Regulus.

Dese regulus had eerst grote victori. hi verwan drie coningen hi creech ond dwang lxxiij steden. hi dode een groot serpent van C. ende xv. voetẽ lang Ten laetsten doe hij alte streng was teghens sijn vyanden ende hij gheen vrede woude gheuen dan ond grote tribuut daer om worden si desperaet ende mistroestich Eñ sij sijn te samen aenghecomen teghens hem ende verdestrueerde sijn heer. ende namen hem gheuanghen Noch hadden sij doe gheern vrede mit hem ghehadt Mer hij als een trou man woude lieuer in groter pijn steruen dan quãde eñ valsche vrede te gheuen waer om wert hij seer van sinte Augustijn ghepresen.

Coninghen van Egiptẽ

Anno mundi iiij^m ix^c lxxxiiij.

Linia Xpi

Eliud.

Dese Eliud wan Eleazar Als matheus scrijft in sijn eerste capittel.

iaa ꝯ

Biscoppen

Dese symon Onyas soen had sonderling groot loff somen leest Ecclesiastici in sijn. l. capittel hij verbeterde die tempel. hij verbrede die stadt ende hij was te mael gheestelick.

Symon onyas soen.

galericus

Coninghen van syrien

antiochus.

Dese was Anthiochus theos soẽ van sijn eerste wijff laodice die haer man mit venijnt vergaf Ende sij dede beronicen mit haer kijnderen doden Ende sij settede gallericum dat hij soude regnieren in sijns vaders stede Waer om wert dat coninck rijck van syrien beleghen ende verueerlick aenghevochten vanden coninck Euergetes Dese gallericus liet after twee sonen Als seleucus ende Anthiochus magnus die alle beyde regnierde.

Dese twee waren droeuich om dat regulus ghevanghen was Eñ si quamen om hem te ůlossen mer si en vorderdē nijt

Emilius fabiq.

In dese tijt was een jaer van vreden nae die eerste strijt punicum Ende dat wort ghe acht voer mirakel wāt in C. ende xl. jaren hadden die Romeynen gheen vrede ghehadt

lucacius raetsman.

Dese heeft die vā Carthagē na veel strijden seer vernedert so dat sij paeys ende vrede begheerden Welcke sij vercreghen ouermits grote composicie die sij maecten Mer sij en hieldent nijt lang.

Euergetes soē xvij jaer

ptolomeq philopator.

Dese ptolomeus philopator voerde een strijt teghens twee broeders als tegēs seleucum ende Anthiochum magnum hi verwan eñ versloech veel dusendē. noch tans en had hij gheen victori hier off leset Jheronimum super danielem Item hij verwan die joden Ende hi versloecher lx. dusent die ghewapent waren.

Een grote plaghe van water eñ van vuer die vol nae al die stādt had doen ůgaen was in dese tijt.

Die jaren voer die ghebeert Christi.

Jhesus syrachs soen heeft ghemaect een boeck dat Ecclesiasticq hiet Ende wert oec ghenoemt pantheron dat is geheel duechdsam Datmen van groter weerden hout ende datmen veel besicht inden dienst der heyligher kercke.

jhesus

syrachs soen.

Dese hanibal was een seer wreet ende een quaet coninck vā Affriken Doe hij ix jaer out was swoer hij ende loefdent sinen vader dat hi hem soude na volghen in hatt ende nijt teghens die romeynen. dat hij die seer ontrouwe was. trouwelick volbrocht heeft Want hij bracht die romeynen vol nae tot mistroesticheit Ende hij soude die stādt ter eerden toe ghe slecht hebben. dest god nijt beleth en had. hi versloech op een tijt also veel edel romeynen datmen drie mud ringhen van hoer vingheren nam hi maecten een brug in een water vander romeynen doder lichamen daer hij sijn volck ouer leyde Ten laetsten wert hi van Scipio verwonnen ende hij wort dicwil voervluchtich Eñ hij dode hem seluen jammerlike mit venijnt.

Hanibal.

In deser tijt wortter menich strijdt ghestreden teghens die faliscos ende die walen Na welcker strijden en hebben die romeynen mer een jaer gheweest sonder strijden ende bloet storting.

Romeynen

Simpronigvalerius

Coninghen van egipten

Ephiphanes.

Epiphanes was out doe sijn vader sterff Waerom so strede Anthiochus magnus teghens sijn leydsmannen Ende nam all wt sijnre macht wtghesondert alleen Egipten Mer doe dese Ephiphanes out was vij jaer doe hilickte Anthiochus magnus sijn dochter die Cleopatra hiet ende vij. jaer out was aen desen Ephiphanem in droch. bij consent van sinen soen die oeck Ephiphanes hiet of die Edel Anthiochus. Ende doe Anthiochus magnus ghestoruen was. doe veruolchde sijn soen dat oude droch ende verstoech ptolomeum Ephiphanem bedriechlick daer hij sat in een werscap Nochtans en behielt hi Egipten nijt. Want die van Egipten stonden hem vromelike weder soe dat hij scandelike voervluchtich wort.

an° mundi

Linia Xpi

Nota dat dese twee broeders Alls seleucus ende Anthiochus magnus woudē wreken dat bloet hoers vaders ende oude vaders die verslaghen waren van Euergetes Coninck van Egipten Ende sij brochten een groot heer teghens philopator Euergetes soen Mer voer den aen gang so sterff seleucus Ende Anthiochus magnus veruolchde die strijdt Mer hij verloer als sijn heer ende wort seluer voervluchtich. ende scarp hielt dat hij nijt ghevanghen en wort. Anderwerff vergaderde hi veel volcks comende teghens Ephiphanem philopatoers soen die noch een kijnt was van iij jaren Ende hi had mit hē philippum comine van macedoniē mit veel andē edel mannen Ende hij behielde victori teghens die leydsmannen des voerghenoemde kijnts. hij verdreeff scopam den leydsman. hij vercreech judeen mit veel anderē steden Ende al beswaerde hise soe seer. dat hi seluer voervluchtich wordt. Ende want hij Egipten mit strijden nijt winnen en mocht. soe hoefde hi scakelick Ephiphani sijn dochter Cleopatram te ghneuen tot een wijff. om dat hi dan mocht comen int lant om te bewuen. Mer hi en bedreeff nijt Want sijn opset verboetscapt wort Ten laetsten doe hi hanibal behulpelick was teghens den romeynē doe wert hi verwonnen ende ghedwongen den romeynen tribuut te ghneuē Ende daer na en had hi gheen voerspoet Wāt doe hi die ouerste prouincie der reyse

Coninghen van syrien

Seleucus.

Dese was galleryas soen Ende wert in iij. jaer verslaghen.

Athiochus magnus

Dese wert in nanees tempel ghedoot.

Tegen Epiphanes was Anthiochus magnus out vij jaer

Epiphanes was out iiij jaer

In dese tijt wert hamilchar hanibals vāder die een hartoch eñ een leydsman van karthagen was verslaghen van den spaēgers dese fuluiꝰ verwan die jlliricos

Fuluius

Dese Raetsmannen hadden die heel macht van jtalien vergādert ende sij waren sterck viij^c dusent ghewapender mannen om anxt vanden walen die si seer ontsaghen. Ten laetsten worden die walen verslaghen ende verdestrueert.

Lucius. gayꝰ.

Nota dat die joden wt die verhenghenisse gods altijt tribuliert worden. op dat sij nijt weder souden comen totter Afgodye Als si voermaels plaghen.

Tytusliuius een scriuer der tragediē was in dese tijt ū maert.

Die anderde strijt punicum duerde xvij jaer lang.

In dese tijt worden die romeynen verueert van wonderlike teykenen prophetierende veel quaets dat hoer nakende was van hanibal.

v^m ix.

In Egipten wert een tempel ons heren ghetymmert in ghelijckenisse staende te Jherusalem die tot vespasianus tijt toe duerde Ende wert doe vter grondt verdestrueert.

Die jaren voer die ghebeert ghi C. &c.

Dese Onyas magnus om der tyranscaps wil van Anthiocho wert hij voervluchtich Ende reysde mit veel joden in Egipten vensende hem aldaer te volbrenghen ysayas prophetie in sijn xix capittel Als vanden tempel te tymmeren. Mer daer in sondichde hij qualick werckende Mer die coninck ephiphanes ontfeng hem danckberlick. gheuende hem dat lant helyopoleos Eñ daer tymmerde hij die tempel.

Onyas. magnus

Eñ quam inpersiden Aldaer gaende inden tempel nanee mit weynich volck word hij vanden priesters bedroghen ende yammerlick verslaghē Ende wert alte mael ontleet somen leest int ij boeck machabeorum int eerste capittel hij afterliet twee sonen die een hiet seleucus die eerst regnierde Eñ die and hiet ephiphanes Dese twee waren so seer quaet dat in ghelikenisse van desen. scheē die vāder wat eerbaerheits te hebben.

Scipio liep eerst hanibal te moet En dat heer der romeynen wert vol na verslagen daer na word oeck simpronius ůwonnen Te laetsten wert flāminius mit xv dusent menschen verslaghen.

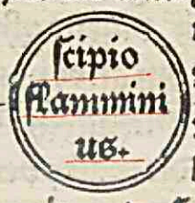

Romeynen

scipio flammini us.

Hier was Romen in groten druck ende lyden Want daer wordē so veel romeynen verslaghen dat die gheen die leuendich bleuen wouden vluchten wt romen.

Coninghen van egipten

Dese raetsluden quamen te stride teghēs hanibal coninck van karthaghen Ende sij verlorent. Ende daer verghing die hoep d romeynē wāt daer wertter wel xliiij dusent doot gheslagen En daer na worden si altijt ůwonnen so dat si wanhooptē ymmermeer haer eerste cracht weder te crighen.

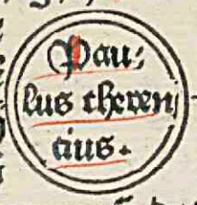

Paulus therentius.

Anno van beghin der werlt

Linia Xpi

Plantus een wel sprekende man.

Dese Eleazar wert mede ghetelt vanden ewangelist matheus in sijn eerste capittel.

Eleazar.

Dese symon onyas soen behieldt dat bisdom doe sijn vader voervluchtich word.

Biscoppen

symō

Dese drie hoe wel dat sij waren vant priesterlike gheslacht. nochtans en werden sij nijt gheset in die lini der biscoppen om haer afgodye ende quāde wercken wil Ende oeck en quamē si nijt te deghē noch te recht in die biscoplike staet. somen in veel plaetzen machabeorum wel bescreuen vijndt.

Coninghen van syrien

jason.

mene laus

alchi mus.

Dese Alchimus. wert van demetrius. Coninck van syrien biscop ghemaect hij was jude machabeo seer moeylick Ende doe hij die muren van dat huus des heren ende die werckē der propheten destrueerde doe word hi gichtich ende starf in groter pine.

Colosus was een ghegoten metalen beeldt van. C. en xxvi voet groot dit beeld viel neder Ende brack ouermits eertbeuinghe.

Dese philometor Epiphanes soen van cleopatra regnierde xxxi jaer Ende doe hi noch iong was wert hij seer verdruckt mit veel bedrochs ende laghen vā Anthiochus Mer die Romeynen seynden hoer legaten ghebiedende Anthiocho. dat hi haer vrienden nijt meer moeylic ofte lastich waer. si wouden die saeck des strijts eynden Item Marcus publius maecte een cyrkel om Anthiochum. eñ sprack aldus Die oudermanss ende dat volck van romen ghebieden v dat ghi nijt wt dit Cyrkel en gaet. ghij en antword eerst Eñ doe die bose mensch sach Dat hi sijn tyranscap nijt volbrengē en mocht doe sprack hi. dunctet den oudermanss ende den volck goet te wesen soe willen wy van heen reysen Doe quam hi ende liet Alexandrien belegghen eñ keerde hem weder om totter armer joden lant Eñ al rasende dede hi wraeck opten jodē Dat hij in sijn meere eñ starcker nijt doen en cost. Alsmen leest machabeorum int eerste ende int twede Capittellen.

·xxxi· jaer philometor

Die iaren voer die ghebeert ypristi.

Onyas pius.

Dese Onyas pius was een heylich man. ende gode danckbaer. bequaem ende lieftal mit allen menschen also wel den quāden als den goeden Ten laetsten wert hij mit groot onrecht doot gheslaghen van Andronico soe men leest int Anderde boeck machabeorum int iiij Capittel.

Dese glorioſe jonghelinc Sapio doe hi out was xxiiij jaer doe was hi als die anderde machabeus. Hij verhefte weder bij die barmhertichheit gods dat ghemeē goet der romeynē dat vol na ūgaē eñ ūualley was. hi veriaechde hamilkal. hi verwan die van hiſpaengen ende die van affriken. hi maecte den romeynen Anthiochum in een knecht. Hij ſettede die van Aſyen dat ſi dē romeynē moſten tribuut ghenen. dese ſcipio die ſo veel grote dinghen ghedaen had ſtarff ten laetſten balling buten lants Dese ſcipio hiet oeck Affricanus Want hi Affriken ghewonnen had. hi quam mit. xx. duſent binnen Carthaghen ende verwan hamilkal ende brande die ſtadt. Daer nae

Romeynen

Coninghen van Egiptē

ſterf hamilkal van venijne.

Sapio Affricanꝯ had die ghemeen woert dat die Romeynē hoer nijt en ūhoeuen alſt hem wel ghing Ende dat ſi hoer nijt en verſloeghen alſt hem vuilick ghing Itē Nymmermeer en bin ick mij alleen dan als ick alleen bin Ende nymmermeer en bin ick mij ledich dan als ick ledich bin.

Anno mundi vm xxxiiij.

Bouen dieſtadt van jheruſalem

Limia Xpi

worden in deſe tijden gheſien inder lucht vuerighe ſcharen wel. xl. daech lang Ende daer na volchde een grote plaghe ſoe men leeſt int anderde boeck machabeorum int vijfte Capittel.

aij

Terentius Comicus was in deſe tijt vermaert hij ſeyt datter ghheen ding en is ſoe lichtelick te doen. ten wert een wel laſtich ende zuaer diet onwillichlick doet.

Biſcoppen

Deſe ſeleucus des grooten Anthiochus ſoen was een arm grof eñ een verſmaet menſch hij was

Coninghen van ſyrien

onweerdich der coninclijker eer. hi was ſeer quaet. ghelijck ſijn vader. hi regierde een weynich tijts. Want ſijn broeder ontnam hem dat rijck drochlick. Deſe ſeynde helydorum om den tempel te ſpolieren ende te bewuen. hi wert wel berispt ende quam ydel weder om. ſomen leeſt int twede boeck machabeorum int derde capittel. Item om deſer twiſten wil quam alte veel quaets ſo dattet Rijck van grieken dat iſt rijck van ſyrien vanden romeynen tot een prouincie ghemaect wert.

Coninghen van ſyrien

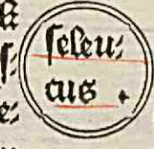

des grooten anthiochus ſoen deſe en was nijt wijſ.

In desen tijden waren daer soe veel ende langhe strijden after een veruolghende dattet also veel den heydenschen doctoren als den kersten verdriet te scriuen of totter memorie weder halen jn welcken te verwonderen staet der romeynen starcheit eñ haertheit dat hē ghē vrese ofte tribulacie ūueren en mocht. so dat sij hem enigen machtighen coninck somwijle op soude ghegheuē hebben off in handen ghegaē Mer si opponierden off sette hem teghens dien. sonder ophouden ondersoekende menighe wandelberheit des auentuers. Dit dede die mynne des vryheits. ende begheerte van lof te hebben Eñ die liefte des wertlikes eerbaerheit hadse so doer steken Dat sij hoer lijf ende goet. wijff ende kijnderen. vrienden ende maghen daer om gheuen wouden ende latense willichlick. hier om begheerden die machabei hoer gheselscap Dese Quintus voer de die strijt van macedonien Ende doe hij den coninck philippum verwonnen had. doe gaf hi vrede Hier soe eyndet dat rijck van macedonien. hij verwan die lacedemones. hij vergaderde die romeynen die vercofft waren.

Quintus flāminius.

Dese Anthiochus Epiphanes dede groot laster in Jherusalem ende inden tempel gods. hij verdreef al die god diende Ende hij dwang dat volck totter afgoden dienst ende tot lelike sonden Ende hij is gheheten Epiphanes dat beduut edel van den hoefde totten voeten. buten ende binnen was hi alte mael arch boess ende quaet Ende hier om seytmen dat hi is een figuer van Entekerst. hi maecte veel martelaers mit verweerlike tormenten Hi quam verradelick in Egipten als sijn vāder dede Mer hij en vorderde noch en bedreeff nijt Want die romeynen stonden hem vromelike weder Daer nae sonder enighe handen mit onvruchtbaere penitencie is hij te nijt gegaen Sijn quāde wercken ende hoe dat hij romen belach eñ hoe daniels prophecien in hem verwlt sijn dat leest int boeck machabeorum Eñ jnden doctoren op daniels boecken Ten laesten plaechde hem god ende vanden vromē wort hij leuendich gheheten Eñ starf in groter stanck so dat nyement hem dienen en mochte.

Epiphanes dede groote Anthiochus soe hi jaer

ātiochus

Dese was priester in modyu eē heylich man alles loefs weer dich hij betrouwede inden here god vā ysrahel Hi sloech doot des sondarē in sijn toerne alst staet beschreuen int tweede boeck machabeorū īt eerste capittel Dese had drie sonē die oeck lief hadden god den heer van ysrahel Ende hij en was seluer gheen biscop. mer sijn drie sonē Als iudas machabeus jonatas ende symon waren biscoppen.

mata thias

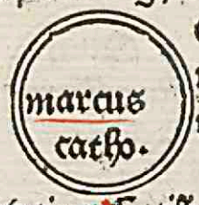

In Deser Raetsluden tijden wert of ghestelt die wett welcke die Rechter Appius gheset ende gheordiniert had Als dat gheen vrouwe mensch meer dan een halff vn tie gouts hebben soude Noch dat si te Romen gheen clederen dragen mosten van verscheydenre verwe Ende oeck dat sij op gheen wagē ryden mosten binnen der stadt.

Romeynen — marcus catho.

Statius Cecilius een scriuer der Comedien was in dese tijt vermaert.
Aristobolus een jode was een philosoeph peripateticus dese screeff tot philometor glosen ende commenten op moyses boecken.

Coninghen van egipten

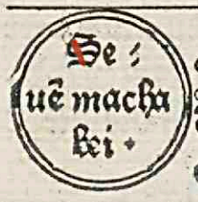

Seuē machabei. In dese tijdt worden martelijt seuen broeders machabei mit haer moeder die oeck ghelouich was alst bescreuen staet int anderde boeck machabeorum int seuende Capittel.

Anno van beghin der werelt

Linia Xpi

Eleazarus mit veel anderen wert ghemartiriziert so dat bescreuen staet int anderde boeck machabeorum int seste Capittel.

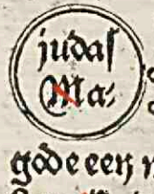

Dese judas machabeus was een vroem man inden velde Ende een groot vriēt gods. hi brocht strijdender hant jherusalem ende die tempel in eeren welcke Anthiochus ghescheynt hadde. hi was die alre vermaerste triūphiere in ysrahel Sijns ghelijck en was nijt voer hem gheweest. Noch oeck na hem Sijn vroem ende heerlike wercken vijndmen bescreuen in machabeorū Hier na stonde hi strenghelick in een strijt ende offerde hem seluen gode een martelaer voer die heilighe wett Ende sijn broeder jonathas volchde nae hem Ende wies oeck op in groter glorien ende stont truwelik voer die wett ende testament gods Ten laesten wert hi verradelick doot gheslaghen mit beyde sijn sonen van een gheheten Triphon.

Biscoppen — judas Machabeus iij jaer

Coninghen van syrien

Coninghen van syrien

Helyodorus tradt inden tempel om te berouen die scat des tempels somen leest int anderde boeck machabeorum int iij capittel Waer om wert hi van god gheslagē so dat hi nauwe dat leuen behield dan doer dat ghebet des heilighen biscops onyas

Dese Tiberius ende graccus streden teghens dat lant van hispaengen mit alte seer lastighe strijden Ende si wonnent ende behielden victori.

Tiberius Graccus.

Dese ptolomeus Euergetes was philometoers soen hi regnierde xxviij jaer.

Eugetes.

Dese Euergetes was cleopaters broeder Eñ Cleopatra was Alexanders des conincs vā syrien huusvrou van welcken leestmen int j. boeck machabeorum int x. capittel.

Na dien dat die tēpel drie jaer lang besmet ende prophaniert had gheweest. doe wordse van juda eñ van sijn broeders weder purgiert ende gherenicht somen leest int eerste boeck machabeorum int vierde capittel Ende int anderde boeck int. x. capittel.

Jherusalem wert destrueert ende alte mael verderft van Anthiocho Epiphanes. die tempel word aenghesteken ende verbrant Mer hi wert allencken van judas ende van sijn broeders weder ghemaect.

Die iaren voer die ghebeert xpristi.

Dese drie warē oeck mathathias sonen.

johannes.

jonathas broeders

Eleazarus

Dese Eleazarus doerstack een Eliphant die een borch mit ghewapent volck op sijn rugghe droech ende beuiel daer onder ende sterff.

jonathas.

Dese Eupator was xix jaer Epiphanes soen.

ātthiochus

Eupator

Dese Eupator doe hij noch jong was had hij een mombaer gheheten lysias Ende doe hij een heerlick schaer van volck teghens die joden gebrocht had Nijt lang daer nae worden sij beyde van haer selfs volck doot gheslaghen om des anxts wil die sij hadden voer demetrius seleucus soen soemē leest int eerste boec machabeorum int vij Capittel.

demetrius

sother.

Dese demetrius sother was seleucus soen hij tradt īt rijck van syrien als een waeraftich erfghenaem Ende doe Eupator verslaghen was doe was hi altijt den joden moeylick eñ lastich Ten laetsten doe hi tegens Alexander Eupatoers soen began te strijden doe wert hij verslaghen.

¶ In dese tijt was scipio nasica gheheten die alre wijste van romen Ende onder al ander goeden raet die hi gaf. so riet hi bij sonderling twee dinghen die merclick weerdich waren te ghedencken ende inder memorie te houden. dat eerste was datmen die stadt van Carthagen nijt en soude mendallen destrueren. om dat als die romeynen buten streden dat dan eendrachticheit ende ewighe starcheit doer daghelicxs exercicium ende arbeyt bidē romeynen soude bliuen Dat anderde was datmen gheen openbaer berdeel binnen romen soude houden off setten. want dat waer dat alre quaetste om dat stridende volck van romen tot traecheit ende wellusticheit te brenghen Ende hoe wel dat scipio gheraden heeft bewijsen wel die tijden die hier na volghen van deser materie besiet ende leset sinte Augustijn in dat eerste boeck van die stadt gods Ende oeck soe leset Orosiū in sijn anderde boeck Een wonderlick remedium ende raet teghens die sonden.

Romeynen

publi: us lōging licinig

Coninghen van Egiptē

an° mundi

v^m lix

Linia Xpi

mathan.

Matheus scrijft in sijn eerste capittel dat mathā sadochs soen wan jacob.

·jd P·

¶ Dese alexander epiphanes soen besat dat rijck na des conincs Eupatoers doot Hi was al tijt den joden gracioess Eñ onder al die coninghen van syrien van welcken men gheen of weynich duechde mach vertellen Daer was hi die best of gherekent Dese bij hulp ende bij stant van jonathas versloech hi die coninck demetriū sother seleucus soen Item hi nam cleopatram des conincs dochter van egipten te wiue Mer die coninck van egipten settede hem scalclick teghens Alexāder Waer om die coninck van Arabien hem ontsiende onthoefde Alexander somen leest int eerste boeck machabeorum int x ende xi capittellen Item hi regnierde mer ix of x maenden.

Biscoppen

Coninghen van syrien

alex: ander

Epiphanes soen

¶ Dese demetrius des voerscreuen demetrius sothers soē wies genoch in corten tijden om die conincs wil van Egipten die hem van Alexander vervreemde Mer demetrio was hi seer gunstich Ende want si na die twist alle beyde ghering storuen daer ō wasser weynich rust int lant bi demetrius tijt Ten laetsten wert hi gheuangen vanden coninck van parsen ende wert gheleit in een kerckar.

Coninghen van syrien

deme: trius

In deser raetsluden tijde was die grote strijt van macedonien. daer die romeynen eerst in verloren ende onder die voet laghen Daer na quamen si weder te strijde eñ beyde die parthien gauent ghelijck op kerende wed om. want tet wijnter was In die derde strijt uwan lucius den coninck ende starf inder vanghenisse bi die stadt Alba Ende sijn jonxste soen leerde te romen een ambocht om dat hi gheen ghebreck soude liden.

lucius paulus emilius

Die Coninghen van egypten die na dese lini continueert werden hebben altijt gheselscap ghehadt mitten romeynen Ende si regnierden also lang als si den romeynen gheloef hielden Item wetet datter gheen ander saeck en was dat die romeynen so groot worden dan alleen die duechden die si hadden eñ bi sonder die duechde des rechtueerdicheyts die si bouen al hielden ende eerden Ende also langhe als si hielden maticheyt eñ rechtueerdicheyt doe waren si heren ende en worden nerghent verwonnen Mer doe si die duechden after lieten ende die nijt en hielden doe worden si lichtelick verwonnen.

Dese symon mathathias soen was alte wijsen man want van sijn jonghen daghen tot sijnre outheyt wanderde hi altijt eerliken Hi had altijt victori Ten laetsten wert hi scalclick doot ghesla ghen van sijn wijfs vader somen leest int eerste boeck machabeorum int laetste Capittel.

Antiochus Alexander jonxste soen doe hi noch jong was bi rade van triphon den verrader arbeyde hi neerstelick om sijn rijck te recuperieren Mer hi vorderde seer weynich want bescreuen staet dattet saet der bosen sel vergaen. want hi wert ghering van Triphon den verrader doot gheslaghen Ende dese triphon want hi hem in allen qualick had so wert hi van sijn volck verlaten ende wort voervluchtich Ende nerghent so vant hi stede daer hi veylich rusten doorst.

Symon mathathias soen

antiochus

Triphon.

Dese wert mit volck ghestarct ende veruolchde den verrader triphon ende veriaechde hem Dese was den joden eerst goedertieren Mer doe hi victori ende macht creech doe dede hi als sijn voer vaders ghedaen hadden Mer hi en dede dat nijt te vergheefs noch onghepinicht somen leest int. j. boeck machabeorum int leste capittel.

antiochus

Demetrius soen

Romeynen

In deser raetsluden tide wasser volck geheten celtiberi die dat volck van romen seer verueerden Ende scipio publius reysde in affriken al daer so versloech hi veel volcks. Item Sergius galba wort vanden lusitanen verwonnen Ende doe hi sijn volck verloren had doe en conste hi seluer nauwe vlyen noch vter vyanden handen comen.

lucius aulus licinius.

Anno vi^c en ij na dat romē gesticht was doe wert die derde strijt begost gheheten bellum punicum bij deser raetslude tijden Ende wert gheeyndt int iiij jaer.

lucius censorinus marcq

Coninghen vā egypten

Carthago een heerlick edel stadt die ouerste van al affriken wert van scipio ende vanden raetsluden vā romen verderfft Ende si barnde xvij daghen after een Een yammerlick spieghel. want veel menschen worden vercoft ende veel liepen selff inden brant In dit seluer jaer wert mede verderft vā den romeynen die grote stadt Chorinthus welcke alte rijck ouer alle die werlt bekent ende gheheten is.

Ptolomeus.

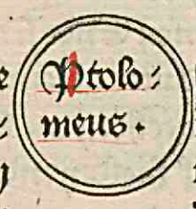

sother xvij jaer.

Dese wort mit recht wt dat rijck verdreuen ende na quam hi weder en regnierde x jaer.

In dese tijt worden geboren Cycero ende Varro die poeten.

v^m lxxxiiij

Xps lini

ad D

Dese johannes hyrcanus was symons soen Hi regnierde xxvi jaer of xxxiij jaer Hi was een heylich gheestelick propheet ende een streng hertoch Hi veriaechde sinē swagher ptolomeum Ende hi wan samarien. ende slechtet ghelyck der eerden Ten laetsten doe hi vernam dat hi steruen soude en hi alle sijn ding bescickt had Ende van sijn vijf kinderen nyemant nvt of orbaer was totten regiment daer om beual hijt sijn wijff die seer wijs was dat regiment ouer den joden en ouer sijn kinderen want in sijn kinderen en was gheen goedertierenheyt.

Biscoppen

johannes.

hyrcanus

Coninghen van syrien

Item in sinte brigitten openbaringhe leestmen dat onse here god seluer ghetuych gaff vanden ouden romeynen dat onder alle gheslachten van menschen opter eerden gheen rechtueerdigher noch redeliker menschen en waren wt hoere naturen dan die romeynen.

In deser raetsluden tijden wert van een dienst maech gheboren een wonderlic kijnt mit vier voeten vier handen ende mit vier oghen.

Servius Flaccus

Item die vuerighe berch gheheten ethna gaff wt verueerlike vlammen ende verderfde die stede daer omtrent legghende.

Mitridates Coninck

Dese Mitridates was coninck van ponti ende van armenien Hi voerde wel xl jaer lang alte seer verueerlike strijden teghens die romeynen daer nochtans weynich bloets ghestort wert. dicwijl so wan hi eñ dicwijl soe verloer hi. Ten laetsten dode hi sijns selfs sonen. Hi dranck selff venijnt Sijn eyghen huusvrou. sijn dochteren. ende sijn concubinen al dode hise mit hem Aldus verghing hi yammerlic die daer mennich ghedoot hadde. Dese als orosius scrijft heeft ons after ghelaten een groot argument sijnre sententie. dese die aldus seer quaet was heefmen in sijn eynde gheuonden dat hi den afgoden aenbadt. laet ons god bidden dat des ghelijck verre van ons moet wesen die nijt en laet steruen quāder doot die hem dienen ende lief hebben.

Anno voer die ghebeert xpi

In sycilien was een knechtelike strijt want daer conspirierden te samen wel lxx^m knechten Dese strijden waren veel periculoser wreder ende lastigher dan die ander want si vraechden weynich of nijt na salicheyt des ghemeen lants.

In Affrica was een alten groten pestilenci want daer storuen bouen dusentich dusent menschen.

Antiochus

Dese Antiochus had een schaer volcs van twee hondert dusent Ende wantter veel lichts volck als hoeren ende boeuen ghemeenscap hadden daer om wert hi vanden coninck van spartaengen lichtelick verslaghen.

In deser raetsluden tijden stonden op die strijden vanden ghemeen volck Ende die eerste saeck ofte beghin was ende nam oersprong. wāt gracaus was vanden edelen romeynen noteert ende verschouen daer om socht hi saken te strijden teghens die edelinghen. eñ want hi alleen nijt bedriuen en conste tegens die edelen. daer om arbeyde hi tghemeen volck tot hem te trecken segghende datmen die ackeren ende ghelden soude ghemeen ende ghelijck deylen. Ende hi brocht op veel meer ander quader punten Ende daer wt quam een op loep in welcken hi doot gheslaghen wort. daer mendallen veel quaets na volchde hier of leset orosium.

Romeynen

Metellius Quintus Tytus

Lucius. Celius.

Dese alexand regnierde x jaer in sijn tijt wort gheboren lucretius die poete die hem seluen dode van minnende vuericheyt.

Coninghen vā egypten

ptolomeus alexand.

Item in deser raetsluden tijt wort gheboden datmen die stadt van Carthagen soude weder maken eñ restaureeren welcke van scipio destrueert was ende wert veruult mitter romeynen knechten Ende binnen romen began een alte verueerlike lastighe strijt.

an° mundi

v^m C ix

Linia xpi

xa

Dese Aristobolus was die eerste coninck ende biscop Hi regnierde nijt dan een jaer Hi sette seluer die dyademe op sijn hoeft Hi en was nijt te vreden van sijns vaders testament daer om settede hi sijn moeder mitten kinderen in een kercker. waer om starf hi yammerlick mit sinen broeder Antigono die hem halp hier of leset die meyster inder hystorien.

die eerste conic ende priester.

Biscoppen

aristobolus

een jaer

broeders

Antigonus

Dese Antigonus was des Conincks broeder Ende wert wt hate des Coninghinnes doot gheslaghen Josephus seyt dat hi ghegheuen heeft een seker leringhe dat alle recht der natueren ende alle goedertierenheyt sellen wijken den sonden Mer gheen begheerte of ghenoecht van tijtliker goeden is so machtich of so goet datse wesen mach sonder ewighe hatt ende nijt.

Coninghen van syrien

Dat rijck der joden wert hier destrueert. dat menich jaer ledich gheweest had wel iiij^c ende lxxv jaer van Jedechias tijt tot Aristobolum toe.

Dese fabius verwan mit luttel volc den coninck van armenien En daer verdroncken in een water dat Rodanus hiet hondert dusent ende lxxx dusent ghewapend menschen Item quintius verderfde die walen die onder den berch Aspium gheleghen waren.

fabius quintius marcus

Ey deser raetslude tijden verwan die coninck numidarum die romeynen en hi wert ten laetsten oeck verwonnen doe verging die edelheyt d romeynen so datmen wel segghen mochte O die stadt van Romen is te coep ende het is tijt datse vergaet waer daer yemant diese coft Of hi woude segghen dat die gheloue is i romen vergaen.

publius lucius scipio calfurnius nasica

Dese ptolomeus was cleopaters soen ende regnierde .viij. jaer.

ptolomeus fiscon

ptolomeus dyonisius xxx jaer

Anno doer die ghebeert ihesu

Dese Alexander ofte Janneus regnierde xxvij of xxxviij jaer. hi was een tyran hoe wel hi hem int beghin zeech ende goet toende Sijn wercken maecten hem bekent hoe dat hi van binnen was Hi sloech sinen broeder doot Hi dode binnen xij jaren vijftich dusent oud menschen die hem van sijn quade wercken straften Ten laetsten doe hi sterven soude liet hi after twee sonen Als hyrcanum ende aristobolum Mer hi beual sijn wijff dat rijck ende dat regiment want si hadde die gracie des volcks.

Alexander

of Janneus

die laetste coninck van syrien.

philippus.

Dese philippus was die laetste coninck van syrien Hi wert verwonnen vanden romeynen ende dat rijck der grieken dat ist rijck van syrien dat verghing ende cessierde dat geduert ende ghestaen had hondert en lxxxiij jaer.

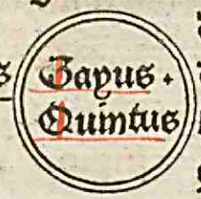

In deser raetsluden tijden waren die duyschen ende die germanen mit die cymbri te samen vergadert ende verenicht Ende die romeynen streden teghens hem ende worden dicwijl verwonnen Mer ten laetsten verwonnen si die duyschen eñ die ander mit subtijlheyt Ende daer werter wel hondert dusent ende lx dusent doot gheslaghen Ende sonder ghetal dodese hoer seluen Ende cort hier na was binnē romen een grote strijt welcke marius die raetsman slechte.

Romeynen

maulius scipio

Gayus. Quintus

In dese tijden waren so grote machtighe strijden binnen romen ende buten so dat tet groot wonder was dat die stact des ghemeen goets van romen te mael nijt en verghing Ende daer wt wert kenlic dat die arbeyt des strijts gheen vrede maken mocht Ten waer dattet grote goet vanden ouersten god ghegheuen waer ende nijt vanden valschen bedriechlike afgoden welcke die romeynen meer dan dusent jaer ghedient hadden Van desen strijden om meere bescheyt te hebben so leset orosium.

Coninghen vā egypten

Anno mundi vm C xxxiij

Xps lini

Dese Jacob ende hely waren broeders van eenre moeder.

Jacob

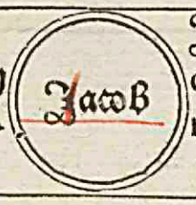

Jacob was Josephs natuerlike vader als matheus scrijft Ende hely was sijn vader nader wet als lucas scrijft.

iaaij

Varro marcus was die alre gheleertste Hi heeft soe veel dinghen ghelesen dat men verwondert dat hi enich tijt ghehadt heeft yet te scriuen Ende hi heeft so veel dinghen ghescreuen dat nau is dattet yemant ouer lesen mach als therencius seyt.

Giscoppen

Die secte eñ kettery der phariseen.

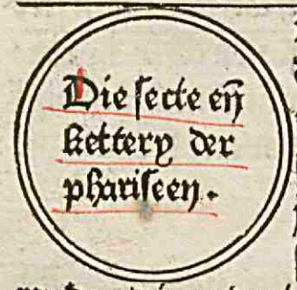

Die kettery vanden phariseen stont in desen tyden eerst op Ende wetet datter onder die joden waren drierehande secten. die een was der phariseen. die ander saduceen. die derde hieten essei. Dese hadden een sonderling ende wtgheteykent leuen buten ander joden Ende si waren al veruult mit dwalinghen Ende om die scherpheyt des leuens dat si leyde. seyden si dat si heyligher waren dan die ander joden Hier van besiet die meyster inder hystorien daer hi tractiert van sinte janss doepsel Item sommighe segghen datter noch twee secten waren als arbonei ende genuste.

Cycero Marcus Tullius die meeste rethoricus was in dese tijt vermaert.

Die romeynen worden in dese tijt seer verueert van sonderlinghe onghewoenlike teykenen die si saghen Ende uijt lang daer na wort dat volck van romen tot veel plaetzen verslaghen so dat die romeynen aen toghen clederen des droefheyts.

julius lucius marcus

Sylla Marius gayus

Dese twee raetsmannen begonsten alre eerst die ci uijl strijden vechtende on derling welckes strijts oersaeck ende yammerlike voertganck veruolcht Orosius Daer wertter soe veel doot gheslaghen datmen tot Syllam sprack Mit wat volck sellen wi ten laetsten verwinnen want die ghewapende slaen wi inden strijt doot Ende die gheen wapen en draghen slaen wi doot alst ruste ende vrede schijnt te wesen Doe wort dat ghebot ghegheuen datmense wt den lande soude verdriuen.

Cathilina die vermaerde tyran swoer teghen sijn eyghen lant.

Fimbria verdestrueerde ylium dat is die oude stadt van troyen moeder der romeynen Mer sylla maectese ende restaureerdese ter stont weder.

Anno doer die gheboert ihesu

Dese Alexandra was Alexanders wijff ende voerde dat regiment ix jaer. si dede alte veel tyranscap hoe wel dat si hoer te voren vensde gheestelick te wesen. si promouierde hyrcanum in een priester eñ ordinierde dat hi soude na hoer regieren. Item dese Alexandra wert in die lini der biscoppen gheset om te veruullen die rekening vāden jaren nijt dat si biscops wercken dede wāt dat en betaemde hoer nijt Item doe si gheloeft had hyrcano dat hi regieren soude want hi eerbaere was daer om nam si aristobolum mit sijn wijff ende kinderen gheuanghen op dat si hoer nijt en souden dat rijck ontweldighen.

alexādra.

Virgilius die alre gheleerste poete was ouer al vermaert Hi maecten wonderlike dinghen.

Oracius flaccus satiricus.

Possodonius stoycus.

Plocius leerde eerst te romen die latijnsche rethorijck.

Romeynen

Dese twee consentierende ende ouerdraghende in een-stonden te samen weder julio
Ende daer wt stont op die anderde Ciuijl strijt ende duerde wel iiij jaer lang Eñ
meñ seyde dat die heel werlt in die strijt te samen stride Ten laet
sten wert pompeus verwonnen ende wort ontheft. doe begon pompeyus marcellus
stet allencken vrede te werden O grote spieghel hoe onghelijck is
dat eynde van sulcken groten man.

Coninghen vã egypten

Dese pompeus had altijt victori Eñ hi maecte den romeynen onderdanich veel
coninghen. Mer na dat hi den tempel besmet had. doe en vocht hi nye. hi en wert
verwonnen Ende des ghelijck nijt lang hier na geuielt dat Crassus die president
ende rechter van syrien was so stout eñ stoen dat hi den tempel bewerde. welcke dat
pompeus noch nye gedaen en had daer om wert hem gesmouten gout i sijn mont
ghegoten eñ so starf hi. O here god aldus moeten v vianden vergaen Veel exempe-
len werden ghruonden vanden ghenen die nijt en ontsien die tempel gods die dien-
res eñ die clercken te ont eeren ende te spolieren dat si int ghemeen quader doot ple
ghen te steruen. dit heeft moyses claerlike prophetiert in deutronomio int xxxiij ca-

an° mundi v^m C xxxiij

pittel. daer hi aldus seyt Slaet die ruggben der vianden leui Ende die hem haten en sellen nijt op staen.

Anno xpi

adj

Dese hyrcanus volchde na sijns moeders doot int rijck Hi had weynich voer
spoets om des volcks parthie wil. wãt hi wert ter stont van sijn moeder verwon
nen Ende na wert hi weder gheset int regiment ouermits hulpe die van Arabien
Ten laetsten wert hi den romeynen onder tribuyt gheset
ende most dien tribuyt ghruen Eñ so regnierde hi mer een Hyr-cang. xxxiij jaer
corte tijt in vrede eñ nijt als een coninck alre laetste starff
hi yammerlike bedwoghen van die van parthen die Antigonus teghens hem ghe-
brocht had Hier van leest volcomelike die meyster inder hystorien.

Biscoppen

In egypten wert verbrant een librarij daer in waren iiij^c dusent boeken waer
of machmen merecken hoe grote neerstichept hier voermaels geweest is om boecken
te vergaderen.

Hecatoy stoycus dese seyt dat alle eerbaerheyt is in scherpheyt.

Item wilt ghi ghemint of lief ghehadt wesen. so mint ende hebt lief.

Item vraghestu wat ic ghedaen heb. Ic heb begonnen mijn seluen een vrient te
wesen.

¶ Hier beghinnen die Ciuijl strijden dat sijn die strijden der borgheren van romen ende duerde wel vl jaer lang. Ende die borgheren van romen ende die stadt were also seer verdruct dattet van node was dat hoer regiment verwandelt wort hoe wel dat die raetsmannen seer langhe tijt wel regiert hadden. Hier om is die condicie des werlts staets onsalich die in glorien ende weelden nijt ghedueren en kan hoe wel datmense nochtans mit groter neerstichevt soekt. Item het is alte grote dwaesheyt dat altijt mit sweet ende bloet te soekene welck alst verenghen is nijt gedueren en mach Mer die alre wijste romeynen en mochten dat nijt verenighen Mer du moghste ypristum na volghen ende dijn werck en sel nijt moghen vergaen. mer ewelick selt bliuen.

Rechters van syrien — staurus. — Sabinus. — Crassus. — Cassius.

Crassus die president of rechter vā syrien nam bi na alle dat gout ende die schatt welcke pompeyus ghelaten had in den tempel ende deylde den ruters daer om wert hem sijn buuck vol gouts ghegoten Also starf hi.

Bi desen Cassius tijden street julius tegens pompeyum ende verwan hem Ende hi bleef heer ende keyser wāt daer te voren stont romē bi die ghemeen raet wel iiij^{c} ende lxxiiij jaer lang Ende daer te voren ij^{c} ende lx jaer hadden si Coninghen ghehadt van romulus tijden Ende daer na raetsluden tot julius tijden toe die die eerste keyser was.

Te Romen worden ghetelt vier hondert dusent ende lxiiij dusent menschen die al binnen romen hoerden ende woenachtich waren.

¶ In desen tijden schenen ende openbaerde in den hemel drie sonnen int oest die alsamen cken in een quamen ende worden een son. dit was een groot wonderlick teyken ende betekende grote dinghen als dat Asya Affrica ende Europa onder een hoghe heerlicheyt soude totalick vermicht werden. Item dat die heerlicheyt die Lucius Anthonius had Ende oeck die heerlicheyt welcke Marcus Anthonius had souden werden een heerlicheyt Mer waerachtelicste betekende die drie sonnen die bekennisse eens drieuoudichs gods die in eertrijkte bekent soude werden.

Dese Julius was also werclick dat sijn hert ende handen vol na ondoenlike ende onmoghelike dinghen deden Hi strede ende vocht lij werf. Item hi verwan alleen marcum ende marcellum diemen seyt dat xxxix reysen vocht. Item doe pompeyus eñ die ander edel romeynen doot gheslaghen waren doe nam dese julius dat rijck van romen aen hem Ten laetsten doe hi was ĩ sijn vijfte jaer sijns heerlicheyts doe wert hi van brutus ende cassius drochlick doot gheslaghen die gheen die alle die werlt regierden Item dese julius doe hi gheboren wort wert hi wt sijn moeders buyck ghesneden Ende daer om hiet hi Cesar Eñ van hem voren die roemsche keysers hoer keyserlike naem.

Keysers — gayus julius cesar.

Coninck vã egypten — cleopatra xx jaer.

¶ Julius gaff desen Cleopater dat rijck van egypten vermaende dat hi seer ende meer neerstich waer die vrienscap mitten romeynen te houden dan te strijden Ende in cleopaters derde jaer doe nam julius dat rijck aen hem Eñ aldus so eyndet hier dat ghetal der latijnschen die van deser linie neder dalende sijn tot xpristum Ende daer volcht nv die rekening der jaren in die linie der romeynen.

an° mundi

Xps lini

¶ Dat joedsche lant wert den romeynen onder tribuyt Ende si gauen tribuyt om twee broederen parthijs wil als aristobolus ende hyrcanus Elck gaff hem wt hatt ende nijt onder den romeynen op dat si mochten regieren.

¶ Catho was in desen tijden een alten vermaerden man Hi siende den keyser verwinnen so dat hi victori had Ende hi en gonste hem dat nijt. daer om dode hi hem seluer bi die stadt vticam.

Biscoppen

¶ Petreius doerstack hem seluen mit een sweerde Ende veel meer and edelinghen van romen om dat si hem onder julio nijt wouden gheuen of om dat si anxt hadden van hem ghedoot te werden ghelijck als hi der veel ghedoot had.

Scipio worchde hem seluen.
Juba die coninck dede hem seluen worghen.

Marcus varus dese seyt dat die en sel nijt groots yement voert leren die vã seluen nijt gheleert en heeft.

Tytus liuius een hystori scriuer.
Marcus callidius oratoer.
Dyodorus scriuer der grieker hystorien.
Ouidius naso poete.
Gayus falcidus.
Cornelius hystori scriuer.

Dese Octauianus Augustus was julius neve. hi wort keyser doe hi noch jong was Hi vercierde sijn joecht mit manlike wercken Hi voerde vijf dusent strijden.

octauianus Augustus.

Ende binnen een corten tijt na veel strijden brocht hi alle die werlt ond een grote heerlicheyt Dese was alleen die keyser die sijns ghelijck nijt en hadde Onder hem sweech alle die werlt en obedierde hem ende was hem willichlick onderdanich ende ghehoersam Dat dede die voersichticheyt gods op dat die gheboerte xpristi blencken soude in die tijtlike vrede Dese octauianus was die schoenste van lichaem. subtijlste inden verstant. ende in allen dinghen was hi die gheluckichste Mer hi en derfde nijt die sonde des vleysches. Hi is die gheen die alle die werlt bescriuen liet so sinte lucas scrijft in sijn anderde capittel Ende int lij jaer sijn keyserlicheyts wert xpristus gheboren die ghesontmaker des werlts die sijn vrienden sijn ewighe vrede gheuet Dese octauianus glorieerde dat hi een marmor after liet die hi te voren beslijct vant Hi starf doe hi out was lxxvij jaer na dien dat hi regniert had lvij jaer vi maenden ende x daghen in Antini rufi president van iherusalem tijt.

vm C lix

Joseph wert in dese tijt gheboren ende wert namaels marien brudegom.

Joseph.

ja

Anno doer die gheboert ihesu

Dese Antigonus was Aristobolus soen Hi maectet ouer al ontrouwelick noch hi en was den romeynen nijt onderdanich Hi plaechde dat lant alte seer. op dat als hyrcanus verdreuen waer dat hi dan mochte regnieren Hi loefde den coninck van parthen dusent ghewichte gouts ende vijff hondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dit beliep en bewerff hem lysania sijn neve Aldus wert hyrcanus veriaghet Facelus wert doot gheslaghen Ende herodes wert verdreuen Mer doe herodes te romen quam ende hi alle ding den oudermanss vertelde ende te kennen gaff Doe maecte hem Augustus coninck in judeen seyndende mit hem grote scharen van volck welck iherusalem wonnen Ende Antigonum gheuanghen brochten tot Anthonium die hem onthoefde mit een bijl Ende herodes wert int rijck confirmiert aldus namt eynde dat Coninclike rijck van juda als jacob prophetiert had dat Coninclike sceptrum wert van juda ghehaelt. ende die hertoech van sinen dyeen wāt in corte tijt is toecomende die heylich der heylighen.

Antigonus

Dese herodes ydumeus was die eerste vreemde coninck in judeen Die hystori vā desen veruolcht neerstelike die meyster der hystorien Ende seyt dat dese herodes een streng man was ende ghetrou In allen dinghen had hi hem wel Hi was den romeynen ende den volck die vrede minden seer bequaem eñ lieftael. hi dede oeck veel

Keysers

wercken die der ghedachtenisse weerdich sijn Mer doe hi out wert eñ hi den romeynen te seer woude behaghen ende hoerde van die gheboert xpristi doe wert hi sorghende dat hi wt sijn rijck mocht gheworpen worden als een vreemt man van buten doe dwaelde hi in sijn sinnen eñ verloer sijn oude eerbaerheyt. want hi liet die jonghen ende onnosel kinderen doden onder welcken waren veel van sijn kinderen ende meende xpristum doot te slaen Ten laetsten wert hi van allen menschen ghehatet Ende creech een zuycte ende starf een screyeliken ende ongheualighen doot.

Coninck van judeen

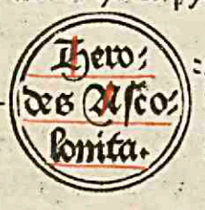

Anno mundi v^m C lxxix

Linia xpi

In desen tijden sprack een oss den ploegher toe Ende seyde In corten daghen sellen die menschen meer vergaen dan die beesten Sommighe boeken segghen dat die menschen sellen meer vergaen dan dat koern.

Zacharias ende Elyzabeth waren alle beyde van heylighe leuen Ende si waren sint janss baptisten ouders.

Joachim ende Anna waren lude van heylighen leuen Ende si verdienden mit sonderling gracien dat si namaels ter werrelt brochten die bloem onses salicheyts dat was onse lieue vrouwe maria die alre ouerste van allen creatueren Ende si baerde na onsen heren god jhesum xpristum.

Die stādt van Colen.

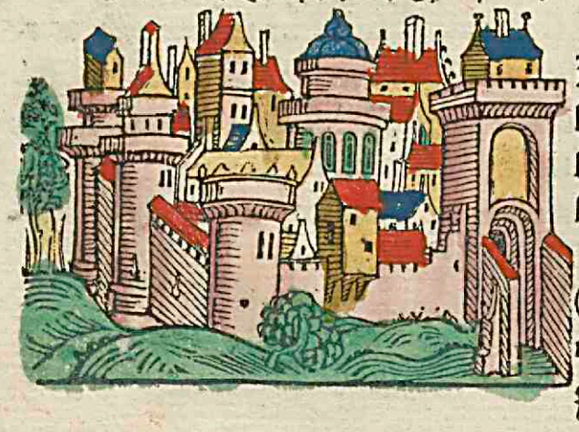

Dat volck van bourgoengen opten rijn gheleghen sijn manlike starcke menschen Ende si hieten bourgoengen want si opten rijn veel borghen ende sloten hadden.

Marcus agrippa die octauiang swager was tymmerde opten rijn een stādt gheheten agrippa die namaels Colen gheheten is.

Dese alexander na dien dat hi omtrent dusent joden verslaghen had beual hi sijn wijf dat rijck ende hi starf. Dese Alexander was johannes hyrcanus eerste soen ende aristobolus broeder hi wort oeck janneus gheheten hi dode sijn broeder Ende binnen xij jaer dode hi vijftich dusent ouder menschen. hi had twee sonen Als aristobolum ende hyrcanum.

Alexander

Dese Alexander want hi hem rebell maecten den romeynen daer om wort hi te anthiochien van Scipio mit een bijl onthoefft na ponpeyus brieuen.

Alexander

aristobolus

alexandra.

Lysanias.

Alexandra was Aristobolus jonxste dochter Si was ptolomeus manneus soens wijff die woenachtich was ond die berch die libanus hiet Tot welckē antigonus mit sijn susteren toe vlucht nam.

Alexanders wijff

Broeders

alexandra.

Hyrcanus.

Antigonus

Dese Antigonus aristobolus soen was den romeynen nijt onderdanich. hi plaechde dat lant te mael seer op dat als hyrcanus verdreuen waer dat hi dan mochte regnieren Hi loefden den coninck van parthen te gheuen dusent gewichte gouts ende vijf hondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dat beliep ende bewerff hem lysania sijn neve aldus wort hyrcanus veriaecht.

Dese Hyrcanus had weynich voerspoets Hi most den romeynen tribuyt gheuen Hi wert yammerlike vanden parthen bedroghen. want sijn oren worden hem of gheslaghen vanden parthen bi hulp van sinen neve antigonus Alsoe starff hi.

Dese Alexandra voerdent regiment ix jaer si loefden horen soen hyrcano dat rijck want hi bequamer gheleeck dan sijn broeder Ende nam aristobolum hoer ander soen mit sijn wijff ende kinderen gheuanghen op dat hi dat rijck nijt en soude aenveerden.

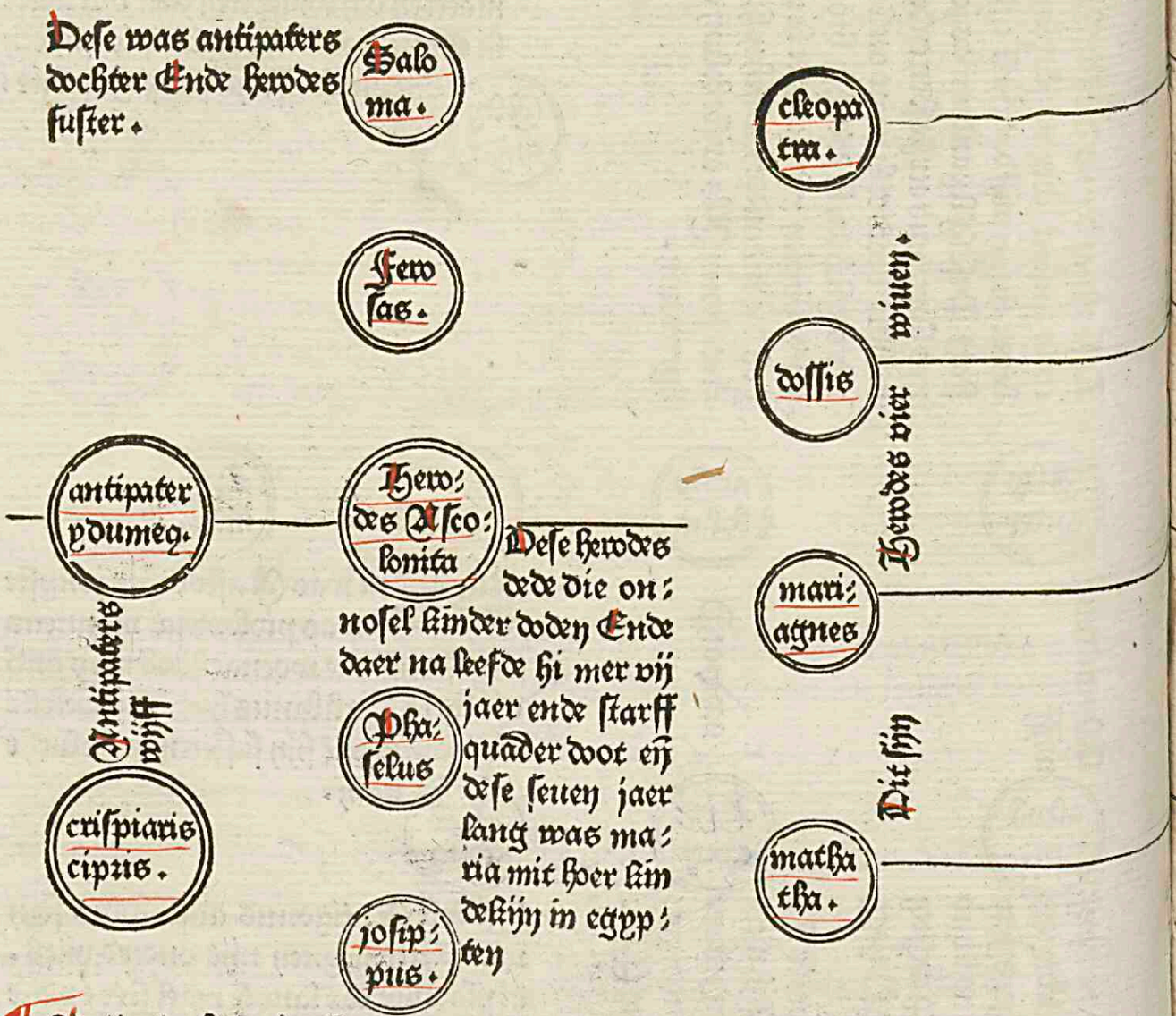

Antipater had vier sonen van welcken was herodes Ascolonita Coninck van judeen die Mariagnes hyrcanus nicht creech te wijff Om horen wil vercreech hi dat rijck Ende hi liet hem besnyden Dese herodes dede namaels die onnosel kinderen Hi vercoft dat priesterscap in iherusalem Hi had drie broeders ende een suster Hi had ix wiuen mer alleen bi dese vier had hi kinderen die hier ghenoemt staen.

Van desen herodes wert sinte johannes baptista onthoeft om dat hi hem strafte van sijn quaet leuen want hi leefde mit sijn broeders wijf in ouerspul dat ombetamelick ende lelick was onder desen wert jhesus xp̄s onse ghesontmaker ghecruyst.

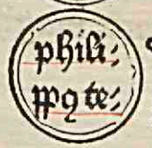

Dese philippus wijff hiet herodyas aristobolus dochter ende was herodes agrippa suster Ende si leefde mit hoer manss broeder in ouerspul.

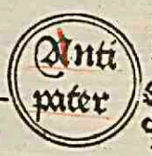

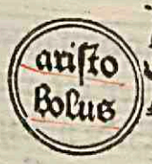

Dese herodyas aristobolus dochter was philippus wijf En̄ boleerde mit herodes antipas.

Dese twee waren suster ende broeder Als josephus seyt. Ende waren aristobolus kinder.

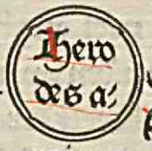

Dese herodes agrippa dede sinte jacop die meere sinte janss ewangelisten broeder onthoefden en̄ wantet den joden wel behaechde Daer om nam hi sinte peter ende werp hem inden kercker daer hi wt verlost wort vanden enghel gods.

Dese herodes agrippa stichtede die stadt van Colen.

Herodes antipas.

philippus tetrarcha.

Antipater

Alexander

aristobolus

archelaus.

dese drie worden doot gheslagen

dese was philippus wijff

Herodyas

Herodes agrippa

Dese archelaus wert int rijck gheset ende onder hem keerden onsen heer wt egypten.

¶ Dese figueren bewisen ende leren ons hoe dat onse here ihesus xpristus marien soen gheboren is van dat Coninclike gheslacht Ende dese ouerste linie bescrijft ons die ewangelist matheus neder dalende van dauid tot salomon dauids soen Ende van salomon tot roboam Ende also voert tot joseph toe die onser lieuer vrouwen marien hoer man ende bewaere was van welcken marien moeder ende maghet gheboren is ihesus die gheheten wert xpristus.

matheus lini

Salomon. Roboam. abya Aza. Josaphat. joran. Ochozias.

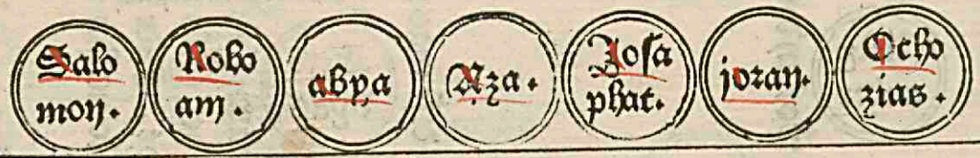

Dauid. coninck.

Dauid wist dat veel enghellen verholen was Als dat van sinen sade soude gheboren werden xpristus ihesus die ghesontmaker des werlts. leset dat anderde boeck der coninghen int vij capittel Ende inden C en̄ xxxi psalm. Die here heeft dauid gesworen die waerheyt vand vrucht dijns buycks sel ic setten op dijn stoel ꝛc̄.

Lucas linie

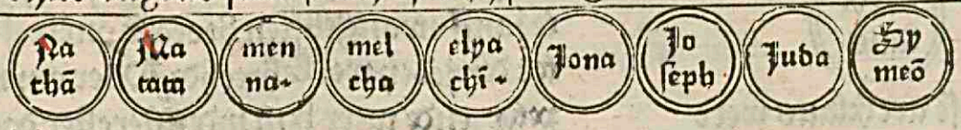

Nathā Matata menna. melcha elyachī. Jona Joseph Juda Symeō

jetraam

¶ Dese figueren leren ons kennen ende weten hoe dat xpristus ihesus gheboren vā een reyne maghet ghecomen is van dat Coninclike gheslacht Als van dauid Ende dese linie en̄ ketten bescrijft ons sinte lucas op climmende van joseph helijs soen nāder wet te rekenen voert tot nathan dauids soen En̄ voert van dauid tot Abraham Ende van Abraham tot Adam alsmen lesen mach in luca int derde capittel. Ende oeck leyd ons ende bewijst ons dese linie tot die gheboerte joachim onser lieuer vrouwen vāder.

Item Roboam salomons soen regnierde xviij jaer Hi was die eerst die int rijck van judeen regnierde. so dattet verscheyden was van dat rijck van ysrahel Item int derde boeck der Coninghen int xij capittel scrijftmen dat dese Roboam der jongher raet volchde ende den ouden gheen ghehoer en gaf ende horen raet versmade. daer om ginghen van hem die tien gheslachten en̄ volchden jheroboam alst prophetiert was somen leest int iij boeck der coninghen int xi capittel. Ende die behielden hoer oude naem ende hieten ysrahel Mer die twee gheslachten hieten juda om dat dauid was van tgheslacht van juda Dese scheyding der x gheslachten ende dat hi mer twee en behield beteykent die toecomende scheyding int eynde des werlts Want die sommi ghe sellen dan in xpristum ghelouen die van dauids saet gheboren is Ende sommi ghe sellen entekerst ghelouen Mer die eerste sellen behouden wesen.

Atha lia. | joas. | ama zias. | Ozy as. | Joa than. | achas | Eze chias

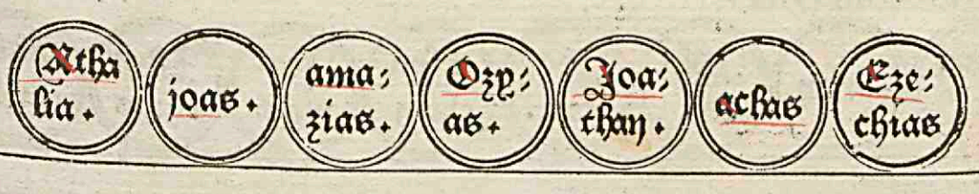

Ezechias en heeft sijns ghelijck nijt ghehadt onder die Coninghen van judeen noch voer noch na hem alst bescreuen staet int iiij boeck der Coninghen int xviij capittel daermen veel duechden van hem scrijft want hi diende den here ende hielt al sijn ghebode.

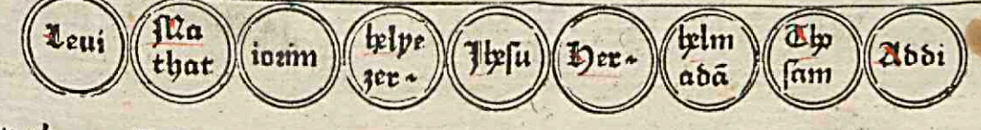

Leui | Ma that | iorim | helye zer. | Jhesu | Her. | helm adā | Tho sam | Addi

Jheronimus scrijft van salomons penitencie die hi ghedaen heeft aldus wat dan dat salomon ghesondicht heeft Nochtans heeft hi penitenci ghedaen als hi scrijft in prouerbijs daer hi seyt Ten laetsten heb ic penitencie ghedaen ende ic heb omghesien om te verkyesen disciplijn Ambrosius scrijt in Apologia aldus Wat sel ic segghen van dauid ende vanden heylighen salomon die vanden ghemeen joedsche volck so groot gheacht worden dat si voer xpristum gecomen waren. daer om wt die wille gods sijn si gheuallen Siet hier en wert dauid nijt heylich ghehetten wāt alle menschen weten dat hi heylich is Mer salomon wert heylich ghenoemt om van ons te nemen die twiuelheyt sijnre penitencie Die hebreeusche boeken segghen dat salomon so grote penitenci dede dat hi vijf reyse binnen iherusalem hem langes die straten liet slepen Men seyt dat hi inden tempel quam mit vijff garden om van die priesters penitenci te ontfaen.

Item manasses was gheboren vi^c en̄ xcviij jaer voer die gheboert xp̄i hoe veel quaets dat hi ghedaen heeft leestmen int iiij boeck der coninghen int xxi capittel.

Item amon wert int x jaer sijns rijcks vā sijn knecht verslaghen en̄ namaels worden sijn knechts verslaghen leest int iiij boeck der coninghen int xxi capittel.

Item josyas regnierde xxxiij jaer in iherusalem. dese wanderde in al dauids weghen. die lxx interpretes segghen. dat hi xxij jaer regnierde.

Item joacham wert gheboren voer die gheboert xpristi vi^c en̄ xi jaer Ende in dat seluer jaer began te regnieren Elyachim of joachim Ende joacham regnierde in iherusalem mer iij maenden.

Item Zedechias die oeck mathathias gheheten is was josyas derde soen Dese began in sijn xxi jaer te regnieren in iherusalem somen leest int iiij boeck d coningen int xxiiij capittel int eynd.

matheus lini

manasses. | amon | Josyas. | Joathas. | Elyachim | Jeconias. | Zedechias | Salathiel.

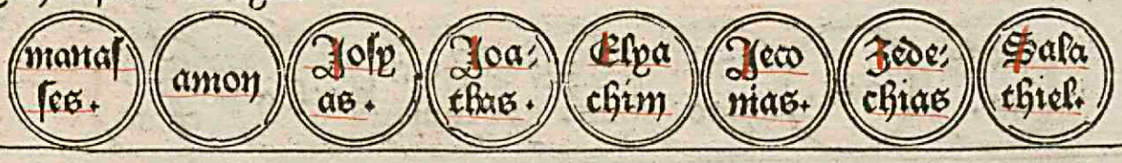

Item alle die coninghen van judeen waren afgodyers wtghenomen alleen mer drie als Dauid. Ezechias. ende Josyas. Dese josyas was viij jaer out doe hi began te regnieren Ende in sijn iiij jaer weder riep hi dat volck vā hoer afgody somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxxiiij capittel.

Lucas linie

melchi. | Neri. | salathiel | zorobabel | Resa. | iohāna. | iuda. | Joseph | Semey | Matha | thias

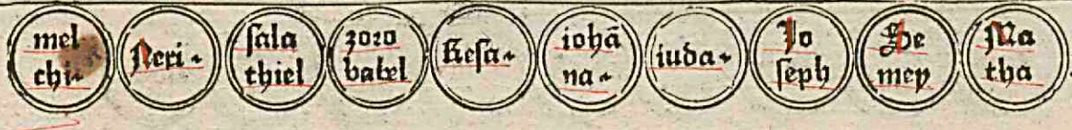

Nota dat Dauid onder al sijn kinderen had sonderling twee sonen als salomon ende nathan Van welcken xpristus woude gheboren werden Want van die ketten ende linie van nathan dauids soen die lucas beschreuē heeft is gheboren doer veel int middel wesende een gheheten leui Ende dese leui als damascenus scrijff wan melchi ende panthera Item panthera wan perpanthera Ende dese perpanthera wan voert joachim Ende joachim wan die reyne joncfrou ende maghet maria bi sijnre huusvrou anna Ende anna had een suster gheheten hysmeria Dese hysmeria wan elyzabeth ende eliud Dese elyzabeth bi hoer man gheheten zacharias wan si sinte jan baptist welcke die alre heylicste ende die meeste is onder die sonen der wiuen Item vā eliud elyzabeths broeder is ghecomen ennuen Van welcken ennuen sinte seruacius gheboren wert.

Anna solet dia tres concepisse marias. Quas genuere viri joachim. cleophas. salome ꝙ.
Has duxere. viri joseph. alpheus. zebedeus. Prima parit yphistum. jacobum secunda minorem.
Ac Joseph justum pariter cum symone judam. Tertia maiorem jacobum. volucrem ꝙ johannem.

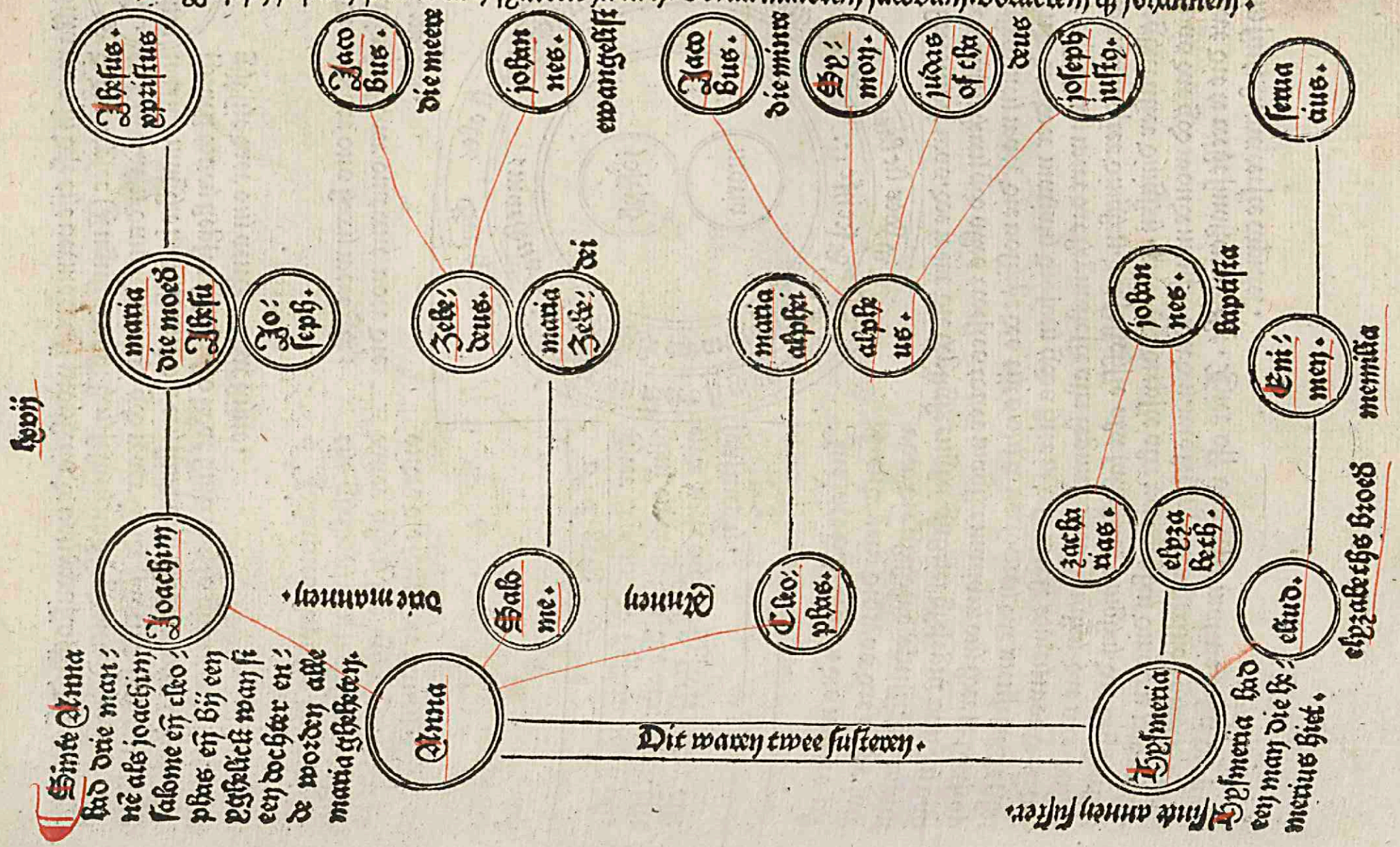

Dese sibilla was in dese tijt vermaert. si prophetierde van xpristo Ende si antwoerde den keyser Augusto dat hi hem seluen nad heydenen dwaesheyt nijt en soude laten duncken dat hi god waer Ende si toende hem een alte suuerlike maghet inden hemel die een kindekijn i hoer armen droech En sprack totten keyser Augusto Dat kindekijn is groter ende meere dan ghi sijt daer om aenbedet dat kijnt.

Sibilla. tiburtina

Maria die moeder ons heren wert gheboren xvi jaer of daer omtrent voer die gheboert xpristi.

Johannes baptista wert in dese tijt gheboren van welcken men leest datter gheen heyligher gheboren is onder die sonen der wiuen.

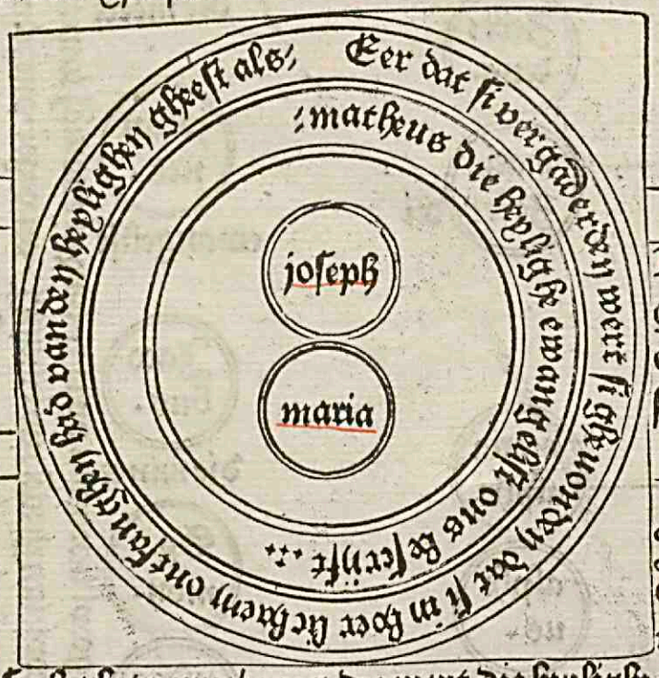

an° mundi

Xps lini

v^m C xcix

Hier beghint die hystori des heylighen ewangelijs die alre heylichste ende weerdichste hystori onder alle scriftueren.

I

Int jaer van beghin des werlts v^m C ende xcix dit was dat eerste jaer voer die gheboert xpristi. doe maria joseph ghetrouwet was. doe wert die heylighe enghel gabriel gheseynt vanden vad des lichtes onsen heren god alles troestes totter maghet mariam om hoer te boetscappen dat ghecomen waer die volheyt des tijts om te versoenen dat menschelike gheslacht Ende dat doer mariam die soen gods hier in dese werlt comen woude Ende omtrent dese tijden wert dat heymelicste alre heymelicster dinghen. dat wonderlicste alre wonderlicster dinghen. dat salichste alre salichster dinghen. dat begheerlicste alre begheerliker dinghen. ende dat diepste alre verborghen dinghen veruuult. welcke was dat god woude mensch werden. wie heeft ye des ghelijck ghehoert Och of ons hert dit te recht smaken mocht. Hier off van deser materie besiet die suete hystori in sinte lucas eerste capittel.

Die keysers van romen worden voert in dese lini veruolcht eñ continueert Eñ si worden all Augustus ghenoemt om die sonderling weer dihcyts wil die dese octauiang augustus had Daer om ist redelick dat hi hem allen een naem gheeft. wāt hi hem allen gheset heeft een reghel wel te leuen eñ te regieren Alsulcke wijsheyt eñ strenghicheyt blencte in hem datmen nauwe gheloeft dat sijns ghelijck natuerlike gheboren is gheweest Wat meer hi verdiende xpristum mit sijn ghebenedide moed te sien recht of hi wesen soude die alre eerst vanden heydenen gheroepen totten gheloue Ende na dien dat hi dit ghesien had. en woude hi nijt meer gheheten wesen heer. Hi tymmerde hem alre eerst een outaer Hi was een exemplaer der oetmoedicheyt. der goedertierenheyt. der meensamicheyt. der verduldicheyt. ende der lijdsamheyt. Welcke duechden alte selden ouer een comen mit alsulcke hoecheyt. Nye en nam hi strijt an dan daer hi toe ghedwonghen wert Hi plach te segghen dattet verloren cost waer mit gulden anghelen visch te vanghen. want worden die anghellen verloren so en mochten die vischen die cost nijt of werpen Ende den ghenen die van hem after clap spraken seyde hi. het betaemt wel dat ī een vry stadt sellen wesen vry tonghen Sijn ridderen en liet hi nijt ledich wesen welcker professi ende staet toebehoerde te arbeyden Sijn dochteren liet hi leren alle manier van draperij. so dat si hadden nijt alleen die const van spinnen ende weuen. mer si hadden daer of oeck die ghewoent. Ende dit mosten si leren om die wandelberheyt der tijtliker dingen Ende hi en liet sijn dochteren nijt tot hem comen dan in een eerber ghelaet mit ryper aensicht sond enich curiosicheyt van clederen Die lantscappen welcke hi stridender hant ghewonnen had die gaff hi all weder om Mer alleen een weynich wtghesondert Of hi gaf se goedertierlick ende willichlick ander vreemden heren ouer Hi was mit veel mēschen seer meyersom. die nochtans arbeyde mit openbaer strijden hem te verdriuen. Item ander die drie off vier werff menedich veroerdelt waren des si graci ende ghenade begheerden so vergaff hi nijt alleen hoer misdaet Mer hi lietse leuen. gheuende hoer daer toe ander goet tot horen noot truft te hebben des sijt van noots weghen te doen hadden Och hoe veel hebbender gheweest die hoer beroemt ende verblijt hebben dat si van dit edel bloet ghecomen ende gheboren waren. die nochtans die edel zeeden ende manierlike duechden nijt en navolchden.

¶ Die monarchi dat is die hoghe heerlicheyt van romen was die alre meeste heer-
licheyt die ye gheweest is Dese begonste in desen octauianus augustus tijden En
als iheronimus ende meer ander doctoren scriuen dat doe in veel landen strijden op
stonden. mer die worden ter stont neder gheleyt of versoent daer alle menschen off
verwonderden Ende si gauen hoer allen onder den roemschen princen Op dat onse
here god den menschen woude betonen dat die ghemeen vrede wt ghenen arbeyt van
strijden en quam. mer dat hi die gaue Altijt hier te voren als die een strijt neder
gheleyt was. so opstont een ander off oeck een meere en argher strijt ende twist na
quam Mer doe die tijt nakende was ende aenstondt dat xpristus woude gheboren
werden. doe was romen ende alle die werlt in ruste ende in vrede.

¶ Nota dat Cycero in een boeck gheheten de officijs scrijft ende seyt van die hoghe
heerlicheyt der romeynen. het is seker datter een tijt gheweest heeft datmen sonder co
ningen leefde Mer namaels datmen die lande begonste te deylen doe worden die co
ninghen ingheset om gheen ander saecke dan om recht te doen en te ghebruken. wāt
int beginsel doe die armen verdruct worden vanden rijken doe namen si toevlucht
tot enen goeden ende duechdsamen man Ende die gheboet dat die een den anderen
Xps lini nijt te cort en soude doen insettende ende ordinierende dat die hoghe ende leghe die rij-
ken mitten armen onder een recht souden staen En doe die coninghen regierden. doe
worden noch somwijle die crancke verdruct. Doe behaechdet datmen rechten sou-
de setten daermen mede rechten soude. nijt wt hatt ende nijt off om gonste. dan dat-
men den armen soude doen als den rijken Onder welcke rechten die Coninck oeck
stondt ghelijck ander menschen Ende gheboerdent dat die coninck die rechten ver
smāden. sijn ondsatens goet te nemen mit ghewelt. meechden en vrouwen te scheyn
den of te vercrachten ende meer ander omtamelike dinghen te doen. so soudemen die
coninck of setten ende enen anderen coninck in syn stede verheffen die wel regieren
conde ende die na die rechten leefde.

¶ In desen tijden was romen in sijn bloeyen Ende die borgheren worden bescreuen
datter waren ghetelt tneghentich werff driehondert dusent ende tachtich dusent.

Die daet off die rekening der jaren der kersten. die principaelste. die bekenste eñ die vierlickste van allen rekeninghe der jaren is dat xlij jaer des keysers Octauianus Olimpiadis honderste ende xciij Ende als beda seyt dat jaer van beghin des werlts v^m C xcix Vnde versus Vnum tolle datum ad milia quinq; ducentis Nascenti domino beda dat a prothoplausto. Item Ante xpristum duo cc minus vno milia quinq;. Ende dese manier is die ghemeenste ende wert van die heylighe kerc ghehouden voer die waerachtichste Daer sijn oeck ander manieren van rekenniug der jaren. sommighe corter als die hebreeusche Ende sommighe langher als Methodius eñ veel ander vanden welcken te tractieren waer groot arbeyt eñ weynich profijt leset elck in sijn boeck.

archelaus

dese archelaus was herodes soen Onder hem keerde onse heer wt egypten.

Hier beghint die seste outheyt des werlts Ende sel dueren tot dat laetste oerdel gods hebbende also veel jaren als den almachtighen god alleen bekentis.

Ihesus Xp̄s wert gheboren vand heyligher maghet maria doe dat jaer des werlts v^m C xcix veruult was.

v^m ij^c

Valerius maximus een man van alte groter fame was in dese tijt vermaert.

J

Onse here ihesus xpristus wert omtrent deser tijt gheboren vander reynre maghet Maria in een nywe manier na die voerbeloefde prophecien Eñ dit is die volheyt des tijts daer die Apostel of scrijfft dat god die vāder sinen soen seynde in die werlt Ende daer om beghint hier die seste outheyt des werlts Ende onse here god weet alleen hoe lang dat dese outheyt dueren sel. Ende sinte Augustinus seyt dat dese etaet hiet die outheyt. welcke outheyt langher duert dan enich ander outheyt die hier voer gheweest is. want sommighe menschen leuen tot hondert ende xx jaer of daer bouen Eñ het is kenlick dat wi die out hieten die tsestich jaer out sijn daer om ist dwaesheyt willen te weten die jaren deser lester outheyt Menich hebben dat besocht die al daer in bedroghen sijn als sinte Thomas wel bewijst.

¶ Dese Componius na dat Archelaus balling verdreuen was doe wert hi van-
den keyser gheordineert ende substitueert in archelaus stede. Dese ghebode datmen
die poorten des tempels nijt en soude op doen dan alst schoen dach gheworden waer
Ende dat om deser samaritanen wil die des nachts inden tempel ghecomen waren
ende verstroeyden die beenre der doder menschen langhes den tempel Na dat dit ghe
schiet was eñ hi weder te romen quam doe wert vanden keyser augusto gheseynt

keysers

Marcus dat hi soude wesen procuratoer vanden joedschen lande Eñ daer na wert
gheseynt aminius rufus.

procurators van judeen.

componiꝰ — Marcus. — aminius rufus.

Dese componius wert in archelaus stede gheset.

Onder dese Marcus starf Saloma die herodes suster was.

Onder desen Aminius rufus starff octauianus Augustus.

anº mundi

v^m ij^c xi

¶ Ihesus xpristus doe hi xij jaer out was sat hi inden tempel Ende hoerde die doctoren.

Ihesus. xpristus

een kijnt van xij jaren.

Anno xpi

xij

¶ Nota Wetet datmen van ihesus xpristus onsen ghesontmaker nijt en leset of en
vijndt van sijn kijntsheyt noch van sijn wercken inder scriftueren der ewangelisten
tot sinte janss doopsel toe. dan alleen doe hi xij jaer out was bleef hi in iherusalem
inden tempel ende hoerde die doctoren. ende voert ghescreuen staet vanden ewange-
listen Ende hi was onderdanich sijn ouders Dat wert menich sins wt gheleyt vā-
den doctoren ende deuote personen tot deser tijt welck wesen mocht xpristus leuen
eñ ommeganck in die xviij jaren Ende dat boeck welcke gheheten is vā die kijnts-
heyt onse ghesontmakers en is nijt toe ghelaten van die heylighe kerck noch en is
van gheenre weerden Ten is oeck nijt te ghelouen dat xpristus sulcke godlike ende
gloriose miraculen in sijnre kijntsheyt onder den kinderen ghedaen heeft. die nauwe
dat doen woude. doet tijt was ende ghebeden wert van sijn moeder eñ van sijn apos-
tolen Hi seyde somwijl Mijn tijt en is noch nijt ghecomen Ende ic en bin nijt ghe-
seynt dan tot die scapen van ysrahel ꝛc̄. daer om ist ghelike quaet allen menschen te
ghelouen alst is nyement te ghelouen.

¶ Dese Tiberius was octauianus stieff soen Een man van groter duechden Ende een goedertieren vader in sijn onder saten. hi sprack tot sommige princen die hoer volck beswaren en belasten woude. het behoert toe een goet herde sijn scapen te scheren en nijt te verslinen Item doemen hem riet dat hi sijn ampt luden versetten soude Doe antwoerde hi Ic heb een ghesien die die muggen die op een sieke menschen wonden saten veriaechde En die sieke berispte den veriagher seggende Nv sellen die dorstighe muggen comen zuken. Dese waren vol ende en daden nijt dan si die stede besloeghen Off hi seggen woude. het is beter dat wi die rijken houden dan dat wi die offetten En soude alsdan ander armen weder rijck maken O hoe groten raet eens wijs manss was dat sommighe bedriegers pleghen den princen laghen te leggen om dat si dat gemeen volck tegen den princen verweecken mochten. want si weten als dat gheschiet is dat si dan den heren van node sijn Ende dan drucken si beyde den princen mit dat ghemeen volck En mit hoere cloecheyt meer ende meer hem daer in weynende. Daer om ist een alten wijsen raet den princen dat si hem seluen so hebben en regieren dat si van hoer volck nijt ghehaet en werden Ende van hem te veriaghen allen den genen die hem dier tegens raden. op dat si hoer naem ende eer verbreden als si die ghemeente minnen Dit is altijt der wisen heren raet ghweest. also wel der heydenen als der heyligher manne Hier of gheschieden alle daghe veel exempellen Dese keyser Tiberius eerde ypristum voer een waerachtich god Sommighe seggen dat hi hem namaels wreetlicken had tegens die moghende Ist dat waer wie weet hoe dattet bi quã Mer het is een groet argument voer hem dat hi sijn onderseten ende den armen altijt goedertieren ende gracioess was.

Dese sat vijf jaer

Tiberius.

vij jaer Valerius Graus

Dese valerius verkoft dat priesterscap openbaerlick Ende die daer meest om gaff die bewerft Aldus waren daer in corten tijden veel biscoppen.

¶ Item dese Tiberius had vrede in al die tijt sijns leuens Ende hi verderff sonder enighe barmhartichept allen den ghenen die te ghens ypristum of teghens die kerstenen spraken Item hi verdreef pylatum en verbande hem Een laetsten starff hi mit groter blijscap van veel menschen Mer hem volchde een die veel argher was.

¶ Een groot teyken gheschiede inder werlt in dese tijt dat nye ghesien noch ghe:
hoert en was Ende dat was die openbaringhe des heylighen drieuoudicheyts Den
vader hoerdemen inder stemmen Den soen sachmen inden vleysch Eñ den heylighen
gheest sachmen in een ghedaente van eenre duue Ende hier wert ons ghesaluet die
waerachtighe gesontmaker xpristus. die ons langhe te voren ind ewe beloeft was
Hi is die wech. die waerheyt. ende dat leuen. sonder welcke gheen salicheyt en is.
Ende hier wert gheopent die hystori der drie jaren. inden welcken hi leerde. predic:
te. ende veel gloriose miraculen dede
die te voren nye ghesien noch ghe:
hoert en waren.

procuratoer van judeen. — pontius. pylatus. — Anna. biscop. — cayphas biscop.

¶ Onder desen pontius began sinte jan baptist te prediken Eñ onse here xpristus
wert onder hem ghecruyst eñ ghedoot dien hi verwerdelde totten doot des cruces mit
onrecht om ontsich vanden keyser Ende daer om verging hi yammerlike eñ dode
hem seluen Ende van sijn doot worden wonderlike dinghen vertelt.

an° mundi — v^m ij^c xxix — v^m ij^c xxxij

Ihesus xpristus wert gedoopt.:.

Ihesus xpristus onse heer wort inder jordanen van sinte jan baptist ghedoopt

Ihesus xp̄s wert voer ōs gepassijt

Anno xp̄i — xxx — xxxiij

johannes baptista.

Johannes baptista die alre heylichste wert van herodes onthoeft om dat hi hem berispte van sijn ouerspul Dese herodes was ghehe:
ten antipa een rechter ende voecht van gali:
leen Ende hi wort om die misdaets wil mit dat wijf hero
dyas ewelike ende oeck tijtlike ghepinicht.

¶ Int jaer ons heren xxxiiij dat was eē jaer na die doot xpristi. doe gheschiede veel wonder like miraculen want op ten dach dat hi sterf beef de die ganse eerde. die
berghen ende die stenen schoerden. die sonne verduysterde somen dat lest in ewange
lio Opten paesch dach verreess onse heer mit veel ander Eñ xl daghen daer na voer
hi glorioselick ten hemel mit enen groten roeff Opten pijnster dach quam die heyli:
ghe gheest opten apostolen Ende dit sijn al sacramenten onses ewighen salicheyts
daer die deuote herten eñ menschen daghelix in vijnden gheestelike refecti eñ voetsel
Salich is hi die in desen dinghen hem oefent want hi sel daer mede vercrighen dat
ewighe goet eñ ewich leuen Sinte bernardus seyt O goedertieren ihesu. die kelck
die ghi ghedroncken hebt is mi een saeck dat ic v bouen all minne ende lieft hebben
moet.

Onse moeder die heylighe kerck wert gheliket der stadt daer gloriose dinghen of ghesproken sijn so beschreuen staet in die lxxxvi psalm. wat mach glorioser wesen dan die heylighe kercke. welcke die heylighe drieuoudicheyt te samen glorificiert. ende die godlike moghentheyt beschermt. welcke die godlike claerheyt verlicht. ende die godlike goetheyt regiert. welckes hoeft is xpristus ihesus waerachtich god en̄ mensche. welckes borgheren sijn al die wtuercoren. welckes dienres sijn die enghelen. Ende die alre heylicste gheesten sijn nacht ende dach op hoer mueren wanderende. Dit is die heylighe kerck welcke die enighe gheboren gods soen op een vaste steen ghetymmert heeft. Ende die poorten der hellen en sellen den heylighen nijt teghen moghen staen. Dese is die wtuercoren syon wes poorten die heer mint ende lief heeft bouen allen jacobs tabernaculen. Dit is die ombeulecte bruyt die gheen vlecke noch rympel en heeft Si en is mit geen snode clennoet gecoft Mer die heer heeftse ondertrouwet mit sijn duerbaer bloet. Dit is die moeder des suuerliker minnes ende bekennisses ende des heylich hopes. Dese wint en̄ baert hoer sonen die in ewicheyt regnieren sellen Dese is vanden patriarchen voer geboetscapt. vāden propheten langhe te voren prophetiert Alle die arbeydelike en̄ knechtlike obseruancie des ouden testaments heeft di bekent te wesen een vrouwe Ende wat meer. Hemel. eerde. zee. en̄ datter in is dienen v mit horen dienste. daer om sijn gloriose dinghen van v ghesproken o heylighe kercke ende stadt gods Salich bistu iherusalem. wie is dijns ghelijck. ghi wert inden heer ghesalicht. v vyanden sellen v versaken Ende ghi selt hoer halsen ende necken onder die voet treden. voer v vaderen sellen di kinderen gheboren worden Ende ghi en selt inder ewicheyt nijt vergaen O lieue here god ghebenedijt des heylighe kerckes starcheyt ende ontfang die wercken hoerre handen. versla die rugghen hoerre vyanden. ende so wie hoer haten en laet nijt op staen. verhoer heer die stemme des heylighes kerckes ende inleydet die heylighe kerck tot hoer volck O here god der duechden keert tot ons ende siet vanden hemel ende besiet ende visitiert Dese wijngaert die heylighe kerck die v rechter hant gheplant heeft Dijn rechter hant moet comen op die man dijns rechterhants ende opten soen des mensches dien ghi confirmiert ende ghestarct hebt ihesum xpristum onsen heer die mit di leeft ende regniert in enicheyt des heylighen gheestes in ewicheyt ghebenedijt Amen ⁘

Gloriose dinghen sijn van di gheseyt O stadt gods iherusalem.

Ametistus Jaspis Saphirus

Mathias Petrus. Andreas

Jacinctus Thadeus. Calcedonius johannes.

Crisoprassus Symon. Smaragdus jacobus. die meere

Topasius Matheus Sardonius Thomas.

Ic sach die heylighe stadt iherusalem nywe dalende vanden hemel bereyt van gode Als een bruyt vertiert

bartholomeus. philippus jacobus. die minre

Berillus Crisolitus Sardius

mit horen brudegom Die xij poerten mit costelike ghesteente mitter apostelen namē inghehouden.

¶ Die xij artikelen des gheloefs vāden apostolen ghemaect.

¶ Die xij propheten antwoerden op die xij artikelen des heylighen gheloues.

Petrus — Ic gheloue in god den vader almachtich scepper hemelrijcs ende eertrijcks

Jheremias — Du selste mi heten vāder ende du en selste nijt oflaten na mi in te treden.

In exodo xx capittel staet ghescreuen Ghi en selt gheen vreemde goden hebben voer mi ysayas in sijn xlv capittel Ic bin die heer ende daer en is gheen ander Ic scep die duysternisse ende formier dat licht Dauid in sijn hondert ende xiij psalm seyt. Onse god is inden hemel ende hi heeft al ghemaect dat hi woude.

Andreas — Ende ī ihesum xpristum sinen enigen geboren soen onsen here.

Abacuc — Ic sel inden heer verbliden eñ ic sel mi veruwechden in gode minen ihesu.

Dauid inden anderden psalm Die here heeft tot mi ghesproken Du biste mijn soen. ic heb di huden ghewonnen. Johannes in sijn iiij capittel Ic ende mijn vāder sijn een Colocenses int eerste capittel Ic bin dat beeld des onsienlike gods Dauid die hemellen sijn gheuesticht mit dat woert gods.

Johannes — Die ontfanghen is vanden heylighen gheest. gheboren vander maghet maria.

ysayas — Siet een maecht sel ontfanghen eñ baren een kint eñ sijn naem sel gheheten worden emanuel.

Jheremias xxxi capittel Een wijff sel een man ombeuaen Paulus ad galathas int iiij capittel God heeft sijn soen gheseynt gheboren van een vrouwe Ezechiel in sijn xliiij capittel Dese poert is ghesloten ende si en sel nijt gheopent werden ende gheen man en sel daer doer gaen.

Jacobus — Ghepassijt onder poncio pylato ghecruyst ghestoruen ende begrauen.

Zacharias — Si sellen mi aensien die mi doernaghelt hebbē eñ si sellen hem bescreyen.

ysayas propheet in sijn .lij. capittel Als een scaep wort hi ter doot gheleyt Voer waer hi heeft onse sonden ende siecten ghedraghen Sinte peter in sijnre Epistolen int derde capittel Xpristus is eens voer ons ghepassijt die rechtueerdighe voer den onrechtueerdighen.

¶ Die xij articulen des ghe:
loefs vāden apostolen ghe
maect.

¶ Die xij propheten antwoerden op die
xij articulen des heylighen gheloues:

Thomas — Hij neder clam ter hellen des derden daghes ver:rees hi vander doot. — Ozee — O doot Ic sel dijn doot wesen o helle jc sel dijn bete wesen jnden derden daghe verwecket ons.

Dauid inden xv psalm Du en selste dinen heylighen gheen corrupci laten sien Totten ephesien int iiij capittel Hi clam neder eerst in die nederste delen der eerden Actuum int ij capittel Hi wert inder hellen nijt achter ghelaten Totten romeynen int vi capittel Xpristus verrisende vander doot en starff nijt meer.

Jacobus — Hi clam op totten hemellen. Hi sit totter rechter hant gods des vāders almachtich. — Amos — Die sijn opuaert maect inden hemel Sijn naem is gheheten heer.

Dauid inden lxvij psalm Marct den een wech die daer wandert opter sonnen onderganck Item in dese seluer psalm Hi clam op int hoech ende hi leyde die vangenisse gheuanghen Micheas int ij capittel Hi clam op ende maecte een wech voer die mit hem op voeren.

Philippus — Van daen sel hi weder comen oerdelen ouer leuende ende doden. — Malachias — Ic sel tot v opclimmen inden oerdel eñ ic sel een snel tughe wesen.

Dauid inden xcv psalm Hi sel die werlt oerdelen ī rechtueerdicheyt Eñ sijn volc oerdelen ī sijn waerheyt Job ī sijn xix capittel Vlyet vā dat aensicht des sweerts want dat sweert is een wreker des boesheyts Ende wetet dat noch een dach des oerdels wesen sel.

Bartholomeus — Ic gheloue inden heylighen gheest. — Johel — Ic sel wt storten van minen gheest op alle vleysch.

Job in sijn xxvi capittel Sijn gheest heeft die hemellen verciert Int boeck van salomons wijsheyt int eerste capittel Die gheest des heren heeft die hemel veruult Dauid inden C eñ xlij psalm Dijn goede gheest here moet mi leyden ī die rechte eerde.

¶ Die xij articulen des gheloefs vāden apostolen ghemaect.

¶ Die xij propheten antwoerden op die xij articulen des gheloefs.

Matheus — Ic geloue in die heylighe kerck eñ in ghemeenscap der heylighen. — Dauid — Ic sel dy belyen in een grote kerck.

Sophonias int iij capittel Alle sellen si aenropen die name des heren ende si sellen hem allen mit enen scouwer dienen Matheus ī sijn xviij capittel Ist dat dijn broeder in di sondicht segghet den heylighe kerck Ende en hoert hi die heylighe kerck nijt. so hout hem voer een openbaer sonder.

Symon — In die vergiffenisse der sonden. — Micheas — Hi sel ofdoen onse sonden ende werpense in dat diepste vander zee.

Dauid in die C ende xviij psalm Ic bin deelachtich alle der ghenen die di ontsien ende die dijn gheboden houden Ezechiel in sijn xviij capittel Ic leue seyt onse here god. ende ic en wil nijt die doot des sonders. mer ic wil meer. dat hi hem bekeer ende leue.

Judas thadeus — In die verrisenisse des vleysches. — Ezechiel — Ic sel v grauen openen ende ic sel v leyden wt uwe grafsteden.

Job in sijn xix capittel Inden lesten daghen sel ic vter eerden opstaen ende in minen vleysch sel ic mijn ghesontmaker sien Totten philippensen int iij capittel Hi sel dat lichaem onser oetmoedicheyt reformieren ghelijck sinen lichaem ind claerheyt.

Mathias — Ende in dat ewighe leuen Amen. — Daniel — Veel vāden ghenen die daer slapen in die assche der eerden sellen verwect werden. sommige sellen gaen ī dat ewige leuē. sommige int ewige verdriet op dat si ewelike sellen sien.

Dauid in sijn xli psalm Du selste een yghelikē loen gheuen na sijn wercken Matheus in sijn vij capittel Die quāde menschen sellen gaen int ewighe vuer ende pijn. Mer die rechtueerdighe sellen gaen in dat ewighe leuen Paulus totten chorinthen int v capittel Wi hebben een huus inden hemel dat mit gheen handen ghemaect is.

Dit is dat kersten gheloue die dat nijt trouwelike ende vastelick en ghelouet. die en sel nijt behouden moghen wesen seyt Athanasius.

Ihesus xpristus waerachtich god ende mensch een eengheboren kijnt des onbeulec-
ten ende ewighe maghet maria na sinen vleysch gheboren van Abrahams gheslach
te. vander coninckliker eñ priesterliker lini. een ewighe brudegom des heylighen ghe
meen kerckes Coninck der coninghen Heer der heren ewich biscop Ende rechter
der leuender eñ der doden Hi verweerdichde hem hier in desen dal der tranen xxxiij
jaer ende drie maenden te wanderen als een pelgrum lerende eerst mitten wercken
die wech des ewighen leuens ende na mitten woerden als die ewangelisten tughen
Doe hi xxx jaer out was. wert hi in dat water der jordanen vanden ouersten va-
der ende god doer johannes ghedoopt Ende hi wert ons ghesaluet in die eerste ende
ouerste priester ende biscop onser sielen doer den heylighen gheest sienlike op hem da
lende in een ghedaente van eenre duuen die van hem ghetuych gaff. Want hi is die
waerachtighe ghesontmaker des werlts Alsoe die propheet ysayas van hem pro-
phetiert heeft Dese Ihesus xpristus vercoer lxxij discipulen die hi voer sijn aen-
sicht seynde Ende xij Apostolen die hi seynde ouer alle die werlt om te prediken
dat heylighe ewangelium. wij en vijnden nijt meer dan dese twee manieren van oer
den onder die discipulen ihesu xpristi. welcke forme eñ manier in die heylighe kerc
ke nv houden die priesteren ende biscoppen. Want die biscoppen volghen die aposto-
len Ende die priesteren volghen die lxxij discipulen. Welcke tween oerden die heel
heylighe kerck beuolen is als ouerste regieres als ons bescrijft die paeus damasus
in decretis inden lxviij distincti int capittel Cor episcoppi Ten laetsten die alre goe
dertierenste here ihesus xpristus starf voer sijn volck den alren bittersten doot. een
hooft van allen martelaren. ende hi seluer oeck een martelaer. Nae dat hi vander
doot verresen was clam hi op inden hemel Ende neder seynde sinen heylighen gheest
Ende doe begonste alre eerst die aenbedinghe des naems xpristi dat gheduueren sel
tot dat laetste eynde des werlts.

¶ Die vader vanden hemel. Dit is mijn gheminde soen daer ic mi wel in behaecht heb. hoert hem &c.

¶ Die zielen der heylighen. Du hebste ons verlost gode mit dinen bloede.

Ic bin dat licht des werlts.

Ic bin die ewighe waerheyt.

Hij heeft ghesproken tot onsen vaders.

Maria die moeder xpi.

Doe ic screyede ten graue sach ick den here.

Maria magdalena.

Ic heb gheloeft dat u biste xpristus die gods soen.

Martha marien suster.

Salich is die buyck die di dwech xpriste.

dat wijf vter schare Marcella.

Ende aenbeden den here.

in hoer aensich ten

Alle die enghellen stonden in die omnerinck des throens ende vielen

Siet een maecht sel ontfanghen ende baren.

Ysayas.

Ic sel verwecken dat gherechtighe sact van dauid.

Jheremias.

Ic sach des nachts in een visioen des menschen soen

Daniel.

Op die toern was een aenschijn des menschen.

Ezechiel.

Ic bin Abrahams Ysaacs ende Jacobs god.

Ic bin een goet harder.

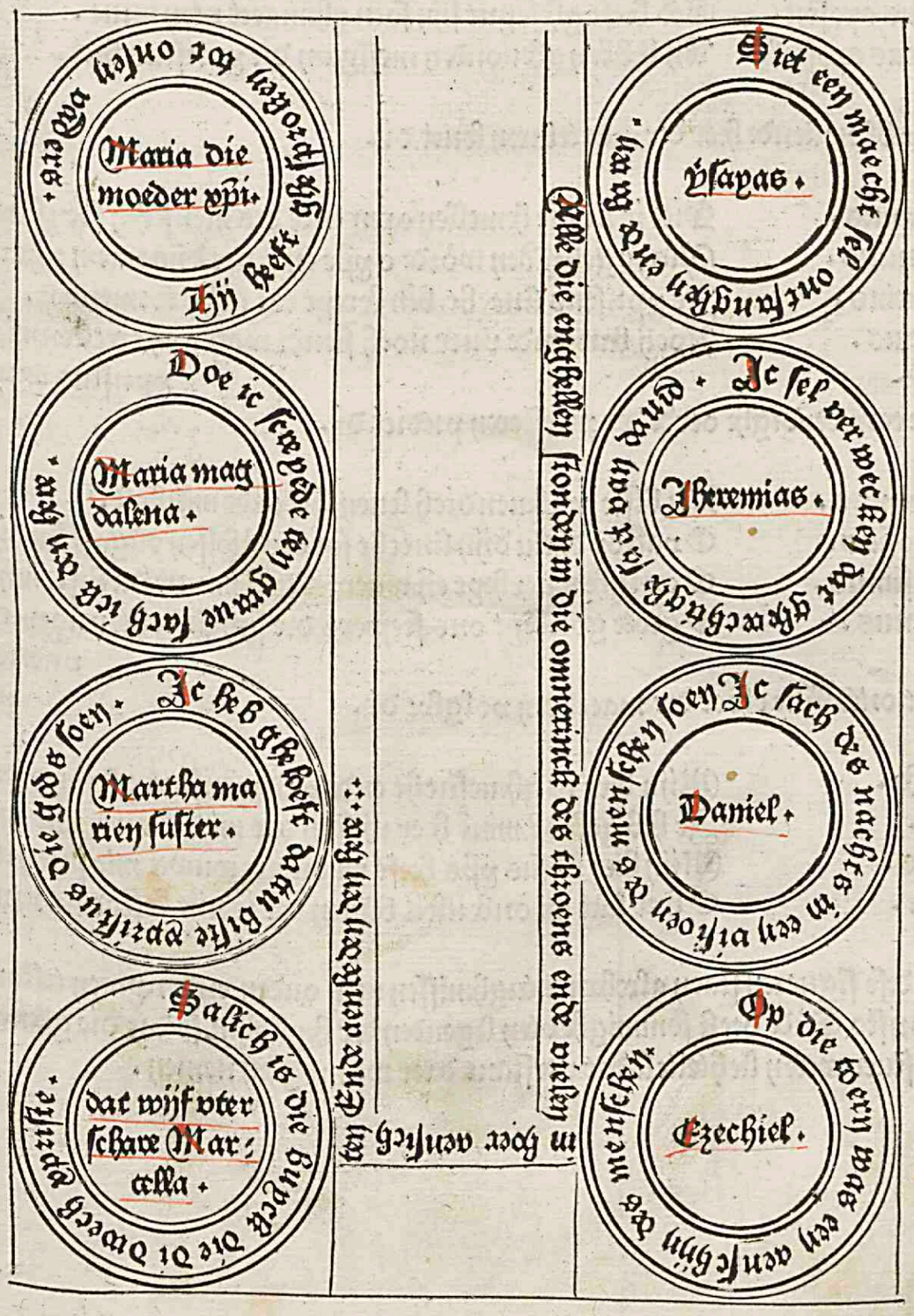

Die vaders des nywen testaments.

Dat glorioſe choer der apoſtolen tughet di.

Johannes baptiſta. Siet dat lam gods dat ofneemt die ſonden der werlt.
Petrus apoſtel. Du biſte ypriſtus des leuendighe gods ſoen.
Paulus apoſtel. God heeft gheſeynt ſijn ſoen ghemaect vten wine.
Andreas apoſtel. Wij hebben gheuonden meſſyam die ypriſtus hiet.

Dat blenckende heer der martelaren louet di.

Stephanus. Siet ic ſie die hemelen open ende des menſchen ſoen ſtaende.
Laurencius. Als ic gebraden worde o ype en heb ic dijn naem nijt ůſaect
Vincencius. Ic ypriſtus knecht. bin bereyt tot allen tormenten.
Ignacius. Noch barnende vuer noch ſiende water en trecken mi van ypriſtus minne.

Die eerweerdighe oerde der prieſteren predict di.

Hieronimus. Du biſte een leuendich leuen ſoet ende minlick.
Ambroſius. O vad op dattu dijn knecht ſoudes ůloſſen oůgaeſtu dijn ſoe
Auguſtimus. O ewighe waerheyt en waeracht ich minne du biſte mijn god
Gregorius. O gwote goetheyt ons ſcepers die ſijn knechten noemt ſijn vrienden.

Dat ontallike choer der maechden volghet di.

Agatha. Mijn heer is gheueſticht ende van ypriſtus ghefundiert.
Lucia. Ic heb gebedē minē heer ihesum dat mi dit vuer nijt en deer
Agnes. Mijn heer ihesus yps heeft mi ondertrouwet mit ſinen rinck.
Cecilia. O heer laet mi onbeulect blijuen dat ic nijt beſcaemt en werde

In deſe figuren ſtaen alrehande tughenisſen vten ouden ende nywen teſtamnet van ypriſto Ende oeck ſommighe vten legenden der heyligher. ſo dat die ghene die die ſcriftuer weten lichtelick dat verſtant daer wt moghen nemen.

Die vaders des ouden testaments.

Dat twuercozen ghetal der patriarchen wtwijst di mit figuren.

Abraham — God sel hem seluen voersien mit een offerhande.
Ysaac — Siet die weeck mijns soens als die weeck des vollen ackers.
Jacob — Daer en sel ghen comine ombreken vā juda thent hi coemt.
Moyses — God sel v een prophet verwecken van uwen broeders.

Die priesterlike ende coninclike saluinghe wtspreect di.

Dauid — Vanden ouersten hemel is sijn wtganck.
Salomon — Here doet alstu ghesproken hebste dauid minen vāder.
Ezechias — Here maect mi behouden en wi sellen onse psalmen singhen.
Job — Mijn verlosser leeft ende ten vtersten daghe sel ic verrisen.

Dat louelike ghetal der proplxten heeft di voersproken.

Micheas — Du bethlehem juda wt di sel een hertoech mijns volcs comē.
Aggeus — Hi coemt die beghert is van alle volcke.
Zacharias — Sich dijn coninck coemt di sachtmoedich.
Malachias — Siet die heer coemt tot sinen heyligen tempel.

Dat deuote volck der ouder vaders heeft di beghert.

Symeon — Siet dese is gheset tot een val ende verrisenisse veelre luden.
Nathanael — Du biste die soen gods. du biste coninck van ysrahel.
Nycodemus — Rabbi Wi weten dattu van gode ghecomen biste meyster.
Centurio — Dese mensche was waerachtelick die soen gods.

Johannes heeft sijn ewangelium bescreuen in Asyen in griexer tael Ende begint aldus In beghin was dat woert ende dat woert was bi gode ꝛc̃.

Lucas screef sijn ewangelium in grieken in griexer tael Dat aldus begint In Coninck herodes tijden was een priester ꝛc̃.

Johannes.

Ic bin dat licht des werlts die mi volget die en wandt in geen duysternisse. mer hi sel hebben dat licht des leuẽs Ic bin die getuych geue vã mi selue. eñ mijn vad gheeft getuych vã mi Ic bin een goet harder Ic kenne mijn scape ende mijn scaepgens kennen mi.

Lucas.

Voerwaer voerwaer seg ic v Hemel ende eerde sellen vergaen. mer mijn woerden en sellen nijt vergaen. Die gheloeft ende ghedoopt is sel behouden worden Ende die nijt en gheloeft sel verdoemt worden. Waket. ghi en weet nijt wanneer ꝛc̃.

Mi is ghegheuen alle die macht inden hemel eñ ind eerde Gaet ouer alle die werlt eñ predict dat ewangeliũ allen creaturen eñ siet ic bin bi v totten eynde des werlts.

Peter ic heb voer di ghebeden dat dijn gheloef nijt en vergae ꝛc̃. Die onder v die meeste is die werde als die minste Ic bin int middel van v ghelijck als die v dient Siet dat ghi nijt verleyt en wert Want daer sellen veel tot v ꝛc̃.

Marcus.

Siet ic seynde v als scapen int middel d wolven. daer om weest wijs als serpenten eñ simpel als duuen Ende en wilt nijt ontsien den gheen dict lichaem doden. mer die siel en moghen si nijt doden Ontsiet meer die macht heuet siel ende lichaem te werpen ꝛc̃.

Matheus.

Marcus heeft gescreuen sijn ewangelium in ytalien in griexer tael Ende beghint aldus Dat beghin des ewangeliums ihesu xpristi.

Matheus heeft int lant van judeen sijn ewangelium bescreuen in hebreeuscher tael eñ begint aldus Dat boeck der gheboerten ihesu xpristi.

¶ Die gracie ende die waerheyt is ouermirs ihesum xpristum gheschiet.

Die boeken des nywen testaments.

Item vier ewangelisten als
Johannes
Lucas
Marcus
Matheus

Paulus epistelen xiiij
vij epistelen heten canonice.
Johannes ewangelist screef Apocalipsim
Lucas screef dat werck der apostolen

Jacobus .j.
Petrus .ij.
Judas .j.

Dit sijn vijff moyses boeken .:.

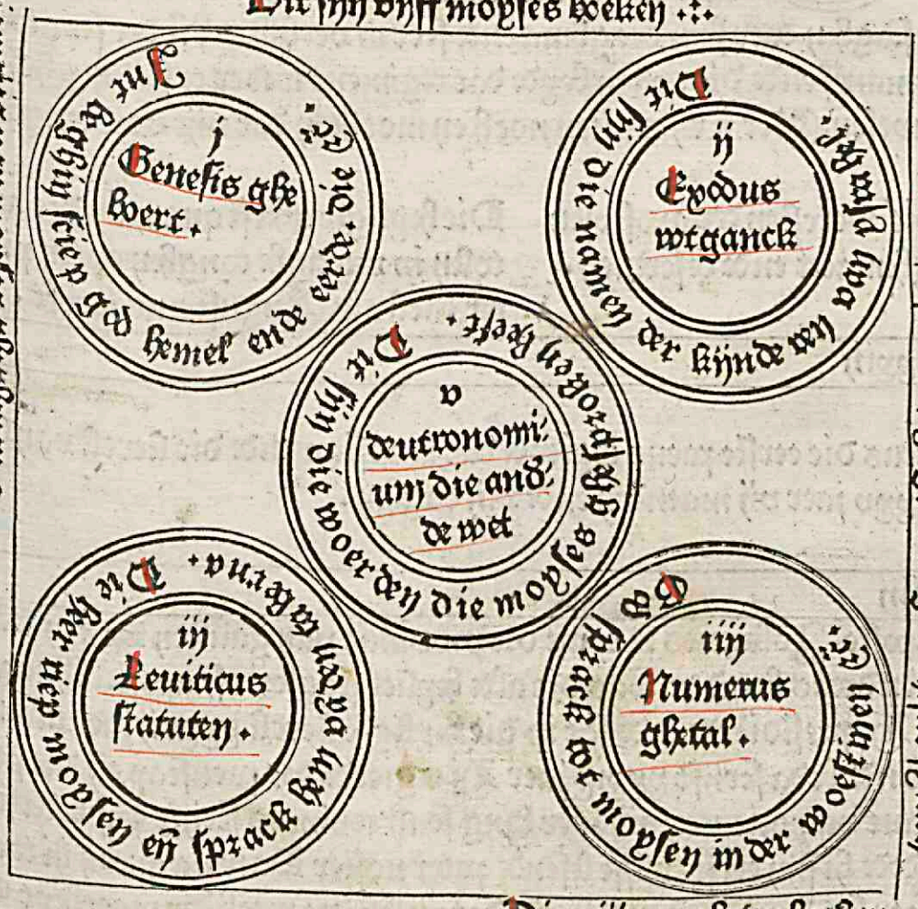

Die wet is van moyses ghegheuen .:.

vijff wijsheyts boeken.

Parabolen.
Ecclesiastes. talman of die dinget
Canticū canticorū. d minnē boeck.
Sapiencie.
Ecclesiasticus. heylighe lering

bijspelen.
wijsheyt
Fibro
ihesus syrach

Salomon

Die boeken des ouden testaments
Josue
Der rechteren boeck
Ruths boeck
Der coninghen iiij boeken
Paralipomenons ij boeken
Thobyas boeck
Judiths boeck
Machabeey ij boeken

Die viij propheten boeken.
Job
Dauids souter
Ysayas
Jheremias
Ezechiel
Daniel
Die xij propheten
Esras ende Neemias

Ozee
Johel
Amos
Abdyas
Jonas
Micheas
Naum
Abacuck
Sophonias
Aggeus
Zacharias
Malachias

¶ Gayus settede sijn beeld in alle der joden synagoghen Ende hi woude aenghebeden wesen als god. hi was tiberius neve nāden vleysche Mer nijt inder zeeden. wāt hi was heel boess ende een tyran In allen menschen toende hi verwoetheyt ghierichheyt ende oncuysheyt Hi plach te segghen Och of dat roemsche volck een neck hadden Hi beclaechde hem dickwijl dattet in sinen tijden rust ende vrede was want hi socht oersaken daer toe om dat hi gheern ghestreden had Ende ten laetsten bi rade der senatoren wert hi van x senatoers ende vanden sinen doot gheslaghen daer hem die ghemeente seer in verblide Eñ die senatoers dat sijn die oudermanss ende die raet arbeyde dat regiment weder te setten ghelijck te voren plach te wesen. Mer si en consten noch en mochten dat nijt volbrenghen.

Keysers — iij jaer ende x maenden. — Gayus.

Die hystori vā die wercken der apostolen wert in dese tijt ghemaect ende bescreuen.

Die heylighe gheest quam op die apostolen in vuerighe tonghen opten pijnster dach als Augustinus scrijft.

an° mundi — v^m ij^c xxxiij

Paeusen — Petrus. een jode. — Petrus die eerste paeus regierde dat paeuscap ende die kerck van Romen xxv jaer vij maenden ende viij daghen.

Anno xpi — xxxiiij

¶ Petrus die apostel Johannes soen wt die provincie van galileen wt een stadt hiet bethsayda Andreas broeder Was die alre heylichste gloriose apostel ihesu xpi Hi was een jode Hi presidierde ende sat in die heylighe kerck xxxvij jaer als iheronimus scrijft Ende beda scrijft xxxix jaer Hi regierde dat paeuscap eñ die priesterlike stoel int lant van orienten vijf jaer lang so iheronimus scrijft Eñ beda seyt vij jaer Al daer dede hi sijn eerste misse lesende pater noster Daer na quam hi te anthiochien ende daer sat hi vij jaer ende leerde dat volck die wech der waerheyt Ende hi veriaechde daer symon magus die kokelaer Daer nae predicte hi den kersten die verstroyt waren in ponto galicia. capidocia. azia. bithinia. Eñ tot desen seluen seynde hi van romen sijn eerste epistel als totten ghenen die van hem bekeert waren Doe hi hoerde dat symon magus den romeynen bespottede om dat si totten gheloef quamen daer om toech hi wt minnen tot romen in des keysers Claudius iiij. jaer daer sat hi xxv jaer vij maenden eñ viij daghen Eñ doe hi te romen dat woert gods predicte ende hi symons quāde wercken ende touerny ondect had. maecte hi veel discipulen ghelouich ende seyndese te prediken in veel prouincien daer die gheloef xpristi glorioselick bi verbreet wert Sinte marcus screef sijn ewangelium wt sinte peters mont. welcke sinte peter approbierde ende leuerdet ouer den ghelouigen

Dese Claudius was oem van gayo Onder hem fundierde sinte peter die kerck te Anthiochien ende hi voer van daer te romen Dese was onstantaftich vā herten ende seer verghetel ende gulsich Hi had gheern oersaken ghehadt te strijden. mer hi vach weynich eñ lichtelick verwan hi weynich vyanden Ten laetsten doe hi xxxv senatoers mit iij^c mannen te peerde had laten doden om alte cleynen sake wil. doe wert hi mit venijnt vergheuen also starff hi.

Claudius xiiij jaer vij maenden ende ij daghen.

Item int jaer ons heren xliiij doe screef marcus in Alexandrien sijn ewangeli.

Sinte steuen wert ghesteent eñ wert eē edel heylich eerste martelaer den here gheheylicht.

Item Saulus wert neder gheworpen ende stortede vanden peerde Ende hi stont weder op paulus een glorioess prediker. hi arbeyde ouer uloeydeliker ende meer dan yement anders. hi wert namaels vanden tyran nero onthoeft.

Dit is die lini ende ordinancie der paeusen van romen Doer welcken die rekeninghe der navolghende jaren veruolcht wert. welcker principael daet ende beghin is die ghebenedide gheboert xpristi mit dat veruolch der jaren des werlts alst claerlike schijnt bi dese twee linien ende bi die jaren daer bouen eñ beneden gheteykent.

Item sinte peter institueerde ende insettede die vasten van xl daghen voer paeschen Ende die aduent van drie weken voer korstmisse ende die vierde weeck nijt vol in die eer ende memori der tweer toecoemsten xpristi Hi screef twee epistelen diemen inder kercken hout. Hi ordinierde in septembri vij biscoppen x priesteren eñ vij dyaken Ten laetsten na dien dat hi veel heerliker wercken der heylicheyt ghedaen had Ende hi te romen xxv jaer vij maenden ende viij daghen paeus gheseten had. wert hi vanden tyran Nero die doe keyser was martelaer ghedoot Noch veel and̄ wercken ende wonderlike miraculen vijndmen bescreuen int boeck van die wercken der apostolen Ende oeck in sinte Clemens boeck Ende mede in die hystorien gheheten scolastica ende ecclesiastica ende in beda eñ noch in meer ander boeken Die legende sijnre passyen machmen lesen int passyonael.

Van die persecuci ende vervolghing der heyligher kercke ist neerstelick te we-
ten dat die vyant des menschelike gheslachtes inden ouden testanent den wtuerco-
ren vrienden ihesu xpristi ons heren mit menigherley veruolghing veruolcht heeft.
Noch veel meer heeft hi dat ghedaen int nywe testament dat is in die tijt der graci
en doe die bekennisse des waerachtighen gods opter eerden began te schinen En in-
den eersten veruolchde die vyant mitten sweerde somen bescreuen vijnt van sinte ste
Keysers uens veruolghing. van sinte jacob ende veel ander sonder ghetal daer die verdul-
dicheyt der heyligher kercke in gheoefent wert. Ten anderen mit valscher leringhe
daer die paciencie d heyligher kercke in gheproeft wert En dat menichsins Eerst
doe die valsche joden die des duuels synagoge sijn so dat kenlick is wt sinte peter
sinte steuen ende sinte pauwels disputacie. die alle simpellen menschen claerlike ge
leert en bewesen hebben. dat ihesus is die seluer xpristus inder ewen beloeft tegens
alle die ydel bewisinghe der verkeerder joden En dese disputacie sel onder den men-
schen dueren so langhe als die werlt staen sel Ende dat sel alre meest ende swaerste
wesen in entekerst tijden Ten anderen doer die meysters vander swarter conste en
an° mundi kokelaers want die duuel sach dat die naem xpristi verbreet wert ende die afgo-
dye mendallen vergaen soude. Daer om maecte hi die vaten des boesheyts vol van
swarter consten. om den simpellen te bedrieghen dat si in xpristum nijt ghelouen en
Paeusen souden. want si hoer van groten dinghen beroemden tonende loghenachtighe teyke-
nen ende ander wonderlike dinghen recht of si kinder gods waren Als gedaen heb
Anno xpi ben symon magus. meander. areos. arfaxat &c. Ten derden wert die heylighe kerc
veruolcht doer valsche kersten menschen die wt des duuels ingheuen alte veel ket-
terye zayden onder den kersten Als hebyon therintus &c. En wat meer Sinte ber
nardus seyt dat alle die werlt teghens xpristum heeft ghesworen Augustinus seyt
dattet gheen goet kersten mensch en is. die gheen persecuci en heeft Alle aenvechten
se dat gheloef. mer dat fundament des gheloues blijft altijt vast en stantaftich heb-
bende dit teyken voer oghen. dat die heer kennet die hem toebehoren. Het en waer
oeck nijt moghelick dattet sacrament des gheloues ond so veel bedroch so soude ghe
bloyet hebben. ten waer dat die godlike mogentheyt beschermt had. die godlike wijs
heyt verlicht had. ende die godlike goedertierenheyt gheuoet had. die minres en lief
hebbers des gheloues na die alre vaste belofnisse xpristi die mitten seluen minres al
tijt gheweest is ende ten eynde toe dueren sel. hier om seyt hylarius dattet den kerc
ke toebehoert dat si verwint alse ghequest wert. dan verstaetse alse ghestraft wert
dan is si vry alse verlaten wert Ende dan heeftse victori alst gelijck datse verwon
nen wert &c.

Herodes Agrippa doe hi weder quam int lant van judeen om der joden gonst te beweruen ende hoer behaechlicht te sijn. so dode hi mitten sweerde sinte jacop die meere een apostel gods Item sinte peter wert vanden seluen herodes inden kercker ghelept so dat beschreuen staet int xij capittel int boeck van die wercken der apostolen. Ende sinte jacops lichaem wert bi miraikel ouer ghevoert ende verhuen in galissen in spaengen Ende namaels is daer een patriarchaels stoel ghemaect gheliicker wijs oft waer te lusten hant des houes van romen.

Helena coninghinne des volcks Adyabenorum wert bekeert totten kersten ghelouue Ende si besorchde veel armer menschen te ierusalem doe daer een groote duerticht was in die tijt dat claudius keyser van romen was.

Petronella sinte peters dochter was een heylich maecht.

In dese tijt was seneca stoycus seer vermaert en hi was neroes meyster daer hi of ghedwonghen wert hem seluen te doden.

Philo een jode was die alre wijste vermaert Sijn boeken worden ghereknt onder ecclesiasticus boeken.

Onser lieuer vrouwen maria hemeluaert ghesciede int xij jaer na ons heren hemeluaert als ons sint te ierewonimus schrijft.

Persius
Juuenalis
Lucanus poeten

Paulus apostel was een heerlick ende vermaert prediker seer verhuen in die opruckting inden derden hemel daer hi leerde dat ewangelium nijt vanden menschemer doer die openbaringhe iheſu xpristi Doe hi vol na out was xxvij jaer of daer omtrent doe veruolchde hi die heylighe kercke seer wreedlick nader joedscher manie te Mer ter stont doe hi vanden heer berispt wert. wert hi bekeert ende veranderd. doe wort van een wolf een lam ghemaect. van een veruolgher een ghetrouwe prediker. Item int viij jaer sijnre bekeringhe doe ontfing hi mit barnaba vanden heylighen gheest apostelscap totten heydenen somen leest int xiij capittel int boeck vā die wercken der apostolen. Item int xxvij jaer sijnre bekering quam hi te ierusalem daer hi gheuanghen wert so dat beschreuen staet int werck der apostolen int xxi capittel. In sijn xxx jaer quam hi te romen alsmen leest int leste capittel van tboeck d wercken vanden apostolen In sijn xxxvij jaer of daer omtrent wert hi ghemartelijt vanden keyser nero mit sinte peter Sinte pauwels wert onthoeft wāt hi een borgher van romen was Ende sinte peter wert ghecruyst.

Seneca vertelt van Nero dat hi in sijnre juecht natuerlike altijt goedertieren ende gratioess was so dat onder tvolck van romen nye gheen gratioser gheweest en had Ende om der groter gonsten wil die si tot Nero hadden worden die ander princen vergheten Mer macht eñ regiment heeft menighen die seer wijs goet eñ duechsam waren alte boess wreet ende quaet ghemaect.

Keysers xiij jaer vij maendē xix daghen.

Nero.

Nero was een die archste ende alre quaetste mensch die ye geboren wert. want alsmen sinen naem noemt so beduyt die naem een quaet mensch Ende want hi was die eerste persequiere teghens die wet xpristi daer om scrijftmen dat hi hout die figuer van entekerst Ten lesten doe hi vanden senatoers ghewesen was te wesen der romeynen vyant ende hi ghesocht wort. doe wort hi voeruluchtich eñ viel in een scarpe staeck ende dode so hem seluen eñ wert vanden woluen ghegheten Item die romeynen verblide hoer van sinen doot recht of si grote victori ouer hoer vyanden beworuen hadden Ende si vertierden hoer op hoer suuerlicste aentreckende schoen clederen eñ werscapten ende waren seer blide eñ vrolick

an° mundi v^m ij^c liij

Item Nero vischte mit gulden netten die mit syden touwē gheschoren waren. hi versloech dat meeste deel vanden senatoers. hi dode lelike sijn moeder eñ vijff broeders ende sinen meyster seneca. hi aenstack ende brande die stadt van romen om te sien hoe troeyen ghebrant had. hi seynde vespasianum eñ tytum om tlant van judeen te verderuen.

Paeusen

Anno xpi liiij

Paulus die apostel had vercreghen onder ander heylighen sonderlinghe priuilegie in contemplatie ende in groter vuericheyt sijnre wercken. want bouen allen menschen sach hi god claerlicste Eñ hi hoerde heymelike verborghen woerden die den mensch nijt gheoerloft sijn te spreken. hi arbeyde neerstelike alle menschen int ewighe leuen te brenghen. recht of hi alle die werlt ghebaert ende ghewonnen had. wie heeft ye also ghelopen. wie heeft soe ghearbeyt. wie heeft den grieken dat ewangelium soe beduut. wie heeft ye so ghequetst. gheslaghen. ende ghetribuliert gheweest. wie is mit ontallike periculen doersocht gheweest. wie heeft so mogen glorieren. dat hi seggen mach Ic heb meer ghearbeyt dan yement anders. wie heeft alsoe gheschenen in die wijsheyt deser werlt ende in horen rade behouden alle rechtueerdicheyt ende gheloue Ende dese wonderlike dinghen heeft hi voer den senatoers ghedaen Sijn loff ende sijn heerlike wercken bescrijft johannes crisostinus.

¶ Symon magnus dede te romen alte veel quaets Ende want ghelijc mint ghe-
lijck ende is gheern bi sijn ghelijck eñ hem gunstich. daer om versmade die bose ty
ran Nero sijns meysters raet seneca Ende verselde hem mit desen quaden katiue eñ
kokelaer Ten laetsten doe si beyde veel quaets ghedaen hadden voeren si beyde mit
quader doot in die ewighe pijn der hellen.

Die ghemeen vrede des gansen werlts welcke die romeynen ghehadt hadden om-
trent wel lxx jaer. wtghe sondert weynich cleyn strijden die wert in desen tijden tur
biert eñ verghing om die grote boesheyt ende wreetheyt van Nero Ende sommighe
prouincien vielen van die ghehoersamheyt der romeynen om dat si dat kersten ghe-
loeff begonsten te veruolghen.

Jacobus apostel gods die minre was biscop van iherusalem ende wert vanden jo
den ghedoot int vi jaer des keysers Nero.

¶ Die heylighe ewangelist Marcus starff int eerste jaer neronis Als philo seyt
die van sijnre ouder was bi Alexandrien Egypti daer hi een biscop van sinte pe-
ter ordiniert was Aldaer wort hi begrauen ende dede veel miraculen Ende die hey
lighe man Amanus was sijn nauolgher.

¶ Iherusalem ende dat joedsche lant wert seer destrueert in dese tijt mit onderling
strijden om die ouer grote sonden wil die si ghedaen hadden in ihesum xpristum den
soen gods Ende omtrent in dese tijden worden inden poortalen ende inden doren des
tempels xxx dusent menschen doot gheslaghen Ende die twist ende oerloghe duer-
de so lang thent die joden alte samen vergaen waren. want die joden begeerden bar
rabam den moerdenaer te houden Ende den goedertieren ende oetmoedighe ihesum be
gheerdense te crucen.

Potencia maghet
Praxedis maghet
Dese twee waren thimothe-
us ende nouatus susteren.
Constancia mr̃
Nazarius mr̃
Celsus mr̃

Marcus mr̃
Vitalis mr̃
Valerius mr̃
Processus mr̃
Martinianus mr̃
Geruasius mr̃
Prothasius mr̃

Thimotheus mr̃
Torpes mr̃
Felix mr̃
Appollinaris mr̃

Na dat nero doot was nam Gabba dat rijcke in hibernyen. Vitellus begonst te regnieren in germanien Ende otto regnierde te romen Ende ten laetsten sloeghen si malcanderen doot binnen een jaer. want gabba wort onthoeft te romen midden op die maerct in die vij maent sijns keyserijcks Otto dede hem seluen te metacum in die iij maent sijns rijcks Ende Vitellus wert van vespasianus knechten verslaghen ende inden tyber ghesworpen.

Keysers — gabba Otho Vitellius

Josephus was een jode ende een seer vermaert scriuer der hystorien Sijn boeken sijn seer destrueert in veel steden wt langheyt des tijts ende seer corrumpiert bi versuum des scriuers.

Doe sinte peter had symon magus verwonnen doe wert hi van nero ghecruyst ende wert begrauen in vaticano int laetste jaer neronis.

Sinte pauwels die glorioese apostel wort onthoeft in een tijt mer nijt op die selue plaetze Mer bi die salinas wateren in ostiensijs weghe.

anno mundi — v^{m} iij^{c} lxxi

Paeusen — Linus. Dese linus ghebozen wt ytalien van rijcke van tuscien sat y jaer iij maenden ende xiij daghe. sijn vader hiet Esculanus.

Anno xpi — lxxij

Linus was een alsoo heyligher man van groter volmaecktheyt dat hi verdiende van sinte peter doe hi noch leefde te wesen een scaffenaer ende dispensiere der gheestelijker goeden Dese ordineerde op die seste kalende van decembre dat een wijff soude gaen eñ comen in die kercke mit een bedect hoeft Hi ordinierde twee werf Hi maecte xv biscopen ende xviij priesteren Ten laetsten starff hi martelaer ende wert begrauen bi sinen meyster ende vader sinte peter in vaticano.

Marcialis biscop lemoniacensis
Sauianus biscop zenonensis
Mennius biscop cathalaunensis
Eucharius biscop van trier
Similius biscop suessenensis
Trophimus biscop arelatensis
Tytus biscop van creten
Onesius biscop van ephesien
Crescens biscop galatensis
Epaphoras biscop colocensis

Tecla magher sinte pauwels discipelsse.
Domiianus subdyaeck wert van sinte mennius vander doot verweert.
Altinus
Edaldus
Sewtinus
Dese waren al martelaers onder Nero ende waren sinte peters discipley noch veel meer ander welcker namen beschruen staen int boeck des leuens.

Appollinaris een heylich martelaer wert te rauenne gedoot daer hi van sinte peter een biscop gheseynt was Sijn hoechtijt houtmen inder kercken opten xxiij kalendas julij.

Die eerste persecucie gheschiede te romen wt neroes ghebot. in welcken die gloriose ende alre heylichste kersten princen petrus ende paulus worden martelijt mit veel ander heylighe menschen.

Iherusalem wert destrueert in vespasianus anderde jaer van Tytus vespasianus soen Hi sloecher te iherusalem doot elleff hondert dusent Hi vercofter lxxx dusent van die tijt verghing dat rijck der joden eñ tensel nijt weder opstaen voer entekersts tiden Van dese verueerlike bloetstortinghe eñ destrucsi van iherusalem leestmen wonderlike dinghen in josephus boeken Item wetet dat om dese wittelike wrake gaff onse heer rust eñ vrede ouer al die werlt ghelijck hi in sijn gheboerte ghedaen had soe ons die doctoren bescriuen.

Eer dat iherusalem verdestrueert ende mendallen verderft wert. doe gheschiede daer alte veel wonderlike teykenen van welcken die joden seer of verueert worden om meere bescheyt te hebben van dese wonderlike teykenen so leset schelasticam hystoriam.

Flauius raetsman die oeck Clemens hiet was biscop van mets Ende hi was clemens des paeus peette off hi was sijn gheuader.

Thomas apostel die tvolck van parthen brocht totten gheloue xpristi. wert in indien martelijt. hi was allen den van orienten een apostel.

Andreas apostel xpi sinte peters broeder wt die prouincie van galileen brocht dat volck van sichien totten gheloue. hi wert in achaia martierizeert ende starf aen den cruce.

Matheus apostel gods dese bekeerde dat volck van ethiopien ende brochtse totten gheloue. hi wert in ethiopien martierizeert.

Bartholomeus apostel bekeerde dat lant van indien. Ende nae dien dat hi te lycaonien ghepredict had doe wert hi in albano die een hoefstadt is van armenien ghemartelijt.

Mathias apostel xpristi die in judas des verraders stede sat wert martelijt int lant van judeen off in egypten. Mer van die tijt plaetze ofte manier sijn veel verscheyden opinien.

¶ Dese vespasianus was van een middelbaer gheslacht ende van machtighe lude gheboren Hi triumphierde altijt glorioselick. want waer dat hi van Claudius of van Nero gheseynt wort daer maecte hi altijt dat hi danck eer en̄ lof had. hi vocht xxxij werf mit sijn vyanden ende maecten die van germanien den romeynen onder danich Ende doe dat ghemeen goet van romen began te vergaen om twiste wil der voerghenoemde keyseren. doe wert dese vespasianus teghens sijn wil keyser ghemaect Al doe so wertter wed rust ende vrede ouer alle die werlt ghelijck te voren in Octauianus tijt was doe xpristus woude gheboren wesen Si welcke vrede dat ghemeen goet began grotelick te verbeteren. daer na starff hi aen dat buyck euel al staende Hi seyde Het betaemt een keyser dat hi staende van eertrijck verscheyden sel Sijn duechden die veel sijn. sijn seer neerstelick bescreuen.

Keysers — Vespasianus ix jaer x

[illegible]

an° mundi — v^m ij^c lxxiij

¶ Nota Wetet dat noch tytus noch vespasianus yet gheboden hebben teghens die heylighe kercke Mer sommighe leghe ende smael rechteren hebben den kersten veruocht wt ghebot van voer keyseren.

Paeusen

Anno xp̄i — lxxiiij

In dese tijt begost eerst en̄ nam oersprong dat volck van scott lant wt tweerehande volck als van pitten ende hierlande in albania dat een deel van enghelant was.

Scott lant.

Philippus apostel na dat hi xx jaer lang doer tlant van sychien ghepredict had doe starff hi te jerapolis ende rustede inden heer Mer int passyonael leestmen dat hi ghecruyst wert Alleen dese philippus ende sinte johannes ewangelista en worden nijt martierizeert Mer alle die ander Apostolen xpristi worden martelijt.

Barnabas apostel sinte pauwels mede ghesel wort te cypers ghedoot.
Lucas sinte pauwels discipel starff int lant gheheten bithinia.
Tytus dyaeck sinte pauwels discipel rustede bi paphim.
Euodius biscop van anthiochien wert al daer marteliziert.
Sileas wert ghemartelijt bi macedonien.

Dese Tytus vespasianus was een man van wonderlike groter goedertieren-
heit een minre der duechden. hi was een groot triumphieur. hi was houen maten
so milde dat hi niement en weygherde Ēn hi reikende hē die dach verloren te hebben
Als hi nijt wat ghegheuen en had. hi versoende hem haestelick mit sinen vyanden
wt ganser herten. hi ghinc sijn vader te houen in duech-
den. hi verdiende dat hi gheheten wert te wesen die weel-
de ende wellustichheit der menschen Een wonderlike dis-
pensacie des ouerste regiews Als nv was hi die alre best
Als nv die alre quaetste Als nv vrack. nv mild. Nv anders instituueert. totten
regiment des rijcks wert hi verheuen. Wie can of mach die diepheit sullker oerdel
len ondervijnden Dese tytus sterf in sijn derde jaer Ende van sijnre doot was soe
grote druck ende screyinc datmen soude ghemeent hebben dat sij alle gader souden
mede ghestoruen hebben.

Tytus. iij jaer

anno domini lxxxj

vm ijc lxxxviij.

Cletus die derde paeus was een wo-
meyn gheboren vanden besten Sijn
vader hiet Emilianus.

Cletus Marte-laer

sat xij jaer een maent
ende xij dagh.

lxxxviij

Dese Cletus screef eerst in sijn brief Salutem et Apostolicam benedictionem
dat is Salute ende Apostolike benedixie. hij ordinerde in decembri in die stadt
van romen xxv. priesteren. hij approbierden die beueerden totten heyligen seggh-
de dattet veel beter is totter menschen salicheit. te verzoeken sinte peter dan oft hij
twee jaer vastede Ende hi bande ēn excommuniaerde alden den ghenen die dese be-
ueerde ende pelgrimaetsi hijnderlick waren of diese yement ont riede Ten laetsten
sterff hi martelaer onder den keyser domicianus opten vi kalendas van mey Ēn
wert begrauen in vaticano.

Maria magdalena Ende haer suster martha storuen in marsilien ende voeren tot
christum. Marcella haer dienst maecht.
Lazarus biscop van marsilien was magdalena ende martha broeder.
Maximinus biscop Aquensis dese gaf marien magdalenen heilich sacrament.
Aristarcq ēn priscq martelaer
Paulus biscop narbonensis.
Saturninus biscop tholosanus
Marchialis biscop zanchdonensis.
Eutropius biscop Aquitanensis.

Dese Keyser Domicianus was vespasianus soen ende tytus broeder hi was inden eersten seer goedertieren Ende hi tymmerde te romen veel dinghen als pantheon ꝛc̄ Mer hi liet die duechde . ende wert alte wreet . houeerdich ende alte mael quaet . hi ghebode te doden al dat van dauids gheslacht ghecomē waer Ende hi woude voer god aenghebeden wesen . hi dode sommighe senatoers . hi began die anderde persecucie teghens die kersten Ten laetsten wert hi van allen menschen ghehatet Ende in sijn pallaes wert hij van sijn selfs knechten verslaghen ende mit groter oneerberheit begrauen

Keysers

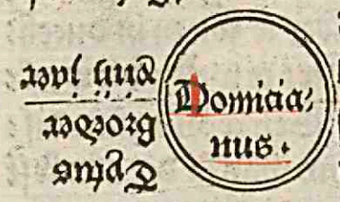

Die ghemeen vrede die inder werlt was wert weder turbiert in domicianus tijden Want hi die heylighe kerck veruolchde ende persequierde Ende daer om warēder veel nacien van volck die haer stelde contrari den romeynen . Hier off leset die histori Cornelij taciti . dese dede die ij persecucie teghens die heylige kerck Wāt die eerste persecucie eynde in tytus tijden Ende in dese persecucie worden veel heylighen ghedoot .

an° mundi

Die lini der Paeusen

In dese tijt stont op ende began die kettery Nycolaitarum dese seyden datmen die vrouwen bruken soude int ghemeen want onder den kersten alle ding ghemeen is .

Anno Xpi

Meander samarites was alten houeerdighe vermaerde meister inden swarte consten . hi was symon magus discipel . hij versaecte xpristum Ende hij seyde dat hi die ghesontmaker was die der werlt gheseynt wert dese Componierde eñ vergaderde alte veel ongheloeflike visierde loghenen daer hij veel menschen mede bedroech die nijt predestiniert waren ten ewighe leuen mitten welkē hi oeck ūghinck van desen ouerleset Ecclesiasticam hystoriam int derde boeck .

Austregisilius biscop luthuriensis
Cancianus biscop van tours
Gregorius biscop bellacensis
Hyreneus biscop lugdunensis
Ferrūcus biscop befunctionensis
Eutropius biscop Aurisitanensis
Fronto biscop petragonicensis
Dyonisius biscop van parijs

Alle dese Eerweerdighe vāderen waren in vranck rijck vermaert Ende storuen inden heer regnierende ewelick mit hem .

Marcus Agrippa was een prouoest van romen hi verwan die van parsen En daer om wert te Romen ghetymmert pantheon dat is een tempel alre gode wt ghebot des prophetisse sibilla Dese Marcq volmaecte die stad Agrippina optē rijn die nv ter tijt colen hiet Ende te woren van herodes Agrippa begrepen ende fundiert was.

Cherinthus die ketter begonst hier. hij was seer gulsich ende oncwsch Ende die kettery wert na hem ghenoemt cherinthiana dese seyde datmen die oude wett soude houden ghelijck alsmen plach te doen.

Hebyon een groot ketter began In desen tijden van hem werden die ketters ghehetten hebyones. hij seyde dat xpristus een puer mensch was Ende dat paulus waer een versaker des wets.

Dyonisius Ariopagita was xc jaer out eē eerweerdich vader en een licht des werlts hij wert in vrancrijck ghemartelijt mit Eleutherius ende rusticus die daer vanden paeus Clemens gheseynt waren.

v^m ij^c xciij

Dese Clemens was een Romeyn van dat rijck gheheten die berch Celio Sijn vader was gheheten Faustinus.

dese sat ix jaer twee maenden ende x daghen.
laer

xciiij

Dese Clemens was van sinte peter eerst ordiniert dat hij na hem soude paeus wesen Mer om perikels wil soe woude hij dat linus ende Cletus soudē voer hem paeus wesen op dat die prelaten gheen exempel souden nemen nae hem yement te substitueren dien sij begheerden Dese Clemens dede die wercken der martelaren in allen landen scriuen. hij maecte seluer veel boecken hij ordinierde datmen des biscops stoel soude setten in een verheuen stede Ende datmense all die ghedoop waren soude confirmieren off formen alsmen alre eerst mocht. hij ordinierde eerst inder missen te lesen Te igitur ꝛc̄. Ten laetsten wert hi martiriziert onder den keyseer trayanus Van sijn doot ende van sijn lichaem lestmen wonderlike dinghen Sijn lichaem wert gheuonden in dese tijt doe Nycolaus die eerste paeus was Ende dat wert transferiert ende veruoert te romen.

Eutropius biscop zanctensis ende martelaer.

Sanctinus was biscop meldencis mit Anthonio die vander doot ghewect was Dese was dyonisius discipel.

Iouius priester te Athenen ende martelaer was dyonisius discipel

Dese Narua doe hi out ghewordẽ was begheerde hi ende vercoer Adrianum in een soen ende na volgher des rijcks van romen dese Narua retractierde weder riep ende veranderde in sijn eerste ghebot alle dat gheen welke domicianus qualike gheboden ende ghedaen had.

Keysers

een jaer.
iiij maẽt

Narua.

Johannes ewangelist wert van Epheso te romen ghebrocht wt des keysers domicianus ghebot Ende want hi den afgoden gheen sacrifici noch offerhande doen en woude. daer om wert hi in een bat vol barnende olijs gheset. Mer doe hem dat nijt en hijnderde noch hi daer gheen letsel of en had doe wert hij in pathmoes balling gheseynt Aldaer screef hi een boeck dat gheheten is Apocalipsis Eñ bij Trayanus tyden quam hi weder in Ephesum. ende rustede in vrede.

an° mundi

Die lini der Pausen

Symon Apostel gods Cleophas soen ende des Apostels judas broeder was biscop van Jherusalem Ende doe hi out was hondert ende xx. jaer wert hi ghecruust ende sterff een glorioess martelaer.

Anno Xpi

Carannus martelaer was een romeyn ende een rechter van Carnoten
Lucianus martelaer ende rechter beluacensis dese was sinte peters discipel
Regulus biscop arelatensis
Eugenius tolatenensis martelaer
Maron martelaer
Euthices martel
Victorinus martelaer
Taurinus was biscop eboracensis Ende
Gangericq sijn broed biscop van Camerick
dese waren sinte dyonisius discipulen.
Timotheus was sinte pouwels apostels discipel hij was een biscop van Epheso
Ende daer wert hi martiriziert een vrient gods

Domicilla
Eufrosina
Theodora
Sulpicius
Seruilianq

Dese grote vriẽden gods worden onder den keyser Trayanus martiriziert

Plutarcus was een vermaerde Ende een alte Edelen philosoeph hij was Trayanus meyster Eñ seynde hem een heerlick Epistel.

Dese Trayanus gheboren wt spaengen wert ghenoemt die alre beste onder al
len den keyseren Ende alleen in dien besculdichmen hem. dat hi wt minnen dien hi
had totten valschen goden Woude ende arbeyde om dat kersten gheloef te nijt te doē
Menende dat hij daer gode dienst aen dede Sommighe segghen dat hij seluer dat
nijt en dede Mer dat sijn dienres dat deden eñ die uuolch-
·xix· jaer· de den kersten. bij Auentuer soe macht dat wel waer sijn
xv. daech. Trayanꝰ Als dat hij en langhe tijt sommige kersten heeft ghebodē
te pinighen ende te doden Ende int eynde sijns leuens ma-
tichde hij dat ghebot Als datmense nijt souden doden dan die bij gheual gheuonden
worden ende die hem seluen daer toe willichlick offerde Mer dat batede weynich
Wāt dat benyende volck en wort daer bij nijt benauwet of ghedwonghen jck sou-
de deses trayanes loff eñ prijs voer nijt achten Tē waer dat sinte gregorius voer
hem sijn ghebet aen gode mit tranen ghestort had Ende verlostede also desen traya-
num vander hellen.

Item of dese Trayanus behouden is of en is dat is tot desen daghen toe seer
twiuelachtich ghebleuen Ende die doctoren en sijn daer in nijt eendrachtich Ende
daer of sijn veel verscheyden openbaringhen van veel deuoten personē Welke open-
baringhe op een sluten ende segghen dat onse here god dat alleen verholen hout voer
die heylighe kercke op dat wij ontsich sellen hebben altijt te wercken tot onser sie-
len salicheit Ende van aldusdanighe questien ende vraghen laet ons rusten te ond
soeken Want god een vil nijt sonder saeck dat dit. ende des ghelijck den heylighen
kerck verholen bliuen sel.

Item dese seluer Trayanus ontfeng onwillichlick die keyserlike croen bij
die stadt Agrippina in vranckrijck Ende brocht weder dat lant van germanien
Ende die provinciē van orienten. babilonien. seleucien Ende die eynden van jndiē
onder den roemsche croen Ende wert daer om gheheten die anderde Alexander in
Allen desen dinghen bleef hij soe oetmoedich goedertieren soe dat hij van alle man
lieff tal was. Ende nyement zwaer datmen van weynighe heren leset Dese heer-
like wercken sijn eens waerachtich ende gheen visierde teykenē des edelheits Itē
hij leefde altijt also dat een yghelijck sprack ende seyde dat hij den keyserlicke croē
weerdich was Eñ hij scuwede die heerlicheit van keyser te werden. recht of daer
nyement onnutter toe een waer gheweest dan hij Onder hem storuen veel marte-
laers.

Die derde persecucie ende veruolghing des heylighe kerckes gheschiede van den keyser Trayanus Ende in dese persecucie worden also veel martelaers ghedoot datse nijt te tellen en sijn Ten laetstē wert die persecucie verboden ende neder gheleyt. mer nijt gheheel wt bede van plinius die anderde.

Keysers

Ignacius een glorioess doctoer dese was biscop van Anthiochien ende sinte johannes ewanghelisten discipel. hi sterf een edel martelaer Sijn hert wert ontwee ghesneden ende daer vantmen in bescreuen mit gulden letteren die suete naem ihesus. hi scrijft in sijn Epistelen Mijn minne is die ghecruuste ihesus hi sach ī sijn leuen onse lieue vrouwe. hi screef haer brieuen in welcken men aldus ghescreuen leset xpristifere marie ꝛc̄ dat is die god ghedragen of ghebaert heeft Ende onse lieue vrouwe maria Antwoerde hem soetelick ende minlick Ende screef aen hem aldus Maria die oetmoedighe dienstmaecht ihesu xpristi Mijnre gheminde mede discipelick sel tot v comen ꝛc̄.

an° mundi

v^m iij^c iij

Paeusen

Anacletꝰ martelaer

Dese sat ix jaer twee maenden ende x daghen hij was een grieck wt dat rijck van Athenen Sijn vāder hiet Anthiochus.

Anno Xpi

C eñ iiij

Dese Anacletus vermaende allen kersten menschen mit sinen brieuen datmen den priesters bouen allen menschen eeren sel segghende. datmen den ghenen die gode sacrifici doen nijt quellen en sel. mer verdraghen. ende dat sij van allen leken horen gheeert te werden Ende als die priesters sacrifici doen gode dat si dan tughen bij hē sellen hebben Ende bij sonder die biscoppen op datment bewijsen mach dat sij den here volcomelick sacrifici doen Dese ordinierde dat een clerck ghenen baert noch lang haer dragen soude. hi maecte sinte peters ghedachtenisse ende grafstede doe hij van hem priester ghewijt was. hi maecte oeck mede ander steden daermen biscoppē begrauen soude daer hi oeck seluer leyt Item hi ordinierde te romen vij dyaconē cardinalen Item dat een biscop sel consecriert ende ghewijt werden van drie biscoppen Item hi ordinierde datmē die clercken int openbaer wyen sal Ten laetstē sterf hij martelaer in Trayanus xij jaer Ende wert bij sinte peters lichaem begrauen in vaticano.

¶ In dese tijt verdestrueerde ende verdoruen die ioden alte veel provincien Sij liepen op een tijt doer al die werlt ghelijck rasende volck Ende si en spaerde niemēt Sij verdoruen alte veel steden. mer si en wonnen so veel nijt dat si hoer rijck wed mochten crighen Want si worden eerst verdestrueert van Trayanus Ende Andwerff van Adrianus Aldus wert die doot ons liefs heren ihesu xpristi ghewroken Ende die Romeynen en hebben die kerck nymmermeer te vergheefs ůuolcht Ende si en waren oeck nye sonder eer ende bate der wijle dat si die gheloeuighe eerden Van deser materie ouer leset orosium.

¶ Eustachius die oeck gheheten was placidas Ende theopista sijn wijff mit hoer twee sonen Als Agapitus ende theopistes vanden welken men veel wonders leset dese worden wt Adrianus ghebot in deser tijt ghemartiriziert.

Euariscus martelaer

Dese was een grieck Sijn vader hiet judas ende was een jode wt die stadt van betlehem dese Euariscus besat die stoel van Romen x. jaer vij maenden ende ij daghe.

¶ Dese Euariscus was een heylich maertel hi ordinierde dat een biscop van dat ghemeen leeck volck nijt en soude accusiert werden hi ordinierde vij dyaconen die bij die biscop sitten sellen als hi predict om die eerweerdicheit der woerden gods eñ op dat die biscop van sinē vyanden daer in nijt beloghen en wert als dat hi valsche woerden soude ghepredict hebben hi ordinierde datmē dat hylic opēbaer makē soude bijder ouders raet ende consent Eñ gheen heymelike trouwe te gheuen Ende datmen dat hylic vanden priester ghebenedien soude mit solemniteyte int openbaer Ten laetsten sterf hij martelaer in Adrianus derde jaer Ende wert begrauen bij sinte peters lichaem.

¶ Plinius die anderde was een oratoer ende philosoeph dese heeft veel dinghen bescreuen. hi versoende Trayanū so dat hi weder riep die sententie die hi teghens den kersten gegheuen had scriuende hem dat si nijt quaets en souden doen Mer dat sij hem tot duechden souden gheuen ende smorghens voer daghe op staende souden louen ende aenbeden xpristum voer een god.

Dese Adrianus wert in veel punten ghepresen hij was den ierstten menschen gunstich ghenoch. ende gracioess Nochtant ghebode hi sommighe te pinen ende oec te doden die den afgoden ghen sacrifici wouden doen hi was ghemeenlic in allen costen seer wel ghelkeert in al sijn tijt had hij rust ende vrede. hij was ghehaten een vader des landes hi maecte veel rechten. hi ghebiet datmē die ierstten sonder proces van recht nijt dammieren noch verdoemen en moest Item hij verdestrueerde jherusalem wt die gronde. Mer namaels tymmerde hi dat weder Ende verbiedt datmen daer ghen en most laten in comen. dan den ierstten soude men in laten. hi quam onwillichlick aent keyserrijck. nochtans regnierde hi dat seer wel Item doe die senaet of die ondermanss hem baden datmen sijn soen keyser hieten most. doe sprack hi en antwoerde het is ghenoch dat ic onwillich regniert heb dat ic nijt verdient en heb Men sel die heerlicheit nijt ghenen naden bloede mer na den verdienten en duechden daermen mede mach verdienen te regnieren Ende die coninclt ghebornen werden ende des nijt verdient en hebben die sijn totten rijck onnut So wie dat regnieren sel. die soude eerst hem in veel duechden ghenoent hebben. En als hi totter heerlicheit dan ghewepen wert soe en soude hij hem nijt afterhouden Mer willichlick voldoē die hegheerten der borghren.

Keysers

ydi jaer

adrianus helyus.

an° mundi v^m iij^c viij.

Die lini der Pausen

Anno Xpi C viij

j. Alexand

Dese was een romeyn vant rijck ghehaten Capritanus sijn vader hiet oec Alexand hi sat viij iaer v maet ij dage

Dese Alexander helteerde dat meeste deel vanden senatoren ende brochtse totten ghehoue. hi ordinierde datmen ghewijt water soude malten mit sout ende sprenghet in den husen der ghelouighen Ende inder huechmisse der passien ons heren sette hi ende ordinierde int Canon der misse Qui pridie quam pateret ēē. hij ordinierde oeck datmen water soude doen in die kelck totten wijn daermen misse mede doet om die vereinighe ypristi mitter kercken Als t beschreuen staet de consecratione in die twede distinca int eerste capittel Ende hij ordinierde datmen een cleyn substancie soude nemen wt dat alre subtijlste bloem van meel van weyt Dese stert ten laetsten ond Adrianus martelaer mit veel anderen die van hem bekeert waren ende oeck mit hem ghemartelijt worden Ende hi leyt begraven in die plaetze ghehaten Numentana Namaels wert hi transferiert in sinte sabijns kercke.

Secundus was een heerlick philosoeph hi leefde namaels in silencio . dat is in swijghen sonder spreken hi Antwoerde in scriften op des keysers Adrianus vraghen . hij heeft veel punten bescreuen die weerdich sijn te outhouden diemen lesen mach int boeck vant leuen der philosoephen .

Focas wert ghemartelijt in Trayanus laetste iaer dese focas prophetierde den keyser trayano segghende O trayane reyset tot die onderste plaetze der hellen ende haestet v tot die tormenten die v daer bereyt sijn daer ghi in een ewighen nacht eñ duusternisse vreselic barnē selt Noch m̄ iij . daech sult ghi leuē eñ dan so sel die du ijsterheit des doots v vā heen nemen Want dat bloet der onnoselen en mach nijt lā gher onghewroken bliuen Ende Trayanus sterf opten derden dach aent buuck Euel .

Quirinus martelaer was een rechter .

Euencius priester ende martelaer .

Theodolus dyaeck ende martelaer .

v^m iij^c xxiij

Dese sixtus was een romeyn wt lant ende rijck gheheten vyalata Sijn vader was gheheten pastor hij sat tien iaer . iij maenden ende xxi daghe .

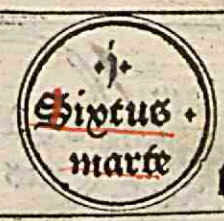

laer

C xxiiij

Dese sixtus die eerste ordinierde datmen inder missen singhen soude Sanctus sanctus sanctꝰ ꝛc̄ hi ordinierde dat niement gheen ghewijde dinghen en moet aen tasten dan die dienres des altaers . alst bescreuen staet de consecratione ī die eerste distincti int capittel ī sancta Item hij ordinierde datmen dat corporael van gheen zijde moet maken . mer van dat alre puerste wit linnen laken dat nijt gheverwet en is Item hi ordinierde dat gheen wijf enighe vaten aen soude tastē daermen misse mede dede Item hi ordinierde dat als enich biscop te romen gheroepen wert eñ weder comende tot sijn kerck datmen die nijt ontfanghen en sel . ten si dat hi brieuen toent vanden paeus Item datmen gheen missē doen en moet dan op een altaer Item hi seynde een biscop gheheten peregrinus die eē romeyn was mit veel ander kersten menschen int lant van vrancrijck Ten laetsten wert hi martiriziert butē die poert gheheten domine quo vadis . dat is heer waer gaestu Eñ wert begrauen bij sinte peter in vaticano .

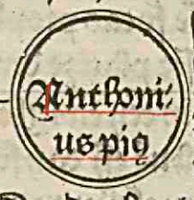

Dese Anthonius had te wijf Adrianus dochter Ende was sijn vercoren soen hi was een seer wijs man ende goedertieren datmen selden in een mensch tesamen vijndt int ghemeen die in wijsheiden bouen gaen en sijn van naturen nijt goedertieren noch vreedsam Ende die seer goedertieren sijn. Die sijn int ghemeen nijt alte seer gheleert noch wijs Mer dese man Anthonius was seer hoechlick mit beyden begauet. daer om so quamē veel provincien ende landen die van anderē keyseren ghegaen waren willichlich weder onder hem Want hij was voerwaer een vāder des lants. hi was liefftallich van allen menschen Nyemēt en was hi vreet Ende den kersten was hi seer goedertieren Aldus wert hi gheheten pius dat is goedertieren Ende alle die keysers die hem navolghen werden pius na hem gheheten dat is goedertieren. hi seyde ick woude lieuer nae scipioes exempel enen borgher houden dan dusent vyanden doot slaen Ende datmen leest dat sommighe martelaers onder hem ghestoruen sijn dat en is bij sijn consent nijt gheschiet noch wt sijn ghebot Mer wt dat ghebot van sijn voer keyseren Item die duuellen inder

Keysers

xxij iaer

Anthonius pius

an° mundi

Pausen

xi jaer
iij maenden
xxij daghe

Thelesphorus

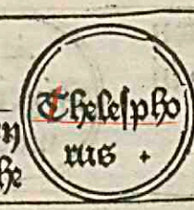

Dese was een Romeyn wt Anachorita.

Anno Xpi

Dese ordinierde te singhen ind missen Gloria in excelsis deo ꝛc dat die Engelē ghemaect hebben Ende datmen dat Ewangelium singhet inder missen voer dat sacraficium. hi ordinierde op korstnacht drie missen te singhen ende dat om veel saken wil ꝛc Item dat die clercken sellen vasten seuen volle weken voer paesschen. Wāt also als d clerckē leuen sel verscheyden wesen vand lekē leuē soe sel oeck hoer vasten discreet ende verscheyden wesen Item hi ordinierde dat niement en sel misse singhen eer dat hi tercie ghelesen heeft Ten laetsten sterf hi martelaer ende wert begrauen in vaticano bij sinte peter.

Quadratus biscop vā Athenen dese was der Apostelen discipel Ende Aristides een vermaert philosoeph dese maecten Apologeticum dat is een boeck also ghenoemt tractierende van rechten Ende doe Trayanus dat sach wert hi versoent. Hermes was een prouoest van romen ende sterf martelaer.

lucht hadden dat ghemeen volck mit alsulke boesheit soe verhardt dat die keyseren dat nijt gheheel wt doen en constē Also was die kersten naem ghehaet vanden ghenen die die afgoden aenbaden Ende sonderlinghe vanden biscoppen ende priesterē des tempels die den princen ende tghemeen volck verwecten teghens die ghelouige kersten want si aenmercten ende saghen dat haer staet ende offerhande alle daghe minrede Ende hoer houerdye soude werden versmadet want die korsten seyden dat alle die afgoden waren duuellen. van welcke afgodē al dat ghemeen volck hoopte die tijtlyke ende ewighe salicheit Eñ daer om en ist gheen wonder dat hoe wel die prince ůsoent is dat nochtans die onder saten veruolghen den kersten als quāde blasphemieres.

v^m iij^c xliij.

Sophia die edel matroen wert in dese tijt ghemartiriziert mit haer iij dochterē aldus geheten

Fides
Spes
Caritas

C xliiij.

Justinus een vermaert philosoeph was pompeyus discipel hi abbreuieerde sijn boecken Ende hi maecten een boeck vander kersten religie ofte gheestelickheit Eñ dit boeck gaf hij den keyser Anthonio. waer om wert hi den kersten goedertierē

Peregrinus was biscop Anthisiodorensis ende sterf martelaer.
Serapia starf maghet ende martelaer.
Sabina een edel wedue starf martelaer.
Maria martelaer ende maghet doe worden veel menschen ghelouich.
Euencius martelaer.
Theodolus martelaer.
Jobita martelaer.
Colocerius martelaer.

In lant van Armenien worden .x. dusent martelaers ghecruust in een groten berch ghheeten Arath Ende men hout hoer hoechtijt feestelike in der kercke op die .x. kalendas julij Ende dese martelaers hebben groten beloften bewozuen den ghenen diese mit deuocien vieren . vasten . eeren . ende aenbeden .

Keysers

Aquila een groet orateur seer vermaert ghebozen van die stede pontius Dese was die Anderde ouersetter ende beduder van moyses wett . Want in den eersten warender lxx . Interpretes of ouersetters vanden hebreeusche in griexer tael Ten Anderen was dese Aquila die eerste ouersetter uten griecke in latijnsche tael .

Galienus een groot meister in medicinen ghebozen van pergama dese beude ypocras boecken ende hij was te romen in dese tijt vermaert .
Pompeyus trogus gebozen wt spaengen dese maecte die histori van nynus tijden tot octauianus tijden toe .

an? mundi

Paeusen

Dese sat iiij jaer ij maenden Ende viij daghen Ende sterf opten iij dus Januarij .

Ignius martelaer .

Dese was een ghebozen griecx van Athenen Sijn vader hiet philosophus

Anno Xpi

Dese Ignius settede die clercscap onderscheyden elck in sijn graet hi ordinierde datter een man ende een vrou als ghevaders een kijnt uter fonten soude heffen Ende des ghelijck inder formingh . hij screef een ghemeen Epistel aen allen kerstenmenschen van enen ende driewoudighen god Item dat ghen Archibiscop hem vermet sinen suffragaen dat is sijn wijbiscop te condemmieren ten sij dat die salte eerst onder die biscoppen int provinciael consilium onder socht is Alleen wtgesondert die paeus van romen Ten laetsten sterf hij martelaer Ende wert begrauen in sinte peters kercke .
Ptolomeus was een coninck Ende een wonderlic meister wel ghelert in Astronomy hij dede daer veel meer toe dan hij gheuonden had Ende hi screef veel dinghen .
Taurus een edel philosoeph vermaert te Athenen dese seyde dat men int openbaer sel houden die manier des ghemeen volcks Mer int heymelick selmen houden dat recht der natueren ende dat goede ghelaeht .
Valentinus die ketter seyde dat ypristg een hemels lichaem aenghenomen had .
Cerdo die ketter dese was marcions meister .
Policarpus seyde dat Marcion des duuels eerste soen was .

Policarpus biscop van Ephesen ende sinte ianss ewangelist discipel hi quam te romen ende bekeerde veel ketters vā haer kettery op dese tijt hadden die heylighe mannen groten arbeyt want van buten worden si mitten sweerden ghedoot Ende van binnen wort die heylighe kerck aengheuochten mit dat venijnt der kettery Ende dese twee persecucien duerden seer lang Ende all wast dattet sweert began te rusten tot sommighe tijden Nochtant die valscheit ende archeit der ketters wort alle tijt groter ende menichuoudigher Ten laetsten wert dese heylighe man martiriziert onder den keyser Anthonius verus Ende noch xij wt dat lant van philadelphia worden mit hem martiriziert.

Hermes was een groot doctoer inder godheit ende heeft veel dingen gescreuen Die heyglihe Enghel openbaerde hem segghende datmen den paesch dach vieren sel optē sonnendach. daer na wert hi martelijt.

Papias johannis een Auditoer eñ biscop jeropolitanus dese maecte een boec gheheten vander verclaringhe der sermonen xp̄i.

Dese pius was wt italien gheboren van een stadt hiet Aquilegia Sijn vader hiet Rufinus hi starf martelaer op die vijfte idus iulij

v^m iij^c liij

.j. Pius

sat ix jaer iiij maent xxi. daghe

.C liiij.

Dese ordinierde die pinen teghens die versumelheit welcke gheschieden mochten aent bloet xpristi alst ghescreuē staet de Consecratione in die anderde distincti int Capittel Si per negligenciam Item hij ordinierde datmen die hoechtijt van paesschen altijt vieren sel op een sonnendach Item hij ordinierde datmen die ketters die van die kettery der ioden comen. ontfanghen sel ende dopense Dese maecte vijff ordinanciē Ten laetsten sterff hi martelaer ende wert bij sinte peter begrauen In vaticano.

Die vierde persecucie gheschiede in die heylighe kerck wt Anthonius verus gebot īden welkē alte veel kerstē ghemartiriziert worden mer nijt te vergheefs wāt daer om quam alte groten pestilencie doer al ytalien eñ doer meer provincien Oeck waren op die tijt grote strijden. water vloet. eertbeuinge. ende grote menichte van krieken Item dat Roemsche volck wert ouer all verslaghen.

Hier begonsten twee keyseren te regnieren wāt dese twee aenveerde ende aēna-
men dat keyser rijck na dien dat Anthonius pius doot was Mer doe lucius sterf
doe bleeff Marcus Anthonius alleen keyser Ende van hem wert ghescreuen dat
hi seer goet ende victorioess was Mer alleen verhengde hi dit quaet Als dat hi te-
ghen den kersten liet doen die vierde persecutie Item
Keysers Mē seyt dat hi so stantaftich was oeck doe hi noch Anthonius verus
een kijnt was. dat hij noch in voerspoet of vruech aurelius cōmodus
den Noch in wederspoet sijn aensicht en veranderde jaer.

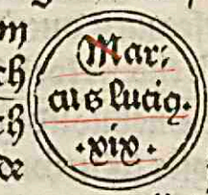

Marcus lucius. xix.

Item hi was soe goet totten ghemeen menschen dat op een tijt doe hij gheen gheld
en had eñ al sijn scat wt gegheuen was ende nijt en had. dat hi sijn ridderen mochte
gheuen. doe had hij lieuer sijn gouden eñ sulueren vaten te vercopen eñ sijns wijfs
clennoten ende ander huusraet. dan hi den senaet die landen of die provinciē beswa
ren woude Mer doe hi victori bewerff. doe loste hi dat all in welcken hi beswaert
ende belast was Ende hi verminrede die provincien haer tribuut.

an° mundi Alexander een vermaert doctoer in medicinen Ende sijn kijnt dat Ponticus
hiet storuen martelaers.

Pausen Fotinus biscop van lugdunen wert mit veel ander kersten voert gheloeff xpris
ti martiriziert.

Anno Xpi Orosius scrijft dat die strijt marcomannicum was een alte groten ende lasti-
ghe strijt Want dat volck van barbarien hadden den romeynen al om ende om be-
leghen soe datter niement vlyen en mocht Mer sommighe kersten ridderen worden
roepende o xp̄e wilt ons helpen eñ bijstaen Ter stont quamen daer grote blixemen
daert volck van barbarien seer of verueert wert. ende ruemden van daen Eñ daer
mede wert die kersten naem alte seer verbreet Ende die keyser gaf doe xpristo die
victori ende nijt hem seluen Ende die sententie welcke teghens den kersten ghegheue-
uen was. werter mede ghesachtet.

Justinus een philosoeph wert in desen tijden totter kersten gheloue bekeert dese
heef veel dinghen besceuen teghens den ketteren Ende hi wert martelijt.
Justus biscop te vyennen sterf martelaer.

Felicitas wert mit haer seuen sonen ghemartelijt dit was een wonderlick spie
ghel want dit ghesciede Als hier voermaels die seuen machabei mit haer moeder
worden ghemartelijt.

Egesippus een hystori scriuer maecte vijf boecken vander hystorie der Apostolen ende martelaren tot sinen tijt toe
Attalus van pargamo een fundament d hey ligher kercke sterfft martelaer.
Blandina een heylich vrou ende martelaer.
Victor een ridder Ende Cerena sijn wijf worden martelijt
Concordius subdyaken martelaer
Marcellus martelaer
Gayus martelaer
Poncianus martelaer
Flocellus een kijnt ende martelaer
Siminicus priester ende martelaer
Prayedis maghet dese strekende hoer ghebet rustede inden heer.
Nouatus mit xxij martelaers.
Theophilus biscop vā anthiochiē
Apollinaris biscop jerapolitan9
Narcissus patriarch vā jherusalē
Dyonisius biscop van chorinthen
Philippus biscop trecensis
Philipp9 eē rechter vā alexādrien
Eugenia sijn dochter mit haer dieres storuen martelaers
Protothus ende jacinctus martel.
Van desen lestmen veel wonderlike dinghen.

v^{m} iij^{c} lxij.

Dese sat ix jaer drie maenden en de ij daghen.

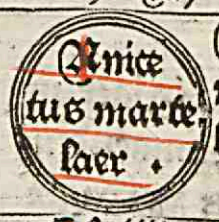

Amicetus ghebozen wt syrien wt een steghe ghheheten mirrea Sijn vāder hetede johannes Sijn hoechtijt houtmen opten xv kalendas van mey.

C lxiij.

Dese Amicetus maecte veel Canones die int hoeck vanden gheestelicken rechten ghheheten decretum tot veel steden beschreuen staen ghelijck ander heylighe vaderen scriften die hoer bloet in een testament ghegheuen hebben Ende daer om werdē se ghheheten Canones wantse eerst vanden heylighen apostolen daer nae vanden martelaren ende ander heylighe doctoren die al prelaten hebben ghweest int beghīsel der heyligher kercke Ende vanden heylighen consilien ghordiniert ende ingheset sijn Sij en sijn oeck nijt ghemaect bij enigher mēschen vijndinghen Mer si sijn ghedicht doer die gracie eñ saluinghe des heyligen ghheestes Eñ so wie dat vermetelick straffet die heylighe Canones die blasphemiert inden heyligen ghheest alst beschreuen staet inden decreet int Capittel violatores xxv .q. prima dese Amicetus heeft veel statuten ghemaect van die staet der biscoppen ende hoer consecracien. hij ordinierde dat een clerck ghheen lanck haer. noch ghheen lang baert soude hebben Mer hi soude hebben een crune opt middel van sijn hooft recht wndet Ten laetsten sterf hi martelaer onder Anthonius verus Ende hij wert begrauen inden weeh ghheheten Appia in sinte Kalixtus kerchoff.

Dese Cōmodus was Anthonius verus soen hi was mēdallen van quāder geruft ende heel oncwsch. hi was so seer quaet datmen hem hetede een vyant des menschelike gheslachtes. hi dode alte veel senatoers ende bij sonder dede hi doden die hē dochte dat die edelste ende verstandelste waren. hi was so houeerdich ende vermetel dat hi dicwil een leewē wel aen toech gheuende daer in te kennen dat hi een coninck der menschen waer. ghelijck een leewe die coninck der beesten is. Mer daer die stantafticheit der martelaren blenct. daer ist verdrietlicte spreken van vleyschlicheit der wertliker menschen Ten laetsten wert dese cōmodus gheworcht Ende also stert hij.

Keysers

Com: modꝰ au: relius — xiij jaer. lucig antonig

Die ketters Cathafrige stonden op wt lant gheheten frigia dese segghen dat sij alleen hebben die heylighe gheest En dat die heylighe gheest noch den apostolen noch niement anders ghegheuen en is Item die Meisters van dese kettery waren Mōtanus prisca ende Maximilla.

an° mundi — v^m iij^c lxxiij

Dese was geboren wt Campaengen wt eē stadt fundana Sijn vāder hiet Concordius dese sterf martelaer op ten kalendas van mey.

Paeusen

.j. Sother mar. — ix jaer iij maenden xxi daghe

Anno dm̄ — C lxxiiij

Dese sother ordinierde dat een nonne soude draghen een wiel Mer gheen corporael of heylighe dwelen en souden si aen tasten Noch gheen wierwock werpen inder kercken Ende wanter veel periculen ende last inder hilike gheuielen daer om ordinierde hi datmēt wijff nijt voer echt en sel houden ten si dat si eerst vanden priester ghebenedijt waer Ende van hoer ouders ouergheleuert ende vanden naesten vrienden wel bewaert waer Ten laetsten na dat hi heylichlick gheleuet had sterf hij een salich martelaer gods Ende wert in sinte peters kerck begrauen Ende die paeusstoel stont ledich xxij daghe lang.

Terculianus van Affriken is inder heyligher kercke seer vermaert.

In dese tijt wordt den heylighe kercke die eerste vrede ghegheuen Mer die vrede en duerde nijt lang.

Theodotion die derde ouersetter van moyses wett.

Helyus was een out man ende wert keyser tegens sinen wil. hi en woude nijt datmen sijn wijff soude hieten keyserinne Noch sijn soen keyser. hij en nā nye geen ghiften. Noch nye en dede hi wraeck. hi wert doot gheslaghen in sijn vi maent van julianus die na dat rijck stondt. mer hi en vorderde nijt Want als hij desen heliū versloech so wort hi van seuerus weder verslaghen.

helyq. ptinax seuerq.

Dese seuerus was wt Afren gheboren Eñ na dat hi keyser wert doe streed hi iij. ciuijl strijden inden eersten ūwan hij julianum die dat keyser rijc aen vocht ende hi dode hem te romen Die anderde strijt had hi teghens piscennium Ende den derden strijt street hij in gallien teghens Albinum die julianus ghesel was. hij verwan ende vacht heerlick eñ aen beyden parthien word veel bloets ghestort. dese seuerus was van natueren seer boess ende quaet Altijt was hi vermoyt van strijden. hi regierde dat ghemeen goet seer starcklick ende mit groten arbeyde. hij verwan die parthos. die van Arabien. die Adiebinos die joden. ende samariten. hij bracht veel provinciē ende nacien van volck aen dat roemsche rijck. hi was seer wel gheleert in natuerlike constē ende oeck inden weerliken rechten. hi verwecte die v. persecucie teghens die kersten Ende daer om leet hi veel wederspoets Namaels nae groten strijden tymmerde hi ī britaengen een alte sterc ken valleye vā hondert ende xxxij passen Ende hi starcte dat mit veel toernen van die een zee totten anderen verlengde hijt Aldaer sterf hi aen een zuyct bi een stede gheheten Eboracum.

vm iijc lxxxiij

Eleutherius. n:r

Dese was een grieck wt die stede Nycopolis hi sat xv jaer vi maent vi dage Sijn vader hiet habundq

C lxxxiiij

Dese ordinierde nader apostolen ordinancie dat die kersten souden eten alle ghewoentlike spijse die redelic eñ menschelick waer Item dat nyement van sijnre graden verstoten en soude werden hi en waer eerst beschuldicht. ghelijck onse here god dede die judam toe liet alsoe lang als hi nijt beclaecht en was: Want alle dat ghene dat judas daer en binnen onder den apostolen dede. dat bleeft van weerden om die weerdicheit wille sijns dienstes Item hi ordinierde datmen gheen sentencie gheuen een moet ten sij dat die ghene teghenwoerdich is die die saeck sijn is daert oerdel sel in ghewesen werden. hi seynden legaten totten Coninck van brytaengen geheten lucio die hem mit sijn volck souden dopen Ten laetsten wert dese Eleutherius martiriziert op die vij. kalendas Junij Ende wert begrauen bij sinte peter in vaticano.

Englant wert bekeert ende ghebrocht totten gheloue mit groeter solemniteyte also ghering Als lucius die coninck ghedoept was En̄ doe nam dat ghemeen volck wt sijn exempel dat gheloeff vredelick aen ende si worden doe mede ghedoept Fuganus en̄ damianus waeren die legaten vanden paeus daer gheseynt die dat woert gods en̄ dat kersten gheloeff daer eerst predicten

Keysers

Lucius coninc van britaengen dat nu enghelant heet die wert totten kersten gheloeff bekeert En̄ hij wert mit sijn volck ghedoopt van twe religiose mannen Als fuganus ende damianus die van den paeus Elentherius daer ghesemt waeren

Leonides Origines vader wert voer gheloeff cristi onthoeft en̄ starf martelaer Origenes was doe xvij. iaer out ende was bereyt mit sinen vāder martiriziert te werden Mer sijn moeder belettet hij verloer al sijn patromonium om dat hi kerstē gheworden was hij leerde die scoliers hoer gramatijck En̄ van dat loen dat hi ōt feng daer mede voede hij sijn moeder mit vij. broeders

Anno mundi

Audecius subdyaeck was policarpus discipel en̄ wert martiriziert

v^m iiij^c xciij

Paeusen

dese sat x: iaer ij. maendt en̄ xij. daghen

dese was gheboren wt afren Sijn vāder hiet Felix hij starf martelaer op die vijfte kalendas Augusti. ende leyt begrauen bij sinte Peter in vaticano

Anno xp̄i

C xciiij

dese victor ordinierde bij rade der biscoppen die in Allexandrien int lant van palestinen tottet consilium ghewepen worden daer hij self tegenwoerdich was dat men altijt den paesch dach soude vieren op een sonnendach wāt voermaels plegen veel biscoppen wt Asyen ende vten oesten hoer paeschdach te vieren mitten ioden Item hij ordinierde so wie vā den hidenscap ghelouich word dat men die ind noot soude mogen dopen het waer ter zee off in der Riuieren of fonteynen en̄ in allen natuerlike wateren Ten laesten sterff hij martelaer

Hyreneus biscop van lugdunen wert mit veel clerken en̄ leken martiriziert

Clemens een philosoep wt Allexandrien

Panthenus stoycus wt Afriken een histori scriuer

Allexander narcisci was een nauolgher origenis.

Die vijfte persecucie der heiligher kerke ghesciede wt ghebot des keysers Seuerus Na welker persecucie ter stont volchde die godlike wrake want daer op stonden die Ciuijl strijden daer die Romeynen seer mede verghinghen

¶ Merct hier neerstelick ende wetet dat als die heylighe doctores scriuen so hebben hem die romeynen dicvil gheset teghens die heylighe kerck mer nye wijslicke Ende want die ghemeent der verstandelre menschen houden dat die beste ende edelste manier van victori te vercrighen coemt bij die duechde der paciencie ende lijdsāheit. daer om ist kenlick dat die heylighe kerck heeft lidende haer noot verwonnē in dese tijt spraken die keysers. wi en willen nijt datmen ons ghebieden sel Want wij hebben alle die werlt te ghebieden Alleen sijn die Romeynē vermaert die alre gheleerste te wesen Namaels doe die heylighe kerck in langhe druc ende in groot liden haer ghelieden had. ist sonder sweerde off ander wapen hier toe ghecomen dat die grote maiesteyt des roemsche rijcks oetmoedelick beleden heeft dat die keyserlike rechten haer nijt en veronweerdighen onddanich te wesen den heyligen gheestlike rechten dit is die veranderinghe des ouerste rechterhant gods Daer om wilt ghi verwinnen so leert lyden Het is een teyken vā volmaecte wijsheit dat een hem seluen ongheleert ende onwijss achtet.

v^m iiij^c iij.

Dese was een romeyn Sijn vāder hiet habundus Hij sat ix jaer vi maenden ende x daghen hij wert martiriziert op die vij kalendas septembris.

ij^c iiij.

¶ Dese Zephering ordinierde dat Alle kersten menschen souden tot haer xij. jarē dat heylich sacrament ontfanghen opten heylighen paeschdach in teghenwoerdichheit alle kersten menschen clercken ende leecken Hij ordinierde dat die vaten des outaers souden wesen van glass of van coper. mer nijt van gheenrehande hout ghemaect Alsmen hier voermaels plach dat bloet ons heren te consecrieren in houten vaten Namaels worden die glasen kelcken verboden somē leest de Consecracione in die eerste distincti int capittel vasa Item datmen die ordiniering der pristerē ende leuiten soude doen op ghesette tijden ī teghenwoerdicheit van veel luden hoechlick ende eerlick van gheproefde ende gheleerde Nocht heeft hi veel ander saligher ordinancie ghemaect Ten laetsten starff hi martelaer Ende wert begrauen in die vrede gods.

¶ Arthemonis was een ketter hij seyde xpristum te wesen een puer mensch dese kettery hebben veel menschen mit hem ghehouden.

Och och waer is nu ghebleuen der ouder Romeynen grote voersienicheit strenghicheit. eerbaerheit. eñ onsprekelike wijsheit Och leyder huden daghes is dat keyserlike rijck gecomen totter dwaser handen Nota. Ist dat een dwaes sijn dwaesheit bekent so isser noch wat wijsheit in Mer acht hij hem seluen wijs. so is sijn dwaesheit volmaect

Keysers

anthonius caracalla

Als dan en mach hij niet gheleert werden wāt hij scuwet dat gheselscap der wijsē ende verselt hem mit sijns ghelijck

Dese anthonius seuerus soen was strengher dan sijn vader hij was seer oncwsch dat hij sijn stief moeder nam te wijff. hij dode den raetsman papinianum Ende ghelijck hij een ander dede so vielt hem weder. want hij die seer quaet was. wort van sijn vyanden verslaghen daer veel menschen hoer in verblide Item wetet dat dit is gheweest die manier d sotter menschen dat als sij machtich worden so warē si dē wijsen contrarj. ende vervolchden die. Ende als die wijse ghedoot waeren doe moesten die dwaesen van noots weghen vergaen

anno mūdi

v^m iiij^c xiij

Paeusen

Calixtus was een romeyn sijn vader hiet dimetrius hij sterff martelaer

sat vijff iaer ij maenden x daghen

anno xp̄i

ij^c xiiij.

Dese Calixtus onder veel gueder wercken maecte hij een kerchoff Inden weghe van Appia daer veel dusent martelarē begrauē sijn Ende dat heit nu sinte Calixtus kerchoeff. hij ordinierde die quater temper te vasten. Item hij ordinierde onser vrouwe kerck ouer den tyber Tē leesten wert hij martiriziert ende wert begrauen op sijn kerchoff

Origenes een groot doctoer leyde een heylich leuen. Ende hij is seer vermaart in die heilighe kerck van desen vijntmen contrarj scriften bescreuen Want sommighe segghen dat hij seer goet gheweest is Ende ander meisters segghen contrari. het is bouen maeten groet wond dat die doctores van desen contrari scriften of opiniē gehadt hebben Ouerleset Ecclesiasticam historiam Int seste boeck eñ oec op ander plaetzen ꝛc̄ Ic en heb gheen concordanci van desen scriften gheuonden End off hij behoudē is off nijt dat beuele wij den heer dien alle ding kēlic is ꝛc̄ Seer naerstelicke vijntmen bescreuen van verscheyden doctores van Sampson Salomon Trayanus Ende van desen Origenes off sij behouden ende salich sijn off nijt Eñ wāt mēt sonder perikel nijt weten en mach ende die kercke hier gheen sekerheit off en heeft daer om beueeltment den here ꝛc̄

Materng was een jaer lanc keyser hij aen vacht dat rijck mit sijn soen ende wort wt een oploep der ridderē mit sinen soen dyadumeno ůslaghen

Anthonig Aurelius leefde in lelike son den Ende hi was onbehoerlike oncwsch soe dat hi gheen oncuuscheit ghehantiert en liet hi wert te romen verslaghen mit sijn moed wt een oeploep van sijn ridderen ghekijck maternus verslaghen was.

een jaer
iij jaer
mater
ng. antho:
nig au
relius.

Die vijfte ouersetting ende beduding der scrifture wert in dese tijt in jherico gheuonden daermen den meister nijt of en kennet waer om wertse gheheten Volgata

Volpiang een wel gheleert man ī die weerlike rechten was in dese tijt vermaert.

Palmacius martel mit al sijn huusghesin.

Felix mr̄	Priuatus martel	Cecilia martel	Julita martelaer
Calopedig mr̄	Anelinus martel	Maximg mr̄	Mertina martelaer
Astorig mr̄	Tiburcius martel	Luciang mar̄	Barbara mr̄.
	Valerianus martel	Ciricus mr̄	

v^m iiij^c xxiij.

Vrbang was een Romeyn Sijn vad hiet poncianus hi wert martiriziert En sijn hoechtijt houtmen op die viij. ydus Julij.

j.
Vrbanus
mr̄.

sat viij jaer
xi maent
xxi daghen.

ij^c xxiiij.

Dese Vrbanus was een romeyn van edelre ghelacht in sijnre kijntheit was hi een goet kersten hi bekeerd veel ende brachtse tottē kersten gheloue. hi ordinierde dat die priesteren den dienst gods souden doen mit gulden kelcken off sulueren off tynne of coper daermen van armoede nijt bet en mach Ende daer gheen west ī en quaem. bij desen Romanus tijden began die roemsche kerc eyghen eruen te besittē daer si den clercken ende notarien mede versach die de wercken der miraculen beschreuen want hier te voren plach die kercke slechts aelmissē te ontfanghen ghelijc bij der Apostolen tijden Ten laetsten wert hi martiriziert ende wert mit sinte cecilien begranen.

¶ Dese Alexander had een kersten moeder gehiten mameas die van Origenes be
keert was Ende ter bede van sijnre moeder en veruolechde hij den kersten nijt. hij
was een seer duechdsam iongheling. hij regierde tgemeen goet seer wel bij rade
des raetsmans vlpianus die een gheleert prince in den rechten seer vermaert was
Item in een groet strijt so versloech hij xersen coninck van
xiij jaer — Alexād mamee — parsen Item hij vervoerde sinte Thomas lichaem vā in dien
tot syrien ende also quam hij tot edissen in Abagarus stadt
Ten laetsten wert dese Alexander onthoeft tot mens wt een
op loep van sijn ridderen

¶ In desen tijden sachmen een wonderlike spiegel van twerehande manier van mar
telaren Als martelaers xpristi. ende des duuels martelaers Item Martelaers
xpristi waren die heylighe paeusen. Ende ander prelaten mit hoer ondersaten die
oeck kersten waren ende voer dat kersten gheloeff hoer bloet willichlic ghestort heb
ben Mer des duuels martelaers waren die keysers ende ander princen mit hoer
ridderen ende knechten die voer tghemeen goet ende om der duuellen eer hoer seluē
ende veel ander menschen ghedoot hebben op dat sij regnieren mochten Een ghelike
pijn mer een onghelike saeck des pijns Ten is nijt vreemt dat xpristꝰ martelaers
heeft Mer groot wonder ist datter duuels martelaers sijn die den duuel ende den
werlt dienen Certeyn hudens daghes vijndtmen jn groot ghetal duuels marte-
laers Mer mtelaers xp̄i en vijndtmē so veel nijt: hoe veel worter gheuonden die ō
des werlts eer om ghenuechte des vleysches eñ om tijtlicke verganclick goet hoer
in periculen des doots setten ende ten laesten onghedwonghen steruen sij willichlick
Mer onse here xpristus en heeft nyement gheboeden datmen die kersten doden sel.
hoe wel dat hijt een corte tijt verhengt heeft. Siet nv dat onse martelaers xpristi
nijt te glorieren staet recht off sij wat groets ghedaen hadden om dat ewighe leuen
te vercrighen Als wij aensiē dat die wertlike menschen dus ghestreden hebben om
tijtlike glorie te verweruen. hier off leset Augustinum jnt vijfte boeck van der
stadt gods seer suuerlick

Die seste persecutie gheschiede in die heylighe kercke wt ghebot des keysers maximinus Mer hi en ontghing nijt onghepincht Want na dien dat hi die kersten veruolchde doe wert hi ter stont uslaghen dese persecutie was sondling tegens den prelaten ende clercken.

Julianus een hystori scriuer was in dese tijt vermaert.

Dese paeus pontianus ordinierde alsmen seyt datmen die psalmodye opten dach eñ inder nacht in allen kercken singhen sel Item hi ordinierde dat die priesters eer dat si missen doen: sullen hoer biecht spreken lesende die Confiteor deo celi &c dese wert verdreuen ende inder ellenden van sardinien gheseynt daer hi martiriziert wert Sijn lijchaem wert weder te romen ghebrocht van sinte fabianus Eñ wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff.

v^m iiij^c xxix

Pontianus was een Romeyn Sijn vad hiet Calphurnius.

Pontianus mr̃. sat vijff jaer ij maenden ij daghen ende hi starff op die xiij kalendas decembris.

CC xxx.

Na dat pontianus doot was wert dese Ciriacus paeus Ende sat een iaer ende iij maenden int jaer ons heren ij^c ende xxxv Itē want dese Cyriacus teghen der clercken wil dat paeuscap achterliet Ende settede Anthewos ī sijn stede Ende hi te Colen voer mitten elf dusent maechden daer om en wert hi onder die paeusen nijt ghetelt Want die Cardinalen meenden dat hi om wellust der maechden ende nijt wt deuocien sijn paeuscap ghelaten en hadde Nochtans was hi een reyn maecht Eñ wert mitten maechden ghewent somen leest in die legende vanden xi dusent maechden Itē anders wilmen segghen dat dese xi dusent maechden ghepassijt worden in des keysers martianus tijt doe Celestinus paeus was dat bet te ghelouen is nader legenden vanden heylighen maechden.

Cyriacus paeus eñ mr̃

Dese Maximinus wert keyser buten consent vanden senatoers End so ver volchde hij die kersten Ten laesten lieten hem sijn dienres ende wert verslagē van een die hiet pupiniang. Eñ mit hē word oeck verslagē sijn cleyn soē die oec Maximinus hiet Item dese pupinianus Ende sijn broeder Albinus wouden keysers wesen Mer sij worden thans int pallaes verslaghen.

Keysers

Maximinus iij. jaer.

Dese Gordianus quam te romen eñ na dat hij die van parthen verwonnē had doe wert hij van den rechter ghehieten philippus ende van sijns selfs volck mit droch verslaghen.

Gordianus vi jaer.

Theodorus biscop bij ponten Dyonisius biscop van Alexandrien dese was Orighenis discipel eñ heeft veel scriften ghelaeten

Die Xi^m. maechden worden te Coelen ghepassijt jnt iaer ons heren ij^c xxxvij. vādē hunen wt ghebot des keysers Maximinus

an^o mūdi v^m iiij^c xxxiij

Paeusen

Dse Antheros off Ancherus was een grieck sat iij iaer een maent ende ix daghe.

antheros martel.

anno xp̄i ij^c xxxiiij

Dese Antheros ordinierde datmen die biscoppen wt haren stoelen soude mogen oū uoren in anderen kercken Ende datmen soude bescriuen der martelaren legende. Ten laesten wert hij martiriziert onder den keyser Maximinus Ende wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff opten iij nonas Januarij

¶ Affricanus julius was in desen tijden seer vermaert Ende veel gheleert in die heylighe scriften.

¶ Typrianus een glorioess doctoer ende biscop van carthagen dese was seer vermaert Ende hi wert in dese tijt martiriziert

¶ Porphirius een groot philosoeph dese heeft ghemaect die predicabilia hij was een groet vyant seer contrari den kersten gheloue. dwaeslick blafte hi tegens die waerheit Eñ die heylighe doctoers bedwonghen sijn dwaesheit so dat hi nijt meer en vorderde noch gheen verstant en had van dat gheen welcke hij seyde ofte affirmierde.

¶ Dese Philippus was die xxiiij keyser na Augustum hi maecte sijn soen philippum mit hem keyser Dese twee waren alle beyde kersten. Ende dese was die eerst ende dat principael hooft van allen kersten keyseren. hi wies also int gheloue dat hi sijn sonden openbaerlike bichtede. Ende stont in die hoechtijt van paesschen onder die ander menschen die een. penitencie dedē te ghebode des paeus fabianus Itē sijn scat deylde laurencius Tē laetstē wert hi van decio den keyser in droch verslaghen.

Philippus vij jaer.

kerstē man

Decius. iij. jaer.

Dese decius was ghebo:ren wt dat nederste pannonien hi was die alre quaetste. mer cloeck te wapen. hi hatede den armen. hi veruolchde die kersten. hij versloech die keyser philippū mit sijn soen dat sijn heren waren Ten laetsten wert hi mit sijn soen onder den barbaren verslaghen.

v^m iiij^c xliij

Fabianus mr̄.

Dese was een Romeyn Sijn vader hiet oeck fabianus Ende hi sat xiij jaer xi maenden eñ xi daghe

ij^c xliiij

¶ Dese heylighe man fabianus doe die paeus Antheros begrauen was verbeyde hi mitten anderen kersten. datmen een paeus soude kiesen Ende aldus verbeyden de quam Aldaer seer haestelick een scoen witte duue vlieghen op sijn hooft seggende O fabiane du selste paeus gheordiniert werden Ende daer wt wert hi ghecoren Item hi ordinierde datmen Crisma dat is theylich oly consecrieren sel alle jaer opten witten donredach Alst bescreuen staet de Consecracione jnden iij. distincti int Capittel lr̄is Item hi ordinierde vij dyaconen die mit. vij. notarien trouwelick souden scriuen die leghenden der heyligher martelaren Ten laetsten na dien dat hij veel wercken heylichlick ghevrocht had. wert hi van decio den keyser martiriziert Ende wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff Sijn hoechtijt houtmen feestelic inder kercken opten xiij kalendas Januarij.

¶ Dese Gallus ende volusianꝰ regnierden iij jaer ende iij maenden Sij voerden Een ciuijl strijt teghens Emilianum daer si in verslaghen worden Ende Emilianus wert in die derde maent daer na verslaghen Men seyt dat gallus starff van ouer aticheit dat hi sijns buucks gheen maet en wist.

Keysers

¶ Die vij persecutie inder heyligher kercke geschiede wt ghebot des keysers decius Ende was seer lastich mer nijt duerachtich want ghelijck dattet sijn voeruaders gheschiet was so ghewielt hem Ende hi wordt thans verslaghen.

Gallus. ij. jaer. ende volusianus ende iij maenden

¶ Alexander biscop van jharusalem eñ mr̃.
Moyses priester eñ martelaer
Maximinus priester eñ martelaer
Proximꝰ priester eñ martelaer.

Appellonia maget eñ mr̃
Serapion martelaer
Nicostratus dyaeck eñ martel
Agata maghet eñ martelaer
Die seuen slapers
Abdon eñ sennes martelaer
Anathalia maghet eñ martel

an° mundi

v^m iiij^c liij

Paeusen

¶ Triphon een kijnt worp die duuellen vten menschen Ende hi wert in nycea martiriziert.
Victoria maghet eñ mr̃.

Cornelius mr̃.

Dese was een Romeyn hij sat iij. jaer ij maenden ende x daghen.

Anno Xpi

ij^c liiij

¶ Dese Cornelius voert een eerliken naem van groter heylicheit hij heeft vã god ontfanghen sonderling macht so dat hi is een groot maerscalck ouer besuychte menschen Item hi nam sinte peters ende sinte pauwels lichamen wt die stede die Catucumbas hiet ende hi leydese veel eerliker in een verheuender plaetze bij hulpe van sinte lucina Item hi ordinierde dat die priesters voer die gherechticheit soudẽ moghen sweren Ten laetsten wert hi mit meer ander kersten martiriziert op die xviij kalẽdas Octobris.

¶ Nouatus priester der kercke van Romen js gheworden een ketter segghende dat god die sondaren die vter gratie gods gheuallen waren ghenãde weygherde. Waer om wert te romen een consilium ghehouden teghens hem in decius tijdẽ daer lx biscoppen vergãdert waren in welcken consilium hi dampniert ende verdoemt wert.

¶ Dat Eerste scisma dat is die eerste twist inder heyligher kercke gheschiede omtrent dese tijt Want Nouatus hielt hem seluen voer paeus teghens Cornelium Mer Cornelius was ende bleef paeus.

Dese Valeriang was eerst een wel stridende mā die veel tijt victori had Mer na dien dat hij die kersten veruolchde doe wert hij thans gheuanghen vāden Coninc van parsen Ende wert hem so seer onderdanich dat die Coninc vā parsen altoes als hij op clam te peerde so settede hij sijn voet in valerianus neck Ende ten laesten wert hij verslaghen Hier aff wert galienus verveert ende stelde die heylighe kerck weder in vrede Ende want hi gheen volcomen wraeck en dede vant kersten bloet datter ghestort was daer om verghinghen die romeynen mit veel strijden.

xv iaer — valeriāg Galieng

Mer die goedertieren heer en liet datgemeen goet mitten romeynē die vol na desperaet ende mistroestich waeren nijt vergaen. want ter stont hijr na worden veel tyrannē verslaghen Eñ die romeynē vercregē doe voerspoet dat sij nijt en vermoede hier off leset Orosium

Sabellius was een ketter jn dese tijt vermaert hij seyde dat xpristus nijt en was die soen gods missakende drieu oudicheit der personen.

Lucius mr̄ — Dese was een romeyn hij sat iij jaer iij maenden ende iij daghe

j. Stephāg mr̄ — Romeyn sat iij jaer ij. maenden ende xv daghen

Dese Lucig ordinierde dat ij priesters ende ij dyaconen souden altijt bij den biscop wesen. Ende hem volghen in allen plaetzen waer hi ghing om tuychnisse der eerbarheit te gheuen hoe wel dat die sekerheit sijnre cōsciencien hē ghenoech was tot sijnre zielen salicheit Noch tans om der quaden menschen wil moet een biscop hebben eengoeden naem Alst bescreuē staet de Consecratione in die eerste distincti Jubemus. dese Lucius wert eerst in ellende verseynt Mer na quam hij weder ende wert van Valerianum onthoeft

Dese Sthephanus ordinierde dat die priesterē eñ leuiten die geheylichde cledeen nijt dragē en souden dā inden kerck totter diensten gods Alst bescreuen staet de Consecra jn die .j. distincti. vestimenta Hij bekeerde veel heyden. Ende begroeff veel martelaren lichamen Namaels wert hij gheuāghē eñ tot sijnre bede wert der afgoden tēpel destruert Tē laeste wert hi martiriziert daer hij inder missen stont ende celebrierde

Die achte persecutie gheschiede inder heyligher kercke wt des keysers valeria-
nus ghebot om welcke persecuti wil wordē die romeynē alte lastelike ende zwaer
like gheplaecht Vāt in des keysers decij tijdē was daer een gemeē pestilentie ī al
len plaetzen der werlt daer dat ghebot ghegaen was datmen die kersten soude ver
uolghen Mer dese wraeck gods was noch lastigher want dat roemsche rijc wort
destrueert so dat alleen nijt en verghinghen die de kersten doden mer oeck mede al-
le die gheen die daer consent toe gauen worden verslaghen Want tot allen canten
op stonden grote strijden Ende dat lantscap gheheten dacia ouert water dat danu-
bium hiet wert inder ewicheit verdestrueert. dit is gheweest die eerste destructi
des keyserlike rijcks die nijt recuperiert word.

Keysers

Priscus mr̄ patricius martel Prothus martelaer
Malchus mr̄ Fructuosꝰ martel Jacinctus martelaer
Marinus mr̄ Eugenia martel Claudia martelaer.

an° mundi v^m iiij^c lxiij.

Pausen

.ij. Sixtus. mr̄.

Dese was een grieck gheboren van Athenen En̄
sat twee jaer xi. maent ende vi. daghen hij wert
martiriziert op die vij ydus Augusti.

Anno Xp̄i ij^c lxiiij.

Dese sixtus was laurentius sijn gheestelike vāder hi ordinierde datmen die mis
sen op een outaer soude doen datmen te voren nijt en plach te doen. Ten laetsten
wert hi martiriziert ende veel ander mit hem wt des keysers galienus ghebot die
Anders gheheten wert decius Als vincentius en̄ ander doctores scriuen dit is die
waerachtihste opinie somen leest in sinte laurentius legende.

Tot Romen worden xl kersten martiriziert
In Affriken iij^c martelaers mit ontallike veel
ander kersten die in dese persecutie worden mar-
tiriziert
Cyrilla decius dochter maecht ende martelaer
Xlvi ridderen martelaers
Trophina decius wijff martelaer.

laurētiꝰ j. glorioess mr̄
Felicissimꝰ martelaer
Agapitus martelaer
Romanus martelaer
Ypolitus martelaer
Concordia martelaer
Hyrneus martelaer
Habundus martelaer.

Claudius verwan eñ versloech die gothen Allemanien eñ Gryekē die wel xv. iaer lang Illiricum eñ macedonien beleghen hadden Ende daer mede so verdiende hij een gulden beelt ende een gulden schilt int Capitolium te romen vandē romeynen Ten laesten starf hij aen een zuyct

Claudiꝰ ij iaer xvij daghen
Quītillꝰ xiij daghen

Die alre wreetste ende groefste kettery der manicheen nam hier oerspronck Ende began van een gehieten manes gheboeren wt persen scarp van sinnen eñ barbarich van zeeden dese seide te wesen twe beginsellē daer alle dinghen oersprong off nemē

Quirinus martk	Te Roemen ij^{c} ende lxij martek	Eusebius monic eñ mr̄
Abbacuck martk	Cesariꝰ dyaken eñ martelaer	xlvi. martelaers
Julianus martk	Leontius raetsman eñ martek	C. eñ xxj. martelaers

.j. Dyonisiꝰ mark — deses coemst en vijnt men nijt. Hij sat ij. iaer eñ iij maenden

.j. felix martelaer — Romeyn sat ij. iaer eñ x maenden

Dse dyonisius onderscheide die perrochien ghebiedende dat die pastores souden een yghelijck in sijn termijn content wesen Tē laesten wert hij martiriziert eñ begrauē in sinte Calixtus kerchooff

Dese felix ordinierde datmen soude misse doē op die reliquiē der martelaerē Itē hij ordinierde datmē ī der kerkē soude alle jaer hoech tijt houden van die kerckwijdinghe Tē laesten wert hij martiriziert ende begrauē in sijn kerck die hij ghesticht had opten iij kalendas Junij

¶ Die neghende persecucie gheschiede inder heiligher kercke wt des keysers Aurelianus ghebot in welcke persecucie alte veel kerstē martiriziert worden Itē vanden hemel viel een alte zwaer blixem daer die princen of verueert worden als een teykendes toerne gods Ende als vermanende dat hi soude weder roepen die sententie welcken hij teghens den kersten ghegheuen had Ende want hi die nijt weder roepen en

Keysers

Aurelianus.

vijff jaer ende vi maenden woude daer om wert hi vanden blixem verslaghen.

Columba maghet eñ martel
Quirinus martelaer
Patroculus martelaer
Agapitus martel
Leonilla martelaer mit haer derden.
Priscus martelaer

Dese Aurelianus was in den eersten den kersten menschen seer goedertieren Waer om verleenden hem god ouer al sijn vyanden grote victori Ende sonderling ouer die gothē Mer hi wert bedrogen eñ ombeuangen mit raet der boser menschen Ende na dien dat hi die kersten seer wreetlick veruolchde en had hij nye enen goeden dach. mer hi wert ter stont ghedoot.

an° mundi

Theodora martelaer — v^m iiij^c lxxiij.

Paeusen

Simphorianus mr̄
xlviij martelaers
iij^c eñ xlij martelaers

Basiledes mit veel and kersten worden martiriziert.

Euticianus mr̄.

Wt Tuscien sat viij jaer x. maenden iij daghen.

Anno Xpi

ij^c lxxiiij

Marcus cōfessoer

¶ Dese Marcus als sommighe hystorien segghen so wert hi mede gheset in die linie ende ghetal der paeusen ende dat hi naden paeus felix dat paeuscap soude beseten hebben viij jaer lang Alleen dese Marcus heeft ontgaē dat hij nijt en martelijt en wert onder so veel parsecucien Mer hi starff Cōfessoer Ende is begrauen in sijn kerck int middel van romen Item damasus vincencius eñ Martinus en maken gheen menci van desen Marco.

¶ Paulus die eerste heremijt was in dese tijt vermaert.

¶ Euticianus was die heylichste eñ die deuoetste paeus hi begroef mit sijn eyghen hant op verscheyden plaetzen iij^c ende. xliij. martelaers Itē hi ordinierde so wie dat een martelaer groeff dat hijs sonder choer cleet nijt grauē en soude noch sonder stoel Itē hij ordinierde datment koern ende bonen soude gebenediē opten outaer Tē laetsten wert hi martiriziert ende op sinte calixtus kerchoff begrauen

Maria egipciaca die een ſondaerſte was dede in deſer tijt in der woeſtinen alte gwe te penitẽcie wel xlvij iaer lang Ende ſi was ſeer vermaert in deſe tijt Ander meiſ ters ſeggen dat ſi was int iaer ons heeren iij^{c} ende lxxx Die abt Zozimas heeft hoer leuen beſcreuen

Deſe tacitus was eẽ goet man Mer hi en wegnierde nijt lang. hij wert verſlaghen in ponto. Item florianus wert verſla ghen in tharſen

Tacitus floriang. vi maent iij maent

Probus vijf iaer. iiij. maẽt

Deſe Probus had veel tijt victori hij voerde veel ſtrijden. hij verſloch bij co len bonoſum ende proculũ hij wert mit den ridere ende knechten bij firmium ver ſlaghen

Carq ende ſijn ſonen ij. iaer Carinus Numeniaq

Deſe carq was in allẽ dinghẽ quaet hij wert vanden bliẽ verſlagẽ .hij voerde een ſtrijt te gens den parthen daer ſijn ſonen Carinus en numeniãq mitte ſwer de verſlaghen worden

v^{m}. iij^{c} lxxxiij

Gayus martelt. gheborẽ wt dalmacien van dyocleſianus gheſlacht Sijn' vader hiet gallus deſe gayus ſat vi. iaer iiij maenden en ix. daghen hij ſtarf martelaer opten x. kalendas vã mey

ij^{c} lxxxiij

Deſe gayq ordinierde dat niemant hem vermeten en ſoude biſcoppen ofte oeck An der clerken voer weerlicke rechteren te beclaghen Item dat ghen heydẽ ofte ketter ſoude enighe kerſten moeghen accuſieren of tot quader famen brenghen. Item hij ordinierde dat alle clercken mit duſdanighe graden ſouden op clymmen ſo dat men eerſt ſoude werden hoſtiarius dat is een doerwachter. daer na lectoer. daer na exor ciſt of beſweſer daer na accolitq daer na ſubdyakẽ dyakẽ en prieſter. hij vloech oeck voer dyocleſianus perſecuie ende woende in Cripten Ten laetſten ſterf hij marte laer onder dyocleſianq Sijn hoechtijt houtmen opten x. kalendas van mey

Conſilium van Anthiochien wert in deſe tijt gehouden tegens den ketter paulus ſamoſetanum in welke hij dammiert wert en beweſt van biſdom

Dyocletianus was die alre houeerdichste. hi verbrande alle die boekē der hey
ligher scrifturen Eñ hij veruolchde die kersten ouer al die werlt x jaer lang. Hij
liet alre eerst sijn clederen ende gheschoeyte mit ghesteente besticken Ende alle voer:
gaende princen pleghen mit slechte purpuer hem te vercleden. hij voerde veel
strijden. hi nam maximianum herculium tot eē ghesel sijns rijcks
Ende hi maecte galerium eñ cōstancium mede keysers om noots
weghen der strijden. hi woude voer god aenghebedet wesen Onder
desen tween was die tiende persecucie ende die meeste van allen Al
so dat bij marcellus des paeus tijden binnen xxx daghen wel xvij dusent mēschen
voer dat kersten gheloeff ghedoot worden Constantinus eer dat hi keyser wert doe
versloech hi desen maximinianum om laghen die hi hem leyde Dyocletianꝰ wert
vergheuen ende starf te salome Dese twee tyrannen doe si ontallike veel kersten ge
doot hadden ten laetsten waren si den kersten wat ghenādeliker alsoe datmen nie:
ment pinen en soude Mer wie xp̄m belede die soudemen sijn rechter oghe wt stekē
ende sijn lufter hasen lambarnen in dese tijt so was die kerstenheit in britanien ende
in gallien vol na te nijt ghecomē Na:
maels na veel ende grote bloetstortin:
ghe word dat rijc wed restaureert eñ
gheset in sijn oude ghesteltenisse Ende
alle beyde togen si hoer purpur wt eñ
substitueerde ende settede in hoer stedē
die jongher waren om dat si ī hoer ou
de daghen wouden rusten Ten laetsten
wert dyocletianus ūgheuen eñ sterf.

Keysers

imianus

Dyo:
cletianus
max:

anº mūdi

Paeusen

anno xp̄i

Mar:
cellinus.
mr̄.

Romeyn Sijn vad
hiet proiectꝰ hij sat
viij jaer ij maenden
ende xxij daghen.

Dese marcellinꝰ om wreetheit der per:
secucie so offerde hi den afgoden wieroeck
vallende vanden gheloue. Mer daer nae
wort beroepen een Consiliū van hondert
ende lxxx. biscoppen voer welckē hi oetmoedelike int openbaer sijn sculte beleet Eñ
wort Anderwerff den keyser dyocletiano presentiert moet willichlick Ende daer
wort hi onthoefft. Sijn lichaem lach xxx. daghen onbegrauen Mer wt sinte pe:
ters ghebot werttet ter aerden ghebrocht ende begrauen van een die marcellꝰ hiet
tot sinte peters voeten Sijn hoechtijt houtmen inder kercke opten sestienden dach
van Januario.

¶ Die·x·persecuci gheschiede inder heyligher kercke wt ghebot van dyocletianus ende maximinianus Dese was noch die swaerste ende lastigher dan enich ander voerleden persecutie Ende duerde x·jaer lang Ende was also groot dat in xxx·daghen wel xx·dusent kerstē martelijt worden Item die kercken ende die heylighe boecken worden verbrant·

Maurus	Carpoforus	Sebastianus	Dyodorus
Victorinus	Alexander	Marcellianus	Marianus
Victor	Mauricius	Marcus	Nycostratus ende
Nicoforus	Gereoen	Hilaria	Zoe sijn wijff
Claudianus	Victor	Crisantus	Policarpus
Dyoscorus	longinus	Daria	Tranquillinus
serapion	Felicianus	Claudius	Cromacius
Pappas	sempronianus	Jason	Tiburcius
Babillus	Die iiij gecroende	Maurus	Vincēcius Oroncius

v^m iiij^c xciij·

¶ Dese was een Romeyn Sijn vader hiet benedictus hij sat vijff jaer ende xxij daghen·

·j· marcellus· marte laer

¶ Dese martelaers eñ noch veel ander mit hoer·worden ī dese tijt martiriziert voert kersten gheloeff·

ij^c xciiij

¶ Dese Marcellus had grote tweedracht ende twijst mitten keyser maxencio seg ghende dattet betaemt ende toe behoert enen goeden keyser die verdestrueerde kercken te vernywen ende weder temaken Ende oeck den priesteren gods alle eer te bewijsen somen leest inden decreet xcvi·dis· Item hi ordinierde datmen gheen generael consilium soude houden sonder autoriteyt ende consent vanden paeus Alst bescreuen staet xvij·dis·synodum Item hi ordinierde inder stadt van romen xv cardinalen om den kersten menschen te dopen ende om die doden menschen te begrauē Ten laetsten wert hij martiriziert onder maximianus ende leyt begrauen op sinte priscillen kerckhoff inden wech gheheten salaria·

In Englant was dat kersten gheloeff volna vergaen om der pesecutie wil die in dese tijt gheschiede van maximiano den keyser·

Dyocletianus ende maximianus lieten willichlick dat keyserlike rijck leggē ō dat si ī vreden te samē mochtē out werden Eñ si settede twee keyseren ond hem als maximinum ende galerium om illiricum. Asyen. ende voert al orienten te regieren Ende constantium claudiq neef om te regieren germaniē gallien spaengen ende britaengen Galerius had te wijff valeriam Dyocletianus dochter Ende Constantius had te wijf Theodoram maximianus stief dochter. daer bij creech vi

Keysers

sonen die constantinus broeders waren ende die hij wan bij helena sijn boel Constantijn sterff ende Constantinus creech dat rijck in britanien Ende maxentius wert keyser te romen ende verdreeff sinen vāder maximianum Mer doe Dyocletiaen vergheuen was ende doot. doe ontfeng constantinus maximianum weder mit groter eeren ter tijt toe dat hi na dat rijck stont Ende doe versloech hem Constantinus te massilien. Ende bij een teyken des heylighen cruces dat inden hemel hem vertoent was. verwan hi maxentium bi een riuier dat danubium hiet Ende hi veng sijn stief vāder licinīū die oeck woude keyser wesen eñ onthoefde hem Eñ galerius word van die wrake gods blint ende oeck vanden liue ter doot.

an° mundi

v^m v^c iij

Dese was een grieck Eñ sat ij jaer ij maendē ende xxv. daghen.

Paeusen

Euse: bius mar tel.

Anno Xpi

iij^c iiij.

Dese Eusebiq was een leeck ende wert paeus ghemaect hi was een medicijn meester het is kenlick dat des ghelijck in voerleden tiden wel meer geschiet is dese ordinierde dat gheē leeck en soude sinē biscop moghen accusieren ten waer dat hi vanden gheloue viel Alst bescreuen staet inden decreet in die ij distincti in die vij questi ende int capittel laycos. Ten laetsten wert hi opten paesdach doe hi inder missen stont martiriziert onder Maxentius.

Victorianus	Herasmus	Ontallike veel martelaers
Simphorianus	Bonifacius	Noch xxx dusent martelaers
Castorius mit sijn wijff	Dorothea	Basilius ende noch vij mit hem
Castulus	Theophilus	Cosmas
Cesarius	Theodosia	Damianus
Memias	Vitalis	Antimus Dit waren wijff broeders
Nobilis	Agricola	Leontius
Dorotheus	Asca	Euprepius
Gorgonius	Philemon	Juliana
Petrus	Tyreneus	Januarius.

Dese twee als galerius ende Constantius deyldē dat Roemsche rijck onder malcander seer vreedsamelick. mer si en leefdē nijt lang daer na Ende daer wt op stondt alte groten twist ende veel auijl strijden die nijt en mochten neder ghe: leyt werden sonder groten arbeyt Ende nae dien datter veel tyrannen verslagen waren doe cessierde die strijden ī des grotē constanting tijden.

Galle: rius con: stātius

Dese hiet oeck maximinus.

ij^c ende lxx martelaers
Primus ende feliciānus
Vitus ende modestus
Crescencia
Albinus
Agapes
Chiomia
Tyrenea
Theodora
Florianus

In desē tijden worden meer keyserenghe maect daer die eerstē yammerlick off perse quiert worden Van welckē dese maxencius een was. hier off leset orosium Dese was onder constantinus ende teghens hem.

Maxenci. vij jaer.

Rogaciānus
Donaciānus
Pancraciānus
Felix

Adauctus
Nathalia
Eugenia
Margareta

Sinte Katherijn mit vijftich meisters yl. ridderē Ey noch veel ander marē
Petrus van Alexandrien
Lucia maghet eñ martelaer

xxxvij dusent martelaers
Simplicius
Faustinus
Beatrix
Panthaleon
Georgius
Justus
Leocadia
Cristofforus
Anthonia
Anthias coninck

Die heel stadt van trier word vol na martiriziert Ende noch ontallike veel eerstey menschen worden in dese persecuie martiriziert welcker namen god beschreuen heeft int boeck des leuens.

Agnes maghet wert in haer vij jaer martiriziert hoer lichaem is vvoert Ende leyt tutrecht inden doem in sīte martijns kercke.

Dese Constantinus was constancius soen een glorioess keyser. hij after liet eē Eerbaer naem Hi regnierde seer wijselick. ende in strijden was hi seer victorioess Ende in saken diet gheloef aenghinghen was hi seer deuoet Sijn grote goedertie-renheit ende heylicheit ende sijn duechdelike wercken blencken also in die boecken der heyligher doctoren dat hi sonder twiuel onder dat ghetal der heylighen gherekent wert Die grieken segghen dat hi int eynde sijns leuens in eē cloester ghing ende wort monic Ende si houden sijn hoechtijt optē xxi dach in meert Eusebius Orosius ende meer ander leeraers hebben neerstelick sijn wercken bescreuen.

Keysers

Constantinus magnꝰ xxxi. jaer.

Dese was constācins soen.

Hier wert die heylighe kerck weder vrede ghegheuen Ende wert alsoe gheuesticht datmen allen den ghenen soude pinighen die den kerstē verdriet aendeden Dit is certeyn een wonderlick veranderinghe des ouersten machte gods. Als dauid seyt in een psalm. babilons dochter is onsalich. salich is hij die di weder gheuen sel dine wedergheuinghe die du ons wed gaefste.

anº mundi

Mel-chiades. mr̄

Dese was wt Afren gheboren Ende sat iij. jaer vi maendē ende viij daghen hi sterf martelaer opten x. dach van decem-ber.

Pausen

Anno Xpi

Dese melchiades ordinierde datmē op gheē sonnendach noch donredach soude vastē ō die eerweerdicheit ōs herē Eñ oec wāt die heyden hoer heilighe vastel dagē op dese twee daghen hielden Alst bescreuen staet de consecracione. dis. iij. c. jeiunium Ten laetsten wert hi martiriziert ghelijck alle die ander paeusen die voer hem gheweest waren Ende dese melchiades is gheweest die xxxiij paeus van sinte peter ofte tellen die al ghemartelijt worden eñ hoer bloet ghestort hebben voer dat kersten gheloeff. Wt ghenomen een paeus die marcus hiet welcke confessoer sterf Gregorius seyt dattet in dese tijt priselic was datmē paeuscap begheerden ende daer na.

¶ Dese constantinus wert ghehieten Constantinus magnꝰ. Hij verwan drie keysers Ende hi wert vanden paeus siluester bekeert. Ende om vander lazari ge sont te werden so liet hi hem dopen. hi gaf dat keyser rijck van jtalien mit alre vry heit den paeus Ende hi leyde sijn keysers hoff in constantinopoli. hij vergaderde dat consilium van nycenen daer arrius ongheloue condempniert wert. hij vercier de die heylighe kerck mit groter eeren Ende doe hij soude steruen deylde hij sijn drie sonen dat rijck Constantino gaf hij Constantinopel Ende Constancio gaff hij Anthiochien Ende Constans had romen mit all sijn toebehoren dese Constans wert in spaengen verslaghen Constãcius in Aquilegien Eñ Constantinꝰ wert keyser.

¶ Helena Constantinus moeder was een alte heylighen vrou ende coninghinne van wonderliker deuocien ende grote werclickheit. Sij vant te Jherusalem dat Cruys ende die naghelen ons heren ihesu xpristi Sij stichtede lxxij collegien ende si heeft alle die staet der heyligher kercken mit groter vuericheit ende liefte glorifi: ciert.

v^m v^c xiij.

·j·
siluester
cõfes:

Dese was een romeyn ende sat xxiij jaer x. maenden ende xxi daghe.
soer

iij^c xiiij

¶ Dese Siluester was een glorioess confessoer hi heeft die heylighe kerck menich sins verciert Also wel in veel scriften als in miraculen. hi heeft veel goeder puntẽ ordiniert. hi heeft die ketters mit hoer kettery dampniert. hi ordinierde cardina les. hi heeft sinte peters patrimonium als dat rijck van jtalian mit die heel stãdt van romen ontfanghen vanden keyser Constantino eñ hi keerdent al totter eerẽ gods Item hij doopte helenam mit veel joden hi vergãderde mitten keyser Constã: tino magno dat consilium van nycenẽ Item hi ordinierde datmen opten outaer nijt besighen en soude dan al linnen laken want ons heren dode lichaem was in puer linnen laken begrauen. Ende hier voermaels plachmen te celebrieren op fe: steyn off bollecraen off zyden doeck ende dier ghelijck Noch veel ander dinghen heeft hi mit een salich eynde volbrocht.

¶ Dese Siluester eer dat enich ander consilium celebriert worden so riep hi te sa: men ij^c eñ lxxij biscoppẽ ende condempnierde al daer den ketter Castim mit meer ander ketters Ende hi maecte veel ordinancien.

Die Tēpellen der Affgoden worden in dese tijt ghesloten wt des keysers constā tinus ghebot Ende oeck mede wordet verboden datmen den Affgoden gheen sacrifici en soude doen Als ysayas prophetiert had dat die afgodē die hemel noch eerde ghemaect hebben vergaen moeten vander eerde Het gheleeck ende scheen onghe loeflick. Ende ten was oeck nijt te vermoeden dattet menschelike gheslacht soude ymmermeer ghevryet werden van deser dwalinghe mit welcke die menschen van des conincs van Assyrien nynus tijden tot deser tijt toe yammerlick mede gheplaecht waren wel ij dusent ende iij^c jaer Mer dese veranderinghe is sonder twiuel gheschiet wt die grondelose bermherticheit gods ende nijt wt der menschen verdienten.

Keysers

Athanasius biscop van Alexandrien was een glorioess doctoer ende een stantaftich confessoer dese heeft ghemaect dat symbolum datmen daghelicx inder prime singht Ende beghint Aldus Quicumq; vult saluus esse ꝛc.

an° mundi

v^m v^c xxiij

Constancia des groten Constantinus dochter was een heylich maghet eñ mit veel and maechden dienden si den heer Sij was malaets ghelijck haer vāder Mer doer sinte agnieten verdienten word si van gode ghereynicht.

Paeusen

Anno Xpi

iij^c xxiiij

Alexander biscop van Alexandrien was een seer notabel man vermaert int consilium van nycenen.
Patricius biscop van Egipten verloer sijn oghen inder persecutie.
Eusebius biscop van cesarien palestine was een gheleert man inder scrifture.
Anthonius was die heylichste abt machtich in wercken ende in woerden Sijn naem is ouer al die werlt wel bekent Ende wert seer ont sien.
Pafuncius sinte Anthonius discipel Ende veel ander meer heremiten ende moniken waren in dese tijt inder woestinen seer vermaert.
Jozimas abt dese vant mariam Egipciacam inder woestinen Nochtans seytmen dat si alle beyde waren in valentinianus tijden.
Nicolaus confessoer ende biscop des stādts mirree was een heylich man ende seer eerwerdich in deser tijt vermaert.

Arrius was een quāde ende snode ketter ende een ypocrijt dese belyde inder godheit die drieuoudicheit der personen Mer hi missaecte eenheit des wesens. van dese kettery heeft die heylighe kerck bouen maten besmet gheweest.

Omtrent in dese tijt gheschiedet datter dicwijl grote twist ende disputaci was onder den doctoren van die possessi ende besittinghe der tijtliker hauen des heylighe kerckes welcke die gheestelike prelaten begonsten te hebben. Die een seyde dattet rechtueerdich eñ nvt waer dat die kerck tijtlijcke haue ende tijtlike eer soude hebben. Die Ander spraken contrari dattet soe nijt en behoerde Eñ dat en is nijt vreemde Want wat die heylighe kerck doet. seyt. ofte besitt. Altijt heeft si benyders die hem contrari sijn Item die kerck heeft langhe wijl vercoren in armoede ende in liden te leuen. si heeft benyders die hem contrari sijn Daer na heeft die kerck ontfanghen tijtlike haue ende tijtlike goet. si heeft benyders die hem contrari sijn Waer om willen wij neerstelike toe horen ende aen mercken watter ghescreuen staet soe vijnden wij claerlike dat onse here ihesus xpristus dit voerseyt heeft ende oeck sijn wtuercoren beloefft heeft. dat sy die Ackeren souden ontfanghen mit persecucie Als marcus die ewvngelist scrijft in sijn x. capittel Ende sinte peter sprekende seyde heer Siet hier sijn twee sweerden. Die heer antwoerde ende seyde Het is ghenoch. Waer op sinte barnardus scriuende totten paeus Eugenium seyt aldus. Dat die paeus wt die ordinancie gods ontfanghen heeft beyde dese sweerden Anders en soude hi nijt gheseyt hebben het is ghenoch. mer het es te veel. Dat gheestelike sweert regiert hi seluer Ende dat weerlike ofte materiael sweert. regiert hij doer ander weerlike menschen. Sinte Thomas neemt voer hem dese reden wt die godlike ende natuerlike rechten Want dat gheheel kersten leuē wert principaelike ordiniert tot een gheestelike ende gheen tijtlike eynde. hier om die ouerste biscop die paeus welcke een vicarius xpristi is inder eerden eñ dien dat dese ordiniering beuolen is sel hebben volcomen macht te ghebieden den kersten menschen om te beweruen dit eynde Ghelijck een meyster werckman Want tot wien dat toebehoert die sorghe des vterste eyndes. den sellen oeck onderdanich wesen alle die gheen diet toe horen te sorghen van voergaende dinghen te bescicken om dat vterste eynde mede te verweruen ende sellen van hem ghescickt ende regiert werden Want die gheen die enich wapen of ander instrumenten behoeuen sel die moet den smit ghebieden. hoe danich dat hijse ghemaect wil hebben. Eñ want dit eynde als die vercrighing der hemelscher glorie is dat alre eerweerdichste eynde. daer om is die ouerste priester die paeus hogher dan enich ander mensch hebbende macht ouer tijtlike dinghen Ende daer om wertter gheseyt Een heylich ende een coninclike priesterscap

Welcken alle kersten coninghen moeten onderdaen wesen. ghelijc die ouerste priester die paeus onderdanich is den here ihesu xpristo van wien dat coninckliike priesterscap oersprong heeft Item So veel is dat regiment hogher ende in meereweerden te houden. hoe dattet tot hogher eynde gheordiniert wert. Waer om ist kenlick in die wet xpristi dat die coninghen sullen den priesteren onderdanich sijn. Mer waert dat die kersten religi principalick ingheset waer om tijtlic goet te vercrigē

Keysers

so souden die coninghen den priesteren bouē gaen. alsmē voermaels in die oude ewe placht te doen Ende die heyden houden dat noch daghelicx Want si ordinieren hoer godlike dienst tot dat eynde principalick om dat si moghen rijck werden In tijtlike hauen. dit sijn sinte thomas woerden. bona ventura seyt dattet wt die ordinācie gods coemt dat die kerck in tijtlike dinghen oueruloeydich is Wātmen vijndt weynich menschen van alsulker volcomelheit. die souden willen ontfaen die last der gheesteliker ministriering sonder hulpe ende bijstant van tijtlike goeden Also souder een groot deel der kersten vergaen moeten. om datter niement en waer die die sacramenten ministrierden Sinte brigitta in haer iiij boeck int lxxvi. Capittel

an° mundi

scrijft dat die heylighe Joncfrou ende moeder gods Maria haer dese woerde seyde in eenre openbaringhe dat die kerck gods was in die eerste tijden bij haren wil all arm van tijtlick goet ende in langheit des tijts om dat die vriende gods souden wesen vuerigher ende neerstigher te predicken dat woert gods Ende oeck om te wetē

Pausen

dat rijckdom wt hem seluē nijt quaet en is Mer die misbruking der tijtliker hauē

Anno Xpi

seer quaet is Daer om onder desen paeus siluester ende onder ander paeusen sijn die tytlike goeden den kerck ghegheuen Welke goedē die heylighe mānen in lange tijt alleen tot hoer ende hoer vrienden profijt ende totter armen behoeff ministrierde Sommighe segghen dattet oeck nijt alleen van node en was den gheesteliken prelaten te hebben nootruft van tijtlike goeden Mer dat si oeck souden hebben tijtlike jurisdicti om hoer goeden daer mede te beschermen Ende te bedwinghen die quāde stouticheit der gheenre. die die gheestelike goeden tot hoer eyghen profijt begheren te ghebruken. Het en betaemde oeck nijt dat een gheestelick prelaet mit gheestelike macht versien. ontfanghen soude van enich werlick heer macht. dat sijn daer mede te beschermē. mer het betaemt bet dat hi die macht seluer besittē soude Dit wert all probiert bewesen ende wel gheuesticht wt die leghenden der heyligher vāderen die tijtlick heerscappie ende veel ander eertsche haue rechtueerdelick beseten hebben Wie derft segghen dat dese heylighe paeusen biscoppen. mannen van groter consten glorioess van miraculen die alle tijlike dinghen als slijck ende vullens gheacht hebben van welcker leringhe die heylighe kerck blenct als die sonne eñ als die maen Welcke scriftuer onsteket allen den ghenen mittē vuer ende liefte des heyligen gheestes. die hoer daer in ofenen. van welken mannen veel ghemartiriziert sijn om der kercken priuilegien te beschermē Wien vijndtmen soe coen die segghen doruen dat

dese mannen so groot ende so veel souden versott ende verdwaest wesen dat si die
tijtlike goeden souden ghehouden hebben teghens die rechtueerdicheit ende teghens
die wille gods Mer wij sien dat si quader doot ghestoruen sijn die der gheesteliker
personen haer eruen ende ander goeden aengheuochten hebben En die keyser Con:
stantinus leyde die brieuē des keyserlike testaments mit sijns selfs handen op sinte
peters eerweerdighe lichaē begherende wraeck van die aenvechters der heyligher
kercken somen leest inden decreet distincti ses en tneghentich Cōstantinus. Wie heef
ter ye vermetelick qualike ghesproken ofte ghedaen. die dese maledixi ontgaen
heeft ten waer dat hi hadde berou ghehadt Certeinlick so mogen wi allegieren dat
woert gamalielis welcke bescreuē staet int werck der apostelen int vijfste capittel
ist dattet van gode is so en machment nijt ontbijnden &c Wij lesen dat die princen
en die wijsen deser werlt in allen hoeckē des werlts dat patrimonium der heyliger
kercke so seer veel aengheuochten hebben. dattet nauwe gheloeflick is. hoe datmē
verdraghen ofte recuperieren mocht dat so dicwil spoliert word. Mer god vandē
hemel teghens hoer ghestreden heeft daer om sijn al die vyanden der heyligher kerc:
ke als roeck vergaen tot deser tijt toe. Waer is nu Constantius. Arcianus. Ju
lianus apostota. Valens. Haytanaycus. Halaricus. Gansericus. Honoricus.
Attalia. Seuo. Totila. Theodricus. Constantius die derde ende die vijfte. Hein:
ricus die iij ende die iiij. Fredericus die j ende die ij. Otto die iiij. Ludowicus die
vierde Ende noch meer ander mit hoer ghesellen die so vermetelick ghesproken en
ghearbeyt hebben. off si die kerck een vre hadden willen doen vergaen ende te mael
verdestrueren. Waer sijn si nu hebbense nu oeck enich victori ghehadt. Siet hudē
opten dach bloyet die eer ende die dienst gods in blijscap ende in glorien Ende des
sij gheē berouwe en hebben ghehadt noch penitentie ghedaē so sijn si ghedaelt ter hel:
len Mer ghelouē wi yet dat dit wt cracht d mēschen geschiet is Neen wij. Neē wij
Hier om is god voer ons wie sel ons teghen wesen of krencken moghen Siet dat
heylich gheloef regniert aensiende haer vyanden diet benyden ende op horen tandē
grimmen ende die nijt doen en moghen teghens die macht des almachtighen gods
Na dauids prophetie sprekende in een psalm. Die here seyde minen heer sittet tot
minen rechterhant hent ic sette dinen vyanden enen voetscamel dijnre voeten Eē
roede dijnre macht sel die heer wt seynden wt syon. weset heerscappi hebbende int
middel sijnre vyanden Item in een ander psalm van mijnre joghet hebben sij my
dicwil wt gheuochten ende si en vermochten my nijt &c Ende want dese disputa:
tie bij tijden alte veel quaets heeftvoert ghebrocht om dat sommighe pluymstri:
kers die den gheestelicheit contrari sijn hoer weerliken princen ten hooft lopen seg:
ghende dattet nijt toe behoert den gheestelickheit tijtlike haue ende goet te besitten.
Daer om heeftet die stoel van romen gheboden datmen nijt meer in twiuellē noch
enighe disputatie off houden moet dat mit soe veel heyligher mannen leringhe ghe:

uesticht is. laet nu die wijse princen eñ heren deser werlt aenmerckē wat hoer nut salich. of orberlic ghedaen is. als sij vijnden dat nae die loep van veel iaren eñ nae veel auentuers niement in deser saeck gheluckich gheweest is noch voerspoet ghehadt heeft Ende dat si hoer seluen nijt te veel toe en betrouwen menende dattet soude moghen veranderen. Welcke dat vanden heylighen gheest gheordiniert eñ gheuesticht is.

Keysers

an° mundi

Een Comeet openbaerde hem een weynich tijts voer dat Constantinus sterff Mare seyt dat Constantinus doot ghebootscapt is bij een harighe sterre vā onghewoentliker grootheit welcke die grieken een comeet heten Hier na gheschiede ontallike veel quaets dat langhe tijt duerende was.

Pausen

Anno Xpi

synodus Nycena.

Dit was dat eerste synodus ofte vergadering van vieren Eñ die Autoriteyt van desen is vast te houden ghelijck datmen dat Ewangeliū hout Dese vergādering was te samen gheroepen eñ vergādert wt des paeus siluesters ghebot Eñ oec mede wt des keysers Cōstantinus ghebot jn nychea een stādt van bithinien Eñ al daer waren bij een vergādert iij^c. eñ xviij kersten biscoppen seer heylighe mannen glorioess van miraculen. die al te samen ghelijck ende eendrachtelick al daer condempniert hebben den ketter Arrium die daer teghenwoerdich was Ende sij maecten daer dat symbolum datmen inder kercken singt na dat ewangelium Als Credo in vnum deum &c̄ Ende exponierende dat gheloeff hebben veel dinghen ordiniert somen bescreuen vijnt inden decreet xvi. dis. c. vi. synodus.

Dese drie waren des groten Constantinus sonen Mer in gheen van hoer drien en was vaderlike duechdsamheit. Waer om wort die gheestelickheit mit die ghemeente alte seer tuerbiert Sij deyldent rijck onder hem Ende si voerden veel ciuijl strijden in welcken Constantinus ende constans verslaghen worden Aldus soe quam al dat rijck tot constancium Ende doe dese Cōstancius keyser bleef wert hi mitter Arriaenscher ongheloeff besmet ende veruolchde die kersten Ende doe opstonden veel strijden so datter nyement ruste of vrede en hadde Ten laetsten wert hij mit eē onversienlike doot belopen ende sterf onsaliclick.

xxiiij jaer

constā tinꝰ cōstā tiꝰ cō stans

Die xi persecucie geschiede in die heylighe kercke wt des keysers Constancius ghebot die mitter Arriaenscher ketteri besmet was in welcker persecucie alte veel kersten menschen martiriziert worden Ende veel kersten worden veriaecht Ende die kersten worden als scapen opter outaren doot gheslaghen Als sinte Anthonius voerseyt had.

v^m v^c xliij

Marcus. Romeyn Dese sat ij jaer viij maendē ende xx daghen

Julius. Romeyn Dese sat ix jaer. ij. maenden ende viij daghen.

iij^c xliij

Dese Marcus ordinierde datmē inder kercken soude mit luder stemme singhen Credo ī vnum deum ꝛc̄ Hij ordinierde dat die biscop van hostien die hostiensis hiet soude mit een mantel ghecleet wesen Ende dat hij den paeus consecrieren of wyen soude Ten laetsten sterf hi opten vij dach van October.

Dese julius leet veel persecucie van constancio arriano hi was x. jaer lang verdreuen Ten laetsten doe constancius doot was quam hi weder ende besat sijn stoel Doe stichtede hi twee kercken Tē laetsten sterf hij salichlic eñ wert begrauen op dat kerchof calipodij Sijn hoech tijt houtmē inder kerckē opten xij dach van Aprill.

Hilarius biscop van pytou een heylich ende gheleert man in galileen vermaert.
Maximinus biscop van trier een groot confessoer.
Hierlant wert bekeert ende totten kersten gheloef ghebrocht van enē ghevanghē dienstmaecht.
Symon archibiscop van seleucien wert martiriziert in parside
Xvi dusent martelaers ende noch ontallike veel kersten menschen worden in dese tijt martiriziert.

¶ Pachonius een alte heylighe man was een ouerste prelaet van ontallike veel moniken ende nonnen. hi ontfengse all van beyde kunne man ende wijf na die regule die hem vanden enghel gods ghegheuen was dese woende in Egipten.

¶ Amos was een ouerste van drie dusent moniken Ende een ander hiet

¶ Amon dese waren in dese tijt vermaert.

Keysers

¶ Twee hondert ende vijftich clercken mit ander moniken ende ander joncfrouwen worden vanden Arrianen verslaghen.

¶ Die donatisten begonsten in dese tijt Sij waren ketters in affriken also ghenoemt van een die donatus hiet. dese segghen dat die heylighe kerck alleē bij hoer in Affriken ghebleuen is Sij doopten hoer kersten anderwerff. dese kettery duerde seer lang.

¶ Eunomius ketter dese was malaetsch inden lichaem ende inder zielen van hem is die kettery gheheten Eunonia. dese seyt dat die soen gods nijt ghelijck en is den vāder inder naturen. mer in gratien.

an° mundi

v^m v^c liij

Paeusen

¶ Macedonius was een ketter dese seyde den heylighen gheest nijt ghelijck te wesen den vāder ende den soen. dit was een grote kettery.

Liberius.

Romeyn Dese sat xvi jaer. vij. maenden ende iij daghen.

Anno Xpi

iij^c liiij

¶ Dese liberius was eerst een goet kersten Ende hi was den Arrianen seer contrari Vaer om wert hi verdreuen ende inder ellenden gheseynt vanden keyser Cōstantio Doe coren ende ordinierde die clergy enen anderen paeus die felix hiet bij consent vā desen liberiū Mer dese paeus felix was den Arrianē noch lastigher eñ meer contrary Ende inder strijden so seer moylick dat die Arrianē baden den keyser Constantium Off hi liberium woude weder setten in sijn stoel. Want liberius verwonnen was vā verdriet sijnre ellenden ende wort besmet mitter Arriaencher ongheloue ende belyde daer aen mit scriften Aldus so quam liberius weder te romen als mit victori Ende doe wert felix mit veel ander kerstē verworpen Al daer gheschiede een grote twist ende een grote persecuci der kersten menschen

¶ Dese liberius was die eerste paeus van quāder fame Want all die paeusen die voer desen liberium waren hebben gheweest heylighe ende exemplaer mannē Als hier voer bescreuen staet wel iij^c ende .l. jaer lang.

Macedonius was een ketter Ende seyde den heyligen gheest niet gheschickt te wesen den vader ende den soen dit was een grote ketterij.

Flauianus ende dedatus dese twee ordineerde datmen die psalmodie mitten anderen sang soude singhen inder kercken aen beyden siden vanden choer verscheyden Ende datmen die vigilie soude lesen totter martelaren grafstede.

Paulus simplex was sinte Anthonius discipel Ende doer verdienten sijnre ghehoorsamheit so quam hi ghering tot groter volcomelheit.
Donatus een groet gramaticus dese was sinte jheronimus meyster.

Johannes crisostimus biscop van Constantinopel Een man van groter strengheicheit en heylicheit was ōtrent desen tijden vermaert hi heeft alte veel beschreuē En sijn scriften houtmē noch inder kerkē. Vanden Arrianē leet hi veel persecutiē
Paulinus biscop van trier: Hylarion: Victorinus. Twee macharij.

Dat Anderde Saisma ofte tweedracht inder heyligher kercke gheschiede tusschen liberium ende den paeus felix om der Arrianscher ketterye wil. welcke liberius seer gunstich was Ende daer om wert liberius vanden kerstē versmaet als een ketter Ende felix word voer paeus gheholden.

Doe liberius v. jaer paeus gheweest had ende hem selven mitten kercke wel regiert had wert hi verdreven vanden Arrianen Mer wt verdriet der ellende verkeerde hi sijn duechdelicke wercken tot groter onduechde ende wert mitte Arriaenscher ongheloue besmet Waer om wert hi weder paeus ghemaect ende regierde hem qualicken. Want veel korsten worden vanden Arrianen ghedoot daer hi consent toe gaff.

Theribertus Eusebius priester dese want hi beweest liberium een Arriaen ende een ketter te wesen daer om wert hi in een Camer besloten daer hi starff.
Basilius biscop van Cesarien een groot confessoer.
Gregorius emisenus biscop was basilius broeder.
Ende Petrus.
Gregorius nazanzenus een doctoer was biscop in die stadt nazanzo ofte constantinopel.

Dese Julianus apostata was des Anderde Constantinus neve hi was in ge-
estliken ende in weerliken rechten seer wel gheleert. hij was alre eerst een goet kers
ten. daer na wert hi monick. daer na een kokelaer Ten laetsten en dwaelde hi nijt
alleen vanden gheesteliken staet. Mer hi viel vanden gheloue ende wert keyser.

Keysers

een jaer viijmaēt

Julianus apostota.

Hij arbeyde om dat kersten gheloeff te verdestrueren Con-
stantinus sijn oem seynde hem teghens die walen ende ger-
manien Ende hij onder dede die biscoppen Hier van creech
hi houeerdy ende settede hem teghens sijn oem Ende doe con
stantinus sijn oem doot was gaff hij hem totter Affgoden dienst ende veruolchde
die kersten Eñ inden eerstē so toech hise tot hem mit ghiften ende gauen ende maec
tese groot diet kerstē gheloue versaecten Naemaels dwang hise mit menigerley ge
bode Ten laetsten doe hi hem bereyde te strijden teghens den parthen doe loefde hi dē
afgoden dat bloet der kersten menschen om van hoer victori te verweruen Mer doe
hi inden strijt was tegens die parthē wort hi van sinte Marcurius ridd ende mar
telaer verslaghen die voermaels van hem ghedoot was Ende Julianus blasphe-

an° mundi

mierende xpristum sprack aldus. du hebste victori O galileesche man du hebste mi
verwonnen Ende mit sulker gheluut gaf hi den gheest Als sinte basilius sach in
een visioen welcke basilius ghedreycht was vanden keyser Julianus dat als hij

Pausen

weder vanden strijt quaem dat hi die stādt van cesariē daer basilius biscop of was
verdestrueren soude ende slecht maken ghelijck der eerden om dat sinte basilius hem

Anno Xpi

offerde iij garsten broden doe hij ter strijt reysde.

Die twaelfde persicucie inder heyligher kercke gheschiede wt ghebot des keysers
Juliamus die vanden kersten gheloue gheuallen was hi had gheloeft den afgoden
te gheuen dat bloet der kerstē menschen mer nijt te ūgheefs Want hi van god doer
den heylighen martelaer marcurium verslaghen wert wt ghebot der lieuer Jonc-
frouwe ende moeder Maria.

Johānes eñ paulus martel. Theodricq mr̄ Donatus mr̄ Eñ noch veel
Quiriacus biscop eñ martel Gordianq mr̄ Juliana mr̄ meer martelarē
Gallicanus martel Ephimachq mr̄
Moyses abt. Sinclete. Copres. Effrem. Pambus
Serapion was een ouerste van x. dusent moniken Ende noch veel ander heremi
ten waren in dese tijt vermaert.
Barlaam heremijt Ende Josaphat des conincs soen van indien waren in dese tijt
vermaert.

Dese Jouinianus was alte mael goet Ende want hi kersten was so en woude hi der heyden keyser nijt wesen Hij dwang die Arrianen ende brochtse totten gheloefue Hi en regierde nijt lang Want in een huus dat nywe mit kalck ghepleystert was versmoerde hi vanden weck ende van veel stokens.

viij. maent. jouinianus kersten xi. jaer. valentinianus kerstē

Dese valentiniāq was een deuoet kerstē eñ stantaftich inden gheloue bij gods ordinancie wert hi keyser ō dat hi in Julianus tijden lieuer woude sijn Amt ende rechterscap verliesen ende balling verdreuen werden dan vanden gheloue gaen. dese was altijt victorioess hij verwan die sassen eñ die van bourgoengen.

Justina keyserinne was valentiniang wijff dese was bij haer manss tijden heymelick aenhanghende den Arrianen Ende doe valentinianus doot was. veruolchde si die kersten mendallen seer Eñ sonderling veruolchde si alre meest Ambrosium.

v^m v^c xliij

Didimus was blint van sijn kijnsheit Ende wert bider verhengnisse gods eē groot doctoer Ende namaels biscop vā Alexandrien.

·ij· Felix mr̄.

Romeyn Dese sat een jaer. een maent ij daghen

iij^c lxiiij

jheronimus Cardinael

Dese Jheronimus priester ende Cardinael was een prīcipael doctoer vāden vier doctoren hi begā in dese tijt in die heylighe kerck vermaert te werden. hi was gheboren wt dalmacien Altijt leefde hij seer heylichlic hij strafte allē ketters mit hoer kettery. hij was een vast fundament des heylighen kersten gheloefs.

Dese Felix was een heylich man ende wort paeus doe liberius verdreuen was Dese. Want hi den keyser seyde een ketter te wesen. daer om wert Constanciq toernich settende hem vā dat paeuscap Ten laetsten wert hi onthoeft eñ sterf martelaer op die vierde kalendas Augusti.

Johannes heremita was een heylich man hij voerseyde theodosio dat hij soude victori hebben ouer sijn vyanden.

Alexeus een heylich man van wonderliker paciencie was te romen vermaert.

Dese valens was valentiniang broeder. hi Regnierde langhe tijt mit hem Mer wt vrese ende anxt van sinen broeder so en dorst hi die kettery welcke in hem verholen was nijt te werck setten Mer na sijn broeders doot voerde hij dat regiment alleen eñ doe begonst hi die kerstē te veruolghen. hi dwang die monikē dat si mede mosten strijden Ten laetsten na veel onghelucs sterff hi quader doot Nochtans gheleect of hi een weynich berouwe hadde ghehadt.

Keysers

valēs mit graciaen.

Dese was een arriaen eñ regnierde iiij jaer

In dese tijt Reghendet wol vanden hemel Ende bij constantinopel vielen vter lucht haghelsteen so groot datse veel menschen ende beesten dode.

Martinus biscop.

Dese Martinus was biscop van tours een man van alte wonderlike groter heylicheit gheboren Van pannonien Dese verwecte drie dodē Ende hij sterff een heylich Confessoer.

anº mundi

Paeusen

damasus confessoer.

Dese damasus was wt spaengen gheboren hij sat xviij iaer ij maenden ende x. daghen hij sterf optē xi dach van December.

Anno Xpi

Ambrosiq biscop.

Dese damasus was een glorioess confessoer hi volbracht veel dinghen die loeffs weerdich waren bij hulpe ende neersticheit van veel wtuercoren mannen Ende ter bede van sinte jheronimus ordinierde hi datmen gloria patri ende sicut erat ꝛc̄ soude singhen tot elcken psalm. hi was seer wt nemēde van ghedichten Ende hij heeft veel scrifften after ghelaten. Ende sonderling die hystorien der paeusen eñ der martelarē.

Ambrosius was een romeyn Ende eē principael doctoer vā vieren hij wert van valentinianus tot meylanen gheseynt Ende thans daar na wert hi biscop ghecoren.

Dat Anderde ghemeen Consilium datmen hiet Consilium Constantinopolitanum teghens macedonium dede dese paeus damasus vergaderen.

¶ Gracianus regnierde mit valentiniaē sijn cleyn broeder Ende mit valens sijn oem iij jaer lang Ende doe valens verslaghen was sach hi dat ghemeen goet seer desolaet. daer om nam hi theodosium tot een gheselle Ende regnierde mit hem. vi. jaer Ten laetsten wort hi van maximus des groten constantinus neef te lyoen in droch verslaghen Eñ nijt lang daer na wort oeck maximus rechtueerdelick van theodosio ghedoot Dese gracianus was een goet kersten hem seluen sparich. luttel vā slapen. kuysch ende voll van goeder wercken.

Gracianus mit valentiniaen. vi jaer.

¶ In Egipten worden alte veel kersten menschen martiriziert wt ghebot des keysers valens want hij een starck Arriaen was.

Int rijck van sichien waren vierrehande nacien van volck hebbende all een tael mer verscheyden namen Sij waren aldus gheheten Gothi. ypogothi. Gypodes ende wandali die nv poloni hieten.

¶ Die derde tweedracht ofte twist inder heyligher kercke gheschiede tusschen den paeus damasum ende vrsinum om tweer paerthien wil die een yghelick enen sonderlinghen paeus coren Mer want dat meeste deel coer damasum daer om bleeff hij paeus.

¶ In desen paeus demasus tijden gheschiedet dat die woestinen ende wildernisse die tot dese tijden toe hadden gheweest onbewoenlick om der onvruchtberheit wil van wateren ende om perikel van serpentē ende om ander venijnde dieren. dat die nv in dese tijt bewoent worden van veel heilighe moniken ende heremiten Als Arsisius. perichius. pemenes. pastor. zozimas. marina. eufrosina. joseph. syrus Agathon. achillis. lustriō. johānes breuis bessariens. zacharias. sychoy mochoys gebalon egladiq. gelasiq. Arseuius. lucius. Ende noch ontallike heylighe vāderen

¶ In dese tijt was vermaert pachonius die in Egipten veel cloesteren fundierde dese bescreeff wt intgheuen des heylighen gheests der moniken regule.

¶ Item Rufinus priester van Aquilegien dese gaff ende bewerf den latinen veel griexer boecken.

¶ Paula ende haer soen eustochium reysde in dese tijt tot bethlehem. Ende jheronimus heeft hoer beyde leuen bescreuen seer eerweerdelike.

Priamus was een edel man gheboren vanden saet van troeyen Dese comende in lombardien was den rijck vā romen rebel. eñ wort ter stont vanden romeynen verslaghen Mer sijn kijnderen vlyende begrepen eñ begonste vranckrijck tegens der romeynen wil Ende sij vertymmerde die stadt van colen ende begrepen daer hoer woenstadt ~ Marcomirus priamus soen was hoer heertoech Eñ pharomūdus mercomirꝰ soen was die eerste coninck van vranckrijck Ende doe die keyser valentinianus mit gheenreley manier van strijden dese verwinnen en mocht doe hiet hise francos id est feroces dat is te segghen wreet Want sij onwinlick waren.

Keysers

Synodus. Constantino politana

Dit was dat Anderde generael Consilium ofte vergadering tot stantinopel. daer te samen vergadert varen hondert ende l. biscoppen teghens macedoniū den ketter die daer condempniert ende vredoemt wert

anº mundi

Haytanaricus der gothen coninck dese veruolchde den krrsten in sijn lant seer strenghelick Ende veel vertter martiriziert.

Paeusen

Hier omtrent die jaren ons heren iijc ende lxxx eyndet sinte jheronimus cronijck.

Anno Xpi

augustinus biscop.

Augustinus van Carthagen gheboren wt Affrikē was een die meeste wel sprekende man Ende in allen constē ende in poetrie en vantmen sijns ghelijck nijt Hij heeft in sijnre joecht gheleert alle die constē welke die philosophen gheuonden ofte bescreuē hebben Hij wert omtrent dese tijt tot meylanē gheseynt daer hi van sinte Ambrosius bekeert wert Hi liet der manicheen secte ende die kettery varen daer hi mede besmet was Ende hi wert inden naem ons heren ihesu xpristi ghedoopt Dese Augustinꝰ wess op ende wort een sonderling groot doctoer der heyligher kercke een van die vier principael doctoers. Hi was allen ketters een starck vyant teghens haer kettery Nijt lang hier na hij wert biscop van yponen ghemaect. hi heeft die heylighe kerck mittē fonteyne sijnre doctrinen seer vruchtbaerlic ende vocht ghemaect wel liij jaer lang &c.

Priscillianus biscop van hispanien dese wert een quaet ketter Eñ die kettery is na hem gheheten priscilliana.

Firminus biscop ambianensis.

Honoratus ende sabinus dese waren heylighe confessores.

Theodosius was bouen maten een goet kersten van groter gheestelicheit. hij was gode ende den kerck seer ghetrouwe. daer om vercreech hij van god hulp eñ bijstant in allen sinen wercken. Ende vervinnende sijn vyanden mit openbaer miraculen so heeft hi hem seluen eerst ende voert allen princen ghetoent hoe goet dattet is deuote gebeden te spreken ende tranen te storten om victori te beueruen Item doe hi ombeleghen wert van ontallick volc wt barbarien Aenriep hij deuotelick xpristum. ende hi word een glorioess triumphiere nijt wt sijnre cracht. mer bij hulpe van gode Want dat scutt ende die pijlen welcke sijn vyandn teghens hem wtschoten. die keerde weder Ende doden den ghenen diese wtgheschoten hadden Dit aensiende die berbaren vielen neder van groter verueernisse ende gauen hoer willichlick onder den kersten keyser Item hoe oetmoedelick hi hem had doe hij ghestrafft wert van Ambrosio lestmen in die legende vanden seluen Ambrosio Ouer leset oeck Augustinum in sijn vi. boeck van die stadt gods hoe dat hi destrueerde alle der Afgoden tempellen Eñ hoe hi barnden meer inder lieften eñ caritaten van veel goets te doen dan inder begheerlicheit van heerscappie te hebben Ten laetsten starf hij doe dat ghemeen goet wel disponiert was dat hi desolaet gheuõden had dese was eerst een stal knecht Mer om sijnre duechden wil wert hi promouiert eñ verheuen.

j. theodosius kerstē

xi. jaer

v^m v^c lxxxiij

Dese syricius was een Romeyn ende sat xv. jaer xi. maenden ende xxv daghen.

Siricius.

iij^c lxxxiiij

Dese syricius ordinierde datmen niement en soude ontfanghen vanden ghenen die bekeert worden van die quade kettery der manicheen dan mit alsulcker conpact ende compositie datmense soude setten in een cloester daer sij alle die daghen hoers leuens mochten penitencie doen Ende si souden alleen int vterste hoers leuens ontfanghen dat heylich sacrament

Placella Theodosius wijff was seer sorchuoudich voer den armen menschen Sij dienden den armen mit hoer selfs handen wes si te doen hadden.

Marcellus biscop van Appanien ende martelaer.
Theophilus biscop van Alexandrien.
Seruacius biscop van tongheren dese was na maech tot onsen here xpristo.
Seuerinus biscop van Cole was een man van groter heylicheit.

¶ Dese Archadius was een kijnt doe sijn vader starf. Hi wies op ende wert een man van groter duechden ende wijsheit. Mer hij heeft mit sijn broeder honorius veel weder spoets ghehadt Want daer op stonden veel tyrannen vten volck van barbarien. schiten. gothen. wandalen ende hunen. die alte veel prouincien ver-

Keysers

archa: dius theo dosius

destrueerden ende veel menschen dode Ende des die gratie gods den kersten nijt behulpelick gheweest en had si soudē alte mael vergaen hebben.

soen.

¶ Macezel was Archadius ghesel dese wt verdienste der heylighen na theodosiꝰ exempel quam hi mit vijff dusent mannen daer hi lxx dusent van sijn vyāden mede verueerde ende voeruluchtich maecte Sinte Ambrosius had hem oeck in sijn visioen openbaert ꝛc̄ Mer namaels wert hi houeerdich ende veruolchde die heylige mannen Ende doe wert hi ter stont verslaghen Aldus heeft hij bij hem seluen die rechtueerdicheit gods altijt wakende ghevonden Want doe hi in god sijn hoop stelde vercreech hi hulp ende bij stant Ende doe hi god versmade wert hi verslaghen de

an° mundi

v^m v^c xciij

ser exempellen ghelijck. vijntmen noch.

Dese Anastasiꝰ was een Romeyn. hi sat iij jaer eñ xxvi. daghen.

Anas tasius.

daghelicx veel.

Pausen

Anno Xpi

iij^c xciiij

¶ Anastasius ordinierde dat alle menschen op souden staen alsmen dat Ewangelium inder missen singhet ofte leset Item So wie dat nijt en had al sijn leden die en mocht nijt ordiniert werden tot priesterlike staet. Item hij maecte een kerck bi der scholen mamertini.

¶ Claudianus poete Prudenciꝰ poete eñ kersten Int jaer ons heren ccc. xcix starf sinte martijn doe hi out was lxxvi Ende in een ander Cronijck lestmē dat hij lxxx jaer out was Ende na sinte martijns doot wert brixcius biscop van tours.

¶ Patricius een groot ende een heylich vader den volcke van hierlant Hij word omtrent indese tijden in hierlant alte seer mit sijn susterē gheeert. die wijl had hij spraeck mitten Enghelen.

Sinte heraclides heeft bescreuen dat leuen der vaderen ende seyndet totten biscop lausum.

Int jaer ons heren cccc starf Ambrosius te meylanen.

Int jaer ons heren CCCC word ghemaect een boeck datmen hiet der Joden thalmud dat is te segghen der joden doctrijn ofte leringhe Dit boeck maecten twee ouersten Rabbi ofte meisters gheheten Rabina Ende Rabasse Ende het was seer groot ende meere dan tien bibellen ĩ dit boeck worden bescreuen alte veel loghentalen die lelike ende dwaeslick lude ende die oeck onmenschelick waren contrari den wet gods. contrari den wet der naturen ende contrari den bescreuen wet Eñ want die joden aen saghen ende mercten dat hoer wet alle daghe meer eñ meer verghing· Ende dattet kersten gheloue ouer all die werlt hem seer verbrede oeck mit blijscap der tijtliker dinghen Hier om hebben die joden desen twee bedrieghers in ghegeuẽ ende haer daer toe ghebrocht dat si souden dit boeck maken. ende datmen tgheloue soude toescriuen ende al is al. te ghelouẽ. ghelijck datmen moyses scriften ghelouet Ende si ghebodent op die peen des doots datter nyement en most dese scriften oeck inden minsten punten contrari te wesen in woerden noch in wercken Dit is alsoe gheschiet tot hoere onsalighe verblintheit ende ewighe verdoemenisse Ende oec om dat die simpel ende onnosel menschen en souden gheen saeck hebben aff te treden vã deser valsheit so hebben si gheordiniert ende gheboden dat een yghelic die ghevraget worde van enighe zware questien· dat si dan soude antwoerden ende seggen al dus voerwaer wij en verstaen dit nijt Mer onse meisters ende onse doctoers moghen iv hier op antwoerdẽ Aldꝰ sijn si ghebrocht tot quãder dwaling dat si meer desẽ loghentalen ghelouẽ dan moysy ofte xpristo Men leset datter diewijl veel bekeert worden in verscheyden plaetzen Ende sommighe hebben grote dinghen voer dat gheloef ghedaen ende oeck veel goeder scriften ghelaten·

Pelagius was een ketter Ende Celestius ende julianus biscoppẽ waren oeck ketters van welcke die quãde ende snode kettery pelagiana hoer naem õ tfanghet dese ketters segghen dat die menschen sonder die gracie gods verdienẽ moghen Eñ datmen dat doopsel te vergheefs gheuet eñ datmen die ghebeden welcke inder kercken ghelesen worden te vergheefs gheschieden ꝛc̃ Sinte augustijn heeft seer neerstelike hier teghens ghearbeyt·

Romen wert hier van die gothen ghewonnen ende mit brant aensteken. Hier jn dese tijt gheschiede die vermaerde strijt tusschen die heyden ende den kersten die heyden bearbeydent seer mit groter blasphemien om dat si dat kersten gheloue wouden doen vergaen. mer si en connen des nijt volbrenghen want hilaricus der gothen coninck was seluer kersten eñ hi spaerde allen den ghenen die hoer toe vlucht namen op die heylighe stede Aldus was der heydenen boesheit confundiert. Wāt

Keysers

sij nijt bewijsen en mochten dattet ongheluck ende wederspoet quam om dat die romeynen allen afgoden ende afgodye versaeckt hadden eñ dat kersten gheloue an ghenomen hadden Hier off scriuet oueruloydelick sinte Augustijn in sijn boeck vander stādt gods Ende Orosius scrijft des ghelijck veel meer van deser materie.

Jn dese tijt was seer vermaert Orosius een hystori scriuer.

ysidorus die eerste	Alexandria	Dyocles
Dorotheus	melania	Ancilla

an° mundi

v^m vi^c iij

Paeusen

jnnocencius was gheboren van Albanen Ende sat xv jaer ij maenden ende xx daghen.

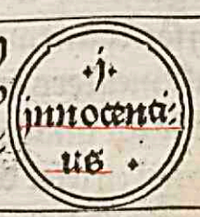

Nathanael
Stulta
Ammon
Pachonius

Anno Xpi

iiij^c iiij

Jnnocencius ordinierde datmen nijt alleen den priesteren mer oec allen kerstē menschen soude olyen int vterste hoers leuens mitten heylighen oly. hij ordinierde zaterdaghes te vasten Item datmen inder missen soude die paes gheuen Item hij heeft oeck veel regulen ende ordinanciē ghemaect vanden heylighen kerck. van die cloesteren. van die jodē ende heydenen soment leest inden decreet xxviij. q. j. Nūquid Item om bede will des consiliuius van Affriken verdoemde hij der pelagianen kettery mit hoer meysters als pelagius ende celestius ꝛc̄ van deser materie leset in den decreet xxiiij. q. i. jn wat groter eerweerdicheit hier voermaels die heylighe doctoren prelaten ende princen ende oeck dat consilium ghehadt hebben totten heylighen vāder den paeus. so dat si sonder consent des paeus nijt en dorsten diffinieren ofte sluten hier off vijndtmen dat Augustinus ende oeck ander doctoers veel epistelen ghescreuen hebben.

Dese honorius was die goedertierenste keyser hi regnierde mittē ionghen theodosio sijn neue. hi was god dienstich ghelijck sijn vāder in zeeden ende in gheestelickheit Ende doe hem ghevraecht wert. waer om dat hi die rybellen nijt en dode doe antwoerde hij soetelick ende sprack Och off ic die doden mocht leuendich maken En om sijn goet gheloefs wil dat hi tot xp̄m hadde verwan hi veel tyrannen sonder bloetstorting Ende die lastighe periculoess tijden begonstē allencken te saften. hier eyndet die hystorij pauli orosij priester die in dese tijt vermaert was.

honorius theodosius

soen mit theodosio de ioncsten En regnier den xvj iaer.

Theodosius die ioncste was Archadius soen. hi had een dochter die hiet Exdoxa die insettede die hoechtijt van Sinte peter ad vincula om der veteren wil die sij brochte van jherusalem Item in deses theodosius tijden plachmen ten houe op die Casteelen ende sloten oeck te houden die vij ghetijden Ende mede alle deuotie te pleghen offt inder kercke gheweest hadde.

Johannes crisostimus wert verdreuē ende in ellenden gheseynt vanden coninghinne Eudochia die Archādius wijff was Ende al daer starf hi van die hetten des sonnes Ende want Archādiq dat consentierde. daer om wert hi excommuniciert ende ten ban ghedaen vanden paeus jnnocencius.

Constancius was een greue onder honorio dese versloech veel tyrannen ende barbaren in corten tijden bij die hulpe gods jheronimus seyt dat die Romeynen ghelijck dat si waren int beghinsel die alre starcste so waren si oeck int eynde die alre cranckste want om die vyanden te verdriuen ist van node daghelicx die barbaren te samen te roepen.

Die ghebeente des heylighe prophete samuelis worden van Archadio tot constantinopel veruoert.

Maximus biscop van nolen dese was vermaert. jnden gheeste der prophecien.
Int vij jaer des keysers honorius worden gheuonden dese lichamen als sinte steuens lichaem. nycodemi gamalielis ende Abbybon alst den priester luciano gheopenbaert was.

Donatus biscop
Ephiphanus biscop
Sulpicius seuerus
Tolomacius martelaer
Sisinnius
Martirius
Alexander
Dese worden al in jtalien martiriziert.

Johannes cassianus een heremijt quam van constantinopel tot marsilien daer heeft hi bescreuen der vāderen collaci boeck Ende noch meer ander goeder dinghen In dese tijt waren ontallike veel heremiten ende moniken.

Timotheus ketter dese seyde xpristum te wesen waerachtich god ende mensch Mer hi dede daer toe een ander valsch punt segghende dat die godlike natuer ver-

Keysers

wandelt ende ghekeert waer in eens mensche natuer.
Amanus biscop van oerlyēs verloste doer sijn verdienten sijn stadt vāden hunē.

Consilium van karthagen was in dese tijt Ende daer waren vergādert ij^c. eñ xviij prelaten tegens pelagium den ketter mit sijn aenhanghers Eñ onder al was Augustinus een heerlick triumphiere die alle die ketters mit haer kettery verwā ende verdoemde.
Jheronimus starf doe hi omtrent hondert jaer out was.
Tyconius gheboren wt Afren heeeft veel scriften ghelaten.

an° mundi

v^m vi^c xiij

Dese was een grieck
Ende sat jij iaer viij.
maendē ende ix dagē

Pausen

Zozimus.

.j. Bonifacius.

Romeyn
sat viij jaer eñ
viij daghen

Anno Xpi

iiij^c xiiij

Dese Zozimus ordinierde dat gheen clerck soude openbaer taueern houden noch gheen wijn vercopen Item hi ordinierde dat men den paeschkeersse soude wijen opten paesch auont Itē die gheen die yments eyghen knecht waer en soude gheen clerck werden hij en wert eerst ghevryet van sijn heer. Item hij seynde sijn legaten tottet consilium van Carthaghen om dat te stercken.

Bonifacius ordinierde dat gheē vrouwen soudē dat corporael des altaers aē tasten of waschen Item hi had twist teghens Eulaliū priester die oeck paeus ghecorē wert Mer dat meeste ende dat eerbaerste deel mittē keyser eñ sijn huus vrouwe coren bonifacium ende waren hem gunstich.

Die vierde tweedracht ende twist gheschiede inder heyligher kercke tuschen bonifacium ende Eulalium die beyde paeus ghecoren worden Mer want dat meest deel bonifacius gunstich was daer om behielt hi dat paeuscap ende regnierde viij jaer.

Dese theodosius was Archiadius Anderde soen hi was een goet kersten ende een deuoet prince Nochtans en mocht hi die barbarien nijt verbiede si en aenvochten veel provintiē dat god also verhengde Want alte groten heer der gothen aenvacht dat roemsche rijck aen die west zyde Eñ aen die oest zijde leefden si in goeder vreden ende heylicheit.

Theodosius regnierde

Ganserius der wandellen coninck was eē alte bosen tyran ende een Arriaen hi dede langhe tijt onteyntlike veel quaets in verscheiden plaetzen des werlts Ende sonderling was hi den gheestelicheit ende den edellen mēschen alre meest moeylick ende contrari. hi wan Romen ende hi verdestrueerde Affriken Onder desen starf Augustinus Anno na der gheboerte xpristi iiij^c eñ xl.

Archadius ij sonen xxvij jaer mit valētiniaen

In desen tijden begonsten die sassen te comen in Englant Eñ Allencken wassende behielden sij die dyadeem mit al dat rijck.

v^m vi^c xxiij

Cyrillus biscop vā Alexandrien was int Consilium van Ephesen.

j. Celestinus

Romeyn sat viij jaer eñ ix daghen

iiij^c xxiiij

Celestinus ordinierde te singhen een psalm voer die misse datmen te voren nijt plach te doen Mer men plach den dienst te beghinen mit sinte pauwels epistel ende mitten ewangelie Ende wt dese statuten so sijn die introitus ende die gradualen namaels op ghecomen eñ wt den psalm ghenomen Item in Celestinus tijden gheschiede dat heylighe Consilium ende vergādering tot ephesum teghens nestorium biscop van constantinopel die een groot ketter was Ende missaecte mariam te wesē die waerachtighe moeder gods.

Nestorius ketter ende biscop van constantinopel dese seyt xpristum te wesen een puer mensch ende gheen god: dit was een grote kettery.

Synodus. Ephesina.

In dese derde vergādering ofte consilium waren te samen vergādert ij^c. prelatē tegens nestorium den ketter.

Germanus biscop Antisiodorensis verwecte drie doden ende oeck sinē ezel die begrauen was hi wesch ende dwaeyde der armer menschen voeten sonder enich wtneming der personen.

¶ In dese tijt verhengdet god dat all gallien Affriken ende hispaenien seer verdestrueert worden vanden barbaren Item daer worden wel vijf hondert dusent menschen verslaghen Ende vol nae worden alle die steden ter eerden toe gheslecht Wtghesondert alleē een weynich stedē daer heylighe biscoppē saten om welker verdienten wil worden hoer steden van god beschermt. Dit waren alte verueerlike tijden Item die stādt van mets had onwinlike muren. nochtans omder borgheren sonden wil wordense neder gheworpen Ende die stādt verbrant.

Keysers

¶ Attila der hunē coninck was een gheessel gods. een wreet ende quaet tyran. dese veruolchde langhe tijt dat menschelick gheslacht Ten laetsten wert hi seluer doersteken eñ starf na tyranscher maniere Mē seyt oeck anders als dat hi in sijn selfs bloet smoerde.

an° mundi — v^m vi^c xxxiij

¶ Romeyn

Dese sixtus sat viij jaer Ende ix daghen.

die iij Sixtus.

¶ Paulinus biscop van nolen eē heylich man van desen spreect gregorius in dyalogo suo.

Pausen

Anno Xpi — iiij^c xxxiiij

¶ Sixtus was een heylich man geheel oetmoedich eñ bermhertich dese tymmerde onse vrouwe een kerck binnen romen diemen hite maria maioer Item hij had een vyant die bassꝰ hiet die een quaet gheruft werp opten paeus Eñ doe die paeus int consilium hem ontsculdicht had doe starf bassus Nochtans begroeff hem sixtus mit sijn selfs handen.

¶ Patricius sinte mertens susters soen wert vanden paeus Celestinus in hybernien gheseynt. Hij was een man van wonderlike wercken. Hij leefde hondert eñ twijntich jaer.

¶ Palladius biscop wert in schootlant gheseynt.

Lupus biscop tecrassinus was seer vermaert hij bedwang Attilam seer wonderlick vanden roue.

Mamertinus Abt van sinte germanus cloester Eñ Allodius was voer hem.

¶ In dese tijt wert ingheset die hoechtijt van sinte peter ad vincula Eñ veel wonderliker miraculen gheschiede doer die kettene ende veteren.

Augustinus starff doe hi lxxvi jaer out was.

In desen tijden word die heylighe kerck seer tribuliert Ende sonderling in Affriken. Want na dat Augustinus ghestoruen was doe wert all die clergy anter ghemartiriziert of verdreuē wt hoer stoelen eñ in ellenden gheseynt in desen hoeck lants en was nye alsulke persecucie als hē luden nu aenghedaen wert van ganserico der wandellen coninck ende honerico sijn soen die alle beyde Arrianē waren. Si toe sloten die kercken Ende ten laetsten storuen sij quāder doot Als tyrannen pleghen.

Merlinus was in britanien vermaert inden gheest der prophecien wt welkes ingheuē die coninck van britaniē gheheten wortigonus verbrede seer dat heylich kersten gheloue. desen navolchde vterpandagrom sijn broeder die Anthurijs vader was van welkē hi prophetiert had Want vter beduut een draecks hoeft wāt bij een draeck die in een sterre ghesien wert is hi gheboetscapt

Leo geboren wt tuscien sat xxi. jaer een maent ende ix daghen.

·j· Leo confessoer

Die hoechtijt van desen leo viertmen op sinte peter eñ pauwels auont Sommighe seggen datmē hem viert opten xi dach van April.

Dese Leo was die heylichste hi regierde die heylighe kerck langhe tijt mit groter vruchten Ende want die kerck in grote periculen stont daer om arbeyde hij te mael seer om die tyranscappn de r boser princen ende die menigherley kettery der valscher doctoren te nijt te doen hi heeft veel sermonen ende epistelen so heerlick ghescrenen dat hi onder allen kersten doctoers dat bloemken gheweest is Ende wat hi gheseyt of ghescreuē heeft is also approbiert dattet niement en betaemt oeck in dat minste puntt contrari te voelen Item hi verwerf doer sijn verdienten dat Attila der hunen coinnck hem weder keerden van romen ende van jtalien Item hij hielt hem seluen sijn hant off om eenre becoringhe die hi creech van een wijf die hem custe Mer onse lieue vrouwe settese hem weder aen Item hij heeft ind missen tot dat Canon ghedaen Sanctum sacrificium jnmaculatam hostiam Item hij dede vergaderen dat Consilium tot calcidoniē bij ontheet vanden keyser marcianus Ten laetsten na veel strijden sterff hi een heylich confessoer ende wert bij sinte peter begrauen.

¶ In desen tijden verdrencten inder zee alte veel joden die vanden duuel bedroghen worden Want die duuel openbaerde den joden in een ghedaent of hij moyses ghe-weest waer En̄ seyde dat hijse leyden woude int lant van beloften Sommighe ont ghinghen dat si nijt mede en verdrencten Ende die aen namen toe dat kersten ghe-gheloue.

Keysers

¶ Die seuen slapers Als Maximianus·malcus·marcianus·dyonisius·serapi-on constantinꝰ ende johannes worden in dese tijt wacker die vanden keyser decio inder spelunken besloten worden voer ij^c jaer.

¶ Petronius biscop van bononien maecten een boeck van dat leuen der vāderen dese was een heylich man van sijnre kijntsheit.

¶ Codex is een boeck tractierende van die rechten ende wert in dese tijt ghemaect Ende dit boeck is oeck gheheten Theodosianus boeck.

¶ Euthicen abt van Constantinopel was een ketter.

Dyoscorus biscop van Alexandrien was besmet mit Euthicens kettery.

¶ Hilarius biscop arelatensis was in walslant vermaert.

an° mundi

v^m vi^c xliij

¶ In dese tijt was een groet eertbeuinge bij Constantinopel durende iiij maent lang En̄ een kijnt seyde dat men soude singhen Sancte deus sancte fortis sancte et immortalis miserere nobis Ende daer off cessierde die plaghe dit word namaels int Consilium van calcidonien confirmiert.

Paeusen

Anno Xp̄i

iiij^c xliiij

¶ In des paeus leo tijt wert in walslant dat misterium der heyligher drieuoudic heit doer grote mirakel ghekundicht Want doe die biscop stonde inder missen sach hi opten outaer neder vallen drie alte claer schoen droppellen van eenre grote die te samen in een voechden ende maecten een alte suuerlike peerle. Welcke peerle nam die biscop ende settese in een gulden cruce ende doe vielen al die ander neder.

¶ Nychasius biscop van remen wert vanden hunen martiriziert mit sijn suster Eutropia Hij sprack ende seyde here make mi leuendich na dijn woert.

¶ Eucherius doctoer ende biscop van lugdunē.

Seuerus een heylich biscop van trier.

¶ Marianus monick mit veel ander heylighen en̄ gheleerden mannen waren in dese tijt

¶ Eutropius priester heeft veel bescreuen.

¶ Victorinus massiliensis.

¶ Maruchas biscop dese ver loste des conincs soen van par sen vanden duuel En̄ dat ker sten gheloeff wert daer seer of verbreet.

¶ Genouefa joncfrou en̄ ma ghet was te parijs vermaert En̄ wert van sinte germanus ghewielt.

Marcianus was een goet kersten Ende regnierde mit valentinianus En̄ wert namaels vanden sinē wt eenre quāder conspiracie ghedoot bij constātinopel Dese sach in sijn droem dat Attilees boech ghebroken was verstaende daer wt. dat hij ghestoruen waer. datmen alsoe ver nam.

Marcianus en̄ valentinianus

vij jaer

Die j. Leo xvij. jaer.

Dese Leo was een goet kerstē alsmen seyt Mer ander meysters segghen dat hi onwijslick die beelde der heylighē bernde waer om wort hij vanden paeus excōmuniciert Mer het is te vermoedē dat dit dese leo nijt ghedaen en heeft Mer dattet soude ghedaē hebben die derde leo die regnierden in des derden gregoreus paeus tijdē dese tijdē warē seer turbiert ende onrustelick.

Dit heeft gheweest dat. iiij. generael cōsilium daer vi^c en̄ xxx prelaten vergādert warē inden stādt van calcedonien teghens den ketter Euthicen.

iiij. Synodus. calcedonēsis

v^m vi^c liij.

Die Elleff dusent maechden worden te Colen marteriziert vanden hunen En̄ ter stont daer na wert die stādt verdestrueert Mer sommighe willen segghen dat dit nijt in dese tijden nijt en gheschiede.

iiij^c liiij

Die Alre heylichste man sinte Johannes baptista openbaerde twee moniken die tot Jherusalem quamen Ende gaf hoer te kennen waer dat sijn hoeft was jtē want die gothen sinte jan babptist vercorē hadden tot een patroen daer om bleuen si langhe tijt onverwinlick.

Gallerang een heylich biscop.
Marinus biscop van ephesien
Juuenalis biscop van jherusalem.
Anatholig biscop van constantinopel
Dese twee waren die principaelste int consilium van Calcidonien.

Echius patricius voerde een strijt tegēs Attilam der hunen coninc. hi veriaechde den coninck Ende in die vriheit van oerliens wordē hondert dusent en̄ lxxx dusent strijdender mannen verslaghen.

In dese tijden gheschiede wonderlike teykenen die durachtich waren Als eertbeuinghe Ende die hemel vten noerden wert al vuerich Die mane verduusterde Een comeet openbaerde hem En̄ nijt lang daer na vloeydent een helen dach bloet.

¶ Arcturus coninck van britanien was seer vermaert van veel groter victoriē Hij dode mit sijn sweerde iiij^c ende lx. mans. hi quam den heylighen kerck te hulp Ende hi verbrede dat kersten gheloue te mael seer. hi bedwang al dat conincrijck van vranckrijck. van datien. ende van noerweghen ꝛc̄ dat sij hem te dienste mostē comen Ten laetsten wert hi verloren ende noch en weetmen nijt. waer dat hi bliuen mocht.

Keysers

¶ Die ghebeenten des heilighen prophete helyzei die na helyas die eerste patroen was vander Carmeliten oerde Als sigibertus gemblacensis seyt worden van samarien in Alexandrien veruoert.

Remigius biscop van Remen dese bekeerde namaels Clodoneum coninck van vancrijck.

¶ Sinte marcus ewangelistē lichaem wert wt Alexandrien te venegen ghebracht.

¶ Die cleyn letanien worden ghemaect van mamerto biscop van vyennen.

¶ Prosper biscop vā Aquitaniē was een man van groter consten ende heylichheit.

¶ Perpetuus biscop van tours.

an° mundi

v^m vi^c lxiij

¶ Cipriang biscop Amsiliensis was bouē maten bermhertich Hij deylde sijn mede broeders inder noot al dat hi had

·j· Hilarius

gheboren wt serdinien sat vi jaer iij maendē ende vi daghen

Pausen

Anno Xpi

iiij^c lxiij

¶ In dese tijt so baerde een ghemeen wijff vij kijnderen die si in een water werp van welcke een te lijff bleeff Ende wert namaels der longobarden coninck.

Dese hilarius wijde sinte steuens kerck die bij sinte laurentiq kerck staet. hij ordinierde dat gheen biscop een nasaet soude setten hi starff ende wert begrauen in sinte laurentius cloester dat hi ghetymmert had.

¶ Die edel stādt van venegē wert ghetymmert Off dat bet te ghelouen is so wert se vermeeret omtrent die jaren ons heren iiij^c ende vijftich dese vermering ghescie de nijt vanden ghemeen volck Mer van die machtichste ende rijckste mannen die hoer toevlucht daer namen om Attilees persecutie wil.

¶ Theodorus biscop van syrien dese heeft een Cronijck mit veel ander dingen bescreuen.

Dese Zeno was een Arriaen ende een wreet tyran. hi was den kersten seer cõtrari. hi maecten een compact mitten gothen. hi woude leonis soen doden Mer hem wert een Ander presentiert die hem seer ghelijck was.

Zeno xij jaer.

Ethicius senatoer dese spijsde iiij dusent armer mẽschen doe die duertijt in bourgoengen was. Ende hi hoerde een stemme der hemelscher beloeffenisse.

Fulgencius biscop van Ruspen gheboren wt Afren was seer vermaert in heylicheit in consten ende in wel sprekelicheit Hij leet alte veel vanden Arrianen hij wert mit langher Ellende in sardinien vermaghert.

Dese simplicius paeus deylde Romen in vijff Rijcken. hi wijde veel kercken. hi ordinierde dat gheen clerck soude van enighe leeck ghecleet werdẽ dat namaels vã ander paeusen meer gheuesticht wort somen leest in decretis xvi. q. vi. Ten laetsten sterf hi ende wert begrauen in vaticano

Smiplicius

Dese was een Tyburtijn Hij sat. xv. jaer ij maent ende vij daghen.

Dubricius primas van Englant was een heylich man vermaert in veel miraculen hi wert namaels een heremijt dese croende Arcturum coninc van Englant

Enghelant was hier ĩ sijn bloyen in Conincs Arcturus tijden die onder hem had wel xxx Coninghen die hem dienden Mer dat en duerde nijt lang Nv merct een õbedriechlic teykẽ dat als die coninghen begheren te strijden wt ghenuechte eñ grootherticheit ende daer oersaken toe soecken om mede te beghinnen. soe volcht daer ghemeenlick een yammerlick eyndt. Als die propheet seyt heer verstroeyt dat volck die strijden begheren Och of die Enghelse mit waerachtighe wijsheit hoer regiert haddẽ. si souden certeynlick die heren van al Europen gheweest hebbẽ Mer doe sij stercklick strijden wouden teghens den stercken ende machtighen. daer om sijn si tesamen verslaghen. Het is wel een yammerlick victori daer die triumphiere offte winre weynich of gheen ridderen en hout Waer om is grote stouticheit seer hijnderlick als sij mit wijsheit nijt regiert en wert Also ghebuerdet hier den Coninck Arcturo.

¶ In dese tijt was die vermaerde disputaci te Carthagen teghens die Arrianen wt des conincs honoricus ghebot daermen noch scrijften off heeft Ende die kersten behielden victori Daer na die quāde coninck vol vander arrianscher onghe-loef vervolchde ouer all die kersten Mer nijt te vergheefs Want in sijn .viij. jaer wert hi vanden heer gheslaghen Ende sijn lichaem word vol leuender wormē. daer hij yammerlick aen starff.

Keysers

¶ Eugenius biscop van Carthaghen Ende felix biscop abritanensis mit veel ander biscoppen priesteren clercken ende ander kersten tot ghetal van iiij^{m} .ix hondert ende lxxvi worden jammerlike tractiert eñ inder Ellenden gheseynt van honorico der wandellen coninck Ende die heel clergy van affriken streedt vromelike voer dat kersten gheloeff tot noch toe.

¶ Achacius biscop van constantinopel viel in een kettery Eñ wert een vermaert ketter hij wert mit sijn kettery condempniert.

an° mundi v^{m} vi^{c} lxxiij.

Paeusen

die iij. Felix.

Felix was een Romeyn Sijn vāder hiet oeck felix hi sat viij jaer xi maenden ende xix daghen.

Anno Xpi iiij^{c} lxxiiij

¶ Dese felix was een heylich man alsmen leset in een sermoen dat sinte gregorius scrijfft daer hij spreect van sijns moeders drie susteren dese ordinierde datmen den ghenen die int recht besculdicht waer souden dach ende vertreck gheuen om hem weder te verantwoerden Ende dat die rechters ende voersprakers die dat volck aenspreken ende accusieren. sullen wesen sonder ghebreck soe datmen gheen quāde suspicie noch quaet vermoeden op hoer hebben en mach. Item hij ordinierde dat die kercken souden vanden biscoppen ghewijt werden.

¶ Dyonisia ende haer soen maioricus Germana. datiua. leontia sinte germanus biscops dochter Emilius meister in medecinen. bonifacius dese eñ noch veel ander martelaers ende confessoers sonder ghetal waren in dese tijden Ende veel warend die handen ende tonghen off ghesnedē worden die nochtans te recht ende wel spraken.

¶ Johannes damascenus was in dese tijt Als sommighe segghen. Anders seytmen dat hi soude gheweest hebben na gregorius tijden Dese wert sijn hant mit onrecht ofghehouden Ende onse lieue vrouwe settese hem weder aen hij heeft veel subtijl scriften achter ghelaten.

Guntaramundus der wandelley coninck regnierde na honozicus doot. hi wed riep Eugenium vter ellende Mer Castrimundus die ix jaer na hem volchde sloet weder die kercken ende verdreef ij^{c} ende xv biscoppen die hi seynden inder ellende welcken symachus paeus alte seer goedertieren was.

Thodericus der gothen coninck was een arriaen Ende besat langhe tijt alle ytalien Ende hi dede den kersten veel tyranscappen aen Waer om wert hi namaels ghe wozpen in vulcanus mont van johannes paeus ende symachus patricius die hi mit onrecht dode als gregozius scrijft in dyalogo.

Paschasius was een heylich man Van desen spreect gregozius in dyalogo dat hi een swaer weghevuer leet om dat hi in eenre tweedracht laurencio starcliken aen heng tot dat eynde sijns leuens Nochtans eer dat hi starff so had hi bewuwe ende dede penitencie.

Solemnis biscop carnotensis was een edel ende heylich man vermaert.

In desen tijden openbaerden sinte michiels kercke inden berch gargano.

v^{m} vi^{c} lxxxviij

Gelasius. gelasius ghebozen wt afrey sat viij jaer viij maenden ende xviij daghen.

iiij^{c} lxxxviij

Dese gelasius maecten die tracten ende ymnen mit ander ghebeden diemen inder kercken singt ghelijck als ambrosius ghedaen had Ende hi settede prefacien inder missen daghelicx te singhen Als Vere dignum et justum est ꝛc̄. Hi onderscheyden die boeken die autentijck waren vanden anderen die nijt autentijck en waren ende diemen hoer naem of auctoriteyt nijt en wist alst beschreuen staet inden decreet xv. dis. Sacro sancta. Item hi excommunicierde den keyser Eñ bewees dat hi hem excommuceren moeht Alsmen leest xvi. dis. duo.

Alamundarus der sarracenen coninck was ghedoept vanden kersten biscoppen Ende die ketters van Eutichianus onghelooff wouden hem bedriegen. doe bestopte hise mit een dusdanighe fabel ende seyde dat hi brieuen ontfanghen had dat sinte michiel ghestoruen waer Ende doe si antwoerden dattet onmoghlick waer. om dat die enghelen onstarflick sijn Doe seyde hi. hoe coemt dat dan. dat ypristus nijt ghecruyst en is ten waer dat hi ware van twee natueren Jn dien dat ghi seggher dat die enghel nijt ghestoruen en is.

¶ Dese keyser Anastasius heeft quaet loff Want hi doer achacium den ketter ende biscop van constantinopel mede en quaet ketter gheworden was En doe die paeus hornisda hem vermaende bi sijn legaten dat hi doch woude of treden vander arriaenscher gheloef Doe antwoerde hi en seyde Ic die een keyser bin wil ander menschen ghebieden Ende ic en wil tot nyements ghebode staen dat seer qualick ende vermetelick ghesproken was. waer om wert hi van god vanden blixem gheslaghen gheuende allen anderen wisen princen een verueerlick exempel. hi was een yammerlick onsalich mensch Nye en verdiende hi victori te hebben. hi was van god en vanden menschen ghehaet.

Keysers — xxvi jaer — anastasius.

Victorianus raetsman wert wonderlike martelijt Ende victoria een edel matroen wert in dese tijt mit veel ander kersten martieriziert.

¶ Sinte brigida was in scotilant vermaert.

an° mundi

Paeusen — die iij Anastasius. — Dese anastasius was een romeyn hi sat iij jaer xi maenden ende xxiij daghen.

Anno xpi

¶ Anastasius was eerst een goet kersten Mer namaels wert hi verleyt vanden ketter achacio biscop van constantinopel daer hi hem mede verselde Ende daer om verscheyde hem die clergy vanden paeus Mer want hi achacium heymelick restitueren woude. dat hi nochtans nijt en coste volbrenghen Daer om starff hi yammerlick stortende al sijn ighedoemte beneden wt alst bescreuē staet inden decreet xix dis. Anastasius. En dese was die anderde paeus van quader famen van allen den ghenen die in die linie d paeusen ghescreuen staen tot deser tijt toe. wāt die eerste was liberius die den arrianen seer gunstich was Ende die anderde was dese anastasius die den nestorianen aen heng Ende dit quam al wt rasery ende kettery der keyseren.

¶ In dese tijt was in al affriken en oeck in ander coninck rijken alte groten duer tijt. waer om worden daer veel heylighen doer die aelmissen daer si den armen mede spijsden.

Clodoneus was die eerste kersten coninck van vranckrijck Ende hi wert om-
trent dese tijden ghedoept van sinte Remigius biscop. Dese had een alte kerstenen
wijff die Clothildus hiet Ende was des coninckx dochter van bourgoengen die
hem dicwijl vermaende dat hi alle afgodye soude laten eñ ghelouen in ihesum xpris-
tum den waerachtighe gods soen. Mer hi en gaff daer gheen ghehoer toe Namaels
gheuielt dat hi soude strijden teghens den coninck van almanien. Ende sijn volck
wert seer verslaghen Doe sprack hi mit screyender oghen eñ seyde O here ihesu xpe
welcke mijn coninghinne seyt te wesen die soen gods Du die bijstant gheueste ind
tribulacien Ende hulp verleenste den ghenen die in di hopen Ick mit groter innic-
heyt come tot di ende begheer dijn hulp Ende also bewerff hi van god victori Ende
doe quam hi mit drie dusent menschen tottet kersten gheloue ende worden al mit hem
ghedoept Mer doemen hem dopen soude quam een duue vanden hemel hebbende een
pulle mit heylich oly. daer hi wt van sinte Remigius ghesalft wert Ende noch hu-
den daghes alle die coninghen van vranckrijck wt ghesalft worden Daer na wt ex
empel van hem so ontfeng al dat coninckrijck dat kersten gheloue Ende na dese tijt
had hi altoes victori. Hi verwan die gothen &c. Namaels was hi seer deuoet tot
god ende totten heylighen vrienden gods Ende sonderling tot sinte martijn dien hi
een costelick peert offerde mit meer ander ghiften Ende doe hi dat peert woude we-
der lossen ghebode hi datmen daer voer soude gheuen hondert scilling siluers. Mer
dat peert en woude toe nijt vander stede gaen Doe sprack die coninck anderwerff
ende seyde Gheuet voer dat peerdt noch hondert scilling doe wert dat peert ontbon
den ende ghing vry ende losse daert den coninck gheliefde Die coninck sprack doe eñ
seyde Voerwaer voerwaer Sinte martijn is seer goet een in sijn hulp mer seer cos
telick in sijn comenscap Eñ het gelijct wel of dese coninck mit sijn coninghinne die
ander constantiuus ende die ander helena gheweest waren.

Genebaldus die eerste biscop laudunensis was een heylich man Dese had eerst
een wijff die hi liet doe hi biscop wert Mer namaels quam hi weder bi hoer Ende
si wan bi hem een kijnt datmen latro hiet die hem navolchde int bisdom. Hi dede
wonderlike grote penitencie.

Int jaer ons heren v^c ende xvi starf Clodoneus doe hi out was xlv jaer Ende sijn iiij kinderen deylden doe dat rijck Gildebertus creech parijs vlaenderen eñ normandien Theodericus had mets mit germaniē Clodomirus had oerliens mit aquitanien burgondien Clotarius creech switzen mit loreynen ende vranckrijck.

Keysers

Dignissimus ende gordianus mit veel ander worden van laurencio martieriziert.

Die vijfte twist gheschiede inder heyligher kercke tusschen symachum ende laurencium Eñ quam wt tweedracht der geenre die den paeus coren Mer symachus bleef paeus. want consilium daer coninck diderick teghenwoerdich was ende dat meeste deel was mit hem Eñ na iiij jaren twistede die clergy wed om misdaet daer symachus mede beruft wert Ende dat was die seste twist ind kercke Mer doe symachus hem onsculdicht had voer dat consilium ende den coninck. doe wert hi mit blijscap weder in sijn stoel gheset Eñ laurencius mitten sinen worden dampniert.

an^o mundi

v^m vi^c xciij

Paeusen

symachus gheboren wt sardinien sat xv jaer vij maenden ende xviij daghen.

Anno xp̄i

iiij^c xciiij

Dese symachus was een goet man Hi minde die clergy seer ende oeck den armen menschen was hi troestelick. Hi wert paeus ghecoren Ende laurencius wort oeck mit hem paeus ghecoren daer hi twee reysen teghens twistede Mer symachus hielt victori want die clergy mitten coninck diderick waren mit hem alst bescreuē staet inden decreet xvij dis. consilia. Item hi ordinierde datmen des sonnendaghes ende op ander heylighe hoechtijden soude singhen Gloria in exelsis deo &c̄ Item wt mede lijden ende bermhertichеyt maecte hi laurencium biscop van mycerien Mer hi was ondancber Want anderwerf versette hem laurencius teghens symachum mer hi en vorderde nijt Ende doe symachus hem onsculdicht had voer dat consilium van dat quāde gheruft daer hi van laurencio in beloghen was. doe wert symachus weder in sijn stoel gheset Ende laurencius wert mitten sinen verdoemt.

¶ Symachus patricius martelaer was een heylich streng man vermaert Hi weder stont dicwijl den onrechtueerdighen coninck diderick waer om wert hi vā hem martierizeert Ende johannes paeus mit hem Dese Symachus was boecius wijfs vāder.

¶ Boecius was een senatoer ende een raetsman van romen Hi was van ouer groter consten ende in allen duechden vermaert Dese na veel dinghen die hi gloriose lick ghedaen had wert hi inder ellenden gheseynt Eñ al daer wort hi voer die rechtueerdicheyt vanden coninck diderick gheworcht ende hi leyt te paueyen begrauen Sommighe segghen dat hi canoniziert is eñ wert seuerus gheheten Item hoe veel dat hi bescreuen heeft daer gheeft die kersten kerck ghetuych of.

¶ Dese boecius had een wijff die Elphe hiet ende was een alten wijsen wijff Dese maecten die ymmen diemen inder kercken singt van sinte peter ende sinte pauwel. ende beghint aldus Oliue bine pietas vnice ꝛc̄.

¶ Genofeua starff doe si out was lxxx jaer.

¶ Sinte brigida starff in scottlant.

Hornisda gheboren wt campanien sat ix jaer ende xvij daghen.

¶ Hornisda paeus was een man van groter bermhertichеyt. Hi gaff den armen veel aelmissen Ende hi vercierde die heylighe kerck seer suuerlick mit veel ornamēten ende sonderling sinte peters kerck daer hi begrauen leyt Hi settede die clercken te samen Hi versoende die grieken die om der nestoriaenscher kettery wil excomuniciert waren.

Tibrianus was een scott Ende was mit sijn broeders ende susteren van groter heylicheyt vermaert.
Vedastus van atrecht.
Leonardus louiocensis.
Lyphardus. dese waren sinte Remigius discipulen.
Seuerinus abt agaunensis maecte clodoneum ghesont.
Cancianus rothonensis.
Maxencius abt van pytou.
Arnulphus biscop van tours mr̄.
Melanius des coninckx raetsman.
Albinus een heylich man mit veel meer ander vermaerde mannen.
Victor mit veel edelinghen waren in walschlant vermaert.
Marsus.
Lantonus.
Auitus abt van oerliens dese bat god den here voer clodoneus kinderen.

¶ Dese justinus was een heel kersten man Ende om anastasius quāde wercken wil die hi teghens die heylighe kerck ghedaen had. versocht hi den eerbaren paeus hornisda gheuende hem te kennen dat hi hem woude ghehoersam wesen En dat gheschiede also Want doe die biscop germanus tot hem quam van des paeus weghen begherende dat hi die biscoppen vter ellende soude weder roepen. Ter stont was hi bereyt ende volbrochtet Hi ontfeng germanum mit groter blijscap Hi soude veel meer voer dat kersten geloue ghedaen hebben des hem die coninck diderick mit sijn tyranscap nijt beleth en had.

Keysers ix jaer — j Justinus

¶ Dat Consilium van oerliens wert ghehouden wt clodonius ghebot Ende sinte melanius die dedet vergaderen Ende wetet dat tot oerliens veel tijt Consilium ghehouden is.

¶ Germanus biscop van Capuaen van desen leset gregorium in dyalogo.
¶ Vigor biscop boyacensis dese verwecte een dode.

an° mundi — v^m vij^c xiij

Paeusen — j johannes. mr̄ — Johannes was wt tuscien Ende sat iij jaer ix maent ende xviij daghen.

Anno xp̄i — v^c xiiij

¶ Dese Johannes was een heylich man. Hi wort van coninck diderick die een arriaen was ghemartierizeert Sijn hoechtijt houtmen opten xxvij dach van mey. Cort daer na wert die coninck vanden heer gheslaghen Onder desen coninck wert oeck martelijt symachus mit meer ander kersten Ende doe die coninck starf wert hi van desen heylighen in vulcanus mont gheworpen.

¶ Sinte benedictus een groot abt ende prelaet seer vermaert. hi was cyraet d heyligher kercke Ende een reghel der gheestlicheyt. dese heylighe man had veel edele discipulen Sijn heylich leuen heeft sinte gregorius bescreuen in secundo dyalogorum.

Auitus een heylich abt van Caruoten
Solinus sydonius een groot doctoer die veel ghescreuen heeft.
Claudius biscop venensis was onder den doctoren die alre edelste vermaert.

¶ Cassiodorus een glorioeff doctoer daer na wert hi des conincs diderick sijn cancellier Ten lesten wert hi monic. dese heeft alte veel goets bescreuē.

Karilephus was een heylich man Hi en woude van gheen vrouwen ghesien wesen. noch van die deuote coninghinne van vranckrijck.

Justinianus was een wtghenomen glorioess man alte mael goet ende kersten Hi had in hem drie punten. welcke te samen maken een glorioess man ende een edel prince Dese drie punten waren Moghentheyt. wijsheyt. eñ een gheestelick hert totten dienst gods Want bi die moghentheyt verwan hi sijn vyanden Ende bi wijsheyt ordinierde hi ende vertierde die werlt mit rechtueerdighe rechten Ende wt sijn deuote hert glorificierde hi god.

j Justinianus. xxxviij

Hi tymmerde den dienres gods kercken ende beghiftese mit veel gauen Dese maecten die leges dat sijn die weerlike rechten die voer desen keysers tijden alte seer confuys ende groot waren. Mer hi heeftse mit wonderlike cortheyt corrigiert ende in xij boeken besloten. Ende van allen heeft hi ghemaect een boeck datmen Codex hiet of Justinianus boeck.

Pristianus gramaticus.
Victor biscop van Capuaen.
Gregorius biscop lingonensis.
Nychesius biscop van trier.

v^m vij^c xxiij

Totila der gothen coninck bedreef veel tyranscappen Ende al ytalien wort vol na verdestrueert.

iiij Felix.

Felix gheboren wt sauoyen was sinte Gregorius ouer oude vāder hi sat iiij jaer ij maenden ende xiij daghen.

v^c xxiiij

Felix ordinierde datmen den sieken soude mitten heylighen olye saluen eer dat si storuen Item wetet dat een ding wel diewijl ordiniert ende ingheset wert Ende dat hier om. wanttet altijt nijt vast ghehouden en wert of dattet vergheten wert dat ment te voren ordiniert heeft Dit is nochtans van xpristo principalick ingheset. want xpristus heeft die heylighe kercke alle die sacramenten ghegheuen.

Clodoaldus des coninckx soen van vrancrijck was een heylich priester Ende hi stichtede een cloester.

Sinte Anthonius lichaem wert gheuonden in des keysers justinianus anderde jaer Eñ wert gheuoert in Alexandrien omtrent die jaren ons heren vijfhondert ende dertich.

Hier gheschiede in affriken weder een persecutie vāden wandellen die arrianen waren Sommighe biscoppen worden hoer tonghen of ghesneden die nochtans daer na te recht eñ seer wel spraken.

In justinianus xiiij jaer openbaerden alte veel verueerlike teykenen Want een sterre comende teghens den maen ghing inwert Schoen druuen wessen op vlier bomen Item die wijnter was so lastich cout ende swaer datmen die voghellen mitter handen veng Item een duertijt so ouerlastich dat die vrouwen hoer selfs kijnder aten Item opten paesch dach openbaerde een comeet Ende in walslant scheen die hemel te bernen Ende daer viel waerachtich bloet vter wolcken opter menschen cle-

Keysers

deren Item men vant die vloer van enen huse al besprenckelt mit bloet Ende daer na volchden grote plaghen ende menigherhande ziecten van bulen eñ bladeren daer die menschen mede ghequellet worden Ende tot constantinopel was so groten sterft dat om dier saken wil ingheset wort die hoechtijt van onser vrouwen purificatie. die in griexer tael hiet ypapanti.

Theophilus archidyaken van sicilien versaecte xpristum eñ sijn moeder Ende gaf den dunel enen brieff daer of Namaels roudet hem ende ouermits onser vrouwen hulp wert hi verlost ende dede penitentie ende beterde hem.

an° mundi

Paeusen

Romeyn
Dese sat ij jaer xviij daghen.

ij
bonifacius

ij
johannes.

Romeyn
sat ij jaer iiij maent ende vi daghen.

Anno xpi

Dese bonifacius ordineerde dat alsmen misse dede dat dan die clerken souden verscheyden staen vā die lekē Item sommighe boeken houden dat hier twist ende tweedracht was xxxviij daghen lang om dat die een parthie coren bonifacium Ende somme ander coren dyoscorum. mer doe dyoscorus starf behielt bonifacius dat paeuscap Ander boeken segghen dat dit soude ghesciet wesen in sysinnius tijden alsmen hier na op sijn stede wel bescriuen sel.

Dese johannes had grote twist eñ disputaci mitten keyser justinianum Off in xpristo waren een of twee natueren. die paeus johannes beweset datter ī xpristo waren twee naturen Doe sprack die keyser ende seyde Verkyest een van beyden. anter consentiert aen mijnre opinien off ic seynde v ind ellenden Doe sprack die paeus seer blidelick jc heb begheert te comen totten alren kerstensten keyser justinianum Mer als mi dunct so heb ic dyocletianum der kersten persequiere eñ veruolgher gheuonden Nochtans en ontsie ic uwer nijt in enighen punten Doe dit die keyser hoerde viel hi neder ter eerden voer den paeus eñ veroetmoedichde hem seer.

Bellisarius patricius was een greue gheset vanden keyser justinianus. Dese had wonderlike grote victori ouer den parsen. daer na wert hi in affriken gheseynt En verwan aldaer die wandellen Namaels verloste hi ende vryde die romeynen vanden gothen welcke die stadt van romen een jaer lang beleghen hadden Hi veng den coninck der gothen ende brocht hem totten keyser En romen wort dicwijl vanden gothen ghewonnen ende te mael seer destrueert.

Cassius biscop narniensis.
Medardus biscop nouionensis.
Maurus sinte benedictus discipel.
Gildardus biscop rothomagensis dese was sinte medardus broeder.
Germanus biscop van parijs.
Eleutherius biscop van doernick.

Benedictus die joncste leet veel van totila der gothen coninck.
Theodebertus coninck vā vrancrijck dese gaff sinte maurus abt van angiers veel ghiften. Des ghelijck dede oeck sijn soen Clotarius.
Sinte Maurus een man van groter heylicheyt dede veel miraculen.

v^m vij^c xxxiij

Romeyn

Dese sat ij jaer xi maent ende xviij daghen.

j agapitus. ꝯfessor

Siluerius mr̄

dese was gheboren wt campanien hi sat iij jaer v maent en xi daghe.

v^c xxxiiij

Dese Agapitus weder riep den keyser justinianum volcomelic vā die dwaling Euticetis Item hi ordineerde datmen des sonnendaghes soude processi doen mitten cruceu om dat kerckhof Hi starf tot constantinopel ende wert te romen gheuoert Hi was een heylich man Ende sijn hoechtijt houtmen opten xxij dach van aprill.

Van desen siluerius martelaer seytmen dat hi inder ellende voer dat kersten gheloef soude gedoot wesen wt toedoen theodore die des keysers wijff was om dat hi den biscop Anthemium die om der kettery wil ofgheset ende dampniert was nijt en woude restitueren en hem weder sette in sijn stede. Item dese siluerius wert paeus mit ghewelt. wāt die coninck der gothen theodatus om ghelts wil dreychde hi die clergy mitten ghemeen volck dat si desen souden eendrachtelick kyesen Sijn hoechtijt houtmen opten xx dach van junio.

Dat vijfte concilium wert ghehouden te Constantinopel onder den paeus Vigilius ende onder den keyser justinianus teghens theodorum ende allen ketters die seyden dat Maria die moeder gods alleen een mensch ghebaert hadde. ende nijt die god ende mensch was cc. Dese ketterij concordierde ghenoech mitten nestorianen. Item wetet dat die ketterij dickwijl hoer naem verandert hebben na der ghenen namen die die ketterij vijnden ende principalste beschermen willen. want dit seluer punt was voermaels vanden hebyoniten gheseyt ende dickwijl weder destrueert. Mer wt dat ingheuen des duuels werttet weder verwect Ende aldus ist oeck vã ander ketterij te verstaen Nochtant verwandelen si veel tijts enighe particulen of si toe doen wat so dattet nijt al ghelijck en schijnt Hier of ouerleset die decreet xxiiij. q. iij. c. quidam.

Keysers

synodus constantinopolitana dat. v.

anno mũdi v^{m} vij^{c} xliij

Paeusen

Vigilius

Romeyn
sat vij jaer vi maenden
ende xxvi daghen.

Annoxpi v^{c} xliij

Dese Vigilius tradt qualijc int paeuscap mit groter onrecht Nochtant regierde hi hem wel Hi leet veel persecutien ghelijck silverius Hi verwan die gothen Ten lesten starff hi in ellende na groter passie die hi tot constantinopel van theodora ghe leden had Mer ghebeeft dat hi een martelaer is. ende sijn hoechtijt houtmen opten xxvi dach van junio Dese Vigilius gheboet dat Concilium tot constantinopel te celebrieren Hi was eerst des paeus silverius archidyaken. en seer begheerlic stont hi seluer na dat paeuscap Hi gaff den keyserinne raet hoe datmen silverium soude moghen verdriuen.

Item Theodora des keysers wijff tractierde desen vigilium namaels seer qualijcken. want si dede een corde bijnden den paeus aen sinen hals. ende gheboet datmen hem soude slepen doer alle die stadt van sinorghens totten auont toe cc. Dit had belizarius patricius wel voerseyt. want hi onwillichlick most silverium inder ellenden seynden seggende. die dit quaet wtghelet heeft desen paeus te verdriuen. die en sel die toorn des rechters die alle dinghen siet nijt ontgaen moghen Mer vigilius dede namaels van allen volcomen penitencie ende salichlick starff hi. sterclick strijdende voer dat kerstен gheloue.

In dese tijt gheschiede een mirakel van een kint dat een jode was En ging mit ten kersten kinderen om te ontfanghen dat heylighe sacrament Waer om wort die vader toernich Ende worp sijn kijnt in een barnenden ouen wt groter onweerdicheyt Mer dat kijnt sat inden ouen in groter sollaes ende vruechde. ende wert onghequetst daer wt ghenomen Ende doe sprack dat kijnt en seyde Dat vrouwekijn dat inder kercken ghemaelt staet hebbende in horen armen een kindekijn beschermde mi mit hoer mantel dat ic nijt en barnde Mer die vader wert daer na inden ouen gheworpen ende verbrande ter stont.

Justinianus die keyser tymmerde in dese tijt binnen constantinopel sinte Sophien tempel Dese tempel was een die alre meeste tempel Ende men vermoedet dat sijns ghelijck nye volbrocht noch voltymmert gheweest en is van dier tijt dat die werlt ghescapen ende ghemaect is In desen tempel wort die keyser na sijn doot begrauen in die vrede gods.

v^m vij^c liij

In desen tijden also lang als dat rijck aen twee parthien stont doe wasser in ytalien grote starft ende stadighe turbacie ondert volck Sinte gregorius maecter dick wijl menci of in sijn boeken.

v^c liiij

Herculianus biscop perusinus dese wert sijn hoeft ghecloeft van Totila der gothen coninck Also starff hi een martelaer gods.

Aggericus biscop virdunensis was in desen tijt seer vermaert.

Radegundis coninghinne van vranckrijck lotharius wijff. dese was van groter heylicheyt seer vermaert Namaels ghing si in een cloester.

Brandanus was een ouerste prelaet van drie dusent moniken. hi was een heylich man in scotlant vermaert.

Leonardus een heylich heremijt.

Columbanus een eerweerdich man vermaert in hierlantt. dese quam namaels in burgoengen Ende stichtede tot lixouien een cloester.

In dese tijt schoerde in walschlant een groten berch van enen anderen berch gheuende alte groot gheluyt Ende die berch viel neder mit menschen kercken ende mit ander ghetymmer datter op stont in een water dat rodanus hiet.

Dese justinus was inden eersten een goet kersten Mer namaels veronedelde hi wt raet sijnre huusvrouwe. want hi verwandelde die duechde in tyranscap ende in ghierichheyt Hi wert al dwaes ende van allen menschen ghehaet Ende Narses eunuchus een streng man deuoet eñ bermhartich Dese wert bewaere des lants Ende doer verdienst sijnre heylicheyt had hi ouer al victori Hi versloech totilam Hi verwan al die barbaren Hi stelde dat lant van ytalien in vrede Mer die duuel benidende dat hi alle ding wel regierde verwecte der keyserinnen hert die sophia hiet teghens desen narsen so dat die keyser sonder beraet vervreemde hem ende begaf desen narsen Mer narses om dier ondancberheyts wil heeft hi voer hem seluen wraeck ghedaen eñ inleyde die longobaerden diet lant van ytalien omkeerden so dattet hem scheyde van trijck van romen tot karolus tijden toe. dit is een marcklick exempel dat die princen den nydighen vrouwen gheen ghehoer en sellen gheuen daer die duuel veel tijt doer werct dat hi seluer nijt doen of volbrenghen en mach.

Keysers — xi jaer — ij Justinus

an° mūdi

Paeusen — j pelagius. — Romeyn sat iij jaer x maenden xviij dagen

Gregorius biscop van tours dese heeft die scriftuer exponiert ende beduyt.

Anno xp̄i

Dese Pelagius ordinierde dat die ketters ende scismatici die twist ende tweedracht maken sellen vā die weerlike hant gedwonghen worden alst bescreuen staet inden decreet. xxiij. q. v. Relegentes. Dese wert beruft dat hi soude scult hebben vāden doot des paeus Vigilius Mer hi nam dat heylich cruys ende dat ewangelium in sijn handen ende onsculdichde hem voer allen menschen.

Die ghebeente des eersten martelaers Stephani worden te romen ghebrocht Ende worden gheleyt in een tumbe bi sinte laurencius lichaem.

In desen tijden was een jode die int heymelick een beelt ons heren hanghende aenden cruce mit een pijl doer schoet datter bloet wt liep op des joden lichaem Ende doe dat die kersten vernamen steenden si die jode ter doot toe.

Machutes sinte brandanus discipel Dese dede veel wonderlike dinghen.

Paulus biscop leonensis.

Gasimunda coninghinne van vranckrijck Dese was des conincks hulpicius wijff Ende wert van horen coninck inder nacht gheworcht Een heylighe vrou seer vermaert van groter heylicheyt ende van miraculen welcke doer hoer gheschiede.

Gregorius des senatoers jordanus soen was in dese tijt vermaert Dese stichtede in sicilien sess cloesteren Ende hi stichtender een binnen romen daer hi seluer monick in wert Namaels wert hi van god tot een paeus ghecoren.

Hier began een heylighe strijt tusschen germanum biscop van parijs Ende childebertum coninck van vranckrijck Een yghelick van beyden arbeyde om seer wie dat den armen ende den crancken menschen meest te hulpe quam ende goedertierenste was daer om en hadden si gheen cleyn twist Och waer sijn dese nv ghebleuen.

Leander bekeerde die gothen Ende wert namaels biscop yspalensis Sinte gregorius seynden desen leandro jobs boeken.

v^m vij^c lxiij

Fortunatus gheboren wt ytalien was een poete eñ biscop vā pytou. dese heeft veel ghescreuen.

iij johannes.

Romeyn dese sat xij jaer xi maenden ende xxvij daghen.

v^c lxiiij

Dese johannes maecte weder der martelaren kerckhouen Ende oeck die kerck der heyligher apostolen sinte philips ende sinte jacobs In sijn daghen sachmen veel wonderlike ende onghewoentlike teykenen die toecomende oerloghen bedude mit alsulcken bloetstortinghe datmen vermoede dat sijns ghelijck voermaels nijt gheweest en had Ten laetsten na veel goeder wercken die hi ghedaen had starff hi ende wert bi sinte peter begrauen.

Vuerighe scharen worden ghesien inden hemel daer gregorius of scrijft ī een omelie. Eñ van sommighe menschen clederen droep waerachtich bloet Eñ eens manss huus scheen mit bloet besprenkelt Ende vlacken ende ander teykenen sachmen in scottellen ende in ander vaten diemen nijt of wasschen en mocht.

Sampson biscop van dolen Ende na sampsons doot wert Maglorius biscop van dolen.

Ethbinus wt britaengen
Similanus abt
Gasolus abt
Sindulphus priester
Wingaletus priester ende noch meer ander mannen waren in dese tijt.
Amandus een heylich man biscop van maestricht.

Tyberius was een heylich man ende die alre barmhertichste Hi weder maecte veel tierckten die verdestrueert waren Hi gaff dat schatt des pallaes den armen Ende doe hem die keyserinne daer of berispte Antwoerde hi ende sprack Onse liste en sel gheen ghelts ontbreken Mer vā dat gheen dat god ons verleent heft. laet ons daer mede een scatt vergaderen inden hemel ende gheuen aelmissen ende thans daer na doe hi een cruys sach ghehouden int pau-

Keyserс

vij jaer

ij Tyberius

ment doe seyde hi heffet die tafel op vand eerden. wantet nijt een betaemt datment cruce mitten voeten treden sel. datmen mit groter eerweerdicheyt hoert te setten in die horsten ende int voerhoeft der tierstен menschen Al daer onder dat cruce vant hi een groot scatt. dese tyberius verwan die parsen.

In tyberius tijden was een man welcke die conste gevonden had datmen glass mocht buychlick maken datment mit een hamer smeden mocht ghelijck loot. dese wert den keyser presentiert die hem onthoefden liet ende sprack. waert saeck dat dese const op quaem so en soude noch gout noch siluer van ghenre weerden wesen.

an? mūdi

v^{m} vj^{c} lxxiij

Johannes die aelmisghever biscop van alexandrien gaffet den armen al dat hi had.

Romeyn

Paeusen

j Benedictus.

sat iiij jaer een maent ende xviij dagen.

Annoxpi

v^{c} lxxiij

Dese benedictus leet veel persecutien Hi ouersach dat quaet. dat sijn volck na-lende was. als duertijt. pestilencie. ende oerloch. want die longobaerden aen vochten al ytalien. in welcker arbeyt hi starff ende wert bi sinte peter begrauen Dese benedictus seynde gregorium den enghelschen te prediken ende om tghewep des volcks wert hi weder om ghehaelt ende die seuende leuijt ghecordiniert.

Rethardus der gothen coninck Van welcken die hystorien seggen dat hi een duechsam man gheweest is Ende mit dat hi een arriaen was so wert hi int consilium van toleten daer lxxiij prelaten vergadert waren bekeert ende tottet tierstен ghe loef ghebrocht Ende mit hem worden al die gothen bekeert wt vermaning leandri biscop yspalensis. Dit quam wt die gracie gods. dat dese menschen die dus lang een quade faem hadden ghehadt souden beghinnen nv te hebben heylighe wtuercoren mannen.

Hospicius ende winnatus ghebozen wt britanien waren in walslant van groter heylicheyt vermaert.

Dese Mauricius had te wiue des keysers tyberius dochter die constancia hiet. Ende tyberius gaf ouer dat keyser rijck mit sinen dochter sprekende aldus Mauriti Neemt mijn rijck mit mijn dochter eñ regiert dat salichliken Ende hebt altijt inder herten ghelijcheyt eñ minnet rechtueerdicheyt. want dat sijn sonderlinghe teykenen van enen goeden keyser Ende doe hi dit hadde ghesproken doe gaf die goedertieren tyberius sinen gheest god op Eñ mauricius aenveerden dat rijck Ende was eerst inden geloef een recht op kersten man eñ seer profijtlick den ghemeen goede Mer namaels twistede hi mitten paeus gregorio so dat hi veel quaets van hem sprack. ende dreychden hem te doden Daer na openbaerde hem een in monicx habijt eñ seyde. dat mauricius vanden jaer sterven soude mitten sweerde Dit horende mauricius. began penitenci te doen ende bad den heer ende dede oeck ander menschen bidden dat god doch woude die sentenci weder roepen Dit also ghesciet. doe hoerde mauricius ĩ sijn slaep een stemme sprekende Wilstu dat ic di hier spare of hier namaels doe vercoes hi hier ghepijnt te werden ende na ghespaert dat gregorius wt sijn verdienst beworuen had want hi daghelicx voer hem badt. Doe wert hi wt sijn rijck verdreuen ende inder ellenden ghesеynt Daer wert hi mit sijn wijff eñ sijn twee kinderen van focas verslaghen. Item had hi die doctrijn syns swaghers wel onthouden. hi soude den ghenen voer sijn voeten verwelmoedicht hebben die nv bouen hem verheuẽ was Item vã sijnre behouding is goeden hoep om die saken voerscreuen.

mauricius

Grieck xx jaer

Hermingildis des coninckx soen van hyspanien ende vanden wijse gothen Dese wert bekeert vanden arriaenschen ongheloeff ende quam totten kersten gheloue. waer om wert hi van sijn selfs vãder martierizeert.

In dese tijt was also groten reghen datmen meende datter die diluui soude weder comen Ende daer volchde alsulcke starfte in ytalien dat nye dier ghelijck ghesien of ghehoert en was.

Anthiochien wert om ghekeert vã enen enghel die daer hem openbaerde in een wit cleet Ende mer een man die aelmissen om god gaf wert daer wt verlost Ands seytmen dat die helft van die stede neder viel Ende die ander helft bleef staen doer verdiente van desen aelmisgheuer.

Omtrent dese tijden seytmen dat alte veel wonderlike dinghen gheschiede want te constantinopel wort een kijnt gheboren mit iiij voeten En noch een ander kijnt mit twee hoefden. Item bloedighe speren worden inder lucht ghesien. Item in eenre nacht was die lucht alsoe claer oft gheen nacht gheweest en had. Item een comeet openbaerde hem. Item een kijnt wert gheboren sonder oghen en sonder handen dat vanden lenden nedwert was ghelijck een visch Item in een water bi egypten open

Keysers

baerde twee beesten van menscheliker formen ghelijck een man ende een wijff die al te verueerleck waren aen te sien ende duerde een dach lang. Item die sonne wert dat derden deel minre van smorghens tot opten middach toe Alle dese punten plaghen wat sonderlings te beteykenen Sommighe menen dat hier bi figueriert wert die beestelic ende mismaecte sect der sarracenen die vol na dat derden deel vant kerstenrijck in corten tijden verdestrueerde Ende dat gheschiede nijt langhe na dese tijt

an° mūdi

v^m vij^c lxxxiij

Romeyn

Paeusen

Dese sat xij jaer een maent en x daghen.

ij pelagius.

Die ghebreyde rock ons heren wert gheuonden in saphat ende wort tot iherusalem ghebrocht.

Anno xpi

v^c lxxxiiij

Dese Pelagius wert paeus sonder gebot ende ontheet des keysers. In dese tijt hadden die longobarden romen beleghen Ende dat qualike begonnen was. wert onder desen paeus veel argher gheeyndet om der barbaren tyranscaps wil Dese pelagius seynden den heylighen man gregorium tot verscheyden plaetzen. want hi in saken diet gheloeff aen ginghen en in boetscappen der heyligher kercken seer wijs was en onder socht Ende ter bede van sinte leander screef gregorius die morael boeken op job Ten laetsten storf dese pelagius aen dat buyck euel ende wert begrauen van sinte peter.

Furseus des conincks soen van hierlant was in dese tijt een heylich man vermaert.
Gangericus biscop van camerijck.
Marculpus abt borcasensis.

Goar was eē heylich man vermaert opten rijn Ende noch veel and menschen beyde mannen ende vrouwen waren van groter eerweerdicheyt in dese tijt vermaert Siet in sinte gregorius register.

Augustinus een eerweerdich monick was een heylich man. dese mit johannes ende mellitus bekeerden englant Ende doepten den coninck mitten ghemeen volck Item wetet dat dicwijl mencie ghemaect wort van verscheyden rijken ofte prouincien die dicwijl bekeert sijn ende dat kersten gheloef ontfanghen hebben. wāt si dat gheloef nijt vast en behielden. om menigerley saken wil alst kenlick is vā englant vranckrijck. parsen. eñ judeen Mer die stadt van romen is hier sonderling in preuilegiert ende wtghenomen om dat sinte peters gheloue nye daer al vergaen en is.

Die grote letanien werden ingeset van sinte gregorius paeus om den toern gods te saften ende versoenen eñ hi maecte een processi van seuenderley stacie Inden eersten songhen die clercken Inden anderde ordinancie ghinghen die abten ende monicken Int derde die abdissen mitten nonnen Inden vierden al die kinderen Inden vijften al die leken Inden sesten al die weduen Inden seuenden al die gheechte luden Ende in dese processi storuen lxxx menschen Mer op adrianus casteel openbaerde een enghel Ende daer wert alre eerst vanden enghellen ghesonghen Regina celi letare alleluya ꝛc. Ende doe cessierde die grote plaghe daer si mede gheplaghet waren.

Van dat beghinsel deser plaghe so wetet dat in des keysers Mauricius ix jaer also groten reghen was datmen meenden of dat diluuium soude weder ghecomen hebben Ende oeck so groten bloetstorting datmen des ghelijck nijt ghehoert en had Eñ die tyber wert so groot datse te romen op die wallen stont eñ dat meesten deel des rijcks van romen vloeyde onder water. daer sachmen een groten draeck in een manier van een groten balck mit veel serpenten swimmen ende driuen doer den tyber. Mer die draeck daelde ter zee wert in Ende die serpenten storuen Van welcker venijnt die lucht so valsch ende ontsteken wert datter een grote starft quam van dat buyck euel daer die menschen schielicken of storuen. Welcker siecte eerst dode den paeus Pelagius ende voert also veel ander menschen dat veel husen bleuen ledich staen In aldusdanighe verstoring ende tribulacie was gregorius archidyaconus te romen ende wert paeus ghecoren. hoe wel dat hi des nijt gheern en woude consentieren Doe insettede gregorius die letanien om god daer mede te versoenen Eñ doe die keyser Mauricius hoerde dat gregorius seer eendrachtelicken paeus ghecoren was. verblide hi hem ende confirmierdet oeck mede mit sinen brieuen.

¶ Dese focas wert keyser wt een oploep der ridderen. hi dode mauricium mit meer edel mannen Ende want hi qualike dat regiment begonst te voeren. soe verghingt hem qualiker Ende volbrochtet tot een alre quaetsten eyndt Want in sijn tijt stre-den die romeynen teghens den coninck vā parsen Mer die romeynen worden voer vluchtich ende verloren veel prouincien Ten laet-

Foca. viij jaer

Keysers

sten wert dese focas van eraclio verwonnen ende doot gheslaghen. want ge lijck hi een ander gedaen had so na ouder ghewoen ten gheschiedet hem wed.

Phara een heylich ende edel joncfrou was in desen tijden Mit hoer broeder pharo die een greef was ende wert namaels biscop meldensis Ende sijn broeder carnealdus biscop van lugdunen waren in dese tijt Ende sijn broe der walbertus een heylich man sinte Columbanus dis cipel Ende blitheldis was pharoes wijf Eñ veel meer van sinte Columbanus discipulen als Gallus. Eu-stacius. Attila. Walaricus. Andoemus. Hildemacus. ꝛc.

an° mundi v^m vij^c xciij

Paeusen

i gregorius ꝯfessor

Dese was een romeyn. sijn vāder hiet gordianus ende was een senatoer van romen. hi hiet oeck gregorius magnus dat is die grote gregorius Hi sat xiij jaer vi maenden ende x da ghen.

Anno xp̄i v^c xciiij

¶ Gregorius was die eerste paeus die alsoe hiet Hi was van een edel gheslacht. Mer edelre van duechden. eñ in heylicheyt die alre edelste. Hi was een die eerweer dichste monick van sinte benedictus oerde Hi screef alre eerst in sijn bullen knecht der knechten gods Ende hi ordinierde dat sijn nasaten alle gāder also scriuen sou-den Hi wert gheheten gregorius magnus om menigherley saken wil die hi bouen ander paeusen had Als moghentheyt. rijckdom. duechden. edelheyt. wijsheyt. heylic heyt. ende om sijn goeder gherufts wil eñ ondersochtheyt. Item hoe profijtlick dat hi den heylighe kerck gheweest is daer sijn veel boeken of bescreuen Ende hi die een principael doctoer eñ leerer der heyligher kercken is hoe veel dat hi ghescreuen heeft daer gheuet die heel heylighe kerck ghetuych off. Item na sinte peter is alleen dese gregorius ende sinte fabianus van god tottet paeuscap gheroepen. Item hi heeft al te veel goeder dinghen ingheset alsmen lesen mach in sijn register Hi ordinierde ix kyrieleyson inder missen ende alleluya buten die vasten te singhen Hi heeft tottet ca-non der missen ghedaen dies q̄ nostros in tua pace disponas. Item datmen voer die ghetijden soude singhen Deus in adiutorium meum intende ꝛc.

In sylvis latitans Gregorius columna demonstrat.

Tosdras Coninck van parsen wan iherusalem mit veel ander steden En hi ver sloech die kersten te mael seer En na datter xc dusent ghedoot waren doe wert dat heylich cruys ghenomen ende die patriarch zacharias wert gheuanghen &c. Mer namaels doe hi hem seluen voer god hielt wort hi van Eraclio verslaghen. Men seyt dat Eraclius van sulcker starcheyt was dat hi dicwijl die leewen neder int sant werp.

Item Gregorius insettede tot allen daghen in die vasten voer paeschen groot oflaet wie dat die heylighe kercke mit deuotien versocht.

Item op dat die oude dwaling der afgodye nijt en soude weder wt spruyten so heeft hi alle die beelden der goden hoer hoeft ende armen doen ofhouden.

Item hi ordinierde dat die paeus ofte cardinaels souden hoer missen celebrieren op der apostolen lichaem.

Item int anderde jaer dat Focas keyser was starff Gregorius opten xij dach inden meert Ende wert begrauen in sinte peters kerck Anno na die gheboert ons heren vi^c ende iiij.

v^m viij^c iij

sauinianus geboren wt tuscien sat een jaer en vijff maent

Sauinianus.

iij bonifacius

Romeyn sat viij maent ende xxij daghen.

Sauinianus.

vi^c iiij

Dese Sauinianus ordinierde datmen tot allen ghetijden inder kercken soude die clocken luden. hi sprack seer qualick van sinte gregorius En sinte gregorius openbaerde hem drie werff ende berispte hem van sijnre misdaet Ende ten vierden reyss so sloech hi hem op sijn hoeft ende hi starff. Dit is die derde paeus gheweest van allen paeusen die in een sondich leuen ghestoruen is.

Bonifacius ordinierde datmē opten altaer soude besighen dat witste ende claerste linnen laken.

Item Gregorius heeft alle den dienst die inder kercken ghesonghen of ghelesen wert vernywet ende veel corter schicliker ende heerliker gheordiniert soe alsment noch huden daghes hout Item in wat groter gratie dat hi blencte En mit wat groter licht der consten hi begauet was ende hoe veel dat hi ghearbeyt heeft om vordelick te wesen den teghenwoerdighen ende toecomenden menschen bi exempel sijnre wercken ende scrifturen dat en mach een starflick tonghe nauwe of mendallen nijt wt spreken.

tonghe

Dese eraclius alsmen inder cronijcken leset so heeft hi hem een wijl tijts seer wel regiert. ende oeck een wijl tijts seer qualiken. in sommighe punten had hi hem seer heylichlick somen leest in die legende van theylich cruys verheffing. hoe miraculoess hi die parsen verwan ende Cosdram doot sloech Mer nader victori heeft hi ghesel scap ghehadt mitten patriarch der jacobiten daer hi mede twis tende wort. disputierende van dat kersten gheloue willende

Keysers

Eraclius. xxxi jaer

hem brenghen totten gheloue Mer leyder hi wort vanden anderen verwonnen eñ viel in die kettery der monacheliten daer hi oeck in starff. waer om ist kenlick hoe quaet dattet is enen kersten mensch wt sijn reghel te treden die hem van god gheset is. want als die leken hoer onderwijnden willen van periculoess saken diet gheloue aen gaen Ende als die clercken mede strijden ende oerloghen willen dat coemt selden ofte nymmermeer tot enighen goeden eynde Daer om een yghelick bliuet in die staet daer hi toe gheroepen is eñ werc ket dat gheen dat van sijnre ampten is off neen die heylighe gheest sel hem ofgaen sonder welcken men nijt goets volbrenghen en mach. Item een ghelijck exempel

an° mundi

leestmen int anderde boeck paralipomenon v^m viij^c xiij

int xxvi capittel van Ozya coninck van judeen Ende daghelicx heeftmen veel exempellen Voerwaer dese maledixi quam op Eraclium om sijnre houerdye wil. want

Paeusen

iiij bonifacius

marsus van een stadt valeria sat vi jaer viij maent eñ xij daghen.

Anno xpi

na dat hi victori had doe verdructe hi sijn arm ondersaten seer ommenscheliken. dat gode seer mishaechlick gheweest is Eñ hier na was hi seer onsalich so dat hi gheen victori meer en had. Ten lesten in sijn laetste jaer wert hi watersuchtich ende starff onsalichlick die yammerlick mitter kettery besmet was vanden monacheliten die in xpristo versaken twee willen.

vi^c xiiij

Dese bonifacius vercreech van focas dat sinte peters kerck soude die ouerste wesen van allen kercken ende die kerck van Constantinopel screef hoer die ouerste te wesen Item hi consecrierde die tempel pantheon in die eer alre heyleghen die te voren een tempel alre duuellen was.

Die hoechtijt alre heylighen wert in dese tijt ingheset vanden paeus bonifacius die iiij.

In Eraclius derde jaer quam Cosdras coninck van parsen En een groot deel vanden roemschen rijck ende verdestrueerde iherusalem verbernende die heylighe stede Si venghen zachariam den patriarch Ende dat duerbaer hout des heylighen cruces wert ghebrocht in parsiden Mer in Eraclius xij jaer versloech Eraclius Cosdram in parsen. en doe wert dat volck vter vanghenisse ghelost en weder ghebrocht mitten heylighen cruce in iherusalem mit glorien En die hoechtijt wert ingheset van des heylighes cruces verheffinghe Daer na moeyden die sarracenen syrien En Eraclius brocht dat heylich cruys van iherusalem tot constantinopel.

Ysidorus biscop yspalensis was in dese tijt die notabelste onder den doctoren. dese gheboet datmen machomet soude vanghen die in hyspaengen ghecomen was. Mer dat wert hem vanden duuel verboetscapt ende doe wert hi voervluchtich.

deusdedit. Romeyn sat iij jaer en xx daghen.

v bonifacius gheboren wt Campanien sat vijf jaer ende xiij daghen.

Dese deusdedit was een seer heylich man. hi custe een lazarich mensch die ter stont vander siecte ghenesen wort. dese heeft veel dinghen in gheset.

Cunibertus biscop van colen.
Austregisilis bituerienſis.
Sulpicius bituerensis.
Johannes van tongheren.
dese waren al heylighe mannen.

Salaberga abdisse was een heylich vrou ende stichtede twee cloesteren.
Graulio biscop ende doctor.
Amandus een heylich biscop.

Bonifacius ordinierde dat die clercken die accolitus ghewijt waren en souden noch gheen reliquien ofte heylichdom aen tasten. waer wt machmen aen mercken hoe groten deuocie dat voermaels onder den kersten gheweest is wāt dat doe den clercken verboden wort doen nv ter tijt die vrouwen.

Dagobertus coninck van vrancrijck was een duechdsam man van goeder zeeden. in sijn tijt wert van god sinte dyonisius kerck tot parijs ghewijdt.

Sigibertus dagobertus soen wert van sinte amandus biscop vā maestricht ghedoept doe hi xl daghen out was Ende dat kijnt antwoerde mit claerre stemmen segghende Amen.

Oswaldus coninck normannorum coninck van englant scotlant eñ britaengen Dese was een heylich man ende gaf hem seer tot die wercken der ontfermhertichheyt Hi had ouer all victori Sijn arm mit sijn rechterhant leyt noch heel onghequetst bi die stadt bembamburch Hi wert verslaghen van penda coninck mercioꝝ Mer namaels quam oswaldus broeder die osomy hiet eñ versloech desen pendam Ende dede sijn volck brenghen tottet kersten gheloue Ende hi brocht die pictos onder die croen van englant.

Keysers

Dagobertus coninck van vranckrijck Dese versloech die enghels die op dese tijt sassen gheheten waren Hi dodese alle die die lencte van sinen sweerde bouen ginghen Sommighe menen dat dese grote wreetheyt d fransoeyse gheweest is die saeck van een ewighe twist. hatt eñ nijt tusschen den enghelschen ende franssen daer si aen beyden parthien gheen profijt op en rekennen Die goedertieren heer moet seynden die gheest des vredes tusschen hoer ende ons allen.

an° mundi — v^m viij^c xxiij — v^m viij^c xxxiij

Paeusen

Honorius gheboren wt campanien sat xij jaer xi maent ende xvij daghen.

j honorius.

seuerinus

Romeyn sat een jaer viij maent ende xxvij daghen.

Anno xpi — vi^c xxiiij — vi^c xxxiiij

Dese honorius was seer mild hi gaf den armen daghelicx veel aelmissen Hi vercierden die kercken ende sonderling sinte peters kerck mit gout ende siluer eñ becleedse mit metalen tafellen al om Hi maecte sinte agnieten kerck daer si leyt Ende oeck sinte pancratius kerck ten weghe Aurelia.

Dese seuerinus was een heylich ende een goedertieren man Hi minde die clergy Ende was milt totter armen behoeff. Eñ seer neerstich int regiment der kercken. want hi der kercken eruen ende ander goeden ende ornamenten seer verbeterde ende verbrede.

Magnobodus biscop andegauẽsis.

Remaclus biscop vã tongheren.

Dat kersten gheloeff verging inden oesten eñ verbreden hem seer inden westen.

In hyspanien worden veel joden ghedoopt.

Sinte loey was een goutsmit eñ een gheestlick vader van sommighe heylighe mannen die in vranckrijck veel cloesteren stichtede Als Ado Rado Dado. Hi wert namaels biscop nomomensis.

Aurea wert abdisse ghemaect vã sinte loey in een cloester dat hi ghesticht had Si regierde daer iij^c maechden ende leefden seer heylichlick.

Machomet een bedriegher der werlt ende een valsch propheet Dese was des duuels bode ende entekersts voerloper. hi maecte sijn boesheyt ende rasery in deser tijt openbaer. hi was een kokelaer ende een snode coopman. hi is gheworden een prince der moerdenaren. hi vercreech tot hem mit groter subtijlheyt die van arabien wāt si beswaert waren vanden keyser eraclius. hi verwan die vā parsen mit veel meer ander volck welcken hi sinen wet gaff seggende hem seluen te wesen een heylich propheet van god gheseynt ꝛc. dat leerde hem een ketter die sergius hiet ende was een verlopen kersten ende een verlopen monick die dese wet ghemaeet had Item als iheroboam int oude testament ofnam x gheslachten van dauids huus. so heeft dese machomet oeck ofghenomen tien gheslachten van dauids huus dat is van die kercke xpristi want hi had volna alle die werlt bedroghen Ende des Coninck kaerl mit meer ander princen bi die hulpe van god dat volck nijt bedwonghen en hadden die van desen bedriegher bedroghen waren Si souden dat kersten gheloue al te nijt ghedaen hebben Dese ongheloue wess veel tijt ende verghing weder tot noch toe Als tot die jaren ons heren M iiij^c ende lx Mer dat eynde is alleen gode bekent.

Dese Machomet was besuyct van dat vallende euel Eñ om datmens nijt vernemen en soude so seyde hi dat hi dicwijls van een enghel gheuandet ende visitiert wort welckes claerheyt hi nijt en mocht verdraghen daer om soe viel hi ter eerden wert Item hi was van hysmahels gheslachts gheboren ende hi was een arm coepman. Hi trouwede hem seluen aen een alten rijcken wedue dat sijn nicht was ende hiet hicadinga. hi seyde hoer dat hi messyas was dat is xpristus Eñ doe si bedruct was dat si een besuyct man ghenomen had so troeste hise ende seyde dat hi van een archangel ghevisitiert wert Doe maecte hi sijn wet ende stichtede sijn sect daer Sibilla erithrea of ghescreuen heeft.

Ysidorus een groot doctoer Dese tellet meer dan tseuentich rehande secten van ketters die teghenst kersten gheloue ende teghens die heylighe kerck seer starcklick een yghelick in sijn tijt ghesproken heeft Ende al sijn si vanden heylighen vāderen tot dese tijt toe dampniert eñ verdoemt. hier of leset den decreet xxiiij. q. iij. c. Quidam. dese seynde boden in hyspaengen om machomet te vanghen die daer ghecomen was Mer dat wort hem vanden duuel verboetscapt Also reysde hi van daen.

¶ Alchoranus is een boeck also gheheten Ende wert in dese tijt ghemaect van ma
chomet ende van sijn drie meysters Welcke die duuel auctoriteyt ende vernuftheyt
gaf Die eerste meyster was een jode ende een groot astronimus Die anderde was
een ketter ende hiet johannes van anthiochien Die derde was sergius een arriaen
Dese visierde te samen een ommenschelike quāde wet. toelatende al dat gheen daer
die menschen toe geneycht waren Als gulsicheyt. oncuysheyt. houerdy. rouery &c̄
Keysers Ende al dat pynlicke te doen ende dat quaet te ghelouen was verboden si. waer om
ist gheschiet dat si doer hoer cracht eñ bedroch in corten tijt alte veel beestelike men
schen bedroghen hebben Mer want dese wet seer oneerber was daer om hebben som
mighe die eerbaere gheleken te wesen veel van desen dinghen retractiert Ende dat al
te seer loghenachtich was. tot redelicheyt beduyt Van desen machomets bijspul eñ
bedroch worden sommighe gheleerde kersten bedroghen die welcke die ander hysto-
ri nijt ghelesen en hadden. Item waer om dat dese quāde mensche gheworden is een
wet gheuer sijn tweerehande saken Want god nijt en verhengt dat een mensch van
goeder famen soude vanden duuel ghenomen worden dus gaf hi een wet nāder mē
an⁹ mūdi schen manier seer redelick Die anderde reden want machomet seer vermetel ende ho
ueerdich was. daer om wat die vleyschelike menschen begheerden dat liet hi toe eñ
gonnet hoer nv dus. nv anders dispensierende Ende van alsulcker vergādering
Paeusen vā menigherley contrari doctrinen eñ leringhe. is dit boeck seer confuys ghemaect
so dattet gheens sins en concordiert Ten laetsten wert hi ghedwonghen dat hi sel-
Anno xp̄i uer seyde ende toeliet datter twaleff dusent woerden waren in Alchorano dat is in
dit boeck die loghenachtich sijn Mer die ander punten souden inder waerheyt bli-
uen staen als hi seyde Dese machomet een valsch propheet starff int jaer ons heren
vi^c ende xxij Ende na hem regnierde een die hediber hiet.

¶ Item die sarracenen hebben onder veel ander boeken oeck een boeck dat Albo-
kan hiet welcke auctentijck is bi hoer luden Ende Emphoraya seyt dat hi die bo-
de gods heeft horen spreken verstaende bi dese bode gods den valsche machomet.

¶ Item Ebunuusse een vanden sarracenen leeres seyt dat die propheet dat is ma
chomet soude gheseyt hebben datter veel vanden menschen volmaect souden geweest
hebben. Mer van die vrouwen en heefter nye gheen volmaect gheweest dan alleen
Maria die moeder Jhesu.

Van deser tijt voert began dat roemsche rijck te vergaen sonder hoep weder te rijsen. want die sarracenen aen namen der romeynen heerscappie inden oesten Ende die gothen nament inden westen ende behieldent oeck namaels Item die sarracenen versloghen van des keysers heer C ende .l. dusent strijdender mannen. Hier moghen wi weder mercken een groot exempel Als datter nijt stantaftich ofte due rachtich is onder der sonnen loep Als wi sien dat dusdanighe macht ende wijsheyt vergaet Die sake hier of is menigherley Sommighe segghen dat die ghiericheyt d romeynen diemen nijt versaden en mocht een saeck was want si die natien die onder hoer saten bedruct ende belast hadden mit een onverdrachlick juck der dienstaftichеyt dat alle princen ende prelaten te scuwen ende te ontsien staet Ende also lang als die romeynen hatede ghiericheyt ende minden eendrachticheyt so waren si die heren van alle die werlt Sommighe ander segghen dat die keitery welcke inden oesten regnierden een saeck was om dat die keysers ghemeenlike daer woenden. ende dat si mitten verkeerden verkeert gheworden sijn Noch vertellen sommighe een and saeck ende segghen dat dit ghebreck quam wt houerdye der princen en̄ der heren die hoer ondersaten versmaden hetende hoer te wesen honden oft ezels of des gelijck waer om wt schaemte en̄ droefnisse hebben si den princen weder staen werckende dat gheen welcke wi aensien moghen Bi auentuer hebben alle dese saken een saeck gheweest. want bi dat gheen daer enich ding sijn oersprong of neemt dat vergaet weder bi dat gheen dat hem contrari is Ende aldus sijn die iiij monarchien vergaen Nv blijfter alleen entekersts monarchie. welckes toe coemst gode alleen bekent is. Hier binnen dese tijt sijn die heerlicheyden en̄ rijckdommen menichsins verandert in verscheyden plaetzen des werlts.

iiij johannes.

Dese was gheboren wt dalmatien en̄ sat een jaer ix maent en̄ viij daghen.

Dese Johannes verleste menich dusent menschen vander dienstachtiger eyghenscap mitter kercken goede ende schatt die hi daer aen te costeleyde. dese liet tot hem brengen die reliquien d heyligher martelaren vincencij anastasij &c̄ ende settese eerweerdelick binnen romen.

Arnulphus een man van heylighen leuen was hertoech van loreynen ende was pippinus vader Dese wert namaels een heremijt Ende ten laetsten biscop vā mets sijn heylighe huusvrouwe doda ghinck tot trier in eenre cluse Ende sijn soen clodolphus was biscop van mets Sommighe willen seggen dat dese arnulphus geweest is des groten karolus oude vader Mer mare seyt anders eñ oeck nader rekening des tijts so en ghelijctet nijt Mer karolus marcellus had een soen die pippinus hiet

Keysers

Ende die pippinus was des groten karolus vader.

Aidanus biscop sinte columbanus discipel was van groter heylicheyt in englant vermaert.

Agilis abt was die eerste monick tot resbaris.

Judocus des coninckx soen van britaengen wert een heremijt eñ starff in ponten.

Die sarracenen belaghen iherusalem twee jaer Ende wonnent ten laetsten.

Landoalus een heylich man was sinte lamberts meyster.

Erubertus coninck van englant destrueerde alre eerst in sijn lant die afgoden.

Gyrobertus der gothen coninck brocht veel joden tottet kersten gheloue.

an° mūdi

v^m viij^c xliij

Grieck

Paeusen

Dese sat vi jaer v theodorus maent ende viij daghen.

j martinus gheboren wt tuscien sat vi jaer een maent ende xxvi daghen.

Annoxp̄i

vi^c xliiij

Dese Theodorus was seer bermhertich ende een milt goedertieren minre der armen Hi ordinierde datmen opten paesch auont die paesch keer se wyen soude Hi excommunicierde Paulum biscop van Constantinopel om dat hi openbaerlick den kersten persequierde ende veruolchde.

Dese Martinus was een heylich man. hi wert verslaghen vanden keyser Constans in dier tijt dat die keyser noch ketter was. sijn hoechtijt houtmē op sinte martijns auont Item op een tijt doe hi stonde voer dat outaer. ende een ander sijn sweert ghetoghen had willende hem slaen. ter stont so wert hi blint Item hi dede in der stadt van romen een consilium vergaderen Ende al daer verdoende hi syrum alexandrum sergium pirrum ende paulum die al ketters waren. waer om seynde hem die keyser Constantinus inder ellenden.

Constantinus was constantinus eraclius soens soen. hi wert keyser na sijns vaders doot Mer in die iiij maent syns rijcks wert hi van martina sijn stiefmoeder eñ van pirricius den patriarch mit venijnt vergheuen Ende want hi corte tijt regnierde daer om en wert hi in die lini der keyseren nijt gheset Ende martina regnierde mit horen soen Doe quam dese Constantinus die oeck Constans hiet des voerghenoemde constantinus soen Ende sneet martina mit horen soen die tonghe ende die nase of Ende verseyndense inder ellenden ende hi regnierde xxvij jaer. Dese was een die quaetste tyran ende ketter vol drochs eñ gheheel nydich Hi en spaerde die kersten nijt. hi verseynde die paeus martinum inder ellenden. eñ daer na versloech hi hem. Hi voerde een strijt teghens den longobarden daer hi off verwonnen wert Ende comende tot romen wert hi van vitelliano den paeus ende vanden borgeren seer eerweerdelick ontfanghen Mer nader weldact die hem bewesen wert en was hi nijt wed om dancber als een prince betaemt eñ toebehoert Mer hi bedreeff veel tyranscappen eñ dede oeck sacrilegium nemende die schoen clennoten die hi veruoerde Waer om wert hi ten laetsten van sijn ridderen in een bat versleghen om dat si sijn boesheyt nijt langher ůdraghen en wouden Aldus starf hi onsalichlick nader tyrannen maniere Ende doe maecten die ridderen enen keyser hiet mucius Mer Constantinus constans soen quam ende nam des keysers purpuer ende regnierde Ende versloech mucium Eñ oeck verdede hi quader doot allen den genen die sijn vader verslaghen hadden.

xxvij jaer

iij Constantinus.

j Eugenius

Romeyn sat ij jaer viij maent ende xxij daghen.

Eugenius was allen menschen goedertieren ende minlick Hi was van groter heylicheyt Ende leyt begrauen bi sinte peter.

Rodoaldus biscop van trier.

Sigibertus coninck van vrancrijck fundierde xij cloesteren. Ende grote vrucht gheschiede in vranckrijck eñ in englant doer die heylighe mannen

Forseus fundierde dat cloester latiniacũ.

Foyllanus tymmerde cloester fossense wt ingheuen van sinte gheertruyt Daer hi seluer een martelaer begrauen leyt.

In dese tijt bat een arm mensch een stuck broets om god vã enen scipper die scipper seyde En wilt nijt bidden wi en hebben nijt dan steen gheladen Doe sprack die arme mensch begherende dattet al mocht steen worden dat hi gheladen had Ende dat gheschiede want al wertet in steen verwandelt behouden nochtans alle ding sijn verwe eñ forme.

Nota wetet dat als enich rijck ofte heerlicheyt turbiert wert so volget daer int ghemeen veel quaets na. wantter dan nyement en is daer die quaden of corrigiert werden als hier voer wel bescreuen staet van die van Assyrien Meden ende Parsen. ende oeck van die grieken en̄ dicwijl van die romeynen Mer nv sonderlinghe in dese tijt Want die sarracenen aenvochten ende wonnen affriken en̄ sicilien Ende om dat hoer nyement weder stont so onderden si hoer oeck hyspanien Aen allen

Keysers

canten deden si die kersten naem te nijt. In dese turbacie worden alte veel kersten martieriziert die stantaftich int gheloeff bleuen Dit was te mael een grote tribulaci Het is certeyn een verueerlic spieghel dat dese werlt aldus sonder ophouden so yammerlick ghequellet wort Ofs nijt hert ghenoech en waer na groten arbeyt en̄ verdriet ten laetsten moeten steruen men most nv oec mit so veel strijden en̄ verueerlike plaghen daghelicx ghequelt sijn Hier om wetet dattet alleen onser sonden scult is en̄ die sijn die saeck deser miserien en̄ yammerheyt. waer om niement en peynst also recht of dit een weerdighe retribuci en̄ wedergheuinghe waer voer so veel sonden als wi daghelicx doen Mer in ghelijckenisse bi die toecomende pijn welcke die

an° mūdi

sondaers ontfanghen sellen sijn dese tribu: v^m viij^c liij

lacie als sommige suete bijspeelen Och och wat eynde der gheenre die nijt en ghelouen als die wtuercoren hier so veel moeten lijden.

Paeusen

Vitellianus. gheboren wt Campanien sat xiij jaer vi maent en̄ ij daghen.

Anno xp̄i

vi^c liiij

Reginulpha een heylich maghet Ende Seuera abdisse hoer suster Ende gheertrudis hoer nicht waren in walslant ūmaert Ende sinte forseus mit sijn twee broeders als foyllanus ende vlcanus waren des coninckx sonen van hierlant ende quamen in walslant.

Vitellianus ordinierde ende settede dat sanck d romeynen ende accordierdet inden organen. Dese had des keysers gracie die welcke sijn voervaders hinderlick ende lastich gheweest had. mer dat en vol eynde hi so nijt. nochtans en heb ic nijt geuonden dat die roemsche kerck ī enighe tijt alsulcke heerscappie ghehadt heeft ouer die stādt ꝛc̄ na des groten constantinus doot als dese keyser den paeus nv verleent heeft Ten waer bi gheuall gheweest bi sommigher tijden diemen patricios hiet die den ghemeen orbaer voersaghen en̄ regierden Mer die warender weynich Ende dese vitellianus ontfeng voer een grote gracie dat dese quāde keyser die preuilegien d heyligher kercken confirmierde die hi nochtans namaels weder brack.

In dese tijt sachmen veel vuers vallen vten hemel Ende een groten regenboech openbaerde hem dat die mensehen meenden als dat die werlt soude vergaen hebben Ende men sach veel grote teykenen so dat die leuendighe menschen verdorrede van anxtuoudicheyt van grote donreslach. blixem. ende van onghewoentleke grote watervloet Ende ontallike grote menicht van menschen ende beesten verginghen. daer na volchde een swaer pestilencie Item alle menschen aensaghent dat een goeden enghel ende een quaden enghel des nachtes om romen ghinghen eñ also menich werff dat si aen een huus clopten so veel menschen storuen daer wt des daghes daer nae. Ende op dese tijt storuen alsoe veel menschen dat die ouders mit hoer kinderen die broeders mit hoer fusteren te samen in een kist begrauen worden Die goedertieren heer toent dicwil aldusdanighe teykenen om den sondaren mede te verueren. Mer och of wi bi exempellen van ander menschen also verueert worden dat wi die sonden scuweden ende lieten.

v^m viij^c lxiij

Dese was een romeyn eñ sat iiij jaer ij maenden eñ vijf daghen.

adeodatus

Demus.

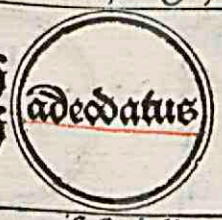

Romeyn sat iij jaer ij maent ende vijf daghen.

vi^c lxiiij

Adeodatus was so goedertieren dat hi allen menschen troestede die tot hem quamen Eñ vanden meeste totten minsten liet hise wel ghetroest van hem gaen hi leyt begrauen bi sinte peter.

Dese Demus vercyerde die plaetze voer sinte peters kerck datmen dat paradijs hiet daer hi begrauen wert.

In dese tijt wert sinte benedictus lichaem eñ sijnre fuster scholasticaes lichaem veruoert vten berch cassinus tottet cloester van floriacum als die walen segghen. Mer die ytaliaens segghen anders datse noch sijn inden berch cassinus.

Sinte yduberga des eersten puppinus wedue ter vermaninghe van sinte amandus biscop van tricht louende si gode hoer seluen ende al hoer goet Ende si stichtede te nyuel een cloester Eñ sinte gheertruyt hoer dochter maecte si daer abdisse van dat cloester.

Dese Constantinus was des voerghenoemde constantinus soen. Hi was een goet kersten van gheloef ende satich want hi weder maecte alle die kercken welcke vanden onghelouighen ketters destrueert waren Als van eraclius sijn ouer oude: vaders tiden. hi versoende die grieken ende brochtse totten roemschen kerck. hi ver gadde dat seste consilium. in welcken toeghelaten wert den griexen priesteren ghetrouwede wijff te hebben En: de oeck des gelijck den priesteren inden oesten. mer nijt inden westen want die voer ende in gregorius tijden willichlick reynicheyt ontfanghen hadden.

Keysers

iiij Constantinus.

xvij jaer regnierde hi.

Item hier machmen aenmercken hoe vordelick eñ hoe groot dattet is die duechde ende goetheyt eens princen tot een goeden ende rustighen staet der kercken ende oeck tot vermering des kersten gheloues Ende oeck weder om hoe hinderlick dattet is die boesheyt eens quaden princen dat dese twee Constantini als vader ende soen wel bewesen hebben Mer dese Constantinus hoe duechsam dat hi was. hi en mocht noch en conde die sarracenen ende bulgaren nijt wederstaen dat god also verhengde Ende die vermaledide sect wort soe verbreet eñ ghesterct dat die keyser begheerde mit hoer vrede te hebbē betalende jaerlicx tribuyt Ten lesten so starf hi goed doot varende tot xpristum Ende wert tot constantinopel begrauen

an° mūdi

v^m viij^c lxxiij

Paeusen

vi Bonifacius

Romeyn sat iiij jaer ij maent

Anno xpi

vi^c lxxiiij

Desen Bonifacium en vijntmen nijt in sommighe boeken hi wert gheheten bonifacius die seste Men seyt dat hi die plaetze bi sinte peters kerck volmaect heuet diement paradijs hiet. die saeck hier off waer om datmen hem nijt en scrijft in sommighe boeken en heb ic nijt moghen vijnden.

Clodoneus Coninck van vranckrijck dese ondecte sinte dyonisius lichaem mit onweerdicheyt ende brack een been wt sijn arm Ende nam dat diefsche wijs na hē waer om wort hi bisinnich eñ rasende.

Sinte leodegarius wort ommenscheliken ghepinicht Sijn oghen worden wtghesteken. sijn tonghe ende sijn lippen worden off ghesneden. eñ ten laetsten wert hi onthoeft van ebroyno ende starff een heylich martelaer doende veel miraculen.

Nota wetet datter sess principael consilien eñ heylighe vergaderinghen gheweest hebben welcker auctoriteyt ghelijck is den ewãgelien want die waerheyt d ewangelien wertter doer verclaert Eñ die sess consilien sijn ordiniert gheweest teghens sess principael kettery mit hoer ketters die hoer alte sterckelick versettede contrari der heyligher kercke want si mit hoer subtijlheyt den simpellen menschen bedroghen Ende doer hoer tyranscap den volstandighen veruolchde eñ pinichde. eñ den cleynmoedighe verueerde. Item van dit seste consilium wert verdoemt die kettery der monacheliten die in xpristo versaken twee natueren ende twee willen.

Theodorus archibiscop van englant.
Chilianus een heylich biscop.

dat. vi. consiliũ tot constantinopel

In dit seste consilium waren te samẽ vergader ij^c ende lxxxix prelaten om te verdoemen die kettery der monacheliten Ende is van ghelijcker auctoriteyt als die iiij voerscreuen.

Syculus sat ij jaer vi maent

Agatho.

Senesius lugdunensis.
Maxelendis maghet ende mr̃.
Amathus wert inder ellenden gheseynt.

Dese Agatho was een heylich man Hi custede enen lazarighen mensche die terstont ghenesen wert. hi versoende die kerck van rauennen die langhe tijt ribell geweest had ende quam nv om onderdaen te wesen den kerck van romen Dese gheboet bi consent des keysers te celebrieren dat seste consilium in welcken die grieken na menigherley plaghen weder quamen tot ghehoersamheyt des roemschen stoels. wãt ghelijck dat yemant hem gheeft tot sijn ouerste so vijnt hi sijn ondersaten weder tot hem die gode ende sijn prelaten wel onderdanich is. die sel oeck in sijn ondersaten goede ghehoersamheyt vijnden Ende wie dat contrari doet die vijnt des ghelijck weder om. dit is die wet des godliken rechtueerdicheyts.

Cesaria coninghinne van parsen quam heymelick tot constantinopel ende liet hoer dopen Ende die keyser constantinus wort hoer pete Dit horende hoer coninck ghebode hoer dat si soude weder comen Mer si en woude dat nijt doen ter tijt toe dat hi seluer quaem mit xl ridderen ende liet hem oeck dopen om mede dat kersten gheloeff aen te nemen.

¶ Dat rijck der bulgaren neemt hier oersprong daer die romeynen seer of destrueert worden want si wt sichien quamen ende aenvochten dat rijck van tracien.

¶ Callinitus vant dat vuer dat inder zee brant Ende die romeynen verbrande der sarracenen sceep.

Theodericus coninck van vrancrijck dede veel tyranscappen Ende hi wert namaels seluer verwonnen van pippinus.

Keysers

¶ In dese tijt openbaerde hem inden oesten een grote sterre Ende daer na volchde een grote pestilenci Ende in campanien was een berch die vuer wt gaff.

¶ Sinte berta martelaer ende abdisse was in walslant vernaert.

¶ Bathildis coninghinne van vranckrijck wert een nonne in een cloester.

¶ Preiectus ende Marinus martelaers mit hoer knecht.

¶ Coninck Adiulfridus wert monick Ende namaels biscop ludifridensis.

¶ Ediltrudis coninghinne van englant had drie mannen ghetrouwet ende bleef nochtans maghet Eñ noch veel meer and heylighen waren in dese tijt vermaert.

an° mūdi — v^m viij^c lxxxiij

Paeusen

ij Leo.	syculus sat .iij. jaer .x. maent eñ xvij. daghen.	ij Benedictus.	Romeyn sat ij jaer x maent.	v johannes.	syrus sat vi jaer x daghe.

Anno xp̄i — vi^c lxxxiiij

¶ Dese Leo een heylich man was in griexer eñ ī latijnscer talen seer wijs eñ een wel sprekende gheleert man Totter armen behoeff was hi goedertieren van herten ende seer sorchuoudich hi ordinierde datmen inder missen allen ghelouighen menschen soude die paess gheuen na agnus dei Sijn hoechtijt houtmen opten derden dach van julio Hi leyt begrauen in sinte peters kerck.

¶ Dese benedictus was ī allen werkē seer duechsam syn leuen concordierde mit sinen naem want benedictus is te segghen ghebenedijt. hi was ghebenedijt van name eñ van heylicheyt sijns leuens In sijn tijt was een swaer lastige starft Dese wert paeus ghecoren ende ghemaect vāden goedertieren keyser Constantino Dese eer is dicwijl den keysers gheschiet van die heylighe kercke om menigherley saken wil.

¶ Dese johannes van anthiochien was een streng man seer satich ende wel gheleert.

Justinianus was des iiij constantinus soen. hi was seer goet. vroet. eñ milde. hi vermeerde dat roemsche rijck seer. hi eerde die dienst der heyligher kercken Ende hi maecte veel rechten Mer namaels woude hi te nijt maken dat vi consilium welke sijn vāder gehouden had Eñ hi woude sergium den paeus mit die heylighe kerck turbieren Daer om int x jaer sijns rijcks wert hi van leo patricius tyberius ende gallimtus van sijn rijck beweft. ende sneden hem sijn nase ende sijn tonghe of ende verseynden hem inder ellenden te tersoen Doe ghesciede grote turbaci inder kercken vanden ketters ende scismaticos dat sijn die twist ende tweedracht maecten Item wetet dat als ghewelt gheschiet inden ouersten princen so vermenichuoudighen die quāde werckers wantter dan niement en is diese van hoer quāde wercken corrigiert eñ bedwingt Dat heeft die heylige kerck seer dick besocht Ende na dat justinianus verdreuen was doe aenveerdent mit ghewelt dat rijck dese twee als leo ende tyberius die onder malcander worden twistende.

ij Justinianus. x jaer constātinꝰ soen

vm viijc xciij

Zenon Romeyn sat ij jaer xi maent ende ix daghen.

j Sergius. syrus sat ix jaer viij maent ende xx daghen.

vic xciiij

Dese Zenon was een seer heylich man die nymmermeer hem en onderwant van weerlike saken. hi had eē engels aenschijn hi was eerweerdich. graeu van haer. seer bequaem van zeeden. ende leyde een gheeste lick leuen. hi was waerachtich van woerden. simpel van moet. Dese wert eendrachtelick gecoren oeck bi dat gemeen consent vanden leken. Daer was te voren grote twist want die clercken coren petrum archibiscop Ende die ghemeent coren theodorum priester Mer die heylighe gheest verenichdese dat si eendrachtelic desen eerweerdighen zenon coren ende paeus maecten.

Sergius was een man van groter heylicheyt Ende inder electi om paeus te kyesen was grote twist. want dat een deel vāden clergy coer theodorum priester Ende dat ander deel vercoer paschalem Mer wt die wil des heren quamē die parthien ouer een eñ coren desen eerweerdigen sergium Dese sergius wt eenre openbaringhe van god veruoerde hi dat lichaem des eersten leonis paeus eñ brochtet tot wirsenburch Item hi doepte die coninc van englant. die oeck der sassen coninck was Item hi ordinierde datmen ind missen soude singhen drie werf agnus dei. hi wert begrauen bi sinte peter.

Pippinus die eerste hertoech van vranckrijck had veel tijts victori hi verwan die vresen. hi was een goet kersten man eñ een sonderling beschermer der kercken gods Mer in een punt dwaelde hi om dat hi een wijl tijts in ouerspul leefde Dese pippinus had te colen een borch datmen capitolium hiet eñ nv ter tijt onse vrouwe kerck is welcke die eerweerdighe plechtrudis sijn wijff coninghinne van vranckrijck fundiert ende mit coninclikker eeren vercierde Item hi brocht die vresen tottet

Keysers

kersten gheloue Item ĩ dese tijt was oeck vermaert die heylighe maghet Noytburgis hoerre beyder dochter die hoer lichaem te colen rustet blenckende ende werckende veel miraculen.

In dese tijt was een seer grote twist inder heyligher kercke wãt dat consilium tot aquilegien en woude nijt ontfanghen dat vi consilium welcke ghehouden wert te constantinopel van justinianus den keyser ende vigilius den paeus Mer sergius die paeus verenichde die tweedracht weder.

an° mũdi

In dese tijt begonsten die spaengers alte vromelick te striden teghens den sarracenen Eñ si worden merclick van god gheholpen. want si hoer lant dat cleyn is te ghelijcken bi heel affriken beschermde doer hulp ende bistant

Paeusen

Anno xp̃i

des gloriosen apostel sinte jacob van welcken si noch da ghelicx grote troest ende hulp aen vijnden.

iij Leo.

Romeyn sat ij jaer eñ xi maenden.

Dese Leo wert paeus biden procuratuer van romen. hi wert nijt gheset inder cronijcken van romen noch inden ghetale der paeusen want hi tonrecht paeus wort Ende daer om hietmen hem inden decreet die navolghende derde leo Men vijnt oeck nijt bescreuen dat hi yet quaets bedreuẽ heeft.

Int jaer ons heren vi^c xcij verwan pippinus coninck vã vranckrijck radboden den hertoech van sassen inden strijde Ende hi seynde willibroerdum den volcke te prediken.

Sinte willibroerdus quam in vranckrijck mit xi ghesellen int jaer ons heren vi^c eñ xc. hi predicte den vresen int jaer vi^c xcvi. hi wert vanden paeus sergius gemaect archibiscop van vtrecht. hi starff int jaer ons heren vij^c xxxvi opten seuenden dach van nouember Ende wert begrauen in sinte benedictus cloester dat hi ghestich had int bisdom van trier gheheten externacum.

Sinte Lambert des greuen Aprijs soen wert nae veel wercken der heylicheyt martieriziert vanden hertoch van aranien gheheten dodo. want hi seyde dat sijn suster alpayda en was pippinus ghechte wijf nijt want hise trouwede dier wijls dat sijn wijf plechtrudis noch in leuendighe liue was.

Die coninc vā englant of van sassen wāt die sassen hadden englant ghewonnen Dese quam tot romen ende wert vanden paeus sergius ghedoept Ende corts daer nae starff hi te romen Eñ van dier tijt voert so wiess dat oude coninckrijck van britanien.

Beda een eerweerdich priester van groter autoriteyte was in dese tijt in englant vermaert. hi heefft veel scriften after ghelaten. hi was een trouwe arbeyder inden wijngaert der heyliger kercken tot sijn ouden daghen toe.

In dese tijt wert vrieslant bekeert ende ghebrocht tottet kersten gheloue van sinte willibroerdus archibiscop van vtrecht die daer eerst predicte.

Sinte Oda greefin van aquitanien was omtrent dese tijt van groter heylicheyt vermaert.

vi
johannes.
mr̄

Grieck sat iij jaer ij maenden ende xxiij daghen.

Johannes die vi was een heylich man ende starff martelaer Mer van wien of om wat saken dat hi martelijt wort en vijntmen nijt inder hystorien bescreuen. Men meent dat hi ghedoot wort vander lombarden hertoghen als van beneuentano ende spoletano om dat hi die rechten eñ priuilegien der kercken woude beschermen. beyde dese hertoghen quelden die kerck mitter kercken goeden wāt si die naeste ghebuer waren ende veel werter geuanghen Dese johannes leyt begrauen bi sinte sebastiaen totten catacumbas.

Twee ewalden priesters dese twee quamen wt englant in westphalen om daer dat woert gods te prediken Ende doer hoer ghebeden beworuen si dat wt een steen roesse een fonteyn sprang in een dorp gheheten laer Ende si wijde die stede gheheten die heylighe camp totter armen behoef daer dicwijl wonderlike dinghen gheschiededen ghenen die yet doen wouden teghent testament der heylighen ende worden daer verueerlike gheplaecht Eñ dese twee ewalden werden daer ghemeenlick ghenoemt die heren vanden heylighen camp.

Dese twee als leo ende tyberius worden onder malcander twistende Ende tyberius hielt victori want na dat leo iij jaer regniert had wert hem sijn nase of ghesneden ende inder ellenden gheseynt Ende doe regnierde tyberius.

Keysers

Dese leo ende tyberius worden gheuaghen van justinianus den waerachtighen keyser doe hi weder quam van daen daer hi verdreuen was mit hulpe des cominc stabelle vanden bulgaren Ende hi dedese slepen bider straten ende alsoo onthoefden. Ende alsoo dicke ende menichwerf datter een droppel bloets viel wt sijn nase soe dede hi daer een verslaen die van horen bloede was.

iij Leo. iij jaer

Dese saten mit ghewelt

iij Tyberius vij jaer

In dese tijt hebben die romeynen veel sarracenen verslaghen.

Sinte michiels kercke wert inder zee op een berch ghetymmert die nu sinte michiels berch hiet.

an? mūdi

v^m ix^c iij

Paeusen

Johannes was ghebozen van romen hi sat iij jaer vij maent ende vij dage

vij Johannes.

Romeyn dese sat xx dage

Sysinnius

Annoxpi

vij^c iij

Johannes die vij was een gheleert ende een wel sprekende man. hi tymmerde in sinte peters kercke een capell van onser lieuer vrouwen daer hi onder dat outaer begrauen wert.

Dese sysinnius leefde weynich tijts. Ende hi had grote twist teghens discorium Ende nae sysinnius doot wert die twist continueert tusschen bonifacium ende discorium Ten laetsten doe discorius starff die dat paeuscap mit ghewelt ghehouden had doe wert bonifacius restitueert Ende dese en werden int ghetall der paeusen nijt ghetelt want om der twisten wil ismen twiuelachtich of si sinte peters waerachtighe navolghers ghweest hebben of en hebben.

Die vij twist ende tweedracht inder heyligher kercke gheschiede tusschen sysinnium ende discorium dat van hoer nasaten continueert wert Ende in dese tijt was een grote turbacie inder kercken want also wel int keyserscap als int paeuscap was een scandelike tweedracht ende twist.

Westphalen wert vanden twee ewalden totten eersten gheloef ghebrocht die daer eerst predicten ende worden daer na martiriziert int greefscap van hoey bi die stadt van bremen. hoer lichamen worden tot colen vermoert.

Dit is die seluer justinianus die hier voer staet Mer hi wert hier anderwerff gheset want hi in dit jaer weder keyser wert Ende hi versoende hem mitter heyligher kerck doende grote penitencie Mer wāt hi hem seer wreetlick wraecten tegens sijn vyanden so dat hi oeck die onnosel kinder woude doden daer om wert hi verslaghen mit sijn soen die vā hem ind ellenden geseynt was.

Justinianus constantinus soen vi jaer

philippus ketter. een jaer vi maent.

Sinte hubert oueruoerde dat bisdom van maestricht mit sinte Lamberts lichaem tot ludyck.

Philippus was een ketter ende regnierde weynich tijts. eñ want hi sinen heer verslaghen had daer om verghinct hem qualick Hi wert van anastasius geuanghen die hem sijn oghen wt stack ende regnierde voer hem Hi ghebode datmen alle pictueren soude vter kercken nemen.

v^m ix^c xiij

Dese was gheboren wt syrien ende sat vij jaer eñ xv daghen.

Constātinus.

vij^c xiiij

Dese constantinus was also oetmoedich eñ goedertieren dat hi van allen menschen ghemint was Hi wert vanden keyser justinianus ontboden dat hi soude comen tot constantinopel bi hem als hi dede Ende doe hi daer quam wert hi mit groter eeren ontfanghen Ende doe hi op enen sonnendach in sinte sophien tempel celebrierde gaf hi den keyser justiniano dat heylich sacrament Ende doe sloech die keyser sijn aenschijn inder eerde biddende den paeus dat hi voer sijn sonden woude bidden Ende hi vernywede alle die priuilegien der roemscher kercken Dese paeus constantinus beriep ende beweess philippum den keyser een ketter te wesen wāt hi had die beelden der heylighen vter kercken doen nemen Item dese Constantinus starff ende wert begrauen in sinte peters kerck in vaticano.

Karolus marcellus pippinus soen had ontallike grote ende veel victori teghens den onghelouighen bi die hulpe van god Hi was in allen een glorioess triumphiere ende verwinre Mer want hi die gheestelike goeden tot hem nam om daer mede te strijden wort sijn siel inder pinen der hellen ghesien vanden heylighen Eucherius.

Keysers

Anastasius was een goet kersten man Mer want hi philippum sijn oghen wtghesteken had daer om vocht theodosius teghens hem eñ verwan hem Namaels wert hi priester ende leefde in rusten ende in vreden.

Anastasius. kersten iij jaer

Theodosius. kersten een jaer

Theodosius was een goedertieren kersten. hi regnierde mit oetmoedigher herten Ende leo die seer machtich was settede hem van sijn rijck daer na wort hi clerck eñ volbrocht sijn leuen in vrede.

an° mūdi

Paeusen

ij gregorius

Gregorius gheboren wt syrien sat xvij jaer. viij. maent ende xx daghen.

Twee coningen wt englant quamen te romen eñ worden monicken dienende den onstarfliken here ihesu xpristo.

Anno xp̄i

Dese gregorius was een reyn cuysch man inder scriftueren wel gheleert ende een welsprekende man stantaftich van sinnen Een sorchuoudich beschermer d gheesteliker dinghen Eñ teghens der kercken vyanden een starck voervechter Item wetet dat in desen tijden begonsten die paeusen meer dan si ghewoentlike waren in tijtliken dinghen hoer teghens den keyser te versetten om hoer ongheloefs wille Ende mede dat rijck te veruoeren van dat een volck totten anderen na dien dattet die tijt wt eyschte Van desen gregorius wort die keyser leo excōmuniciert om dat hi die beelden der heylighen barnde Eñ die keyser leo gheboet den paeus dat hijt oeck soude doen Mer gregorius dede stoutelick contrari nijt vraghende na des keysers ghebot Aldus wortet bekent dat die principael saeck van die destrucsi des keyserrijcs is gheweest kettery Ende daer om aenheng dat ghemeen kersten volck den paeus ende dwonghen den keysers hoer tyranscappen ende kettery te laten.

Dese leo want hi machtich was so versettede hi theodosium eñ regnierde voer hem Hi wort verleyt ende bedroghen van enen die vanden gheloue gheuallen was ende hi ghebode te verbernen die beelden ons heren ende der heyligen waer om wert hi gheplaecht in strijden ende in pestilencien ende mit veel ander onghelucs. hi wert vanden paeus gregorius die iij ghestraft. mer hi bleef verhart ĩ sijn boesheyt daer om scheyden hem vanden keyser al ytalien ende hyspanien ten gebode des paeus gregorij Ende om dier saken wil worden veel kersten ghemartelijt Ten laetsten starf hi yammerlike in sijn ongheloef.

iij
Leo eñ sijn soen

xxv jaer. ketter Constantinus.

Aripertus der longobarden coninck was een goedertieren bermhertich eñ rechtueerdich man Dese was ghewoenlick heymelick te gaen doer sijn rijck om te ond vraghen ende te vernemen wat rechtueerdicheyt sijn dienres den volkke deden Dit is een goet exempel.

v^m ix^c xxiij

In dese tijt began die kettery van sommighen die die beelden der heylighen welke der leken boeken sijn wouden of nemen recht oft afgodye gheweest waer. dit quãwt ingheuen der sarracenen Al dus blijcktet hoe dat die heylighe kerck altijt gheoefent wort.

vij^c xxiiij

In dese tijt wert bekeert Rabbodus die een hertoch der vriesen was Ende doemen hem dopen soude Ende hi den enen voet inder heyligher fonteyne had ghẽset. doe vraechde hi of dat meeste dael sijnre ouderen inder hellen of int paradijs waren Eñ doe hi hoerde dat si meest verdoemt waren toech hi sijn voet na hem ende seyde Tis vroliker bi veel gheselscap te wesen dan bi luttel ende so wort hi bedroghen vanden duuel die hem veel goets gheloeft had tot veel jaren. mer hi starf haestelick des derden daghes Certeyn hi en kenden te voren dat liden der hellen nijt. voerwaer voerwaer het was quaet jock Mer sijn soen wert van sijns vãders haestighe doot verueert ende bekeerde hem.

Constantinopel wert in dese tijt beleghen vanden sarracenen Ende wert weder ghelost ende ghevryet van onser lieuer vrouwen maria Item op dese tijt wert enen heremijt ghetoent een wonderlick visioen van joseph die onser god int graff leyde Ende na weynich jaren storuen al daer iij^c dusent menschen van die pestilencie.

¶ Die sarracenen hadden in dese tijt voerspoet in hoer quade wercken. Si hadden heel hyspanien onder daen Ende si souden walslant aen gheporret hebben ten waer dat karolus marcellus hoer nijt wederstaen en had En karolus verwan veel tijts den sarracenen Ende op een tijt versloech hi meer dan drie hondert dusent sarracenen Ende van sijn volck wort alleen xv hondert verslaghen.

Keysers

¶ Sinte augustinus lichaem wort in dese tijt vervoert vā sardinien tot paueyen vanden deuoten coninck der longobarden die lumpardus hiet.

¶ Egidius een heylich abt quam wt grieken in walslant.

¶ Germanien wort ghebrocht totten kersten geloue vā bonifacius biscop die daer eerst predicte ende gheseynt was vanden paeus gregorius die anderde.

¶ Sinte benedictus cloester wert reformiert inden berch Cassino Ende sommighe rijcke cloesteren worden in almanien ghesticht.

¶ Lebuinus een heylich priester was wt englant ende predicte inder velue en namaels den ouden sassen dat sijn die westphalings Sijn lichaem leyt te deuenter.

an° mūdi

v^m ix^c xxxiij

Paeusen

¶ Romeyn dese sat x jaer viij maent ende xxiiij daghen.

iij gregorius

Pelagius coninck van hyspanien began bi grote mirakel sijn rijck te reformieren.
Germanus wert verdreuen.
Hermynus biscop lobiensis.

Annoxpi

vij^c xxxiiij

¶ Dese Gregorius volcht eerweerdelike den voerghenoemde gregorium inder name ende oeck in heylicheyt van eenre minnen en stantasticheyt. hi wederstont vromelick den keyser ende hielt victori. hi nam karolum in sijn hulp teghens den longobarden. hi ordinierde tot vyennen een archibiscop. hi heeft tottet Canon der missen ghedaen quorum hodie solempnitas in conspectu tue maiestatis celebratur &c.

Cyrus biscop van constantinopel wert om tkersten gheloue verdreuen.
Cesarius biscop arelatensis leerde die monicken.
Egberch was een heylich man ende quam wt hierlant in walslant.
Albinus biscop andegauensis.
Wolfranus biscop zenonensis.
Guericus biscop zenonensis.
Eucherius biscop van oerliens.
Agilophus biscop van colen.
Petrus biscop damascenus en mr.

¶ Bonifacius mit .lij. ghesellen wert martelijt vanden vriesen in vrieslant Sijn lichaem wert begrauen in een cloester gheheten fulden vā sinte benedictus oerde int bisdom van mens dat hi ghesticht had int jaer ons heren vij^c .lij. Hi liet dat bisdom van mens ende quam tutrecht ende wert archibiscop ende leefde xvi jaer daer na.

Constantinus leonis soen began te singhen doe hi ghedoept wert vanden patriarch germanus daer hi in bewijsde dat hi soude wesen een grote scandalizatie inder heyligher kercke Item hi persequierde die wetten welcke vā sijn vāders gheset waren eñ hi gaf hem alle die tijt sijns leuens tot wijcheling. afgodye. eñ tot oncuyheyt hi beriep een consilium tot constantinopel van iij^c eñ xxx biscoppen eñ gheboet of te nemen alle die beelden d heylighen eñ hi scandalizierde die heylighe kerck eñ veruolchde so seer den clercken leken eñ monicken dattet scheen dat hi verwoeder was dan dyoclecianus in sijnre persecutie. hi maecten also veel martelaers dat ter nauwe keyser ofte heyden gheweest is die der so veel ghedoot heeft Ende die patriarch vā constantinopel die een valsch man was consentierdent hem in allen dinghen Ten laetsten wert hi vanden brant gods gheplaecht Ende hi riep doe hi noch in leuende lijf was Ic bin ouerghelevert den helschen vuer ende also starf hi seer onsalichlick.

v Constantinus. ketter xxxv jaer

v^m ix^c xliij

zacharias. Grieck sat x jaer ij maent ende xv daghen.

vij^c xliiij

Dese zacharias was een goedertieren man verciert mit veel duechden. hi wert van allen menschen ghemint om sijnre sachtmoedicheyts wil. hi offsettede coninck hildricum eñ verdreef hem wt sijn lant Ende in sijn stede settede hi weder pippinum want hi den volck nutter ende profijtliker was. hier machmen mercken hoe groot dat in dese tijt des paeus macht gheweest is doe hi dat vermaerde rijck vervreemde vanden waerachtighen erfghenamen ende brochtet om wittliker saken wil tot pippinum Dese zacharias ouersettede dyalogum gregorij vten latijn in griex. hi starf ende wert bi sinte peter begrauen.

Sinnen Romen wort een generael consilium ghehouden vanden paeus gregorius die iij in welcke te samen vergādert waren omtrent dusent biscoppen die alghelijck confirmierden dat men die beelden d heylighen soude eeren ende in groter weerdicheyt houden Ende si condempnierden allen den ghenen die contrari deden in woerden of in wercken.

Karolomannus was pippinus broeder eñ des groten karolus oem dese wert beruert mitter vresen gods. ende hi liet sijn rijck ende wert monick.

¶ Rachis der longobarden coninck wert vanden paeus vermaent dat hi den Romeynen nijt meer en soude persequieren Hi was den paeus ghehoersam en̄ liet sijn rijck ende wert monick Doe nam Aysculfus sijn broeder dat rijck aen hem.

¶ Hildericus coninck van vranckrijck gaf al sijn goet den armen Hi liet sijn rijck ende wert monick Dese coninghen worden bi auentuer beweghen van die verueerlike verdoeming karoli marcelli Ende oeck om dattet seer periculoess is hoghe staet te voren ende grote macht te hebben wanter weynich sijn diet regieren na sijn toebehoren Hoe veel dat karolus marcellus ghedaen heeft voer dat kersten geloef dat is wel kenlick Nochtans om eenre sake wil wert hi ewelick verdoemt &c̄.

Keysers

¶ In die vryheyt carturcensi wert vanden heer ghewijt een cloester in tegenwoerdicheyt des paeus stephani ende des coninckx pippini.

¶ Remigius archibiscop rothomagensis vermaert van groter heylicheyt.

¶ Sinte siluesters lichaem wort veruoert te monaculum.

an° mūdi

v^m ix^c liij

¶ Sinte janss baptisten hoeft wort ghebrocht in aquitanien Ende veel vā pippinus vrienden die inden strijt verslaghen waren worden terstont weder leuendich.

Paeusen

ij stephanus

Romeyn sat vijf jaer en̄ xxviij daghen.

Annoxp̄i

vij^c liij

¶ Dese stephanus den paeus was in allen dingen der heyligher kerck seer nut en̄ orbaerlick in woerden ende in leringhen seer strenghelick regierende die gheestelicke ende tijtlicke goeden. hi was een beschermer der armer menschen. dese salfde pippinū tot een coninck van vranckrijck ende seynde hem teghens den longobarden om die te bedwinghen weder te gheuen d̄ kercken goeden die si langhe tijt mit onrecht ont houden hadden welcke also gheschiede Item hi veruoerde dat rijck vanden grieken totten francen.

¶ Lullus een alten heylighen man navolchde bonifacium int bisdom van mens.

¶ Drie martelaers worden vā romen in walslant ghebrocht als gorgonius wert gheset in gorzia Nabor in hilliriaco Ende nazarius in losrisham.

¶ Sinte scurinus die eerste abt vuldensis was in dese tijt vermaert.

¶ Gregorius biscop van vtrecht seynde sinte lebuinum marcellum ende wilholdum tot deuenter te prediken dat woert gods den ouden sassen al daer starff hi opten xxv dach van augusto.

In dese tijt gheschiede veel wonderlike dinghen Item in syrien was een wonderlicke groot eertbeuinghe so datter sommighe steden versoncken Ende sommighe ander steden die op berghen stonden scheyden hoer van dat ghebercht ende ghinghen staen op ander effen plaetzen wel sess milen verre ende si en braken nijt Item in mesopotamien schoerden dat eertrijck wel twee milen lang Item eē mule sprack woerden ghelijck oft een mensch ghesproken had Item vanden hemel viel asch Item in die zee pontico was dat water beuroren xxx cubiten dick eñ wel hondt milen lang Ende daer op so viel snee xx cubiten hoech ghelijck een berch. dese vorst was wonderlike groot Item schietende sterren vielen vter lucht dat die menschen worden verueert menende dat die werlt soude vergaen hebben Siet int spieghel der hystorien Ende wat wonderlike veranderinghe dese teykenen prenostitierden ende boetscapten. dat bewijsen ons wel die navolghende tijden.

v^m ix^c lxiij

Romeyn sat x jaer eñ een maent.

Karolus magnus was een edel heerlick jonghe eñ began te regnieren in vrancrijck Hi was pippinus soen Eñ sijn moeder hiet berta.

vij^c lxiiij

Dese paulus was een heylich ende sachtmoedich man. hi ordinierde hoedatmen den dienst gods soude houden inder vasten Dese plach inder nacht te gaen mit luttel dienres om den sieken. den armen. ende den gheuanghen te visitieren die hi hoer noettruft besorchde. weduwen ende wesen quam hi te hulp. Hi woende bi sinte pauwel om der groter hetten wil die somers te romen was ende al daer starff hi Mer die romeynen begroeuen hem mit groter eerweerdicheyt in sinte peters kerck.

Gengulphus martelaer ende ridder was in bourgoengen vermaert Dese coft een fonteyn in vranckrijck ende leydese in bourgoengen datse daer water wt gaff. Item doe hi scheyde van sijn wijff die in ouerspul leefde wert hi van een clerck verslaghen die bi sijn wijff in ouerspul satt Ende om dat gengulphus wijff die miraculen welcke hi dede bespottede segghende jst dat gengulphus mirakel doet so singt mijn eerss Ende dat gheschiede also want als hi mirakel dede so sang hoer eerss Ende sonderling opten vridach en liet hoer eersgat nijt of ten sang altijt om dat si op fulcken dach dat dwaes woert ghesproken had.

¶ In dese tijt wert dat rijck van romen aen tween ghedeylt want die paeus stephanus brocht ytalien &c̄ aen karolum magnum die noch een jong was Eñ constantinus behielt mit groten arbeyt grieken mit meer ander rijcken die ouer dat meer gheleghen waren.

keysers

¶ Die Turken die wt die berghen van Caspien gecomen waren alsmen seyt hadden dat meere armenien beleghen Ende doe si aen die pestilencie te mael veel storuen wert hoer geraden vanden kersten dat si op hoer hoeft een teyken des cruces souden laten scheren eñ doe cessierde die plaghe Eñ die manier behielden si noch namaels.

¶ Hier hebben gheweest bloedighe tijden ende aen allen cauten seer verstoert wāt die sarracenen. heyden eñ oeck die kersten hadden onder malcander veel groter strijden van welcken karolus magnus was bi die hulpe gods een heerlick triumphiere hoe wel dat hi seluer veel volcks verloer hier of ouerleset die hystorien die vā hem bescreuen sijn.

an° mūdi — v^m ix^c lxxiij

Paeusen

¶ Romeyn — ij Constantinus. — Stephanus. — syculus

Dese sat ij jaer ende een maent — sat iij jaer vijf maent ende xxviij daghen.

Anno xp̄i — vij^c lxxiiij

¶ Constantinus was een leeck eñ wert schielike priester ende paeus mit ghewelt. eñ mit grote scandalizacie regierde hi die kerck Mer bi neerstichеyt der kersten menschen wert hi wt sijn stoel ghestoten ende sijn oghen wt ghesteken Item dese heeft geweest die vijfte paeus vā quāder famen Aldus wort die heylighe paeus stoel in alre eerweerdicheyt ende heylicheyt vanden heylighen gheest bewaert.

¶ Stephanus beriep een Consilium wt gallien eñ ytalien te romen Ende die dinghen die van constantinus paeus voerghenoemt gheordiniert waren maecte hi te nijt als doepsel crisdom &c̄. Ende die van hem ghewijt waren eñ die heylighe graden ontfanghen hadden die ontwijde hi weder hi starf eñ wert begrauen in vaticano.

¶ In dese tijt gheschiede een verueerlick exempel tot tours. want op een tijt doe die monicken van sinte martijns kerck in groter werscappe ende ghenoechte saten worden si alte samen van enen enghel ghedoot Mer een alleen wtghesondert Doe quam Alcwinus ende reformierde dat cloester.

Hier was vranckrijck ende al gallien in sijn bloeyen ende triumphierden ouer al also wel ouer dat gheberght als ouer zee ghelijck hier voermaels die romeynen plaghen te triumphieren &c. Ende dat rijck der gothen en̄ dat rijck der longobaerden ghing te nijt welcke sijn oersprong ende beghinsel nam omtrent die jaren ons heren twee hondert ende vijftich.

Ludgerus een seer heylich man vermaert of hi die anderde moyses gheweest waer want van die tijt dat hi geboren wert was hi den here ghehelicht. hi brocht ontallike veel volcks tottet kersten gheloue. hi was der vresen ende der sassen apostel vernaemt Item hi was die eerste biscop van munster. hi stichtede veel cloesteren ende was vermaert in veel miraculen Ten laetsten starff hi in billerbeke Mer sijn lichaem wert veruoert te wedernam ende wert daer begrauen int jaer ons heren ij^c ende .l. of daer omtrent.

Alcwinus een alten gheleerden man was van groter heylicheyt vermaert. Hi was karolus magnus meyster Ende hi heeft veel scristen ghelaten.

j
adrianus.

Romeyn
dese sat xxiiij jaer xi maenden
ende xviij daghen.

Dese Adrianus was een seer edel en̄ machtich man. hi volbrocht veel dingen seer heerliken Ende alst schijnt so en heeft voer hem sijns ghelijck nijt gheweest in tijtliker glorie ende rijckdom. hi tymmerde die mueren ende die toernen die verdestrueert ende veruallen waren Item hi celebrierde seer feesteliken twee consilien. hi stichtede veel cloesteren en̄ kercken Ende ter bede van desen adrianus so beleyde karolus magnus die longobaerden in paueyen ende veng den coninck desiderium mit sijn wijff Ten laetsten starff dese salighe paeus ende wert begrauen bi sinte peter.

In dese tijt gheschiede in syrien een mirakel in een stadt gheheten bincho dat die joden vonden een beelt ons heren in eens joden huus Ende alle die lasteren welcke die joden onsen heer deden opten goeden vridach. deden si nv sinen beelde Ende doe si in des beeldes side staken quam daer bloet ende water wt dat si ontfenghen in een pulle ende wat siecken dat si hadden die daer mede besprenckelt worden die worden van hoer siecte ghesont. dit siende die joden worden bekeert en̄ ontfenghen dat doepsel.

Dese keyser leo was quaet mer nijt als sijn vader Hi was verwoet van ghierichept Ende hi begheerde een kroen die eenre kercke toebehoerde daer een Carbunkel in stont Mer doe hise op sijn hoeft droech wert hi van een coerts beuanghen en̄ starf Dese leo had een alten bosen wijf die hyrena hiet Ende dese regnierde mit hoer soen na dat leo ghestoruen was.

Keysers

iiij Leo. vijff jaer — vi Constantinus. Tien jaer mit sijn moeder

Dese Constantinus was een goedertieren man. hi regnierde mit sijn moeder iij jaer. daer na settede hi sijn moeder vā dat rijck en̄ regnierde alleen vij jaer waer om creech sijn moeder grote onweerdicheyt tot hoer soen ende beroefde hem van sijn oghen ende van sijn rijck ende bleef keyserinne iij jaer alleen. Ten laetsten doe die grieken vernamen dat si karolum magnum trouwen woude doe venghen si hoer en̄ beslotense in een cloester Ende namen nycheforum tot een keyser.

an° mūdi — v^m ix^c lxxxiij — v^m ix^c xciij

Die sassen worden tottet kersten gheloef ghebrocht die voermaels alte herde mēschen waren ende der walen ewighe vyanden Mer nv worden si verwonnen vā karolus magnus O wonderlike dispensaci der oerdellen gods Nv wastet gheloef als uv vergatet ꝛc̄.

Paeusen

Annoxp̄i — vij^c lxxxiiij — vij^c xciiij

Dat vij Consilium wert ghehouden te nycenen van iij^c ende .l. biscoppen Daer wert confirmiert dat die heylighe gheest voert gaet vanden vader ende vanden soen ghelijck god een mit hem ī teghenwoerdicheyt hyrenis ende constantini hoer soen Ter bede vā tharasius patriarch van constantinopel en̄ des paeus ādrianꝰ

Die vniuersiteyt die van athenen tot romen geset was wert nv van karolus magnus tot parijs veruoert.

Ogerus hertoch van danamarchia een kersten prince. dese wan in karolus magnus tijden vol na alle die landen ouer zee van iherusalem tot die bomen des sonnes toe bi die hulpe gods ende doer grote miraculen sterckende sijn heer. Ende hi ordinierde een rijck in dat ouerste indien daer hi heer of maecte des conincs der vresen soen gheheten johan ende ghemeenlick ghenoemt wert priester jan of paep jan om sijn heylich en̄ deuote leuens wil Ende ordinierde onder hem wt sijn gheslacht .xiiij. banre heren die hoer heerscappie souden hebben doer dat lant om dattet kersten gheloue also daer bliuen mochte.

Dese nycheforus was een ghierich man eñ den mēschen seer lastich Die grieken maectē hem keyser. hi regnierde te constātinopel eñ al dat rijck oestwerts was bi na te nijt vergaen want die romeynen gauē hoer al eē drachtelic tot karolum magnum

Nycheforus.

Dese twee en worden in andcronijcken nijt ghetelt.

Michael was een goet kersten van allen menschen ghemint. hi troestede allen menschen die van nycheforus ghierichheyt bedruct waren eñ maectese rijck Eñ al die den gheloue contrari waren maecten hi te nijt daer hi mochte.

Michael. ij jaer.

In desen tijden verduysterde die sonne eñ si en scheen nijt in xij daghen eñ men sach een teyken des cruces ind mēschen clederen. eñ vanden hemel viel bloet opter eerden Veel mēschen seyden dat dit gesciede om dat die goedtieren keyser geblint was. In dese tijt wert tot constantinopel geuonden een gulden plaet ī eens mans graft daer op ghescreuen stont xpristus sel gheboren werden van die maghet maria eñ ic geloue ī hem O sonne du selste mi andwerf sien onder constantino eñ hirene.

vi^m iij

Amelius mr̄ ende greef van aluernen was karolus swagher. Amicus ende bericanus worden in campanien martieriziert.

iiij Leo. cfessor

Romeyn dese sat xx jaer vijff maenden ende xvi daghen.

viij^c iiij

Dese Leo wert paeus doe adrianus doot was. hi was een eerweerdich heylich sachtmoedich ende seer wel ghe leert man Mer adrianus vrienden en mochten dat nijt liden dat hi so verheuen was. waer om beroerde si dat volck teghens hem Ende daer hi die letanien dede op sinte marcus dach welcke hi insettede wort hi gheuanghen. ende twee reysen worden hem sijn oghen wtghesteken. ende twee werff sijn tonghe of ghesneden Mer die almachtighe here gaf hem weder sijn ghesicht eñ sijn sprake Doe toech hi tot karolum den coninck van vranckrijck ende quam mit hem te romen. ende doe wertter wraeck ghedaen ouer sinen vyanden Ende dese leo croende karolum in een keyser Ten laetsten starf hi ende wert begrauen bi sinte peter.

Iherusalem ende all dat heylighe lant wert weder ghemaect ende recuperiert vā karolus magnus Ende die secte der sarracenen wert wreetlic aenghevochten wāt die tijt der ontferminghe ghecomen is.

Tot aken wert ingheset ende ordiniert die vermaerde pelgrimaed si tot allen seuen jaren eens. om der costeliken reliquien ende heylichdoms wil dat daer van karolus magnus ghebrocht wert.

Dese karolus magnus na dien dat hi in vranckrijck regniert had xxxiiij jaer wert hi keyser ende regnierde xiiij jaer Hi was groot vā liue claer van duechden. deuoet tot gode. milt van aelmissen. rechtueerdich in sijn oerdellen. wel ghespraect. verwinre in allen strijden. Hi versocht die kercken nacht ende dach. hi quam te romen eñ custe oetmoedelike die posten d kercken. hi toech te iherusalem eñ voer in grecien eñ quam doer sycilien eñ verwan die sassen eñ spaengers eñ onderdedese den gheloue. hi stichtede cloesteren eñ beschermde die kercken. ende weder stont den ribellen Ende na dat hi die sassen. westphalings. vnghers. eñ oestlude hem eñ den kersten gheloue onderdanich ghemaect had. doe maecte hi te Colen twee brugghen ouer den rijn Item hi was matich van eten ende vā drincken Item hi had drie sonen die gheheten waren karolus. pippinus. eñ ludowicus Ende oeck had hi drie dochteren die heten rochildis. berga. ende galla. dese sessliet hi eerst leren in die vij vry consten Eñ also schier dat sijn sonen wat ouder worden wende hise te peert ende te wapen nāder francen maniere Eñ sijn dochteren dede hi leren spinnen weuen ende breyen om alle ledicheyt te scuwen vi^m xiij

Keysers

Karolus magnus

an° mūdi

Ende hi seluer alst tijt gaf dat hi ledich soude wesen so leerde hi scriuen Ende hi settede des nachts penne eñ ijnt mit pappier bi sijn bedde om dat als hem des nachtes yet profijtlick voer quam te doen so bescreeff hijt om dat hi des nijt en soude vergheten Item hi fundierde tot aken onse vrouwe kerck ende dede die columpnen ende marmer steen brenghen van romen ende van rauennen. daer na viij^c xiiij

Paeusen

Anno xp̄i

maecte hi also veel cloesteren alser letteren sijn int A. b. c. Ende gaff elcx hondert pondt siaers tours payment Hi verbrede vranckrijck ende maectent twee werff groter dant te voren was Item hi weder maecte dat heylighe lant ende quam weder tot Constantinopel Eñ hi en woude vanden keyser van constantinopel noch gout noch siluer noch costelike ghesteenten ontfanghen Mer alleen begheerde hi reliquien der heylighen Ende na dat hi gheuast ende ghebeden had ontfeng hi een deel van ons heren croen die bloyende wert in sijn handen Hi ontfeng een van ons heren naghellen Eñ een deel van theylich cruys Ons heren sweet doeck Onser vrouwen hemde Symeons arme dit brocht hi al tot aken Ende doe dese reliquien in onser vrouwen kerck die hi ghetymmert had gheset worden. wert daer een dode verwect Ende daer gheschiede veel meer miraculen ꝛc̄.

Voer die doot des gloriosen ende heylighen keysers karoli sachmen veel teyke-
nen Item die Eclipsis des sonnes eñ des manes duerde langher dant ghewoent
lick was Item men sach in die sonne vij daghe lang een swarte vlack Item die
grote brug tot mens brande drie vren lang Item dat Costelike portael tot Akē
viel vter gronde neder Siende die goedertieren keyser dat hem die doot nakende
was maecte xpristum eerfghenaem van sijn goeden · Ende deyldet aen drieen dat
een deel gaf hi den armē eñ den dienres des pallaes Die twee ander delen deylde hij
in xxij ende gaf dat den prelaten der heyligher kercken · hij maecte ludowicum sijn
ouste soen keyser Sijn ander soen maecte hi heer van duutsch lant Ende den derde
gaf hi hispaniē Ten laetsten doe hi xiiij jaer keyser gheweest had ende hi lxxij jaer
out was sterf hi opten xxviij dach van Januarius Ander Cronijcken segghen
dat hi starf opten eersten dach van februarius Ende hi wert begrauen tot Aken
In onser vrouwe kerck ·

Die kerck van constantinopel wert een patriarchael stoel ordiniert in die eere
des heylighen apostels sinte jacob Ende die begheerte van maria zebedei wert ver-
uult Want johannes rust totter rechterhant tot Ephesum Eñ jacobus totter luf-
terhant · Romen staende seer suuerlick int middel ·

Item doe karolus magnꝰ steruen soude gheschiedet dat Tulpinus archibiscop
van remen wesende tot remen began hi die souter te lesen Ende wt die verhengnis-
se gods hoerde hi inder lucht veel duuellen die hi beswoer vraghende werwert dat
si wouden Sij antwoerde dat si haestelick tot Aken reysden verwachtende die do-
ot des keysers karoli Doe gheboet die biscop den duuellen in die naem ons heren
ihesu xpristi dat si weder tot hem soude comē Ende si quamē seer droeuich eer dat
die biscop die souter wt ghelesen had segghende het was ons keyser Mer die man
vā galissen sond hoofft leyde inder scalen also veel houts eñ steen dat swaerder wo
ech dan aldat wij brenghen mochten Dese man van galissen was sinte jacob welc
ke dese karolus magnus een kerck fundiert ende volmaect had ende na dien dat
hi die sarracenen verwonnen had doe opende hij ende maecten een wech doer groe
ten arbeyt ende consten om datmen sinte jacob soude moghen versoeken ·
Item Emardus heeft die hystori ende legende van karolus magnus bescreuen ·

Die sonne bleef in dese tijt staē drie daghe lang ō dat Karolus magnꝰ soude sijn vyanden moghen verwinnen Ende een wet teyken des heyligh' cruces mit veel sperren openbaerde inder lucht Ende daer na volechde een gwote bloetstotting onder den kersten.

In Rontvallo worden meer dan xv kerstен coninghen ende greuen verslaghen

Keysers

Milo van Angleris Rolandus vader was hertoch ende leydsman van Karolꝰ heer Ende hi wert verslaghen inden strijt van Aygolando

Karolus magnus stichtede vijff heerlike bisdommen Als Colen Mens. Trier. Salzeberghen.

Gerhardus hertoch van beyeren quam in pannonien ende wert daer martelijt.

Tuellimus der vngaren coninck gaff hem seluen mit al sijn lant den keyser Karolo magno Ende hi liet hem dopen ende wert kerstен.

Salinus biscop Ambianensis En valenciang sijn discipel martelaers.

an? mundi

Hausen

Sinte bartholomeus lichaem wert veruoert van lipertania tot beneuentum.

iiij. Stephanus

Romeyn sat iij jaer vij maent

Anno Xpi

Ysuardus monick dese vergaderde wt Karolus magnꝰ ghebot al die legenden en̄ wercken der heyligher van alle die werlt. Ende alle daghe warend meer dan iij^{c} heyligher hoer hoechtijt daer om ist ordiniert datmen lesen sel in martirologio Et aliorū plurimorū sanctorū ꝛc̄.

Dese stephanus verloste veel ghevanghen i vrancrijck. hi cwende den keyser ludowicum hij starff te romen ende wert in sinte peters kercke begrauen.

Paulus dyakken vergaderde wt Karolus ghebot die lessen diemen van een yghelicken heylich leset wt die alre beste scriftuere der heyligher vaderen.

Rabanus poete ende monick wert na Abt vuldenses Den laetsten Archibiscop van mens hij was een groot doctoer seer vermaert die veel beschreuen heeft Strabus was sijn discipel.

¶ Dese ludowicus des groten karolus soen was een man van groter goedertierē heit waer om wert hi gheheten pius dat is goedertieren. hi verwan sijn twee broeders die die een duutslant ende die ander spaengen regierden Ende alle beyde hadden si een quaet eynde Dese ludowicus had oeck drie sonen Als lotharium puppinum ende ludowicum den eersten maecte hi keyser ende gaff hem italien te regieren den Anderen maecte hij coninck van Aquitanien Ende den derde maecte hi prince ouer beyeren ende germanien Daer nae wert hij off gheset van sommighe quaden menschen ende sijn sonē regnierden die hem veruolchde Nochtans bracht hijse namaels goedertierlike tot penitencie eñ berouwe Eñ hi regnierde weder mit lothario sinen soen Ten laetsten starf hi een heylich man ende wert te mens deuotelick begrauen.

xxv. jaer.

i. ludowicꝰ

¶ Honol dus coninc vanden denen dese wert mit sijn wijff eñ kijnderen tot mens ghedoopt Ende die keyser gaff hem vrieslant.

vi^m xxiij

Romeyn Dese sat vij jaer ende xvij daghen.

.j. paschalis.

.ij. Eugeniꝰ.

Romeyn sat iij jaer ij maent.

viij^c xxiiij

¶ Dese pascalis bij openbaringhe van sinte Cecilien verhoeff hi haer lichaem mit sinte tiburcius maximus valerianus eñ oeck vrbanꝰ des paeus lichaem mit sijn eygen handen ende settese in sinte Cecilien kerck Item hi wed maecte sinte praxedis kerck Item hi maecte een cloester daer die moniken wt grieken in woenden Eñ ontallike veel heylighe lichaemen vergaderde hij vanden kerchouen ende verhoefse seer eerlike.

¶ Dese Eugenius was een man van groter heylicheit hij ůsmāde die werlt ende dienden god hij vercierde sinte fabiaen kerck van welcken hij eerst een cardinael geheten was mit een suluerē cyborie eñ mit veel schildery dese wert martiriziert vanden leken van Romē eñ wert in sinte peters kerck begrauē.

¶ Fredericus die ix biscop van vtrecht wert martelijt van judith des Keysers wijff die sijn nicht was.

¶ Die viij twist ind heyliger kercke was tusschen Eugeniū eñ zinzimium om tweedracht der geenre die den paeus coren Mer Eugeniꝰ bleef paeus om dattet meeste deel mit hem was.

¶ In dese tijt was een maghet van xij jaren die opten paeschdach ontfeng dat heylich sacrament. Ende vastede daer na vi maenden lang etende alleen water ende broet Daer nae abstinierde si haer iij. jaer lang van alle spijse ende drancke Namaels leefde si weder als die ghemeen menschen.

¶ In ludowicus tijden gheschiedet in turingia dat vander eerden wort ghesneden sonder enighe handen Een torff van vijftich voet lang. xiiij voet breet ende vi. voet hoech Ende wert wel xxv voet vander stede ghevoert.

Keysers

¶ In walslant was een grote tempeest ende aertbeuinghe Ende veel steden ende husen verbrande vanden hemelsche vuer Die menschen ende die beestē worden vāden blixem neder gheslaghen Item zwaer stenen vielen mitten haghel neder Item te midzomer eer die sonne opt hoechste was viel mitten haghel vter lucht Een groot stuck ijs van vi voet breet ende xvi voeten lang Ende ij voeten hoech Daer na volchde een grote zwaer pestilencie.

An° mundi — vi^m xxxiij

Pausen — Romeyn xl daghen. — valentinꝰ — .iiij. Gregoriꝰ — Romeyn sat xvi jaer.

Anno Xpi — viij^c xxxiiij.

¶ Dese gregorius wert paeus na dat valentinus ghestoruen was die mer een weynich tijts leefde dese heeft veel goets ghedaen hi sach die droeuighe tijden ende menigherley plaghen ondert volck Item hi verhoeff veel heylighe lichamen vter eerden ende settese opter altaren Item doer sijn begheerten so verdreuen ludowicus ende guigo marckgreef van lombardien die sarracenen van italien Ten laetsten na veel ontallike goeder wercken sterf hi op die seluer tijt dat die keyser sterf ende hi wert begrauen bij sinte peter.

¶ Dese gregorius insettede die hoechtijt van allen heylighen te vieren opten eersten dach van Nouember Ende die walen mittet volck van germanien begonsten mede die hoechtijt te vieren opten seluen dach Item Rabanus heeft van dese hoechtijt een suuerlick sermoen ghemaect.

¶ In dese tijt worden veel heylighen lichamen veruoert Sebastianus ende gregorius paeus suessionensis Sinte marcellinꝰ ende petrus lichamen worden van Romen in walslant veruoert Ende sinte vitus lichaem in sassen Ende valentinus eñ genesius in Augiam.

¶ In dese tijt openbaerde een sonderling ende een verveerlick comeet daer die keyser seer of verscrickte Ende sprac mitten philosoeph Egmardo menende dat si beweess ende bedude des keysers doot ende mutaci inden rijcke Mer die philosoeph Egmardus en woude den keyser nijt verslaen eñ allegierde dat woert des propheten segghende van die teykenen des hemels en wilt nijt uueert sijn ꝛc̃ Doe sprac die deuote keyser wij en sullen niement anders ontsien dan den scepper die ons eñ dese sterre ghescapen heeft Ende wij sijn sculdich sijn goedertierenheit te louẽ die hẽ verweerdicht mit alsulke teykenen ons onwetende sondaers te vermanen want als alsulke wonderlike dinghen hem openbaren die ons allen roren so sellen wij alle oeck haesten ons sondich leuen te beteren om bermhertichheit te vercrighen Ende men gheloeft duechdelick dat hi mit deser oetmoedicheit den here versoent heeft soe dat die plaghe nijt en quam op hem Mer op jtalien wt een op loep der sarracenen.

vi^m xliij

¶ Gloria laus et honor tibi sit rex xp̃e ꝛc̃ dit is een ymmen diemen singt opten palm dach Ende maecte theodulphus biscop van oerliens daer hi in een toern ghevanghen sat Ende want hi dese ymmen sang doe die keyser in die processie verbij den toern ghing wert hi verlost ende weder in sijn bisdom gheset.

viij^c xliiij.

Een verveerlike plaghe gheschiede ouer romen eñ al jtalien wãt sommighe onghelouighe kersten seynden heymelic aenden soldaen der sarracenen dat hij gheringhe soude ouer comen Ende hi quam doe wert romen ghewonnen ende sinte peter ende sinte pouwels kerck wert yammerlick beroeft ende een peert stal off ghemaect Mer ludowicus ende die walen mitten lombarden verjaechdese ende maectese wed voeruluchtich nijt sonder grote bloetstorting der kersten menschen Namaels quamen die sarracenen weder tot romen ende beroefde die kercken mit groter onweerdicheit Ende doe si al dat omtrent romẽ was verdestrueert hadden quamen si weder in affriken van daen dat si ghecomen waren mit groeten roue ende verdronckẽ all in diepste vander zee.

¶ Sinte dyonisius boecken werden vten grieken in latijn ouerset Ende die keyser van constantinopel michael seyndese den keyser ludowico diese mit groter blijscap ontfeng op sinte martijns dach Eñ doe worden aldaer xix sieker menschen terstont ghesont.

Dese lotharius besat dat Rijck alleen na sijns vaders doot Hi had twee broe-
ders ludowicum eñ karolum dien hi ont eruen woude Waer om streden si teghens
hem in welcker strijt gheschiede alsoe groot bloetstorting dat voer die tijt nye soe
groot in vranckrijck gheschiet en was. Ende lotharius wert voeruluchtich Mer
sommighe grote heren verenichdese weder ende deyl-
den die rijcken onder malcander soe dat lotharius xv jaer
Keysers keyser bleef Mer voert aen en consten sij hoer vy- ludowicus soen
anden nijt weder staen om datter soe veel ridderen
verslaghen waren waer om worden sij tot allen canten aengheuochten Want als-
men alte veel wil bedriuen so doetmen bij tijden alre minst Ende die Ander men-
schen pleghen te beschermē die en moghen nu hoer seluer nijt helpen Wat sel doen dat
cleyn cruyt der woestinen Als die hoghe cedar bomen nijt en moghen staende bli-
uen. Alle dinghen doet bij raet of het sel dy namaels rouwē mer te laet. Een merc
lick exempel Ten laetsten int xvi. jaer sijns keyserrijcks deylde hi sijn kijnderen
dat rijck eñ wert monick Mer corts daer na starf hi salichlick Ende in sijn doot
an° mundi wort ghesien een strijt tusschen den duuelen ende den Enghellen om die ziel Mer
doer der monikē ghebet worden die duuellen ůdreuen.

·j· Lotharius

·ij· Sergius Nomeyn sat iij jaer ij maenden.

Pausen

Anno Xpi

Twaelff hertoghen wt bemen worden in dese tijt ghedoopt
Radulphus biscop biturienſis was van groter heylicheit vermaert
Die stadt leonina wert bij romen ghe tymmert wt ghebot des paeus leo om te beschermen sinte peters kerck
Sinte helena constantinus moeders lichaem dat begrauen was in sinte mar-cellus ende petrus kerck wert in lothari-us ix jaer veruoert van romen in vranc rijck int sticht van remen

Dese sergius hiet eerst verkens muyl Eñ want dat een oneerbaer naem was soe hebben van dese tijt voert alle die paeusen hoer naē ver wandelt Mer ander die dit nijt en behaghet segghen datmen die naem verwandelt wt exempel vā xpristo die allen apostellen namen gaff ꝛc̄ des ghelijck machmen oec segghen vanden patriarchen Ende dese Redē is beter Item dese sargius crwende lotharium in een keyser na sijns va ders doot.

Paus Victre.

Johãnes wt Englant gheboren vã Mens heeft tzerent dese tijt gheweest Dese was een vrouwe ende wert van haer boel in mansse cleederen tot Athenẽ ghebrocht Sij wert so inder heyligher scriftuere gheleert datmen haers gheslachts nijt en vant al so dat si te romen had veel grote meisteren tot discipulen Ende nae dien dat sij drie jaer te romen gheleesen had Wort si ten laetsten eendrachtelick paeus ghecoren Esse bij een haren knecht wert sij mit kijnt Mer want sij die tijt haers barens nijt en wist daer om als si gaen soude van sinte peter tot sinte janss te lateranen wert si vã den baren belopen omtrent sinte clemens kercke Ende van groter weeutheit baerde si ende starf ende wert daer begrauẽ Ende want die paeus alsoes een ander wech omgaet Als hi daer omtrent coemt so menen veel luden dat hi dat doet om die leelicheit dier schenmisse Ende dit is die vi paeus ghewees die die naem der heyligheit sonder wercken gheuoert heeft Ende sij en wert oeck nijt onder den paeusen gherekent.

Johãnes sat ij jaer v. maent. ende iiij dagher.

vi^{m} liij.

Romeyn

Dese leo sat viij. jaer. iij. maent vi dagher

iiij. Leo.

vij^{c} liij.

Leo een heylich man had in hem serpentẽ wijsheit ende duue simpelheit hi was van sijn ouders in een cloester gheset om te leren Esse hi ghing so seer voert in consten ende in duechden dat hi een volcomen monick word Ende doe sergius starf esse eer dat hi begrauen wort. wert dese leo paeus ghecoren Ende ter stont began hi weder te maken sinte peter esse sinte pauwels kercke mit meer ander kercken die van den sarracenen verdestrueert waren Item doe die van Napels opter zee striden teghens den sarracenen doe bad hi ende maecte dese collect Deus auigdextera beatii petrum ambulantem ꝛc̃. Ende doe hij die muren vander stadt leonina ghemaect had ende dat hi die sloten soude daer aen doen wert hi biddende ende sprack dese collect Deus qui beato petro collatis clauibus ꝛc̃ Dese leo was een man van groter lijdsamheit esse oetmoedicheit hi was een neerstich onder soecker der heyligher scriftueren ende al tijt seer deuoet in sijn ghebeden Hij starff ten laetsten ende wert begraue in sinte peters kercke Sijn hoechtijt houtmen opten vi dach van Julio.

Dese ludowicus was lotharius soen hi wort van sargius den paeus in een coninc ghecroent hi regnierde een wijl tijts mit sijn vader En hi regnierde alleen xxi jaer dese ludowicus had een soen die in sijns vaders teghenwoerdicheit seer ghequellet wert vanden duuellen wel iij daghe lang Ende hi bekende ende beleet openbaerlic dattet hem gheuiel om dat hi teghens sinē vader quadē raet ghestelt had Ten laetsten doe ludowicus in jtalien ge storuen was doe wert karolus sijn ghevader keyser. jn desen lodowicus tijden gheschieden veel wonderlike dinghen Want in die stadt van mens was drie jaer lang grote tribulacie Men sach den duuel openbaerlick dat hi die huse aen stack ende verbrandese. hi steende die priesters diet ghewijde water worpen Waer om worden veel menschen voeruluchtich ende toghen van daen om dat si daer nijt bliuen en dorsten.

Keysers

die ij. ludowicus

Lotharius soen

Lotharius ludowicus broeder was heer van loreynen.

an° mundi vi^m lxiij.

Paeusen

iij. Bndictus Romeyn sat ij jaer en vi maent.

die j. Nycolaus Romeyn sat ix jaer ij maent ende xx daghen.

Anno Xpi viij^c lxiiij

Dese benedictus was van allen menschen die heylichste vermaert hij ordinierde dat die clercken manierlick ende eerlick souden gaē hij starf ende wert in sinte peters kerc begrauen.

Dese Nycolaus was van so groter heylicheit dat na gregorius magnus niement sijns ghelijck gheweest en is hi wert paeus ghecoren in teghenwoerdicheit des keysers ludowici Ten laetsten nae veel goeder wercken starf hi ende wert in sinte peters kerc begrauen.

Magniradus heremijt wert martelijt.

Tot Colen was een grote tempeest ende onweer so dat sinte peters kerck wert aen drieen ghedeylt ende dode drie menschen Ende noch vi menscen worden ghe slaghen dat si bi na doot waren dese blixem had een forme van een vuerighe draeck.

Aymundus coninc vā Engelant eē heylich mā wert vanden denen martiriziert.

Cyrillus een heylich man was der sclauen hoer doctoer ende apostel ghenaemt dese vant sinte clemens lichaem in Crisona doe die zee verdroecht was en brachtet te romen settende seer heerlick in sijn kerck.

In desen tijden reghendet in jtalien bloet vanden hemel iij daech ende iij nachten lang. Item in jtalien worden sij gheplaecht mit die sprinchaengens ghelijck hier voermaels die Egipcij gheplaecht waren Ende daer nae volchde een grote duer tijt ende hongher soe datter dat derdendeel der menschen wel storuen Aldus quā die een plaech na den anderen Want eerst worden si mit strijden vermoeyt Eñ als nu vergaensi van groten hongher.

Item in sassen versanck in een oghen blick tijts een derp mit kercke ende cluse mitten menschen en de husen ende al datter in was.

Die Coninc der bulgaren wert mit al sijn volc kersten hi wert so deuoet dat hi sijn rijck ouer gaff sijn soen ende wert monick Mer sijn soen viel weder van dat kerstē gheloeff Waer om aenveerde die coninck weder sijn rijck ende veng sijn soē berouende hem sijn oghen: ende werp hem inden kercker ordinierende een ander in sijn stede diet rijck soude regieren Ende doe hij dat Rijck weder in vreden ghestelt had ghing die coninck weder in sijn cloester aentreckende monicx habijt.

vi^m lxxiij

·ij·
Adriang

Romeyn
Sijn vāder hiet
Catho. dese sat
vijff jaer.

viij^c lxxiiij

Dese Adriang paeus excommunicierde des keysers broeder lotharīū coninc vā vrancrijck om dat hi in ouerspull leefde Mer die coninck quam te romen eñ wou de hem onsculdighn Daer ontfeng hi mit sijn edel mannen dat heylich sacrament Mer al diet mit onweerdicheit ende in sonden ontfanghen hadden storuen binnen jaers Ende die coninck starf ende wert onder weghen begrauen doe hi totter stādt placenciam quam.

Johannes scotus een seer wel geleert man doctoer inder heyliger scrifture Dese quam in vrancrijck Ende ter bede des keysers ludowici so ouersettede hi dyonisiq boecken vanden hemelsehen jhearchie vten grixe in latijn dese johannes wert na vā sijn discipulen mit griffellen doot ghesteken. Item wetet dat dyonisius boecken sijn dicwijl vten griexe in latijn ouergheset.

Mimenus coninck van britaengen wert van sinte maurilioen verslaghen doe hij vranckrijck beleghen had.

¶ Dese karolus is ghehetten Calug dat is die kael karolus Na dien dat ludowicus doot was so toech dese karolus tot hem den paeus johannē mitten romeynen mit veel ghiften ende gauen al so dat hi keyser wert. hi had een broeder die ludowicus hiet ende was coninck van germanien dese ordinierde een strijt teghens sinen broeder Mer karolus doe hi wt gallien toech in jtalien wert hi van enen jode vergheuen ende starff eer die strijt begonnen wert.

Keysers

·ij· karolg caluus. regnierde iij jaer ende ix maent.

¶ Dese karolus stichtede in vrancrijck veel kercken eñ weder maecte die kercken welke verdestrueert waren hi maecte sinte cornelijs eñ sinte Ciprianus kerc Ende in sijn pallaes maecte hi een kerck in die eere onser lieue vrouwe ende moed gods maria dien hi vercierde mit veel reliquien Als mittē doernen croen ons herē dat sweet cleet ende mit die spongie Ende mitten heylighen lichamē Cornelij ende Cipriani martelaers Eñ doe dese lichamen in die kerck ghebrocht worden maecte hi dat respons welckē men singhet vanden apostelen dat all dus beghint Ciues apostolorum et domestici dei ꝛc.

an° mundi vi^m lxxxiij.

Paeusen

viij· Johānes sat x jaer ij daghe.

Anno Xpi viij^c lxxxiiij.

¶ Dese johannes maecte karolum keyser Ende hi wert vanden romeynen inden vanghenisse gheleyt om dat hi den keyser nijt gunstich en was hi verdreeff formosum biscop portunensis eñ ōtbiscopte hem dat een saeck van veel quaets was Tot desen paeus seynde johannes dyaken der kercken van Romen sinte gregorius leuen welke hi in iiij boecken seer heerlick ende sprijselick ghescreuen had.

¶ Sinte gregorius hoefft Ende des heylighen leonis arm worden vanden paeus johannes veruoert tot die kerck zenonensis.

¶ Tot Constantinopel wert gehouden dat viij. consilium nad grieken rekening Ende dit was dat v. dat tot constantinopel celebriert wert in dit Consilium waren iij^c ende lxxxiij patres ende prelaten.

¶ Omtrent in dese tijt is die Caritaet lieft ende minnen in allen staten seer vercout Eñ die scalcheit quaetheit begonsten hoer te verbredē Nv in dese tijt cessierde dat sweert mitten kettery te mael seer Mer houerdy ende ghiericheit mit and ghebreken ontbonden hoer tomen eñ hebben dat kersten gheloef meer persequiert dan voermaels die ketters deden.

Dese karolus was des anderde ludowicus soen ende hij is gheheten die ioncste karolus hi besat vredelick gallien eñ germaniē Eñ hi wert int anderde jaer sijns rijcks vandē paeus johannes die viij in een keyser ghecroent Ten laetstē na gloriose victorie bracht hij die van normandien totten gheloue Want sij den fransoysen nijt langher en mochten weder staen Hij regnierde in vrancrijck iiij·jaer Mer namaels wert hi onbequaem van lichaem ende word wt sijn rijck verscouen Ende hij iaechde sijn keyserinne van hem om dat si mit enē biscop meer gheselscaps had dan hem wel lief was doe vermat die keyserinne noch maghet te wesen ende scheyde van horen man ende ghing in een cloester.

·iij· Karolus. xij· jaer

Die ongaers waren een onbequaem groff volck. si namen hier oersprong eñ quamen wt sicilien in pannonien daer sij die inwoenres verdreuen Sij aten raeu vleysch ende droncken menschen bloet ghelijck die phalangi dese hebben namaels romen eñ der kercken goeden aengheuochten als voermaels die gothen daden Aldus wert die tribulacie continueert.

·ij· Martinus sat een jaer Eñ vijf maenden.

·iij· Adrianus Romeyn. sat een jaer iij maent.

Dese Martinus sat mer een weynich tijts Ende Adrianus oeck des ghelijck Item Adrianus ordinierde dat die keyser in gheenre wijs hem onder wijnden sel om enich paeus te kiesen Mer het schijnt wel dat dese ordinancie lutten ghehouden wert. Want leo die viij. ordinierde dat desen statute recht contrari was Waer om ist bij auentuer van node gheweest datmen nader veranderinghe des tijts somwijlen oeck die statuten mutiert ende verwandelt heeft.

Och och och here god hoe is dat gout verduustert ende die alre beste coloer verwādelt Wat groter scandalizacie lesen wij dat omtrent dese tijt in den heyligen paeus stoel gheschiet is. die du soe langhe tijt mit groter lieften bewaert hebste. O wat twiste tweedracht. Wat persecucie hat ende nijt houerdye eñ ghewel O alre quaetste tijt in welcken onbrack die heylich ende die waerheiden sijn verminret vandē kijnderen der menschen Nochtant hebben na dese tijt veel heylighe paeusen geweest Mer nijt also continueert noch in so groten ghetale als voermaels plaghen te wesen Och wat convent of wat vergādering ende wat mensch sal nu vry wesen als wij mercken dat die eerste heylicheit al dq vergaen is.

Normandien wert int iij gheslacht bekeert Daer nae wert Robertus ghebo-
ren die Apulien Calabriē ende sicilien ūcreech die oec verwan die venetiaens eñ
Alexium d grieken keyser. Item gallien was te mael seer beleghen voer die een
dracht ende compositie rollonis des hertoechs van normandien want die germa
ni sienden dat Colen Trier ꝛc̄ verbrant waren. gauen sy hoer totten franssen Eñ
doe wert Rollo hertoech van Normandien ghedoopt Nemende te wijff galliam
Keysers des conincs dochter Ende normandien wert hem toe ghesekert ende beloeft.

Elphredus coninck van Enghelant was een gheheel duechdsam man hi ouer
bracht tusschen nacht ende dach viij. vren mit bidden lesen ende scriuen Ende. viij.
vren was hi becommert mit saken diet rijck aen ghinghen Eñ die ander viij vren
tot noottruft sijns lichaems hij dispensierde sijn eruen ende sijn goet seer wel.
Sinte Kalixtus lichaem wert in vrancrijck veruoert

an° mundi vi^m xciij.

Vlaenderen wert een graefscap Eñ baldwing was die eerste greue.

Paeusen

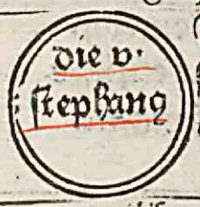

Romeyn sat vi jaer ix daghe die stoel was ledich vijff daech.

Anno Xpi viij^c xciiij.

In stephanus tijden om anxt ende vrese vander normannen wort sinte marti
nus lichaem veruoert van tours tot altisiodoren dat is tot okers ende wert eerli
ke gheset in sinte germanus kerck Ende wanter veel miraculen gheschieden daer
om wordende die moniken twistende want si nijt en wisten doer wies gratien die
miraculen gheschiede Doe wertter een lazarich mensch gheleyt tusschen sinte mar-
tijn eñ sinte germanū Mer die syde welcke naest an sinte martens lichaem lach
wert ghereynicht Eñ des anderen nachtes leyden sy den selueren man mit die an-
der syde tot sinte martens wert: ende die wert oeck ghesont Mer sinte germang
en was hier om nijt te minre van miraculen Eñ dit gheschiede aldus om dat sin-
te germanus sinen gast sinte martijn woude eeren Daer na wert sinte martijns
lichaem weder ghebrocht ende maecte doe een gichtich ende een blint mensch ghe-
sont teghens horen wil Ende bouen der naturen loep worden die bomen groen oft
zomers tijt gheweest had.

Sumderoldus biscop van mens wort vanden normannen martiriziert.

Dese Arnulphus bedwang ghheel den normannen die xl jaer lang op gallien ghestreden hadden. hi quijnde in langhe ziecten ende wert vanden medicijn meisters over ghegheuen so datmen hem mit ghenen medicinen en mocht helpen die lusen en verteerde hem dat hi starff Na desen Arnulphus quā sijn soen ludowicus mer hi en creech des keysers crone nijt En hi was dat eyn de des keyser rijcke van karolus gheslacht ouermits horen sonden Want die stercken welcke van hoer ouders ghestichet waren en bewaerden sij nijt na hoert toe behoren Mer si verdestrueerdense meer.

Arnulphus. Regnierde vij jaer

Doe Dese Arnulphus hoerde dat sijn volck veel verslaghen wort vanden normannē quam hi wt beyeren mit een alte grote schaer volcks te voete. ende ūsloech aldaer bi dat water gheheten tyla also veel vanden normannē datter seer weynich te lijff bleeff.

Formosus. Biscop van portuen. sat wijff jaer vi maent.

Dese formosus wt vrese ende anxt des paeus iohannes vloech hij ende liet dat bisdom van portuen. Ende na doe hi nijt weder comen en woude wert hi vermaledijt daer na quam hi in gallien totten paeus ende wert ontpriestert als een leeck Ende hi zwoer totten bisdom noch te comen nijt weder te comen. Daer nae wert hi vanden paeus martinus iohannes nasaet teghens sinen eet weder biscop ghemaect Ende hi quam nijt alleen te comen Mer hij wort oeck paeus daer veel twist om was.

Item men weet dat die boeken ghenoech scheelen van dese tijt der paeusen mitten lieden der keyseren Mer daer leyt ons luttel machts aen. Het is ons ghenoech den tijt wel te onder scheyden ende wat datter eerweerdelick ende goets in ghedaen off ghescheiet is dat wij des inder memorien houden.

¶ In dese tijt was die neghende eñ die alre scandelicste twist inder heyligher kerc ke tusschen den paeus formosum eñ sergium. Want sergius wert van formosus reprobiert ende vloech in vrancrijck Ende ten laetsten wert dese sergius paeus eñ quam heymelick weder te romen eñ veng xpristoforum werpende hem inden kerc ker Ende hi dede formosus lichaem op grauen mit groter onweerdicheit ende liet hem sijn twee voerste vingheren off snyden. in dese seluer tijt was oeck een ander

Keysers

cleynre tweedracht corter durende tusschen leonē ende xpristoforum want xpris: toforus wert mit ghewelt paeus ende worp leonem die paeus was inden kercker Mer xpristoforus wert daer om van sergius gheuanghen als een ghewel digher Sōmighe segghen dat hij monick wert Aldus is dat quaet seer vermenicht ende verbreet inder heyligher kercke.

	bonifacius sat xv daghe Tus: cus.	Romeyn een jaer iij	Romeyn iij maent	Romeyn xx daech	ij jaer	Romeyn iij jaer.
an° mundi	vi^m C iij.	maent	xxi daech		xv daghe	ij maent
Pausen	die vij bonifacius	die vi stephanꝰ	die. j. Romanꝰ	die. ij. Theodorꝰ	die ix Johānes	die iiij Benedic: tus.
Anno Xpi	ix^c iiij					

¶ Dese stephanus wert biscop ordiniert van formosꝰ Ende hij veruolchde formosum Eñ al dat formosus gheordiniert had dat maecte dese stephanus te nijt hij settede hē te recht inden raet eñ gheboet datmen sijn twee vingheren soude of snyden ende inden tyber werpen.

Romanus ende Theodorus gheuoelde teghēs stephanum den paeus ende weder maectē alle die ordinancien welcke formosus die paeus ordiniert had.

¶ Dese johannes vergaderde te rauennē een consiliū vā lxxiiij biscoppen om te nijt te maken formosus ordinieringe ende te confirmieren dat consiliū welcke die paeus stephanus gehouden had teghens formosum.

¶ Dese navolghende viij. paeusen hebben een corten tijt gheseten ick en weet nijt merclicx van desen te segghen Want ic nijt gheuonden en heb dan dat sij grote scandalazacie twist ende twedracht inden heylighen paeus stoel ghemaect hebben die nie te vorē ghehoert en is Want die een teghen den anderen ende alte samen tegens malcanderen ghetwist hebben.

¶ Dese keyser Ludowicus en had die benedixie vanden paeus nijt om die onseecheyts wil der gheenre die in jtalien heerscappie hadden hi arbeyde seer om berẽgarium te verdriuen· Ende doe hi voer hem began te regnieren wert hi te veronen gheuanghen eñ sijn oghen worden wtghesteken Doe wert berengarius weder keyser Item dese lodowicus was die laetste keyser van karolus gheslacht·

die iij· ludowicꝰ vijaer

¶ In dese tijt gheschiede die eerste reformacie van sinte benedictꝰ oerde die tot veel plaetzẽ seer geslapt was Item Rijckdom heeft menich werff die saeck gheweest dat die heylighe oerde tot een val ghecomẽ is Eñ die Armoede is gheweest een saeck van goeder reformacie·

¶ Geruo Abt gheboren wt bourgoengen vant gheslacht der greuen dese tymmerde eerst dat cloester gingniacense Ende daer na dat cloester clunacium·

¶ Sinte Odo monick cluniacensis verwecte die vuericheit ende deuocie indẽ cloesteren hi heef veel ghescreuen hi heeft dyalogum gregorij in een boeck begrepen·

vi^m C· xiij

die v· Leo· xl· daghe

die ·j· xpristoforus· vij maent

die iij Sergius· Romeyn sat vij jaer iij maẽt ende xvi· daghen·

ix^c xiiij

¶ Dese leo wort vã sijn priester xpristoforus gheuanghen doe hij xl· daghen paeus geweest had eñ wert inden kercker gestoten Ende xpristoforus nam mit ghewelt dat paeuscap·

¶ Xpristoforus doe hi vij maenden paeus gheweest had wert hi vanden paeus sergiꝰ ofgheset als een ghewel diger eñ wert inden kercker ghestoken Mer ten laetsten wert hi monick·

¶ Sergius was dyaken ende wert vandẽ paeus formosus reprobiert ende van dat paeuscap ghestoten Mer naemaels wert hi bij hulpe vanden franssen weder paeus ghemaect· Ende om wraeck dat hi verscouẽ was nã hi formosum vten graue eñ ghecleet als een priester ende in des biscop stoel gheset liet hij sijn hooft of slaen ende inden tyber werpen Ende die van hem ordiniert waren· die onordinierde hij weder Ende doe die visschers sijn lichaem vonden· ende sij dat in sinte peters kerck brochten· doe Aenbade die beelde dat dode lichaem eñ gruetedent eerlick dat veel menschen aensaghen·

Dat greefscap blesenti nã hier oersprong wt dat edel gheslacht der normannen Eñ Gello was die eerste greeff·

Keyſers

Deſe berengarius was wijs te wapen ende harneſſ te voren. hij had een ſtrijt mitten romeynen ende oeck mitten voerſcreuen ludowico. Item noch van deſen noch vanden navolgenden ander keyſers en wert ghen menie ghemaect int ſpieghel der hyſtorien dat vincensius ghemaect heeft tot des eerſten ottonis tijden toe.

·j· berengarius iiij jaer.

cõr ardg of hugo vij jaer

Conradus en wert onder die keyſers nijt ghereckent wãt hi alleen regnierde in almanien

Deſe hugo regnierde alleen in jtalien daer om en wert hi onder den keyſers nijt ghereckt hi navolchde berengarium.

In deſen tijt wort den keyſer ludowico preſentiert een wonderlic creatuer hebbende een honts hooft ende al ander leden als een menſch dit mocht ons wel beteyckenen die wonderlicke ſtaet deſer tijt in welcke die menſchen sonder hooft als honden blaffende nv hier nv daer toe hoer weynden ende alle ſtantaſtickheit achter lieten

an° mundi

Paeuſen

Deſe Anaſtaſius was een Romeyn Ende ſat ij jaer. ende ij maenden.

·ij· Anaſtaſius.

Laudo.

Romeyn ſat vijff maenden vij dagben.

Anno Xpi

Anaſtaſius Ende laudo hebben weynich tijts gheſeten. Dat Rijcke van Romen wert anderwerf transferiert en ghedeylt want die franſſen en waren den kercken nijt behulpelick die hoer voer vaders ghetymmert hadden. mer ſi verdeſtrueerdenſe meer Noch ſi en deden den romeynen ghen bijſtant teghens den lombaerden die den romeynen ſeer laſtich waren daer om worden ſi bi ghemeen conſent van dat rijcke gheſet ende verſchouen Item die jtaliaens regnierden alleen in jtalien Ende die almani alleen in Allmanien. tot des eerſten ottonis tijden toe die over all regnierde Item die franſſen worden ghedwonghen binnen hoer palen te blijven vernemende nv dat alle dinghe tot een eynde coemt. Als sommich ander die dat radt der Auentueren op ende neder ghelommen hebben.

Stephanus biſcop van ludick van groter conſten en heylicheit ſeer vermaert. deſe ſcreef sinte lamberts leuen ende paſſie tot hermannum den archibiſcop van colen hij maecten vanden ſelven martelaer die hiſtori mitte noten diemen inder kercken ſinghet Ende oeck die hiſtorie vander heyligher drieuoudicheit Ende van sinte ſteuens vindinghe.

¶ In wat tijden dat dese berengarius soude regniert hebben daer en spreken die boecken nijt alleens off. Sommighe segghen dat hi den eersten berengarium volchde Sommich ander segghen dat hij regnierde nae hugonis tijden Mer daer en leyt gheen macht aen Dese tijden waren seer verstoert. Wāt wie dat meest vermocht die bedreeff meest

¶ Die Oerde cluniacensium began omtrēt dese tijt eñ had voert ganck in groter oetmoedicheit eñ vuericheit Si hielden sinte benedictus reghel Ende die heylighe Odo was hoer eerste ouerst.

.ij. berengarius.

viij jaer

¶ Sinte wibertꝰ stichtede dat cloester gemelatensis in loreynen. Regino Abt pruniensis dese bescreeff een Cronijck.

¶ Die sarracenen welke in jtalien heerscappie gevoert hadden wordē nv ūwonnen vandē paeus jahannes die x Eñ vāden marcgreef albericus.

vi^m C xxiij

¶ Zeptineus hertoech van bemen wert kersten boeslaus sijn soen een quaet mensch dede sijn broeder wenzelaum doden int j. jaer des keysers otto Daer om streed otto xiiij jaer lang op bemen ende verwanse.

vi^m C xxxiij

¶ Romeyn dese sat xiij jaer ij. maent ende drie daghen.

.x. Johānes

ix^c xxiiij

Leo een Romeyn sat vi maent xxv daghen.

.vi. Leo.

.vij. stephanꝰ.

romeyn. sat ij jaer j. maent ij daghe.

ix^c xxxiiij

¶ Dese johannes die x was des paeus sergius soen Also wel inder naturen als in zeeden hi quam ghewel delick aen dat paeuscap Ende wert van allen den volcke of gheset Mer na dat hi victori had ouer den sarracenen die in jtalien heerscappie hadden doe wert dese johannes mit vruechden ende blijscap weder ontfanghen Tē laetsten wert hi van gwidonis knechten gheuanghen ende inder kercke ghestotē daer si een oercussen op sijn mont leyden ende smoerde hem. so dat hi daer starf Eñ na desen quam een ander die oeck johannes hiet ende wert paeus Mer die wort ter stont verdreuen daer om en wert hi nijt in die linie der paeusen gheset.

¶ Almanien begonst omtrent dese tijt te hebben veel edel personen in beyden staten ende kunde Ende hoer principael landen ende steden Als sassē beyeren ende oesten rijck worden verciert mitten licht des gheloues Ende veel menschen waren in wijsheit eñ voersienicheit seer vermaert Aldus alst een volck daelt so op clymmet dat ander Om dat Alle vleysche nijt en sel glorieren dan inden vāder des lichtes van welcke ons coemt dat alre beste goet Hij is die voermaels ghesproken heeft tot samuel den propheet jck glorificier den die my glorificieren Ende die my versmāden sellen wesen onedel.

Dese heinricq was hertoch van sassē een edel vreedsam man een minre d recht
ueerdicheit Mer want hi alleen in Almanien regnierde daer om wert hij on-
der dē keysers nijt gherekent noch vanden paeus nijt ghecroent Hij had een huus
vrou die Mathildis hiet daer hi bij wan twee sonen die een hiet Otto Eñ die an-
der henricus Otto wert na sijns vaders doot een
ghecroent keyser Ende henricus had veel landen
in almaniē Itē hi had oec een derde soen die bru-
no hiet die een heylich man wert eñ was xiij jaer

Keysers

Henricus

Die eerste duutsche
keyser regnierde.
xviij jaer.

Archibiscop van colen een man van groter volmaectheit hi fundierde sinte pan-
thaleons cloester. Item dese voerghenoemde Coninghinne Mathildis henricus
wijff was van groter heylicheit seer vermaert Want si was bouen maten oetmoe-
dich ende bermhertich Item van haer duechden was dat gheslacht der sassen ver
edelt Dese bleeff nae haer manss doot langhe tijt wedue Sij fundierde veel cloeste
ren ende gasthusen Sij was seerverduldich in wederspoet. seer wacker in haer
ghebeden soe dat si ghewoentlick was die heel souter te lesen smorghens voer den
daghe. Ten laetsten voerseyde si haer starfdach ende
voer tot xp̄m Sij after liet een kijnt tot troestinghe
der heyligher kercke.

an° mundi

Paeusen

xi.
Johānes

Romeyn
sat iiij jaer x.
maent xv da-
ghen.

Anno Xp̄i

Karolus Coninck van vranckrijck wert vanden
greef hibertus balling gheleit ende martiriziert
Adamarus een heylich man was Abt cluniacen-
sis na odonis tijden.
Theodardus Abt van sinte helyas cloester was van
groter heylicheit vermaert
Elthescanus coninck van Englant een man ūmaert
van wonderlike groter deuotiē Sijn moed was eens
harders dochter welcke voer sach dat van haer soude
comen een man die all Englant soude verlichten dat
Also gheschiede Want dese coninck had alsulke deuo-
tie totte dienst gods so dat hi gheen cloester onbeghift
en liet.

In desen johānes paeus
tijden was wt ghegheuen
een bloedighe vloet betey-
kende veel quaets want
in dat seluer jaer quamē
die sarracenē ende die vā
Affrikē mit j grote schaer
van volck ende verwon-
nen die van geneven Eñ
behaluē wijff ende kijnde-
ren worden si al gheuan-
gen of doot gheslaghē Eñ
si worden oec van al hoer
scat eñ cleynoten beroefft

Item in heinricus xviij jaer gheschiedet op een tijt dattet weder ende die lucht seer claer was Mer die sonne verduusterde ende gaf vā haer bloedighe radien die doer den veynsteren vanden husen schenen.

Item omtrent dese tijt wort een man sijn hant of ghehouden mit een yser Ende na een jaer wertse hem volcomelick ende geheel weder aen: gheset des nachts in sijn slaep Ende men sach gheen litteykē anders dan off int litt of inder coniunctie daerse te samen ge: set was een bloedighen draet doer ghegaen had

iij. berengari: us. vij jaer

Wenzelaus prince van bemen was een goeden vader een beter soen hi wert van sinen quādē broeder mar tiriziert dese heylighe man was die oetmoedichste eñ alre bermhertichste.

Dese berengarius reg nierde in jtaliē in sijn tijt was een grote twist ende tweedracht.

In dese tijt starf henricus Ende sijn soen Otto reg: nierde in jtalien.

vi^m C xliij. vi^m C liij

·vij· Leo. Romeyn iij jaer v. maent x. daghen. viij. stephanus. ·iij· Martinus Romeyn iij jaer vi maent. xiiij dage ·ij· Agapitus Romeyn viij jaer vi maent. x. daghen.

ix^c xliiij ix^c liiij

Dese stephanus was een dwtsch wt germanien ende sat drie jaer vijff maent x daghen Hi wert van sommighe Romeynen verslaghen.

In dese tijt lieten die denen varen alle Afgodery Ende hoe wel dat si xpristum eerden ende aenbaden Nochtans dede si den afgoden oeck mede sacrificie segghen: de dat die Afgoden ouder waren eñ machtiger dan xpristus was Mer een clerck gheheten Ansgarius was den denen geheel contrari Ende om sijn woerden te ves: tighen so droech hi een barnende yser in sijn hant sonder quetsing Eñ daer of wor: den si volcomelick informiert ende gheleert Doe quam al dat Coninck rijck van bemen tottet kersten gheloue.

Bruno Archibiscop van Colen een heylich man des eersten ottonis broeder dese was in Almanien vermaert regierende beyde die sweerde seer strenghelic Hij stichtede tot colen sinte panthaleons cloester Ende totten bisdom gaff hi een graeff: scap Oeck vercierde hi dat bisdom mit veel reliquien.

Dumstanus biscop cantuariensts en heylich man hi stichtede veel cloesteren hi sach onsen lieuen vrouwe ma ria opten dach dat hi steruen soude.

In des paeus Aga: pitus tijdē starf odo Abt cluniacensis.

¶ Dese lotharius starf dier wijls dat Otto rignierde in Almanien Sijn wijf die daluida hiet hilicte na haer manss doot Aen desen seluen Otto.

¶ Dese Anderde lotharius ende die iiij berengarij en werden in Ander Cronijcken voer gheen keysers gheset.

Keysers

Maiolus een heylich man was die iij abt cluniacens

·ij· lotharius· ij jaer

Onder desen lothario wert hugo die een greef van parijs was hertoech vā vranc rijck hi starf in sijn ij jaer eñ wert in sinte dyonisius kerck begrauen Hi had iij sonen gheheten Otto. hugo ende henricus die hem navolchde Mer in die vāders stede wert hugo die eerst hertoech.

¶ Die kettery Amtropomorfitarum nam weder oersprong in jtalien Mer dat en duerde nijt lang want Raherius biscop mit meer ander clercken maectese ter stont te nijt.

an° mundi — vi^m C lxiij

Pausen

xij· Johānes — Romeyn sat vi ij jaer. vi. maent ende x daghen.

·v· Benedictus. — sat ij maent vijff daghe.

Anno Xpi — ix^c lxiiij

¶ Dese johannes was eerst gheheten Otto magnus dat is die grote otto Sijn vāder hiet Albricus ende was een edel Romeyn seer machtich hi swoer dat hi nae Agapitus doot soude sinen soen paeus maken dat Also gheschiede. Mer dese johannes was een wey man Ende seer oncuysch so dat hij openbaerlick die vrouwen bij hem hielt. Waer om screuen die Cardinalen aen den keyser Otto dat hi tot Romen woude comē om die scandalizaci vander heyligher kerckē of te doen Dit vernemende die paeus dede den Cardinael eñ dyakē sijn nose of snyden ō dat hi die Raetsmā was vā die brieuē te scriuen Eñ hij dede johanni den subdyaeck sijn hant of houden om dat hi die brieuen ghescreuen had Ten laetsten doe hi vermaent wert vanden keyser ende vanden clercken sijn leuen te beteren dē hi gheen ghehoer en gaff daer om werter een consilium ghehouden vanden biscoppē van jtalien van welken leo substitueert wort ī desen johannes stede Mer johānes

¶ Dese benedictus wert vanden romeynen paens ghecoren teghens leonem dit vrrnemende die keyser otto. beleyde Romē so dat hem vanden romeynen dese benedictus gheleuert wort Ende hij seynde hem in sassen inpar Ellendē daer hi starf eñ wert begrauen te hamburg Sōmich segghen dat hi vanden keyser īder kercker ghewrocht wort.

¶ Dese berengarius belaste jtalien mit groter tyranscap Waer om die paeus mit ten romeynen begheerde dat Otto woude comen om den romeynen te verlossen van desen berengarium. dat al so gheschiede want hi quam mit groter cracht eñ veng berengarium ende seynde hem twee werff inder ellenden Ende dese Otto coninck van Almanien nam lotharig wedue tot een wijff die van berengarius inden kercker ghe leyt was doe quam Otto tot romen eñ wort vanden paeus ende vanden romeynen eerlike ghecroent.

·iiij· berengarius.

Dese regnierde xi iaer.

¶ Sinte Odo biscop van Cantuarien Ende sinte bruno Archibiscop van colen dese brochten die heylighe lichamen Elifij. patrocli. priuati. gregorij mit sinte peters staf van romen tot Colen.

¶ Sinte Adoling wert ĩ Englant ghevonden Ende wert seer eerlike verheuen.

¶ Edwinus coninc van Englant dese verdreef al die moniken wt sijn lant Eñ sinte dunstannus wert van hem in vlaenderen gheseynt doer welcke ghebede dese Edwinus vander helle verlost wert.

Dese leo sat j. iaer ende iiij maent.

·viij· Leo.

xiij· Johãnes

sat vij jaer xi maẽt xv daghe.

¶ Dese leo ordinierde om der romeynen quaetheit wil die hoer vrienden mit ghewelt paeus maecten dat niement en soude paeus werden sonder consent des keysers.

¶ Die x. twist inder heyligher kercken gheschiede tusschen johannem die xij Eñ leonem die viij Mer johannes wert of gheset eñ leo wert paeus bij hulpe des keysers.

¶ Die xi twist was tuschen benedictum die vijfte ende leo die viij Mer leo bleef paeus.

¶ Dese johannes wert vã petrus rechter van romẽ gevanghen ende inder ellende gheseynt Ende na xviij daghen quam hi weder tot romen doe dede die keyser otto Braeck ouer sijn vyanden ende dode veel edelings Eñ seynder veel inder ellende.

Dede te romen oeck een consilium vergaderen eñ maectent al te nijt wat dattet consilium gheordiniert had offettende desen leonem Daer na wert dese johannes wed besmet mit quader wellust van ouerspul doe wort hi vanden duuel in sijn voerhoeft gheslaghen ende starff sonder penitencie Och here god hoe onghelijck sijn dese gheweest bij den anderen voerghenoemde paeusen.

Dese Otto was eerst keyser van Almanien Hi had ouer all victori Ende hij was als die anderde karolus een sorchuoudich beschermer der kercken gods waer mede verdiende hi oeck keyser van romen te werden hi bekeerde veel onghelouighe menschen Hij gaff den kercke veel gauen Ende doe hi jtalien in vrede gheset had toech hi weder in sassen mit sijn wijff die een lombaert was. Al daer wan hi bij haer enen soen ghehcten

Keysers

·j· Otto · regnierde

als hij hiet die nae hem regnierde Ende hij gaff hem een wijff des keysers dochter van constantinopel Doe die

xij. jaer

Romeynen na dat johannes die paeus off gheset was om sijnre ondaets wil En leo die viij weder ghecoren was Ende si daer toe noch den derden als benedictum setteden mit ghewelt paeus te wesen doe quam dese otto weder te romen en beleyde die stadt thent si hem dese benedictum presentierden en hem loefden dat si nymmer meer en souden enighen paeus kyesen sond consent des keysers doe wert leo paeus weder in sijn stoel gheset Ende Als alle ding weder in vreden ghestel was quam Otto in sassē brengende mit hem den paeus benedictū die daer inder ellenden starf

an° mundi

Ten laetsten doe dese keyser veel heyden bekeert had

vi^m C lxxiij

starff hij in vreden ende wert begrauen in madenburch in sinte mauricius kerck welcke hi seer costelick ghetymmert had.

Paeusen

vi· Benedictus·

Romeyn een jaer· vi. maēt

Anno Xpi

ix^c lxxiiij

Edgarus coninck van Englant stichtede vol na alle jaer een Cloester.

Dese benedictus wort int Casteel des engels ghestoten ende gheworcht.

Achelwoldus een eerweerdich biscop wintoniensis heeft veel ghedaen.

Oswaldus een eerbaer biscop van wingormien wert namaels Archibiscop van eboratum dese stichtede te ramesien een cloester.

Theodericus biscop van mets brocht veel reliquien wt jtalien in sijn bisdom.

In dese tijt was in italien een wonderlick creatuer Een vrouwe mensch had twee hoefden ende so voert al die leden dubbelt totten nauel toe Ende Als die een at ofte sliep so dede die ander bij tijden des ghelijck nijt Sij leefden langhe tijt ende ten laetsten storuen si te samen.

Nota dat een quaet beginsel seldē een goet eynde neemt Ende alst schijnt so is in dese tijt die heylicheit vanden paeusen totten keyseren ghegaen.

Dese Otto des eersten ottonis soen was in Allen een strenghe ende trouwe beschermer der heyligher kercken hi had veel strijden teghens den onghelouigen Mer int laetsten verloer hi vol na al sijn heer in kalabrien doe hij nochtans wt alre herten sinte peter aen riep. doe wert hi seer wonderlic verlost. hi had des keysers dochter van constantinopel te wiue. hi wert keyser ghecroent vanden paeus benedictus die vij. hi starff tot romen ende wert eerlick in sinte peters kerck begrauen.

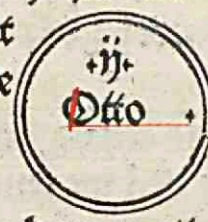

·ij· Otto · regnierde ix jaer.

Eduardus coninck van Englant wert van sijn stief moeder martiriziert.

Die kerck van meydenburch wert seer glorioselick ghetymmert ende beghift vanden keyser Otto die eerste Ende die Archibiscop wert gheheten primas van Almanien.

Die heylighe gloriose lichamen landoaldi Adriani eñ Amancij worden tot ghent veruoert.

vi^m C lxxxiij

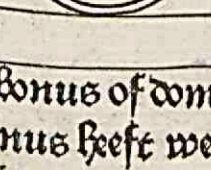

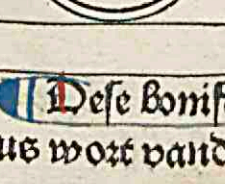

een jaer vi maent · bonꝰ. of dompnus. · een jaer. een maent xij daghe. · vij. bonifaciꝰ. · ·vij Benedictus. · Romeyn sat xi jaer vi maent.

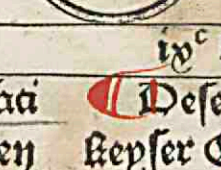

ix^c lxxxiiij

Dese bonus of dompnus ofte dominus heeft weynich tijts gheseten.

Dese bonifacius wort vanden romeynen paeus ghemaect na dat benedictꝰ gheworcht was Ende doe hi nijt mitten eersten inder stadt bliuen en mochte beweefde hi sinte peters kerck van Allen costeliken juwelen ende doe vloech hi te constantinopel Ten laetsten quam hi weder te romē mit groot ghelt Eñ doe hi noch so nijt vorderen en mocht stack hi johannes cardinael ende dyaken sijn oghen wt Ende thans daer nae wert hij verslaghen.

Dese benedictꝰ croende den keyser Otto den ij. hi dede veel romeynen gheuanghen hij dede tot Remen vergāderen een consilium teghens den coninc van vrancrijck daer gilbertus off gheset wert. die inder swarten constē wel gheleert was Eñ rodolphus wert restitueert.

Item die paeusen werden hier verslagen ghelijck als si voermaels verslaghē worden Mer dese en werden gheen martelaers als die and Sij hadden een ghelijcke pijn mer die saeck der pinen was onghelijck.

Item in des derden ottonis tijden was te meydenburch een Archibiscop ghehe-
ten Udo. ende was biscop gheworden bi hulp ende toedoen onser lieuer vrouwen
Mer om sijn quaet oncwsch leuen wil wert hij ewelick verdoemt hij hoerden drie
nachten after een. een stemme aldus sprekende O vdo laet off vanden spuelt wāt
tu langhe ghenoch ghespuelt hebste.

Keysers

Adelbertus een heylich man was in bemē vermaert dese was die eerste biscop
van praghen Eñ wt eenre openbaringhe gods quam hij te pannonien ende doopte
daer sinte steuen der vngaren coninck mit veel ander menschen. daer na bracht hij
die polen toten gheloue. Ten laetsten predicte hij te peuthenis daer hij martiriziert
wert.

Stephanus die eerste kersten coninck van vngarien was een heylich man Eñ
den barbarē geschiet grote gracie doer hē die tot noch toe mit afgodye besmet warē
Vngarien began in dese tijt dat kerstē gheloeff aen te nemē daer alre eerst predicte
die heylighe man Adelbertus biscop van praghen.

an° mundi

Pausen

dese johan-
nes sat viij
maent.

xiiij.
Johānes

xv.
Johānes

Romeyn
sat iiij.
maent.

xvi.
Johānes

Romeyn.
sat x jaer x. maent
ende vij daghen.

Anno Xpi

Johannes die xiiij
wert int Casteel des
Enghels ghepinicht.
mit honger iiij maēden
lang Ende also sterf hi
Ende wert begrauē in
vaticano.

Dese johannes die xv
sat weynich tijts

Dese johānes die xvi was
wijs te harnes Ende hij heefft
veel boeckē gemaect dese wert
so seer veruolcht van Crescensius patricius dat hij wt
die stādt reysde ende quam tot tusciē doe seynde hij sijn
boden totten keyser welcke dat Crescencius vernam
ende ontboet hem weder te romen te comen Ende doe hi
te romē quam viel Crescencius mitten romeynē totter
eerden neder begherende gracie ende ghenāde vanden paeus Het is certeyn een sno
de condicie der menschen die horen ouersten nijt en willen onderdaen sijn dan als sij
gheen resistencie ofte wederstant doen en moghen Ten laetsten starf hi te romen doe
si alte samen in goeder vrede ghestelt waren.

In johannes tijden die xiiij sterff die keyser Otto die ij Ende sijn soen die oec
otto hiet ende noch een kijnt was wert vanden princen verheuen.

Dese Otto die iij wert ghecroent vanden paeus gregorius die vijfte die sijn neef ende na maech was in dese tijt was die alre meeste vrede tusschen den paeus eñ den keyser. dese plach oeck te heten die wonderlike dinghen der werlt hi was den heylighe kercke ghetruwe als sijn vāder. hi voerden veel strijden seer gheluckelick. hi was tot gode ende tot den heylighen seer deuoet. hi had die reliquien der heylighen in groter weerdicheit veel tijts visitierde hi die heylighe steden Ten laetsten na veel arbeyts sterf hi te romen.

xviij. iaer.

iij. Otto.

Omtrent in dese tijt wert Coninckx kaerl gheslacht wt vrancrijck verdreuen Ende die greeff van parijs aen veerde dat rijck.

In Asbonia reghendet in dese tijt koern ende cleyn visschen vanden hemel.

Die xij twist inder heyligher kercke was tusschen gregorium den vijfte ende johannem den xvij. die saeck ende oersprong quam wt tyranscap cressencij eñ wt houerdye johannis dese twist duerde nijt lang ende gregorius bleeff paeus.

vi^m C ende xciij.

.v. Gregorius

Sasse sat ij jaer ende vi maent.

xvij. Johānes

Grieck. sat vi maent dese wert paeus mit ghewelt.

ix^c xciiij

Dese gregorius wert paeus ter bede ottonis die derde hi was vanden bloede des keysers een eerbaer duechdsam man Hi hiet eerst bruno. doe hi een weynich tijts geseten had ende die keyser wt romē ghereysd was wert placentinus biscop paeus ghemaect van Crescentio den raetsman van romen om sijn ghelts wil dat hi mit hē brocht van constantinopel Ende dese placentinus wert gheheten johannes die xvij doe was te romen een twist duerende weynich daghen Want doe die keyser weder quam. veng hi crescentium den Raetsman ende onthoefde hem Ende johannem dede hi blinden ende sijn leden aen stucken snyden Nijt helpende hem all sijn ducaten want hi quaet dede dat hij nijt doen en soude daer om most hij lijden dat hij nijt en woude.

Odilo een heylich man was Ebt cluniacensis dese ordinierde die hoechtijt eñ ghedenckenisse alre zielen te houden daghes na alre heilighen dat namaels van die heylighe kercke approbiert wert.

Keyſers

Nota vekel Alſ ſict ghſchiet dat dſe voerghnoemde keyſers die alle drie Otto hieten dat keyſer rijck op malecanderen erfden Nochtans iſt nv inghſet vanden paeus gregorius die vijfte Ende vanden keyſer Otto die iij dat des keyſers offi= ciers den keyſer ſullen kieſen nijt om enich miſdaet vanden ſaſſen Mer om te ſeu wen die toecomende periculen Ende dſe ordinantie wort noch hudens daghes ghe houden ende noch die franſſen noch yement anders en hebbent moghen hijnderen of beletten Der keyſers officieres ſijn dſe ſeuen die hier na volghen.

Die Archibiſcop van Mens
Die Archibiſcop van Trier
Die Archibiſcop van Colen
Die hertoech van beyeren is des keyſers ſweert dragher
Die palenſgraeff is des keyſers ſpijſdragher
Die Coninck van bemen is des keyſers ſchenker
Die marcgraef van brandenburch des keyſers Camerling.

Dſe drie ſijn des keyſers Canalliers

Dſe ſeuen kieſē den keiſer eñ hie ten Coervorſtē

anō mundi vi^{m} ij^{c} iij

Pauſen

ij. Siluester

Dſe ſiluerſter was een wael bi ſat iij jaer een maent ende viij daghen.

Anno Xpi M iiij.

Dſe ſilueſter die anderde hiete gilbertus van deſen ſeitmen want hi ſeer beghe= rich was om tijtlick eer ende tijtlick glorie te vercrighen dat hi vanden duuel be= dwoghen word ſo dat hi hem ſekerheit dede. op dat doer des duuels cracht alle ding tot ſijnre begheerten mocht ghſchieden Die duuel ſprac mit hem Ende hi ontſach hem nijt den duuel ghehoerſam te ſijn Ende doe ſi hoer compact te ſamen ghemaect hadden vercreech hi inden eerſten gracie bij den Cominc van vrancrijck. Eñ wert Archibiſcop van Remen Daer na wert hi biſcop van Rauennen Eñ ten laetſtē wert hi paeus Mer doe hi paeus ghewordē was vraechde hi den duuel wanneer dat hi ſoude ſteruen Ende die duuel gaff hem een bedriechlick antwoert Als dat hij nijt en ſoude ſteruen ten waer dat hi in jheruſalem den dienſt gods celebrierde. Waer off verblide hi hem denckende dat hi nijt en woude tot jheruſalem reyſen om dat hi ſijn leuen mocht verlenghen Mer doe die vaſten van .xl. daghen naekende was ſoude hi gaen wt onder ghewoenten tot Conſtantinus pallaes in lateranen tot een Cappelle die jheruſalem hiet om al daer miſſe te doen Ende onder die miſſe hoerde hi gheruft van veel duuellen Ende wert denckende dat hi moſte ſterue Doe wert deſe ſondighe paeus ſuchtende ende wenende ende ouerdacht dattet noch nijt te laet en was penitencie te doen in dit leuen hopende miendallen ſeer Eñ hi verwerf

¶ Gilla een seer wijs maghet was des keysers henricus suster dese truwede stephanum coninck van vngarien Sij was seer behulpelick om hoer Coninckrijck tottet kersten gheloue te brenghen.

¶ Sinte gherardus biscop wert martiriziert ende wert vanden vngaers op een kerre ghebonden ende lieten also die kerre van een ghebercht neder lopen.

¶ Elphegus biscop cantuariensis wert vanden denen martiriziert.

¶ Heribertus Archibiscop van Colen

¶ Herigerus Abt lobiensis

¶ Adelboldus biscop van vtrecht

Albo Abt floriacensis

Hugo coninck van vrancrijck starff

¶ Fulbertus biscop van Carnoten dese was eerst des Conincs Robertus Cancellier Ende hi maecte die sanck welcken men inder kerckē singt Eñ hiet aldus Chorus noue jherusalem. Stirps yesse ꝛc̄ Ende Solem iusticie ꝛc̄ mit noch meer ander sanck.

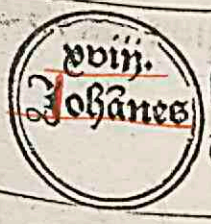

xviij. Johānes sat vijff maent ende xxvi daghen.

xix. Johānes Romeyn sat vijff jaer.

¶ Dese twee Johannes Regnierden die een naden anderen die eerst sat mer een weynich tijts Ende die ander sat vijff iaer ende leyt begrauen bij sinte peter.

Ogracie ende ghenade doe hi sijn sonden openbaer belijde Waer om ghebode hij datmē hem in sijn leuen van lit te lit soude ontleden op dat hi doer die tijtlicke pijn van allen sinen beden daer hi die duuel mede ghedient had mocht mede wt doen die ewighe helsche pijn. Welck hij verdient had Ende gheboet oeck datmen dat block van sijn lichaem soude leggen op een kerre ende werwert dattet vanden beestē gebrocht wort datment daer soude begrauen. ende hi wert begrauen te romen tot sinte ianss te lateranen Eñ om seker te ykenen die op dat graft ghesien worden heeftmen goeden hoep vā sijnre salicheit Eñ van miraculen dat op sijn grafstede gheschiet machmen wetē hoe neer datter een paeus of een Cardinael steruē sel Want als die grafstede beslijct wert van groter vochticheit soe sel die paeus steruen. Ende als se alleen nat wert so selder een Cardinael steruen.

Keysers

Robertus coninck van vrancrijck een sachtmoedich man ende redelick wel ghelaert ende een lief hebber der gheestelicker menschen dese plach op grote hoechtij/ den tot sinte dyonisius kercke te comen aentreckende een zijden cap ende regierden dat choer singhende mitten monicken hij maecten die sequencie diemen vanden heyligen gheest singhet Sancti spiritus assit nobis gracia &c hi maecte oeck die antiphonen vā kerstmisse juda et jherusalem &c ende oec van sinte marten Cōcede nobis q̄sumus dnē dit siende die coninghinne die constancia hiet dat haren Coninc grote ghenuecht had in desen sancken begheerde all hoertelick dat hij wat van haer malken woude doe maecte hi een respons dat al dus begint O constancia mater &c dese coninck had een casteel belegghen Ende op sinte Amanus Ruont liet hij sijn volck leggghen voert casteel ende hi quam tot oerliens Esi doe hi dat choer regierde singhende mit luder stemmen drie werf Agnus dei al smielende also bewerff hij van god dat die murey ende die toernē des casteels neder vielen Item hi was seer milt totter armen behoeff. Ende sijn wijff Constancia was seer sparich daer om plach hij te seggghen als hi yement yet gaff Siet voer dij dattet constancia nijt en siet noch en verneemt Item hi stichtede veel cloesteren in vrancrijck Ende sondelinghe tot orliens maecte hi sinte Amang cloester ende onser vrouwe kercke Esi voer dat pallaes maecte hij sinte hylarius kercke &c.

an? mundi

Paeusen

Anno Xpi

Omtrent dese tijt warender sommich danserers die een heel jaer lang danste om eenre sonde wil van groter onsecherit Wāt si op een korst nacht i een portael van eenre kercke all dansende seer hijnderlick waren eenen priester in sijn eerste misse dien hi seer deuotelick dede Ende want si nijt en wouden oflaten wert die priester so seer ghestoert dat hi spracke begherende dat si een heel jaer mochten dansen. dat all soe ghescheide Ten laetsten worden si van sinte heribertus absoluiert Ende sommich van desen dede grote penitencie so dat si heylich menschen wordē ende veel miraculen deden dit ghescheide na dat sommich seggghen in een stede in sassē in sinte magnus kerc Ende eens priesters dochter sprang esi dansse noch nae dien dat haer armen off gheualken waren dese dansserers warender vijf onder welcken waren drie vrouwen Ende al storuen si cortelick vol na in een tijt.

Dese henricus was een heylich man ende een hertoech van beyeren hi wert eendrachtelick ghecoren om sijn heylich leuens wil Ende wij lesen datter wt beyeren veel edelings ghesproten sijn nijt alleen na den vleysche mer oeck van herten ende van duechden Item hi voerde veel strijden in jtalien ende in Almanien teghens den ribellen dien hi verwā Ten laetsten starf hi salichlick eñ wert begrauen in die kerck welcke hi te bamburch ghestich had. Item van desen keyser ende van sijn wijff lestmē een exempel in sinte laurencius legende Item dese heinricus had een wijf die konegundis hiet Ende si bleef maecht leuende mit malcanderen in groter heylicheit Mer naemaels ghing si ī een cloester daer si sterff doende veel miraculen Itē dese keyser had een suster vā ghelijcker duechdsamheit mit hem dien hi hilicte aen den Coninc vā vā vngarien die steven hiet Eñ si bracht dat Rijck van vngarien totten volcomen ghelouе

xx jaer

·j· henricus.

Rogerus biscop belnacensis een edel man seer vermaert.

vi^m ij^c xiij

Dese sergius sat ij jaer eñ vij maent.

·iiij· Sergius.

·viij· benedictꝰ

Tusculaen. Dese sat xi jaer xi maent ende xxi daghen.

M.xiiij

Dese sergius leyde een heylich leuen hi had een reyn ende exemplaer conversacie Ten laetsten starf hij ende wert in sinte peters kerck begrauen.

Dese benedictꝰ wert verdreuen van dat paeuscap Eñ een ander wert paeus daer eē grote twist om was Item petrꝰ damianus scrijfft dat een biscop sach desen paeus benedictum na sijn doot sittē op een swert peerdt Ende die biscop vraechde off hij waer die paeus benedictus die ghestoruen was Hij Antwoerde ende seyde jck bin die on salighe benedictus Doe sprack die biscop vraghende Hoe ist mit v vāder Die paeus seyde ick werde jammerlick ghepinihet hopende nochtans bermherticheit te vercrighen ende seyde totten biscop Gaet tot mijn navolger johannem ende segghet hem dat hi op sulker plaetze nemet een somme van gheld dat hij den armen gheuet om gods will Want al dat voermaels voer mi gegheuē is en heeft my nijt behulpelick gheweest om dattet al roef goet was Dit volbrocht die biscop seer truwelick Eñ wt anxe eñ verueernisse gaf hi sijn bisdom ouer ende ghing in een cloester.

Die xiij twist was tusschen benedictum die viij. Ende enen ander die mit ghewelt woude paeus wesen Mer benedictus bleeff paeus.

¶ Jherusalem ende dat heylich lant wert ghewonnen vanden sarracenen Ende die onghelouighe besitten dat gloriose graft ons heren. Ende veel joden lieten hoer wt vrese ende wt anxte dopen.

¶ In dese tijt verwandelde die maen in bloet Ende daer was een grote eertbeuinghe Een barnende sackel Ende een blixem ghelijck een toern viel wter lucht ned mit groter claerheit Hier na volchde een grote duer tijt. Item in loreynen wast

Keysers

water vā eenre fonteynen in bloet verwandelt Ende veel teykenen ghesciede omtrent dese tijt.

¶ In dese tijt was bij na ouer alle die werlt een die meeste ende lastichste starfft dattet den leuendighen also verdrietlick was den doden te begrauen dat si bij tijdē bij die doden neder vielen ende mede storuen Hier na volchde een grote droecht eñ hetten.

¶ Die Normannen bestreden vrieslant ende verbrande een stede gheheten Thiele Ende des jaers daer na quamen si weder in vrieslant ende versloeghen aldaer veel menschen Ende die stadt van vtrecht wert verbrant.

an° mundi

vi^m CC xxiij

¶ Haymericus coninck van vngarien was sinte steuens des coninckx soen dese starff ende was maecht mit sijn bruut Ende hij is seer ūmaert werck ende veel miraculen.

Pausen

xx. Johānes Romeyn. sat xi. jaer.

Anno Xpi

M xxiiij

¶ In desen tijden woenden twee oude wiuen te Romen buten der muren in een oude hutte Ende haer ouer quam een man alleen te gaste dien sij verwandelden in een Ezel dat hi nochtans bleef in sijn Redelick verstant.

¶ Dese johannes oerloechde mitten romeynen.

¶ In dese tijt waren die Canonikē tutrecht twistende vanden biscop te kiesen Daer om quam die keyser Conrardꝰ tutrecht om die twist neder te legghen Eñ onder weghen wort ghysela sijn vrou belopen mitten baeren Ende hij lietse in een dorp gheheten oesterbeeck in des prochiaens huys gheheten barnulphus Eñ doe die Canoniken nijt ouer comen en conden: gauen si den keyser die kuer vry Onder dien baerde die keyserinne Ende si seynde barnulphus haer waert den keyser goede maer te brenghen Want hem een soen gheboren was Doe gaf die keyser barnulpho dat bisdom om d goeder boetscaps wil dese barnulphꝰ stichtede tutrecht twee collegien Als sinte peters ende sinte ianss baptisten Ende dat half collegium van sinte saluatoers bracht hi te deuenter ende maectē daer sinte lebuyns kerck Eñ die Abdye nam hi vāden heylighen berghe te Amerffoert eñ stichtede die abdy vā sinte pauwels hi sterf int jaer ons heren M liiij. op xiiij kalēdas Augusti

Conrardus had sijn nicht te wijff des keysers heinricus dochter dese insettede veel wetten Ende om dat hi vrede woude ghehouden hebben inden lande daer om ordinierde hi ende gheboet dat so wie vanden princen vrede brake datmen dien soude onthoefden: dit statuit brack een graef geheten ludolphus eñ wert accusiert Mer want hi sijn lijf begheerde te houden daer om vloech hi heymelic mit sijn wijf ende kijnderen ende woende lieuer inder woestinen bij die rustiers dan hi heerlike steruē woude Daer wert hem geboren een soen die heinrick hiet Eñ dese quam namaels seer wōderlic wt die verhenghenisse gods aent keyserrijck teghens conrardus wil Ende creech oeck Conrardus dochter te wijff Van desen is een wonderlick hystori off in die gulden legende.

.xx. jaer. i. conrardꝰ

Symeon Een heylich man was monick ende seer vermaert te trier
Duramius biscop van ludick was van een duuster gheslacht gheboren.
Campanus een heerlick ende deuoet doctoer was een grote astronimus.

.ix. Benedictus.

Tusculaen
Dese sat
xiij jaer

Robertus coninck van vrancrijck starf
Ende sijn soen henricus regnierde na hem
xxx jaer lang.

Dese benedictus was des voerghenoemde benedictus neve hij was alte mael oncwsch. Ende daer om wert hi oeck verdoemt hi openbaerde hem enen mensch bij eenre molen in een jammerlick ende verveerlick ghedaente hebbende een hoofft ende een starte als een ezel Ende voert al dat ander lichaem als een beer Die dit dus aensach wert verueert eñ liep van daen Doe riep dat beest totten mensch segghende En wilt nijt verueert sijn. Want ic heb een mensch gheweest als du biste Mer hier toen jc mi aldus om dat ic seer beestelick gheleeft heb dier wijls dat ick paeus was in sijn tijt was een scandelike twist Hij wert verdreuē ende wed paeus ghemaect ende noch weder verdreuen.

Die xiiij twist was seer scandelick ende vol van alre confuse tusschen benedictum den ix Eñ sommich ander die navolghen die saeck was dat quaet leuen welke benedictus leyde off dat quāde beghinsel doe hi paeus wert Item Ptholomeꝰ seyt dat die houerdy d paeusen altijt een quaet ende ghenomen heeft Eñ is oeck altijt een oersprong gheweest van veel tweedrachten ende twisten.

Egelmotꝰ Archibiscop cantuariensis dese seynde sinte Augustijns arm in Englant
Fulbertus biscop van Carnotē wort in sijnre siechte vā onse vrouwe visitiert die hē mit haer selfs melcke laefden.

Keysers

Gwido een vermaert meister inder musijck dese was in italien ende vant eerst die manier van singhen inden hant Als gamut. are. b my dat men den kijnderen inder scholen leert.
Gnotho biscop van ludick was in wijsheit eñ in consten seer vermaert.

Gwilhelmus dimonensis
Richardus virdunensis
Popo stabulensis
Helyas van Colen
Osbertus van ludick
Stephanus van ludick
Berno Augiensis
All dese eerweerdighe Abten waren om trent in dese tijt vermaert.
Adelbertꝰ was een heylich mā was biscop van mets.
Elbertus abt gemelatensis

Helya was een touenaerster in Englant vermaert dese wert seer verueerlike vanden duuel wt der kercken ghetoghen.
Bardo een heylich man was biscop van mens.

anº mundi — vi^m CC xxxiij

Paeusen

In dese tijt was een grote twist onder dē paeusen Ende sonderling van dese vier die malcanderen verdreuen ende onderling grote tweedracht hadden.

iij. Siluester — dese sat xxvi daghe

Anno Xpi — M xxxiiij.

Dese siluester wert paeus doe benedictꝰ die ix. verdreuen was Mer nijt lang dese siluester en word oeck verdreuen Ende benedictus quam weder paeus te wesen Daer na wert dese benedictus anderwerf verdreuen. doe quam een die johannes hiet ende wert paeus die hier ghenoemt wert gregorius die. vi. Mer want dese gregorius een ongheleert man was daer om liet hij ordinieren enen Anderen paeus onder hem die der kercken dienst soude doen. dat den menighen mishaechden daer om werter een derde ghebrocht dien si paeus maecte. om dat hijt alleen voer hem beyde soude bewaren Ende doe dese aldus onder malcander twistende waren quam die keyser heinricus die ij ende affsettese alle gāder vant paeuscap ende ordinierde weder een ander die Clemens die ij. hiet van welcken hij hem liet ter stont cronen Ende die Romeynen zworen ende loefden hem dat sij sonder des keysers heinricus consent nymmermeer ghenen paeus en souden kiesen.

Omtrent die jaren ons heren dusent was die tijt seer ontmannet wāt dat ker
sten gheloef began te vergaen vā die voerleden manlicheyt somen leset in sinte hil:
degaerdis prophetie Eñ leyder in veel kersten coninckrijcken hieltmen noch die
sacramenten noch die wet d heyligher kercken nijt Mer die menschen gauen hoer
meer tot touerny eñ menigherley wijchelinghe Eñ die priester was alst ghemeen
volck Mer die bermhertighe heer heeft hier teghens weder verwect veel heyligher
mannen die dese dorricheyt vocht ghemaect hebben mit veel predicatien eñ goeder
exempellen doer die medewerckinghe des heren die hoer sermonen confirmierde mit
navolghende teykenen Ende veel oerden wessen op in groter vuericheyt eñ deuotie
daer dese periculose tijt seer of verlicht wort van welcken oerden men hier na noch
bet verclaren sel Eñ wanter dicwil duldanighe reformatien gheschiet sijn daermē
nochtans luttel vermoedings ofte hoep of had eñ oeck des ghelijck oeck wel toeco
mende sijn daer om ist dwaesheyt yet sekers willen segghen om archeyt des tijts
dat entekerst dan ofte dan comen sel als sommighe wouden seggen die al bedrogen
sijn in hoer opinien eñ van die scriftuer der heyliger ewangelien bespott werden. eñ
die experientie des tijts heeftse oeck reprobiert
dat ghetall deser dwalinghen is ontallick.

dese sat ij jaer vi maent.

vi gregorius

Dese Gregorius daer hier voer of ghesproken is was eerst die ouerste priester
van sinte janss voer die latijnsche poort Item Gilbertus scrijft in sijn cronijcken
dat dese gregorius gheweest is een heylich paeus Eñ doe hi paeus wert sach hi dat
bi versuum sijnre voervāders alle dinghe versumet ende veracht was wanttet al
vanden rouers ghenomen wert. die pelgroms worden spolieert ende die offerhan:
de worden mit ghewelt ghenomen. daer om dede hise inden eersten al daghen Ende
daer na excommunicierde hise Ten derden wāt si dat al versmāden daer om quam
hi mit ghewapender hant ende versloech die rouers ende veriaechdese Ende recupe:
rierde veel dinghen weder die verloren waren. Doe warender sommich segghende
dat hi een dootslagher ende een bloetghierich man was Ende die Cardinaels sey:
den in sijnre siecten dat hi nijt weerdich en was datmen hem soude in sinte peters
kerck begrauē Doe hi dit hoerde vermaende hi hem eñ stont op sprekende eñ bewi
sende dat die paeus wel ghedaen had eñ dat die cardinaels qualick spraken eñ sey
de aldus Als ic doot bin so legt mijn lichaem voer die kerck doer eñ sluyt die doer
al vast toe mit veel grondelen ende clincken Ende wert dan die doer op ghedaen so
draechtet lichaem daer in Ende blijfse dan ghesloten soe doet dan dat ghi wilt

Dese henricus was conrardus swagher alsmen bescreuen vijnt. hi was int velt in een boosch gheboren Ende twee werf wert hi gheleuert datmen hem soude doden. Nochtans wert hi bi die hulpe gods verlost dat hi die een kijnt was onghequetst van daen quam daermen hem doden woude Ende namaels doe hi keyser wert tymmerde hi een cloester op die stede daer hi gheboren wert vā desen leestmen een schoen hystorie in martinus ende vincencius cronijcken ꝛc. hi was seer victorioess Item hi quam in ytalien eñ nam pandulphum prinss van Campanien gheuanghen.

Keysers

ij Heynricus.

dese regnierde xvij jaer.

Karolphus des conincs soen merciorum wert martieriziert.

Edmundus d denen coninc eñ mr̄ Sinte Theobaldus een edel man wt vrancrijck. dese liet die werlt ende begaff hem seluen so dat hi god in eenre cluse diende Ende int xij jaer sijnre bekeringhe starf hi seer salichlick Namaels wort sijn ghebeent veruoert ī walslant daer veel cranckе menschen of ghesont worden.

an° mūdi

vi^m ij^c xliij

Almanien Dese sat ix maenden vij daghen.

Paeusen

ij Clemens.

xxiij dagen

Damasus

ix Leo.

Almanien dese sat v jaer ij maenden ende vi daghen.

Anno xp̄i

M xliij

Dese Clemens hiet te voren sindegerus hi was biscop van bamburch eñ wert vāden keyser paeus gemaect om alle ding we d tot eendrachticheyt te brengen alst voerseyt is

Dese Damasus ūcrachtede die kercke eñ starf seer haestelike. doe begeerden die romeynen datmē weder een paeus soude kyesen eñ ymmer dat geen duytsch en waer. wāt die romeynen en mochten daer nijt toe gheneycht worden.

Dese leo hiet eerst bruno eñ was eerst biscop tulensis een goet eñ simpel man. hi wert vā den keyser te romē geroepen die hem paeus maecte dat hi nochtans namaels resignierde wāt hi daer of conscienci maectē. eñ andwerf wert hi ghecoren eñ doe hi te romen wert reysde hoerde hi een stemme d enghellen singhen die here seyt jc dencke ghedachten des vredes Dese leo ontfeng xpristum in een ghedaente van een lazarus in sijn huys legghende hem op sijn bedde Eñ smorghens doe hi die doer op dede en vant hi nyement. Ten laetsten starff hi seer salichlick doende veel miraculen.

Wat gheschiede. gregorius starf eñ die Cardinaels deden dat hem beuolen was doe quam daer een onweer doer die doren welcke vast ghesloten waren op ghedaen worden ende een groot stuck van daen ghebrocht.

¶ In dese tijt was in gallien een vrouwe mensch hebbende twee hoefden iiij armen ende voert alle leden dubbelt van bouen of totten nauel toe Ende van beneden den nauel was si al ghelijck een mensch Bi tijden als die een at so hongerde die ander Ende somwijle als die een lachte so screyde die ander Die een sprack die and̄ sweghet Ten laetsten starf die een ende die ander leefde daer na drie jaer draghende des anders dode lichaem.

¶ Berengarius biscop vā tours was een wijl tijts een quaet ketter Mer hi wert namaels informiert dat hi al weder riep eñ retractierdent dat hi qualick ghesproken ende gheleert had Ten laetsten wert hi een heylich man Mer hi en conde sijn discipulen nijt bekeren vā die kettery welcke hi hoer voermaels geleert had. dit wert een alten quāden kettery want dese ketters missaecten ende seyden dattet waerachtich lichaem ende bloet xpristi nijt en waer int heylich sacrament des altaers mer alleen een figuer Ouerleset den decreet de con. dis. ij. Ego berengarius.

ij Victor. Almanien dese sat ij jaer eñ iij maent.

ix stephanus Almanien van loreynen eñ sat ix maent eñ xxviij daghen.

¶ Dese victor een eerweerdich goet man wert paeus wt vrese des keysers In dese tijt was die paeus stoel alsoe disponiert dat die heylighe mannen hoer ontsaghen paeus te werden ouermits dubbelden anxte want si vreesden god achtende hoer seluer onweerdich te wesen tot alsulcker staet Ende si ontsaghen den keyser wantet hoer verdroet daghelicx der romeynen tyranscappe te liden Ende oeck doer dwaug des keysers ontfenghen oeck sommich dat paeuscap mit dubbelden anxt want si ontsaghen hoer dat si god souden vertoernen die also gheroepen worden Ende mede scuwede si des keysers toern Dese victor offettede veel biscoppen int consilium van florens om d̄ symonien eñ des oncuysheyt wil daer si mede groflick besmet waren.

¶ Stephanus die ix was eerst abt Cassinensis eñ wert namaels paeus dese en sat nijt lang.

¶ Eduaerdus coninck van englant was in die gheest der prophetien vermaert.
Elburga een heylighe joncfrou was coninck eduaerdus dochter.
Etgitta des coninckis edgarus dochter was een heylich joncfrou.
Walburga een heylich joncfrou ende abdisse.

In dese tijt was in Ampulien een marmotey beelt hebbende om sijn hoeft een arstel van metael ghemaect daer in ghescreuen stont Opten eersten dach van mey als die sonne op gaet so sek ic hebben een gulden hoeft. op dese seluer tijt had robertus guistardi een sarracijn gheuanghen die neerstelick ouerpeynsde wat dat beduden woude. Hi stont op des eersten daghes van mey smorghens vroech eer die sonne op quam. ende doe die sonne began te schinen mercte hi ende teyktende die vterste

Keysers

stede vander scheme des beeldes ende vant daer onder een ontallick groot schatt dat hi gaf om vander ghevanghenisse verlost te werden.

In dese tijt was te romen een priester inder nygromaci dat is in die swarte consten ghekeert Dese dwang den duuel dat hi enen jongeling most een ring weder ghenen welcke hi aen venus vinghere ghestelten had Die duuel wort wepende ende sprac O god almachtich hoe langhe selstu liden die scalcheyt des priesters palumbi. hierna dede palumbus penitencie ende hi wert ontleet ende starf.

anno mūdi vi^{m} ij^{c} lxiij

Pantfranais biscop van cantuarien was

Paeusen

anselmus meyster Dese heeft een boeck ghescreuen vant heylich sacrament mit meer ander boeken.

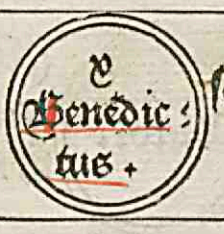

sat ix maent.

Anno xpi M lxiiij

Anselmus biscop van cantuarien een heylich man ende een groot doctoer seer devoet tot onser lieuer vrouwen.

Dese benedictus was eerst biscop belleornensis Ende wert paeus mit ghewelt ende doe hi ix maent ghesceten had weeckt hi dat nicolag paeus wert

In dese tijt wort te romen gheuonden eens ruesen lichaem verslaghen dat noch versch lach die sijn wonde groot was vier voet ende een halue voet. sijn lichaem was langher dan die mueren van romen hoech waren Ende een bernende lanterne stont tot sinen houe diemen nijt wt doen en mochte noch mit wijnt noch mit water. mer mit een griffel boerde men een gaetken onder die vlamme ende so ghinghi wt Men seyt dat Taurus dese gygant verstoech Als die schrifft wt weest welcke bouen sijn hoeft ghescreuen stondt Ende dese gygant ofte ruese hiete Pallas.

Mathilois een greefinne was een edel triumphierster Si verwan den norman ney ende bestreet den keyser Si arbeyde seer vromelic voer die kercke Ten laetsten offerde si al hoer patrimonium ende leydet op sinte peters altaer.

Dese heynricus was een onrustich man alst wel gheleeck want hi tribulierde te mael seer den heylighen man eñ paeus gregorium die vij Ende inden eersten quam hi begherende ghenãde vanden paeus eñ bewerff absoluci Mer hi en volharde daer nijt in. want hi anderwerff enen anderen als een afgod verhoeff teghens den paeus Ende doe excommunicierde hem gregorius weder Eñ die coervorsten die hem keyser horen te kyesen. coren voer desen heynricum den hertoch van sassen die welcke vã heynricus mit een bloedighen strijt verwonnen wort Doe quam heynricus wed te romen mit sinen paeus ende veruolchde gregorium mitten cardinaels Mer ter stont quam Robertus coninc vã apulien eñ veriaechde den keyser eñ verloste den paeus mitten cardinalen Item men seyt vã desen quãden keyser dat hi den armen gheern wat om gods wil gaff Ten laetsten starff hi yammerlick inden kercker daer hi vã sijn selfs soen in ghehouden wort Ende ghelijck dat hi enen anderen gedaen had gheschiedet hem weder.

xlviij jaer

iij heynricus.

ij Nicolaus

bourgoengen sat ij jaer vi maẽden eñ xxvi dage

Dese Nicolaus hiet eerst gerardus eñ was biscop van florens. hi celebrierde een consilium vã C eñ xiij biscoppen tegens berengarium die sijn discipulen leerde doctrinẽ contrari den geloue. mer hi wert volcomelick informiert so dat hi weder riep al dat hi den anderen qualike geleert had alsmen leest de con. dis. ij. Ego berengarius Item na dien dat hi alle die quãde doctrinen wed roepen had leefde hi heylichlick eñ starf een heylich ende salich man.

Sinte eduardus coninc vã englant was vermaert van groter heylicheyt op een dach te middach stont sat die coninc mitten biscop ende mit meer ander heren ouer maeltijt Eñ hi began seer te lachen onghelijck meer dan hi gewoen was. doe vraechde hem die biscop heymelick wat dat beduden mocht dat hi so seer scartelende eñ lachende wert Hi anwoerde eñ seyde Ic heb inden gheeste ghesien die vij slapers die tot ephesum van des keysers theodosius tijden opter eerden dus lang op hoer rechter side gherust hadden inden berch Celyon. dat si hoer huden eerst om keren eñ legghen op die ander side. waer of verwonderde si hem allen seer die dit hoerden Ende doe seynden si wt hoer boden totten keyser van constantinopel mit brieuen Ende vonden dattet woert des wtuercoren conincs waer was ghelijck als hi ghesproken had.

Godefridus of gouert van bulioen was hertoech van lorryney ẽ eey glorioeſſ triumphiere. hi ſtreet ouer al voer die heyligh ſtercke gheliick voermaels karolus magnus plach te doen. dſe wan te laetſten iheruſalem ende wert daer coninck ghemaect Hi had een broeder gheheten kalduinus die hem nauolchde int rijck hi was een vry edel man.

Keyſers

Hier eyndet dat die coninghen van englant dat coninckrijck nijt voert en erfden want doe Araldus verſlagen was quam wilhelmus der normannen greef ẽ regnierde voer hem van welcken menā ghemaect wert in der hyſtorie vander ontfanghenisſe onſer lieuer vrouwen marien.

In deſe tijt vergaderde te ſamen ontallike veel muſen die enen machtigen prince ombeuenghen daer hi in een werſcap ſat Ende ſi en mochten nijt verlaecht werden hi en waer eerſt verſlenen vanden muſen Dit ſelue gheſchiede oeck eens enen groten coninck van polen Ende dit was ſelker een wonderlick werck.

anno mūdi

Meylanen deſe ſat vi jaer vi maenden ẽ xxv daghen.

ij alexander

Arnulphus een heylich abt was na archibiſcop van lugdunen. dſe maecte een oerde van een ghereghelt leuen.
Mauritius biſcop van ruwaen.

Anno xpi

Deſe Alexander hiet eerſt ancelmus ẽ was biſcop tot lucanus Hi wert eendrachtelick vanden cardinalen paeus ghecoren Mer die biſcoppen wt lombardien coren Codulum biſcop permenſem ſeggende dat men ghen paeus en ſoude kyeſen dan die waren vant paradijs van ytalien Deſe codulus quam twee werf te romen ende woude mit ghewelt dat paeuſcap houden. mer hi en mocht nijt Tuſſchen deſen tween was een langhe twiſt ter doot toe Ten laetſten ter bede des keyſers hielt hi te mantuen een conſilium daer hi hem excuſierde vander ſymonien ende wert weder in ſijn ſtoel gheſet Mer Codulus wert als een ghewaldigher verſchouen Ẽ Alexander quam weder te romen Ende ten laetſten ſtarf hi een heylich man ẽ wert begrauen tot ſinte janſſ te lateranen.

Die ij twiſt inder heyligher kercke was tuſſchen den paeus Alexandrum ende Codulum biſcop permenſem Mer Alexander bleef paeus wantet meeſte deel mit hem was Deſe twiſt duerde ſeer lanck.

Dese Gregorius een heylich man leet voer die rechtueerdicheyt alte veel perse-
cucien. hi hiet te voren hillebrant. hi was een legaet gheseynt in gallien daer hi seer
hardelick procedierde teghens den ghenen die mitter symonie besmet waren. hi ver-
wan oeck bi mirakel een biscop vander symonie die nijt segghen en conde spiritui
sancto. want als hi gelesen had gloria patri et filio so en had hi gheen macht voert
te lesen et spiritui sancto om dat hi so seer mitter symonie besmet was Ende doe dese
gregorius paeus wert vergaderde hi in sijn anderde jaer een consilium ende dede te
ban allen den ghenen die mitter symonie besmet waren En̄ hi suspendierde die pries-
ters die wiuen hadden vanden dienst gods ende verboet den leken dat si hoer missen
nijt en souden horen. dese tijden hebben seer dorre gheweest Mer want dese paeus gre-
gorius seer strenghelicke arbeyde voer die rechtueerdicheyt daer om na ouder ghe-
woenten warender hem seer veel contrari Want inden eersten quam Cinthius des
rechters soen en̄ veng desen paeus daer hi opten kerstnacht stonde en̄ celebrierde die
eerste misse en̄ werp hem in sijn gheuanghenisse in een toern Mer die romeynen ver-
destrueerde die toern en̄ verlosten den paeus Doe wert die onsalige Cinthius vter
stadt verdreuen Item dese paeus hielt een consi- vi^m ij^c lxxiij
lium van C ende x biscoppen ende dede den keyser Tuscien
heynricum te ban wāt hi woude die vrede d̄ kerc- vij gregorius sat xij jaer een maent
ken van romen schoren en̄ breken Mer namaels ende iiij daghen.
quam die keyser in lombardien totten paeus en̄
stonde bloets voets op snee en̄ ijs en̄ hi en conde M lxxiiij
nauwelick absoluci vercrigen. mer hi en bleef nijt lang bi die oetmoedighe gehoer
samheyt. want hi vergaderde tot wormacien een consilium van veel edelinghen en̄
van xxiiij biscoppen en̄ coren al daer enen anderen paeus. en̄ maectent al te nijt dat
gregorius ordiniert had en̄ hier wert een grote twist langhe tijt durende. hier om
wort gregorius toernich en̄ dede den keyser anderwerff te ban En̄ hi absoluierdese
al van horen eet die si den keyser mit sinen paeus gedaen hadden des si vā hem gaen
wouden. also toech hise mit woerden en̄ mit wercken al vāden keyser wat hi mocht
Ende oeck sijn moeder die agniet hiet ghing van hoer soen totten paeus Doe coren
die primates en̄ die ouerste des rijcks enen anderen keyser als den hertoch vā bour-
goengen gheheten Radulphus Daer na wert noch desen gregorius inden kercker
gheleyt mitten cardinaels Mer hi wort verlost van die regent en̄ stedehouder van
apulien Ten laetsten starff hi in apulien een heylich man doende veel miraculen.

¶ Stephanus van mureten dyaken gheboren vanden stam van aluernen. dese bekeerden hem in sijn xxx jaer ende leyde een heremiten leuen buten der stadt lemonica dese edel man van groter heylicheyt maecten die oerde grandimontensis.

¶ In die stadt syracusana was een groot eertbeuinghe Ende op een sonnendach viel die groetste kerck neder eñ dode al die daer in waren alleen mer vier menschen wt ghenomen die bi grote mirakel te lijf bleuen.

Keysers

¶ Yuo proest der kercken beluacensis namaels biscop carnotenß onder desen began te reysen der canoniken oerde inden kerck beluacensi die voermaels vanden Apostolen Ende namaels van sinte Augustijn ingheset ende ghemaect is.

¶ Petrus damianus een groot doctoer seer vermaert Dese leyde een heremiten leuen Ende screeff den paeus gregorio brieuen waer om dat hi syn bisdom ghelaten had.

¶ Cono biscop van trier in sijn tijt worden veel martelaren lichamen gheuonden die voermaels Rictionarius ghedoot had.

an° mūdi

¶ Die xvi twist der heylighe kercken was tusschen gregorium ende den archibiscop van rauennen. die saeck hier of was die tyranscap des keysers eñ tweedracht sommigher biscoppen Dese twist was meere dan enich ander die voer gheweest is. ende duerde tot vrbanum die ij.

Paeusen

Annoxpi

¶ Tot parijs gheschiede in dese tijt een verueerlick mirakel van enen meyster van groter namen die seer vermaert was. die drie werfriep ende seyde dat hi verdoemt was. waer of worden veel gloriose heerlike mannen seer verueert die hier om die werlt versaecten ende instituerden veel religien afterlatende hoer nauolghers een eerbaer naem ende een goet exempel.

¶ In dese tijt began die alre heylichste Carthuser oerde Dese oerde als sinte bernardus scrijft is onder allen gheesteliken oerden die eerste eñ ouerste Nijt die eerst om langheyt van tijden mer om der grote strenghicheyts wil Ende hi hietse die alre suuerlicste columne der heyligher kercken Dese oerde want mense nijt wel houden en mocht om der groter ende strenghe abstinencie wil ende datse nijt lanck en soude cleyn bliuen daer om wertse namaels van die heylighe kerck moderiert ende ghematicht Dese en heeft oeck nye van hoer opset ende institucie gheuallen wantse tot noch toe vanden heyligheen gheest sonderling bawaert wert.

¶ Bruno een heylich man gheboren van Colen was een groot doctoer inder god-heyt dese mit noch sess ander vermaerde mannen begonsten eñ aen namen der Carthuser oerde int sticht van gracianopolitanen.

¶ Hugo biscop van gracianopolitanen was een kuysch eñ een heylich man dese en sach in liij jaren gheen vrouwen aensicht wtghesondert alleen een arm vrouwe-kijn Nochtans gaff hi den vrouwen menich raet ende daet horende hoer biecht Dese was eey sonderlinghe medewercker eñ hulper dat die Carthuser oerde op quam hi nam seluer die oerde aen ende ontfeng dat habijt van sinte bruno gheuende den menschen een goet exempel.

¶ In dese tijt wert sinter claes lichaem veruoert van mirrea tot baren.

¶ Dat lichaem van sinte Clemens des eersten biscop van mets wert te mets gheuonden welcke die apostolen daer ordiniert hadden.

¶ Tien dusent pelgroms worden te iherusalem verslaghen van die van Arabien.

vi^m ij^c lxxxiij

iij Victor.

Dese was abt vanden berch Cassinus Hi hiet eerst desiderius eñ hi sat een jaer iiij maent ende vij daghen.

M lxxxiiij

¶ Dese victor wert paeus doe gregorius twee jaer doot gheweest had. hi was vermaert inden gheest der prophecien. hi sach in sijn slaep dat god tot sijnre eerweerdicheyt tymmerde inder enicheyt een Carthuser cloester. dese wert mit venijnt dat inder kelcke ghedaen wort vergheuen ende starff Ende wert begrauen tot sinte janss te lateranen int jaer ons heren dusent lxxxvij.

¶ Omtrent dese tijt gheschiede veel ghewoentlike periculen Als een grote water vloet die grote schade dede Item die tam voghellen worden wilt ende vloghen inder lucht Item seer lastighe ende swaer pestilencien Item veel werter mit sinte anthonis vuer besmet so dat hoer leden mit hoer vleysch swart wort als verbarnde colen Item in englant was een groot eertbeuinghe so dat die husen verre vā hoer steden ghinghen staen Item een grote storm van wijnt verdestrueerden te landouien vi^c huus Item grote duertijt blixem donreslaech bouen maten ꝛc̄ Item xv daghen lang vloedent bloet Item die duuel sprack den menschen toe in een dorp so dat men hem wel sien mochte.

Int jaer ons heren M xcvi wert dat heylich lant weder ghewonnen vanden kersten mit die stadt van iherusalem en̄ dat gloriose grafft ons heren ende die stadt van anthiochien mit meer ander steden worden ghewonnen wt die handen der sarracenen Men gheloeft datter meer dan twee hondert dusent ouer dat meere quamē Item hoe groot dat die minne gheweest is in al dit volck om te volbrenghen dat si begonnen hadden en̄ hoe dat si tsamen onghedwonghen vergaderde dat en machmen noch horen noch spreken sonder wenen en̄ tranen te storten. dit was onser lieuer vrouwen beuert ende reyse die hoer voervechters wonderlike beschermde Alst enen deuoten mensch in sijn visioen te kennen gegheuen wert Item wat princen en̄ heren datter mede waren vijntmen hier na bescreuen.

Keysers

Yuo biscop van carnoten vergaderde en̄ bescreef seer cortelick al dat die paeusen ordiniert hadden na ysidorus tijt Namaels dede na hem dat seluer hugo cathalaunensis na welcken dede dat gratianus.

Helymandus biscop laudunensis. Hugo abt cluniacensis.

an° mūdi vi^m ij^c xciij

Paeusen

ij Vrbanus cluniacensis sat xiij jaer iiij maenden

Anno xp̄i M xciiij

Dese vrbanus was te voren gheheten odo en̄ was een monick cluniacensis Hi heeft seer ghearbeyt in die heylighe kerck Hi dede philippum den coninck vā vrancrijck te banne om dat hi in ouerspul leefde Hi hielt een consilium in welcken hi ordinierde datmen onser vrouwen ghetijde alle daghe soude houden Ende datmen des saterdaghes souden houden feestelike die dienst van onser vrouwen Item hi maecten die prefatie van onser vrouwen diemen inder kercken singt Men seyt dat onse vrouwe dit openbaerde den broeders in Carthusia. Item hi hielt noch een ander consilium tot tours om dat heylich lant wed in te winnen Hi verwecte dat volck vten westen om ouer dat meere te varen die welcke daer triumphierde oūmits die spere ons heren Hi settede meyster bruno diet beghin vander carthuser oerde was int paeuscap aen sijn side Ende si deden te samen veel vrucht ind heyligher kercken Ten laetsten starff hi doemen screeff M xcix ende wert begrauen sinte janss te lateranen.

Int jaer ons heren M xcvi in nouembri wert vanden paeus vrbanus een con
silium ghehouden bi den claerenberch van aluernen in welcker consilium dat gheo
pent eñ ghekundicht wett die yammerheyt eñ armoede des stadts van iherusalem
Ende oeck worter mede te kennen ghegheuen die oneer eñ verwijt datmen xpristo
daer deden Ende men begheerde raet eñ daet om dat lant in te winnen Daer na int
seluer jaer vergaderde een ontallick volck vten westen als veel hertoghen. grauen.
edelings. eñ ander goede mannen. rijck eñ arm. biscoppen. clercken. oude mēschen.
kinderen eñ maechden die al droeuich waren dat die heylighe steden vanden sarrace
nen so besmet worden Ende oeck want die turken aen allen canten dat kerstenrijck
aen vochtten. daer om quamen die kersten van Apulien. hyspanien. aquitanien.
britanien. normandien. schotlant. vlaenderen. vranckrijck. germanien. loreynen.
bourgoengen. lombardien. eñ wt veel meer ander rijcken eñ landen mit ghelijcker
deuocie eñ gheloue bereyt te wreken dat onrecht eñ alle schaffierichyt welcke men
xpristo dede Ende want in allen desen landen vaste vrede ghemaect was daer om
quam dit volck dus oueruloeydelick al gheteykent mitten teyken des heyligen cru
ces Ende ond hoer allen en hadden si ghenen anderen coninck dan alleen xpristum
den leuendighen gods soen Item doer wat steden dat dese kersten reysden daer si jo:
den vonden dien dwongen si dat kersten gheloef aen te nemen of si sloghense al doot
Mer veel vanden joden doden malcanderen om die liefte van horen wet dat si daer
nijt of en souden vallen Ende veel vensden hoer die dat kersten gheloeff aen namen
eñ namaels weder off traden Ende onder dit heylighe schaer der kersten menschen
waren die vermaertste ende ouerste Adamarus biscop podiensis Gouert van bu:
lioen hertoech van loreynen Eustachius ende Balduinus sijn broeders Robertus
greef van vlaenderen Rodolphus greef van mets Hugo magnus des Coninckx
broeder van vranckrijck Stephanus greef blesensis Raymundus greef van sinte
gelis Bosmundus hertoch van apulien Robbertus greef van normandien An:
celmus de aboldimonte Raymundus de turone ende Golfernis de turribus Dese
golfernis een vermaert man was sijn vyanden seer lastich. Hi hoerden op een tijt
een leewe brymmen ende ghecrijss gheuen die van een serpent omghebonden ende be:
last was. wat gheschiede Dese golfernis tradt bi den leewe dat hem van sijn ghesel
len nochtans seer ontraden wert ende dode die serpent so dat die leewe daer of ver:
lost wert. welcker duechde die leeuwe nijt en vergatt Mer hi volchden desen heer
waer dat hi reysde ende ghing bi hem als een wijnt hont die sinen heer volghet En
de was hem seer profijtlick in wiltbraet te vanghen Ende in strijden was hi sinen
heer so dienstafftich dat hi hem sijn vyanden halp verwinnen. Ende men seyt dat
als dese heer soude thuus wert reysen. doe en conde hi van desen leeuwe nijt verlost
werden wāt hi woude ouer al mit sinen heer reysen Mer die scippers en woudents

⊕

⊕ nijt ontfanghen om die wreetheyt van alfulcken beeste Ende daer om swimde dese
leewe in die zee volghende sinen heer ter tijt toe dat hi drencte. Int jaer ons heren
M xcvij was dat heer des heren manlike werckende eñ aenvochten die palen van
der heyden lande Ende die eerste strijt viel bi die brug vant water pharphar op die
ix kalendas marcij daer die heyden seer verslaghen worden Eñ die steden als nycea
ende leodicia worden ghewonnen Ende wattan datter also veel kersten volcks was
Keysers als drie hondert dusent ghewapender mannen nochtans was daer alle ding ouer
uloeydich ende planteyt van eten ende drincken so datmen een scaep coft om enen
penning ende een osse om twaleff penninghen. Sinte Andries openbaerde in dese
tijt enen simpellen lantman segghende hem Coemt mit mi Ic sel di tonen ende wi
sen waer dat die spere ons heren verholen is. Ende doe Anthiochien ghewonnen
wort quam die lantman ende began te grauen in sinte peters kerck ende in die sel-
uer plaetze die hem van sinte andries ghewesen was Ende hi vant daer die spere
ons heren in teghenwoerdicheyt des greefs raymundus ende des cappellaens van
der kercken Mer wantter sommighe twiuelden oft oeck die spere xpristi was off
an° mūdi nijt. daer om so quam daer een die bertholomeus hiet die welcke wt eenre openba-
ringhe hier of van xpristo versekert was Dese dede een groot vuer maken van xiij
voeten lang daer hi mit die spere ons heren doer ghing onghequetst Doe betrouwe
Paeusen de dat heer in xpristo ende inder spere xpristi ende ghinghen daer mede onversaecht
ende wel ghemoet tot hoer vyanden dien si verwonnen Dese spere xpristi en was
Anno xp̄i vander apostolen tijden nye ghesien tottet jaer ons heren M xcix. Item een jaer
voer dese tijt als int jaer M xcviij doe anthiochien beleghen was. wasser so groot
gebrect onder den kersten dat si nauwelick en hadden hondert goeder peerden waer
om vluchtede sommich van daen Nochtans in die ix maent wonnen si anthiochi
en Mer ter stont quam Carborannus mit een groot heer heydens volck ende be-
leyden den kersten weder. doe was al daer onder den kersten so groten hongher ende
commer dat sijt nauwelick onthouden mochten si en souden menschen vleysch ghe-
gheten hebben Mer si worden doe van god ghestarct Eñ mit die spere ons heren ihe-
su xpristi liepen si hoer vyanden te moet eñ verwonnense op die iiij kalendas julij
Ende dit was die derde victori welcke die kersten hadden teghens den sarracenen.
Die iiij strijt was ī romania dat wi nv moream hieten opten eersten dach vā julio
Eñ die turken worden verslaghen Ende die kersten om hongher eñ ander verdriet
beualen si den hertoch bosmundo die stādt van anthiochien te bewaren Ende si reys
den na syrien ende wonnen onderweghen die steden marcam ende barram mit veel
ander castelen Mer op dese tijt was onder den kersten so groten hongher dat si ghe-
dwonghen worden te eten der sarracenen dode ende stinckende lichamen. Daer nae
toech dat heer ons heren te midsweghen ī syrien Al daer worden si vā die hant gods ⊕

Ghelaefft ende ghespijst. doe warender veel cleyn steden ende castelen die hoer willich
lick gauen onder dat kersten heer daer die kersten doe sekerheyt ende tribuyt of na
men Ende veel die vanden kersten ghegaen waren om verdriets wil. die quamen
nu weder Ende reysden te samen bi tyrum ende belaghen die stadt van iherusalem.
Mer want si daer oeck ghebreck hadden van eten eñ van drincken doe wertet ghe
boden dat si hem allen souden veroetmoedighen ende mit bloten voeten gaen om die
stadt al biddende. daer om opten viij dach alsulcker oetmoedicheyt dat die xxxix
dach was van dat si die stadt beleghen hadden. opten xiij dach van junio. welcke
een vridach was doe wert die stadt van iherusalem ghewonnen Ende daer na stre:
den die kersten die vijfte strijt in salomons portael ende versloghen daer also veel
Turken sarracenen ende heyden dat die peerden te knien toe int bloet reden Hier na
doe dese stadt aldus ghewonnen was ende oeck weder ghereynicht wort. doe coren
si ende ordinierde daer een patriarck Ende si coren oeck enen coninck ende deylden
die roue. daer na tractierden die princen ende spraken te samen om dat een yghelic
woude weder tot sijn lande trecken ende reysen Mer doe quam der sarracenen Co:
ninck mit hondert dusent te peerde ende mit xl dusent voetganghers tot ascolonā
om den kersten daer te bestrijden Welcken dat ghemoet quam dat heer ons heren vā
vijf dusent te peerde ende xv dusent voetganghers Ende aldus quamen si der sar
racenen coninck te moet. ende god strede voer hoer. so dat een wolck inder lucht be:
schermdese voer die hetten des sonnes Al daer worden die sarracenē voeruluchtich
Ende in dese seste strijt op die vi kalendas Augusti worden verslagen hondert du
sent heyden Ende inder poorten vander stadt Ascolon versmoerden daer wel twee
dusent Mer hoe veel datter bleef inder zee ende inder boesscagi onder den doern dat
ghetal en weetmen nijt Ten laetsten doe dit aldus al gheschiet was doe bleef daer
in iherusalem godefridus ofte gouert van bulioen hertoech van loreynen Ende die
ander princen toghen weder na horen landen.

¶ Die edelste stadt van hyspanien gheheten Toletum was in dese tijt vanden sarracenen beleghen Ende int viij jaer worden die sarracenen van die stadt verdreuen doer hulp des coninckx Aldefonsus.

¶ In dese tijt began die oerde Cistellensis.

¶ Int jaer ons heren M xcviij op die xij kalendas aprilis op sinte benedictus dach wort cistercien fundiert vanden abt vā molisino Robertus mit xi monicken

Keysers

Ende doe robertus weder most comen tot sijn abdye settede hi albericus in sijn stede welcke dat die anderde abt was. daer na volchde een hiet stephanus Ende dese ghelijken te wesen die anderde reformierres van sinte benedictus oerde welcker regule si houden Mer si offneden veel curiosicheden ende quāder ghewoenten ende begonsten simpelick na die heylighe regule te leuen. seer wonderlike wort dese oerde in corten tijden verbreet.

¶ Hildebertus cenomannensis biscop was een vermaert man die veel bescreuen heefft.

an° mūdi — vi^m iij^c iij

Paeusen

ij Paschalis

Tuscien dese sat xviij jaer vijff maent eñ vij daghen.

Anno xp̄i — M C iiij

¶ Dese paschalis arbeyde seer neerstelicke voer die heylighe kerck teghens keyser ende Coninghen dat si gheen biscoppen ofte abten en souden maken ꝛc̄ Ende hi vorderde ghenoech Item hi heeft veel gheleden van die valsche fraters Item die keyser veng desen paschalem mit sijn cardinaels ende hielt hem twee maent in banden gheuanghen Item hi had een twist Mer nochtans triumphierde hi in allen dinghen. hi had een gloriose ende een vreedsam eynde. hi wert begrauen te romen in sinte saluatoers kerck Item die heylighe kercke wert wel gheliket bi die mane wāt die maen wast ende crimpt eñ het schijnt bi tijden offe verghing Nochtans coemt se volcomelick weder ende wert verlicht vanden ewigen sonne welcke is xpristus ihesus die heer ende brudegom deser kercke.

¶ Die xvij twist der heyligher kercken was tusschen desen paschalem die ij ende tusschen drie prelaten Als Albertus Arnulphus ende Theodericus die des keysers gonst hadden eñ settende hoer tegens desen paeus willende een yghelic seluer paeus wesen Mer si storuen quāder doot Ende paschalis bleef paeus want hi rechtueerdelick ghecoren was Ende god was voer hem.

Dese heynricus was des voerghenoemde heynricus soen Hi ontghinc hem seer in sommighe punten Want hi sijn vader veric ende liet hem inden kercker steruen. Oeck was hi den paeusen contrari om dat hi nijt ouer ghaf en woude biscoppen ende abten te maecken Mer namaels quam hi tot sijnre herten ende bedocht hem so dat hi den paeus ghehoersam wert Ende hi restitueerde ende weder gaf veel dinghen daer die kercke grote scade of ghelden had Ende ten laetsten starf hi sonder blikende geboert Ende die hertoech van sassen lotharius wert sijn nasaet Ende dat vten rechten oerdel gods want hi sijn vad onteerde Sommighe seggen dat nyement en wist waer dat hi bleef Sommighe segghen dat hi tutrecht starff Ende sommich and seyden dat hi monick wert int cloester van clumiacum.

xv jaer — iiij heynricus

Wilhelmus coninck van englant was een seer quaet man. hi wert van god ghslaghen ende starff want hi ghen conuent ofte ghestelike cloesteren in sijn lant en woude doen maken.

Petrus alfonsus een notabel doctoer dese was een geboren jode Mer namaels wert hi bekeert ende heeft veel dinghen seer heerlike beschreuen.
Sinte Anselmus ende Hugo clumiacensis storuen in dese tijt.

In dese tijt schenen twee sonnen Item daer was een groot eertbeuinghe Item een sterre schoen des daghes so wel als des nachtes Item in ytalien reghende bloet Item in anthiochien verstonken veel husen Item een vercken wert gheboren hebbende eens menschen hoeft Item een hoen wert geboren mit iiij voeten Ende een vrouwe mensch baerde een wonderlike creatuer dat voer ghelaect een mensch ende dat after een hoeft had als een hont ende so voert sijn ander leden.

Sethzelo een heylich man vermaert int bisdom van trier dese ghinc des winters daechs alte mael naect alst hert ghevroren had ende te middeswegen doer die snee.

Sinte Gherardus biscop bituerensis Ende sinte Anselmus biscop des stadts laudunice dese maecten glosas interliniares opten souter.

Hugo de sancto victore was te parijs vermaert. hi was geboren wt sassen en hi was so groten doctoer vermaert datmen hem hiete die anderde augustinus.

Bernardus noch een jongheling beghint vermaert te worden Ende int jaer ons heren M C ende xiij doe hi out was xxij jaer ghing hi int cloester van cistersien mit meer dan mit xxx ghesellen doe stephanus abt was. Ende in dit seluer jaer wert dat cloester clarendael ghesticht Van welcke cloester wert sinte bernardus een groot vrient gods die eerste abt Dese bernardus wiess op ende wort een groot doctoer leydende apostels leuen. hi heeft also veel miraculen ghedaen eñ so groot eer

Keysers

gehadt datmen vermoet dat in desen tijt sijns ghelijck nijt geuonden en is. hier off ouerleset sijn leuen &c. Hi wert namaels een ouerst van C ende lx cloesteren Ende hi is gheacht gheweest of hi die anderde moyses gheweest waer.

Richardus de sancto victore was een groot doctoer vol goedertierenheyts.

Die xviij twist der heyligher kercken was in dese tijt want een die benedictus hiet settede hem teghens gelasium ende namaels teghens calixtum doer gonste eñ consent des keysers Mer hi starff yammerlicke.

an° mūdi vi^m iij^c xiij

Paeusen

Campanien dese sat ij jaer eñ vijf daech. ij Gelasius. ij Calixtus bourgoengen dese sat vijff jaer x maent ende xi daghen.

Anno xpi M C xiiij

Dese gelasius hiet eerst johānes eñ was cancellier der kercken van romen. dese toech mit sijn cardinalen te gaieten om des keysers heynricus wil. daer na quā hi ouer zee in bourgoengen tot cluniacū daer hi starff eñ begrauen wert Ende die keyser maecten een twist tegens den paeus kiesende enen anderen die benedictꝰ hiet welcke twist wort continueert mitten paeus Calixtus.

Dese calixtus was gheheten gwido biscop van vyennen ende was des greue van bourgoengen staphanus broed. hi wort vā den cardinaels in cluniacum eendrachtelic ghecoren. dese doe hi doer provincien. lombardien tuscien te romen wert reysden wert hi ouer al mit grote blijscap ōtfangē. hi veng den paeus benedictum die vāden keyser gheordiniert was ende settede hem op een mule of mitten aensicht afterwerts ende dede hem die stert ī sinen handen geuen voer een toem eñ reden also ter stādt wert in daer hi in een kercker gheworpen wort. doe maecten die paeus peys eñ vrede mitten keyser Item dese Calixtus hielt een consilium in welcken dampniert worden sommich visierde religiosen die veel kettery heymelick ende openbaer saeyden ondert volck. hi maecte een boeck van sinte jacobs miraculen Ten laetsten starf hi eñ wert begrauen sint janss te lateranen.

Dese lotharius was een goet man hi was den kerck seer ghetruwe hi wert keyser ghecroent vanden paeus jnnocencius den ij. dien hi seer truwelick halp tegens petrum leonis soē. hi hadde sinte bernaert mit meer ander religiosen in groter eerweerdicheit doer welcker verdiente dat hi creech grote victori ende sonderling tegens den ghenē die dat Rijck van sicilie aenvochtē die hi veriaechde Eñ wt commissi ende beueel van den paeus settede hi daer een ander in sijn stede.

·ij· Lotharius

Dese was hertoch van sassen ende regnierde xij jaer.

Tyrus wert ghewonnen vanden kersten Item ludick wert mit veel plaghe gheplaecht als mit eertbeuinghe ꝛc̄ Item balduinus coninck van jherusalē wert ghevanghen. Scharen worden inder lucht ghesien Eñ noch veel wonderliker dinghen gheschieden. die bij auentuer wouden beteykenen die toecomende tyranscap der tartaren Ende alte groten wijnt daer toernen ende ander ghetymmert off neder vielen Ende een groot deel van vlaenderen verdrencte.

vi^m CCC.xxiij

Dese honorius was van bononien eñ sat v. jaer ij maent ende viij. daghen.

·ij· Honorius

Petrus abaelardus was een edel doctoer Mer namaels viel hi in een kettery ende wert vanden paeus jnnocencius comdempniert.

M.C xxiiij

Dese honorius offettede twee patriarken want hi vernam dat si den twistmakers gunstich waren. Hi nam Rogerium in gracie. Welcke Rogerius noch namaels van jnnocencius verdreuen wort Ten laetsten starff dese honorius te romē ende wert begrauen tot sinte janss te lateranen.

Sinte janss baptisten oerde van jherusalē wert in dese tijt begonnē vandē eerweerdigē Raymundo die hem seer gaff tot die wercken der bermherticheit dese oerde verbrede hem seer Sij louen den armē dienst aftich te wesen.

In dese tijt was alsoe groten droecht dat die lopende ende staende wateren fonteynen ende putten verdruychden Ende dat eertrijck barnde soe datmen den brant in twee jaer mit gheen water en mochte wt doen. dit was een verueerlike plaghe.

Item een wijff baerde iiij sonen teffens.

Malachias Archibiscop van hierlant dese was een heylich man ende hi reformierde al sijn volck Sinte bernardus heeft sijn leuen bescreuen.

¶ Omtrent dese tijt seytmen dat die Tartari doer die verhengnisse gods quamen wt ghebercht daer si in grote yammerheit ende commer langhe wijl hadden beslotē gheweest Sij waren seer vermenicht Ende het was eē snode ende een onvruchber volck dese hebben namaels die werlt seer gheplaecht onderdoende haer alle ding. Na dat woert moysi in een sot volck sel ic di verdestrueren. het is groot wonder hoe dat dese menschen die in groter dienstaftichеit gheweest hebben comen nv nijt

Keysers

mit enich harness ofte wapen Mer in pelsen ende mit stocken ende inwinnen dese landen voerende ouer alheerscappie O here dit sijn dijn oerdellen Ende aldq hebbē voermaels die van Assyrien. Meden. Parsen. Grieken. Romeynen. Gothen. hunen. Wandalen. Serracenen. Arabes. Vulgaren. Affriken. Fransen. Almanien Turken ende spaengers. ꝛc̄ gheweest die ghesellen dijnre toernicheit. een yghelick in sijn tijt. Om dat die mensche dy nijt onderdanich en woude wesen.

¶ Johannes de temporibus starf doe hi out gheworden was iij^c ende lxi jaer. hij had gheweest karolus magnus wapentiere Ende leefde tot dese tijt toe.

an° mundi

vi^m iij^c xxxiij.

Pausen

Dese Innocensius was eerst gheheten gregorius ende was dyaken Ende Cardinael vā sinte vincencius

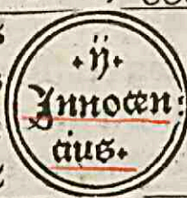

Dese innocencius was een Romeyn Eñ sat xiiij jaer. vij maenden. viij daghen.

Anno Xpi

M C xxxiiij.

¶ Innocencius een seer deuoet man had vij jaer lang grote twist teghens petrum leonis die hem noemde Anacletus ende die bij sijnre vrienden hulp mit ghewelt nam sinte peters kerck ende beroefdese van een gulde crucifix ende een gulden croē mit ander gout eñ suluer. des ghelijck dede hi oeck onser vrouwe kerck mit meer ander godshusen Van welcker goeden maecte hi hem veel vrienden dit siende innocencius volc in gallien daer hi seer glorioselick ontfanghen wort van sinte bernardus. die aldaer Coninghen princen ende ander heren tot sinen wille had Ende hi brachtse daer toe dat si desen innocencium weder hulpen te romen Item hoe dat sinte bernardus dese twist bij mirakel goedertierlicke neder leyde dat staet bescreuen int anderde boeck sijns leuens. Ende oeck in greeff willems leuen. Ten laetsten doe hi sijn vyanden verwonnen had ende alle ding in goeder vrede ghestelt was besat hi die heylighe stoel seer vreedsamlick ende profijtlick Ende wert nae sijn doot glorioesselick begrauen in sinte janss kerck te lateranen.

¶ Die xix twist der heyligher kercke gheschiede tusschen innocencium die ij. Eñ petrum leonis. om tweedracht der gheenre die den paeus coren Mer innocencius bleeff paeus Ende sinte bernardus arbeyde vij. jaer lang om dese twist neder telegghen.

Dese Conrardus was heinricus neve een trouwe ende een edel prince En wāt in dese tijt die gheestelike staet goet regiment voerden ende omder prelaten goeder exempellen wil. waren die princen willich den gheesteliken prelaten onderdanich te wesen Ende dese coninck wert bij na mit al sijn princen van sinte bernaert mitten heylighen cruce gheteykent ende voer mit veel volcks op die heyden daer hij triumphierde doer veel miraculen En oeck leet hij grote scaey doer droch vanden grieken Ende nae dat Conrardus weder quam sterff hi onghecroent.

·ij· Conrardus·

In dese tijt gheschiedet in hierlant dat Tondalus veel verueerlike opēbaringhen sach.

In dese tijt gheschiedet dat sinte Elyzabeth veel openbaringhen had.

In dese tijt had sinte hildegardis joncfrou veel openbaringhe Ende bi Trier ghescieden veel prophecien

Die greeff nineruensis js gheworden een seer oetmoedich conuers in Cathusia.

Theobaldus greef van Campanien een bermhertich man.

Hugo folieti heeft ghescreuen een boeck vander zielen troest.

vi^m CCCxliij

Tuscien

Dese sat vijf maent ende x· daghen

·ij· Celestinꝰ

·ij· Lucius·

Dese was van bononien ende sat ·xi· maent ende iiij daghen.

M.Cxliiij

Die goedertieren ludowicꝰ coninck van vrancrijck heeft grote dinghen voert kersten gheloue ghedaen. hi wert van sinte bernaert mitten heylighen cruce geteykent ende reysde ouert meer daer hij gevanghen wert Item hi leet grote scade Ende hi voerde veel gloriose strijden Ende sijn broeder henricus wert monick ende namaels biscop.

Dese twee als Celestinus ende lucius satē weynih tijts want si beyde aender pestilencie storuen ende legghen begrauen te lateranen.

Gracianꝰ monick heeft bescreuen een boeck dat decretum hiet Ende dat vanden paeus Eugenio namaels approbiert wert. dese gracianus wort biscop in tussien.

Petrus lumbardus biscop van parijs was gracianus broeder dese heeft ghemaect dat boeck vanden hoghen sinnen datmen hiet liber sententiarum daer om wert hi ghehcten die meister vanden hoghen sinnen. hi maecten oeck glosas ordinarias op sinte pouwels epistellen ende op die zouter.

Petrus comestor dese was gracianꝰ ende petrus lombardꝰ broeder hi maecte die hystorie vanden nywe ende oude testament diemen hiet scolastica hystoria.

Die stadt van Edissen daer sinte thomas ende thadeus lichamē rusten wert nu vanden Turken ghewonnen.

Een grote reyse ende een goede beuert teghens den sarracenen wert in dese tijt aen ghenomen Want lotharius ende ludowicus worden van sinte bernaert mitten heylighen cruce gheteykent. Ende sinte bernardus gheleert vanden heyligen gheest predicte den volcke dat cruys ende verwecte veel menschen mede te reysen Mer het en had gheen voertganc na hoer opset Want vanden grieken worden si bedroghen die dat meel daermen broet of backen soude menghende mit kalck ende vergauen

Keysers

also dat volck.

Rogerius coninck van sicilien verwan die grieken tot constantinopel toe En verloste ludowicum coninck van vrancrijck die daer gheuanghen sat.

Dese Eugenius was te voren gheheten bernardus hi was monick te clarendael sinte bernardus discipel. hi wert van sinte bernaert geseynt te romen mit meer andbroeds om sinte Anastasius cloester op te helpen daer hi Abt ghecoren wert Ende nijt lang daer nae hi en wert vanden Cardinaels in een paeus ghecoren dat men nijt en vermoede En hoe wel dat hi seer simpel was nochtans voersach hem god mit wonderliker gracien ende wel sprekelicheit Sinte bernardus heeft tot hē

an° mundi

ghescreuen een boeck datmen hiet de consideratioē ad Eugnium Item die Romeynen hebben den senatoer jordanen teghens desen Eugenium verweckt Ende maecten een twist so dat die heylighe man Eugenius gaff den toernicheit een stede en

iij. Eugenius.

Van pijsen. Dese sat vijff jaer iiij maent ende xx daghen.

Paeusen

Anno Xpi

reysde van romen comende weder in galliē tot clarendael visitirende sijn mede broeders mit groter oetmoedicheit ende goedertierenheit Item hi toe sprack sijn broeders nijt sonder tranen te storten Als hij docht verleden rust ende vrede die hi aldaer ghehadt had. hi was hoer seer troestelick wesende onder hem als een mede broeder ende hi en beweess hem gheen heer ofte meist te wesen Waer om verwonderde si hoer seer. dat in so groten mā dus danich oetmoedicheit was. so dat hi nijt vander duechden en tradt. hij droech aen sijn naecte lijff een wolle cleet Ende altijt had hi sijn habijt aen sijn clederen. hij was ond ghecleet als een monick Ende van buten ende oeck in zeeden ghelijck een paeus. hi heeft dē biscoppen ende moniken een euich goet exempel after ghelaten Ten laetsten nam hi oerloeff ende sonde sijn broeders mit veel tranen reysende weder tot romen daer hi seer glorioselick ontfanghen wort van allen volcke singhende en roepende Ghebenedijt moet hi sijn die daer coemt inden naem ons heren daer na starff hi in groter heylicheit Doer sijn verdiente verlichte hi romen mit veel miraculen. hij wert begrauen in sinte peters kerck.

Item in dit seluer jaer starff oeck sinte bernardus.

¶ Dese fredericus was Conrardus neue hi was een edel·milt·vroem·welspre-
kende man Ende in allen dinghen so groot alsmen seyt dat na karolus magnus
tijden in groter vromicheit die werlt sijns ghelijck nijt ghehad en heeft· Item
wetet dat aldusdanighe ghelijckenisse te verstaen sijn in manieren nijt simpelick
alsmen plach van salomon te sprekē wanttet gheschiedē
mach dat enich simpel ridder in een enkel saeck hem so oū
vromelike heeft dat hi sijns ghelijck nijt ghehad en heefft
ī dat eē punt Mer nijt ī allen ꝛc̄ Certeyn so heeft hem dese
fredericus oeck seer ontgaen in een punt Als dat hi twist had teghens den paeus
Alexander Eñ dat hi langhe tijt den twistmakers gunstich was Mer namaels
had hi groot berouwe doende penitencie Eñ om vol te doen voer sijn misdaet so ont
feng hi dat Cruys ende reysde ouer zee Ende na groter victorie verdrencte hij al-
daer seer schielike in een lopende water·

·j· Fredericꝰ

xxxiij· jaer·

vi^m·CCC liij

¶ Dese Anastasius was een romeyn
Ende sat twee jaer·iiij·maent ende
xxiiij daghen·

iiij· Anastasius·

¶ Adrianꝰ was
een Enghelsch eñ
sat v jaer·

iiij· Adrianꝰ

M·C liiij

¶ Dese Anastasius was eerst Abt daer na Cardi-
nael Eñ namaels paeus· hi maecte een nywe pallaes
bij onser vrouwe kerck datmen hiet maria rotonda
hi gaf den kerck vā lateranē een kelck van xx merck
swaer hi sterff ende wert begrauen in laterano·

¶ Dese Adrianus ghe-
boren wt Englant was
eerst een arm clerck ī sin
te jacobs kerck in melgo
rio Daer na een frater eñ
wert Abt ende namaels
biscop van albanen een groot moedich man· hi predicte dat woert gods seer heer-
like hi bedwang den coninck van sicilie ende den romeynen mitten rechten· hij was
voermaels een legaet die geseynt wert in noerweghen eñ bekeerde daer dat volc
Namaels quam hi weder ende wert paeus ghecoren hi dede gwilhelmum coninck
van sicilie te ban dien hi namaels weder absoluierde want hi den paeus sekerheit
dede gheuende hē een deel lants dese Adrianus was die eerst die in die oude stādt
sijn woninghe ende sijn hoff begreep· hi verworff vanden greue een borch mit meer
ander eruen die omtrent die stede van sinte xpristijn gheleghen waren· hij croende
fredericum den·j·in een keyser in sinte peters kerck Ten laetsten starff hij eñ wert
begrauen in vaticano·

¶ Wilhelmus een heylich heremijt die voermaels gheweest had een hertoech van Aquitanien ende greeff van pytou dese wert van sinte bernaert bekeert so dat hij namaels op sijn naecte lijff een panser droech.

¶ In Englant was een kijnt dat gwilhelmus hiet ende wort vanden joden opten goeden vrydach ghecruust Ende op die seluer tijt was daer oec een kijnt welke dat die helle sach.

Keysers

¶ In dese tijt was die pestilencie des heylighen vuers Ende een kijnt wert ůlost vanden vuer die al die hystoriē des werlts. die text der ewangelien eñ die wercken der apostolen ander menschen seyde ende voert kundichde altemael alleens of hijt wt een boeck ghelesen had.

¶ Noerweghen wert bekeert ende totten kersten gheloeff ghebracht vanden Cardinael Adrianus die daer eerst predicte ende daer na te romē quam ende wert paeus gecoren.

¶ Petrus de tharantasia een archibiscop was een man van groter religien.

an° mūdi

vi^m CCC lxiij

¶ Reynoldus Archibiscop van Colen brocht die drie coninghen Als jasper melchior ende balthasar van meylanen tot colen Ende na die tijt was colen in sijn bloeyen.

Paeusen

.iij. Alexand

Tuscien. sat. xxi. jaer xi. maent ende xix. daghen

anno xp̄i

M C lxiiij

¶ Dese Alexander was een streng man hij had wel xvij jaer lanck grote twist teghens vier ander die een yghelijc oeck wouden paeus wesen die eerst was octauianus die hem hieten liet victoer Die ij was gwido ende wert pascalis ghenoemt Die iij was johannes ende wert kalixtus genoemt Ende die iiij hiet laudo ende wert jnnocencius gheheten Van desen vier warender drie priesters ende cardinaels Ende all waren si die een nāden anderen den paeus contrari. ende si worden vanden paeus te ban ghedaen ende storuen quāder doot na malcanderen. dese paeus hielt twee consilium Een tot tours ende dat ander binnen romen daer na quam hi weder tot romen ende starff eñ wert in die vrede gods begrauen.

¶ Die xx twist inder heyligher kercken was tuschen Alexandrum ende vier ander twist makers die oeck paeus wouden wesen Mer Alexander bleeff paeus dese twist duerde xvij jaer.

¶ Die Carthuser Oerde wert van desen Alexander confirmiert.

¶ Gemen wert een Conincrijck dat voermaels een greefscap gheheten was.

¶ In dese tijt verduusterde die sonne ende daer was een duer tijt Item een groot eertbeuinghe so dat Antiochien ende tripolis neder vielen mit die stadt damascus Ende in sicilien verdroncken meer dan xx. dusent menschen Item die zee liep afterwerts Item men sach drie manen Ende int middel een teyken vanden heylighen cruce Ende drie sonnen worden ghesien daer na verduusterde die sonne van vi vren tot ix toe.

¶ In dese tijt gheschiedet dat die biscop lingonensis had een alte verueerlike opē baringhe van enen heremijt die ghestoruen ende begrauē was die hem seyde datter xxx. dusent menschen mit hem storuen van welcken warender drie die int veghevuer daelden Ende sinte barnardus die toe mede starf voer ter stont ten ewighen leuen Mer alle die ander daelden ter hellen wert in die ewighe pijn.

¶ Sinte barnardus wert canoniziert vanden paeus alexander die iij Ende om der miraculen wil wortter so grote loep ondert volck dat die Abt geboet sinte bernaert doe hi doot was Als dat hi gheen miraculen meer en soude doen Ende hi was den Abt ghehoersam na sijn doot.

¶ Sinte thomas biscop van Cantellenberch wert in Englant martiriziert Eñ heinricus Coninck van Enghelant seynde wt heerlike ambasiaten aen den paeus om hem te ontschuldighen vanden doot des biscops Ende nae drie jaer ontfeng hi dat cruys ꝛc̄ dese thomas wert canoniziert vanden paeus Alexander die iij.

¶ Sinte Richardus wert vanden ioden te parijs martiriziert Ende die joden worden verdreuen wt vrancrijck.

¶ Sinte peter mitten enen oghe was in dese tijt te clarendael.

¶ Die oerde vandē wilhelmiten heeft hoer naem ende oersprong ghenomen van sinte wilhelmus heremite die voermaels had gheweest hertoech van Aquilegien. Ende sinte Albertus heremite sijn discipel heeft dese oerde der wilhelmiten voert op ghebrocht.

¶ Johannes biscop van Carnoten een vermaert man van groter strenghicheit ende kunsten dese was sinte Thomas Cantuariensis gheselle ende starff omtrent in dese tijt.

Omtrent die jaren ons heren M C ende lxx began dese sect ende kettery d wal-
densen of der armer menschen van lugdunen welcke kettery nam oersprong van
enen borgher van lugdunen gheheten waldensis. dese want hi rijck was so gaff hij
al sijn goet ouer ende woude leuen na dat ewangelium in willigher armoede ghe-
lijck die Apostolen leefden. hij dede hem scriuen die ewangelien ende sommich an-
der boecken vten bibel in sijn ghemeen tael ende oec mede sommighe sententie ende

keysers

scriften der heylighen dien hi nijt wel en verstont Mer hij was op gheblasen van
sinnē ende in sijn wercken vermetel ende also aenveerde hi dat Ambocht der apos
tolen ende predicte ouer all Ende oeck wt seynde hij sijn mede ghesellen ouer all te
prediken Ende want si ongheleert waren daer om hebben si alte veel dwalinghe
ondert volck ghesaeyt. hier om worden si vanden biscop vermaent ofte laten van
der predicatien. dat si nijt en wouden doen want si Antwoerden ende spraken dat
men meer soude ghehoersam wesen gode dan den mensch die sijn apostolen gheboet
te prediken dat ewangelium allen creaturen welcker navolghers sij waren als sij
meenden Mer si worden vanden paeus te ban

an° mundi

ghedaen ende verdreuen vten lande Namaels
worttet int consilium ghekundicht dat sij ket-
ters waren Item van dese ketters gheschiede

Paeusen

veel quaets ende grote scandalisatie onder den
menschen Ende och off wij huden daghes dat

Anno Xpi

eynde hadden &c.

Voermaels is dat heylighe
kersten gheloue aenvochten vā
machtighe princen van cloecke
philosophen. vā subtile ketters
eñ van and mannen van weer
den Mer leyder nv op dese tijt
is die heylighe kerck ghequelt
nijt luttel vā alte snode ōwetende eñ arme groue lekē Recht of die heylighe kercke
woude segghen Nv sel ic ymmer ghequelt werdē. ist saeck dat dese nijt of en laten
mi te quellen. die nijt weerdich en sijn te leuen welcker conuersatie ofte verkeringe
is gehaet van god ende vanden mensche want si nijt en doghen tot enich dinck dat
orbelic is Mer si vensen hoer bedriechlic of si my lief haddē op dat si so veel crach
teliker moghen scaden Nochtans hebben namaels gheweest alte subtile ketters.
die die kettery der waldensen verantwoerden ofte beschermē wouden Ende si heb
ben veel conincrijken ende veel volcs bedroghen. mitten welcken sij sijn te laetste
yammerlike vernielt ende te samen vergaen.

¶ Die Abt joachim was in dese tijt vermaert die veel dinghen voerseyt heeft eñ oec veel ghescreuen heeft Ende ĩ sommighe punten heeft hi seer ghedwaelt Alst be screuen staet seer claerlike int beghinsel decretaliũ die princen vraechden hem oft nut ende oerbaer waer dat si souden reysen tot dat heylighe lant. hij antwoerde ende seyde. Neen. want die tijt en was noch nijt ghecomen.

¶ Sinte Alpiãdis een alte heylighen maghet was gheboren van een oetmoedich cleyn gheslacht want si plach die wercken eñ dat wye te hueden dese en gebruycte nymmermeer lichamelike spijse Mer si leefde alleen van gheestelike spijse eñ was nochtans seer suuerlick van aenschijn Sij had veel openbaringhen.

¶ Sinte hugo biscop linconiensis vander Carthuser oerde dese was in dese tijt in englant van ontallike veel miraculen seer vermaert.

¶ Sinte Ancelmus biscop blesinensis vander Carthuser oerde dese was eẽ mã van heylighen leuen.

vi^m CCC.lxxiij

vi^m CCC lxxxiij

·iij·
Lucius.

Tuscien.
sat iij jaer
ij. maent
xviij daghen.

M.C lxxiiij

M.C lxxxiiij

¶ Die stadt van ludick wert gewonnen beroefft. verdestrueert. die vrouwẽ ende die maechden worden vercracht. Nochtans gheestelike personẽ die god vreesden worden wonderlic verlost dat si onbesmet bleuẽ Als god openbaerde sinte maria van ognies hier off ouerlet hoer leuen &c.

¶ Dese lucius gheboren van die stadt luca. hiet eerst hunbandus ende was biscop van ostien hij wert paeus Int jaer ons heren M.C lxxxij. hij word verdreuen ende quam te veronen Eñ veel vanden sinen worden geblint Tẽ laetsten doe hi iij. jaer ij maent eñ xviij daghe dat paeuscap beseten had sterf hi te veronen.

Omtrent die jarē ons heren M. C lxxxvij wert die stadt van jherusalem wt die verhenghenisse gods weder ghewonnen vanden sarracenen mit dat heylighe graft ende dat heylich cruys om die sonden wil der kersten menschen Ende sonderling om die sonden der onsuuerheit eñ gulsicheit want weynich of luttel menschen warender in cloesteren. ende noch min werter onder die weerlike menschen ghevonden die nijt besmet en waren mit die sonde der onsuuerheit Ende want al dat eertrijck

Keysers

mit groten sonden besmet was. daer om heeft die heer sijn volck verworpen ꝛc.

Item doe die soldaen victori vercreghen had vanden kersten quam hij weder aen den brug vanden tyber ende ghebode den roue te deylen Ende datment alre costelicste ende dat beste soude brenghen in damasco Item Coninck gwido wert ghevanghen ende tot sijnre begheerten verleendemen hem alleen sinen meister bij hem te wesen Item die prince Raymundus wert den soldaen presentiert dese was den turken hoer alre herste vyant waer om wert hi mit des soldaens sweert onthoefft

an° mundi

Dese vrbanus was een lumbaert sat een jaer x. maent eñ xxvi daghen.

beneuentanus sat ij. maent.

Paeusen

Anno Xpi

Dese Vrbanus was gheboren wt die stadt van meylanen Tot dese paeus is ghecomē joachim van Calabrien Dese paeus doe hi hoerde dat die stadt van jherusalem vanden sarracenen ghewonnen was. wert hij alte seer droeuich ende starf van groten rouwe ende wert begrauen in ferraria.

Dat Rijck der Tartaren began omtrent dese tijt ende verbrede seer Eñ optendach van huden ist dat meeste rijck des werlts Ende sij hebben grote plagen inder werlt ghemaect.

Dese Gregorius was eerst gheheten Albertus een wel sprekich man van reynre herten dese had grote vuericheit voer dat heylighe lant. hij wt seynde sijn legaten eñ veel brieuen totten princen vten westen Ende om haer te verwecken mit hoer volc opten turken te trecken ende dat heylighe landt weder in te winnen soe gaff hi allen den ghenē quijtschelding vā hoer sonden die optē heyden toghen te strijden Mer leyder daer na starff hij ter stont te pijsē ende daer wert hij seer eerlike begrauen.

Dese heinricus was fredericus soen eñ nam tot eenre huusvrouwe des cominces dochter van sicilien die Constancia hiet welcke een oersaeck was dat hi hem ond dede all dat comincrijck van Apulien Ende verdreefse all vten lande die dat rijck beseten hadden.

regnierde vij jaer. •v• Henrico

Omtrent die jaren ons heren M.C.lxxxix wert die grote reyse ende bedevaert ordiniert teghens den turcke i des paeus Clemens tijden die iij Ende die keyser fredericus ontfeng dat cruys eñ veel princen mit hem Ende daer is gheweest een grote vergaderinge van ontallicke veel volcks. wel besorcht mit overvloedicheit van alle behoeflicken dinghen dese reysden wt ten heyligen lant wert op sinte joris dach. Ende wt vrieslant ende wt dacien hadden si vijftich sceep Item wt vlaenderen navolchden xxxvij sceep seer heerlicke toeghemaect Ende wt vrancrijck ende campanien volchden veel heren Mer leyder si en bleven nijt veel want si wonnen alleen die stad Achos ꝛc̃.

•ij• Clemens

Dese Clemens was een Romeyn. Ende sat ij jaer xvi daghen hij was eerst gheheten paulus biscop penestrinus.

Dese Clemens ordinierde ende maecte een cloester buten die muren van romē dat gheheten is sinte laurencius cloester ende hi maecte oeck meer ander gheteymert in deses paeus tijden is gheordiniert die grote bedevaert eñ reyse opten turcken. daer nochtans die Abt joachim contrari was ende teghen sprack want hij seyde dat die tijt nochnijt ghecomen en was Item Philippus coninck van vrancrijck ende henricus coninck van Enghlant tractierden te samen om die twist tusschen hoer beyden te verenighen Ende veel vanden volcke vten westen teysten de hoer mitten teysten des heyligen cruys ende scicktten hoer te reysen te jherusalem wert aen.

Sinte bertoldus wert van Aymerico patriarcha van Anthiocien een prior ghemaect vander Carmeliten of onser vrouwen broederen die inder woestinen woenden Dese bertoldus is vermaert van veel luden mit een Eerbaer eñ duechdsam gheruchte Ende onder alle die teysteren synre wonderlicker heylicheit soe hefte hi ghesien die zielen van synen broeders die vanden turcken verslaghen waren. werden vanden enghelen inden hemel op gheveert ghecwent mitten Twen der martelaren.

¶ Doe die keyser heinricus ghestoruen was is op ghestaen een grote twist in dat keyserrijck ō tweedracht der gheenre die den keyser horen te kiesen wāt die sommich hebben gecorē philippū hertoech vā swauē keyser heinrics breod Eñ sommich ander hebben ghecoren Otto des hertoechs soen vā sassen Daer grote kijff twist eñ oerloghen off opstonden in Almanien Ten laetsten hielt otto die ouerhant want die paeus innocencius viel mit hē toe Ende philippꝰ maecte vrede mit otto ende cortelick daer na wert philippus bedriechlic van hermen den lantgraue van dueringhen verslaghen die tot hem quā als om vrede te maken Ende also behielt otto dat keyserrijck daer na wert otto comende te romen ghecroent vanden paeus innocencio teghens veel luden ende heren raet ende wille Ende die benedixcie ofte weldaet is verandert in een maledixi want opten seluen dach heeft dese otto sinen eet ghebroken ende begonst tyranscap te bedriuen teghens die heylighe kerc daer om wert hi ghebant ende ofgheset ende in versmaetheit srechs is hi gestoruē.

Keysers

Philippꝰ

regerde xij jaer.

anº mūdi

vi^m CCC xciij.

¶ Constantinopel wert weder ghewonnen vanden kersten Ende balduwinus greeff vā vlaenderen wert daer keyser ghemaect

Paeusen

iij. Celestinꝰ

Romeyn Dese sat vi jaer viij. maent ende xi. daghen.

anno xp̄i

M.C xciiij

¶ Omtrent in dese tijt is begonnen die oerde vanden duutschen heren onder den paeus celestinus die iij. hebbende oersprong ofte beghin wt die oerde vā sinte jans baptisten van jherusalem.

¶ Dese Celestinus was eerst geheten jacinctus dyakē Cardinael een groot ende een gracilick man hij wert opten paeschdach gecroent Ende daghes daer na croēde hi keyser heinric. hi dede oec makē dat pallaes bij sinte peters kercke.

¶ Die oerde der heyligher drieuoudicheit wert begonnen in dese seluer tijt

¶ Lijflant een groot rijck noertwerts legghende wert dat meeste deel daer of tot ten kersten gheloue bekeert.

¶ Maria van ognies is van miraculen seer vermaert int sticht van luyck Sij sterf int iaer ons heren M.CC.xiij doe si xxxvij jaer out was.

¶ Item veel heylighen meechden. weduwen ende ander vrouwen inder echtscap waren van groter heylicheit in dit seluer lant seer vermaert

¶ Helymandus monick te beuaes. was van heylighen leuen ende heeft bescreuē die cronijck vant beghinsel der werlt mit meer ander dinghen ꝛc̄.

Nota weket dat omtrent dese tijt veel gloriose miraculen ghelesen worden ende veel openbaringhe sijn gheschiet van quade vomenscap ende van woester Ende int leuen van sinte marien van ogmies wert vermaent van een weduwe van alte heyligher leuen tot welcken dat quam onse alre heylichste moeder ende joncfrouwe maria mit sinte peter ende mit veel enghellen doende desen weduwen bijstant int vterste van hoer leuen doe sij op hoer verschepden lach ende nauwelick veriaechden sij die bose ghesten Ende ten laetsten quam onse here god seluer tot haer ende vervulde haer wtuaert Nochtans om dese punten en ontghing si nijt die pine des veghevuers Ende dat hier o. wat haer man plach een coepman te wesen ende had sommighe goeden bewozuen mit bedroch. Sij had oeck in haer huus ontfanghen sommighe vanden huusghesinne des hertoech van louanien Welcke dat veel verteert hadden in hoer huus van onrechtuerdich goet dat si noch nijt weder en had ghegheuen. daer om wert die ziel der heyligher weduwe int veghevuer ghepijnt hier wt machtmen mercken die voersichticheit gods want doe dese weduwe noch was i die staet daer si in mocht veranderen wert si ghestroest vander reyne maget maria ende vā sinte peter op dat si nijt en soude wt grootheit der pinen ende des anxtes in sonden vallen Mer doe sij ouermits die dood nijt meer sondighen en mocht. heeft sij die rechtueerdicheit gods ghesmaect want haer pijn vas vertoghen ende nijt betaelt Item Een ander vrouwe wert al dag int veghevuer ghepinicht Onder wijle wertse mit groter hetten ghequellet want si te seer lieff plach te hebben die werlt mit hoer wellusten Ende somwijle wertse ghepinicht mit grote coude want si traech was tot goet te doen ende sonderling want si hoer kijnderen ende huusghesinne alte slappelicken castyede Sij leet bij tijden dorst want si in hoer leuen te veel ghedroncken hadde Sij wert beschaemt ouermits naecktheit. om die grote overvloedicheit der cleder en die si plach te hebben.

Jacobus de vitriaco heeft veel profijtlicke dingen beschreuen ende sonderling van die heylighe vrouwē welcke in dese tijt int sticht van luyck seer vermaert waren dese tijden hebben heylich ghenoech ghetweest dese predicte te aenveerden dat cruce teghns die Albienses mit glorie van veel miraculen.

Dat cruys xpristi wort vijff werff ghekundicht ende ghepredict teghens den onghelouighen ende dat was inder lucht betoent want vijff crucen van verschedden verwen hebben openbaer inder lucht gheblenckt ende gheschenen.

Sinte peter van meylanen wert namaels martiriziert dese was van duechden ende miracken vermaert doe hi noch een kijnt was.

¶ Sinte dominicus gheboren wt hispanien een heylich man ende een navolgher der volmaectheit der apostolen dese ůuolchde die ketters wt groter barnende vuericheit. hi dede veel miraculen. hi heeft eerst ingheset ofte begonnen der prediker of der jacopinen oerde int jaer ons heren M. CC ende iij.

¶ Sinte Franciscus gheboren wt jtalien een man van onmater vuericheit ende van alte grote volmaectheit. een claer exempel der williger armoede dese dede veel

Keysers

miraculen Ende int jaer ons heren M. CC. vi dat was ix jaer dat jnnocencius paeus wert. doe heeft dese franciscus die eerst johannes gheheten was ingheset der minrebroeder oerde bij die stadt van assijss.

¶ Wilhelmus van parijs heeft begonnen der Augustinen oerde die oeck wert geheten een biddende oerde.

¶ Sinte clara seer vermaert van groter duechden ende heylicheit

an° mundi

vi^m CCCC iij.

Paeusen

.iij. jnnocencius.

Dese was gheboren wt Campanien
Ende sat xviij jaer iiij maent
ende xxiiij daghen.

Anno Xpi

M. CC iiij

¶ Dese jnnocencius hiet eerst lotharius dyaken Cardinael. hoe glorioess dat hij was dat tughen sijn wercken. hi was den heylighe kercke seer orbarlick hi maecte een hospitael ofte gasthuus des heyligen geests En vernywede sinte sixtus kerck Hij heeft ghemaect die decretales Ende oeck een boeck vander menscheliker katiuicheit mit veel ander gloriose dinghen hi gaff een yghelicke kercke binnen romen een pont seluers tot hoer kelcken te vernywen mit alsulker condicie dat si nijt en souden vercopen. Hi Crwende den keyser otto. ende want hi den kercke gheen gheloeff en hielt daer om settede hi hem weder of. hi heeft te nijt ghedaen veel ketteryē Als der albiensen teghens welcke hi dede prediken en kundighen dat cruce Itē hi heeft te nijt gemaect Abt joachims boeck dat hi hadde gemaect tegen den meister vanden hoghen sin. hij confirmierde sinte hugo biscop van linconien vander carthuser oerde. hi hielt te romen een consilium van CC. ende xv. prelaten om hulp des heylighen lants ende staet der heyligher kercke. daer oeck veel orbarlike statuten ghemaect sijn Ten laetstē doe hi om des heylighen lants wil pays maectē tusschen die van pijsen ende januen ende die lombaerden. starff hij onderweghen te peruse ende wert daer begrauen.

Dese Otto wert keyser ghecroent van jnnocencius paeus die iij teghens des coninckx van vrancrijck philippus wille ende oeck bij na teghens allen den romeynen wil dese ter stont na dat hi ghecroent was had hij een strijt mitten romeynen Ende wan van frederico coninck van cisilien dat rijck van Apulien teghens des paeus wil ·hi en hielt gheen gheloeff En̄ in sijn iiij jaer coren die prīcen fredericū keyser welcke dat te romē quā en̄ wort eerlike vanden paeus ende vanden volcke ontfanghen Ende hi quam in almanien ende verwan desen otto.

iiij jaer
ij jaer na
philippus·
doot

·iiij·
Otto·

Die kersten welck die dat cruys ontfangen hadden teghens den onghelouighē voren mit groter glorie en̄ blijscap ten hemel Ende een wertter van god ghepinicht die dat loff des cruces nijt kundighen en woude.

Albertus patriarch van jherusalem heeft dat cloester van onser vrouwen broeders in carmelo seer verbetert ende reformiert Ende hi heeft een reghel ghegheuen sinte brocarde prior des cloesters ende sinen broederen. Welcke brocardus had eē dode verwect ende was vermaert van veel ander miraculen Ende die reghel hebbē sekerlick confirmiert dat consilium van lateranen. die paeus honorius die derde ende gregorius paeus die ix Als vincencius bescrijft in speculo hystoriali.

Anno M.CC.x. warender vergadert meer dan xx. dusent kijnderen van almanien die bedroghen worden vant ingheuen des bosen gheestes ende worden gheteykent mitten cruce. recht of god doer hoer dat heylighe lant woude weder crigen of recuperieren Mer doe si bij die zee quamen worden si bedriechlick vanden zeerouers ontfanghen in hoer scepen recht of si hem hadden willen brenghen tot jherusalem Mer veel vanden kijnderen wordē vanden zeerouers verdrenct en̄ veel wertter den sarracenen vercoft. Hier aen machmen mercken wat datmen doen soude of des ghelijck meer gheschiede.

Die scaepharden ende groue lantpollen quamen ghelijckerwijs van hyspanien mit grote scharen tot parijs ende verdestrueerde die goede der clercken en̄ der gheesteliker personen daer dat nydighe leke volc hem seer in verblide Mer doe si oeck begonsten te verderuen der leken goeden worden si terstont aengheuochten ende verslaghen hier machmen mercken hoe dat die duuel oeck ghekundicht heeft sijn cruceen ende oflaten.

Almericus ketter wort mit sijn ghesellen te parijs ghebarnt.

Stephanus een heylich man prior des cloesters vandes carthuser oerde gheheten domus portarum wert namaels biscop van digen.

Fredericus was des keysers heinricus soen Ende was van sijnre kijntsheit van der kercke op gheuoet Als van sijnre moeder Ende doe hij nae dat otto off gheset was aen dat keyserrijck quam. doe en voede hi die kerck nijt als sijn moeder mer hi verdestrueerdese als een stiefmoeder. hi wert keyser ghecorē teghens den keyser otto dien hi soude bestrijden welcke hi oeck ghedaen heefft Mer van dier tijt voert began hi die heyli-

Keysers

ij. Fredericq

xxx. jaer hij was ghe kerck te verdestrueren. daer om wert hi van honorius paeus die iij. die hem ghecroent had weder coninc van sicilie. ofgheset ende te banne ghedaen jtem hi heeft veel quaets ghedaen. hij heefft langhe tijt den banne ende dat recht versmaet hij toech na dat hi inden ban was mitten cruce opt heylighe lant Ende liet daer veel meer mistroest dan troest Ende doe hij van jnnocencius die vierde ofgheset was so coren die princen teghens hem die lantgraue van dueringhen heinrick sinte elyzabetten soen Die welcke dat starff iiij. jaer daer na dat hi ghecoren was ende nijt ghecroent Ende willam die greue van hollant wort doe ghecoren teghens fredericum Die ix. jaer daer na wert vanden vriesen verslaghen Also dat si beyde ghecorē waren ende nijt ghecroent vanden paeus Ten laetsten wort dese fredericus verrasschet mitter doot so dat hi sonder sacramēten der heyligher kercken van sijn selfs soen ghesmoert ende ghedoot wert Aldus sijn hier weder om. veel exempellen vanden veruolghers der heyligher kercke hoe yammerlike dat si vergaen sijn. Dese fredericus had sijn selfs soen henricum ghesmoert ende gheworcht Waer om wert hi van sijn anderen soen weder gheworcht in des paeus innocencij tijden die vierde.

an° mūdi

Paeusen

anno xp̄i

Symon greue montisfortis dat is van sterckenberch dese wert gheseyt te vesē die anderde karolus om groter victori wil die hi hadde tegens den ketters hebbende mit hem veel heylighe biscoppen ende Abten ende sonderling was mit hem sinte dominicus. hi veriaechde mit viij dusent kersten. hondert dusent ketters. hi veng op een tijt C ende lx ketters die lieuer coren verbrant te werden dan si hem bekeren wouden.

Int jaer ons heren M. CC. xij had die coninck van Affriken gheheten Miramolinus een alte groten strijt teghens den kersten Mer die kersten quamen mit vijf coninghen teghens hem makende hem voeruluchtich Ende versloeghen meer dan hondert dusent sarracenen.

Anno M cc xv opten eersten dach van nouember had die paeus jnnocencius die iij in sijn xviij jaer doen vergaderen een consilium dat hi celebrierde i die kercke te lateranen daer tsamen vergadert waren cccc en xij biscoppen onder welcken waren twee patriarcken als van constantinopel en van iherusalem En die patriarch vā anechiochien was sieck en seynde sijn vicarium die biscop was en hiet antecardus En die patriarch van alexandrien want hi onder die heerlicheyt der sarracenen sat daer om seynde hi sinen broeder Item in dit consilium waren lxxi archibiscoppen Abten. priores. warender meer dan lxxx Ende dat ghetal van allen prelaten te samen was M ccc xv.

Gwilhelmus biscop van nyneruen een alte heyligh en gheleerde man was seer vermaert want hi spijsde alle daghe in die duertijt wel ij^{m} armer menschen.

Die vier biddende oerden Als Predikeren Minrebroeders Augustinen ende Carmelijten ofte onse vrouwe broeds worden confirmiert van honorio den paeus.

vi^{m} iij^{c} viij

Dese honorius was een romeyn en sat x jaer viij maenden en xxviij daghen.

iij
honorius.

M ij^{c} viij

Dese Honorius heeft veel menschen gheeert En veel heyligen ghecanoniziert hi heeft keyser vrederick ghewent en weder ofgheset om sijnre ongehoorsamheyt en rebellicheyts wil. hi heeft sinte laurencius kercke buten der stadt van romen vernyuwet en vermaect en oeck die kercke gheheten sancta sanctorum. hi heeft decretales ghemaect En hi confirmierden die oerde der predicaren en der minrebroederen Ten laetsten starf hi op die iiij kalendas marcij ende wert begrauen te romen in onser vrouwen kercke gheheten maria maior.

Sinte Cyrillus een griex doctoor was die derde prior van onser vrouwen broeders in Carmelo. hi was van heyligher leuen ende inder gheest der propheten seer verlicht. hi heeft veel toecomende dingen beschreuen En mit grote miraculen heeft hi gode glorie ghegheuen en der werlt grote verwonderinghe.

Sinte Elyzabeth wedue des conincks dochter van vngarien is vermaert vol van allen duechden en van heylich leuen.

Ludowicus des Coninckis soen van sicilien een minrebroeder in heylicheyt seer vermaert.

¶ Die oerde der cruys broederen wert vernywet vāden paeus innocencius die iij doe hi xviij jaer paeus gheweest had Ende doe verwonnen was die kettery der albi ensium vanden ghenen die mitten cruce gheteykent waren Men seyt dat sinte quiriacus biscop van iherusalem hadde voermaels die eerste eñ ouerste gheweest van deser oerde. corts daer na doe sinte helena dat heylighe cruys vant Mer julianus die verlopen kersten eñ ketter dode sinte quiriacum mit sijn broederen also was die

keysers

oerde langhe tijt vergaen Mer in tijden des paeus innocencij die iiij stont dese oerde weder op bi lugdunam eñ wert vanden seluen paeus seer begaeft mit veel priuilegien.

¶ Dat roemsche rijck na dat fredericus of gheset was ende ghestoruen soe stontet sonder keyser bi xxx jaren Ende daer om so werden veel jaren toe ghescreuen frederico al wast dat hi luttel jaren regnierde rechtueerdelick ende in ghehoersamheyt der heyligher kercken Nochtans en wertter gheen ander in sijn stede ghecoren.

an° mūdi

vi^m iiij^c xxiij

Iherusalem wert verdestrueert ende ter eerden toe gheslecht van Caradino staphadinis soen wt ghenomen alleen den tempel ende dauids stadt.

Paeusen

ix gregorius

Campanien sat xiiij jaer.

Anno xpi

M ij^c xxiiij

¶ Dese Gregorius hiet eerst hugolinus biscop van hostien Hi heeft sinte franciscum eñ anthonium vander minre broeder oerde canoniziert Ende oeck sinte elizabeth mit veel meer and heylighen Hi heeft die heylighe kerck stantaftelike teghens fredericum den keyser beschermt Hi heeft sommige romeynen die mit ghelde omghecoft waren wonderlike omgheroepen tot sijnre hulpe. eñ dat heeft hi gedaen doer een schoen heerlike processie mitter apostolen hoefden al van sinte janss te lateranen tot sinte peters kerck toe Also dat si bi na ouer al mitten cruce worden gheteykent teghen den keyser fredericum. daer om doe die keyser dit vernam reysde hi verre vander stadt van romen Item dese paeus heeft doen maken dat boeck gheheten decretales doer Raymundum sijn cappellaen. Ten laetsten om die grote tyrannicheyt des voergenoemde keysers fredericus wil was dese paeus vol van tribulacie eñ lijden ende also steruende is hi gheuaren tot xpristum.

¶ Dat boeck gheheten decretales wert ghemaect van raymundo vander prediker oerde wt ghebot ende beuele des paeus gregorij die ix. Ende wort in allen scholen gheseynt.

¶ In sinte gabriels cloester is gheuallen een grote steen hebbende een teyken des heylighen cruces eñ een bescheydelick beelt xpristi daer bouen ghescreuen stont mit gulden letteren Jhesus nazarenus rex judeorꝫ dat is ihesus van nazareth coninck der joden Ende dese steen maecte een blint mensch siende.

¶ In dese tijt was so groten zee vloet dat volna al vrienslant ůdrencte want daer verdrencten meer den hondert dusent menschen Eñ dit gheschiede om een onweer dicheyt die gheschiet was den heylighen sacrament vā enen kempe. ghelijck als on se lieue vrouwe namaels openbaerde eñ verkundichde Ende daer die ostien of dat heylich sacrament viel op die seluer plaetze wert een kerck ghetymmert Ende die grote vloet liet doe of te vloeyen.

¶ Die tartaren verdestrueerden seer verueerlic dat rijck vā vngarien eñ polonien eñ daer of quam grote sorch anxt eñ last in kerstenrijck Mer oůmits ghebeden d heyligher menschen wertet hoer benomen dat si nijt verder en ghinghen.

¶ Een alten seer groten berch schoerde in bourgoendien veel milen lang daer wel vijf dusent menschen onder smoerden Eñ die schoringhe quam te laetsten seer wonderlick tot ander berghen.

¶ Sinte Angelus een carmelite ofte vrouwen broeder. dese heeft verdient datmē hem weerdelick tellen mach onder die heylighe mannen. want hi een recht spieghel sijns naems gheweest is. hi heeft als een suete vochte wolc in veel plaetzen prekende god den heer veel zielen ghewonnen Ende na veel miraculen heeft hi gode betaelt die scult des doots mit wtstortinghe sijns bloets.

¶ Int jaer ons heren M cc xxix was te parijs onder die studenten alsoe groten twist datter veel van daen toghen tot ander verscheyden plaetzen Eñ veel quamender tot tholosam om daer te studieren.

¶ In dit seluer jaer op sinte siluesters dach wert maiorca ghewonnen vanden coninck van arrogon.

¶ Anno M cc xxxij was die wijnter also cout dat opten nacht van jaers dach die wortellen vant koern mendallen bevroren waren.

¶ Anno M cc xxxiiij was in pytou also groten honger dat die mēschen als beesten aten die groen crude opten velde Eñ daer na volchde so groten starft dat bi tijden hondert armer menschen teffens in een kuyl begrauen worden.

¶ Op dese seluer tijt wert sinte Dominicus canoniziert opten viij dach van julio vanden paeus gregorius die ix.

In hyspanien bi toletum was een jode die al grauende heeft geuonden een steen mit een out boeck daer onder alle andere dinghen in gheschreuen stont aldus In die derde werlt sel die soen gods gheboren werden van die maecht maria ende hi sal voer der menschen salicheyt lijden Ende dat dit boeck soude gheuonden werden om trent dese tijt als in die tijt ferandi des cominctis van castelle Ende ter stont liet hem dese jode mit al sijn huusghesin dopen.

Keysers

Sinte Thomas van aquinen wert gheheten die heylighe leraer ofte doctoer.

Albertus magnus dat is die gwte meyster albertus biscop van ratispona.

Eustachius die oeck gheheten wert bonaventuera of die deuote doctoer.

Alexander van halis een doctoer onweder sprekelick.

Hugo cardinael die postillen ofte ghlosen op die heel bibel ghemaect heeft.

Vincencius gheheten speculator Dese heeft boeken ghemaect van alle materien diemen weten mach.

Meyster jordanus een heylich ende een wonderlike doctoer van scriften.

Meyster vlricus was discipel des gwten meysters albertus.

an? mūdi vi^{m} iiij^{c} xxxiij

Broeder garnalt vander predikker oerde En twee broeds vander minrebroed oerde Ende die archidyaken van tolesen mit meer clercken wor den vanden ketters verslaghen.

iiij celestimus. meylaen sat xviij daghen.

Paeusen

Anno xpi M ij^{c} xxxiiij

Petrus vā tharentasia een gwot doctoer die namaels paeus wert. en noch veel meer ander heylighe manne waren in dese tijde in verscheyden plaetzen Ende waren wt die goe dertierenheyt gods gheseynt om dat gheloue te beschermen dat ands bi na soude al vergaen hebben ouermits cloeckheyt menichuoudich heyt ende macht der ketters.

Dese celestimus was eerst gheheten ganfridus biscop van sabinen cardinael. hi was vā leuen en van conssten leeflick. hi was out ende cranck en starf cortelick en wert begrauen in sinte peters kercke.

Anno M CC xxxviij is te parijs een heerlike openbaer disputacie ghescheit teghens die besittinghe van veel beneficien Ende daer is dit ghedeterminiert ende ghesloten vanden heylighen doctoers Als dat niement sonder sorghe van een wot sonde en mach twee beneficien besitten also verre als hi hem op een beneficium wel bedraghen mach En sommich ander wesende van contrari meninghen. hebben con trari ghedaen die vander godliker rechtueerdicheyt verdoemt sijn. hier of sijn veel scriften ende veel exempelen in verscheyden plaetzen ꝛc.

Dese twee als henricus eñ wilhelmus worden keyser gecoren die een nāden anderen wt ghebot des paeus teghens fredericum Mer si en mochten sijn tyrannicheyt nijt verwinnen want hi hoer te machtich was Noch gheen van desen tween was ghecroent want si worden vander doot voercomen.

dese heynricus was lant: greef vā dueringe eñ regnierde iiij jaer.

vi heynricus.

Wilhelmus

graue van hollant eñ wert vanden vriesen verslaghen hi regnierde ix jaer.

Een goet kersten is ghestoruen in turkyen die veel miraculen doet.

Edmundus archibiscop van cantellenberch wert canoniziert vā jnnocencio.

Ludowicus coninck van vranckrijck een heylich man ontfeng dat cruce ende reysde ouer zee daer hi gheuanghen wert Van hem vijntmen veel dinghen bescreuē die prijsens weerdich sijn.

Petrus een nywe martelaer wert vanden ketters ghedoot doende veel miraculen. hi is ghecanoniziert.

vi^m iiij^c xliij

sat xi jaer vi maent.

iiij Innocencius.

Dese jnnocencius van januen vanden greuen van louanien. hi hiet eerst genebaldus Ende na dat die paeus stoel ledich ghestaen had wart hi paeus ghecoren. hi was te voren een cardinael.

M ij^c xliiij

Dese jnnocencius heeft veel heylighen canoniziert. hi heeft keyser frederick mit ten recht ofgheset Eñ vermaledijt als een vyant der heyligher kercken int iij jaer sijns paeuscaps mit hulpe dier van januen Ten laetsten doe frederick ghestoruen was is die paeus ghereyst in apulien mit grote schare van volck Ende corts daer na starf hi te napels eñ wert daer begrauen Item die stoelen oft cardinalen steden die ledich hadden ghestaen werden van jnnocencio weder veruult mit wtuercoren personen wt verscheyden landen vergadert Item dese jnnocencius insettede die octaue van onser vrouwen natiuitas dat is geboert om te voldoen der cardinalen beloffte.

Voer die jaren ons heren M cc lx is geschiet een valsche prophecie tractierende van die cessieringhe des ewangeliums xpristi. eñ van te nijt te maken die sacramēten d heyligher kercken. welcke prophecie is te nijt geworden doer versochtheyt des tijts. aldusdanighe valsche dinghen vijnt men veel meer ghescheit eñ bescreuen.

Stamslaus biscop van cracouien wert vanden bosen prince ghedoot Ende hi is ghecanoniziert.

Na dattet keyserrijck langhe tijt ledich ghestaen heeft soe sijn die Coer vorsten in twee parthien ghedeylt Ende hebben dese ghecoren als Alphonsum coninck van castelle eñ Richardum des coninckts broeder van englant graue van cornubien Te voren hadd veel jaren grote twist gheweest int rijck Ten laetsten doe Richardus starf. heeft Alphonsus willichlick eñ om vrede wil voer den paeus gregorius die y alle sijn recht ouerghegheven dat hi hadde of hebben mochte aen dat rijck. wãt hi was een wijs man eñ een groot astronomus Sijn scriften ofte tafellen welcke hi bescreuen heeft sijn seer vermaert wantse behendich ghemaect sijn hebbende eñ slutende in hem veel verstants.

Alphonsus conic

richardꝰ des conic

van castelle eñ legionen Dese twee regnier den tsamẽ xv jaer van englants broed graue van cornubien.

Keysers

Die vermaerde datum des meysters Alphonsus vander astronomie is dit jaer M CC. li. dit merct neerstelick wantet tot veel dinghen inder astronomie dient.

vi^m iiij^c liij

an^o mũdi

Sinte clara vander minrebroed oerde wert vanden paeus alexander ghecanoniziert int jaer ons heren M CC liiij.

iiij alexander

Campanien sat vij jaer iij maent ende iiij daghen.

Paeusen

M ij^c liiij

Annoxpi

Een pelgrom van onser lieuer vrouwen wert heymelick doot gheslagen int sticht van angiers Ende rechteuoert began des dootslagers mess bloet te drupen sonder ophouden ter tijt toe dat die dootslagher gherecht wert ꝛc.

Om der sarracenen stadighe tribulacie wil. sijn onse vrouwe broeders vten berch van Carmelo ghecomen ouer zee daer si in veel plaetzen seer vermenichde Eñ hebben allencken in verscheyden rijcken hoer woeninghen begrepen als vincencius scrijft in speculo hystoriali.

Dese Alexander heeft te ban ghedaen den valschen coninck van sicilien geheten manfredus die keyser fredericx bastaert soen was Item dese paeus heeft dampniert ende te nijt ghemaect twee valsche boeken sprekende teghens die armoede der predicaren ende teghens dat ewangelium xpristi Item hi heeft sinte clara canoniziert Ten laetsten starf dese alexander te viterbien op die viij kalendas junij ende wert begrauen in sinte laurencius kerck.

Alexander de villa dei een minrebroeder was een heylich doctoer inder godheyt Hi heeft dat doctrinael ghemaect.

Anno M cc lxiiij openbaerde een comeet omtrent int middel van julio. Dese scheen int beghin vander nacht int west Eñ na weynich daghen openbaerde hi hem int oest. sijn radien streckende totten westen. dese comeet duerde totten eynde vã september Eñ si was ghelijck een duyster sterre ofgheuende van hem een vlamme welker grootheyt eñ forme was ghelijck een zeyl in een scip Eñ hoe langer hoe claerre Ende die vlam wert cleynre inder breet Mer si wess inder lencte so dat opten x dach van october voer den dagheraet dese comeet ghesien wort int zuden Ende die vlam scheen te wesen een cubit groot eñ began allencken te vergaen Ende want dese comeet in verscheyden landen veel beteykende mer sondling doe dese comeet eerst openbaerde wert die paeus sieck eñ starf opten lesten dach van september te perusen dat was opten seluer nacht dat die comeet des siaers te voren of liet te schinen.

Die hoechtijt vanden heylighen sacramente wert ingheset van vrbanus die iiij ende wert seer verciert mit oflaten.

iiij Vrbanus

dese was een wael ende sat iij jaer een maent ende iiij daghen.

Een grote reyse gheschiede opten turken daer die coninck van vranckrijck sinte Ludowicus mede was mer si vorderde weynich.

Dese vrbanus was eerst patriarch van iherusalem. hi wert paeus ghecoren tot viterbien op sinte janss dach decollacio Ende hi wert ghecroent opten eersten sonnendach van september inder predicaren kerck int jaer ons heren M cc lxi. hi heeft die sarracenen welcke manfredus die valsche coninck van sicilien gheseynt had teghen den kercke veriaecht mit hulpe der gheenre die mitten cruce gheteykent waren Ende hi heeft dat coninckrijck van sicilien ghegheuen den graue vã provincien des conincks broeder van vranckrijck op dat hi manfredum soude veriaghen. hi settede in die hoechtijt vanden heylighen sacrament vermaent daer toe te ludyck daer hi canonick had gheweest van een gheestelick persoen hiet Eua Dese paeus starf te perusen eñ wert daer begrauen Ende manfredus wert namaels van karolo beroeft van sijn rijck eñ van sijn leuen.

Martinus cardinael diede cronijcke ghecort heef was in dese tijt vermaert.

Dat boeck gheheten speculum hystoriale vincencij neemt hier eynde.

¶ Ghebenedijt moet sijn die soete naem ons heren ihesu xpristi Ende der alre glorioester maghet marie inder ewicheyt Amen. Die maghet maria mit hoer goedertieren kijndekijn moet ons ghebenedien. Die paeus clemens heeft allen den ghenen die dese twee verskens leset tot elcke reyse iij jaer oflaets Ende dit oflaet heeft hi ghegheuen om bede wil van ludowico den heylighen coninck van vranckrijck.

Keysers

¶ Sinte hetwiga die voermaels hadde gheweest hertoginne van polen is nv een wedue van wonderlike heylicheyt seer vermaert Dese wert vanden paeus Clemens die iiij te viterbien ghecanoniziert.

¶ Dat consilium te lugdunen wert ghehouden vanden paeus gregorio die x In welcke vergadert waren v^c biscoppen lxx abten ende ander prelaten omtrent dusent In dit consilium worden veel dingen ordiniert Ende die grieken quamen weder tot enicheyt der heyligher kercken Ende songhen in dit consilium in grixer tael dat cymbalum des gheloues Item die boden der tartaren worden ghedoopt ende reysden weder om &c.

an° mūdi

vi^m iiij^c lxiij

Paeusen

iiij Clemens — dese was wt provincien ende sat iij jaer ix maent eñ xxv daghen.

x gregorius — dese was van placencien eñ sat iiij jaer x daghen.

Anno xpi

M ij^c lxiiij

¶ Dese clemens hiet eerst gwido fulcodij eñ was een vermaert ridder. aduocaet eñ raet des conincs vā vrancrijck. hi had wijf ende kinderen Mer doe sijn wijf doot was om sijn heylighe leuen wort hi eerst biscop van podien Daer na archibiscop vā naer boen. daer na biscop van sabinen eñ cardinael. daer na wert hi legaet gheseynt van vrbanus eñ wort onderweghen paeus ghecoren. hi was een heylich man eñ heeft vter gheest der prophecien te voren gheseyt dat die vyanden der heyligher kercken souden vergaen als roeck Ende het staet te ghelouen dat god wt sijn verdiensten die kercke verlost heeft vander tribulacie Ten laetsten starf hi op sinte andries auont.

¶ Dese gregorius quam seer auentuerlic an dat paeusdom. hi was domproest te ludyck eñ wt deu ocien reysde hi int heylighe lant eñ daer wesende wert hi paeus gecoren Voerwaer het en is gheen twiuel dit en is gheschiet vanden heylighen gheest. want hi alte seer wel regiert heeft. hi en heeft oeck nijt gearbeyt om ghelt te vergaderen Mer meer om die armē te spijsen mit aelmissen. hi maecten een ordinancie van vijf cardinalen die biscoppen horen te wesen dit seer prijselick was. wāt hi vercoer daer toe eerbare ende deghelike mannen. Hi starf te arecien ende wert daer begrauen.

Na dat richardus doot was En̄ alphonsus al sijn recht welke hi hebben mocht tottet keyserrijck den paeus op ghegheuen had. doe wert radulphus keyser ghecorē int jaer ons heren M ij^c lxxiij. hi was greue vā gauesburch een eerbaer man wijs te wapen. streng. voersienich en̄ vroem. hi wort bi basel ghecoren dat die paeus gregorius die x approbierde om gonst die hi hadde totten heyligen lande daer hi seer toe stont En̄ hi ontfeng dat cruyster bede vanden paeus mitten coninck van vranckrijck lodowicus die ghelouichste ende heylichste coninck mit meer ander banre heren Mer die coninck ludowicus ende veel kersten mit hem storuen onder weghen vander pestilencie.

Regnierde xviij jaer. Radulphus.

Bonaventura een deuoet ende groot doctoer inder godheyt vander minrebroed oerde wert vanden paeus gregorio die x cardinael ghemaect.

dese innocencius was vā bourgoengen en̄ sat vijf maent ij daghen. v Innocencius. v adrianus van januen sat een maent en̄ ix daghen

Dese innocencius was eerst ghehe: ten broeder petrus van tharenthasia. hi was van sijnre joecht op gevoet inder prediker oerde en̄ was gheworden een meyster ind godheyt. hi wert eerst prior provinciael d prediker oerde in vranckrijck En̄ wert archibiscop van lugdunen En̄ int seluer iaer wort hi cardinael vā ostien Ten laetsten op sinte agnieten dach wert hi tot Arecien paeus ghecoren Anno M cc lxxvi. Hi wert tot sinte peters kerck binnen romen gecroent. hi opsettede veel dingen te doen in die kerck te lateranen Mer hi starf cortelick en̄ wert begrauen sinte janss te lateranen.

Dese adrianus hiet eerst ottobonus hi wert van innocencio die vijfte dien hi sijn neef was cardinael gemaect. hi was te voren dyaken en̄ van paeus clemens die iiij wert hi in englant gheseynt om neder te leggen en̄ te versoenen den strijt en̄ twist tusschen den coninck en̄ der baronen Doe hi paeus gheworden was en confirmierde hi nijt dat gregorius die x int consilium van lugdunen ordiniert had. Mer hi dochtet anders te ordinieren. en̄ hi wert mitten doot voercomen en̄ starff eer dat hi priester wert en̄ oeck eer dat hi ghecroent wert Ende wert te viterbien in die minrebroeder kerck begrauen.

Anno M cc lxxix in decembri heeft karolus greef van provincien die namaels coninck van sicilien wert gheuonden sinte marien magdalenen lichaem daert van sinte maximinus begrauen was Ende doemen die grafstede opende quam al daer een soete weck daer veel miraculen na volchden Eñ wt hoer mont was ghewassen een groen tellich. die aen veel stucken ghedeylt voer heylichdom in verscheyden plaetzen ghehouden wert Eñ in die seluer grafstede wert gheuonden bescreuen. hier rust

Keysers

sinte marien magdalenen lichaem. Doe dit aldus gheuonden was dede die greue voerscreuen biscoppen abten religiosen edelinghen te samen roepen die dit heylighe lichaem mit groter deuocie eñ eerweerdicheyt verhoeuen eñ in een costelick gulden kasse mit duerbaer ghesteent daer toe bereyt gheleyt hebben int jaer M cc lxxx opten vijften dach in mey. Item dit heylighe lichaem was alre eerst begrauen in een tumbe van alabaster ghemaect eñ wort namaels veruoert eñ gheleyt in een tumbe van marmor steen daert nu ter tijt gheuonden wert &c.

an° mūdi

Dese was wt hyspanien eñ sat viij maent viij daghen

Paeusen

xxi johannes.

iij Nycolaus

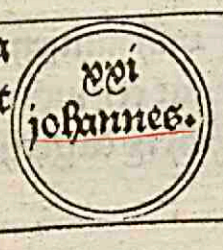

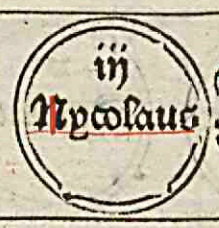

Romeyn vant huus vā vrsinē dese sat een jaer ix maent.

Annoxpi

Dese johannes hiet eerst meyster peter juliani. hi was biscop eñ cardinael. hi wert opten xiij dach van september paeus gecoren te viterbien int jaer M cc lxxvi. hi was in veel consten vermaert mer nijt in zeeden Eñ den armen eñ den rijcken dede hi euen ghelijck Eñ sonderling gaf hi den armen beneficien die studieren wouden. eñ doe hi sijn dienres gheseyt had dat hi langhe tijt meende te leuen wert hi haestelick beuallen onder een nywe camer die hi had doen tymmeren te viterbien daer hi begrauen wert in sinte laurencius kerck binnen die octaue van pijnsteren.

Dese nycolaus hiet eerst johannes gaietanus. hi was dyaken eñ cardinael vā sinter claes. hi wert tot viterbien op sinte katherinen dach paeus gecoren eñ wert te romen ghecroent op sinte steuens dach. dese nycolaus was een groot weerlick man van veel doen te tymmeren. hi regierde die stadt in sinen tijt seer wel. int eerste jaer maecte hi een ordinancie vā ix cardinaels Eñ int anderde jaer sijns paeusdoms starf hi daer grote turbaci ende onrust of quam ond den romeynen om die parthie wil der vrsinen eñ hanibalden &c.

In dese tijt in dat eerste jaer des paeus martini is ind zee gheuanghen een visch hebbende een ghedaent eñ een ghelikenisse van een leewe. dese visch gaf alte verueerlick gheluyt eñ wort in die oude stadt van romen voer allen menschen getoent. eñ dat gemeen volck heeft dit also beduyt dattet soude wesen een teyken van toecomẽde twist eñ oerloghe dat oeck also gheschict is Want corts hier na hebben die van sicilien dootgheslaghen alle vreemde luden woenende in hoer landen. ende oeck mede die vruchten inder moeder lichame Eñ si sijn ofgheuallen van die ghehoersamheyt hoer selfs coninck karoli eñ oeck vander ghehoersamheyt der heyligher kercken Eñ hebben petrum coninck van arragonien voer een heer eñ coninck ontfanghen daer veel quaets na ghevolcht is Eñ binnen die stadt van romen sijn die parthien opghestaen. want die vrsinen hebben mit groter bloetstortinghe teghens die hanibalden gheuochten Item onder die sarracenen worden veel dusent menschen verslaghen Item int jaer M cc lxxxiiij quam karolus coninck vã sicilien mit een groot schare volck te scheep eñ reysde te sicilien wert Eñ doe hi in die hauen van pisen quã hoerde hi eñ vernam dat sijn soen gheuanghen was Waer om reysde hi van daen eñ quam in apulien daer hi na weynich daghen starf opten heylighen dertiendach nijt langhe voer den paeus martinum doe hi al sijn dingẽ wel beschickt eñ dat heylich sacrament ontfanghen had int xx jaer sijns conincs rijcks eñ petrus coninck van arragonien een kijnt der onghehoersamheyt is onsalichlick ghestoruen aen een wonde die hi ontfanghen hadde inden strijt ghelijck die veruolghers der heyligher kercken pleghen te steruen.

vi^m iiij^c lxxiij

Dese was een wael ende sat iiij jaer een maent.

iiij martinus

M ij^c lxxiiij

Dese martinus was een minre eñ liefhebber alle gheestelicker menschen. hi gaf hem seer tot goede werken. hi heeft den keyser vã constantinopel te ban ghedaen om dat hi nijt weder en quam totten gheloue als hi gheloeft had int consilium van lugdunen daer die paeus eñ die heylighe kerck veel om liden moste Item hi heeft oeck te ban ghedaen petrum coninck van arragonien diet conincrijck van sicilien gheweldelick besat Te laetsten na veel tribulacien ende strijden teghens den onghelouighen is hi ghestoruen te perusen doende veel miraculen.

Anno M cc lxxxi op ons liefs heren hemeluaerts auont ter stont na der processie viel die brug tot tholosen daer xv notabel studenten Ende meer dan ij^c mannen ende vrouwen yammerlick verdrencten.

Die stadt tripolis wert gewonnen vanden sarracenen ende die kersten worden verslaghen Ende der kersten naem wert te nijt ghedaen.

Achon die alte stercke en̄ ombestrijdelike stadt wert gewonnen vāden soldaen en̄ vanden sarracenen om tweedracht der gheenre die daer in woenden. si wort ghe heel en̄ all ofgheworpen Ende voert wort alle dat heylighe lant inghewonnen van-

Keysers

den sarracenen om der kersten menschen sonden wil die daer woenden.

Die tartaren hebben dat rijck van constantinopel bestreden en̄ hebben veel lants vant seluer rijck gewonnen en̄ beseten daer gheschiede een onsprekelike grote doot slach en̄ moert der kersten menschen.

Franciscus petrarcha een vermaert poete ende heremijt. dese heeft veel dinghen seer heerlick in schoen latijn bescreuen.

an° mūdi — vi^m iiij^c lxxxiij

Honorius was een romeyn en̄ sat ij jaer een dach.

Paeusen

iiij honorius.

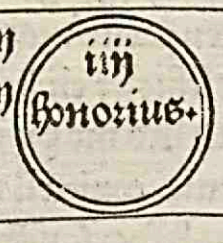

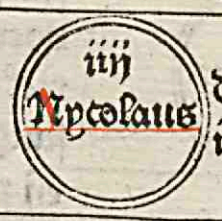

iiij Nycolaus

dese was een lombaert en̄ sat iiij jaer en̄ een maent.

Anno xp̄i — M ij^c lxxxiiij

Dese honorius was eerst gheheten jacobus de sabello. hi was een ghetempert matich man van groter bescheydenheyt. gheern hadde hi vrede. hi en gheerden niement quaet te doen. hi dede prediken dat cruys tegens petrum coninck van arragonien die ghewelde lick besat dat conincrijck van sicilien Ten laetsten starf hi opten witten don redach en̄ wert opten goeden vridach begrauen in sinte peters kerck.

Dese nycolaus plach te hieten broeder iheronimus. hi was die ouerste en̄ generael minister inder minrebroed oerde Item all was hi in hem seluen seer goet Nochtans gheschiede bi sinen tijden den kercken veel quaets wanter in romen op stonden veel strijden van welcker hi een oersaeck was om dat hi den enen parthie alte seer gunstich was Item na desen nycolaum stont die paeus stoel ledich ij jaer en̄ vi maent.

Die carmeliten ofte onsen vrouwen broeds hebben in dese tijt ghelaten die mantellen van verscheydenre verwen Ende hebben aenghenomen witte cappen.

In dese tijt wort een comeet ghesien die nijt goets en beteykende want die kersten yammerlick tribuliert en̄ ghequellet worden.

¶ Nycolaus de lyra een doct oer ĩder godheyt was nv ter tijt te parijs vermaert. hi was een gheborey jode Mer hi bekeerde hem ende wort een minre broeder in wel ker oerde hi heeft gwot profijt gedaey. hi heeft op die heel bybel heerlick ghescreue mit meer ander dinghey Sommich segghey dat hi was in die jarey ons herey M cce ende xxx Item sommich ander segghey dat hi was gheborey wt brabant ende dat sijn ouders kerstey waren Mer van armoede ghing hi ter schole in d joden scho: le ende also leerde hi die tael dus seytmey oeck dat hi in sijnre joecht vandey joden gheleert wert.

¶ Berherus een heylich kijnt wert vandey jodey martieriziert esʒ rust in briaco.

¶ Die oerde der celestinen wort begonney ouermits die heylighe may celestinus die namaels paeus ghecorey wert Esʒ die oerde ey is noch nijt gheualley van hoer heylich leuey ende opset tot hudey optey dach toe.

sat v jaer esʒ v daghe

v celestinus.

¶ Dese Celestinus was een alte heyligher may Ende want die cardinaley bine twee jarey nijt ey constey ouer een draghey esʒ dattet sommich cardinaley kenlick was dat dese celestinus die eerst petrus hiet was een may van goeder famey ende van een streng leuey esʒ had ĩder oerdey veel discipuley van welcken hi die pater was. daer om hebbey die cardinaley desey petrum vter woestinen ghewepey esʒ co: rey hem al ghelijck in een paeus te peruse optey vijf dach van julio Mer corts daer na om die sorghe esʒ last heeft hi dat paeusdom ouergeghueu Ende die oerde der ce: lestinen heeft sijn naey van desey celestinus genomey Ter laetsten starf hi esʒ wert begrauey int cloester van sijnre oerde int jaer ons herey M cc xcvi. Hi de in sijn leuey esʒ na sijn doot veel miracley Ende hi is ghecanonizert onder die naey vã sinte peter confessoer.

¶ Anno M cc xciiij began een strijt tusschey philippum coninck van vrancrijck ende eduardum coninck van englant Ende alre meest in vascoia daer veel men: schey verslaghey worden.

¶ Int jaer M ccc wort dat eerste gulden jaer ingheset vanden paeus bonifacius die viij die allen kerstenen menschen verleenden volcomen oflaet van allen sonden die tot romen quamen ende versochte mit deuocie die heylighe plaetzen ende steden der heyligher apostolen ende vrienden gods Ende hi verleende dat oflaet tot alle C jaren eens.

Keysers

¶ Dat boeck geheten sextus decretalium wert vā bonifacio die viij gheopenbaert ende wert totter vniuersiteyten gheseynt.

adulphus regnierde vi jaer.

¶ Anno M cc xcv heeft die paeus bonifacius geordineert datmen die hoechtijden der iiij ewangelisten ende der iiij doctoren der heyligher kercken als sinte Jheronimus Ambrosius Augustino ende Gregorius soude houden als dubbel de hoechtijden.

¶ Dese keyser is gheheten Adulphus van nassouwen. hi was een vroem man te wapen. mer hi en street niet veel mit machte. hi en was niet vanden paeus gedwent wāt hi starf inden strijt die hi hadde mit albertus hertoch van oestenrijcke.

an? mūdi vi^{m} iij^{c} xciij

Paeusen

viij bonifacius

campanien sat viij jaer ix maent.

¶ Ludowicus die voermaels plachte wesen een coninck van vrancrijck wert canoniziert vā bonifacio paeus die viij.

Anno xpi M ij^{c} xciij

¶ Dese Bonifacius was een alte seer ondersochten wisen man in dinghen aengaende dat hoff van romen. hi en had niet veel vredes want hi sijnre wijsheyt gheen maet en settede Also seer verhoef hi hem seluen dat hi hem seluen seyde te wesen heer van alle die werlt also wel in tijtlicken als int gheestlicken. hi gheboet den coninck van vrancrijck dat hi kennen soude sijn rijck vanden paeus te houden. dat die coninck versmade Daer om wert hi vanden paeus te hay ghedaen. ende daer na wert hi tot sijn vierde gheboert vermaledijt want hi den paeus lagher leyde Item hi heeft veel dinghen grotelicken begonnen die int eynde yammerlicken vergaen sijn. hi heeft alle prelaten een exempel gegheuen dat si hem seluen niet te seer verheffen en sollen Mer dat si arbeyden souden so dat si van hoer ondersaten meer ghemint worden dan onsien Van desen paeus seytmen dat hi int paeusdom quam als een vos. hi leefde als een leeuwe ende hi starf als een hont ꝛc.

Die edel stadt van Acon wort vanden sarracenen verdoruen Ende dat cloester van onser lieuer vrouwen broed oerde dat op iiij milen bi die stadt gheleghen was wort vanden sarracenen verbrant Ende die broeders die daer gheuonden waren die worden mitten sweerde ghedoot Doe heeft die oerde van onser vrouwen broederen al geheel die honich vloyende plaets die si bewoent hadden van helye eñ helyzei der propheten tijt tot ij^m ij^c ende xxi jaer.

Sinte albertus van trapanen was een carmelijt of een vrouwen broeder vermaert in groter verdienste teykenen eñ leringhe. hi was een exemplaer der ganser volmaectheyt. hi starff opten vij dach van augusto eñ rustet inden heer.

Alanus een groot doctoer was in allen consten seer vermaert.

Johannes schotus wort gheheten die subtijl doctoer.

Johannes andree een groot jurist dese was te bononien vermaert. hi heeft veel dinghen seer heerlike ghescreuen.

Dese benedictus die xi was eerst gheheten nicolaus. hi had van sijnre joecht gheweest vander prediker oerde. hi was eerst die ouerste minister. daer na cardinael eñ biscop Ende ten laetsten wert hi te romen paeus ghecoren opten xi kalendas nouembris Ende wert sonnendaechs daer na gecroent Hi was een heylich man Mer na dien dat hi paeus wert en leefde hi nijt lang Hi starf te perusen opten vij dach van julio binnen dat eerste jaer sijns paeusdoms Ende wert begrauen inder predicaren kerck daer die godlike cracht veel miraculen doet doer desen benedictum eñ sondling ouer den ghenen die mitten vyant beseten sijn Item hi heeft ned geleyt die twist welcke dat was tusschen bonifacium den voergenoemde paeus eñ tusschen den coninck van vranckrijck Hi heeft den coninck weder ghegheuen al sijn vrijheden ende priuilegien daer hi van bonifacio of beroeft was Item na desen paeus tijt heeft die paeus stoel ledich ghestaen een jaer lang om tweedracht d cardinalen.

xi Benedictus.

sat viij maent xvij daghen.

In dese tijt openbaerde een comeet. eñ corts daer na volchde die strijt in vlaenderen daer die bloem van al walslant inder strijt bleef Anno. M. ccc. ij.

In dese tijt waren al so grote eertbeuinghe dat die mēschen nijt en dorsten bliuen binen der stede Ende die paeus bonifacius reysde oeck vter stadt eñ rustede op dat velt.

Dese albertus was eerst hertoch vā oestenrijck des voerghenoemde rodolphus soen. doe sijn voersaet verslagen was wert hi gecoren te aken. hi seynde totten paeus bonifaciū om die confirmacie Mer die paeus versmāde hem segghende dat die electi van gheenre weerden en was. daer na worter een oerloch tusschen adulphum eñ den paeus eñ den coniuck van vranckrijck Doe kende die paeus desen albertum keyser te wesen eñ confirmierde hem om des coninckx wil van vrancrijck welcke die doe vyant was der kercken vā romen Eñ die paeus gaf eñ beual dat coninckrijck van vranckrijck mit meer ander landen desen keyser alberto Mer hi vorderde weynich Ten laetsten wort dese albertus doot gheslaghen van sijn neve.

Keysers

regnierde x jaer

Albertus

an° mūdi vi^m v^c iij

Dese Clemens hiet eerst bertrandus de gotho. hi was archibiscop van burdegael ende daer na paeus.

Paeusen

v Clemens

vasco sat viij jaer x maent eñ xv daghen.

Anno xpi M iij^c iiij

Dese clemens dede also groot vordel in boetscappen eñ in saken der heyligher kercken die si op dese tijt veel hadden dat hi paeus ghecoren wert daer hi nochtans te romen nijt tegenwoerdich en was. hi heeft gehouden een consilium te ween. hi heeft doen maken een boeck datmen clementine hiet. hi heeft gheseynt ondsoekers teghen die templiers. hi heeft die van venegen verwonnen. hi heeft die minrebrods reghel declariert. hi heeft die templiers te nijt ghemaect Eñ hi heeft sinte janss oerde seer verheuen Ten laetsten na veel louelicke punten die hi ghedaen heeft is hi ghestoruē Eñ die paeus stoel stont ledich na hem ij jaer eñ iij maent Item dese paeus maecten inden eersten x cardinalen Ende jacobus eñ petrus de columpna die van bonifacio of gheset waren die verhoef hi weder.

Int jaer ons heren M ccc viij op sinte janss dach voer die latijnsche poert verbernde sinte janss kerck te lateranen waer of worden die romeynen seer bedroefft ende deden processie ende grote penitencie want si die toerne gods ontsaghen ende vreesden.

¶ Die oerde der templiers wort in vrancrijck te nijt ghemaect Ende worden oū al so haestelick verdoruen datter een yghelic hem seer of verwonderde hoe dat al sulke grote heren ende so veel also onuersiens ende schielicke vergaen mochtē Die meister vander oerde wort te parijs ghebrant Die saeck waer om dat dit gheschiede is namaels gheopenbaert Want si hadden onder hem eenre hande valsche professie ende belidinghe wāt si versaechte xpristum ende verspoghe dat crucifixe in scande des ghecruusten xpristi Als veel van hem luden gheleden hadden int jaer ons heren. M ccc x. daer om worden si den waerliken hant ouer gheleuert Eñ des jaers daer na worden si in allen consilien te nijt ghemaect vanden paeus Sij hadden gheduert C ende lxxxiiij jaer ende waren Rijck ende seer vermenicht ende beschermt mit veel preuilegien des stoels van Romen Mer nae dat si verdestrueert waren worden al hoer goeden ghegheuen den heren van sinte janss oerde van jherusalem.

¶ Die ioden worden al wt vrancrijck verdreuen ende daer nymmermeer weder te comen Ende allhoer goeden worden toe gheslaghen.

¶ Dat Eylant gheheten rhodus mit noch vijff ander eylanden daer omtrent legghende worden wt der turken handen ghewonnen van die heren van sinte jans oerden daer si mitten kersten om vochten iiij iaer ende si behieldent te laetsten Eñ versloeghen die daer van des keysers weghen van constantinopel saten.

¶ Int jaer M. ccc ende xi. was een consilium te ween daer die paeus Clemens die vijffte die ouerste off was. daer worden veel goeder punten ingheset voer dat goet ende salich regiment der heyligher kercken Eñ om wt te roeyen alle ketterye ende ongheloue Ende hier worden oeck verenicht die minrebroeders die twistende waren van welcke een deel waren gheheten die gheestelike minrebroeders Mer die ander en hadden die naem nijt.

¶ Dulcinus een capiteyn ende ouerst vanden ketters gheheten nouarienses mit sijn huusvrouwe margareta die oeck onghelouich was mit horen hulpers waren op dese tijt vermaert Sij worden van lede te lede ontleet Ende teghens desen wort dat cruus xpristi ghepredict

¶ Anno M ccc xiij heeft die paeus Clemens die vijfte tot Auioens ghecanoniziert broeder peter de marone die voermaels gheheten is Celestinus paeus die vijfte Alsmen daer lesen mach.

Dese heinricus was graue van lutzenburch seer strenghe in ridderlike werc-
ken hi begheerde ouer al vrede te houden also wel te water als te lande. hi was een
glorioess triumphiere ende hi bleef een ouverwonnē strijder. hi wert ghecroent vā
den paeus Clemens die vijfte Ten laetsten wort hi vergeuen mittē heylighen sacra-
ment dat hi ontfeng Men leset in sommighe boecken en
de dat gheruft gaet alsoe dat dit gheschiet soude wesen van vij. Henricus Negnierde
Keysers een monick vander prediker of der jacopinen oerde Mer vijff jaer
mi sijn brieuen presentiert daer die prediker oerde ī wort
ontschuldicht van dit punt Ende dat dit valschelick ouergheseyt wort den Eer-
baren bernhardinus die oeck eē broeder was van deser oerde eñ hij was een wijss
man ende een gheestelic deuoet priester van edel gheslacht gheboren hij was ghelijc
den princen in des keysers hoff dese bernhardinus heeft oeck bekeert te recht te staē
teghens des keysers vrienden willende op allen punten trouwelick antwoerden.
Diet van desen punten behaecht beter bescheyt te hebben die gaet totten broeders
van deser oerde ende hi sel claerlike onder wesen werden van allē punten die dese
an° mundi saeck werrende sijn ꝛc.

Paeusen Dese sat xviij jaer xxij. johannes

Anno Xpi

Dese johannes was seer glorioess ende heerlick in punten die dat werclike leuē
aengaen. hi heeft ghekundicht dat boeck int gheestelike recht gheheten Clemētine
ende heeftet tot allen scholen ende vniuersiteyten gheseynt. hi heeft sinte ludowicū
mit veel meer heylighen ghecanoniziert welcke ludowicus was biscop van tholo-
sen vander minrebroeder oerde hij heeft rijcke bisdommen ghedeylt teghens die
veelheit der beneficien hi heeft veel goeder dinghen ingheset Ende hi heeft veel ket-
ters ende onghelouighen wt groter vuericheit verdoemt ende verwonnen ꝛc Ten
laetsten starff hi int jaer M ccc xxxiij opten iiij dach van december int xix. jaer
van dat hi paeus wert ende leyt begrauen te Auioē in onser vrouwe kercke Eñ
of hi behouden is of en is dat en heeft onse here god nijt willen openbaren sinen alte
deuoeten ende ghetruwe dienres Item hi heeft oeck ghesticht een Carthuser cloes-
ter gheheten bonipassus gheleghen bij Auioen op die durencia.

Dese ludowicus was hertoech van beyeren hi had een huusvrou gheheten margriet ende was greeff villems dochter van hollant. hi versmade vanden paeus gheewent te werden Waer om wert hi vanden paeus of gheset daer hem grote periculē ende last of quam. hij heeft ghearbeyt om te schorten ende te breken die eendrachticheit der heyligher kercken. hij heeft oeck verwonnen fredericum hertoech van oestenrijck die teghen hem ghecoren was Eñ in die tribulacie. houerdye. eñ versmademisse is hij hertneckich gebleuen tot eynde toe Ten laetstē wort karolus ghecoren teghens hem welcke karolus behielde victorie Ende ludowicus vallende vanden peerde is haestelick doot ghebleuen. iiij. Ludowicus. wegmierde viij jaer.

Die Arme luden van lugdunen seyden dat si hadden die derde reghel van sinte franciscus sijn verweset eñ condempniert als ketters Ende van dien isser veel ghebrant in veel ander plaetzen mit hoer wanghelouē punten Een punt was dit dat ypristus noch die Apostolen nijt en hadden int ghemeen noch eygen goede Oeck seyden si dat ypristus noch die apostolen ghē deel off recht en hadden tot die punten. die hem die heylighe scriftuere toe screfft.

vi^{m} v^{c} viij

M CCC xviij

Het is declaweert vanden paeus johannes die xxij dat alle die gheen verwesen ketters sijn die seggen willen dat ypristus ende sijn Apostolen gheen eyghen goet off ghemeen goet en hadden Item oeck sijn si als ketters condempniert die seggen dat ypristus eñ die apostolen nijt ghebruken en mochten die macht daer die scrijftuer of spreect Noch dat si die den anderen menschen nijt voert en mochten gheuen.

Die xxij twist inder heyligher kercke was tusschen den paeus johannē den xxij. Ende enen mintebroeder gheheten broeder peter de carbario Die saeck des twistes was die tyrannicheit des keysers ludowici welcke keyser begheerde te breken die eendrachticheit der heyligher kercke om dat die paeus johannes hem inden ban gedaen hadde Ende daer om hefft ludowicus voerghenoemt desen petrum seer op geweghen ende heeft hem gheeert als god Mer hi en vorderde nijt Want het is daer toe ghecomen dat petrus quam neder vallen voer des paeus johannes voeten bidde ende ghenade die hij oeck ūwerff Nochtans was dese petrus alle sijn leuē lanck ghevacht als een vyant der kercken.

Sinte thomas van Aquinen gheheten die heylighe doctoer vander prediker oerde wort ghecanoniziert int vijftichste jaer na sijn starff dach vanden paus iohannes den xxij.

Thomas biscop van erffordt wert ghecanoniziert.

Ludowicus biscop van tholosanen wert canoniziert en was des conincs soen van sicilien ende was vander minrebroeder oerde.

Keysers

Dat boeck gheheten Clementine wert vermaert ende verbreet Ende wort tot alle vniversiteyten gheseynt vanden paus iohannes die xxij.

Johannes paus die xxij heeft wt die boecken sijnre voervaders vergadert en gevonden dat in sinte benedictus oerde hebben gheweest xxiiij paeusen hondert en lxxxiij Cardinalen Item M. cccc ende lxiij archibiscoppen Item drie dusent v^c ende ij biscoppen Item xv dusent ende lxx abten En vijff dusent vijff hondert vijff ende vijftich heyligher die al ghecanoniziert sijn.

an? mundi

Johannes mandruill een doctoer in medicinen ende een vroem ridder te wapene gheboren wt englant was omtrent dese tijt vermaert Dese heeft volbrocht een wonderlike pelgrimaetsi vol na alle die werlt Ende hi heeft die beschreuen in dietsche tale wat hi ghesien off ghehoert heeft.

Pausen

Anno Xpi

Odericus een heylich man vermaert van veel miraculen die hij dede. hij reyste in Asyen ende in jndien van die een plaetze totten anderen prekende dat ewangelium xpristi hi was een minrebroed Ende heeft vier heylighe martelaers lichamē vā sijnre oerde bij grote miraikel vernoert van die stadt gheheten hormes all ouer zee tot int hoechste indien in een stadt gheheten cathay dese heefft oeck beschreuen sijn pelgrimaetsie.

Gherardus van bononien van onser vrouwen broeder oerden was te parijs vermaert een grwot doctoer van wijsheit ende leringhe Ende na dat hi veel boecken ghemaect heeft is hi ghestoruen te Auioen.

Sibertus van beke wt almanien Ende johannes walsingham wt Englant deselve twee waren vā onser vrouwē broeders oerde seer grote doctoers die weerdich sijn ghereetent te werden mitten heerlikten vernaemde mannē wāt sij veel menschen mit woerden ende scriften wel gheleert hebben.

Onder desen paeus johannes die xxij wordē op verscheiden tijdē veel broeders ende susteren vander minrebroeders oerden verbrant om een valsche sect ende opinie dien sij hadden.

Anno M. ccc xix heeft die paeus johannes die xxij in portegael ingheset die oerde der nywe ridders ihesu xpristi om aldaer die sarracenen weder te staen ende om die kersten te beschermen Ende die paeus heefft deser oerde gegheuen veel van der templiers goeden die in dit rijck geleghen sijn.

Anno M ccc xx waren twee menschen eē out ende een jonghe te brant toe ver oerdelt om eenre sonden wil Ende doe si beyden ander columpnen gebonden warē ende dat vuer om hoer ontsteken was. Wert die jonghe aenroepende den joncfrou maria ende moeder gods ende hi wert vander columpnen verlost ende ghing doer den brant onghequest Mer die oude mensch verbrande te mael Doe stichtede die paeus johannes op dese plaetze een Cappelle die hij hiet. die cappel van miraculen dit gheschiede te Auioen.

In dese tijt worden te parijs veel menschen ghebernt die gheheten waren begar den om eenrehande ongheloue wil want onder een ghedaent van goede wercken begeerden sij quaet te verwercken Ende die alre ouerste ende generael vander min rebroeder oerde gheheten michael mitten ghenen die mit hem toe vielen sijn gewesen ketters te wesen ende onghelo uighe dat ghetal van deser oerde ende oeck ander mit de ser ongheloue besmet die ver: barnt worden was C eñ xiiij.

vi^m v^c xxiij

·xij· Benedictus·

Tholosaen sat ·vij· jaer iij· maēt ende xviij daghen.

M ccc xxiiij.

Dese benedictus was een mo nick van dat cloester bollensis van sinte bernaerts oerde hi plach te heten jacobꝰ de furno Van sinen jonghen daghen was hij altoes van goeden leuen ende was doctoer inder godheit Ende doe hi paeus wert heeft hij reformiert sinte benedictus oerde ende sinte bernts oerde in allen plaetzē daer des van node was. hi hielt hem seer hard ende straf in beneficien tegheuen Ende om dat die beneficiē nijt en soudē ghegeuen worden den onweerdighen daer om heeft hi een statuut ghemaect dat al: dus beghint benedictus deus in donis ꝛc̄. hij priuierde eñ ontnammer veel hoer beneficien diet onweerdelick besaten. hi was een vuerich lief hebber des kersten ge: loues mit groter strenghicheit daer om warender veel die hem nijtste lief en hadden Hij was also straf ende strenghe dat hi nauwelick sijn maghe ende vrienden wou: de kennen segghende dat die paeus gheen maghe of vrienden en hadde.

Een yammerlick eñ een beclaghelick openbaringhe is geschiet enen clusenaer in teghenwoerdicheit des paeus innocencij doe hi noch Cardinael was Ende hij seyde ic heb ghesien die sielen der menschen neder dalen inder hellen ghelijck dat seer dicke snee neder valt Mer totten veghevuer heb ic ghesien dat die zielen ned daelde ghelijc dunne snee. eñ alleen sach ic drie zielen ĩgaen tottẽ ewigen leuẽ dat was een biscops ziel. eenre weduwe van romen haer ziel Ende een prioers ziel vand

Keysers

carthuser oerde Ende daer na hadde die paeus grote begheerte totter Carthuser oerde

Gwidoes gheest heeft veel dinghen gheopenbaert bij romen in die stadt Alexij daer een suuerlic cleyn boeck of bescreuẽ is

Int anderde jaer dat benedictus paeus wert was op sinte symon ende judas der apostolen dach te vesper tijt also groten eñ scielike wijnt tot veel plaetzen inder werlt

an° mũdi

datter veel kerckẽ cloesteren husen ende ander ghetymmert off neder vielen Ende dat

Paeusen

loet daer die kercken ofte husen mede ghedect waren waede seer verre vander kercken Mer dese wijnt en duerde nijt lang.

anno xp̃i

In dese tijt waren te parijs alte vermaerde grote subtijl meisters in der Astronomie dat is die wetenscap hebben vant ghesternte Eñ waren aldus gheheten johannes de liguerijs. johannes van sassen johannes de muris Ende een groot philosoeph ofte meister gheheten buridanꝰ die eerst began die opinie der modernen.

Ludolphꝰ eẽ prior vant carthuser cloester tot straesborch heefft dat leuen ihesu xp̃i seer heerlike bescreuẽ mit meer ander dinghen.

Het is declareert vanden paeus benedictus die xij. dat die zielen welcke mit gheen vlecke der sonden besmet sijn daer sij om ghereynicht soude werdẽ dat si rech te voert als sij vten lichaem verscheyden sijn dat aenschijn gods aenscouwẽ Ende anders te ghelouen off te prediken is ketterye.

Omtrent dese tijt stont daer op bouen inden lande een die hem seluen noemde te wesen een coninck der Armleder dese vergãderde veel lichts volcks van nette boeuen rustiers bedelaers ꝛc̃ Ende versloech al die joden tot allen plaetzen waer dat hijse vijnden ofte crighen mocht Mer ten laetsten wert dese coninck der Armleder gheuanghen van ludowicus van beyeren die hem dede doden Eñ alle dat volc dat hij vergãdert had verstroede hem ouer all een yghelijck daert hem gheliefde.

Int jaer ons heren M ccc xxxv wert ghefundiert ende gesticht dat Carthuser cloester binnen Colen op die plaets alst te ghelouen is daer sinte seuerijn sach sinte martens ziel op ghevoert werden inden hemel mit enghelschen sanck.

Omtrent dese tijt was also groten water vloet nijt comende vanden reghen Mer wter eerden opspringhende al tottet hoechste van sommighe bergē daermen gheen water ghewoentlick was te sien Item te Auioen voermē mit scuten langes d̄ stratē veel brugghen ende toernen viellen neder want tet water dat eertrijck onder wt welde Ende dede alle die werlt doer grote scade.

Anno M ccc xlviij in des paeus clemens tijden begant omtrent onser vrouwe lichtmisse tot Auioen alte seer te sterven durende een jaer lang daer na quam die sterft in vrancrijc italiē ende Almanien alsoe ouer lastich ende groot datter nauwelick ghenoch leuendighe lude waren die dode te begrauen Itē daer waren veel derpen al wt ghestoruen die langhe tijt ledich stonden

vi^m v^c xxxiij.

Dese Clemens was gheheten petrus rogerij eñ was een monic vñ sinte benedictꝰ oerde eñ wert te parijs een meister md̄ godheit ꝛc̄

vi. Clemens

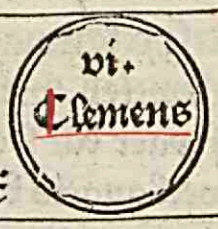

Lemonicensis.
Dese sat x jaer vi. maent ende xvi daghen.

M iij^c xxxiiij

Dese Clemens was een seer duechdelick man in woerden ende ī wercken hi heeft veel dinghen ghesafftet die sijn voervāder benedictus alte strenghe had gheordiniert. benedictus strenghicheit stont te prisen. Mer Clemens goedertierenheit was veel minliker dese Clemens was een heerlick prediker ende hij heefft veel sermonen ghemaect hij en liet niement van hem onghetroest gaen hij wert paeus ghecoren int jaer M ccc xliij.

Gwido van pirpiniacien was eerst generael van onser vrouwe broeder oerde daer na wert hi biscop maioricensis ende ten laetsten biscop eluensis hi is een doctoer onder veel ander seer gepresen Ende ghelijck die anderde helyas heeft hi vuerich gheweest in dat huus des heren. hij heeft ghemaect een boeck gheheten Correctorium juris. ende veel ander boecken teghen alle onghelouighe ende ketterye welke boeck hi screef ter eeren. heer ganselijn cardinael van albanē hi heeft ouermits grootheit sijnre goeder wercken die werlt seer verlicht.

¶ Int jaer ons heren M.CCC.li wert inder lucht ghesien een alte wonderlike ding van vuer dat vanden natuerliken meisters gheheten is candela rotonda

¶ In dit seluer jaer is op ghestaen die seer quade ende venijnde secte der ghesel-broeders die hoer seluē oec penitenten of cruys broeders hieten Eñ sij vergaderden eerst in hoech duutslant ende sijn ghecomen in neder duutslant ten laetsten all tot in walslant toe. bij dese gheselbroeders toe vielen menigher ley menschen Als ghe-

Keysers

leerde eñ ongheleerde edel ende onedel sonder wt neminghe der personen worden si al ontfanghen dese aldus vergadert deden hoer pelgrimaetsi reysende van die een stede totten anderen nymmermeer en bleuen sij twee nacht in een plaetze dan des sonnendaghes Sij hadden een crucifixe in hoer bannier ende deden alte grote penitē-tie want alle daghe maecten si hoer seluer twee werff alte mael naect als des smor-ghens ende tsauonts alleen hebbende een cleet om hoer lenden eñ sloeghen hoer sel-uen mit scorpionen ofte ghesellen die knopen hadden mit naelden. soe dat tot elcke slach dat bloet wt hoer lichaem liep ende si songhen seer weenlick in duutscher tael aldus Slaet v seer. doer ypristus eer. doer god so laet die sonden meer. dit songen

an° mundi

sij nedervallende mitten aensicht ter eerden wert ende wenende weder op staende maecten si dat volck mede screyen dese pelgremaetsi duerde xxxiij daghe lang ende

Paeusen

een halff Ende niement en conde gheweten wie die ghenen waren diet begonnen of wt wat lantscap dat si waren of waer dat si eerst begonnen Ende en hadde die paeus hem nijt verboden sij souden veel quaets begonnen ende ghedaen hebben.

Anno Xpi

¶ Omtrent dese tijt stont op een nywe marcgreeff van brandenburch vensende ende seggende hem te wesen die marcgreeff waldemarus die laetste begrauen was eñ seyde dat hij nijt begrauen en was Mer dat hij in verre lande geweest had daer hi penitencie ghedaen had dese woerde eñ deser ghelijck sprack hi veel so datter veel luden meenden al waers ende gheloefden hem. Ten laetsten werttet vernomen dat tet all loghen was ende dattet een rustier ende een kaerl was die alsulcke dinghen visierde doe veriaechdense sij hem ende bleuen bij horen eersten marcgreeff.

¶ Johannes van bachon van onser vrouwe broeder oerde was een groot ghe-leert man inder godheit ende inden gheestliken rechten hij was seer vermaert te pa-rijs ende in enghelant.

Dese karolus was coninck van bemen een cloeck listich eñ wijs man dese wert keyser ghecoren doe die houeerdighe ludowicus noch in leuendighe liue was. ende dat gheschiede wt beuele des paeus clemens Ende want hi oetmoedelick begheerde sinte peters benedixie ende vanden paeus ghecroent te werden na maniere der andere goeder coninghen daer om verghingt hem wel in allē punten hij had victori teghen sijn vyandē hi heeft veel statuten ghemaect Mer bij sonderling heefft hi een alte behulpeliken recht ofte wet gheset voer alle gheestelike lude ende geestelike goeden die noch ghemeenlick hiet karolina Ten laetsten sterf hi eñ wert te praghen begrauē

iiij. Karolus. xxxi. jaer.

Omtrent in dese tijt worden ouer al almanien die joden gebernt want si venijn gheworpen haddē in die fonteynen ende putten Als sommige vā hem gheleden hebben.

Talyarandq cardinael van sinte peter ad vincula een deuoet prelaet eñ een vrient alre gheesteliker menschen is vermaert.

vi^m v^c xliij.

Dat gulden jaer wort van Clemens die paeus verleyt van vijftich jaer tot vijftigen om corthcyt des menscheliken leuens dat bonifacius die viij geset had van C tot C jaer

Lemonicensis sat x jaer

·vi· Innocencius.

M CCC xliiij

Alte groten strijt was tusschen philippū coninck van vrancrijck Ende Eduwardum coninck van englant daer gheschiede alsoe groten doot slach dat die zee bij vlaenderen een deel daghen scheen ghever wet te wesen mit bloet

Sinte yuo wt britanien doctoer inden rechten wert ghecanoniziert hij was der armer menschen aduocaet ende voerspraeck.

Int jaer M.ccc xlix opten vij dach van september was te romen ende in veel stedē in jtalien een eert beuinghe so datter sinte pauwels kerck te romen off neder viel ende mit veel ander ghetymmerde husen

Dese innocencius had alle gheestelike luden lieff hij heeft doē tymmerē ī vrancrijck bij sinte Andries tegens Auioen ouer een carthuser cloester Ende heefft der seluer oerden gegheuen veel preuilegien ende wert in dat cloester nae sijn doot begrauen hij was eerst gheheten Stephanus aelberts soen ende was alte gheleerden man inden rechten Itē ī deses paeus jnnocencius andde jaer worden tot Auioen des dijnsdaghes na pijnsteren ghebernt twee minrebroeders om een ketterye ende ander punten daer si mede besmet waren.

¶ Int jaer M. ccc l. was een leesmeister gheheten paulus die seydet dat die maghet maria ontfanghen was in erfsonde Ende voer alle die clerckē ofte gheeste licheit ende voer dat ghemeen volck inder stadt van cracouen viel hij neder ende sterff gheuende die gheest eer dat sermoen wt was. ghelijck alst bescrijft meister henrick van hessen van welcke werck worden ander doctoers seer verueert die op dese materie scriuende waren.

Keysers

¶ Johanna coninghinne van vrancrijck was een alte duechdsame eñ oetmoedighe vrouwe Ende het is wel te ghelouen dat si een heylich mensch ghestoruen is int jaer ons heren M ccc xlix.

¶ Petrus de casa was eerst een generael prior van onser vrouwer broeder oerde hi wort namaels biscop te vasionen ende patriarch van jherusalem hi was een exempel der duechden. een spieghel der leringhen. Die miraculen doer hem ghedaen bewijsen hem mit xpristo te regnieren.

an° mundi

vi^m v^c liij

¶ Sinte brigitta een alte heylighen wedue vten rijck van swauē was in dese tijt Sij had van god veel openbaringen die grote onderwijs gheuen in allen staten der heyligher kercken Sij heeft ghesticht ende begonnen een oerde daer si patronisse of is. hoer hoechtijt houtmen opten xxiij dach van julio.

Paeusen

Anno Xpi

M ccc liiij

¶ Sinte saluatoers oerde diemen gemeenlick hiet sinte brigitten oerde wert op dese tijt ghesticht eñ begonnen welcker reghel onse here god seluer ghemaect heeft.

¶ Omtrent dese tijt waren veel eertbeuinghen in veel plaetzen Ende die stadt vā basel viel alte mael om. mit veel castelen omtrent lxxx. daer omtrent legghende Die menschen woenden in die bosschen als beesten ende en dorsten nijt comen in die steden Oeck waren in dese tijt veel oerloghen pestilencie ende duertijt Dat eertrijc gaf wt eenrehande stinckende wit water dat stercke castelen ende stede om gewor pen heefft Item dit was een seer sondighe tijt Want veel ketterye eñ valsche sectē stonden op Ende die houerdye valscheyt eñ boesheit wort altoes groter ende groter in sinte brigittē eerste boeck int xlv capittel staet ghescreuē na rechte rechtueerdicheit soude die werlt mit recht vergaen want si nv veel quāder is dan bij noes tijden doe si mitten diluuie verghing. Mer die bermhertichheit gods spaert noch die werlt om bede wil der heyligher menschen.

¶ Johannes de rupescissa een minre broeder seyde dat noch veel dinghen souden gheschiedn als van twee antikersten · van destrucci der landen ende ghemeen veruering ende onderwerpinghe der gheestelicheit Ende dat noch alle die werlt soude comen totten gheloue xpristi Noch seyde hi dat veel and dingē deser ghelijck hem gheopenbaert waren van onsen here ihesu xpristo voer die jaren ons heren M. ccc ende lxx · Mer die punten en gheschiede noch en volchden nijt als hij gheseyt had waer om wert hi inder vanghenisse gheworpen daer hi veel screef van toecomendē dinghen Ende ghi sult weten dat van beghinne des kersten gheloues hebben alsulke menschen gheweest die toecomende dinghen wouden voersegghen Mer alle die ghene die een seker tijt wouden voersegghen te gheschieden van die grote ende verborghen dinghen die god die vāder heeft gheset in sijnre macht sijn al bedrogen Eñ daer om en selmen nijt meer ghelouen alsulke openbaringhe ofte voersaghers der toecomenden dinghen ·

¶ Omtrent deser tijt was in hollant in die stede vā delft een deuote vrouwe welcke had die teykenen ende die wonden ons heren ihesu xp̄i in handen eñ in voeten ·

¶ Eclipsis der sonne opten dach van december duerde xvij · vren lanck ·

¶ Omtrent in dese tijt toe lietet die keyser ende verhengdet den Coervorsten dat si toll waghenghelt ende ander scattinghe souden ontfanghen ende eyschen een yghelijck in sijn lant dat den keyser plach toe te behoren Waer of opstont een grote disputatie want sommighe wouden segghen dattet nijt en betaemde die landen also te schatten ende ten been toe off te nemen want sij dan gheen macht en behiel den hoer vyanden te weder staen Sommich ander seyden dattet redelick ende betaemlic was op dat der coervorsten landen nijt swaer en souden belast werden aensiende datter veel princen hoer contrari waren nijt vraghende na hoer gheboden Ende waer om dat dese heren sullen hoer landen meer bescatten dan ander heren hoer ondersaten doē mit dat si nochtans gheen onderstant en doen den ghenen diet van node is eñ diē sij sculdich sijn bij stant te bewijsen hier ō wat vā beyden die beste saeck is · dat oer del beuel ic dient toebehoert Eñ wat hier off die grote poete Eneas gheuoelt heeft machmen lesen heel ende all inder historie van bemen Mer dat weten wij certeynlike · hoe dat dese disputatie · dus off anders concludiert wert dat nochtans die werlt hoer loep nijt off en laet van die gewoentlike onstantaftichheit ende ydelheit want die wijse man seyt datter onder der sonnen loep nijt stantaftich en is Mer al ist der ydelheit onder ghedaen ꝛc̄ ·

¶ Die paeus jnnocencius die vi heeft int sticht van Auioen in nywer derp ghe-
sticht ende fundiert een Carthuser cloester Ende ter bede des keysers heeft hi in-
gheset zwridaghes na beloken paeschen te houden die hoechtijt inder kercken van
die spere ende naghelen ons heren ouer al almanien ende bemen.

Keysers

¶ Die schole ofte vniversiteyt van praghen wort omtrent dese tijt ghemaect ende
wort beghift mit veel priuilegien vanden paeus jnnocencius die vi om sonderlin-
ghe bede wil des keysers karoli.

¶ Eclipsis vander sonnen was int beghinsel vanden meert ende duerde twee vrē
lanck.

¶ Omtrent dese jaren wast alte bijsteren ende arghen tijt En̄ dat volck was oec
seer onstantaftich.

¶ Die Constitucie gheheten in vinea wort int eerste jaer van vrbanus gheopen-
baert teghen die sonde der symonyē te romen bij sinte peters.

an° mundi

vi^m v^c lxiij.

Pausen

·v·
Vrbanus
sat viij jaer

Anno Xpi

M ccc lxiiij

¶ Dese vrbanus was abt van massilien van sinte benedictus oerde doctoer indē
gheesteliken rechten. hi wert ghehouden voer een heylich man hij dede prediken dat
cruys xpristi teghen die turken. Ende ten laetsten wert hij vergheuen ende starff
Tot desen vrbanum was sinte brigitta van xpristo gheseynt om die confirmacie
van hoer regule.

¶ Katherina van senis een maghet
van alte groter heylicheit. Meister Jordanus vander prediker oerde was haer
biechtvāder ende heefft haer leuen bescreuen Sij starf int jaer ons heren M ccc en̄
lxxx. Sij seyde dat vrbanus die vi die rechte paeus was sterckende sijn deel Sij
prophetierde oeck van toecomende twisten Sij had bij hoer sinte katherinam sin-
te brigitten dochter ende meer ander heylighe menschen mannan ende vrouwen.

Veel saken werden ghegheuen vanden gheleerden waer om dat die menschen al so arch ende quaet sijn Ende onder alle is een die meeste saeck dese dat die ouders hoer kijnderen onghedwonghen opvoeden ende laten hem alle hore wille ende ghe-nuechte bedriuen. Want als die dertenheit van quader ghewoenten verwandelt wert in een natuer so en can si hoer nijt scamen noch ontsien Ende si werden herd-neckich totter tijt toe dat si morwe off buuchsom ghemaect worden mit oerloghe mit armoede mit arbeyde of mit ander verdriet. Die gheen die sijn kijnderen nijt en dwinghet hij maect hem selue een ghesele.

Omtrent dese tijt op sinte Nycolaus dach vochten twee ridderen een kemppe in teghenwoerdicheit des coninckx van vrancrijck ende mit meer edel mannen Ende nyement van beyden en wort doot gheslaghen.

In dese tijt wan die Coninck van Englant weder volna al Aquitanien van den coninck van vrancrijck die johannes gheheten was.

Dese gregorius sat viij jaer.

xi. Gregorius

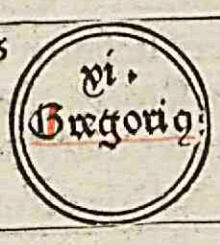

Anno M. ccc lxiij was te lubeck een scholier die vij jaer sliep sonder wacker te werden Eñ daer na dat hi wacker wert leefde hi langhe tijt.

Dese gregorius placht te heten petrus de bello forti Hij was wt dat sticht van lemonicensis. dyaken Cardinael. hi sterff te romen in die vrede gods Ende na hē quam grote tribulacie ende verdriet Als onse here god gheopenbaert had sinte bri gitten datter tribulacie toecomende soude wesen om die sonden der Clercken eñ d gheestelicheit.

Die Alre rijckste stādt van Egipten gheheten Alexandria wert ghewonnen van petro coninck van jherusalem ende van Cypers Ende daer toe was een groot hulper petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeders oerde patri-arch van constantinopel ende des paeus legaet.

Petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeder oerde was biscop te pacten. patriarch van constantinopel. een heerlick doctoer eñ een stout bannier dragher des alre ouerstē coninckx. hij heeft veel victorie ghehadt teghen den onge-louighen ende hi heeft veel boecken ghemaect ende bescreuen hi heeft veel miraculen ghedaen. hi is ghestoruen in dat conincrijck van Cypers in die stādt van fama-gusta opten dertiendach.

Dese wenzelaus was des voerghenoemde karolus soen Ende wert coninck ghecoren doe hi noch een kijnt was bij sijns vaders leuendighe liue Mer wee den lande welcker coninck een kijnt is. hi en was nijt sorchuoudich om sijn rijck te regieren Noch hij en dede nijt goets dat weerdich is te scriuē Want hi was wreet als Nero eñ versloech veel eerliker mannen buten haer scult daer om wert hij nae veel vermaninghe vanden Coervorsten ofgheset. hij besmetede sijn edel jonghe joecht mit groter oncuusheit hij veronnedelde hem seer van die zeeden ende duechden sijns vaders ende leefde totten eynde toe sonder eerbaerheit waer om en wort hij oec nijt mitten keyserlike croen ghecroent Item die vaderlike eerbaerheit ende wijsheit was meer gegaen tot sijnen broeder sigismundum als hier na gheschiet sel werden ꝛc̄.

Keysers

Regnierde xxiiij jaer.

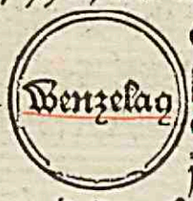

Dese Vrbanus die vi wert paeus ghecoren vanden Cardinalen binnen romen meer wt ontsich der romeynen dan si deden wt hoer selfs vrye wille Ende want dese vrbanus den Cardinalen straftē van hoer lichtueerdicheit daer om worden si toernich ende reysden van Romen tot die stadt fundorum seghende dat dese vrbanus gheen recht ueerdich paeus en was Ende Coren in dat seluer jaer enen anderen teghens vrbanum die gheheten was Robertus de gebennis cardinael der xij Apostolen dien si hieten Clemens die vij. dese Clemens regnierde in vrancrijck xv jaer Ende daer off op stont een grote twist inder heyligher kercke duerende wel xl jaer lanck.

Anº mūdi vm vc lxxiij

Paeusen

Dese vrbanus sat xi jaer.

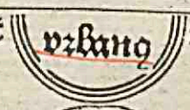

vi

Dese Clemens sat xv jaer

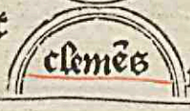

vij

Anno Xpi MCCC lxxiiij

Item dese vrbanus die vi heeft ingheset ende ordiniert die weerdighe hoechtijt van onser lieuer vrouwen visitacien feestelick inder kercken te houden ende oeck te vieren des daghes na der octaue van sinte janss baptisten Ende om dattet ghemeen volck verweckt mocht werden tot deser weerdigher hoechtijt so heeft hi ghegheuē allen den ghenen die inder staet der gracien staen ende tot deser hoechtijt comen mit deuocie horende die ghetijde al die octaue doer. al alsulke oflaten ghelijck vrbanus die iiij ghegheuen heefft vanden heylighe sacramente Ende dit dede dese vrbanus ō dat doer die ghebeden ende ūdienten der glorioser maghet marie die heylighe kerck mocht comen tot eendrachticheit Mer hi en gaff van desen oflaten gheen brieuen daer om bonifacius die ix heeft die hoechtijt confirmiert geuende daer off sijn bullen.

.C. lxxxiiij

Int jaer ons heren M ccc lxxiij gheschiede een wonderlike eñ een ongehoerde plaghe tot Aken te colen ende in veel ander steden bij den Rijn want veel menscen van beyden kunne man ende wijff spronghen al dansende Ende ten laetsten als onsinnighe menschen vielen si neder ter eerden

Itē die Rijn was onghelijc meere eñ groter dan si ghewoentlick plach te wesen

Item Anno M. ccc lxxx gheschiedet in een stede gheheten caluen dat die archibiscop van meydenburch danste mit eenre vrouwe tot midder nacht toe Ende daer brack een balck van die camer so dat hi van daen liep ende brack sijn hals eñ die vrouwe mit hem.

Vincencius de valencea een heylich man vander prediker oerde seer vermaert van veel miraculen dese wert namaels gecanoniziert van kalixtus dē iij int jaer ons heren M cccc lv Item bernhardus was sijn discipel.

Johannes balestarij van onser vrouwen broeder oerde was een doctoer onder ander doctoren in groter glorien seer vermaert Ende blenckende in duechden rustede hi inden here na dien dat hi veel boecken hadde ghemaect.

vi^m v^c lxxxiij

Sinte Andries een prior van onser vrouwē broeder cloester tot florēs wert biscop festilanus hi was van groter heylicheit seer vermaert Eñ ten laetsten nae grote wercken der duechden sterf hi ende rustede inden here Sijn lichaem wort veruoert tot florens daer veel miraculen gheschieden.

M ccc lxxxiiij

Die xxij twist inder heyligher kercke was veel argher ende subtijlre dan enich ander daer voer off ghescreuen staet Sij was also commerlick ghestelt soe dat die alre gheleerste mannen ende die oeck van groter consiencien waren nijt en wisten te onderscheyden. wien datmen van beyden soude houden voer een rechtueerdighe paeus Ende duerde bij na xl. jaer lang tottet consilium van constancien in welcke die paeus martinus die vijfte ghecoren wert Ende men wist in xxxix jaer nijt wie dat die waerachtighe paeus was tot die jaren ons heren M cccc xvij dit gheschiede aldus yammerlic mit grote scandalizacie onder die gheestelicheit ende tot grote periculen der zielen om grote ongheloue kettery. ende ander ghebreeclicheden die doe begonsten wt te spruyten. wanter inder heyligher kerckē teghens den ribellen gheen disciplijn en was Sommich segghen dat dese twist began int jaer ons heren M. ccc lxxviij.

Bartoldus ende baldus dese twee waren omtrent in dese tijt vermaert die meeste legisten dat sijn meisters inden weerliken rechten.

Meister gherit die groot was in dese tijt in constē ende in groter heylicheit seer vermaert hi stichtede tot deuenter dat fraterhuus ende hi heeft veel bescreuen.

Meister jan Rijsbroch een deuoet eñ verlicht man heefft veel dinghen in duutscher tael bescreuen.

Heinricus oyta een vermaert doctoer inder godheit Ende Heinricus de hassia oeck een doctoer inder godheit dese twee waren te vyennen ůmaert Als twee grote lichten der werlt.

Keysers

Franseiscus martini was in sijn tijt een cyraet ende een sonderling licht der doctoren inder godheit hi heefft ter eren onser lieuer vrouwe patronisse der Carmeliten ghescreuē een boeck vander heyligher ontfanghenisse des onbeulecte moeder gods ende maghet marie.

Na dat die paeus vrbanus die vi ghestoruen was te romen wert een ander in sijn stede weder paeus ghecoren ende hiet eerst petrus de thomacellis Eñ wert hier ghenoemt bonifacius die ix Eñ die twist wert continueert eñ veruolcht ꝛc̄.

an° mundi

vi^m v^c xciij

dese sat xv jaer bonifa: ciꝰ ix.

Paeusen

dese sat xxij. jaer Bene: dictꝰ xiij

Int jaer ons heren M ccc xcij began die vniuersiteyt van erfforden Ende wert confirmiert van bonifacio die ix.

Anno Xpi

M iij^c xciiij

Dese benedictus wert paeus ghecoren tot Auioen in des paeus Clemens stede Hij was eerst gheheten petrus de luna. hi leeffde tottet consilium van constans Eñ hij en woude oeck doe nijt ghehoersam wesen Mer hi bleeff altijt ůhart Ten laetsten doe hi soude steruen int Rijck van Arragonien ghebode hi sijn Cardinalen dat si ter stont na sijn doot souden ī sijn stede enen ādeeren paeus kiesen dat si volbrochten Ende coren aldaer een die gheheten wert Clemens die viij Ende verhoeuen hē als een afgod Mer si en vorderde nijt.

Want dese tijt seer periculoess was ende die gheestelicheit in groter twistē stont so heeft die duuel sijn tijt verwacht Ende heeft verweckt. die ketterye johannis wijkleeff in Englant Ende johannes huus in bemen Ende jheronimi in praghen dese hebben onder ghedaente van oetmoedicheit alte veel quaets ghedaen. want sij te mael seer arbeyden om die staet der heyligher kercken te verdestrueren Mer int consilium van constans worden johannes huus ende jheronimus verbernt die johannes wykleeff discipulen waren die een. eē jaer voer den anderen eñ alle beyde na beloep op enen dach.

Drierley manier eñ loep der tijden werter gheuonden die hem in een wonderli-
ke ordinancie verandert Ende daer na regiert hem alle die staet eñ conditie deser
werlt Die eerste is die loep der oueruloeydicheyt Die anderde ꝺ behoeflicheyt Eñ
die derde staet in maticheyt Item als die oueruloydicheyt der tijtliker dinghen ye
ment toelacht so sijn die menschen wel ghemoet eñ seer vrolick. si begrijpen dan gro
te dinghen te doen. si opvoeden hoer kinderen in groter dertenheyt eñ begherense tot
groter staet te brenghen. dan so comen si tot houerdye eñ vermetelheyt daer lichtelic
veel tijts twist eñ parthie of coemt Mer als niement gheleert en heeft die een den
anderen te wijken dan ter tijt toe datmen ouermits striden weder coemt tot armoe
de so coemtmen inder staet der behoeflicheyt. want alsmen arme ende behoeflick ghe
worden is so leertmen wijsheyt eñ mit verdriet ondervijntmen datmen alle begheer
licheyt laten moet eñ arbeyden alleen om noottruft te vercrighen Ende als dan so
leertmen voert in maticheyt eñ in sorchuoudicheyt Mer want die maticheyt we-
der in brenghet rijckdomme so wert oeck dan des menschen hert weder opgheblasen
tot houerdye eñ moet oeck wanderen in die ommeloep der ewigher onstantaftich-
heyt wantet een ghemeen spraeck is. dat rijckdomme maect houerdye eñ groother-
ticheyt Groothertichеyt maect oerloghe eñ strijden. strijden inbrenghen armoede. ar
moede maect maticheyt. maticheyt rijckdomme. eñ rijckdomme weder grootmoe-
dicheyt ꝛc̄. dit ist dat dauid seyt inden psalm dat die bose menschen wanderen in
een ommeganck.

Int jaer ons heren M ccc xcix waren in ytalien vergādert wel lxx^{m} menschen
welcker vergādering gheheten wert die grande of die grote conpany Onder desen
waren veel greuen eñ banreheren Si ginghen ghecleet mit witten clederen eñ si straf-
ten seer die sonden der menschen Ende wanter die pestilencie in die landen starclic
regnierde daer om louede si enen yghelick die tot hoer gheselscap wouden comen dat
si vander pestilencien souden vry wesen.

Int jaer M ccc xcviij began dat carthuser cloester in arnsboke.

In dit seluer jaer wert ghesticht dat cloester in rostok.

In dese tijt maecte keyser wenzelaus die greef van meylanen een hertoech Eñ
int jaer M ccc xcix wert die keyser wenzelaus of gheset om sijn traecheyt eñ on-
scicklike leuen Ende rupertus hertoch van beyeren eñ palensgraef vanden rijn wert
keyser ghecoren.

Dese rupertus ofte robertus was hertoch van beyeren ende palens graeff opten rijn Hi wert keyser doe wenzelaus of gheset wort. hi was een rechtueerdich ende een goet kersten man. want Aristotiles seyt int viij boeck ethicorum dattet gheen coninck en is die in allen duechden gheen excellenci en doot Ende salomon in prouerbijs int xx capittel seyt dat bermharticheyt en̄ waerachticheyt bewaren den coninck. Item dese keyser wert ghecroent van bonifacio die ix Item hi quam mit een groot schaer volcs in ytalien teghens johannem hertoch galiase Mer hi keerde weder lidende grote scaey Ende hi is weerdich gheacht en̄ gheuonden als dat hi voer die rechtueerdicheyt soude liden en̄ tribulacie hebben.

Keysers — regnierde ix jaer. — Rupertus of Robertus

Petrus de Elyaco een groot doctoer inder godheyt Ende johannes gerson sijn discipel was oeck te parijs een vermaert doctoer ind godheyt. dese twee hebben veel profijtlike en̄ salichlike dinghen ghescreuen.

an° mūdi — vi^m vi^c iij

Paeusen — jnnocē cius sat ij jaer — vij — gregorius sat xij jaer — xij

Anno xp̄i — M iiij^c iiij

Dese jnnocencius wert te romē paeus ghecoren in bonifacius stede. hi hiet eerst Cosmarus van perusien. hi sat ij jaer.

In dese tijt quam ladislaus coninck van apulien te romen ond een ghedaente vā vrien scap Mer hi beweerdent volc tegēs den paeus En̄ inden oploep worden daer xi romeynen vāden meesten die den paeus gunstich waren verslaghen. waer om ruumde die paeus ende toech te viterbien ter tijt toe dat si den paeus begheerden mit groter eeren wed te hebben.

Dese gregorius wert paeus gecoren in jnnocencius stede. hi hiet eerst angelus de corarijs. hi wert in sijn iiij jaer int consilium vā pijsen of gheset.

Anno M iiij^c vij wert ludowicus hertoech van oerliens des conincs broeder van vrancrijck bedriechlick verslaghen te parijs dat een oersaeck was van ontallike veel quaets.

Anno M cccc viij openbaerde een comect en̄ thans daer na verloren die van ludyck inden strijt wel xl dusent menschen teghens johan die elect te ludyck was.

Item die heren gheheten pruthenistreden teghens den coninck van polen ende si worden verslagen tot xl dusent menschen toe.

Dese sygismundus was coninck van vngarien een alten kersten eñ oetmoedi-
ghen man. hi was also deuoet eñ goet van leuen dat hi na sommigher luden menin-
ghe mit recht soude hebben gheweest ghecanoniziert. hi heeft die heylighe kercke die
in groot liden eñ tribulacie eñ die volna mistroestich gheworden was te hulp gheco
men mit sijn wonderlike cloecheyt eñ wijsheyt Eñ
om die heylighe kerck te brenghen tot eendrachtic-
heyt so en heeft hi hē seluē noch vrienden noch goet
nijt ghespaert. hi had ix strijden teghens den turken
daer hi altijt victori of had. Item alle die loeflike
eñ prijslicke punten die ghescreuen sijn van die keysers Constantino Theodosio
Karolo Ottone eñ vanden anderen goeden keyseren die machmen oeck sekerlick
desen sygismundo toe scriuen. Item hi wert keyser ghecoren int jaer ons heren M
cccc ix na dien dat hi in vngarien xxiij jaer regniert had. hi wert ghecroent van-
den paeus Eugenio die iiij.

sygis-
mundꝰ ka
rolus.

regnirde xxvij jaer
soen eñ wenzelaus
broeder.

vi^m vi^c xiij

dese alexand wert
paeus ghecoren int
consiliū van pijsen
hi hiet eerst petrus
de candida eñ was een minrebroeder.

alexād
v

Grieck
sat een jaer.

xxiij
johannes.

sat iiij jaer.

M iiij xiiij

Omtrent dese tijt wert te pijsen een
consilium ghehouden om te maken een-
drachticheyt ind heyliger kercken. mer
leyd dat een quaet wort den anderen toe
ghevoecht eñ die een twist wert totten
anderen ghedaen wāt twee paeusen als
gregoriꝰ die xij eñ benedictus die xiij
worden ofgheset Eñ daer wert wed een
and ghecoren hiet petrus de candida eñ
wort ghenoemt alexander die vijfte. de
se was vander minrebroed oerden een
groot subtijl doctoer inder godheyt. hi
sat een jaer mit die ander twee die ofgheset waren
Ende aldus warender in dese tijt drie paeusen.

Dese johannes plach te hieten baltha
sar de coxa eñ wert paeus na alexander
Hi begonste wel te doen om eendrachtic
heyt der heyligher kercken want int con
silium vā constans boet hi sijn paeusdom
ouer te geuen Mer namaels wert hi ar
gher eñ is heymelick voeruluchtich ghe-
worden Nochtans en heeft hem dat nijt
gheholpen. hi wert gheuangen eñ doe liet
hi of mit bedwanck Eñ hi wert wed car
dinael ghemaect Ten laetsten starf hi eñ
wert begrauen te florens.

Int jaer ons heren M cccc xvi was dat grote consilium te constans daer dat kersten gheloue is weder op ghestaen dat langhe eñ veel jaren ghewagghelt had. al daer wert die twist die xl jaer ghestaen had ned gheleyt. daer sijn sommighe onghe-loue eñ kettery ghedoemt eñ verdoruen Eñ die twee capiteynen d onghelouen als johannes hus eñ jheronimus worden ghebernt Item daer worden veel goed pun-ten ingheset Item dat seluer consilium heeft oeck ghedeterminiert eñ ghesloten dat

Keysers

tet consilium wittelick eñ deghelick vergadt bewijsende of representierende die ghe-meen heylighe kercke heeft sijn macht van xpristo sond enich middel Eñ alle staet oeck die paeuslike staet is den seluen consilium seuldich gehoersam te wesen in dien punten welcke dat dienen tot ghemeen vordering der heyligher kercken. als ĩ pun-ten des gheloues eñ die daer an draghende sijn Item het is oeck int seluer consiliũ gheordiniert dat voert an tot alle x jaren eens soude gehouden werden een ghemeen consilium Item in dit consilium waren seluer tegenwoerdich die paeus johannes die xxiij mit sijn cardinalen Eñ die keyser van romen sygismundus mit veel prin-cen. eñ het duerde iij jaer eñ vij weken Men leset datter in dit consilium te samen

an° mũdi

waren op een tijt xxx^{m} ix^{c} eñ xl personen ꝛc. vi^{m} vi^{c} xxiij

Paeusen

v martinus

Romeyn
sat xiiij jaer
hi hiet eerst otto de columna

Anno xpi

M iiij^{c} xxiiij

Dese Martinus wert paeus ghecoren int consilium van constans Eñ alle die ander die paeus wouden wesen daer twiste tusschen was worden of gheset Eñ also is in die heylige kercke die eendrachticheyt wed gecomen die langhe begheert was eñ die oeck van node was om die heylighe kercke te beschermen Dese Martinus was een alten machtighen rijken paeus ende een groot rechtueerdich man. hi hielt die openbaer straten veylich eñ vry van quaden menschen. hi dede veel ongeloue eñ kettery te nijt. hi heeft veel goets ghedaen daer hem seer toe gheholpen heeft die edel prince eñ keyser seghemunt Item hi had vergadt veel gheles eñ schat om dat hey-lich lant wed te winnen Mer dat en hadde gheen voertganck want hi mitten doot voercomen wert Eñ corts voer sijn doot dede hi vergaderen dat consilium te basel Hi starf int jaer M cccc xxxi opten lesten dach van februario.

Michael van ayguanis gheboren van bononien. dese was een grote glorie eñ eer der stadt van bononien eñ der oerden van onse vrouwen broeds. hi was een groot licht d gheheel kerstenheyt. eñ na dat hi veel boeken ghemaect had is hi ghestoruen.

¶ Vranckrijck dat voermaels in sijn bloyen ende in groter eren gheweest is wert nv in dese tijt mit grote tribulaci eñ liden seer ghequelt nader maniere dat alle tijtli ke dinghen wandelbaer sijn Item wetet dat veel fransoysen seer yammerlike ver- slaghen sijn buten hoer lant. als in turkyen wāt si nijt en wouden volghen den raet des keysers sygismundi daer om wort die hertoch van bourgoengen gheuanghen eñ die ander worden doot gheslaghen.

¶ Item dat alre schoenste coninckrijck van vranckrijck wert yammerlick eñ bo uen maten verdoruen van heynrick coninck van enghelant die oeck sijn weeldighe daghen nijt en conste gheliden ofte draghen mit ruste eñ mit vrede Mer als hi ander luden seer ghequelt eñ ghepijnt heeft mit groten schade eñ laste sijnre ondersaten is hi seluer gheuallen in een alten quāden siecte eñ heeft also sijn leuen yammerlike ghe eyndet.

¶ Item hertoch jan van bourgoengen heeft oeck dat coninckrijck van vranck- rijck seer verdoruen Ende hi wert namaels daer seluer doot gheslagen dat een oer saeck was van veel toecomende quaets Ten laetsten die Cardinael vant heylich cruys vander carthuser oerde heeft een vrede eñ een versoeninghe ghemaect welcke die bourgoensche hebben ghehouden Mer die enghelschen en wouden die vrede nijt houden.

¶ Item johan van bourgoengen wert wredelick doot gheslaghen in teghenwoer- dicheyt des coninckx van vranckrijck Nochtans wast bestant tusschen die twee heren want si hadden beyde dat sacrament daer op ghelijck ontfanghen Eñ langhe tijt hier na isser alte veel quaets of ghecomen eñ ghevolcht.

¶ Omtrent dese tijt warender twee menschen als een man eñ een vrouwe die mit ontamelike eñ dwase liefte beuanghen waren Ende doe si na hoer begheerte bi mal canderen nijt en consten comen sijn si gheslaghen mit een verueerlike siecte in teghen woerdicheyt des keysers sygismundi. also dat die vrouwe rechteuoert starf Ende die man en conste nauwe ghenesen. hier wt machmen mercken hoe quaet dattet is dwase ontamelike lieft te hebben eñ hoe seer dattet te scuwen staet.

¶ Int jaer ons heren M cccc xix wert sundiert die vniuersiteyt van rostwijck.

¶ Int jaer M cccc xxviij wasser een maghet vā xiiij jaren gheheten johanna wt dat greefscap van loreynen die den Coninck van vranckrijck karolum delphi- num seer behulpelick was teghens sinen vyanden Si had drie strijden teghens die enghelsche ghewonnen. si brocht dat rijck weder aen den coninck. si plach die bam- nier mit hoer selfs hant te draghen.

Keysers

¶ Dat coninckrijck van bemen wert seer verdestrueert vanden keyser sygismundo eñ van ander heren eñ vorsten wt almanien om d ongheloue vanden hussen Eñ die paeus dede prediken dat cruys teghens hoer als teghens den onghelouigen Eñ in des keysers sygismundus xviij jaer quam die hertoech van oestenrijck mitten vngaers teghens die hussen Eñ doe werter bi ween meer dan xiiij dusent verslaghen daer bleef dat onghelouighe volck van hussen Ende die te lijf ghebleuen waren begheerden noch veel quaets te doen ꝛc̃.

¶ Omtrent dese tijt sijn inden hemel ghesien drie sonnen Ende corts daer na coemt in die heylighe kerck drierehande regiment ofte hoeft dat is te weten dat Eugenius paeus voerdent een regiment Eñ dat consilium was dat ander hoeft Eñ dat derde hoeft waren sommich ander die den paeus eugenium nijt en hielden voer een ouerste noch si en hielden oeck van dat consilium nijt Eñ veel dinghen worden hier off gheseyt ꝛc̃.

an° mūdi

Paeusen

Dese sat xvij jaer

iiij eugenius.

Dese Eugenius was eerst cardinael senensis. hi plach te hieten gabriel van veneetgen Ende wert paeus opten iiij dach in martio na dat martinus opten lesten dach februarij ghestoruen was anno M cccc xxxi.

Anno xp̄i

¶ Dese Eugenius wort na paeus martinus doot te romen eendrachtelick paeus ghecoren Ende hi wert sonder enich twiuel voer paeus ghehouden Mer leyder hi wert corts daer na wt romen verdreuen also dat hi int jaer M cccc xxxiiij heymelick vliede vter stādt eñ quam te sceep tot florens sonder enich goet mede te nemen daer na began dat consilium te basel daer hi verdaecht wert mer hi en comparierde noch en quam daer nijt. waer om wert hi daer of gheset vant paeuscap eñ si coren enen anderen als Amodeum hertoch van sauoyen tot een paeus dien si hieten felix die vijfte Mer eugenius en vraechden hier nijt na waer om op stont wed ind heyligher kercke een twist durende tot eugenius doot toe Item Eugenius vrienden eñ die hem gonstich waren seyden van hem veel goeder eñ loefliker punten Ende die hem contrari waren seyden hem ouer veel lelike quāder punten alsmen in alsulken saken pleghet te doen Mer wat wilmen hier of segghen. eer dat hi paeus wert was hi een man van goeder famen eenlick van leuen eñ stādich inder cellen Ende wat hi namaels dede beuele ic god te ondersoeken Item hi heeft die stādt van romen namaels weder in ghewonnen mit hulp der venecianen eñ creech weder grote ghehoersamheyt.

¶ Dat Consilium van basel wert omtrent dese tijt gehouden daer veel goed punten ingheset eñ gheordiniert sijn om te reformieren eñ te vernywen dat hoeft eñ ander leden der heyligher kercken Dit consilium had een gloriose goet beghinsel. mer een oetmoedich eñ een cranck eynde dat vol drucks eñ lidens was om der twisten wil. aldus wondlick is dat rat der auentueren Want dat consilium van constans behielde die macht eñ bouenhant teghens iij paeusen die ofgheset worden van dat consilium Eñ die iiij werter ingheset Nochtans hadde dat consilium vā constans grote wederstoet eñ het en was van ghenen paeus confirmiert Mer dit consilium van basel aldus vergādert was vanden paeus ende van ander prelaten gheconfirmiert. eñ dit en was nijt machtich te brenghen enen paeus tot des consiliums opset eñ ordinancie Mer die voertganck van desen consilium van basel wort benomen eñ ghehindert alleen van enen man. Int Consilium van constans was een cranck beghinsel Mer een glorioess goet eynde Mer int consilium van basel was een glorioess goet beghinsel eñ een cranck eynde.

vi^m vi^c xxxiij

Eugenius wert ofgheset int jaer ons heren M cccc xxxix opten x dach in julio Ende hier op stont die xxiij twist ind heyligher kercken durende tot die jaren M cccc xlviij.

v
Felix.

hertoch vā sauoyen ende sat ix jaer.

M iiij^c xxxiiij

¶ Dese felix wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc ende xxxix opten xvij dach in nouembri. Hi hiet eerst Amodeum eñ was hertoch van sauoyen een out eñ een deuoet prince. hi leefde soe lang dat hi sach sijns kinders kinderen Ende want hi een goet heylich leuen leyde wort hi van dat consilium van basel paeus ghecoren Ende Eugenius wort ofgheset Eñ dese paeus Felix en hadde nijt veel luden die hem ghehoersam waren want daer op stonde die derde parthie van sommighen die gheen van beyden dat is die noch Eugenium noch desen Felix wouden voer een paeus houden Ten laetsten doe Eugenius doot was eñ begrauen: quam dese Felix eñ gaf sijn recht ouer Nycolao om eendrachticheyt te maken inder heyligher kercken Eñ hi is doe gheworden cardinael van sabinen eñ legaet van vranckrijck Eñ doe lieten of die gheen die noch Eugenium noch Felix wouden voer een paeus houden.

¶ Int jaer ons heren M cccc xxxiiij wast alten groten wijndt ꝛc.

Dese Albertus was hertoech van oestenrijck. hi had des keysers sygismundꝰ dochter tot eenre huusvrouwe Eñ daer om wert dese albertus aenghenomen voer een coninc vā bemen eñ vā vngarien om die dochter wille wāt die keyser sygismūdus gheen and erffghenaem after en liet dan alleen die dochter Dese albertus wert ghecoren tot een keyser van Almanien Mer corts daer na wert hi vergeuē eñ starff. sommighe segghen dat hi starf aen dat buyckeuel Hi was een alten duechdeliken man eñ alsoe goedertieren dat alle dat volck seyde dat die werlt alsulcken heer eñ prince nijt weerdich en was. hi regnierde mer een jaer Eñ int anderde jaer starf hi eñ wert begrauen bi sinen swagher sygismundum Eñ hi liet after sijn wijf mit vruchte die na hoer manss doot baerde enen jonghen soen die ghenoemt wert ladislaus eñ wert namaels coninck van vngarien eñ van bemen Eñ in sijn xviij jaer wert hi oeck vergheuen eñ starf int jaer M cccc lviij. Item Albertus liet oeck twee dochteren after.

Keysers

albertus een jaer.

wert gecorē te vrācvoert int jaer M cccc xxxviij optē xviij dach ī martio

anº mūdi

Anno M cccc xxxviij na dat sygismundꝰ die een peerle was alre princen ghestoruen eñ begrauen was in vngarien in die stādt Alba Doe wert sijn swagher albertus binnē vi maenden ghemaect coninc vā vngarien eñ van bemen eñ daer na keyser. mer leyd ghelijck dat hi schielick verheuen wert so vergin hi oeck wed ꝛc̄.

Paeusen

Anno xp̄i

Die xxiij twist inder heyligher kerken was tusschen Eugenium eñ Felix ende duerde xvi jaer lang. Die saeck waer om dat si twistende. was seer vreemt ende voer dese tijt nye ghehoert. want dat consilium van basel heeft of gheset eugenium die voer die tijt alleen paeus ghecoren was om dat hi nijt en hielde die ordinancien welcke die ghemaect waren int consilium van constans ghelijck alsmen seyde. noch hi en was dat consilium van basel nijt ghehoersam want hi seyde eñ meende dattet consilium soude hem onderdanich wesen Eñ daer of is ghecomen grote twist eñ disputacie onder die gheleerde mannen Die een segghen dattet consilium is bouen den paeus Die ander spreken contrari ende segghen dat die paeus is bouen dat consilium Ende dit en is noch nijt volcomelike ghedeterminiert want die rechten eñ die doctoers en sijn hier of noch nijt concordiert ende verenicht Mer god die bouen al is ghebenedijt moet gheuen sijn vrede altoes in die heylighe kercke welcke al tijt sijn bruyt is ꝛc̄.

Dese Fredericus was hertoech van oestenrijck Eñ wert keyser ghecoren in die vasten doe hi omtrent xxvi jaer out was int jaer ons heren M cccc ende xl. hi regniert tot noch toe wãt dat jaer M cccc lxxix is dat xxxix jaer sijns rijcks Mer hi beyde langhe tijt eer dat hi vanden paeus ghecroent wert om der twiste eñ tweedrachts wille Mer doe die eendrachticheyt was in die heylighe kercke wert hi mit groter eeren eñ mitten keyserliken croen binnen der stadt vã romen ghecroent vanden paeus Nycolaus die vijfte. Hi nam tot eenre huusvrouwen des coninckx dochter van poertegael. Ende int jaer ons heren M cccc lxxi dede hi bi een vergãderen veel princen eñ vorsten tot Ratispona om der ouervallinghe eñ last vanden turken Ende daer proponierde hi ende seydet openbaer dattet kerstenrijck waer wel hondert milen gheminret binnen xx jaren eñ hi vermaenden den heren dat si hoer souden bereyden om den turken te wederstaen.

regniert. iij fredericus

vi^m v^c xliij

Lidwit een alte heylighen maghet was in dese tijt in hollant seer vermaert. dese heeft gheleden alte grote wonderlike siecte in al hoer lichaem als hoer naem bewijst Si wort van god den heer gheseynt doer vuer eñ water eñ daer na ghebrocht tot een ghenoechlike plaetze.

M iiij^c xliiij

Int jaer ons heren M cccc xliiij wert die coninck van polen eñ die eerweerdighe cardinael julianus gheuanghen vanden turken Ende die turck tractierdense seer qualiken want hi onthoefden die coninck eñ dede dat hoeft voeren doert lant van turkyen tot groter oneer eñ schaffiericheyt vanden kersten Ende van dit verraet en wiltmen die venetianen nijt of ontsculdighen.

Int jaer M cccc xlv Xpristoforus coninck van denen of dacien nam tot eenre huusvrouwe des marcgraefs van brandenborchs johannis dochter.

Item in dat seluer jaer gheschiedet in een dorp bi zegheberch dat seer wonderlike hondert eñ lxxx menschen versmoerden daer si vergãdert waren tot een bruloft eñ saten in groter werscap eñ vruechden.

Item die groetmoedighe prince otto hertoech van bruynswijck eñ van lunenborch starff omtrent in dese tijt seer schieliken.

Die keyserlike stadt van constantinopel wort ghewonnen vanden onghelouighen turcken Ende wort verraden eñ gheleuert van enen man van januen Eñ die turck heeft den verrader van januen coninck ghemaect opten derden dach ghelijck als hi hem gheloeft hadde Mer opten vierden dach dede hi hem onthoefden Doe ghe schiede ĩ kerstenrijck grote bescreydinghe ellende eñ laste Veel kersten worden daer ghedoot eñ veel werter vercoft Die turck dede onthoefden dat dode lichaem des keysers van constantinopel ꝛc. Ende dat kersten gheloue was bi na in grieken te nijt ghegaen Dese strijt gheschiede int jaer ons heren M cccc liij Die turk bestrede die stadt van constantinopel alle daghe driewerf Hi had so te lande so te water tsamen vergadert meer dan driehondt dusent menschen tot lxvi daghe lang eer hi sijn wille daer of vercreech Die keyser eñ die patriarch mitten kersten mannẽ worden als beesten verslagen. die vrouwen mitten maechden worden verdruct opten xviij dach in martio.

Keysers

an⁹ mũdi

Paeusen

v Nycolaus

Dese nycolaus was gheboren van januen Ende wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc xlvij Hi sat viij jaer eñ starf int jaer ons heren M cccc lv.

Anno xp̃i

In des keysers fredericus viij jaer dat is dat jaer ons heren M cccc xlvij na dat Eugenius opten xxij dach in februario ghestoruen was die xv jaer gheseten had eñ vant consilium van basel seer veruolcht wort. doe wert binnen der stadt vã romen dese Nycolaus paeus ghecoren in Eugenius stede. noch staende die twist of te scisma inder heyligher kercken. dese nycolaus creech grote ghehoersamheyt ouer all. also dat alle man verwonderde dat al sulcken slechten man van gheboerten also mochte die ouer hant houden teghens den hertoch van sauoyen die volnae maech ofte swagher was mit allen princen eñ vorsten in kerstenheyt daer hi heel of ghelaten was Mer corts in dat anderde jaer nycolai is die eendrachticheyt ghecomen. want Felix heeft gheweken eñ sijn recht ouer ghegheuen. wãt het heeft god den heer ghelieft sinen naem te glorificieren eñ te kundighen doer die verworpen eñ oetmoedighe des werlts Dese nycolaus was doctoer inder godheyt. ende in allen dinghen werclick. groot eñ subtijl van begrippe. hi heeft veel veruallen tymmeraetsi ũmaect hi heeft een grote muere doen maken om dat pallaes te romen Ende hi heeft seer verbetert der stadt mueren van romen om vrese vanden turcken.

¶ Ludowicus biscop van arelaten eñ cardinael starf omtrent in dese tijt. hi was een man van heylighen leuen ende van groter lijdsamheyt. hi dede veel miraculen. hi was een principael columme int consilium van basel daer hi langhe wijl die presi: dent was.

¶ Dat gulden jaer wort mit groter deuotien ghehouden ouer al kerstenheyt ende dat volck is te romen gecomen mit grote scharen doemen screef M cccc. l. die paeus nycolaus seynde een rose die hi ghebenedijt hadde opten sonnendach van half vas: ten diemen den roes dach hiet den edellen prince eñ lantgraue van hessen wāt hi een man was mit veel duechden gheciert Hi was dat seste litt ofcomende van sinte ely zabeth Dit gulden jaer was int iiij jaer des paeus nycolai.

¶ Die constenaers ghemeenlick in allen consten sijn in corten tijden seer schielike veel subtijlre gheworden dan si pleghen te wesen Eñ die boeck printers worden seer vermenicht in allen landen.

vi^m vi^c liij

¶ Die paens nycolaus wort binnen een jaer biscop van bononien cardinael ende paeus des smanendaghes opten vi dach in martio Ende opten xix dach vander sel uer maent wert hi ghecroent. hi dede maken een nywe munt ende sloech goet pay: ment swaer van ghewicht.

M cccc liiij

¶ Sinte bernhardinus een minrebroeder Dese heeft eerst begonnen die reformaci vander minrebroeder oerde. hi is omtrent dese tijt gestoruen doende veel miraculen hi wort int gulden jaer ghecanoziert. sijn hoechtijt houtmen inder kercken opten xxij dach in mey.

¶ Johannes van capestrano oeck een minrebroeder was sinte bernhardinus dis cipel. dese was ter stont na bernhardinus een hoeft eñ een ouerste vander reforma: cien. hi dede oeck veel miraculen. hi starf doemen screef M cccc eñ lvi na dien dat hi grote victorie vercreghen had teghens den turken.

¶ Tot veel plaetzen worden die cloesteren eñ die gheoerde luden seer gereformiert tot een beter eñ goede leuen Ende het is te weten datmen leset ende vijnt bescreuen dat die reformacien voermaels dick gheschiet sijn Mer becant en isser gheen alsoe ghebleuen want si in langheyt der tijden weder tot hoer oude staet ghecomen sijn eñ dat na dien dat die vāders der reformacien ghestoruen sijn.

Omtrent die jaren ons heren M cccc lvij hebben die kijnderen gheheten Sinte michiels kinderen ghetoghen ende ghereyst om pelgrimaet sie te doen tot sinte michiel mit groter neerstichept ouer die zee ende ouer langhe grote weghen Ende veel luden waren beducht ende meenden dat die kind daer toe beruert waren vaden hosen gheest Mer het en duerde nijt langhe wantet den kinderen heeft verdroten die langhe ende sware wech want si groten hongher ende commer leden onder weghen.

Keysers

Item int jaer hier te vozen was in napels also groten eertbeuinghe datter wel wl duisent menschen verdzuen.

Omtrent dese tijt waren veel oerloghen langhe tijt duerende in veel landen. als in westphalen. in pruyssen. in vlaenderen. in enghelant. bi ende omtrent romen. in swauen. te mens. ende sonderling in enghelant gheschiede grote doetslaghen ende strijden Daer na doemen screef M cccc ende lxi wert die stadt van mens ghewonnen.

an° mūdi

In des keysers fredericus xvi jaer dat ist jaer ons heren M cccc lv starf die paeus nycolaus die vijfte op onser vrouwen auont annunciacio.

Paeusen

iij Calixtus

Cathalaen sat iij jaer vijf maent.

Anno ppi

Dese calixtus was een man van lxxxv jaren de hi paeus ghecozen wert ende ter stont na dien dat hi paeus was wert hi siecke ende daer om en conste hi nijt volbzenghen die grote dinghen welcke hi voerghenomen ende op gheset had te ghen die turcksten wantet hem benomen wert van ouderdom ende ten laetsten vander doet. hi wert ghecozen int jaer ons heren M cccc lv Ende starf int jaer van lviij in julio op sinte sixtus dach in welcken dach hi insettede die hoechtijt der transfiguracien ons heren des jaers te vozen.

Sinte katherina van semis wert ghecanoniziert vanden paeus calixtus die iij omtrent die jaren ons heren M cccc lvi.

¶ Die kersten hebben ouermits mirakel van god victorie ghehat teghen den groten turck in vngarien ouer die danubium Die turck heeft veel volcks verloren eñ is scandelike voeruluchtich geworden wesende verueert vanden vyanden Nochtans en wort hi van niement veruolcht Alleen die macht gods heeft hem verueert Dit gheschiede int jaer ons heren M cccc lxvi op sinte sixtus dach Eñ daer worden op dese tijt in vngarien meer dan hondert dusent turcken verslaghen Sinte johannes van capestrano was daer teghenwoerdich een minrebroeder eñ was sinte bernhardinus discipel Dese toenden daer den kersten een crucifixe roepende mit luder stemmen O here ihesu Waer sijn nv dijn oude bermhertichedeñ Coemt nv dijn volcke te hulp Eñ also roepende gaff hi den versaechden kersten volck moet om stoutelicke eñ vromelick te veruolghen den onghelouighen turken. daer wert grote wraeck ghedaen Die turken seyden dat also veel ontallike ghewapent volcks hem veruolchde dat si van verueernisse nauwelick en dorsten afterwerts omme sien Ende daer om worden si voeruluchtich eñ hebben al hoer dinghen after ghelaten Die ghewapende welcke si saghen waren die heylighe enghellen Eñ om god den heer te dancken eñ te louen vã die grote victori so heeft

vi^m vi^c lxiij

die paeus Calixtus die iij ordiniert eñ ingeset die hoechtijt vã der transfiguracien ons heren ihesu xpristi dat is die ouerformin ghe die geschiede opten berch vã thabor in tegenwoerdicheyt sinte janss sinte peter eñ sint jacob. eñ dese hoechtijt ordinierde hi op sinte sixtus dach.

ij
Pius.

wt tuscien vander seyn
sat vi jaer

M iiij^c lxiiij

¶ Dese pius wert paeus ghecorẽ int jaer ons heren M cccc lviij. hi plach eerst te heten eneas eñ was een wel sprekende man een groot oratoer ende een groot poete. hi was oeck eerst des keysers ambasiaet Eñ int consilium van basel maecte hi een suuerlick tractaet voer die rechten eñ autoriteyt des keysers. hi begheerde eñ ordinierde een reyss eñ passagie teghens die turcken int jaer ons heren M cccc lxiiij Eñ doe hi tot anchonam quam eñ hi nijt en vernam die princen eñ vorsten die hem gheloeft hadden bijstant te doen daer om wert hi sieck wt droefnisse eñ reysde wed om te romen Eñ doe veel volcks wt almanien quamen te romen om sijn opset mede te volbrenghen so gaff hi hoer die benedixie eñ seyndese weder om thuus want des volcks nijt ghenoech en was Ende corts daer na starff hi int jaer M cccc lxiiij opten xiiij dach in Augusto.

¶ In westphalen in die stadt van ham was een jonghe maghet gheheten stijn die waerachtelick eñ openbaerlick had vijf wonden in handen voeten ende in hoer syde dat teykenen waren vanden wonden ons heren ihesu xpristi Si was corts bekeert int jaer ons heren M cccc eñ lxiiij Ende na xv weken omtrent dat heylich sacraments dach heeft si die vijf wonden ghetoent voer xij tughen eñ seydet hoer te voren dat si binnen twee vren souden weder comen ende si en souden die wonden nijt meer vijnden Ende dat is altemael also gheschiet want die steden ofte plaetzen d wonden waren al ghenesen.

Keysers

¶ Dat gulden jaer wort vanden paeus paulo verandert ende verset van xxv jaer tot xxv jaren totter zielen profijt wanter nv veel boesheyt gheschiet so sel daer veel gracien teghens wesen.

an° mūdi

Paeusen

ij
Paulus.

Veneciaen
dese was Eugenius suster soen
ende sat vij jaer.

Anno xp̄i

¶ Dese paulus wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc lxiij Ende rechteuoert heeft hi confirmiert die hoechtijt der presentieringhe d maghet marie ghelijck pius ghedaen had. hi was seer rijp eñ nijt haestende in te teykenen die peticien ofte supplicacien. ende hi was taey eñ lansom om recht ueerdicheyt te doen. of hi segghen woude het is beter luttel te gheuen eñ dat vast te houden. dan veel te teykenen of te gheuen ende dan ter stont dat weder te roepen. hi heeft een groot pallaes bestaen te maken bi sinte marcus Ende eer dattet volmaect was starf hi int jaer ons heren M cccc lxxi opten xxi dach in julio Item dese paulus hiet eerst petrus barbus eñ hi was gheboren van veneetgen. hi minde seer ende lief had dat gout want hi een veneciaen was. hi liet after een groot schatt Mer hi en wist nijt wien dat hijt vergaderde.

Comet den [illegible]

Int jaer ons heren M cccc lxxij openbaerde een comeet int beghinsel vant jaer die omtrent sinte agnieten dach stont bouen die stadt van colen teghen dat teyken gheheten lybra Ende hadde een langhe stert te westen wert omtrent xxx graden. eñ op sinte blasius dach stont se int teyken gheheten Aries mitten stert ad pliādes ten oesten wert Si was seer wilt onderwijlen wit eñ somwijlen vuerich mit veel stralen. hier na volchden in veel landen oerloghen eñ pestilencien.

Item int jaer van lxxiij wast een alten heten zomer ende een wonderlike grote droecht Ende in sommighe landen was dat eertrijck mit vuer onsteken eñ bernde tot op dat sant toe.

Die stādt eñ dat lant van ludyck was omtrent dese tijt in groot verdriet eñ in liden Ende int jaer M cccc lxviij wert die stādt al verdoruen van karolus hertoch van bourgoengen Ende int jaer van lxvij was die stādt dynant al heel om ghe-worpen Ende int jaer van lxxiij quam dese seluer karolus hertoch van bourgoen-gen int lant van gelre eñ heeft dat ghewonnen.

vi^m vi^c lxxiij

iiij Sixtus. van januen eñ was een minrebroeder hi sat

M iiij^c lxxiiij

Dese Sixtus plach te wesen generael minister vander minrebroeder oerden. hi wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc lxxi. hi plach te hieten franciscus van sauonyen bi jenuen Eñ hi was een man van goeden leuen eñ van goeder ghe rufte. hi wort cardinael ghemaect buten sinen weten Int seluer jaer quam voer hem ber. een ambasiaet van veneetgen eñ vertelden daer dat die turck hadde d kers tenheyt of ghewonnen twee keyserrijcken. iiij conincrijcken. xx lantscappen. twee hondert steden eñ menschen sonder ghetal. hi begheerden dat een yghelick hem berey den soude om den turck te wederstaen.

Dit is dat beghin ende oersprong vanden Coninghen van vranckrijck.

Doe die werlt ghestaen had vier dusent jaer eñ xviij jaer. ende was inder derder Etaet ofte outheyt d werlt Na der gheboerte vã abraham viij^c jaer eñ xxxiiij jaer ende was voer xpristus gheboert xi^c jaer eñ lxxx jaer Ende was ind tijt dat abdon rechter was ouer dat volck van ysrahel In sijn derde jaer doe wert dat coninckrijck ende die edel stadt van troyen ghewonnen mit verraet vanden grieken ende verdestrueert. daer die grieken x jaer voer laghen. daer die edel hectoer van troyen eñ parijs eñ troylus eñ die coninck van troyen priamus hectoers vader eñ menich coninck eñ edel prince doot bleef Item Troyen was die schoenste stadt eñ vrouwe van allen steden van al Asyen.

Van vranckrijck.

Doe ruumden wt troyen veel volcs dat ontquam mit schepen Als Eneas mit sijn soen daer is dat roemsche rijck of ghecomen Eñ Turkus troylus soen daer quamen die turcken of eñ astrogothes eñ ypogothos eñ wandelen eñ normanss Ende van Francion hectoers soen is dat fransche rijck of gecomẽ Ende Athenor eñ menich baroen omtrent xij^m te samen ende hadden xliiij groter schepen Eneas mit een deel vanden volck seylden tot ytalien wert Francion ende Athenor mit veel volcks seylden eñ quamen daer nv veneetgen staet Ende daer lieten si een deel van hoer verdreuen volck bliuen Athenor scheyde van Francion eñ toech voert eñ stichtede padue eñ daer starff hi Ende Francion toech voert mit een deel vanden volck in een broeck lant in die mersche van meochides ende is int gheschept van Asyen eñ van Europien eñ streckt aen hoghe vngheren eñ daer begrepen si dat lant ende maecten daer een stadt die sicambre hiet Ende eerst hiet dat volck troygine Ende daer na hietmense anthenorme. daer na hietmense sicambrinen eñ dat was wel xv^c jaer te voren eer si vrancken hieten of vrancklant besaten Ende dese Francion was coninck van sicambrien Ende na hem regnierde Priamus als coninck Ende na die twee warent hertoghen vã sicambren Ende die hertoghen hieten voert aen al meest Priamus.

Sicambri

Daer na menich jaren bi des keysers valenciaens tijden so saten noch dat volc mit groten hoep in die mersche van meochides en̄ int lant en̄ aen tlant van vngheren en̄ hieten sicambrinen die te voren troginen hieten en̄ hadden enen hoeftman die hoer hertoch was en̄ hiet francion en̄ was ghecomen van francion hectoers soen vā troyen Ende in desen tijden so quamen int keyserrijck alten groten volck en̄ hieten alianen en̄ verderfden en̄ scheynden dat keyserrijck seer Des so dede dese keyser valenciaen desen francion mitten sicambrinen bidden dat si wouden comen ende helpen hem die alianen verdriuen Ende si souden daer om vry sitten van allen pacht ende tribuyt x jaer lanck Daer toghen si wt dat broeck van meochides en̄ verjaechden en̄ versloeghen die roemsche vyanden die alianen des so dancte hem die keyser seer Ende men hietse doe voert vry vrancken om dat hoer hoeftheer francion hiet ende dat sijt so vromelick en̄ so stoutelick ghedaen hadden mitten keyser.

Doe dit gheleden was ij jaer doe quam daer een keyser en̄ hiet valencius en̄ sijn broeders graciaen en̄ valenciaen Dese drie waren keyseren te samen en̄ wouden weder pacht en̄ tribuyt hebben vā desen sicambrinen of vrancken en̄ woudense eyghen maken. mer si en wouden nijt gheuen Ende die keyser verdreefse wt vngarien En̄ si quamen hier neder bi den rijn mit xxiij dusent man en̄ daer toe wijf ende kinder Ende hem volgheden noch veel dusent en̄ sloeghen hem neder en̄ begrepen een lant dat noch na hem hiet vrancken lant Ende dese hertoch francion liet enen soen die priamus hiet en̄ was hertoch van sicambrien Ende dese priamus had voert enen soen die priamꝰ hiet en̄ waren ghenoemt nāden ouden coninck priamꝰ van troyen daer si of ghecomen waren vā sinen liue en̄ si creghen veel landen in hoer bedwanck tusschen der danouwe en̄ den rijn Ende si maecten een grote stādt bi den rijn en̄ die hieten si troyen dat nv santen hiet. ende dit was dat eerste vranckrijck Dit volck was groot ende stout en̄ si besaten die landen daer xlv jaer en̄ si versloeghen groot volck Ende si maecten drie hertoghen als Priamus Somores en̄ Genebaus Dese drie wonnen veel steden en̄ castelen in almaengen in germaengen en̄ in gallien. Item nyement en dorst hem tribuyt eyschen want si sloeghense al doot Die keyser theodosius dedese twee werf bestrijden mer si versloeghen al des keysers volck Ende na die leste strijt so en dorst die keyser off nyement tribuyt van hem nemen of vā den gallen of van enighen landen die si onder hem hadden.

Francken lant

eneas vā troyen. Van desen Eneas der latinen coninck is ghecomen dat Roemsche rijck.

turchus vā troyen Troylus soen Van desen quam dat rijck van turkyen Ende van hem quamen oeck die astrogothen ende ypogothen wandelen ende noermans.

Frantion hectoers soen van troyen coninck van sicambre Van desen is dat rijck van vranckrijck ghecomen Ende van sinen volck is oeck die stādt van veneetgen begrepen ende begonnen.

Frantion hectoers soen.

priamus. coninc van sicambre

Frantion hertoch van sicambre

Athenor vā troyen Dese athenor van troyen was coninck van padue Hi seylden mit veel volcs eñ quam daer nv veneetgen staet eñ daer liet hi een deel van dat verdreuen volck bliuen Doe scheyde hi hem van frantion eñ toech voert eñ stichtede paduo eñ daer starf hi &c.

soumeres.

Dese soumeres was hertoech van vranckrijck ende besat veel landen int jaer ons heren ccc ende ly.

Die hertoch priamus creech namaels onder sijn bedwanck al dat lant tusschen der masen ende der schelt dat nv lothrijcken hiet Ende dat was dat ander vranckrijck.

Daer nae creech priamus al dat laut onder hem tusschen der schelt ende der Britaensscher zee En de dat was dat derde vranckrijck.

Dese ybros hiet oeck priamus ende was hertoch priamus soen. hi was hertoch van vranckrijck. dese meerde die stadt vã lucessen ende dese hieten gaule waer om hiet hi oeck hertoch van gaule Ende hi regnierde y jaer.

Anno dñi iij^c ly

iij^c lxxvij

hertogen vã vrancrijck

priamus.

ybros of priamus

Regnierden

yvi jaer

y jaer

Dese Priamus hertoch van sicambren ende vanden vranckren dede vermaken een stadt die lucessen hiet ende namaels gheheten wert parijs Dese hertoch priamus voerde in sijn wapen vanden bloede vã twyen enen gulden schilt mit enen leoen vã steel. ghetongket. ende gheclauwert van lazuer Ende als hi inder gallen lant ver; wan die machtichste cominghen ende besat hoer rijck ende versloechse so nam hi hoer ouerste wapen aen ende voerde die mit sijnre wapen Ende dat was enen gulden scilt mit drie padden van sabel Ende dit voerden sijn nacomelinghe cominghen ter tijt toe dat cominc clodoneus tierstien was ende hi dat blaeuwe cleet mitten gulden lelyen bi miraktel creech.

ccc ly

genebaus

Dese Genebaus was hertoch in vranckrijck ende besat veel landen Anno ccc ly.

Marchomeres ybros ſoen was hertoch van vranckrijck eñ hertoch van gaule xxxvi jaer Deſe dede die ſtadt van gaule ſeer verbeteren eñ dedeſe hieten parijs Eñ die ſtadt had toe ghedaen viij^{c} jaer van dat ſi eerſt begonnen was. Ende eer die franſſoyſen daer quamen int lant ſo hadden daer veel coninghen eñ hertoghen ghe-weeſt.

Clodius pharamonts ſoen was coninck van vranckrijck xviij jaer eñ hi creech dat greefſcap van doringen ende van doornick. lyons. bourgoengen. aquitanien.

Merowijck clodius ſoen was coninck van vranckrijck x jaer Eñ hi was die vroemſte heer dien men op die tijt leuende wiſt.

iij^{c} lxxxvij iiij^{c} xx iij^{c} xxx iiij^{c} xlviij iiij^{c} lviij

Mercho-meres. pharomū dus. Clodius. merowijc. childerijc. Gillion.

xxxvi jaer x jaer xviij jaer x jaer xxvi jaer vij jaer

Deſe pharamont merchomeres ſoen was die eerſte ghecroonde coninck van vranck-rijck. hi regnierde x jaer Deſe co-ninc gaf den franſoyſen alre eerſt een wet eñ rechten daer ſi hem na ſouden regieren Item in phara-monts tijden wort die coninck van bourgoengen mit alle ſinen volcke kerſten an^{o} cccc eñ xxxi.

Gillion was coninck van vranc-rijc mit machte viij jaer lanck bi childe-rijcks tijden.

Childerijck merowijck ſoen was coninck vā vranckrijck xxvi jaer Deſe was ſeer onaeyſch van leuen Hi had een wijff eñ hiet baſine eñ was coninghinne van doringen Ende daer wan hi enen ſoen bi ende hiet clodoneus Mer eerſt had hi te wijff des keyſers ſe-nos dochter.

Clodoneus die eerste alsoe gheheten was coninck childerichs soen Hi was een seer machtich coninck van vranckrijck xxx jaer lanck Hi was xv jaer heyden coninck ende xv jaer kerstен Hi had een wijf en hiet clotelt en was kerstен want si was coninck alpris dochter van bourgoengen Dese lach horen man altijt aen en riet hem dat hi kerstен soude werden en dat hi hem soude laten doopen van sinte remigius den eertschen biscop van riemen. alsо dat hi hem bedocht en wort kerstен mit groter deuocien Ende doe hem sinte Remigius doopen soude tot riemen doe quam al daer een schoen witte duue van houen uten hemel dat menich mensche aensach die daer brochte in eenre ampulle dat heyligh crisma daer sinte remignus den coninck clodoneus mede sacrieren soude tot enen kerstен coninck Welcke ampulle noch hu den des daghes is int cloester sinte danijs Ende alsmen een coninck vā vrancrijck sel wyen en sacrieren tot een coninck so neemtmen mit een gulden spelde wat uter ampulle en mengket mit ander crisma Ende daer salftmen ende sacreetmen den coninck mede tot enen coninck.

Anno dm

coningen vā vrancrijck

Regnierden

iiij^c lxxxviij

i clodoneus

Clodoneus had vier sonen en was die alre eerste kerstен coninck van vranckrijck.

Lotharius
Dirck
Childerth
Clodomirus

xxx jaer

Doe die coninck Clodoneus gedoop was gaf hem sinte remigius enen anderen naem en hiet hem lodewijck Hi bleef een goet kerstен doende veel duechden inder eeren gods en inden dienst en in wapen Hi wert gedoopt int jaer ons heren v^c en doe worden xxx^m menschen mit hem kerstен en alus daer na al vranckrijck.

Die hertoghen van sicambren voerden eerst i hoer wapen enen gulden schilt mit enen leoen van steel alst voerscreuen is Ende als si dese landen in gallen becrachten en besaten die stadt van lucessen so nam hertoch priamus die stadt en lant en der coninghen wapen die daer voer van ouden tijden gheweest hadden en dat was enen gulden schilt mit drie padden van sabel en dit voerden si voert tot dese coninck clodoneus kerstен wert Ende als hi kerstен gheworden was. so was in vranckrijck een heremijt van heyligher leuen Ende die enghel gods openbaerde hem en gaf hem een cleet van lazuer mit drie gulden lelyen dat hi dat den coninck clodoneus soude gheuen tot sijnre wapen Ende van dier tijt voert so voerden die fransoysen coninghen den blaeuwen schilt mit gulden lelyen.

Die eerste kersten Coninck clodoneus starf int jaer ons heren v^c en xv ende leyt begrauen tot parijs sinte genofeue.

Clodomirus des conincs clodoneus iiij soen regnierde als coninc tot oerliens en in bourgoengen in provincien want hi ende sijn broeders versloeghen coninck goudemer ende coninck seghemont van bourgoengen Ende si worden selue coninghen van bourgoengen.

Dit sijn clodoneus vier sonen.

clodomirus

childebertus — Dese childebertus regnierde als een coninc in aquitanien.

dirck — Dese dirck regierde tot mets in loreynen Hi had twee sonen als amauri en theodebertus.

amauri. — Dese Amauri was coninck van spaengen En sijn broeder theodebertus regnierde tot mets in loreynen. hi had een soen die na hem regnierde.

theodebertus — theodebaux

v^c xv

j lotharius. — Dese lotharius die eerste also gheheten was coninc clodoneus outste soen. hi was coninck van vranckrijck. l. jaer Sijn wijff hiet sinte Aregont. hi had vijff sonen en een dochter.

.l. jaer

Lotharius eerste soen hiet chilperijc en staet in die linider coninghen van vranckrijck.

Contrans lotharius vierde soen Regnierde in oerliens als een coninck.

Singebertus die .v. soen was coninc van mets.

theodebertus — Dese was lotharius anderde soen En hi regnierden in provincien. hi had een wijf hiet ingeberghe

Cramius — Dese was lotharius derde soen en regnierde in aquitanien als een coninck.

Contrans — Dese auselbertus was hertoch ouer seelt en die eerste marcgreeff van antwerpen.

singebertus

auselbertus hertoch

arnoldus. hertoch — Arnoldus was die anderde merckgreef van antwerpen.

bloti: da. — van blotida Lotharius dochter is ghecomen puppinus gheslacht.

lotharius dochter

¶ Coninc chilperijck lotharius soen was coninck van vranckrijck xxiiij jaer. hi had iij wiuen dat eerste wijf hiet alcade. dat anderde wijf hiet theodore. ende dat derde wijf hiet feregont. eñ dese coninck had vier sonen Als lotharius. theodebertus. meronee. ende clodoure.

Coninck | Cilperijck | sonen

theodebertus

Dese was coninck cilperijck anderde soen Ende hi was coninck van bourgoengen. Hi creech voert enen soen die dirck hiet die oeck coninck wert van bourgoengen na sijn vaders doot.

dirck

meronee.

Dese Meronee coninck cilperijcks derde soen regnierde in provincien.

Clodoure

Dese clodoure was coninck cilperijck vierde soen Ende starf jonck.

Anno dñi

coningen vã vrancrijck

Regnierden

v^c lxv

v^c lxxxix

Cilperijc.

ij lotharius.

xxiiij jaer

xliij jaer

¶ Lotharius die anderde also gheheten was coninck cilperijcks soen Hi was coninck vã vrancrijck xliiij jaer Item hi had twee sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet daghebertus eñ wort coninck na sijns vads doot Die anderde soen hiet aubertus ende starf jonck Ende die dochter hiet vlytelt.

aubertus.

Vlytelt.

Aernout

Dese vlytelt lotharius dochter wert een man ghegheuen die Anselbert hiet eñ was een edel romeyn Eñ daer wan si een soen bi diemen hiet aernout. eñ die aernout die wan voert sinte aernout.

Sinte aernout.

¶ Puppijn van landen was coninck lotharius sweert dragher eñ ouerste raet.

Daghebertus die eerste also gheheten was coninck lotharius soen Ende was coninck van vranckrijck xiiij jaer Hi had drie wiuen Dat eerste wijf hiet mantilla dat anderde wijf hiet carmatruyt. eñ dat derde wijf hiet rauetont Eñ hi had twee sonen Die eerste hiet clodoneus eñ wert coninck na sijn vader. ende die ander soen hiet sigisbertus ende wort coninck van oestenrijck Dese coninck daghebertus had oest vranckrijck dat nv hollant eñ sticht van vtrecht hiet in sijn bedwanck Ende hi dede tymmeren een groot begripp ende casteel omtrent daer dat casteel wiltenburch stont Ende dit dede hi hieten traiectum dat is vtrecht Eñ hi dede daer maken een kerck binnen der seluer montagij in die ere des heyligen apostels sinte thomas eñ hi settede daer priesters om dat quãde volck te prediken eñ te bekeren.

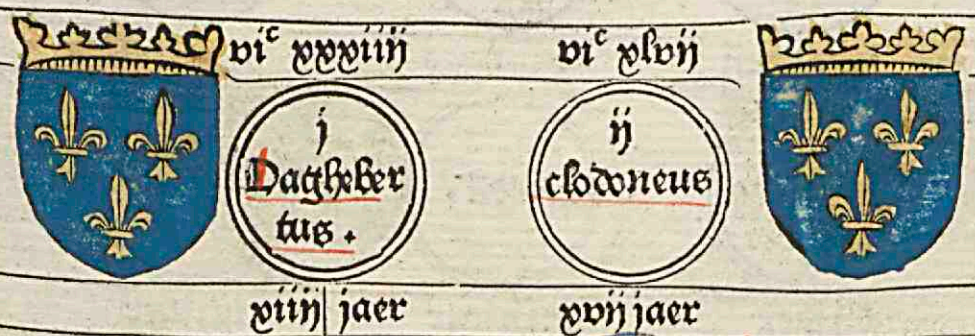

Dese sigisbertus was coninck daghebertus anderde soen Ende hi wert coninck van oestenrijck.

Die eerste prince van brabant.

Die derde marcgreeff van antwerpen.

Dese Clodoneus die anderde was coninck daghebers soen Hi was coninck vã vranckrijck xvij jaer Ende hi had drie sonen bi batilda sinen wiue Die eerst hiet lotharius eñ was coninck na sijn vãder iiij jaer. die ander soen hiet hildericus eñ was coninck van oestenrijck eñ na sijn broed lotharius doot coninck van vranckrijck. die derde soen hiet dirck eñ wert namaels coninck vã vranckrijck na hildericus sijn broeders doot.

Lotharius die 8de alſo gheſeten was clodoneus ſoen eñ was coninck van vrancrijc iiij jaer eñ ſtarf ſond kijnder Ende ſijn broeder childerijc wert coninck vā vranc rijck.

Childerijck comine clodoneus ande ſoen was conic vā vranc rijck vij jaer na lotharius ſineen broed eñ ſtarff oeck ſond kimd eñ dat rijck quā op ſijn joncſte broeder direct.

Direct coninck clodoneus derde ſoen was coninck van vranckrijck viij jaer Eñ hi had iij ſonen Die eerſte ſoen hiet clouis eñ wert coninck na ſijn vad Die ander ſoen hiet childebertus eñ was coninck na clouis ſijn broeds doot Die derde ſoen hiet lotharius eñ wert namaels oeck comine na childebert ſijn broeds ſoens doot.

Clouis comine directs eerſte ſoen was comine vā vranc rijck iiij jaer eñ ſtarf ſond kimd.

Anno dñi	vic lxiiij	vic lxvij	vic lxxx	vic xciij
comingen vā vrancrijck	iij lotharius.	childericq	Direct.	Clouis.
Regnierden	iiij jaer	vij jaer	viij jaer	iiij jaer

Pupijn van landen was die eerſte hertoech van brabant.

Pup pijn. van landen.

Pupijn hadde een ſoen eñ ij dochteren

Grymolt pipijns ſoen was die ander de hertoch van brabant.

Sinte gheertruyt ſlichtede een cloeſter tot nyuel daer ſi een nonne ende een abdiſſe wert.

ſinte gheertruyt.

Sinte begghe wert een man ghehouen ſinte aernouts ſoen hertoch angijs anno vic xlix Ende ſi wonnen enen ſoen die pipijn van haer ſtel hiet.

ſinte begge

hertoch angijs

Van deſen pupijn mit ſijn kinderen ende van dat ſijn dochter ſinte begghe aen ſinte aernouts ſoen ghehilict wert ſelmen beter beſcheyt hier na vijnden.

Childebertus coninc dircs anderde soen was coninck na clouis sinen broeder xvij jaer eñ had twee sonen die een hiet da ghebert eñ was coninck na sijn vader Eñ die ander soen hiet chilperick eñ wert oeck coninck na coninck lotharius.

Daghebertus die anderde also gheheten was coninc childebertus soen eñ was coninc van vrancrijck vijf jaer Eñ had twee sonen. die eerst hiet dirck eñ was coninck na sijn vader Eñ die ander soen hiet chilperick ende was coninck na sijn broeder.

Lotharius coninc dircs derde soen was coninck van vranckrijck iiij jaer vanden jonghen kijnts wegen dirc daer hi out oem off was coninck daghebertus soen.

vi^c xcviij

vij^c xv

vij^c xx

Childebertus.

xvij jaer

ij Daghebertus.

.v. jaer

lotharius.

iiij jaer

Coninck stauel.

Ebroyn.

Coninck stauel.

bartrant.

Na hertoch angijs eñ sinte begghen doot so wert puppijn vā haerstel die vierde hertoch van brabant eñ wert oeck ouerste raet ende man vanden pallaes eñ sweertdragher des coninckx van vranckrijck Ende hi wert seer machtich eñ regnierde na sinen vad xxx jaer eñ xviij jaer was hi ouerste raet eñ hoeftman van vranckrijck bi coninck lotharius eñ den coninc childerich.

Puppijn vā haerstel.

Item haerstel is een dorp eñ leyt opter masen tusschen Ludyck ende tricht Ende daer stont sijn sael daer hi woende.

Dese hertoch puppijn seynde sinte willibroert mit xij ghesellen in vrieslant om die vriesen te bekeren daermen inden cronijcken van vtrecht of vijnden sall.

Chilperijck coninck chil-
deberts ander soen eñ coninc
dagheberts broed was coninc
van vranckrijck vijf jaer vā-
den jonghen dirck sijn neuen
wegen coninc dageberts soen
daer hi oem of was Ende hi
was prince eñ hertoch in aqui
tanien eer dat hi coninc wert
Ende van desen coninck chil-
perijc is die eerste greef dirck
van hollant of ghesproten eñ
off neder ghecomen.

theode-
ricus. hertoch in aquitanien

lotha-
rius. hertoech in aquitanien

Dirck coninck dagheberts soen was co-
ninck van vranckrijck xv jaer Dese was
een jonck kijnt doe coninck daghebert sijn
vader starff daer om soe was lotharius sijn
out oem coninck van sijnre weghen iiij jaer
Ende daer nae was Chilperijck sijn rechte
oem Coninck van sijnre weghen vijff jaer.
Ende dese coninck dirck starff sonder kijn-
der.

Anno dm̄	vij^c xxiiij		vij^c xxix		vij^c xliiij
coningen vā vrancrijck	chilperijc.		Dirck.		childerich.
Regnierden	vijf jaer		xv jaer		ix jaer

Karolus marceel hertoech
pippijns soen van haerstel wert
na sijn vaders doot die iiij her-
toch van brabant eñ van loth-
rijck want hertoch puppijns ij
eerste sonen storuen beyde voer
den vader.

karo-
lus.

Dese karolus marceel
liet after drie sonen Die outste
hiet kaerl eñ was prince vā do-
ringen oestrijck ende van bour-
goengen Die and hiet puppijn
die cleyn Eñ die derde hiet grif
foni of remy ꝛc̄.

Childerich coninck
dagheberts ander soen was coninck van vranck
rijck ix jaer. dese childerich was recht coninc eñ
was gecomen vanden coninc vā troyen eñ van
al den coninghen van vranckrijck neder gaende
Eñ hi was die xv coninc die ghecomen was vā
clodoneus den eersten kersten coninck vā vranc-
rijck Ende dese childerich en paste op gheen ding
nijt eñ liet die grote vromicheyt die sijn voer va-
ders ghedaen hadden varen ende hi en dorste nijt
vechten eñ sat al daer mit lanck haer totten arm
toe eñ mit enen langhen baert Ende een gheheten
puppijn kaerls marceels soen regierde die croen
eñ alt volck eñ had al die renten in sinen handen
Ende gaf den coninck childerich wes hi behoefde
eñ liet hem gaen mit luttel ghesins.

Van vranckrijck.

In des keysers constantijn die vijfte also ghenoemt In sijn 9 jaer seynden die franssoysen tot romen aen den paeus zacharias den eersten also ghenoemt Ende den hem vraghen soe wie dat nutste waer eñ sculdich coninck te wesen off die ghene die dat rijck alleen regierde mitten naem eñ nijt mitter daet ende sedichlick die crwen dwech sonder eere Off die ghene die totter crwnen nijt ghebozen en waer ende settede sijn lijff eñ goet in auentueren op eñ neder om die crwen te beschermen eñ in eeren te houden mitten sweerde ꝛc Die paeus zacharias ontboet weder hier op eñ seyde datmen den ghenen voer coninck hielt die dat profijt vanden rijck selue dede eñ wrocht eñ die dat lant voer alle ghewelt beschermde. Die franssoysen danckten seer den paeus zacharias van deser sentencien eñ des oerdels Ende hebben bozen rechten coninck childerick monicx habijt aen ghedaen ende mit sinen wiue besloten int choester tot sinte medaerts tot sysoen Ende hebben mit ghemenen rade puppijn kaerl marceels soen ghecozen tot enen coninck van vranckrijck te wesen Aldus heeft puppijn den rechten heer monick ghemaect ouermits den koer wien dattet lieff was Ende die edel twyginen sicambrinen anthewominen eñ mewwinghen sijn aldus neder gheualle eñ hebben verlozen die franssche crwen die si dweghen iij^{c} jaer eñ lxix jaer Ende die oesterssche brabantsche hebben al dus coninck priamus ghesslacht bewest vander crwen wemen screef vij^{c} eñ liij.

Nv salmen screuen van conick puppijn ende waer off dat hi ghecomen is eñ hoe dat hi coninck wert.

In des coninckx lotharius tijden van vranckrijck soe regnierde een grwot mochende prinss op haspe gouwen in brabant die kaerleman hiet ende was die eerste prince van brabant Dese kaerleman wan enen soen die puppijn vã landen hiet Eñ dese puppijn was die eerste hertoch van brabant Ende hi was so wijs ende vwem datten coninck lotharius van vranckrijck die maecte hem een man vanden pallaes dat hi des coninckx sweert droech eñ was des coninckx lotharius ouerste raet.

Dese puppijn van landen nam een wijff wt garscoengen die jetke hiet daer van hi bi enen soen die grymolt hiet eñ was die ander hertoch van brabant na sinen vader eñ was oeck raet eñ man vanden pallaes eñ sweert dragher des coninckx lodewijcks van vranckrijck eñ hi starf sonder kinder eñ leefde nijt langhe.

Noch vanden seluen puppijn.

Dese puppijn van landen voerscreuen had oeck twee dochteren. die een was sinte ghheertruyt ende die ander was sinte begghe. Hertoch puppijn van landen starf int jaer doemen screef vi^{c} ende xlviij Ende doe hertoch puppijn doot was ende hertoch grymolt sijn soen oeck ghestoruen was doe bestarf brabant ende alle sijn heerlicheyden op sinte ghheertruyt ende op sinte begghe Ende doe ghinck die moeder hertoch puppijns wijf mit horen twee dochteren sinte ghheertruyt ende sinte begghe ende deylden die heerlicheyt bi sinte aernouts rade. doe stichtede sinte ghheertruyt dat cloester tot nyuel ende wert daer nonne ende abdisse Ende sinte begghe wert eneen man ghegheuen sinte aernouts soen hertoch angijs die een hertoch was van ouerseelt Anno vi^{c} ende xlix Ende si wonnen eneen soen die puppijn van haerstel hiet Item haerstel is een dorp ende leyt opter masen tusschen ludyck ende maestricht Ende daer stont sijn sael daer hi woende.

Anno dm

coningen vā vrancrijck

Regnierden

Van puppijn van haerstel.

Na hertoch angijs ende sinte begghen doot so wert puppijn van haerstel die vierde hertoch van brabant ende wert oeck ouerste raet ende man vanden pallas ende sweert dragher des coninckx van vranckrijck Ende hi wert seer machtich ende mogende ende regnierde na sinen vader xxx jaer Ende xviij jaer was hi ouerste raet ende hoeftman van vranckrijck bi coninck lotharius ende den coninck childerich Ende doe coninck lotharius ende coninck childerich doot waren doe begonde der coninghen mogentheyt ende ontsich seer te vergaen Ende puppijns dinghen begonnen seer te wassen Ende puppijn sloech sijn hant aen lothrijck ende bleef daer ghewaldich heer of ende puppijn street seer teghens menighen Ende teghen den onghelouighe coninck Rabbout van vriesslant Ende dese hertoch puppijn seynde sinte willibroert mit zijn ghesellen in vriesslant om dat hi coninck rabbout ende die vriesen soude bekeren daermen inden cronijcken van vtrecht off rijnden sal.

Noch van hertoch puppijn van haerstel.

Dese hertoch puppijn vā haerstel had een wijf die peltruyt hiet daer van hi twee sonen bi. die een soen hiet denijs eñ die ander soen hiet grymonaert. Ende bi sijn wijfs tijden so was daer een alten schonen joffer eñ hiet alpiades daer van puppijn een soen bi die kaerl marceel hiet want hi dese jonffer seer lief had Eñ aldus was dese kaerl marceel een ouerwonnen bastaert Eñ sinte lambert berispte den hertoch puppijn daer om dat hi dese soen bouen sijn ghecht wijf van Ende daer om wert sinte lambert ghemartieriziert van dodo hezen broeder mit sijn ghesellen Die al rasende worden eñ beten hem seluen handen eñ voeten of int jaer vi^{c} xcvij Ende int selue jaer starf sinte beggha Ende sinte hubert wert biscop in sinte lamberts stede.

Van kaerl marceel.

Kaerl marceel hertoch puppijns soen van haerstel wert na sijn vaders dot die vierde hertoch van brabant eñ van lothrijck want hertoch puppijns twee eerste sonen stozuen beyde voer den vāder Ende hi was oeck ouerste raet eñ man vanden pallas eñ sweert dragher des conincks van vranckrijck Eñ hi was vol oerloghes eñ hi wegierde al vranckrijck eñ het most al bi hem wt gaen wat in vranckrijck gheschiede eñ beschermde die cwen van vranckrijck seer vromelick. eñ hi verwan ende becrachtichde menich groot lantscap eñ provincie beyeren sassen vresen bourgoengen provincien almaengen swauen eñ street teghen die sarracenen ende sloech hem of drie ghecwende coninghen eñ drie hondert dusent man eñ van sinen volck bleef daer xv^{c} man Eñ vanden oesten totten westen dwanck hi berch eñ dal vāden sarrasinen eñ veel sarracenen landen ouer meer eñ vanden rijn totter danouwe toe Ende hi en street nye hi en want Ende hi had ter wapen meer eren dan enich van sinen ouderen Ende hi was die beste eñ vromste stozsten bastaert daermen of ghehoert had. so dat in vranckrijck ghen coningen en mochten wesen ten most bi hem wesen Ende bi sinen tijden was coninck in vranckrijck lotharius eñ chilperich eñ daer na coninck dirck Ende die fransoysen laden ghemeenlick kaerl marceel die cwen te draghen eñ coninck te wesen van vranckrijck Mer hi en wouts nijt wesen eñ sprack het is beter eñ meerre eer den coninck te dwinghen.

eñ te jaghen alsmen wil dan die crwen te draghen Eñ hi regnierde aldus xxvij jaer Ende doe hi aldus gheoerloghet had eñ den schatt van vranckrijck daer in gheleyt had doe nam hi den x penninck vander heyligher kercken goede van allen gheesteli ken luden goeden eñ gaft den ridderscap eñ den ruteren daer off hoer soudye. Ende doe hi starf doe sach sinte eleutherius die toe biscop was tot oerliens datmen kaer len ziel voerden totter hellen in vulcanus pott om dat hi dat gheestelick goet bescatt hadde dat groot yammer waer soude hi daer om verloren bliuen dat hi den tiende penninck nam want hi so vroemen prince was eñ so veel dede Ende hi starf doemē screef vij^c eñ xlij eñ wert begrauen tot sinte denijs. ¶ dit hoert noch hier om

¶ Doe kaerl marceel doot was doe liet hi drie sonen after die hi bi alpaydes sinen wiue hadde Die outste soen hiet kaerl eñ was prince van doringhen van oestrijck van bourgoengen eñ van provincien eñ hi had menighe seghe waer hi quam ende die auentuer was hem seer onderdanich Ende die ander soen hiet puppijn die cleyn eñ wert die vijfte hertoch vā brabant eñ van lothrijck eñ ouerste raet van vranc rijck Ende die derde soen hiet oeck griffoni of oeck remy eñ dese wert eertsbiscop van riemen.

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

¶ Dese kaerl die prince kaerls marceels outste soen regnierde iiij jaer Ende int vijfte jaer leyde hi sijn wapen neder eñ gaff puppijn sijn broeder alle sijn heerlicheyt ouer eñ begaff die werlt eñ wert monick Puppijn was seer stout eñ machtich al was hi cleyn van persoen eñ hi hadde alle dese heerlicheden eñ dede so veel vromiche den dat die franssoysen coren puppijn tot een coninck van vranckrijck Eñ veruol ghedent aen den paeus zacharias diet consentierde alst voerscreuen staet Ende co ninck childerick eñ sijn wijf worden in een cloester ghedaen eñ eerlick versien Eñ puppijn wert coninck ghemaect eñ sijn gheslacht bleeft tot dat hugho capet greue van parijs coninck wert.

hertoech in aquitanien

engel-rinus

Puppijn wert ghewijt eñ ghesacreert van sinte bonifaes wt den beueel des paeus zacharias eñ salfden ende wijden mit vrou beertraet sinen wiue die keyser eraclius dochter was eñ mit si-nen kijnderen eñ mit groot kaerl Ende die paeus leyde daer op den ban soe wie hi waer die desen puppijn of sijn nacomelinghen die van sinen liue ghecomen waren die hem die fransche croen be naem dat si souden verbant werden eñ vermaledijt vāden mon-de gods.

Coninck van provincien.

kaer-lemā.

Coninck puppijn had twee sonen Die een hiet karolus magnus dat is die grote kaerl die nae hem coninck wert eñ volcht in die lini der coninghen van vranck-rijck Ende die ander hiet kaerleman ende regnierde in provincien drie jaer.

vij^c liij

Puppijn.

Coninck puppijn staerff int jaer vij^c eñ lxxi Hi was xviij jaer coninck van vranckrijck Hi wert begrauen bi sinen vāder kaerl marceel tot sinte danijs.

xviij jaer

Dese drie sijn kaerls marceels sonen

kaerl

Dese kaerl was die outste soen van kaerl marceel. hi was prin-ce vā doringen van oesten-rijck eñ vā bourgoengen hi had veel victorie Ende die auentuer was hem seer on-derdanich.

Grif-fon.

Dese was kaerls marceel dde soen. hi hiet oeck remy ende wert eertsbiscop van riemen.

Item doemen coninck puppijn greuen soude eñ men sijns vads graft op dede doe sachmen ī sijn vāders tom be cleyn noch groot vleysch noch ghe-beente ands dan een groot swart ser pent eñ die was binnen al swart ver barnt Ende het waer yammer ende scāde dat dese kaerl marceel soude ver loren sijn om dat hi den tijns vander kercken eñ vanden gheesteliken goe-den nam eñ hijt doch in beschermeniss der cronen van vranckrijck gheleyt hadde eñ oeck teghen die heyden.

Karolus magnus of die grote coninck kaerl puppinus soen was coninck van vranckrijck xxx jaer eñ keyser van romen xiiij jaer eñ een maent eñ vier daghen Eñ hi was die seste hertoch vã brabant eñ van lothrijck Ende hem wert groot eer ghedaen vanden romeynen doe hi te romen quam Eñ riepen al mit luder stemmen cleyn eñ groot Kaerl mitten grisen baerde die god seluer vercoren heeft eñ Augustus is van deser stadt eñ is die beste die nv leeft die moet god vanden hemel gheuen eer victori ende lang leuen eñ wert mit groter eeren ende weerdicheyt keyser ghecroent van paeus Leo die derde opten heylighen korsdach int jaer viij^c eñ vij. Dese coninck kaerl verwan den coninck desiderius die der lombaerden coninck was eñ wan paueyen daer hi in was eñ veng den coninck eñ sijn wijf eñ voerdense in vranckrijck eñ verdestrueerde dat coninckrijck eñ maectet te nijt Eñ alle dat goet eñ recht dat die lombaerden der heyligher kercken of ghewonnen hadden dat gaf hi hoer weder. Hi vermeerde seer dat rijck van vranckrijck. Hi verwan die sassen eñ westphalen drie werf eñ dwancse vanden heydenscap totter heyligher kersten gheloue so datmen hem hiet apostel vanden sassen.

801

Anno dm̃

coningen vã vrancrijck

Regnierden

Item tot eenre tijt was desen kaerl laten weten dat bi nazers ĩ spaengen lach enen ruese die fernagut hiet eñ was ghecomen wt surien eñ had mit hem xx dusent turcken eñ ander heyden dese tyran ontsach noch sweert. scutt noch speer eñ hi had xl starcker man cracht eñ men mocht hem nergent doden dan ĩ sijn nauel doe seynde coninck kaerl den edelen greef Roelant dat hi daer teghen den ruese campen soude. daer vocht onse here god in des edels kersten arm eñ hi raemde daer op eñ stack den heyden tyran doer sinen nauel eñ hi viel ter eerden eñ riep Machomet machomet coemt mi te hulp eñ hi sloechen doot Eñ kaerl versloech al dat heydens ghediet wt spaengen.

Coninck kaerl had onder hem in sijn bedwang eñ ontsich al duytschlant ende walschlant surien dat heylighe lant van beloften poelgen ytalien apulien calabrien eñ al die vriessche marcken eñ menich lantscap dat te lang waer te vertellen.

Op een tijt Die biscop tulpijn. greue roelant van genamonien. hertoch milos soen van angijs. oetgier coninck van denmercken. arastamus coninck van enghelant. gondelbloet coninck van vrieslant. gauferus hertoch van berdeeus. enghekijn hertoch van aquitanien. naman hertoch van beyeren mit vijf ander heren. engleris hertoch van garschoengen. salomon eñ sampson hertoghen van bourgoengen. estule greue van bugomensis. garum hertoch van lothringhe. eñ constantijn prouoest van romen. ende menich groot edel prince die hier nijt ghenoemt en sijn Dese worden al verslaghen op ronseuale bi ůradenisse een graue die gaurioen hiet dat groot yammer eñ schade was. Doe coninck kaerl dit vernam toech hi ende woude dit wreken ende bestreet dat heydens volck mit groter moghentheyt. Ende die sonne bleef stille staende drie daghe bi mirakel van gode also lanck als kaerl vocht eñ hi verwan die heyden spaengen of dat si besaten ende sloech doot horen coninck angulant eñ dwanckse al totter heyligher doepsel eñ kersten gheloue.

Op een tijt quam dese coninck kaerl tot constantinopel totten keyser constantijn die seste die hem veel eeren dede eñ presentierde hem veel costelicheyt te gheuen mer hi nams nijt so dat hem die keyser veel heylichdoms gaf dat hi mit hem voerde te parijs Als die doerne croen ons heren die al groen wort mit bloemen doe hise coninck kaerl gaf Ende die bloemen worden manna dat is hemels broet Eñ dat manna is noch sinte danijs Ende oeck gaf hi coninc kaerl enen naghel van ons heren naghellen Ende een groot stuck van ons heren cruys eñ dat sudarium dat is dat sweet cleet ons heren eñ onser lieuer vrouwen hemde daer si xp̄s onder droech eñ joseps kousen eñ doeken daer xpristus in ghewonden wert inder cribben Ende den arm van sinte symon dit gaf hi tot aken in onser vrouwen kerck die hi seluer dede maken.

Dese coninck kaerl stichte also menich cloester kerck als menich letter int .a. .b.c. staet Ende hi dede setten voer elcke cloester een letter van goude beghinnende aen die .a. eñ soe voert totten lesten letter Ende elck letter was een pont tornoys weert Voert so stichte hi vier eertsche bisdom wt sinen eyghen goede ĩ almaengen Als Trier Colen Mens eñ Straesborch Ende hi brochte dat grote studium ende vniuersiteyt die tot athenen plach te sijn eñ van athenen quam tot romen tot parijs bi consent des paeus.

¶ Coninck kaerl had ouer hem vier punten die seer te prijsen waren dat was gro te vromicheyt. grote wijsheyt. clergye. eñ een kerstelick leuen. Hi dede sijn sonen seer wel leeren in clergyen eñ na ryden eñ jaghen eñ ter wapen pleghen Sijn dochteren dede hi leeren edel werck. als breyen besticken ꝛc̃. om dat si nijt ledich en souden we sen Ende ouer tafel mostmen hem lesen van hystorien eñ van heren van wapen eñ van strijden van oerloghe eñ van wijsheyt eñ van goeden leeren.

¶ Coninck kaerls moeder hiet vrouwe bertraet ende was des keysers Eraclius dochter die hilt hi bi hem al hoer leuen in groter eeren van allen dat hoer betaemde off hoer behoeff off hoer begheert was.

¶ Coninck kaerls aensicht was een voet breet eñ twee voet lanck eñ was roet achtich. sijn haer was swart. sijn nase was lanck enen haluen voet. sijn baert ging op sijn voeten. eñ hi sach wt sijn oghen als een leewe. eñ glansede mit sijn oghen als carbunkel steen. sijn wijnbraeuwen waren eenre halue palme lanck. Ende als hi gram was ende op yement sach. so en was gheen man so stout hi en was verueert.

Anno dm̃ sijn gordel was acht sijnre voet ommeganck behaluen bergent eñ ghespe. Ende hi at luttel broets Mer hi at wel een vierendeel van een weder ofte scaep of twee ca-

coningen vã poen of een ganss of een scouder of een pauwe of een hase Mer nijt dick en dranck

vrancrijck hi meer dan drie werf eñ elcke dronck hielt wel een quaert Tusschen tijden was hi seer sober van eten of van drincken Ende van desen coninck kaerl waer so veel of

Regnierden te scriuen dattet te lanck vallen soude.

¶ Van desen kaerl scrijft biscop tulpijn dat hi van sinen seden eñ ghedaente was schoen eñ groot Mer sijn op sien was wreet eñ ontsienlick Ende hi was sijn selues viij voet lanck recht op eñ neder gaende Ende hi was groff eñ groot van liue Hi was so starck dat hi een ghewapende ridder eens in enen strijt clouede vanden hoef de totten sadel toe Ende hi sloech somwijl man eñ peert ontween. Ende men vant in sinen tijden gheen ridder so goet noch soe vroet noch so stout ter wapen Ende hi en was nijt blijde om sijn ghewin. eñ hi en was nijt droeuich om sijn verlies Ende enen ghewapende ridder in sijn hant staende hief hi op lichtelick bouen sijn hoeft.

Karolus magni [illegible]

Die paeus leo die gaf den keyser kaerl dat hi patriarchscap en̄ eertsbisdom ende bisdom gheuen en̄ setten mocht die hem nutste docht.

Coninc kaerl maecten een sequentie Rex omnipotens die hodierna ꝛc̄. diemen op ons liefs heren hemeluaerts dach singhet Ende hi maecte die sequentie van onser vrouwen Aue preclara maris stella ꝛc̄.

Coninck kaerl had voer een manier dat bi sijn bedde stont ijnt en̄ penne ende perkement op auentuer wes hem snachts inden sin quam dat beter bedocht was dan vergheten dat dede hi scriuen om te onthouden.

Coninck kaerl had twee wiuen Dat eerste wijff hiet hildegaert daer wan hi bi vijff sonen Die eerste hiet lodewijck en̄ wert keyser en̄ coninck van vrancrijck na den vader. Die anderde soen hiet drenuier en̄ regnierde in spaengen. Die derde soen hiet hugho en̄ regierde als coninck in aquitanien en̄ wert gheestelick. Die iiij soen hiet dirck en̄ regnierde in provincien. Die vijfte soen hiet charloth en̄ regnierde in bourgoengen.

Dat ander wijff hiet sustraet daer wan hi twee sonen bi Die een hiet puppijn en̄ regnierde in lombaerdyen of in ytalien Ende die ander hiet kaerl en̄ starff jonck.

Coninck kaerl starff in sijn lxxij jaer van sijnre outheyt int jaer ons heren viij hondert en̄ xv op die eerste kalende van februarius Ende hi is begrauen tot aken in sijn capelle.

hertoch in aquitanien de se destrueerde die heyden.

Nau: fredꝰ.

prinss in aquitanien

sygis: bertꝰ

prinss in aquitanien

Wal: gerus

Theo dericꝰ

die eerste greeff van hollant.

Sstraet karolus anderde wijf had ij sonen

Sus: traet.

kaerl starff

jonck

pippi: nus

bern: ardꝰ

coninck van ytalien.

coninck van ytalien.

gena pippi:

nꝰ doch ter gre: uinne vā hollant

vij^c lxxi

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

j

Karolus ma gnꝰ keyser eñ conīc vā

vranckrijck

Coninck kaerl was xxx jaer coninck van vranckrijck ende xiiij jaer keyser van romen.

xliiij jaer

Dit was karolus eer ste wijf eñ wan bi hoer vijf sonen. Die eerste hiet lodewijck die an: derde drenuier die der de hugo die iiij dirck die vijfte charlot.

hilde: gaert

Dre: nuier

regnierde in spaengen

iij hugo

regnierde als een co: ninck in aquitanien eñ wert gheestelick.

iiij dirck

coninck van provincien

Lode wijck

prinss van provincien

jolen: te.

jolente lodewijcks dochter was die se uende greuinne vā cleeff.

Char lot. v.

regnierde in bourgoengē

Lide: rijck.

forestiere vā vlaenderen

Yn: gram

forestiere vā vlaen deren.

Lodewijck die goedertieren eñ oeck lodewijck die eerst also ghenoemt coninck kaerls eerste soen was keyser van romen ende coninck van vranckrijck xxx jaer lanck Ende hi had een wijff eñ hiet armgaert daer wan hi twee sonen bi Die eerst hiet lotharius eñ die ander hiet puppijn.

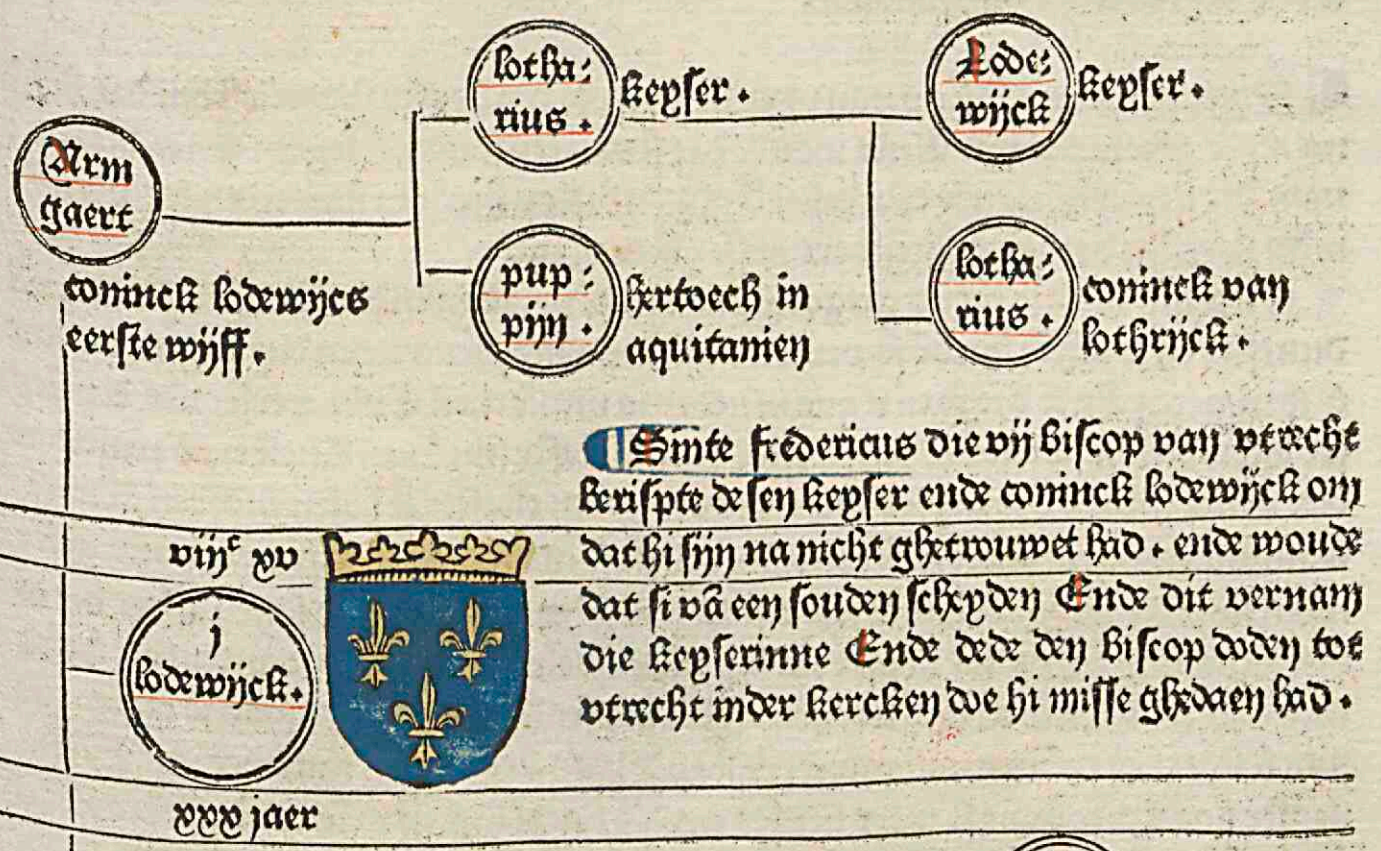

Sinte fredericus die vij biscop van vtrecht berispte desen keyser ende coninck lodewijck om dat hi sijn na nicht ghetrouwet had. ende woude dat si vā een souden scheyden Ende dit vernam die keyserinne Ende dede den biscop doden tot vtrecht inder kercken doe hi misse ghedaen had.

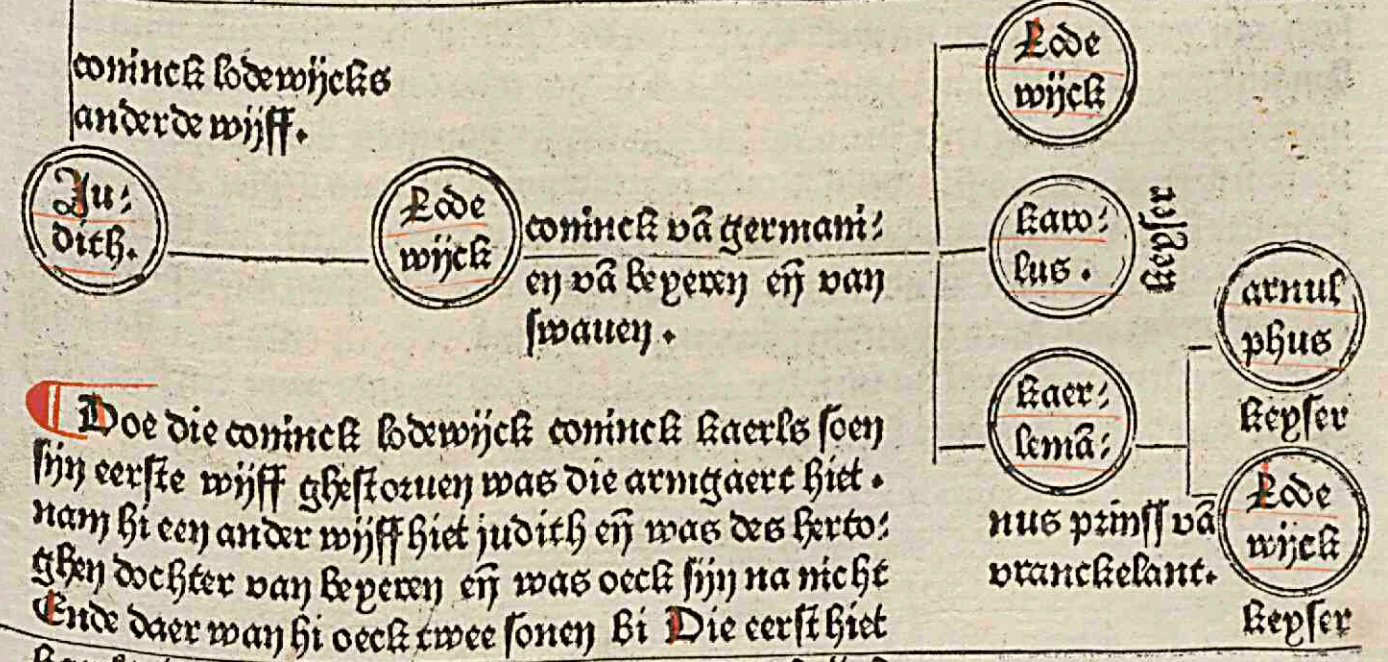

Doe die coninck lodewijck coninck kaerls soen sijn eerste wijff ghestoruen was die armgaert hiet. nam hi een ander wijff hiet judith eñ was des herto: ghen dochter van beyeren eñ was oeck sijn na nicht Ende daer wan hi oeck twee sonen bi Die eerst hiet kaerl die caluwe eñ wort coninck van vranckrijck na sijn vaders doot eñ staet hier in die lini der conin: ghen van vrancrijck. eñ die and soen hiet lodewijck.

¶ kaerl de caluwe was eerst coninc van garscongen Ende na sijn vader was hij coninck van vrancrijck hertoech van brabant eñ heer van alle dat lant dat neffen der mase leyt Als vlaenderen hollant zeelant Ende van allen neffens der zee Eñ oeck normandien totter gronde toe hier was dese kaerl aen bewesen ende aen ghedeylt Ende sijn broeder coninck lodewijch was coninck van germanien ende prince van beyeren ende van swauen.

¶ Sinte fredericus biscop van vtrecht berispte den keyser lodewijch om dat hi sijn na nicht ghetruwet had Ende woude dat si van een souden scheyden Ende dit vernam die keyserinne ende dede desen heyligen biscop hier om ůmoerden tot vtrecht inder kercken daer hi rechteuoert misse ghedaen had.

¶ Ende als dit die paeus gregorius die vierde vernam ende alle die biscoppen vā duutsche eñ walsche landē so verbondē si hem mittē paeus tegen den keyser om dit te corrigieren Ende die paeus quam neder in vrancrijck Ende verseynde den keyser lodewijck in switsen in een cloester daer hi leefde sijn leuen lanck ende penitencie dede Ende judith die keyserinne wert oec in een cloester besloten ende een ghewijlde nonne gemaect Ende lotharius sijn outste soen wert keyser gemaect ende geset inden stoel der moghentheit Ende dese keyser lotharius liet twee sonen affter die eē hiet lodowicus ende wert keyser na sijn vader lotharius Ende die ander hiet lotharius ende was coninck van lotrijck. Als keyser lodewijck doot was so quam coninck kaerl de caluwe van vrancrijck ende was keyser min dan twee jaer Eñ na keyser kaerl de caluwe so wert keyser een die kaerl hiet eñ was coninc lodewijchs soen van germanien daer na wert keyser een die Arnulphus hiet ende was kaerlemanss soen coninck van vrancken lant Eñ daer was coninck lodewijch van germanien oudevader off ende dit was die leste keyser van grote kaerls geslacht Eñ na hem wert een Roemsche coninck ende hiet lodewijch eñ was keyser arnulphus soen mer hi en was gheen ghewel dich keyser wantter ander waren diet hem ontdeden ende ontweldichde Ende als hi die keyserlike croen ontfaen soude so wert hij onderweghen van sinen vyanden ghevanghen in lombaerdyen ende daer starff hij Ende die keyserlike croē quam inder almaenscher handen ende wert den franschen bloede ontdronghen Ende lodewijch sterf int jaer ons heren ix^c ende tien.

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

¶ Karolus caluus dat is kaerl die caluwe keyser lodewijch dde soen was coninck van vrancrijck xxxiiij jaer Hij had een wijff hiet rijchult daer wan hi drie sonen bi Die eerste soen hiet lodewijch eñ was coninck na den vader die ander soen hiet kaerl ende was coninck in garscoengen die derde soen hiet kaerleman ende was hertoech van provincien.

Dese coninck kaerl die caluwe had veel groter landen daer hi heer off was Ende hi wert noch na keyser na lodewijch sijn broeders soen Ende hi stichtede veel cloeste ren ende kercken in ytalien ende in vrancrijck ende hi maecte dat respons Cives apostolorum &c Ende hi had opghenomen een stadt te makē also groot als constanti nopel was ende die woude hi hebben doen hieten na hem karopulum.

¶ Dese coninck kaerl sterff ouer berch int jaer viij^c lxxix Ende hi was een jaer ende neghen maenden keyser eer dat hi sterff.

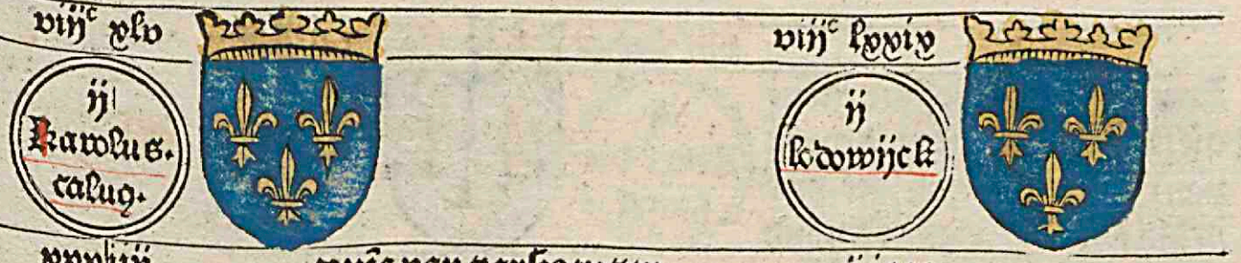

viij^c xlv

ij Karolus. calug.

viij^c lxxix

ij lodowijck

xxxiiij

conīc van garscoengen

ij jaer

rijch: ult.

kaerl

kaer lemā

Ju: dith

¶ Dese lodewijch die anderde was karolg caluus eerste soen hi was twee jaer coninc van vrancrijck Eñ doe hi sterff en liet hij gheen kind Mer sijn wijff droech kint als dit kint geboren was wert et gehetē kaerl die simpel

nus hertoech van pvinciē

karolus kaluus dochter was boudewijns wijff greefin van vlaenderē.

boude wijn.

die and de greeff vā vlaē: deren.

āda: ker

forestere.

boude wijn.

die eerste greeff van vlaenderen.

Dese voerghenoemde kaerl de caluwe eer hi keyser wert dat was int jaer viij^c lxij doe maecte hi van vlaenderen een greefscap ende gaft enen ridder die boudewijn deserijn hiet en̄ was eerst bossche wachter die die straten veyleghede inden bossche vā des coninckx weghen Ende dese boudewijn ontscaecte dese coninck kaerls dochter die judith hiet daer die coninck seer toernich om was mer het wert ghededingt en̄ die coninck maecte hem greue van vlaenderen int jaer viij^c en̄ lxij Ende des jaers daer na eer dese coninck kaerl keyser wert so gaff hi om beden wil haghens des edelen graefs enē edelen prince die dirck hiet en̄ was des edelen prince walgerus broeder die gaf hijt lant van oestvranckrijck en̄ noemdet hollant ende maecte daer off een greefscap en̄ maecte dese dirck greue van hollant En̄ coninc lodewijck coninc van germanien Dese coninck kaerls broeder die gaff desen graue dirck dat lant van wasda dat nv vrieslant hiet int jaer viij^c lxviij.

Anno dm̄ viij^c lxxxi

coningen vā vrancrijck

Regnierden

Kaerl die simpel of die groue die iij also genoemt was conīc van vrancrijck xxvij jaer. mer in sijn joncheyt regnierden sijn oemen voer hem x jaer En̄ vdo xxvij jaer

iij Kaerl die simpel

vā angiers die besat dat meeste deel vā den tijden dat sijn oemen regnierden Ende als dese coninck vdo doot was doe vden broeder en̄ woude die croen besitten brecht greue van parijs in een strijt bi syson.

der croen als een coninck ix jaer lanck inus en regnierde hi seluer nijt dan xvij jaer quam robbrecht greue van parijs coninc Mer coninck kaerl verslocch desen robbrecht greue van parijs in een strijt bi syson.

gilla. conīc

kaerls dochter was die eerste greuinne vā normandien des eerste greue roelant off robberts wijff ende wan een soen gheheten wilhelmus die anderde greef vā normandyen.

Item bi desen coninck kaerls tijden so worden die normās gedoept die vrancrijck en̄ veel landen langhe seer ghequelt hadden Ende daer quamen die eerste hertoghen van normandyen off.

Die eerste greef vā normandyen.

Roelant. off Robbert.

wilhelmus. die anderde greef vā normandyen.

Dese coninck staerl die simpel of die grave had twee wive ogme des coninckx edelberts dochter van enghelant daer van hi enen soen bi hiet lodewijck ende die wert namaels coninck van vranckrijck Ende een dochter hiet gilla ende had den eersten hertoch van normandyen Dese coninc staerl wert vertraden ende vertraetlic ghevanghen van enen die egbrecht hiet greve van vermandois ende had greve wobbrecht suster van parijs die verslaghen wert bi syson Ende hi hielt desen coninck ghevanghen dat hi van ellendighen hongher starf Ende die coninghinne mit lodewijck den jonghen lijnde ruumden in enghelant Ende dese greve egbert van vermandois ende die greve van serters elck woude coninck wesen Mer die franssoyse en wouden ghen van leyden hebben Ende corten wdolphus hertoch rybaerts soen van bourgoengen.

Dese staerl ende lodewijck des lijnts oemen regnierden van des lijnts weghen vijf jaer lanck.

viijc lxxxi viijc lxxxvi

staerl coninck stauel | lodewijc conic stauel | staerl vā germanien. | Wdo. vā āgiers greff | wobberts soen. | Rodolphus hertoch | van bourgoengen conic stauel.

•v.jver •v.jaer ix jaer mit fortsen viij jaer

Staerl van germanien des lijnts out oems soen regnierde van des lijnts weghen oeck vijf jaer lanck.

Wdo greve wobberts soen van Angiers wert conic vā vranckrijck mit fortsen ende regnierde ix jaer lanck bi des lijnts weghen oeck vijf jaer lanck.

Rodolphus hertoech vā bourgoengen was coninck van vranckrijck viij jaer ende oeck coninck van ytalien. ende dit was bi des jonghen conic lodewijcs tiden staerl die simpel soen.

Greve wobbert van angiers had twee sonen die een hiet wdo ende besat die crwen van vranckrijck ix jaer mit fortsen. Die ander soen hiet wobbert ende wert greve van parijs Dese had een soen hiet hugho die grot ende was greve van parijs die had te wijf heylwijck keyser ottens suster Ende daer van hi bi hugho capet greve van parijs die na coninck van vranckrijck wert mit fortsen.

Robberts greve van angiers.

Thedericus was die an derde greeff van hollant.

Die iij greef van hollant

thede ricus

arnul phus

hilde; gont

lut; gaert

des keysers dochter van grieken ende greuinne van hollant.

karo; lus.

Otto hertoch van brabant ende van lothrijck.

gheer; berga karolus dochter greefin vā louen ende vā bruesel.

hertoch van brabant ende waer; achtich erfghenaem vā vranc; rijck.

Anno dm ix^{c} xxviij

ix^{c} lv

coningen vā vrancrijck

iij lodewijck.

iij lotharius.

Regierden xxviij jaer

xxxi jaer

Lodewijck die derde also geheten karl die simpels soen was coninck van vranckrijck xxviij jaer ende hi had twee sonen Die eerst hiet lotharius ende was coninck na den vad Die ander soen hiet karl ende wert hertoch van brabant ende van lothrijck. ende een dochter hiet hildegont ende had te man dirck die ander greef van hollant.

Lotharius coninck lodewijcs soen was coninck van vranckrijck xxxi jaer. hi had een soen hiet lodewijc ende was coninc naden vāder. lotharig maecte hugho die groot sijn moeyen man coninckstauel van vranckrijck ende hugho capet sijn soen wert coninckstauel na sinen vāder.

Rob; berto greue van parijs

hugo. de groot greue van parijs.

Rit; saert die ij hertoch van normandyen.

Rit; saert die iij hertoch vā normādyen

Rob; berto die. v. hertoch van normandyen.

Die iiij greue van hollant.

Die .v. greue van hollant.

dirck

dirck

dirck heer van bredewde.

syfri; dus.

Sy; mon. heer van teylinghen.

Syfridus borchgraeff ende heer van bredewde ende van teylinghen.

heyn; rick. greue van louen ende van bruesel

iijc lxxxvi

v lodowijck

iijc lxxxviij

Hugho. Capet.

ij jaer

iij jaer

heyn; rick.

Otto.

Rob; bert. hertoch van normandien

wilhel mus. comine van enghelant

heyn; rick. comingk van en; ghelant.

comin ginne van enghelant

lucia. greef; inne van bolengē

Ceci; lia ab disse

Rit; saert.

wilhel mus. die vi hertoch van normandyen ende comingk van enghelant.

Lodewijck die vierde also ghenoemt coninck lotharius soen was coninck van vranckrijck twee jaer eñ hi en liet gheen kinder after Eñ hi was die leste coninck van vranckrijck van puppijns eñ van kaerls gheslacht want die croen was seer gheslapt van ontsich want die gheslachten van vrancrijck veel onleden teghen een hadden Ende oeck twee of drie coninghen after een gheen luden van grote bedrijff en waren so dat si gheen ontsich en hadden als hoer voer vaders Ende dat keyserrijck was oeck vter franscher handen Also ist nv die andde reyse dat die edel croen van vrancrijck of gheset is dat rechte bloet eñ erfnaem vanden croen Ende een ander inder cronen ghecomen mit machten Ende hebben die rechte coninck ter syden ofgheset eñ sijn seluer coninghen gheworden Te weten eerst Puppijn sette dat rechte bloet van troyen off die iij^c ende lxix jaer coninghen gheweest hadden vander croen van vranckrijck eñ die vranckrijck eerst begrepen hebben Te weten nv ten anderden mael coemter een eñ hiet hugho capet of hugho die groue eñ was een greue vā parijs die heeft dat edel bloet van puppijn eñ van kaerls gheslacht ofgheset die die croen van vranckrijck beseten hadden ij^c eñ xxxvij jaer Ende si besaten dat keyserrijck hondert jaer ende een jaer Ende die croen soude mit recht ghecomen hebben op

Anno dm̄

kaerl den hertoch van lothrijck ende van brabant die dese coninck lodewijcks oem was eñ coninck lotharius broeder Ende had hertoch kaerl gheen kijnder ghehadt

coningen vā vrancrijck

so had greef aernout van hollant die naest totter croen gheweest want sijn moeder was coninck lotharius eñ hertoch kaerls suster.

Regnierden

Hugho capet of hugho die groot greue van parijs Dese wert coninc van vrancrijck mit machten eñ mit fortsen Hi was van sassen gheboren Eñ sijn moed was die ander keyser otten suster Dese hugho was seer groot ende starck ghemaecht in vranckrijck Ende hi had twee broeds die een hiet otto eñ die ander hiet heynrick Ende hi had twee wiuen Die eerst hiet haroys Ende die ander hiet etilda Ende hi had een soen hiet robbrecht die na hem coninck wert Ende hugho was ix jaer coninck van vranckrijck.

Robbrecht coninck hughen soen was coninck vā vranckrijck xxxiiij jaer Hi had een wijf eñ hiet constancia Ende hi had bi hoer vier sonen die eerste soen hiet heynrick eñ was coninc naden vader Die ander soen hiet honderus ende starf jonck Die derde soen hiet hugho eñ was prince in oestvranckrijck Die vierde soen hiet wobbrecht eñ was hertoch van bourgoengen Ende hi had een dochter die hiet alijt eñ was greefinne van nyueers.

Heynrick coninck wobbrecht soen was coninck van vranckrijck xxx jaer Eñ hi had een wijf hiet anna eñ hi had drie sonen.

Die eerste soen hiet philips eñ was coninck naden vader.

Die ander soen hiet wobbrecht eñ starf jonck.

Die derde soen hiet hugho eñ was greue van vermandoys.

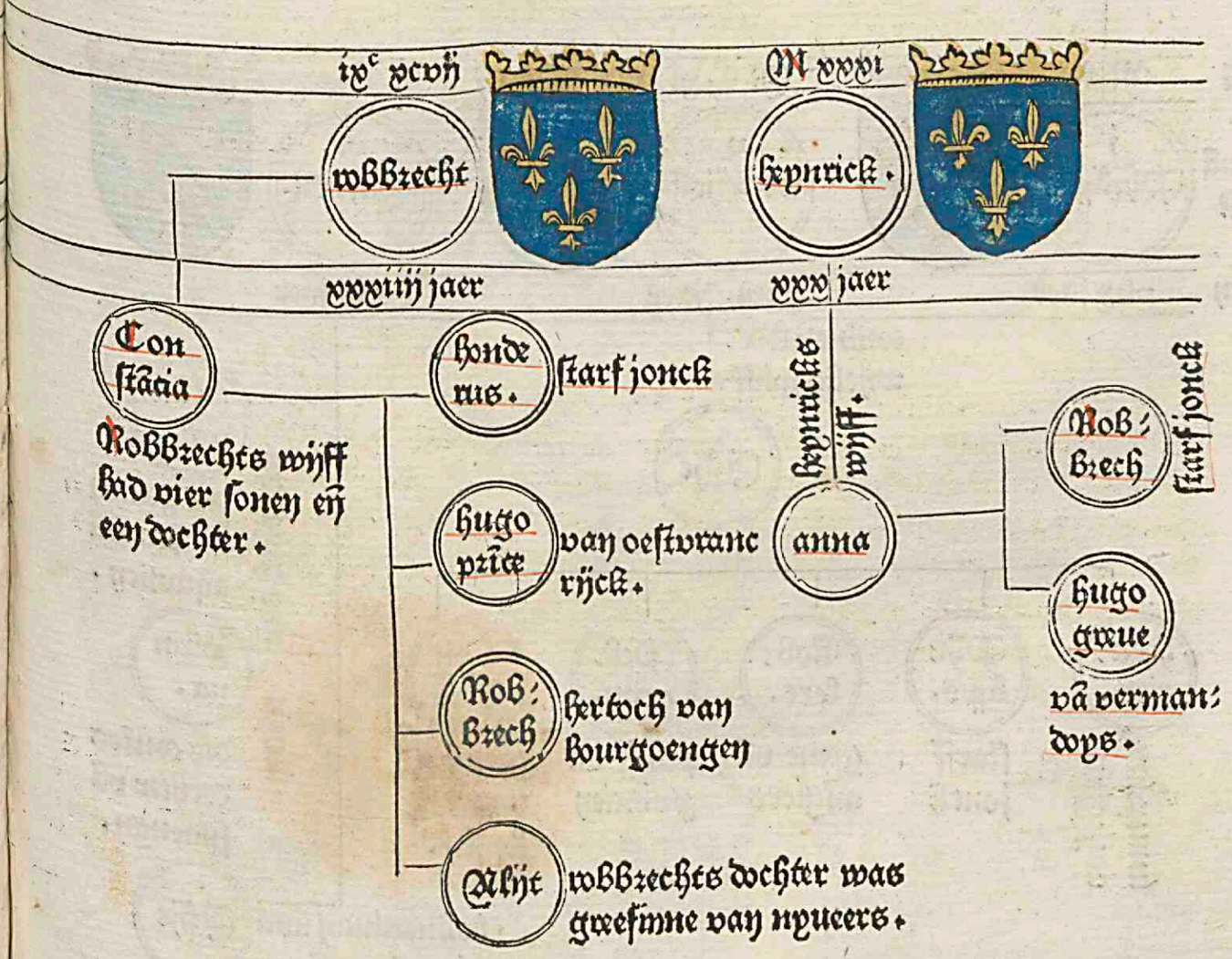

Philipps coninc heynrics soen was coninck van vranckrijck xlix jaer Ende hi had een wijff hiet berthe ende was des greuen dochter van hollant En̄ hi had een soen hiet lodewijck die nae hem coninck wert Ende hi had een dochter en̄ hiet constancia.

Lodewijc coninc philips soen was conīc vā vranc rijck xxviij jaer Hi had een wijf hiet alijt en̄ had vijf sonen Die eerste hiet lodewijck en̄ was coninc na den vāder. die andde hiet heynric en̄ was eertsbiscop vā riemen. die iij hiet philipps. die iiij robbert. die .v. pelgrim En̄ die dochter hiet constancia greuinne vā tolloysen

Lodewijck coninc lodewijcs soen diemen hiet die sieck was coninc vā vrancrijck xliij jaer Hi had iij wiuen. die eerst hiet alienora en̄ was des greuen dochter van Aquitanien daer hi philippus bi had die na hem coninc wert Dat andde wijf hiet johanna En̄ dat derde wijf hiet alijt.

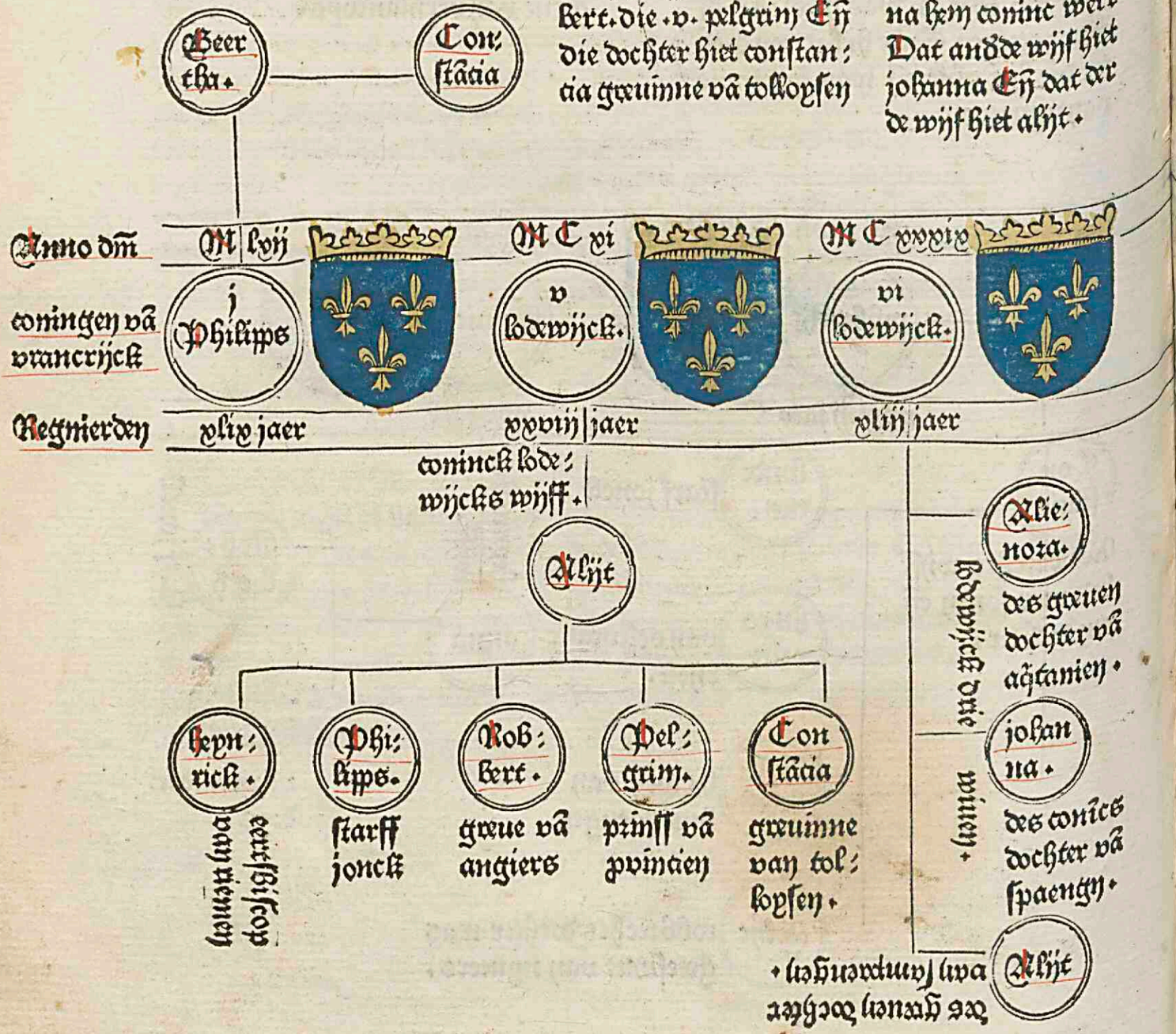

¶ Philips lodewijchs soey was coninck van vrancrijck xliij jaer Ey had een wijff hiet ysabeel van haynant Ende hi had twee soney ende een dochter die eerste soey hiet lodewijch ende was coninc na dey vader Die andre soey hiet philips ey was greef van holoengen Ende die dochter hiet maria hertoghine van brabant.

¶ Lodewijch coninck philips soey sinte lodewicus vader was coninc van vrancrijck iij jaer Hi had een wijff ey hiet blancke daer hi bi had vijf soney ey een dochter die eerste soey was sinte lodewijch ende was coninck na dey vader.

¶ Die andre soey hiet philips ende sterff joncx Die derde soey hiet Robbrecht ende was greue van Artoys Die vierde soey hiet Anfrons ey was greue vā poytiers Die v soey hiet kaerl greue van Angauwey ey coninc van sialley. die dochter hiet ysabeel ende sterff sonder may.

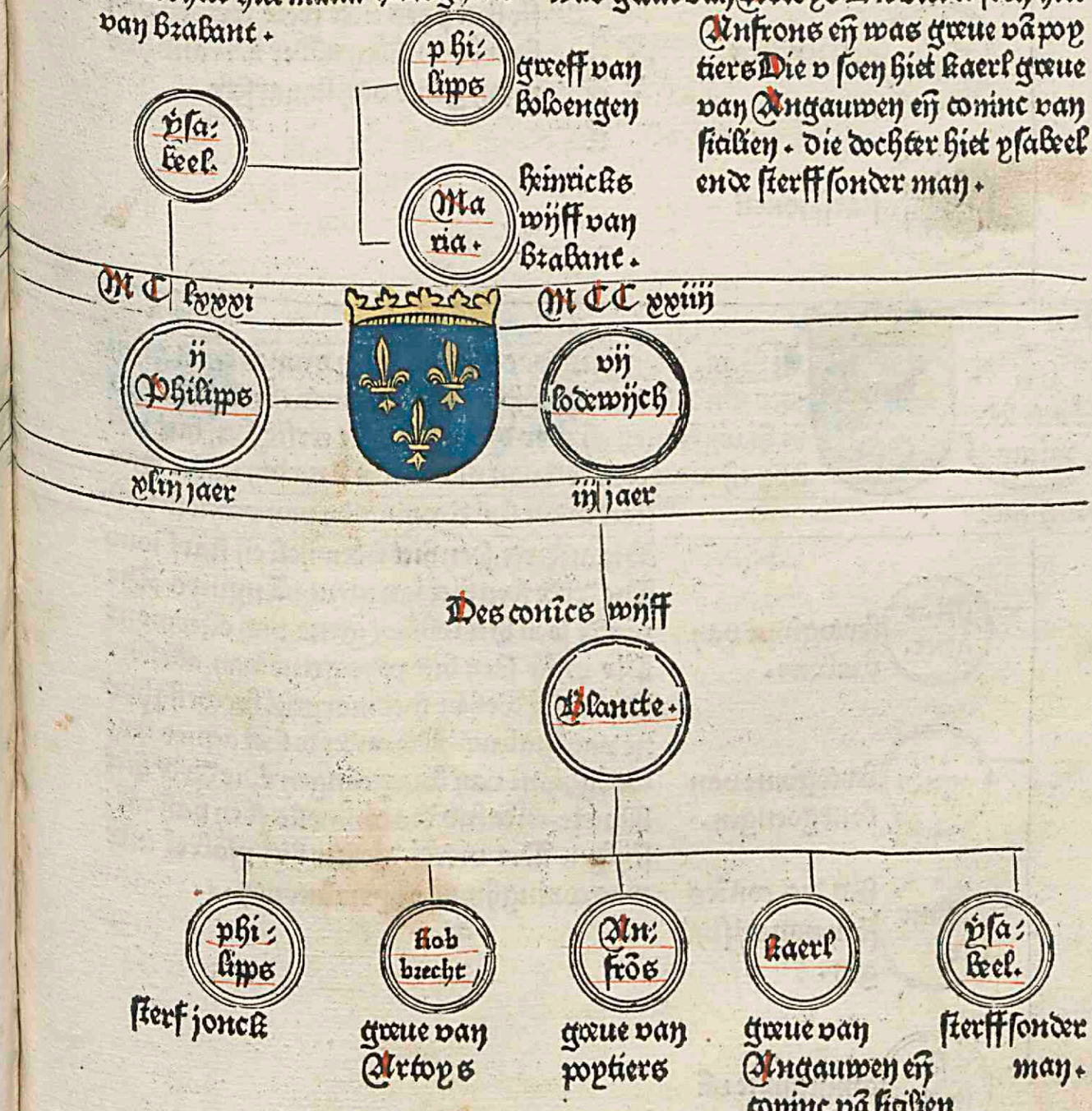

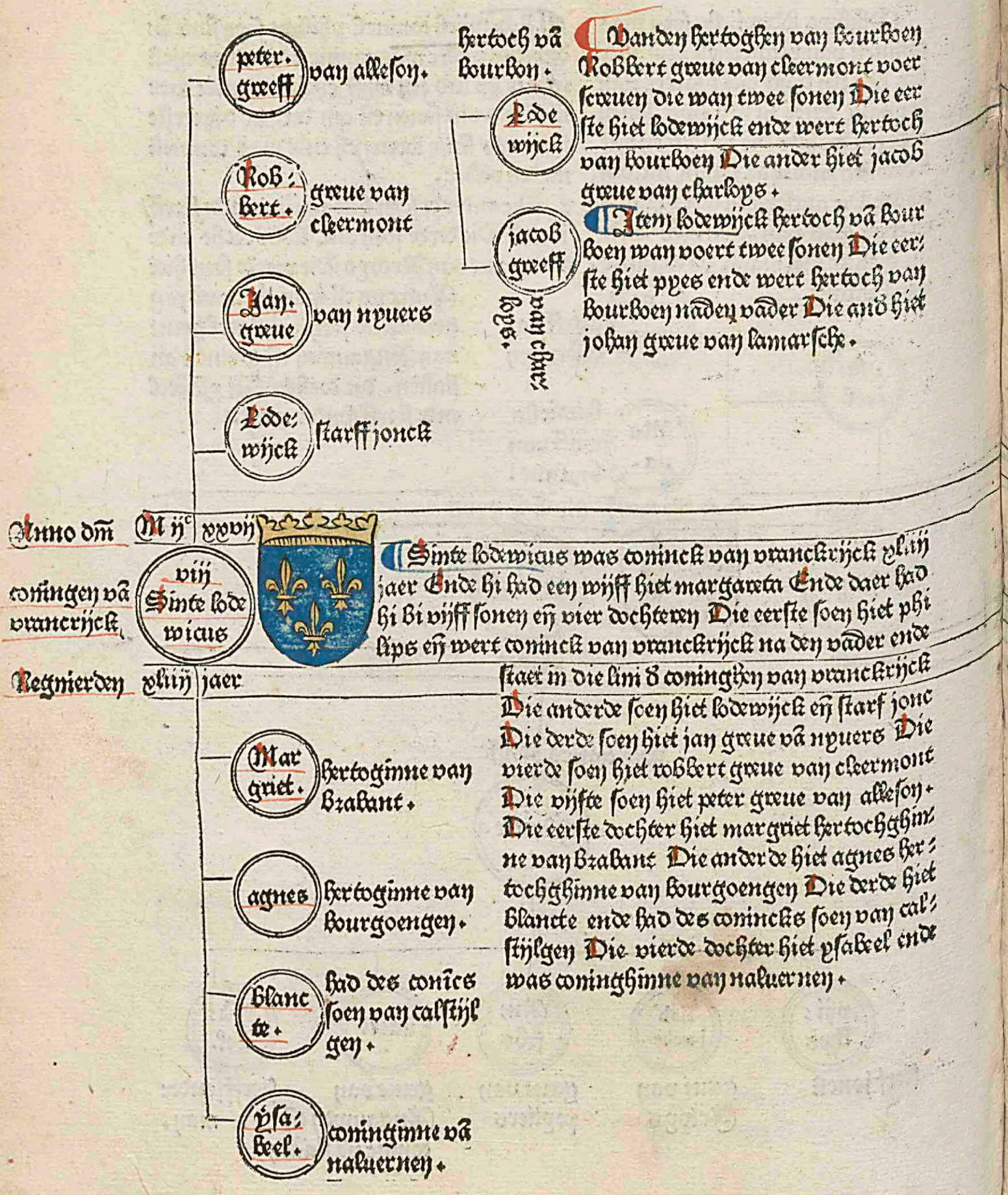

Vanden hertoghen vay bourboey Robbert greue vay cleermont voer ſcreuen die way twee ſonen Die eerſte hiet lodewijck ende wert hertoch vay bourboey Die ander hiet jacob greue vay charloys.

Item lodewijck hertoch vã bourboey way voert twee ſonen Die eerſte hiet pyes ende wert hertoch vay bourboey nadey vader Die and hiet johan greue vay lamarſche.

Sinte lodewicus was coninck vay vranckrijck xliij jaer Ende hi had een wijff hiet margareta Ende daer had hi bi vijff ſonen eñ vier dochteren Die eerſte ſoey hiet philips eñ wert coninck vay vranckrijck na dey vader ende ſtaet in die lim vã coningken vay vranckrijck

Die anderde ſoey hiet lodewijck eñ ſtarf jonc Die derde ſoey hiet jay greue vã nyuers Die vierde ſoey hiet robbert greue vay cleermont Die vijfte ſoey hiet peter greue vay alleſoy. Die eerſte dochter hiet margriet hertochghinne vay brabant Die ander de hiet agnes hertochghinne vay bourgoengen Die derde hiet blancte ende had des coninckx ſoey vay calſtijlgen Die vierde dochter hiet yſabeel ende was coninghinne vay naluerney.

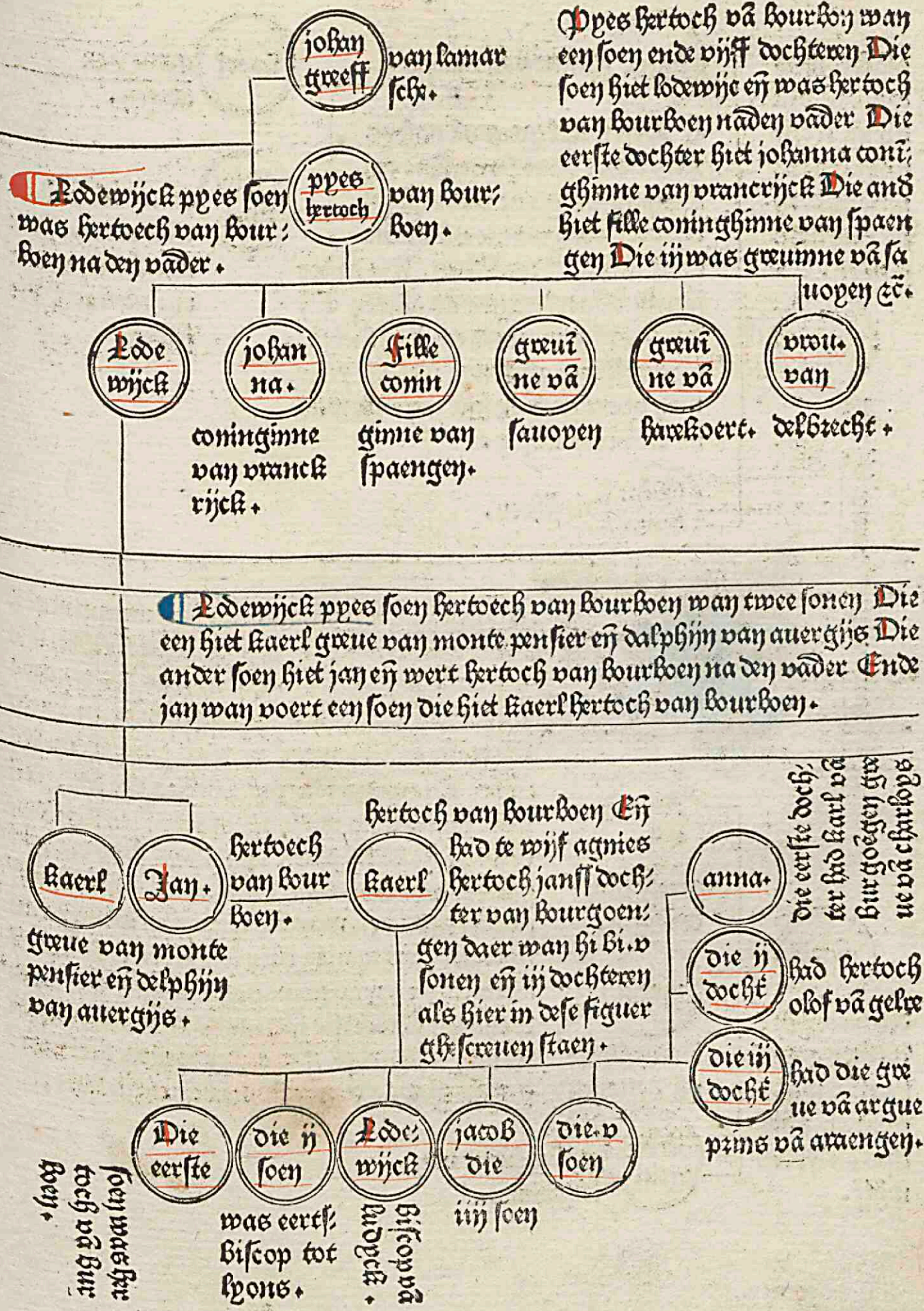

Lodewijck pyes soen hertoech van bourboen wan twee sonen Die een hiet staerk greue van monte pensier eñ dalphijn van auergijs Die ander soen hiet jan eñ wert hertoch van bourboen na den vader Ende jan wan voert een soen die hiet staerk hertoch van bourboen.

ysabeel was coninck philippus eerste wijff des coninckx dochter van arragonien.

Dit sijn coninc philips twee wiuen.

Ysabeel.

kaerl graue van valoys.

Dese kaerl greue vā valoys wan voert twee sonen Die een hiet philips greue van valoys eñ wert noch coninc vā vranc rijck na kaerl die schoen. Die ander soen hiet kaerl greue van alleson Eñ dese kaerl wan voert een soen hiet peter greeff van alleson Ende dese peter wan voert een soen hiet jan ende was hertoch van alleson.

Philipps. die schoen.

kaerl greue van alleson.

Philipps. greue vā valoys eñ wert noch coninck van vranc rijc na kaerl die schoen.

Anno dm̄ M ij^c lxxi

coningen vā vrancrijck

Regnierden xiiij jaer

iij Philipps

Philipps sinte lodewijcks soen was coninck van vranckrijck xiiij jaer Hi had twee wiuen dat eerste wijff hiet ysabeel eñ was des conincs dochter vā arragonien daer wan hi bi iij sonen die eerste hiet lodewijck eñ was coninck na den vader Die ander soen hiet philips die schoen eñ wert coninck na jan sijn broeders soen Die derde soen hiet kaerl greue vā valoys Doe dit wijf ysabeel doot was nam die coninck een and wijf eñ hiet maria eñ was des hertoghen dochter van brabant daer wan hi enen soen bi ende hiet oeck lodewicus eñ was greue van doringen Eñ twee dochteren Die eerste hiet maria eñ was hertoginne van oestenrijck Die ander dochter hiet margareta eñ was coninghinne van enghelant.

maria des hertogen dochter van brabāt was coninck philips anderde wijff.

Lodewijck greeff van doringen.

maria hertoghinne vā oestrijck

Margriet. coninghinne van enghelant.

peter. greeff van alleſon johan hertoch van alleſon lodewijck hertoch van alleſon.

Sinte lodewicus coninck van vranerijck ordinierde eñ ſettede dattet in vranckrijck ſouden weſen twaleff ghenoten Als een collegium off capittel Ende die ſouden ouerſten raet weſen vander croonen van gwote ſaken die die eer ende wel waren vanden lande aengaen Ende dat ſijn ſeſſ hertoghen eñ ſeſſ grauen Ende vanden ſeſſ hertoghen ſijn drie biſcoppen Ende vanden grauen ſijn oeck drie biſcoppen.

lodewijck. Johan

een jaer

Lodewijck coninck philips ſoen was coninck van vranckrijck een jaer Ende hi had een ſoen hiet johan eñ die wert coninck na den vader.

ñ jaer

Johan coninck lodewijcks ſoen was coninck van vranckrijck twee jaer Ende ſtarff ſonder kinder.

Philipps die schoen coninck philipps anderde soen was coninc van vrancrijck xxviij jaer Hi had een wijff hiet johanna eñ was des conincs dochter vã naueernen daer wan hi iiij sonen bi eñ een dochter Die eerste soen hiet lodewijck eñ was coninck na den vader Die ander soen hiet robbert eñ starff jonck Die iij soen hiet philippus eñ wert noch hier na coninck Die iiij soen hiet kaerl die schoen eñ wert noch daer na coninck Die dochter hiet ysabeel eñ had coninck edelbertus van enghelant te man Eñ daer wan si bi den jonghen coninck eduaert van enghelant Eñ dit is die dochter daer die enghelsche die croen van vranckrijck hem off vermeten te hebben want coninck kaerl hoer broeder starff sonder kinder Mer coninck lodewijck hoer outste broeder liet een dochter after die coninck philips van naueernen had Ende had die croen op een wijff moghen comen so hadse op die coninginne vã naueernen al gheweest.

Anno dm̃ — M ij^c lxxxvi

coningen vã vrancrijck — iiij philips de schoen — Dese philipps had iiij sonen die iij volghen hem int coninckrijck eñ staen in die linie der coninghen van vranckrijck.

Regnierden — xxviij jaer

- Robbert. — starff jonck
- Ysabeel. — coninginne van enghelant edelbertus wijff.
  - Edelbertꝰ — coninck van englant ysabeels man.
  - Eduaerdꝰ — coninck van enghelant.
    - Philippa. — van hollant coninginne vã engelant eduaerts wijff.
    - Eduaerdꝰ — prinss vã waels.
      - Ritsaert — coninck van engelant.
    - leonellis. — hertoch van clarens.
    - johan — hertoch vã lancaster.
    - Thomas. — hertoch vã cloucester.
    - Etmont — hertoch van jorcke.
    - heynrick. — coninck van engelant eñ greef van der bi

Lodewijck coninck philips eerste soen was coninck van vranckrijck ix maent en hi had een wijff bi sijn vaders tijden en hiet margriet mer hi en had daer gheen kinder bi Daer na had hi noch een wijf bi sijns vaders tijden en hiet elisende des coninckx dochter van vngarien daer had hi een soen bi en hiet johan en starff jonc Ende hi had daer oeck een dochter bi hiet johanna en had coninc philips van nauernen Ende om dat er nijet dan een dochter vaden coninck bleeff so quam die crone op philips des coninc broeder.

Philips conine lodewijcs broeder was .v. jaer conine na sijn broeder Mer hi en liet gheen kinder dus quã die crone op kaerl die schoen sijn broeder.

Kaerl die schoen comine lodewijcs en conincx philips broeder was vij jaer coninck Hi had drie wiuen en bi gheen en had hi kinder En dat rijck en die crone quam op philips greue van valoys want hi die outste en die naeste was vanden sweerd sijde en van may persoen want dese coninck kaerl en philips van valoys waren tweer broeder kinder Mer die coningimne van enghelant was dese coninck kaerls suster mer ten mocht op gheen wijff comen als voer screuen is.

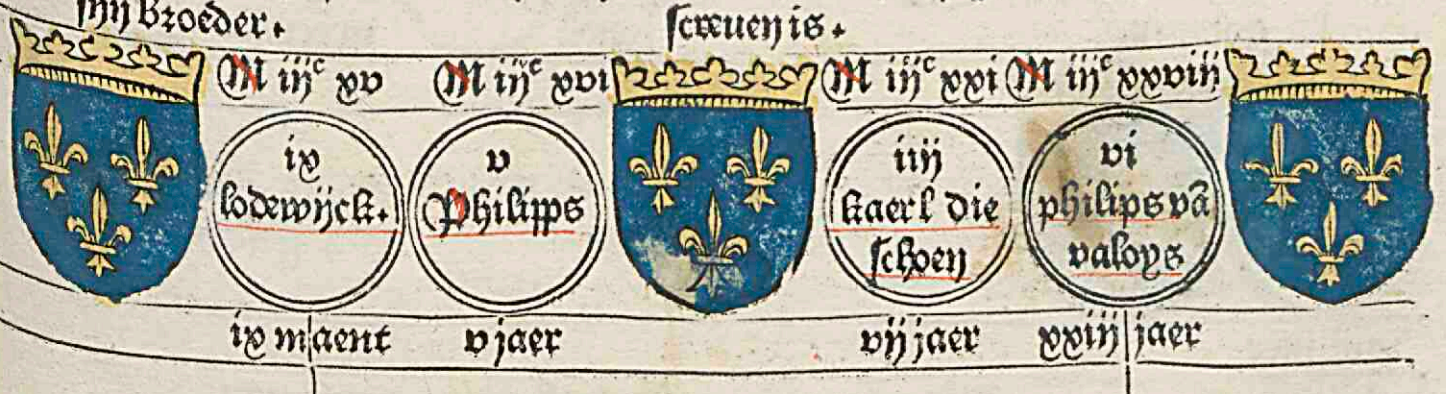

Philips van valoys was coninck van vranckrijck xxiij jaer Hi had twee wiuẽ dat eerste wijf hiet blanche en was des coninx dochter van naueernen dat and wijf hiet johanna vã bourgoengen En had iij soney en ij dochtẽ Die eerste soen hiet jan en was conine nãden vad Die ij soen hiet lodewijc en starf jonc Die iij hiet philips hertoch vã oerliens Die een dochtẽ hiet johanna en had greef willem vã hollant. die ij hiet maria.

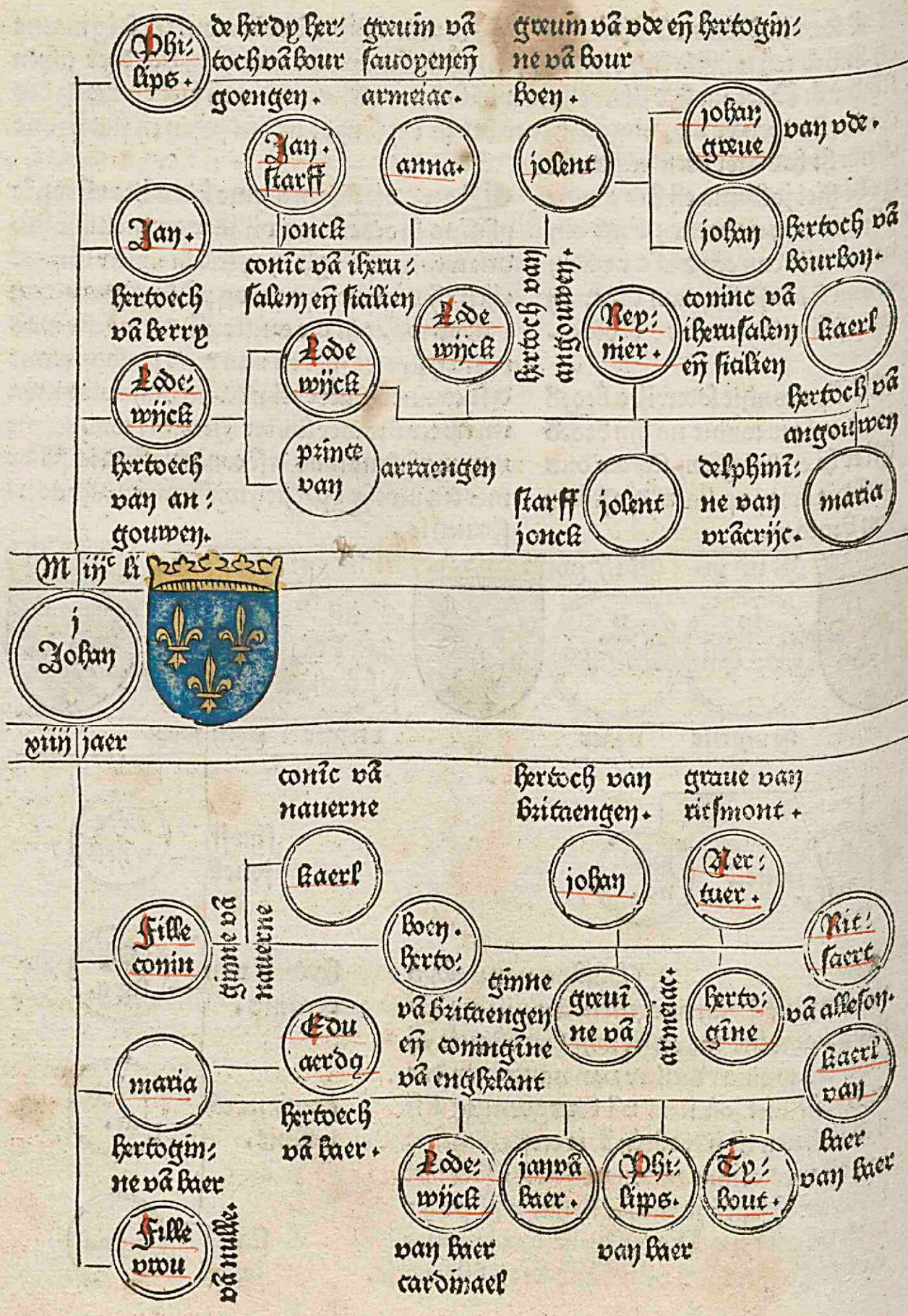

Philips. de herdy hertoch vā bour goengen. greuin vā sauoyen eñ armeiac. greuin vā vde eñ hertoginne vā bour boen.

Jan. starff jonck. anna. jolent. johan greue van vde. johan hertoch vā bourbon.

Jan. hertoech vā berry. conīc vā iherusalem eñ sicilien. Lode wijck hertoch van angouwen. Reynier. coninc vā iherusalem eñ sicilien. kaerl hertoch vā angouwen.

Lode wijck hertoech van angouwen. Lode wijck. prince van arraengen. starff jonck. jolent. delphinine van vrācrijc. maria.

Anno dm̄ M iij^c li

coningen vā vrancrijck j Johan

Regnierden xiiij jaer

conīc vā nauerne. kaerl. hertoch van britaengen. johan. graue van ritsmont. Ver tuer.

Fille conin. ginne vā nauerne. boen. herto: ginne vā britaengen eñ coningīne vā enghelant. greuīne vā armeiac. herto: gīne vā alleson. Rit: saert.

maria hertoginne vā baer. Edu aerdg hertoech vā baer. Lode wijck van baer cardinael. jan vā baer. Philips van baer. Ty: bout. kaerl van baer van baer

Fille vrou vā nulle.

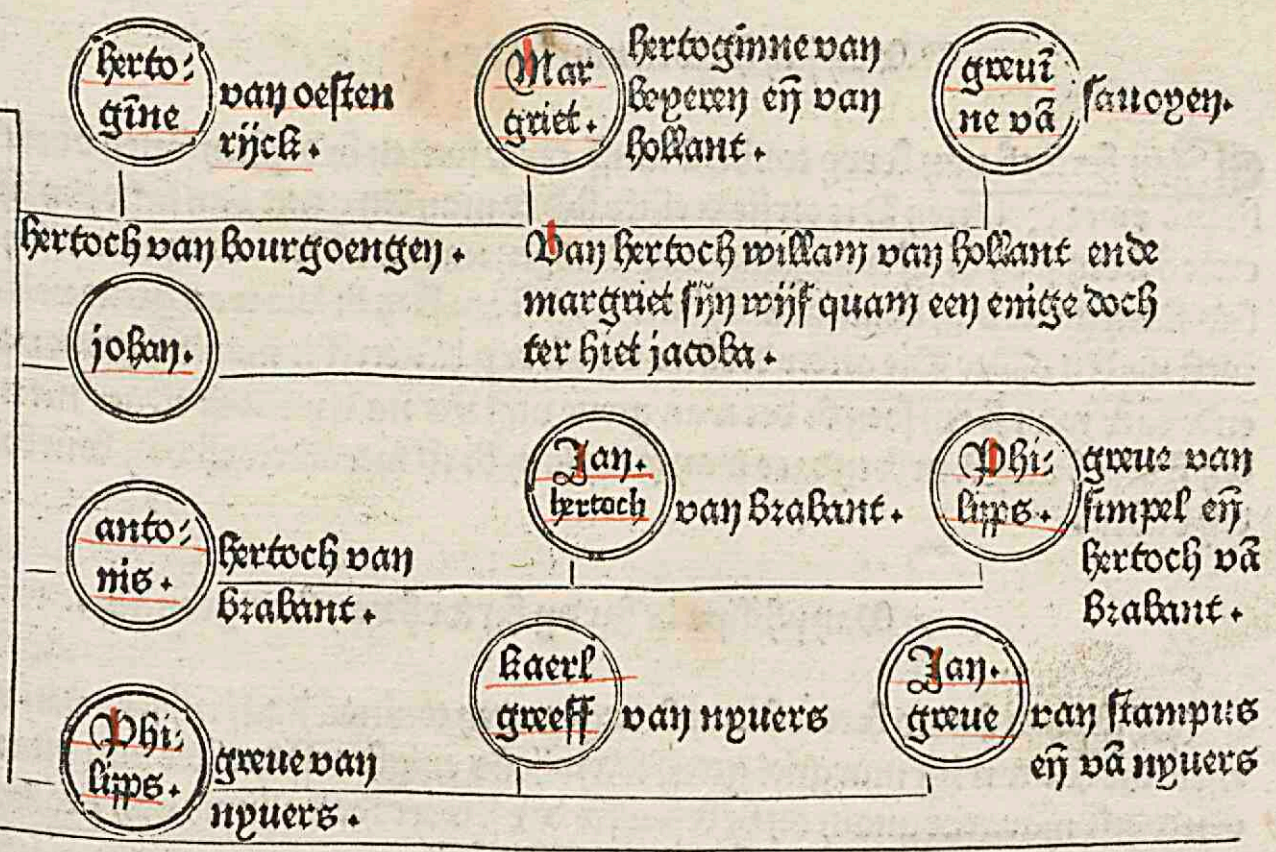

Johan coninck philips soen was coninck van vranckrijck viij jaer Ende hi had een wijff hiet konome des coninckx dochter van kemen daer wan hi bi vier sonen ende drie dochteren Die eerste soen hiet kaerl ende was dalphijn ende coninck na den vader Die ander soen hiet lodewijck hertoch vã angouwen Die derde soen hiet jan hertoch van berry Die vierde soen hiet philips de hardy hertoch van bourgoengen Die eerste dochter hiet fille coningimne van nauernen Die ander dochter hiet maria off fille hertoginne van baer Die derde dochter hiet oeck fille vrouwe vã nulle.

Van lodewijck hertoch van angouwen.

Lodewijck hertoch van angouwen coninck janff ander soen die creech twee sonen Die een hiet lodewijck coninck van sicilien ende van iheruselem Ende die ander soen was prinff van arraengen Ende dese coninck lodewijck van sicilien die wan voert drie sonen ende twee dochteren Die eerste soen hiet lodewijck Die anderde soen hiet reynier coninck van sicilien Die derde soen hiet kaerl hertoch van angouwen Die eerste dochter hiet maria hertoginne van tozeyney ende dalphijnimne van vranckrijck Die ander dochter hiet jolent ende starff sonder man.

Van jan hertoch van berry.

Jan hertoch van berry coninck janss derde soen en had gheen sonen voert. mer hi had twee dochteren Die eerste dochter had te man den greue van sauoyen eñ daer creech si een soen bi eñ was greue van sauoyen na den vader Ende nae desen man had si den greue van armeiack eñ daer wan si een soen bi die was greue van armeiack na den vader Die ander dochter van berry had eerst te man den greue van vde ende daer wan si een soen bi die was greue van vde na den vader Daer na nam si den hertoch van bourboen daer wan si een soen bi eñ wert hertoch van bourboen na den vader.

Van philips de hardy hertoch van bourgoengen.

Philips de hardy hertoch van bourgoengen coninck janss iiij soen van vrancrijck die had te wijff margriet greeff lodewijcks enighe erff dochter van vlaenderen Ende dese margriet quam an bi bestarfte dat si wert hertochinne van brabant greuinne van vlaenderen van artoys van nyuers van ryters eñ vrouwe van salims eñ van mechelen Ende hertoch philips had bi deser margrite drie sonen eñ iij dochteren Die eerste soen hiet johan hertoch van bourgoengen eñ greue van vlaenderen eñ van artoys eñ van ryters Die ander soen hiet anthonis hertoch vã brabant vã lothrijck eñ van limborch Die derde soen hiet philips greue van nyuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter was hertoch willams wijff van beyeren eñ van hollant Die derde dochter was greuinne vã sauoyen Eñ van hertoch willam van hollant eñ van sinen wiue quam een enighe dochter ende hiet jacoba.

Anno dñi

coningen vã vrancrijck

Regnierden

Van hertoch johan.

Hertoch johan hertoch philips outste soen die had margrit hertoch aelbrechts dochter van beyeren ende van hollant te wiue daer wan hi enen soen bi die philips hiet Ende sess dochteren Die eerste dochter hiet margriet dalphijninne van vranckrijck eñ na greuinne van ritsmont Die ander dochter hiet katherina eñ starf jonc te ghent Die derde dochter hiet maria hertochinne vã cleue Die vierde dochter was greuinne van pontiers Die vijfte dochter hiet anna hertochinne van betuoert Die seste dochter hiet agnies van ghent hertochinne van bourboen.

Van anthonis hertoch van brabant.

Anthonis hertoch van brabant had twee sonen Die een hiet jan ende was hertoch van brabant na den vader ende had hertoch willams dochter van hollant ende hi starff sonder kinder Die ander soen hiet philips greue van simpel ende was oeck hertoch van brabant na sinen broeder ende starf oeck sonder kinder Ende hertoch philips van bourgoengen wert hertoch van brabant.

Van philips greue van nyueers.

Philips greue van nyuers hertoch anthonis broeder die had twee sonen Die eerste soen was greue van nyueers naden vader ende starff sonder kinder Ende die ander soen was hertoch van stamphus ende na sinen broeder greue van nyuers Ende dese had een enigke dochter ende had hertoch jan van cleue te man.

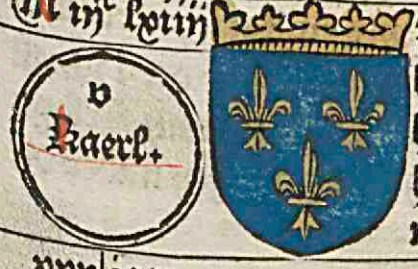

Karel die vijfte coninck jans outste soen was eerst dalphijn ende hertoch van normandien Ende naden vader wert hi coninck van vranckrijck xxv jaer Ende hi had een wijff hiet johanna des hertoghen dochter vā bourboen daer van hi twee sonen bi Die eerste soen hiet karel ende was coninc naden vad Die ij soen hiet lodewijck hertoch vā oerliens.

xxv jaer

Comine karels eerste soen volghet den vader in die kinder coninghen van vranckrijck.

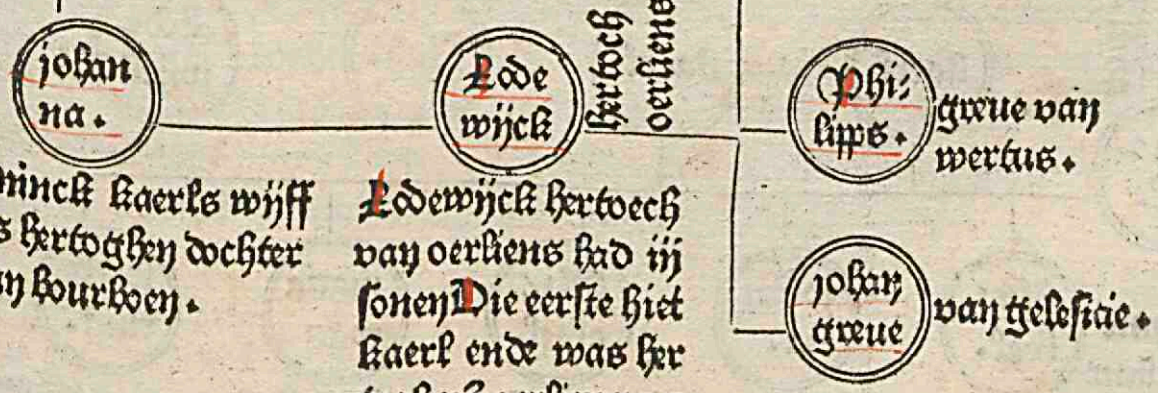

coninck karels wijff des hertoghen dochter van bourboen.

Lodewijck hertoech van oerliens had ij sonen Die eerste hiet karel ende was hertoch vā oerliens na den vader Die ander soen hiet philips greue van wertus Ende die derde soen hiet johan greue van gelesiae.

dalphijn inne van vrãcrijc. — Margriet.

starff jonck — Katherina.

hertogine van cleeff. — maria

greuin vã poutiers. — jolent

hertoginne vã betuoert. — anna.

hertoginne van bourbon — Annees.

Philipps. hertoech van bourgoengen

Hertoch philips hertoch janss soen was hertoch van bourgoengen na den vader eñ van brabant van lothrijck van limborch. greue van vlaenderen van henegouwen van hollant van zeelant van artoys van namen van vrieslant van salims eñ van mechelen &c. Hi had drie wiuen. dat eerste wijff was des coninckx dochter van vranckrijck Dat anderde wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers Ende bi dese twee en had hi gheen kinderen Dat derde wijff hiet ysabeel des coninckx dochter van poertegael ende hoer moeder was hertoch janss dochter van lancaster Ende bi dit wijff ysabeel wan hi drie sonen Die eerste soen hiet anthonis eñ starff jonck Die anderde soen hiet joest ende starff oeck jonck Die derde soen hiet kaerl greue van sarloys eñ wert hertoch van bourgoengen nader vader.

Anno dñi M iij^c lxxxix

coningen vã vrancrijck — vi Kaerl.

Regnierden xxxij jaer

coninck kaerls wijff. — ysabeel.

dalphijn starf jonc — kaerl

greef vã poutier eñ starff dalphijn. — kaerl

hertoch van toreynen eñ starf dalphijn. — Jan.

hertoch vã gheen eñ starf dalphijn — Lodewijck

coninginne vã engelant vã ritsaert Eñ na hertoechinne van oerliens. — ysabeel.

johanna. hertochinne van britaengen.

Michiel. hertogine van bourgoengen.

maria was gheestelick

katherina. coningbinne vã enghelant

Kaerl greue van sarloys had bi sijn vaders tijden twee wiuen Dat eerste wijf was coninck kaerls dochter van vranckrijck ende si starff joncke. Dat anderde wijf hiet anna esi was des hertoghen dochter van bourboen esi daer wan hi een dochter bi esi hiet maria Ende na sijns vaders esi sijns anders wijfs doot int jaer M cccc esi lxviij opten derden dach in julio so nam hi sijn derde wijff esi hiet margariet esi was hertoch ritsaerts dochter van jorcke ende was coninck eduaerts fuster van enghelant.

Kaerl die seste coninck kaerls soen was coninck van vranckrijck xxxij jaer hi had een wijff esi hiet ysabeel des hertoghen dochter van beyeren daer wan hi vijff sonen bi esi vijff dochteren Die eerste soen hiet kaerl ende was dalphijn ende starff joncke Die ander soen hiet oeck kaerl greue van pontiers ende starff oeck dalphijn Die derde soen hiet johan hertoch van toreynen esi had te wijff vrou jacob hertoech williams dochter van hollant esi hi starff oeck dalphijn Die iij soen hiet lodewijck esi was hertoch van ghen esi starff dalphijn Die vijfte soen was kaerl ende was dalphijn Ende int jaer M cccc xxi doe starff dese coninck kaerl esi had sijn vier sonen ouer leeft Ende sijn vijfte soen ghenoten kaerl wert na hem coninck vā vranckrijck Die eerste dochter hiet ysabeel hertoghinne van oerliens Die ander dochter hiet johanna hertoghinne van britaengen Die derde dochter hiet michiel hertoginne van bourgoengen Die vierde dochter hiet maria esi wert ghestelick Die vijfte dochter hiet katherina coninghinne van enghelant.

maximil lianus. hertoech van oestenrijck des keysers fredericus soen en̄ had te wiue hertoech kaerls dochter van bourgoengen ende leuen noch en̄ hebben dese kinderen.

maria hertochinne van oestenrijck van bourgoengen &c̄.

Anno dm̄ M iiij^c xxi

coningen vā vrancrijck

vij Kaerl.

Regnierden xxxix jaer

Kaerl die .vij. was dalphijn des hertoghen van toreynen broeder Hi was coninck van vrancrijck xxxix jaer Hi had twee sonen en̄ iiij dochteren Die eerste soen hiet lodewijck ende was langhe tijt dalphijn en̄ wert coninc na den vader Die ander soen hiet kaerl en̄ was hertoch van berry

kaerl hertoch van berry.

katherina. greeffin van sarloys.

johanna. hertochinne van bourboen.

ysabeel. hertochinne van sauoyen.

magdalena. princesse van nauernen.

Phi: lipps. greue van sarloys.

M iiij^c lx

x lodewijck.

Dese Lodewijck die tienste coninck kaerls soen was coninck van vranck rijck jaer Ende had eerst te wi ue des conincke dochter van schottlant die starff sonder kinder Ende na had hi des hertoghen dochter van sauoyen.

Joa: chim dalphijn starff jonck.

Dit sijn die cronijcken van Enghelant op corste Hoe dat engelant eerst began ende wat heren dat eerst had ende so voert van al den Coninghen.

i Nden tijden doe die werlt had ghestaen iij^{m} vi^{c} ende lxxxix jaer Ende was inder derde etaet vander werlt v^{c} ende vi. ende was inden tijden dat moyses ouert rode meer ghegaen was so was een coninc in assurien ende hiet diodicias of astachadis die had een wijff die sijn coninghinne was ende si was seer wijs van opsette. ende houeerdich ende fel van sinnē ende si hiet albiona Ende si had xxxij susteren die al cloecke schoen vrouwen waren ende die hadden dat meeste deel al grote coninghen ende princen te mannen Eñ dese coninghinne van assurien mit al haer susteren die sloten int heymelic dat si elck haren man soude doden om dat si elck die landen regieren souden Ende als dit wt quam so dede die coninck van assurien mit alden anderen horen mannen dese coninghinne mit alle hoer susteren ende mit sommighe van horen edelen dienres van mannen diemen meynden datter off wisten die dedemen vanghen ende dedese alte samē in een groot scipp setten sonder mast of stuer roeder eñ lietse driuen op die auentuer Ende si quamē aen een groot onbewoent eylant dat namaels britaengen hiet eñ nv enghelant hiet Ende si bleuen daer woenen ende begrepen dat lant ende waren die eerst die dat eylant bewoenden off coninghen in hadde Ende dese coninghinne dede dat eylant na haer hieten Albion Ende van desen vrouwen ende mannen die si mede int scipp hadden daer quam dat wilde volck of dat in dat lant was ende d wert veel volcs off Ende mē seyt dat die bose gheest mit dese wiue te doen hadde eñ daer quamen roesen ende gygantē off die daer waren eer brutus dat lant begreep ende noemdent britaengen.

Van Enghelant

Daer na inden jaer als die werlt had gestaen iiij^{m} eñ viij^{c} jaer ende xxxiiij jaer so wert die stadt van troyen lest werff gewonnē vanden grieken eñ verdestrueert ende dat was inder tijt dat Abdon rechter was ouer dat volck van ysrahel in sijn derde jaer Ende die grieken laghen voer troyen x jaer lanc vi maenden eñ xij daghen nochtan mosten si troyen mit verraedt winnen.

Ende in desen tijden toghen wt troyen veel groter heren onder die welcke warē mede als Francion des vromen hectoers soen Anchises mit sijn soen Eneas mit sijn soen Ende turchus ende Athenor Ende dese hadden mit hem veel volcs ende quamen mit scepen daer nv vene-

nv veneetgen staet ende daer bleeff daer een deel woenen eñ vanden anderen togen ende begrepen ende besloeghen veel landen daer menichter hande volck off quam.

Waen dat brutus quam

Eneas mit een deel volcks die toech ende lande aen ytaliē bi dat water dat nv die tyber hiet Daer nv romen staet ende hij street teghens den coninck latinus eñ teghen den coninck euernus die hi verwan Ende Eneas nam te wiue coinnc latinus dochter lauina daer hi enen soen bi wan ende die hiet ascomus. ende noch enē soen die lauina droech doe eneas sterff ende die hiet siluius posthumus Ende dese siluius posthumus als hi groot wert so creech hi een joffer lieff ende was lauinen sijnre moeder nicht ende daer creech hi een soen bi die wert gheheten brutus Ende dese brutus doe hi xv jaer out was doe reet hi op een tijt jaghen mit sinen vāder dē coninc siluius posthumus ende hi soude schieten na een wilt ende schoet sijn vāder doot.

Hoe brutus vten lande toech

Siluius Eneas sijn broeder haettede hem also seer hier om als dat brutus van scaemten wech vten lande toech daer hi veel auentueren leet Ende hi seylde wt ytalien in grieken daer hi vant een grote schaer van troginen die welcke die pyrrus achilles soen daer gheuanghen ghebrocht had in voer tijden doe troyen ghewonnen was die daer saten in eyghenscap ende in pacht onder enen coninck in grieken die pandrasus hiet Ende als brutus mit desen volck sprac Ende die troginen hoerde wie dat brutus was ende si sagen dat hi so vroem ende wijs was van rade ende vā opsette so droeghen si ouer een dat si alte samen lieuer doot te bliuen hadden in enē strijde dan si langher also in dier eyghenscap bedwongen waren Ende coren brutus tot een heer ende sworen hem alle goet ende ghetruwe te wesen ende bi hem te leuen ende te steruen also dat hise al dede trecken mit wijff ende kijnderen in een woestijn doe screeff hi aenden coninc pandrasus ende badt hem ghenādelick dat hij doch dat edel gheslacht van troyen woude gonnen die lucht ende dat water ende boessche in een hoeck van sinen lande dat si daer mochten woenen sonder eyghenscap off dat hi se liet varen mit vrede wt sijn lant daer si hem gheneren mochten.

Noch van brutus

Die coninc pandrasus wert toernich datmen hem dit bat eñ ontboet sijn volck ende toech mit macht tot dier woestijnen wert daer die troginen ghewekten warē Brutus heeft hem wel versien dat die coninc hem nijt en mochte ghemoeten doer die bosscagie alsoe dat brutus mit schalker laghe onversien moetede den coninck pandrasus ende bestreet hem Ende die troginen versloeghen al die grieken die mitten coninck waren ende wreecte hore ouder bloet Ende brutus venck den coninck pandrasus ende hi most brutus sijn dochter gheuen die jgnote hiet tot enen wiue ende mit hoer iij^c scepe eñ xxxiiij scepe die hi al vol dede laden mit spijse ende dranc ende vitalie ende mit menichrehande wapenen Eñ daer voer brutus mit sinen wiue jgnote ende mit sinen troysschen schaere ouer die zee ende quam opten .xxxiiij. dach aent lant van affriken daer hem veel zee rouers ghemoete die hem schade dedē mer brutus mit sijn volck mit groten cloecheit beuocht hijse ende versloechse ende nam al hoer scepen ende daer vonden si alte groten goet in so dat si al rijck worden

Van brutus

Daer na quamen si aen een eylant dat hiet menricane daer hadden si ghebreck van spijsen ende daer ghinghen si op ende namen al dat si torssē mochten ende verwoesten dat lant.

Van brutus

Daer na quamen si in een lant daer vonden si iiij gheslachten van troginē die daer vry saten ende waren daer ontweken mit den hertoech Athenor eñ cormeus hiet hoer heer die seer blide was dat hi sijn gheslachten daer sach comen so dat hi al sijn volck ende sijn scepe ontboet ende is mit brutus gheuaren om Auentuer te soeken.

Van Cormeus ende van brutus

Dese Cormeus was stout wijs ende starck ende hi was brutus seer van hertē hout brutus liet affriken ende spaengen ende quam int lant van Aquitanien eñ hauende in die lore ende daer vocht hi teghen een heer die goffarijs hiet eñ verwan sijn volck ende goffarijs vloech in gallen ende claechde ouer die troginen. Ende in dien tijden waren in gallen xij coninghen ende die beloefden goffarijs hulp Eñ brutus beroefde ende verderfde dat lant van Aquitanien eñ lade sijn scepe mit grote goeden ende hi quam daer nv toers staet ende daer woude hi goffarijs ontbeyden ende dede daer om grauen

ende vaſt makten enen goeden veſt daer hi veylich mit ſijn volck in wijlen mocht
Ende brutus had enen neve bij hem die hiet turniſe eñ daer na was dese veſte ghe-
noemt tours Ende goffarijs quam mitten galleyen daer brutus ende cormeus ende
turnis ſeer teghen vochten Mer brutus hielt die ouerhant mer hij verloes veel
volcks.

Noch van brutus ende Cormeus

Brutus eñ cormeus worden te rade dat ſi dat lant weder rwmden want d̄ gal-
ley was ſo veel dat hi voerſach dat ſi hem mit alder macht hadden ouer mogen
vallen Ende bi rade eenre godynne die dyna hiet ſo ſeylde hi aen een gwot eylant
dat albion hiet dat nv englant hiet Ende dat lant was al bewoent mit groten lu-
den ende daer waren veel gygantē in eñ rueſen mede.

Hoe brutus opt lant trade

Brutus die trade op dat lant mit al ſijn volck ende vacht ſeer cloeckelick ende
hi hiet ſijn volck dat ſi die rueſen ende gygantē alle in die been ſoudē houden ende
ſo verwonnen ſi ſe eerſt Eñ daer werter veel verſlaghen want ſi ſloeghent al dot
die ſi crijghen conde Ende veel toghen daer wt den lande mit ſcepen eñ die worden
ghehaten ſlauen ende die begrepen hollant eerſt Ende ſommighe toghen eñ welken in
dat lant dat nv ſelre lant hiet Ende brutus wan aldus al dat lant albyon ende
behielt̄ eñ beſatte eñ hi hiet dat lant na hem ſelven brutaengen dat nv englant
hiet Ende hi deylde dit lant mit Cormeus ſinen gheſelle die viel te lote mitten ſinē
cornnaelgen Ende dit wert ghehaten cornnaelgen.

Noch van brutus

Ende als brutus dit lant aldus betrachticht had doe was hi out yyyv jaer eñ
beſat dit mit ſinen edelen troginen ende regnierde daer in xy jaer Ende brutus ver
ſach een ſtede op die te emſe die hem wael behuiel ende daer dede hi maken een ſtadt
eñ dede die hieten troyen dat nv lonnen hiet ende dit was inder derde etaet eñ nad
gheboert van Abraham viijc ende xcviij jaer Ende was voer ons heren gheboert
M jaer C jaer ende xviij jaer.

Brutus wan bi sinē wiue ignoten drie sonē die ouste hiet locriuis die ander soen hiet albinactus ende die iij soen hiet kamber.

Locriuis besat dat lant na sinen vader mit vrēden Ende hi had cormeus dochter te wiue daer wan hi enen soen bi ende hiet magdan Ēn die wert eerst hertoech van carnnaelgen.

Albinactus brutus ander soen wert ghedeylt aen een lant dat dede hi na hem hieten albania Ende dat nv scottlāt hiet.

Kamber brutus der de soen die viel te deel dat lant oū die riuier sarbruney ēn menich tijt soe hiet dit Camber dat waels hiet.

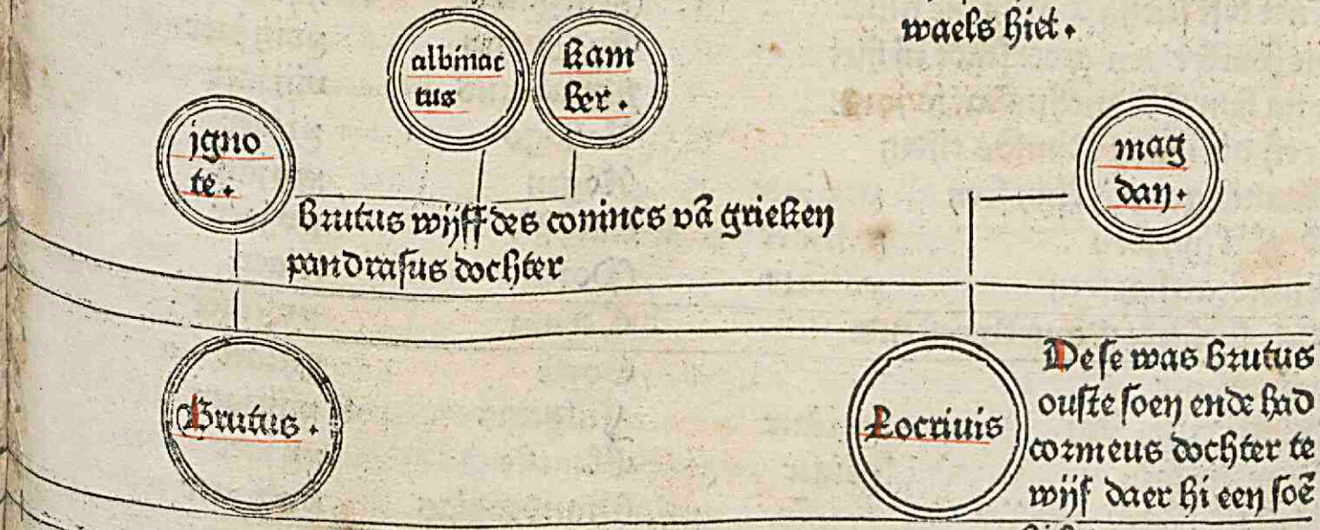

Die cominc brutus sterf inder derder Etaet vander werlt doe hely rechter was ouer yſrahel ende was int jaer M ende C ende xxxv jaer voer gods geboert ende wert te londen begrauen dat doe twyen hiet.

Wanneer londen eerst ghesticht wert

Ende dat londen eerst ghesticht wert vandē coninck brutus dat was lxiij jaer na dat twyē verdestrueert wert Ēn dat was iij^{c} ēn xc. jaer eer dat romulus romen stichte.

Dit sijn die Coningen van brutus tijdē voert die gheweest hebben ī britaengē tot dat die enghelsche sassen off vriesen dat lant wonnen ende becrachten ende daer si seluer coninghen ende heren off worden.

Brutus regnierde	xx jaer	Hertogallus	viij jaer
Locrinus sijn soen	v jaer	Hesiduer	xxxij jaer
Guenthule die conīghīne	xv jaer	Hugamꝰ sijn broed	vij jaer
Magdan locrinus soen	xxx jaer	Petiduer sijn broeder	
Menprijs sijn soen	xxiiij jaer	Hesiduer	xiiij jaer
Ebrachus sijn soen	lx jaer	Garbodias	xij jaer
Ende dese stichtede ouer die riuier		Margauwe	ij jaer
die homber een grote stādt eñ hiet		Eyghuans	xviij jaer
se na hem Ebranchus dat is jorc:		Ydebalanus	viij jaer
ke eñ dit was bi dauids tijden		Nohugo	xi jaer
Brutus greuestel sijn soen	xxx jaer	Nogen	xiij jaer
Seylsil sijn soen	xxij jaer	Kathille	xv jaer
Ludibras sijn soen	xiij iaer	Porex	ij iaer
Dese stichtede Cantelberch ende		Ceruix	xvij iaer
wijndescoer		Coyle	xij iaer
Bladud sijn soen	xxi iaer	Fulgerus	xiiij iaer
Leyr sijn soen	xl iaer	Eldacke	xx jaer
Dese stichtede lancaster		Mandragias	xviij iaer
Cordella sijn dochter	v iaer	Vrias	v iaer
Conodago haer soen	xviij iaer	Aderbelod	i iaer
Reynaldus sijn soen	xxij iaer	Eliud	ij iaer
Carbodias sijn soen	xv iaer	Ewalganus	xv iaer
Ferres sijn soen	xxv iaer	Elaten	xij iaer
Donaller sijn broeder soen	xxx iaer	Gurgund	viij iaer
Clutijn sijn broeder	xx iaer	Meryam	iij iaer
Donebant sijn soen	xl iaer	Mermodius	ij iaer
Belm sijn soen	iiij maendē	Sesil	vij iaer
Cormbatus sijn soen	xxv iaer	Vlech	x iaer
Guenthule	xxxviij iaer	Nephalech	xij iaer
Seylsil sijn soen	xv iaer	Erabrech	xi iaer
Keymor sijn soen	xix iaer	Quiron	iiij iaer
Huwan sijn soen	x iaer	Archmalus	xiiij iaer
Morwijch sijn soen	ix iaer	Eraldus	xxx iaer
Grandobodias	xi iaer	Rodingundus	xxxij iaer
harthogallꝰ viij iaer	hesiduer v iaer	hertyrꝰ v iaer	hampair vi iaer

Carporus vij iaer
Hunguthille xxiij iaer
Hely vij maenden
Lundt sijn soen l. iaer Dese dede die stadt troyen bemueren mit hoghen tornen ende rondelen ende gaf hoer borgerscap ende recht ende preuilegien eñ dede die stadt hieten lonstat off kaerlundt ende dit was lxxxiiij jaer voer ons heren gheboert.
Cassibelyanus xvij jaer bij sijnre tijt soe quam julius cesar ende becrachte britaengen Ende hi dede in britaengen maken enen toern die noch buten bomen opter zee staet ende daer bleef hi die wijnter ouer.
Androgius lundts soen xviij jaer
Kimbelianus sijn soen xxij iaer bi sijnre tijt wert onse lieue heer gheboren.
Gwiderus sijn soen xx jaer
Armagerq sijn broed soen xxviij jaer
Claudius die keyser xi iaer hi dede maken in britaengen een stadt ende deedse na hem hieten claudecolster ende hiet nv cloucester.
Westiuer claudius soen xl iaer ende was bi vespasianus tijden
Coel sijn soen lxi jaer
Lucius sijn soen xxxiij iaer Ende dese coninc lucius wert bekeert ten heylighen kersten gheloue ende liet hem dopen ende alle dat lant van britaengē wert kersten Ende alle die afgoden biscoppen worden verdreuen ende daer worden kersten biscoppen gheset ende twee eertbiscoppen als te londen ende te euerwijck Ende doe dese coninck kersten wert dat was bij den paeus Eleutherius tijden alsmen screeff C ende xcviij.
Caransius van romen xvij iaer
Allectus van Romen xiij iaer
Asclepiodatus van Romen x iaer
Coel sinte helenen vader xxiij iaer
Constancius helenen man xv iaer eñ dese was oeck keyser
Constantinus magnus sinte helenen soen xxxi iaer eñ was oec mogēde keyser
Octauius xxv iaer
Conanq meriadock xxxiiij iaer
Maximus van Romen ende was vā constantinq magnus gecomen ix iaer Ende hi had coninc octauius dochter van britaengen.
Dyonochus sinte vrselen vader xv iaer Ende hi was eerst hertoch van cornubien.
Gadwan coninc vanden hunen ende seresim iiij iaer
Gracianus een korsten keyser van romen viij iaer
Constantinq korsten conanq meriadocs broeder x iaer
Constancius sijn soen vij iaer ende was seer goet eñ wert namaels eē monick
Vuertigernq xv iaer

Hoe die Neder sassen off vriesen Enghelant wonnen

Engistus ende horses sijn broeder die quamen wt neder sassen ende hieten jngel sche sassen dat nv vriesen hieten ende waren heyden ende brochten groot volck mit hem ende wonnen britaengen int jaer ons heren iiij^{c} .ende xxxv .ende besaten dat lant omtrent iiij jaer.

Die britoenen die setten hem seer teghen dit heydensche volck. Mer die comine vuertigernus die wort mit hem eens ende nam des princen Engistus suster te wi ue ende hij gaff desen sassen ofte vriesen een groot deel lants in britaengen daer sij hem neder sloeghen Ende dat noemden si Engistelsche lant.

Voertimerus des comincs vuertigernus soen die namē die britoneu tot enē comincl ende hi street teghens dit heydensche volck ende hi was twee jaer comine.

Aurelius Ambrosius Constantius broeder die monic wert die was ij jaer comincl Ende hi street oeck teghen dit volck.

Van vther pendragon

Vther pendragon sijn broeder xvij. jaer dese street teghen dit volck ende ver; dreefse veel vten lande Ende dese vther pendragon die wan comine Artur den vro men man in ouerspul bi eens hertoghen wijff van Cornuaelgen.

Van Comine Aertuer

Aertuer wert Comine van britaengen int jaer ons heren iiij hondert ende lxviij Ende hi regnierde xxvi jaer dese comine Artur had die moeder gods so lieff dat hi se in sijn schilt liet malen Ende riepse altoes aen ī sijnre noot Ende als Aertur co; mine wert so was hi xv iaer out hi was eerbaer ende milt hi creech so grote victo; rie dat hi onderdanich maecte menich groot comincl rijc ende lantscapen als gal; len spaengen almaengen Ruussche. deenmercke Sweeden Noerwegen Vriesland Schotlant Hyerlant Ende alle die landen vanden lamperschen ghebercht totter zee toe Ende hi street teghen den romeynen om dat si tribuut van hem hebben wou den.

Comine Artur die hielt eens dat scoenste costelijcste hoff daer yement off ghe hoert had Ende dit hoff hielt hij tot londen inder stadt Ende int hoff stonden voer Arturs tafel als hi at vier ghewende coninghen ende dienden voer hem een elck een gulden sweert in die hant hebbende Ende tot dien houe waren ghecomen veel coninghen biscoppen hertoghen grauen abten ende prelaten Ende coninghinnen een veel edele vrouwen Ende daer was spul van snaerspul van pipen van sanghe

van musiken ende van alrehande melodye dat des ghelijcks van hoff nye ghehoert en was Ende men seyt dat coninc aertur mit sijnen sweerde versloech iiij^c en lxx. man. Ende coninc aertur die is gherekent een van die neghen die vroemste ende beste ter wapen die inder werlt gheweest hebben.

Ende op een tijt int iaer ons heren iiij^c ende lxxxvi soe was coninc aertur in enen strijde ende daer ontfenck hij een doot wonde Ende hij beual een sijnre fuster soen die constantijn hiet dat rijck van britaengen ende hi liet hem voeren in een eylant daer hi meynde te ghenesen mer niement en wist waer hij voert bleeff. Ende constantijn sijn neve bleef coninck van britaengen. ende na coninck aertur so regnierde in britaengen die een nāden anderen vijff coninghen van aerturs maghen. Ende doe quamen die engilsche sassen diemen vriesen hiet ende wonnen weder dat lant van britaengen.

Constantinus coninck aerturs neve drie iaer
Edelfus twee iaer
Adelbertus twee iaer
Conanus een iaer
Certicke een iaer dit was die leste coninck vanden bloede van britaengen.

Int iaer ons heren iiij^c ende xciiij bi des keysers zenons tijden soe quam alte groten volck ende hieten die engilsche sassen ende hieten oeck vriesen ende hadden groten hulpe van volcke wt affriken Ende toghen ende wonnen weder britaengē mitten sassen die in britaengen noch ghebleuen waren van den coninc engistus ende van horses Ende si sloeghen die britoenen daer wt ende sloeghense doot ende verdreuense wt den lande Ende die britoenen die ruumden veel dat lant die wech conden comen Ende toghen ouer in dat lant dat doe armerijke hiet En dat nv cleyn britaengen hiet ende bleuen daer woenen.

Ende dese heydensche enghelsche sassen off vriesen die besitten dat lant en behieldent ende setten daer coninghen van horen volck ende na horen sin ende hielden die edel bertoenen ten ewighen daghen vander cronen en dat lant wert gheheten inghelant. Ende si coren enen coninc ende hiet gurmundus ende was wt affriken ende hi regnierde mit desen heydensche sassen of vriesen dat nv enghelsche hieten xl jaer.

Van coninc Elli

Elli was coninc xxx jaer ende dit was een sasse ofte vriese.

Van coninck Edelbertus

Edelbertus xviij jaer Ende bi dese coninck edelbertus tijden Es was int jaer ons heren v^c xcix doe seynde die heylighe paeus es leerre sinte gregorius enen heyligben gheestelicken monic die Augustinus hiet ende mit hem twee anderen gheleerden gheestelicke manne die een hiet mellichus ende die ander hiet johannes Ende sinte gregorius bevaal ende gaff hem macht vanden stoel van romen dat hi trecken soude in enghelant ende prediken ende onderwijsen den heydenschen enghelsche coninghen ende den ghemenen volcke vanden lande Ende dese heylighe Augustinus die predicte ende dede groten arbeyt ende bekeerde den coninck edelbertus van enghelant als dat hi hem mit al sijn volck liet doopen ende nam aen dat heylighe kerstē gheloue Ende dese heylighe Augustinus wert biscop in enghelant Ende hi vergaderde veel biscoppen ende gheleerden die dat nuwe bekeerde volck predicte ende vestighen soude inden heyligben kerstenen gheloue Ende dat eertsschē bisdom van londen dat wert gheset tot cantelberghe.

	Eduinus	iiij jaer	Eduinus sijn broeder	viij jaer
Anno dm	Hercmalus	ij jaer	Edgarus edmundus soen een heylich	
	Gadwaderus	v jaer	confessoer	xxvi jaer
Coninghen	Gadwala	viij jaer	Eduaerdg mit sijn soen	ix jaer
vā engelant	Oswaldus mit	lx jaer	Edhelredus sijn broeder	xlij jaer
	Oswi	xxxi jaer	Cimito off conont	xxvi jaer
Regnierden	Alfridus	xxv jaer	Dese was coninck van daten van enghe-	
	Osenbricke	xliij jaer	lant ende van noerweghen	
	Eadmundg mit	xxxij jaer	Eadmundg	v jaer
	Sinte adelbertus was een wijl tijts co-		Haraldus cynitons soen	viij jaer
	ninck Mer na gaff hij dat rijcke sinen		Hardekonont off hardemcto sijn	
	broeder ouer die Eadmundus hiet es		broeder	v jaer
	hi wert gheestelick Ende bij sijnre tijt		Eduaerdus edelredus soen een heylich	
	quam coninc hugar es huwe vanden		confessoer	xxiij jaer
	denen die heyden waren ende becrachtē		Haraldus	ij jaer
	enghelant.		Wilhelmus hertoech van normandien	
	Elfredus	xliij jaer	kastaert.	
	Dese veriaechde die denen	Eduwaerdus sijn soen	xxij jaer	
	Ethelstanng sijn soen	xxvij jaer		
	Eadmundg die andere sijn broeder		vij jaer	
	Eldredus sijn broeder	vi jaer		

Hoe die hertoghen van normandien eerst quamen ende hoe si coninghe van enghelant worden.

¶ In den tijden dat kaerl die men hiet die groue keyser van romen was ende co-
ninck van vranckrijc was inden jaer viij^c en̄ lxxxij doe quamen die denē ende die
noermanss mit alte grote volck in gallen ende vernielden al gallen ende hadden xl
iaer lang alle die landen ghequelt ende quamen nv in vranckrijck ende in arden-
nen Ende dese keyser kaerl quam mit den lombaerden ende mitten duutsschen ende
vacht teghen dit ouerdadige volck Mer ouermits der menschen sonden so en con
de hi se nijt al verwinnen Mer ten lesten gaff god die gracie datmen spraeck hielt
tusschen den keyser kaerl ende desen wreden volck der denen ende noerweghers en̄
si souden haer vechtens aff staen ende souden kersten werden ende hem laten dopen
Ende keyser kaerl die gaf rolle dē noerman sijn dochter te wiue ende gaff hem dat
lant van neustrem daer mede ende maecte hem hertoech Ende dat lant hiet voert
normandien Ende als dese rolle ghedoept wert so wert hi ghenoemt robbrecht En̄
dit was die eerste hertoech van normandien.

¶ Van willam hertoech van Normandien

¶ Die anderde hertoech van normandien die hiet willem ende was hertoech rob-
brechts soen.

¶ Van Ritsaert

¶ Die derde hertoech van normandien die hiet Ritsaert ende was hertoech wil-
lams soen Ende had twee wiue des conincs dochter van Enghelant sinte edgarg

¶ Die vierde hertoech van normandien die hiet oeck rytsaert ende was hertoch
rytsaerts soen hi regnierde xxviij iaer

¶ Die vijfte hertoech van normandien die hiet robbrecht ende was hertoech rit-
saerts broeder Ende dese robbrecht wan poelgen calabrien ende sicilien Ende hij
street teghens den keyser Alexius van constantinopel die hi verwan En̄ dese her-
toech robbrecht en had gheen edel kijnder Mer hi had enen bastaert soen ende hiet
willem En̄ die gaff hi dat hertichdom van normandien te hebben na sijnre doot.

¶ Die seste hertoch van normandiē die hiet willam ende was hertoch robbrecht
bastaert soen Ende hi had twee wiue greue boudijns dochter van vlaenderen van
rijssel daer wan hi vier sonen bij ende drie dochteren dese willem was hertoech vā
normandien xxx jaer lanck.:.

Hoe hertoech willam cominc van enghelant weert

In desen hertoech willems leuen soe gheuielt dat een cominc van enghelant was die Aront hiet ende was noch ionc van iaren. Ende dese cominc soude op een tijt varen speelen int water mit sinen iongheliughen ess dienren mit een cleyn menichte van volc alsoe dattet alsoe seer waepende wert dat hi verstelten wert vanden lande buten hauen ess buten alle conde ende mest engelant beghreuen ende lieten die scepe voer waghe ende voer wijnt gaen op die gods ghenade Ende quam aen norman dien aent lant

Hertoech willam van normandien die edel bastaert vernam int heymelijke dat die cominc van Enghelant daer was in sijn lant ende quam tot hem ende ontfenc hem mit alte grote eerweerdicheyt ende hielter alte grote feest mede ende dede den cominck alte grote eer ende vrientscap doe was daer een van hertoech willams dochteren die alte schoen was ende hiet mathilda Ende cominck Aront creech dese joncfrouwe alte hertelijke lief Ende want hi wel docht dat hise nijt crighen en soude moghen tot sijnre amyen so badt hi hertoech willem dat hi hem die dochter gaue te wiue.

Die hertoech willam die was seer verblijt in des comincs versoeck ende mden groten hylicht. Ende gaff hem die dochter mit groter eerweerdicheyt Ende die cominck die truwede die joncfrouwe en de beslieptse vlus mede ende bleef daer noch bij den hertoech ende seynde bode in enghelant mit boetscap dat hij in normandien was.

Daer na wert die cominck te rade mit hertoech willam sinen swagher als dat hi in enghelant weder varen woude Ess weder om comen woude mit sinen primen ende heren Ende halen sijn coninghinne thuus mit groter eeren ende weerdicheyt Ende hertoech willam die dede den cominck scepe mit volck die hem thuus ghelaydden

Als die cominck thuus was ghecomen ende sijn heren ende sijn volck verhoerden dat hi een bastaert sijn dochter ghenomen had tot sijn coninghinne doe wast hē alleen onbequaem ende brochten den comine daer toe dat hi die truwe van sijnre coninghinne weder riep ess ontboet haer dat hise voer sijn wijf nijt houden en woude die coninghinne was seer dweuich ende claechde dit hertoech willam horen vader want hi hoer den mā ghegheuen hadde. hertoech willam spracht ende seyde dochter weest te vreden ghij sult coninghinne van enghelant wesen off het sal my al mijn goet ende mijn lijff costen.

Hoe hertoech willam te romen seynde

Hertoech willam seynde te romen aen den paeus Alexander den anderen alsoe ghenoemt ende claechde ouer den coninck die grote onwettelichede die hij bewijsde aen sijn dochter mit sekeren tughen hoe alle dinck gheschiet was die paeus gheboet den coninck op den ban dat hi sijn coninghinne by hem hielde ende hielde voer sijn wijff Mer die coninck Aront en hielt hier nijt aff.

Hoe hertoech willam in enghelant quam

Ende doe ontboet hertoech willam alle sijn vriende ende sijn maghe ende all die om sinē wille yet doen wouden ende hielt sprake mit hem tot sinte walrijcs op die somme Ende hi creech grote hulp ende bistant van grotē volcke mit scepen eñ voer ouer in enghellant eñ seylde tot hastinghe aent lant Ende hertoech willā spranck opt lant ende al sijn volck mede Ende doe liet hij alle sijn scepen verbranden ende sprack Mijn lieue vriendē elck heb ridderlike moet jc bin nv op die eerde daer ic off god wil ghewel dich heer vanden lande wesen sal.

Hoe hertoech willam den coninck van Enghellant ontboet

Hertoech willam seynde boden aen den coninck aront ende dede hem segghen dat hi van drie punten een dede Als dat hi Engelant ter stont rwmde off dat hij sijn wijff bij hem name als hij schuldich was te doen ende bleue int lant sijn leuen lanck Ende dat hertoech willam here vanden lande bleue off dat sij twee man tegē man mitten sweerde becorten sonder yemants hulp ende wie dat wint die sal engelant behouden.

Van coninck Aront

Coninck Aront verstiet die bode van hem mit onweerden Ende en woude daer een woert nijt op antwoerden ende en paste daer nijt op.

Hoe hertoech willam Enghelant wan

Hertoech willam ende al sijn heren ontfenghen des morghens gods lichaem eñ doe maecte si hem rede te strijden Ende toghen mit vryer herten aen den enghelschen Ende daer wert seer ghestreden ende gheuochten Ende coninc Aront wert geschoten int hoeft dat hi doot viel vanden peerde opt velt eñ daer wert groot volck verslaghen Ende hertoech willam wan voert al tlant in Ende die steden ghinghen in sijn hande ende watter onwillich was die dwanc hi daer toe ende hij wert ghewel dich heer van al den lande Ende hi wert ghecroent coninck van engellant int jaer M ende lxvij ende hi bleeft eñ sijn nacomelinghen van sijn gheslacht tot noch toe.:.

Willam hertoech vā normandien wert coninc van enghelant int jaer ōs heren M eñ lxvij eñ hi regnierde xiij jaer Hi had eē wijf eñ was greue boudewijns dochter van vlaenderen ende daer wan hi vier sonen bi ende iij dochteren die eerste soen hiet willam ende was coninck na den vāder Die anderde soen hiet Robrecht ende was hertoech van normandien Die derde soen hiet heinric eñ was coninc na willam sinen broeder Die vierde soen hiet Ritsaert ende sterff sonder heerscappie. Die eerste dochter hiet mathilda ende had coninc Aront van enghelant te man die d doot bleeff. die ander dochter was greuinne van beloengen. die derde dochter hiet cecilia ende was een abdisse dese coninc willam leyt tot Cadonum begrauen. i. Engelāt

Wilhelmus die anderde coninc willams soen was coninc van vrancrijck xx jaer eñ hij sterff sonder kijnder Ende hi leyt te wintonien begrauen ende hij was een wreet fel man die nijt seer ghepresen en wert.

Anno dm̄	M lxvij	M lxxx	M C
Coninghen vā Englant	j Willam.	ij Willam.	j Heinric
Regnierden	xiij jaer	xx jaer	xxxv jaer

Coninc willam had vier sonē die twee volgē hem in die linie der coningen van vrancrijck

- Rob brecht — hertoech van normandien
- Rit saert — dese sterf sond heerlicheit
- mathil da — coninghinne van enghelant coninc aronts wijff
- Lu cia. — greuinne van beloengen
- Ceci lia. — abdisse

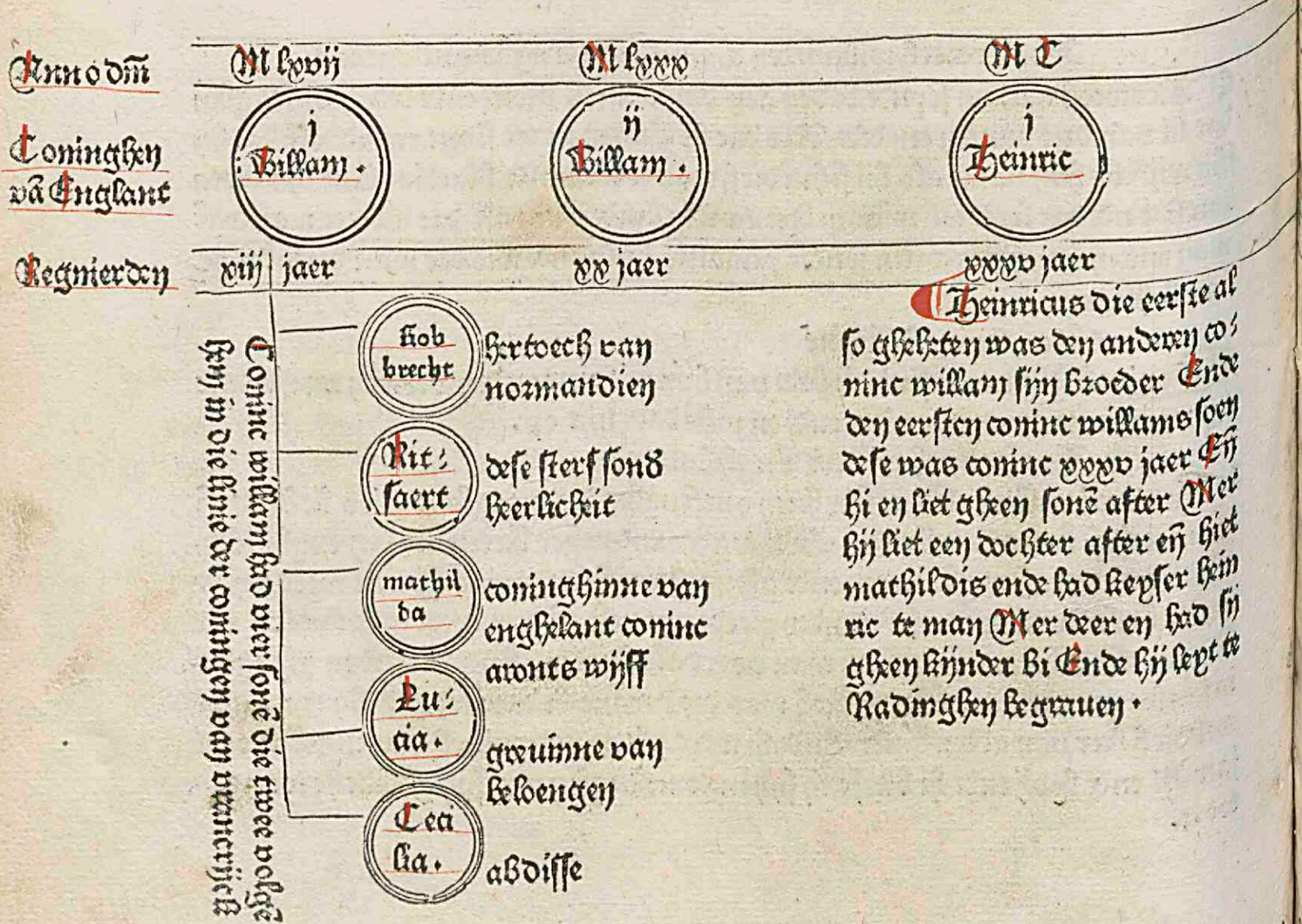

Heinricus die eerste also gheheten was den anderen coninc willam sijn broeder Ende den eersten coninc willams soen dese was coninc xxxv jaer Eñ hi en liet gheen sonē after Mer hij liet een dochter after eñ hiet mathildis ende had keyser heinric te man Mer deer en had sij gheen kijnder bi Ende hij leyt te Radinghen begrauen.

Mathildis die keyserine coninck heinrics dochter was coinncghine vā englant xix jaer Ende na des keysers doot nam si te man galfridus greue van andegauen Ende daer wan si enē soen bi ende hiet heinric eñ wert coninc na den moeder Ende sij leyt begrauen tot fauersham.

Henricus die anderde mathildis der keyserine soen was coninc van englant xxxv jaer Hi had twee sonen die . j. hiet Ritsaert ende wert na den vāder coninc die anderde soen hiet johannes ende wert nasinē broeder coninc Onder desen heinricus so wert sinte thomas eertsbiscop vā Cantelkenberch ghemartiriziert int jaer ons heren M C eñ lxx dese coninc leyt begrauen bi ebrardus fonte.

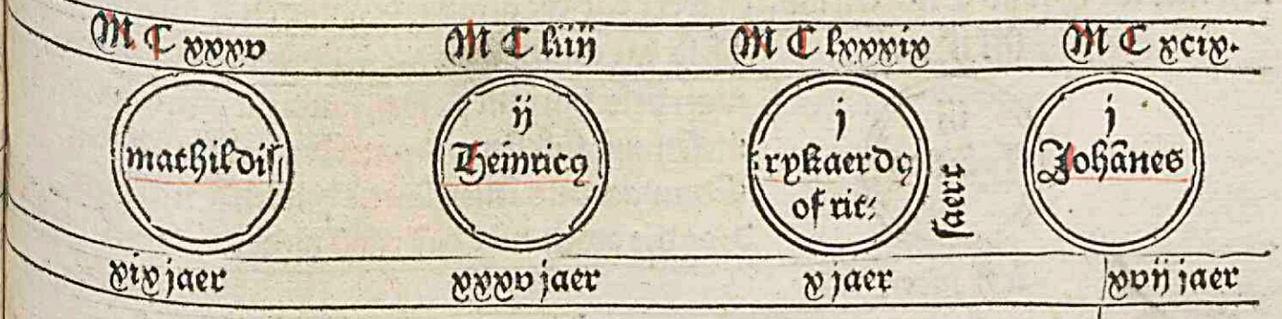

Rykaerdus off Ritsaert die eerst van dier naem coninck heinricus die andde sijn eerste soen hi was coninc van Englant x jaer hi sterff sonder gheboert achter te laten Eñ hi leyt begrauen bi ebrardus fonte.

coninc johannes andde soē greue vā cornubien. Eñ roemsche coninc

johannes

Die eerste also gheheten coninck heinric die ij sijn anderde soen ende coninc Ritsaerts broeder was coninc van Englant xvij jaer Ende hi had enen soen hiet heinrick ende wert coninck na den vāder ende staet ni die lini der coninghen van Enghelant dese coninck leyt tot wingormie int choer begrauē Ende hi had noch enen soen ende wert Roemssche coninck ghecoren ende hiet Ritsaert greue van Cornubien.

Heinricus die derde coninck johannes des eersten sijn soen was coninck van enghelant lvij jaer dese had twee sonen die eerste soen edmundus Ende die ander soen hiet eduwaerdus Nochtans sijn sommighe die willen segghen dat Eduwaerdus die ouste was ende scriuen die datum van haerre beyder gheboerte Mer si scriuen qualick offwt parthyen wantmen dat inder waerheit also nijt en vijnt En oeck suldi hier bescheyt horen hoe eduwaerdus die joncste soen aent rijck quam dese coninck leyt tot westmunster begrauen.

Van Edmundus coninc heinricx ouste soen

Edmundus coninck heinricx ouste ende sijn eerste soen die was seer wanscape van liue want hi had een buul ofte houel opten rugghe ende ghing crom rugghet Coninck heinric die vader leefde seer lanc Ende eduwaerdus die joncste soen die settede hem teghen den vader ende teghen den ousten broeder in rebelheyt Ende woude ymmer dat hij die croen besitten soude nae sinen vader want sijn broeder daer nijt nut toe en was Ende ten laetsten wert dat doe also ghededingt ende ghemaect

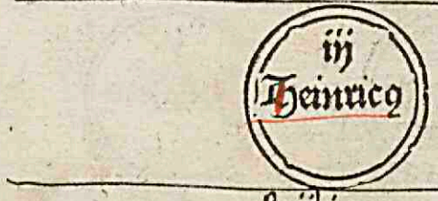

Anno dm̄ — M ij^c xvi — Als dat coninck heinric beliefde als dat Eduwaerdus sijn joncste soen soude na hem coninc wesen mit sulcker vorwaerden ende condicien Eduwaerdus leuen lanck duerende na sijnre doot die croen ende dat rijck weder te comen

Coninghen vā Englant — iij Heinricq

Regnierden — lvij jaer

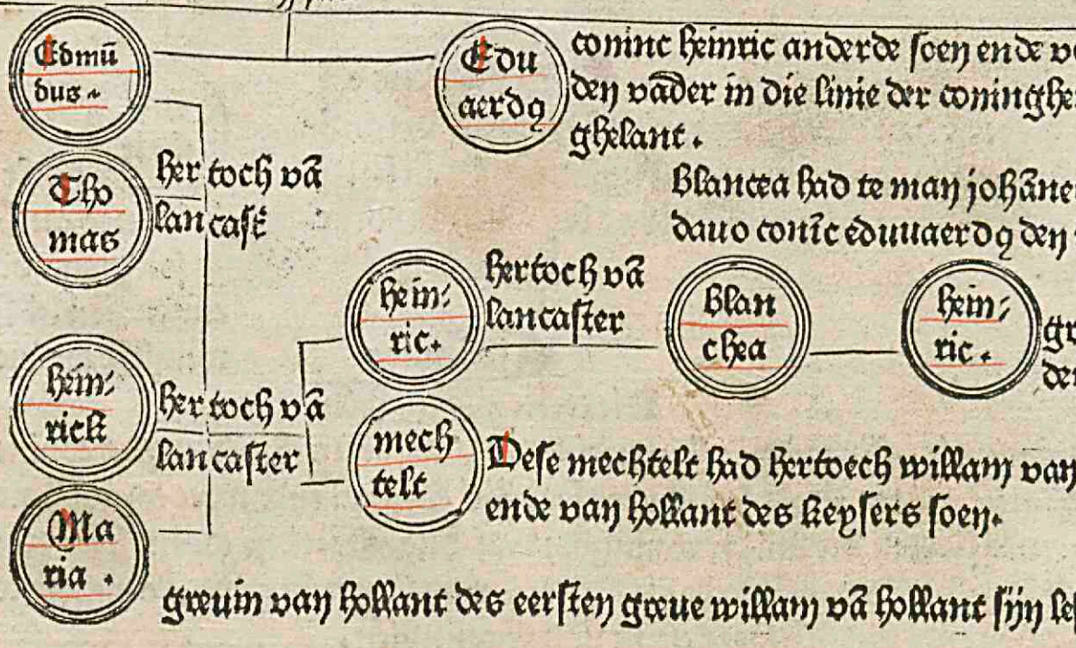

Edmūdus. — Edu aerdq — coninc heinric anderde soen ende volghet na den vader in die linie der coninghen vā Enghelant.

Thomas — hertoch vā lancast — blancea had te man johānes vā gandauo conīc eduuaerdq den iij sijn soē

heinric. — hertoch vā lancaster — blanchea — heinric. — greue van derby

heinrick — hertoch vā lancaster — mechtelt — Dese mechtelt had hertoech willam van beyeren ende van hollant des keysers soen.

Maria. — greuin van hollant des eersten greue willam vā hollant sijn leste wijff.

op Edmundus kijnderen ende rechten eruen als sij schuldich was te comen. des so souden eduwaerdus kijnderen eerlick ghegoedet werden wt der cronen betamelick na horen staet toe behorende. Ende ouermids dat edmundus die croen wijken most so gaff hem den coninck sijn vader dat hertichdom van lancaster ende na sijns vaders doot dat derdendeel vanden rijck mit alder coninclike jurisdixcie ouer gheestelick ende weerlick.

Vanden hertoech van lancaster

Edmundus coninck heinrics eerste soen hertoeth van lancaster had te wijf des conincs dochter van naueern Ende daer wan hij bij twee sonen ende een dochter. Die eerste soen hiet thomas eñ die anderde soen hiet heinricus die dochter hiet maria greuinne van hollant eñ zeelant si was die eerste greue willam van hollant sijn leste wijff.

Van thomas hertoech van lancaster

Thomas nae sijns vaders doot doe wert hi hertoech van lancaster Ende eduwaerdus sijn oem leefde noch ende besat die croen van enghelant Ende als dese coninck eduwaerdus sterff so quam Thomas edmundus ouste soen hertoch van lancaster als een recht erfghenaem vander cronen ende meende die croen te ontfangē want si hem mit gods recht toe behoerde alst voerscreuen is Mer die coninck eduwaerdus die derde heinricus sijn anderde soen had voert enen soen eñ hiet oeck eduwaert Ende dese eduwaert quam in die croen ende meynde dat hi een recht erfghemaem was van sinen vāder coninck eduwaert ende hij en woude nijt henghen dat thomas soude coninck werden Ende dede desen thomas vanghen ende dede hem sijn hoeft of slaen bouen recht ende hi behielt die croen mit machten Ende alsmen desen hertoech thomas ter doot wert leyde daermen hem onthoefden soude so sprack hem coninck eduwaerdus joncxste soen toe ende seyde. ganck verrader tot dinen doot want du en selste nymmermeer off dijn nacomenlinghen die croen van enghelant besitten doe antwoerde thomas ic hoep voer god dat ic gheen verrader en bin want ic en eysche off en begheer anders nijt dan dat my mit gods recht toe behoert Ende ghi doet quaet dat ghi verblijt in minē doot want v doot is v naerre dan my minē doot is. daer om bidt god ghenāde ende wilt penitencie doen Ende eer thomas op die stede quam daer hi onthooft wert so storte dese jongheling ende brack den hals ende bleeff doot.

Wanneer thomas onthoefft wordt

¶ Ende thomas wert onthoefft int jaer ons heren M ccc ende viij Ende nae sijn doot dede god veel miraculen doer hem datmen waerachtelic ondervant dat hij een heylich was ende martelaer sterff.

Van heinrick hertoech van lancaster

¶ Heinrijck desen thomas broeder edmundus anderde soen wert hertoech van lancaster na sijn broeder Ende dese had oeck enen soen ende hiet oeck heinrick eñ een dochter hiet mechtelt ende had hertoech willam van beyeren ende van hollant des keysers soen.

Van hertoech heinricx soen van lancaster

¶ Heinric desen voerghenoemde heinricx soē was hertoech van lancaster na heinrick sijn vāder. Ende dese liet een dochter ende hiet blanchea.

Van blanchea hertoech heinricx dochter

¶ Blanchea heinrics dochter ende recht erfghenaem van haren vāder dese enighe dochter blanchea wert ghegheuen te man coninck eduwaerdus den derden sijn soen ende hiet johannes van gandauo ende hiet voert johannes hertoech van lancaster Ende hi wan bi de se blanchea enen soen ende hiet heinricus greue van derby eñ wert coninck van enghelāt

Anno dm̄

Coninghen vā Englant

Regnierden

M ij^c lxxiij

j Eduwaerdus

xxxv jaer

¶ Eduwaerdus die eerste al so gheheten coninc heinricx den derden sijn anderde soē die was coninc van enghelant xxxv jaer Hi had te wijf margareta coninc philips dochter van vrancrijck die sinte lodowicus soen was ende daer wan hi enen soen bi die hiet oec eduwaerdus ende was coninc na den vāder.

M iij^c viij

ij Eduwaerdus

xx jaer

¶ Eduwaerdus die anderde al soe gheheten des eersten conincx eduwaerdus soen was coninc van enghelant xx jaer dese dede hertoech thomas van lancaster sijn hoefft of slaen om dat hi als een recht eerfghenaem nāder cronen stont als voerscreuen is dese had te wijff ysabeel coninck philips die schoen vā vrancrijck sijn dochter Eñ daer wan hi een soen bi die oeck eduwaerdus hiet ende die nāden vāder coninck wert dese coninck leyt te glouermie begrauen.

Van coninck Eduwaerdus die derde

Eduwaerdus die derde des anderde coninck eduwaerdus voerghenoemt sijn soey was coninck van enghelant li jaer lanck dese vermat hem te wesey recht erf= ghenaem der crwey van vranckrijck van sijnre moeder weghey want sijn moeder eey emighe dochter was van coninck philips die schoey van vrancrijck. Ende die selue coninck philips ghecy sonen off kijnderey anders after ey liet dan dese emighe dochter ysabeel want coninck lodewijch ende coninck philips ende coninck kaerl die warey coninghey after malcanderey ende dit warey alle drie der coninghinnē ysabeelen broederey ende dese drie stozuey al sonder sonen after te laten Aldus so meynde dese coninck eduwaert van enghelant want hi nian persoey in leuende li= ue was van sijnre moeder ysabeel ghebleuey so seyde hi dat hi recht erfghenaem esy coninck van vrancrijck wesey soude. Mer die franssoysey seydey dat die crwey van vranckrijck moet altoes comey op dey ousley ende die naestē man die ghco mey is vander crone vander sweert syde want aey ghesien dat coninck lodewijch ysabeelen outste broeder die liet eey dochter after ende hiet johanna esy had coninc philips van naueery ende had oec sonen leuende Mer die crwey ey mochter nijt op comey esy quam op philips coninck lodewijchs broeder esy van philips voert op kaerl dey anderey broeder Ende als kaerl sterfft sonder kijnder soe namey die ghenotey van vranckrijck mittey lande ende parlement ende maectey philips gre ue van valoys coninck van vranckrijck want coninck kaerl die daer sterff ende philips die warey tweer broeder kijnder Mer die coninck eduwaerdus ende alle die coninghey van enghelant voert na hem die hebbey hem altijt voermeten rechē te hebbey totter crwey van vranckrijck ende hebbey hem in haer tytel of ghescreuey ende hem off verwapent.

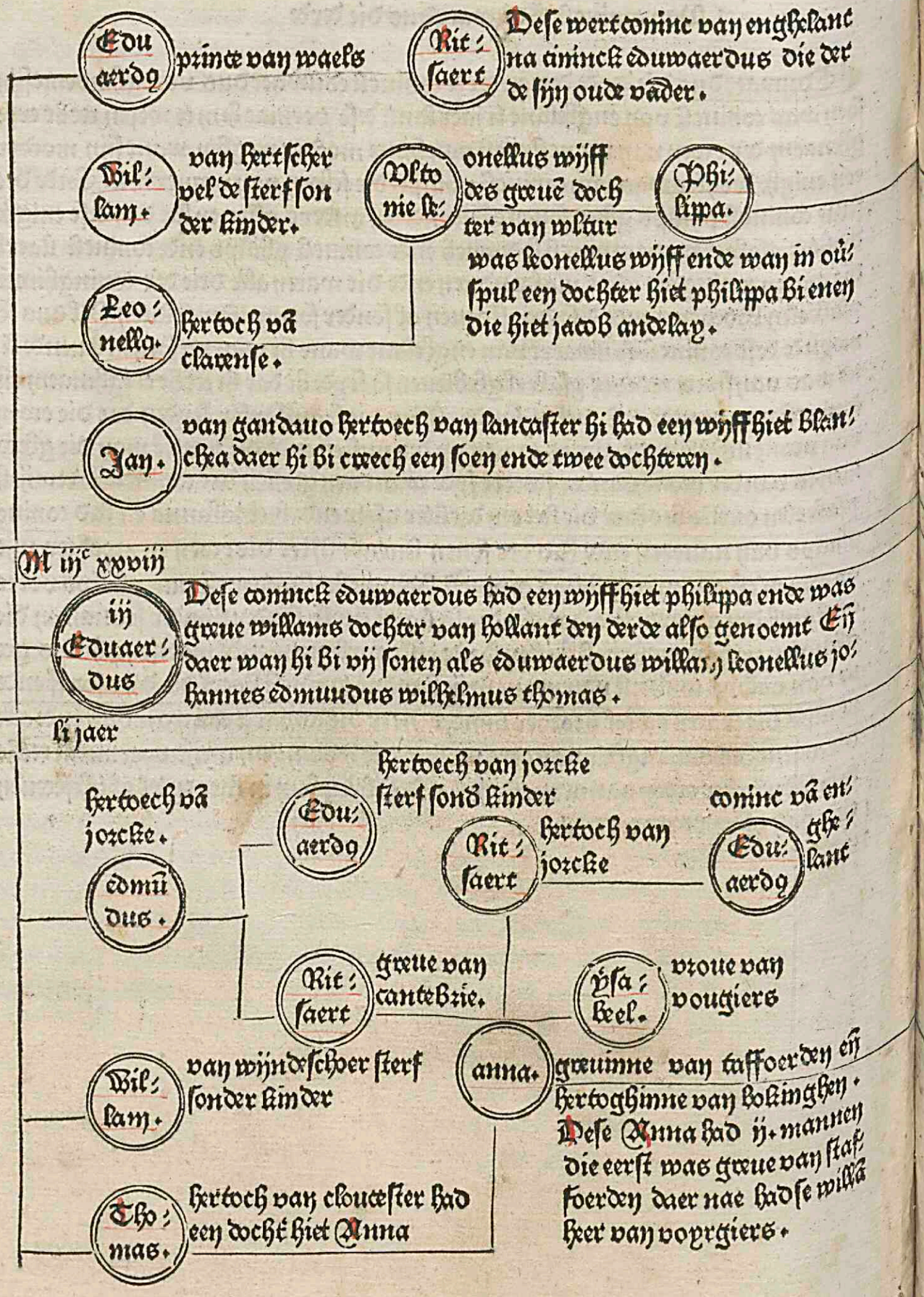

Edu aerdꝰ — prince van waels

Rit: saert — Dese wert coninc van enghelant na cininck eduwaerdus die der de sijn oude vader.

Wil: lam. — van hertscher vel de sterf son der kinder.

Ulto nie le: — onellus wijff des greuē doch ter van wltur

Phi: lippa. — was leonellus wijff ende wan in ou: spul een dochter hiet philippa bi enen die hiet jacob andelay.

Leo: nellꝰ. — hertoch vā clarense.

Jan. — van gandauo hertoech van lancaster hi had een wijff hiet blan: chea daer hi bi creech een soen ende twee dochteren.

Anno dm̄ — M iij^c xxviij

Coninghen vā Englant — iij Eduaer: dus — Dese coninck eduwaerdus had een wijff hiet philippa ende was greue willams dochter van hollant den derde also genoemt Eñ daer wan hi bi vij sonen als eduwaerdus willam leonellus jo: hannes edmuudus wilhelmus thomas.

Regnierden — li jaer

hertoech vā jorcke. — edmū dus.

Edu: aerdꝰ — hertoech van jorcke sterf sond kinder

Rit: saert — hertoch van jorcke

Edu: aerdꝰ — coninc vā en: ghe: lant

Rit: saert — greue van cantebrie.

Ysa: beel. — vroue van vougiers

Wil: lam. — van wijndeschoer sterf sonder kinder

anna. — greuinne van taffoerden eñ hertoghinne van bokinghen. Dese Anna had ij. mannen die eerst was greue van staf: foerden daer nae had se willā heer van voyrgiers.

Tho: mas. — hertoch van cloucester had een dochter hiet Anna

dese wert namaels conic van enghelant

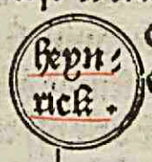

coningginne van poertegael.

hertochinne vã burgoengen.

vã sarloys enã na hertoch vã bourgoengen

¶ Item weet dat hertoch jan van lancaster had twee wiuen dat eerst wijf hiet blanchza daer van hi bi een soen enã twe dochteren Die soen hiet heynrick van derby Die eerste dochter hiet philippa coningginne van poertegael Die and dochter was greuinne van peynbroeck Mer doe dit wijf ghestoruen was nam hi een ander wijff hiet constancia enã was coninc peters dochter van castijlgen daer van hi bi een dochter hiet katherina enã op dese dochter starff dat coninckrijck van castijlgen.

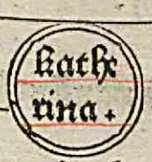

coningginne vã castijlgen.

greue van staffoerden na sijn vader Ende hi had dese vier broeders enã een suster hier onder beschreuen van sijn moeders weghen Ende die vader van desen viuen hiet willam heer van voyrgiers.

heer van voyrgiers

eertsbiscop vã cantelberch.

heer van warwick

van vernuers.

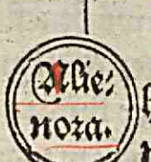

hertochinne van noerthomberlant

Van eduaerdus prince van waels des coninckx eerste soen.

Eduaerdus prince van waels was coninck eduaerdus die 8de sijn eerste soen hi was een alten vromen prince en hi street te poytiers teghen cominc jan vā vranc rijck en wan den strijt en venckt coninck jan en schatte hem of ij milium gouts En hi venckt oeck den coninck van schotlant en schatte hem oeck off een milium gouts en wan gwot goet En hi dede der croney van enghelant veel eeren en vromicheyt Ende dat dede hi al doe hi prince van waels was en die coninck sijn vāder noch in leuende liue was Want coninck eduaert sijn vāder die leuede also lanck datter iij van sinen vij sonen voer hem dot waren en datter mer drie off een leuede Als hertoch jan van lancaster die doe die outste was en hertoch edmont van jorcke ende hertoch thomas vā cloucester En dese prince van waels eduaerdus voergenoemt had enen soen en was joncke die ritsaer hiet En om dat hi aldus veel vromicheden en eeren voer die croen ghedaen heeft so heeft die cominc sijn vāder mitten perlement belieft al waert dat dese prince van waels storue eer die coninck sijn vāder storue so soude die jonghe ritsaert des princen soen vā waels cominc wesen na des conincs dot Ende dit heeft hertoech jan van lancaster mede belieft want die croen soude anders op hem ghecomen hebben Ende oeck so heeftet hertoch edmont ende hertoch thomas oeck belieft Ende na dat dit aldus ghemaect was so starf dese prince van waels eer die coninck sijn vāder starff.

Anno dm

coningen vā Enghelant

Regnierden

Van wilhelmus des coninck anderde soen.

Die ander soen van coninck eduaerdus die hiet wilhelmus van hertscher vele en dese starff sonder kinder eer sijn vāder starff.

Van leonellus des coninckx derde soen.

Die derde soen van coninck eduaerdus die hiet leonellus hertoch van clarence dese had een wijff en hiet vlctonie en was des greuen dochter van wltuer Ende als die oude cronijcken vā enghelant bewijsen so leefde dese hertochinne leonellus wijff in ouerspul heymelick mit enen die hiet jacob an delay. en si creech een dochter hiet philippa. en doe dit wt brack van desen ouerspul doe wert dese hertochinne ghelant nen en mitter dochter ghesent in hierlant en die moeder starf en dat greefscap vā vulster was op hoer bestoruen en dat bestarff op philippa hoer dochter Ende daer na nam dese philippa een man en hiet edmondus mortymer en was wgier mortymers soen en wert greue van marsche. ende dese edmondus mortymer die wan bi dese philippa enen soen en hiet wgier greue van marsche.

Van rogier greue van marsche.

Rogier greue van marsche had twee sonen eñ twee dochteren die eerste soen hiet edmundus eñ was greue van marsche na den vader eñ hi starff sonder kinder Eñ dese vermat hem te wesen recht erfghenaem vand croen van enghelant na coninck ritsaerts doot om dat hi van dese philippa voerghenoemt ghecomen was. die and soen hiet oeck rogier eñ starf sonder kinder Die eerste dochter van rogier greue van marsche hiet anna eñ had te man ritsaert die greue was van cantelbrige des hertoghen edmundus soen van jorcke Ende daer wan si bi ritsaert hertoch van jorcke. ende ritsaert wan voert eduaerdus diemen coninck van enghelant ghemaect heeft Ende die ander dochter van marsche hiet alienora eñ had den greef van deuomien eñ si starff sonder kinder.

Noch van leonellus hertoch van clarence.

Dese leonellus hertoch van clarens die had na een ander wijff eñ was des hertoghen dochter van meylanen mer hi en creech daer oeck gheen kinder bi Ende dese hertoch leonellus starff wel viij jaer voer coninck eduaert sinen vader Ende als hi doot was so nam coninck eduaert sijn vader dat hertochdom van clarens weder te houe aen hem seluen Ende alle leonellus ander goeden dat deylde die coninck eduwaert eñ gaft anderen princen Eñ ritsaert die na coninck eduaert coninck wert die hielt dat hertochdom oeck aen hem Ende heynrick greue van derby die na ritsaert coninc was die hielt dat hertochdom van clarens oeck aen hem Aenghesien want hi gaft thomas sinen outsten soen op een na Aldus so blijctet openbaer dat hertoch leonellus gheen kind after en liet want sijn vader coninc eduaerdus boerde sijn eruen Ende had dese philippa sijn dochter gheweest so had alle leonellus heerlicheyt op hoer moeten comen Mer men sal nerghent waerachtelic vijnden in ghenen cronijcken off hantvesten of seker bewijs dat dese philippa off mortymer hoer man off rogier hoer soen yet nader croen ghestaen hebben off gheeyscht hebben mit recht off mit gheuoeghe off mit macht off in hoer tytel hem off ghescreuen hebben te wesen recht erfghenaem vanden hertoch leonellus Ende in des coninckx cancelrijde van enghelant ist openbaer gheweest ouer langhe jaren daer alle dinghen bescreuen gheleghen heeft dat den rijck aen gaet Mer sint sijn sommighe ghecomen ind cancelrijde eñ hebben daer wt ghenomen eñ doen verbarnen dat hem ghelieffde.

¶ Van johannes van gandauo hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen.

¶ Johannes hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen die had te wiue blanchea hertoch heynricks enighe erf dochter van lancaster Ende mit desen wiue so creech hi dat hertichdom vā lancaster Eñ bi desen wiue blanchea soe creech hi enen soen eñ twee dochteren Die soen hiet heynrick eñ was greue van derby eñ wert noch namaels coninck vā enghelant Die eerste dochter hiet philippa eñ was coninghinne van poertegael Eñ dese coninghinne die wan bi coninck jan vā poertegael een dochter eñ hiet ysabeel eñ die had hertoch philips van bourgoengen eñ daer wan si voert enen soen bi eñ hiet kaerl greue van sarloys eñ na hertoch van bourgoengen Die anderde dochter van lancaster was greuinne van peynbroeck. eñ daer na nam si den greue van huutegum eñ den hertoch van excester.

¶ Dese hertoch jan had na sijn wijf blancheen doot noch een and wijf eñ hiet constancia eñ was coninck peters dochter van castijlgen eñ daer wan si een dochter bi eñ hiet katherina Ende op die dochter starff dat coninckrijck van castijlgen Ende een ander neve die ontweldichde hertoch jan dat coninckrijck van castijlgen daer hertoch johan veel oerloechs om had Ten lesten wertet ghededinct dat des conincs soen van castijlgen die soude hebben te wiue dese jonghe joffer hertoch jans dochter so bleeft dat coninckrijck van castijlgen op dese dochter katherina eñ op hoer kijnder Ende die hertoch van lancaster had twee hondert dusent nobel toe.

Anno dm̄

coningen vā Enghelant

Regnierden

¶ Dese hertoch johan van lancaster leefde seer langhe Ende leefde na coninck eduwaerdus sijn vaders doot xxiij jaer want coninck eduwaerdus die starff alsmen screef M ccc eñ lxxvij Ende hertoch jan van lancaster starf doemen screef M cccc Aldus so was hi recht oer eñ erfnaem vander croen van enghelant want hi die outste soen bleef na coninck eduwaert sinen vader Mer hi had ouer ghegheuen eñ belieft mit sijn ander twee jonghe broeders mede als die hertoch van jorcke eñ die hertoch van cloucester Als dat ritsaert des princen soen van waels soude coninck wesen Mer storue ritsaert sonder sone after te laten so soude die croen vā enghelant weder comen op hertoch johan van lancaster off op heynrick greue van derby sijn soen.

Van Edmundus hertoech van jorcke coninc eduwaerdus vijfte soen

Edmundus hertoch van jorcke coninck eduwaerdus vijfte soen had te wiue ysabeel des coninc peters dochter die anderde van castijlgen Ende daer wan hij bij twee sonen Die eerste soen hiet eduwaerdus hertoch van jorcke ende sterff sonder kinder Die anderde soen hiet Ritsaert greue van cantebrie Ende dese had te wiue Anna wgiers dochter greue van marsche voerscreuen Ende daer wan hi bij j. soen ende een dochter Die soen hiet Ritsaert ende was hertoch van jorcke ende greue van cantelbrighe Ende dese ritsaert wan voert enen soen die eduwaerdus hiet Ende dese besat die crwen van enghelant als een machtich coninck Ende hielt coninck heinrick die seste ghenanghen sitten ende nam hem die crwen van enghelant mit sortsen ende hi verdreef die coninghinne coninc heinrics wijff Ende die prince van waels eduwaerdus coninc heinrics soen wt den lande ende dese Ritsaert greue van cantelbrige die had oeck een dochter ende hiet ysabeel ende had te man heinrick heer van vougiers. ende hertoech Ritsaert van jorcke die had noch meer sonen ende dochteren Ende sonderlinghe een schoen dochter.

Van wilhelmus van wijndeschoer
coninck Eduwaerdus seste soen.

Wilhelmus van wijdeschoer coninck Eduwaerdus seste soen sterff sonder kinder eer sijn vader sterff.

Van Thomas coninck Eduwaerdus seuende soen.

Thomas hertoch van cloucester coninck Euwaerdus seuende soen dese en had ghen sonen Mer hi liet een dochter ende hiet Anna ende dese dochter nam te man humfridus greue van staffoerden ende daer wan si enen soen bi en hiet oeck humfridus ende was oeck na den vader greue van staffoerden ende hertoch van holtinghen Ende dese Anna nam na een ridder ende hiet wilhelmus heer van vougiers En daer wan sij bi heinric heer van woyrgiers. ende thomas eertsbiscop van cantelberch. ende willam heer van warwick Ende johannes heer van verners Ende een dochter hiet Alienora ende was hertoghinne van noerthomberlant.

Rikaerdus off Ritsaert die anderde was Eduwaerdꝰ des princen vā waels sijn soen daer coninc Eduwaerdus oude vāder off was Eñ na coninck eduwaerdus doot so was dese Ritsaert coninck ghemaect van enghelant alst voer bij den parlement ouerdraghen was. Ende dit beliefde hertoech jan van lancaster die op dese tijt coninck eduwaerdus ouste soen was ende recht coninck gheweest soude hebben Mer om dat hijt bi sijns vāders tijden also belieft ende consentiert had soe beliefde hijt mede in manieren alst voerscreuen is dese coninc Ritsaert was coninc van enghelant xxiij jaer.

Die prince van waels sijn vāder had hem grote scatt ghelaten die hi vanden coninc van vranckrijck ende van schotlant ende van anderen princen ghescat hadde Mer dese coninck Ritsaert liet hem regieren na sijn selfs sinne sonder enich beraet van sinen omen als dat sinen scat verquist wert ende dat rijck oeck in beswaringe van scattinghen bracht Ende hij settede hem teghens sijn omen menich werff als dat hi vast qualike ghemint wert ende hertoch jan van lancaster had een enighen soen hiet heinric greue van derby ende die was seer wel ghemint inden rijck. Die

Anno dm̄ M iij^c lxxix coninck creech een hadt op heinrick sinen neue den

Coninghen vā Englant ij Ritsaert greue van derby want hij soe wel ghemint was eñ hi dede desen heinrick bannē ende verdriuen wt all enghelant daer hij langhe tijt wt verdreuen was ende lach buten lants een wijl bi den coninck van

Regnierden xxiij jaer vrancrijc ende een wijl tijts was hi bi den hoghen meister van prusen ende oeck een wijl bi anderen vorsten ende princen dese heinrick greue van derby verdroetet seer die homoet vanden coninck sinen neue dat hi hem aldus wten lande hielt buten sinen sculden Aenghesien dat hertoech jan sijn vad ende hi recht oer ende erfgenaem vander cronen waren ende haddent nochtant dē coninck gunstelic ende vriendelic laten besitten ende also als die coninck Ritsaert gheen kijnder en had. so duchte heinrick dat hi hem die croen na sijnre doot in and lude handen brenghen mocht want hi hem aldus van haets weghen wt den lande hielt Eñ hi ghing ende schicte hem daer op ende creech hulpe vā volcs nochtans gheen grote menichte ende toech in enghelant ende creech een horn vanden lande in ende veel vanden princen van enghelant ende vanden ridderscap ende vander ghemeente mitter stadt van lonnen vielen bi heinrick Ende hij creech alt lant in. ende venc coninck ritsaert ende hielten gheuanghen sijn leuen lanck ende heinric wert ghemaect gheweldich coninc van enghelant bij al die staten van die lande want hi recht oer vander cronen was ende coninck Ritsaert die sterf inder vanghenisse Ende hi leyt tot lansleiten ten predicaren begrauen.

Heinricus die vierde greue van derby hertoech jans soen van lancaster was
comine van enghelant dertien jaer hi had iiij sonen ende ij dochteren.
Die eerste soen hiet heinric ende was comine na den vader
Die anderde soen hiet thomas hertoech van clarense
Die derde soen hiet johan hertoech van ketuoert
Die vierde soen hiet huutfridus hertoech van cloucester
Die eerste dochter hiet philippa coninghinne van daden
Die anderde dochter hiet blanchea hertoghinne van beyeren
Dese comineh heinric leyt
tot cantellenberch begrauen.

Heinric die vijfte comine heinrics soen was
comine vā enghelant tien jaer Ende hij had eē
soē die hiet oec heinric die na hem comine wert
ende leyt tot westmunster begrauen

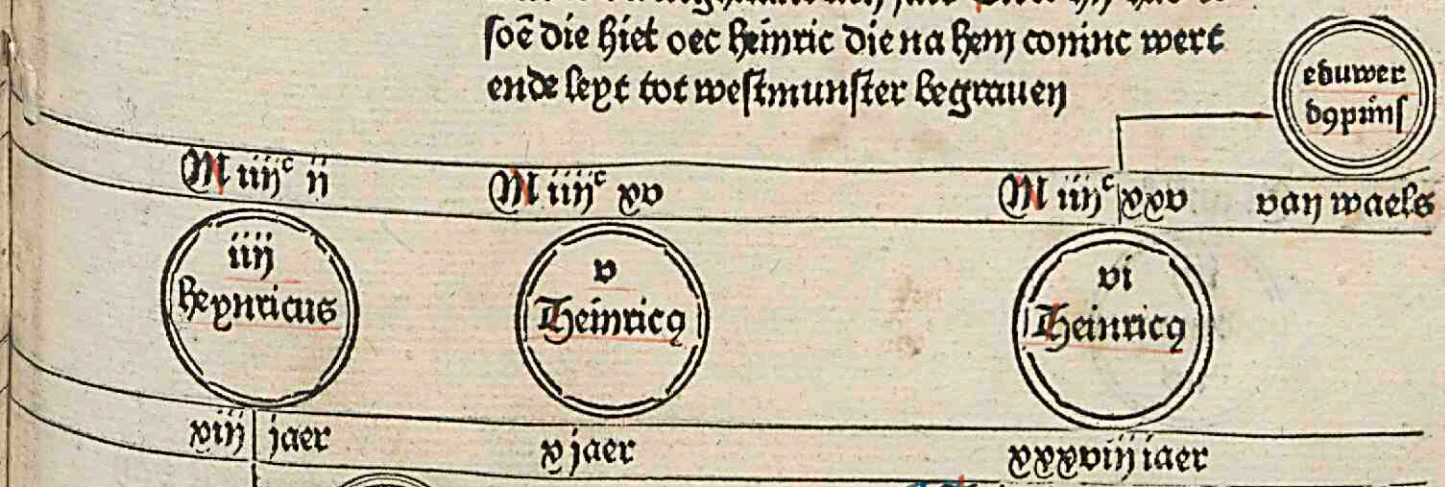

Heinricus die seste comine heinrics die vijfte sijn soen dese was comine van enghelant xxxviij. jaer ende hi was mede ghewelsdich coninck van vranckrijck Ende hi wert te parijs ghecroent int jaer M cccc xxxi opten xvi dach in decembri Ende hi had te wiue des comines dochter van sicilien Ende daer van hij enen soen bi die eduwaerdus hiet ende was prince van waels Ende in sijn. xxxviij. jaer stonden grote twist ende error op in engelant van sommighe princen die dat volc daer toe verwecten mit hey

melick verraet in rebelheyt teghen den coninck heinrick Ende het is tot groten strij den ghecomen daer veel volcks om doot ghebleuen is ende sonderlinghe veel groter edelre princen om doot ghebleuen sijn so onthoeft so doot gheslaghen aen beyden sij den dat seer te beclaghen is Eñ eduwaerdus des hertoghen ritsaerts soen van jorcke wert coninc ghemaect van enghelant te londen inder stadt int jaer ons heren M iiij^c .ende lx .opten vierden dach in meerte Ende coninck heinrick ontquam ende toech heymelick aen den kant van scotlant d hij lach een wijl tijts Mer hij wert verraden van die hi betruwede ende wert gheuanghen ende wert den coninck eduwaerdus gheleuert Ende hi wert in seker vanghenisse gheset ende seer nauwe bewaert Ende die coninghinne coninck heinrics wijff die ontquam mit den prince vā waels eduwaerdus horen soen ende toech ouer bi den coninc van sicilien horen rader.

Anno dm̄ M iiij^m lx

Coninghen vā engelant

iiij Eduwaerdus

Regnierden

¶ Eduwaerdus die vierde hertoech ritsaert soen van jorcke was coninck van Enghelant.

¶ Int jaer ons heren M iiij^c eñ lxx so is wt enghelant verdreuen die greeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vranckrijck Item hoe hij weder in enghelant tot dortmuyden ghecomen is ende heeft coninck Eduwaert mit verraet weder verdreuen Ende hoe coninck eduwaert gheweken is wt enghelant eñ quam in hollant te tessel ꝛc̄ soecket ī die cronijcke van brabant CC ende xl blat ende ij^c ende xli blat.

Dit sijn die cronijcken van brabant wie dat die hertoghen eñ princen waren.

In des keysers mauricius Eñ in des coninckx lotharius tijden van vranckrijck eñ alsmen screef v^c eñ xc so was een grote prince op haspegouwen in brabant die kaerlemannus hiet eñ was die eerste prince van brabant xxviij jaer Dese kaerleman wan enen soen die puppijn van landen hiet eñ dese puppijn was die eerste hertoch van brabant. brabandt

Dese kaerlemannus was seer groot bi den coninck lotharius van vranckrijck eñ was sijn ouerste raet. eñ hi brocht puppijn sijn soen oeck te houe dat hi oeck bi den coninck onthouden wert Ende dese prince kaerlemannus had oeck een dochter die sinte amelberga hiet eñ was greuinne van henegouwen.

Anno xp̄i	v^c xc		vi^c xviij	vi^c xlviij
Die eerste prince van brabant.	Kaerlemannus	Die eerste hertoch van brabant.	pippijn vā landen.	Grymolt
Regnierden	xxviij jaer		xxx jaer	een jaer

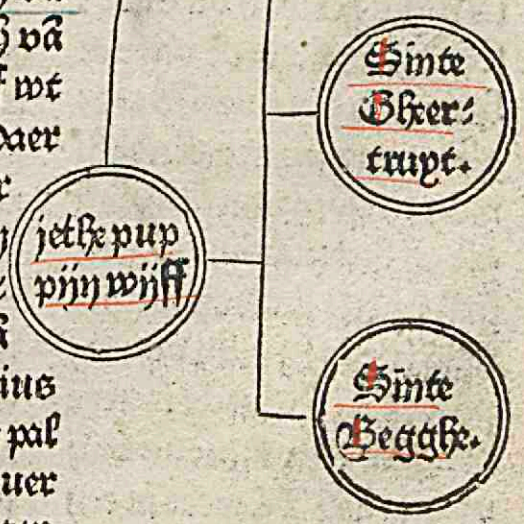

Puppijn vā landen kaerlemans soen die was die eerste hertoch vā brabant xxx jaer lanck Dese puppijn nam een wijf wt aquitanien eñ wt garschoengen die jethe hiet Eñ daer wan hi enen soen bi die grymolt hiet ende was hertoch na den vāder Mer nijt lanck Ende oeck wan hi bi dit wijf ij dochteren Die een was sinte gheertruyt Die ander was sinte begghe Dese puppijn vā landen was so wijs eñ so vroem dat coninck lotharius van vranckrijck die maecten hem een man vanden pallaes dat hi des conincs sweert droech Ende was ouerste raet des coninckx lotharius Ende hi starff int jaer ons heren vi^c eñ xlvij eñ wert tot nyuel begrauen.

Van hertoch grymolt.

Grymolt hertoch puppijns soen was die anderde hertoch van brabant een jaer eñ hi was oeck des coninckx raet eñ man vanden pallaes eñ sweertdragher ende hi starff sonder kinder Ende dat hertochdom starff op sinte gheertruyt eñ op sinte begghe dat sijn susteren waren.

Van sinte gheertruyt.

Sinte gheertruyt eñ sinte begghe hertoch puppijns dochteren die waren hertochinnen van brabant Ende jethe hertoch puppijns wedue was die moeder van desen twee heylighe joncfrouwen die ghing mit horen twee dochteren sinte gheertruyt eñ sinte begghe eñ deylden die heerlicheyt vã brabant bi sinte amandus rade also dat elck dochter wist wat dat si hebben soude Sinte gheertruyt nam een deel vand heerlicheyt eñ vanden goede eñ stichtede een edel cloester vã edelre joncfrouwen in wals brabant dat nyuel hiet eñ toech daer seluer in eñ was abdisse Ende liet hoer suster sinte begghe dat hertochdom van brabant eñ hoer wert een man ghegheuen eñ was sinte aernouts soen hertoch angijs die een hertoch was van ouerschelt.

Anno dm̃ — vi^c xlix — vi^c lxxxvij

hertoghen van brabant — Angijs. — pippijn vã haerstel.

Regnierden — xxxviij jaer — xxix jaer

denijs

grymonaert.

Angijs hertoch vã ouerschelt was hertoch vã brabant van sijns wijffs weghen xxxviij jaer Ende hi wan een soen van sinte begghe eñ hiet puppijn vã haerstel. eñ dese hertoch angijs was oeck een man vanden pallaes eñ raet ende sweert dragher des coninckx van vrancrijck Hi wert in een strijt ůslagen int jaer ons heren vi^c eñ lxxxv.

Puppijn van haerstel hertoch angijs eñ sinte begghen soen was die vierde hertoch van brabant xxix jaer Ende oeck was hi een man vanden pallaes ende ouerste raet ende sweertdragher des conincs vã vrancrijck. dese puppijn wert seer machtich in vranckrijck Ende der coningen macht eñ ontsich dat begonde te slappen Ende puppijns dinghen ende macht dat begonde seer te wassen Ende puppijn wort so machtich eñ sloech sijn hant aen lothrijck eñ bleeff daer gheweldich heer off Eñ hi street menighen strijt teghen die heyden eñ teghen coninck rabbout vã vrieslant Ende hi seynde sinte willibroert mit xij ghesellen in vrieslant om den coninck rabbout eñ die vriesen te bekeren ꝛc.

Noch van hertoch puppijn.

Dese hertoch puppijn had een wijf eñ hiet peltruyt daer wan hi twee sonen bi die een soen hiet denijs eñ die ander soen hiet grymonaert Ende dese hertoch puppijn bi sijn wijfs tijt so was daer een alte schone joncfrouwe eñ hiet alpiades ende puppijn creechse lief eñ wan daer een soen bi eñ hiet kaerl marceel Ende dese twee edel sonen storuen voer den vader Ende kaerl marceel die bastaert was wert hertoch van brabant na den vader Ende om dat sinte lambert den biscop van ludyck hertoch puppijn berispede dat hi desen soen in ouerspul ghewonnen hadde so wert sinte lambart vermoert van dodo deser joncfrouwen broeder daer puppijn desen soen bi creech Ende alle die ouer sinte lamberts doot waren die worden al rasende eñ beten hem seluen handen eñ voeten off eñ storuen in groter onsalicheyt Ende hertoch puppijn starff int jaer vij^c eñ xv.

kaerl prince vā doringen. Griffon. eertsbiscop van riemen.

vij^c xvi

Kaerl marceel hertoech puppijns soen was die vijfte hertoech van brabant ende oeck van lothrijck xxvij jaer Hi was

kaerl. marceel.

Dese kaerl starff int jaer ons heren vij^c xli op die xi kalende vā nouember eñ leyt begrauen tot sinte denijs.

xxvij jaer

oeck een man vanden pallaes eñ sweert dragher des coninckx van vrancrijck Eñ hi was oeck die meeste eñ die machtichste hertoth van vranckrijck want hi wert so machtich dat hi alle die croen regierde eñ het most al bi hem wt gaen eñ daer en mocht gheen coninck van vrancrijck wesen ten was bi sinen wille Ende hi street alte veel strijden eñ becrachtichde veel grote lantscappē Als beyeren sassen die vriesen bourgoengen provincien almaengen swauen Ende street teghen die sarracenen die hi of sloech iij^c dusent man eñ hi en street nye hi en want eñ hi had ter wapen meer eer dan enich van sijn ouders Eñ dese hertoch kaerl had een wijf hiet alpays daer had hi iij sonen bi Die outste soen hiet kaerl eñ was prince van doringen van oestenrijck van bourgoengen ende van provincien eñ regnierde vijff jaer Ende doe gaff hi al sijn heerlicheyt ouer puppijn sinen broeder eñ wert monick Eñ dit was die kaerl daermen van sinte gillis legende off leset Die ander soen hiet puppijn die cleyn eñ die wert hertoch van brabant van lothrijck ende namaels coninck van vranckrijck Die derde soen hiet griffon eñ was eertsbiscop van riemen.

Pupijn diemen hiet die cleyn hertoch karl marteels soen was die seste hertoech van brabant ende van lothrijck xxix jaer Ende regierde die heel crone van vranckrijck Ende doe karl sijn broeder monick wert doe quame alle die landen voer screuen op hertoch pupijn Ende al was dese pupijn cleyn van liue hi was nochtans alte stout ende vrome ende groot van herten Ende hi had die crone van vranckrijck so gheheel in sinen handen off hi selue coninck had gheweest Ende die coninck en had nijt dan den naem want die coninck hilderick die doe coninck was die was een goedertieren vredsam man Ende dese coninck hilderick wert van die crone gheset ende wert in een cloester ghedaen ende monick ghemaect tot sinte medaerts tot soisson ende hertoch pupijn wert coninck ghemaect van vranckrijck int jaer ons heren viic ende li ende hi was xviij jaer coninck Ende dese pipijn had een wijff hiet bertrade daer hi twee sonen bi wan Die een hiet karolus magnus ende wert coninck van vranckrijck na den vader Die ander hiet karlemannus. siet in die cronijcke van vranckrijck CC ende ij Item coninck pipijn starff int jaer viic ende lxix ende wert begraven tot sinte denijs bi sijn vader.

Karolus magnus coninck pupijns soen was coninc vā vranckrijck xxx jaer ende keyser van romen viij jaer Ende was oeck die seuende hertoch van brabant ende van lothrijck xxx jaer Ende van dese edelen coninck karl waer so veel of te screuen van sijn duechde van sijn macht ende van sijn ontsich vā sijn grootheyt vā sijn vromicheyt van sijn grote starckheyt dattet te veel te screuen waer wantmen in die cronijcken vā den keysers C ende xxxvij ende in die cronijck van vranckrijck CC ende iij ghenoech daer of vijnt. Item van karolus magnus twee wiuen ende van hoer kinder vijntmen ghenoech off CC ende iij.

Lodewijc coninc karls outste soen was keyser van romen ende coninck van vranckrijck ende hertoch van lothrijck ende van brabant xxvi jaer. Dese keyser lodewijck had iij sonen Die eerste hiet lotharius ende was keyser vā romen Die ander de soen hiet lodewijck coninck van germanien Die iij soen hiet karl die kalurwe ende was coninck vā vranckrijck hertoch vā brabant van lothrijck ende oeck na keyser hi leyt tot mets begraven.

¶ Kaerl die caluwe was coninck van vranckrijck eñ hertoch van brabant ende van lothrijck xxxiiij jaer Ende na was hi oeck keyser wat min dan twee jaer De se kaerl had drie sonen als lodewijck. kaerl. eñ kaerleman Ende een dochter hiet judith greuinne van vlaenderen leset die cronijck van vranckrijck CC eñ vi.

¶ Lodewijck coninc kaerls soen was coninc vã vranckrijck eñ hertoch vã brabant eñ van lothrijck twee jaer Ende als hi starff so bleeff sijn wijff kijnt draghende eñ creech doe enen soen eñ hiet kaerl die simpel.

¶ Van lodewijck coninck van germanien.

¶ Lodewijck coninck van germanien des kijnts oem was coninck van vranckrijck eñ hertoch van brabant ende van lothrijck van des kijnts weghen vijff jaer lanck.

viij^c xlv	viij^c lxxix	viij^c lxxxi		viij^c lxxxvi	viij^c xci	ix^c
kaerl die caluwe.	Lodewijc kaerl soen.	lodewicus conīc van	germanien	kaerl. coninc vã germa	ni en	vdo greef robbert ꝑ	kaerl die simpel.
xxxiiij jaer	ij jaer	.v. jaer		.v. jaer	ix jaer	xxi jaer

¶ Kaerl coninc van germanien na sijns broeders doot die was oeck des kijnts oem Ende die was coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant vã des kijts weghen vijff jaer.

¶ Vdo greef robberts soen van angiers was coninck van vrancrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant mit onrecht ix jaer.

¶ Van kaerl die simpel.

¶ Kaerl die simpel off die groue coninck lodewijcks soen als hi te man ghecomen was so wert hi coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xxi jaer Eñ na wert hi gheuanghen vã greue egbert van vermandoys eñ starff int prisoen Ende greue egbert van vermandoys Ende die greue van sarters hadden grote oerloghe wie dat van hem beyden coninck soude wesen Ende die franssoysen en wouden nyement van hem beyden hebben Ende namen rodolphus hertoch ritsaerts soen van bourgoengen.

¶ Van rodolphus van bourgoengen.

¶ Rodolphus hertoch van bourgoengen was coninck vā vrancrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xiij jaer.

¶ Van lodewijck coninck kaerls soen.

¶ Lodewijck coninck kaerl die simpels soen was coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xxvij jaer Eñ hi had twee sonen als lotharius eñ kaerl Hier off leset die cronijck van vranckrijck CC ende vij hi leyt tot riemen begrauen.

¶ Van lotharius coninck lodewijcks soen.

¶ Lotharius coninck lodewijcks soen was coninck van vrancrijck xxxi jaer eñ hertoch vā lothrijck eñ van brabant iiij jaer Ende dese lotharius in sijn iiij jaer die goede eñ beghifte kaerl sinen broeder eñ gaff hem lothrijck eñ brabant daer hi hertoch off was Eñ die coninck lotharius liet enen soen after eñ hiet lodewijck Dese lodewijck was coninc na den vader ij jaer lanck eñ doe starff hi sonder kinder Eñ die croen soude mit recht ghecomen hebben op kaerl den hertoch van lothrijck ende van brabant Mer hugho capet die greue was van parijs eñ nijt totter croen van rechts en behoerde die ontweldichse kaerl den hertoech eñ behieltse mit forsen eñ sette of pupping gheslacht die ij^c ende xxvij jaer die croen hadden beseten eñ bleef selue coninck eñ sijn gheslacht tot noch toe

Anno dm̄	ix^c xxi	ix^c xxxiiij	ix^c lxi	ix^c lxv	ix^c xciiij	
hertoghen van brabant	rodolphus	Lodewijc kaerl soen.	lotarius lodewijcs soen.	kaerl. lodewijc de simpel ꝑ	Otto. kaerls soen.	
Regnierden	xiij jaer	xxvij jaer	iiij jaer	xxix jaer	xiiij jaer	

¶ Van kaerl coninck lodewijck die simpels soen.

¶ Kaerl coninck lodewijck die simpels soen was hertoch vā lothrijck eñ van brabant xxix jaer Ende hi liet een soen die otto hiet Eñ een dochter die gherbrech hiet Op desen hertoch kaerl van brabant so bestarff die croen van vrancrijck Mer hugho capet greue van parijs ontweldichde hem die croen mit fortsen eñ venc hem eñ hielt hem tot oerliens gheuanghen legghen Nochtans hugho capets moeder eñ hertoech kaerls moeder waren twee ghesusteren Ende waren des keysers susteren otto van sassen.

¶ Van otto hertoch kaerls soen.

¶ Otto hertoch kaerls soen was hertoch van lothrijck eñ van brabant xiiij jaer lanck Ende hi starff sonder kinder Eñ hertoch godeuaert van ardennen creech van keyser heynrick dat hertochdom vā lothrijck.

Van godeuaert hertoch van ardennen.

Godeuaert hertoch van ardennen wert hertoch van lothrijck nae hertoch otto eñ daer na goeselen sijn broeder eñ daer na gouaert goeselens soen eñ daer na gouaert sijn soen diemen mitter buul in hollant hiet Hi starf sonder kinder hi liet een suster eñ hiet yde eñ nam te man greue juustaes van bonen ende daer wan si bi den greue juustaes van bonen Ende hertoch godeuaert van lothrijck eñ van bulioen ende greue boudewijn Ende hertoth godeuaert bleeff ouer meer Ende hertoch heynrick van limborch die creech dat hertochdom van lothrijck Mer hi verbuerdet teghen den keyser Ende die keyser gafft greue godeuaert van louen eñ van bruesel. diet mit gods recht toebehoerde Ende die wert doe hertoch ghemaect van lothrijck eñ van brabant Ende dese hiet godeuaert mitten baerde.

		greuinne van louen	Greuen van louen ende van bruesel.			
M viij				M lvij	M lxxij	M lxxxiij
godeuaert hertoch	van ardennen	Gheerberga.	heinric greef lambert ꝑ	Lambert heynrick ꝑ.	heinric lamberts soen.	heynrick heynric ꝑ
		xxvi jaer	xxviij jaer	xv jaer	xi jaer	xvi jaer

Van gheerberga greuinne van louen eñ van bruesel.

Gheerberga hertoch kaerls dochter eñ was otten suster eñ hiet greuinne van louen ende van bruesel Dese was rechte vrou van brabant xxvi jaer Mer si en hiet nijt hertochinne. si had enen soen hiet heynrick. si had een man ende hiet lambert eñ was des greuen soen van henegouwen.

Van heynrick greue van louen eñ van bruesel.

Heynrick greef lamberts soen eñ der greuinne soen was greue van louen eñ van bruesel xxviij jaer Ende dese hiet heinric die ouden

Van lambert greue van louen eñ van bruesel.

Lambert heynricks soen was greue van louen eñ van bruesel xv jaer Hi had te wijff oede hertoch goeselens dochter van ardennen.

Van heynrick greue van louen eñ van bruesel.

Heynrick lamberts soen was greue vã louen eñ van bruesel xi jaer

Van heynrick heynricks soen greue vã louen eñ van bruesel

Heynrick heynricks soen was greue vã louen eñ van bruesel xvi jaer.

Van hertoch godeuaert mitten baerde.

Godeuaert heynricks broeder eñ hi hiet godeuaert mitten baerde Dese was gre ue van louen ende van bruesel Dese godeuaert street seer vromelick teghen hertoch heynrick van limborch ende verdreeffhem wt dat lant bewesten der masen dat bra bant toe behoerde Ende godeuaert wert mit des keysers heynricks die vierden sijn vonnissen toe ghewijst dat hi wesen eñ hieten soude hertoch van lothrijck ende van brabant Hi regnierde xl jaer.

Van hertoch godeuaert die anderde.

Godeuaert hertoch godeuaerts soen mitten baerde was hertoch vã lothrijck eñ van brabant vier jaer.

Van godeuaert die iij

Godeuaert die derde alsoe ghenoemt hertoch godeuaert soen die was hertoch van lotrijck eñ van brabant xlij jaer hi leyt te louen tot sinte peters begrauen.

Annō dm̄	M xcix	M C xxxix	M C xliij	M C lxxxv	M ij^c xxxiiij
hertoghen van brabant	j godeuaert (mitte baerde)	ij godeuaert	iij godeuaert	j Heynrick	ij Heynrick
Regnierden	xl jaer	iiij jaer	xlij jaer	xlix jaer	xiij jaer

Van heynrick hertoch godeuaerts soen.

Heynrick hertoch godeuaerts soen was hertoch vã lothrijck eñ van brabant xlix jaer Ende dese hiet heyn rick die eerste ende leyt tot louen tot sinte peters be: grauen.

Heynrick die anderde hertoch heynrics soen was hertoch vã loth rijck ende van brabant xiij jaer.

Van heynrick die derde.

Heynrick die derde also ghenoemt was hertoch van lothrijck ẽñ van brabant vñ jaer Hi leyt tot louen totten predicaren begrauen.

Van Johannes die eerste.

Johannes die eerste also ghenoemt heynricks soen was hertoch van lothrijck ẽñ van brabant ẽñ van limborch xxviiij jaer Hi leyt te brueſel totten minrebroede ren begrauen.

Van Johannes die anderde.

Johannes die anderde hertoch johans soen was hertoch van lothrijck vã bra; bant ẽñ van limborch xviij iaer Hi leyt tot brueſel tot ſinte gudelen begrauen.

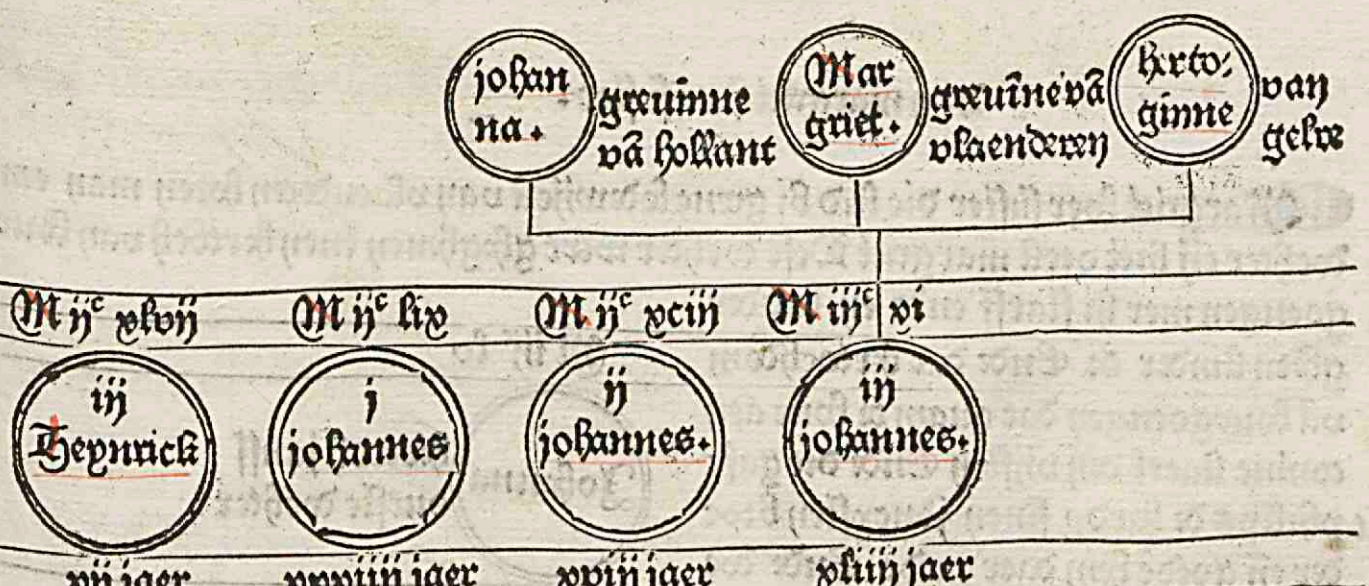

Johannes die derde hertoch ians soen was hertoch van lothrijck ẽñ van brabant ẽñ van limborch xliij iaer Hi leyt in vlaer begrauen. De: ſe hertoch iohan en liet ghen ſonen Mer hi had drie dochteren. Die outſte dochter hiet iohanna ende had te man greue willam van hollant die keyſerinnen broeder Mer ſi en had daer ghen kinder bi Ende na ſijn doot had ſi den hertoch wenſelijn van lutzelenborch des conincks ſoen van bemen Die anderde dochter hiet margriet ẽñ die had te man greue lodewijck van vlaenderen ẽñ daer quam een dochter off ẽñ had den hertoch van bourgoengen Die derde ẽñ die ioncyſte dochter had te man her toch eduwaert van gelre Mer ſi en had daer ghen kinder bi.

Van johanna hertoch jans outste dochter.

Johanna hertoch johans outste dochter was hertochinne van lothrijck vā brabant eñ van limborch .li. jaer lanck Si had te man greue willam van hollant eñ die bleeff op die vriesen eñ si en had daer gheen kind bi Eñ daer na nam si hertoch wenselijn van lutzenborch ende daer en creecht si oeck gheen kinder bi Si regierde hoer lant eerlick eñ wel na beyde hore mannen doot eñ dede veel duechden Eñ vrou johanna van brabant starff int jaer M cccc eñ vi eñ wert te bruesel ten carmeliten begrauen.

Van margriet hoer suster.

Margriet hoer suster die had bi grene lodewijck van vlaenderen horen man een dochter eñ hiet oeck margriet Dese dochter wert ghegheuen enen hertoch van bourgoengen mer hi starff ende en hadder

Anno dm̄ gheen kinder bi Ende dat hertochdom vā bourgoengen dat quam te houe aen coninc kaerl den vijften Ende die gaft philips de hardy sinen joncysten broeder eñ goede hem daer mede Ende doe wert dese margriet greef lodewijc dochter van vlaenderen ghegheuen desen hertoch philips van bourgoengen Aldus so had si twee hertoghen van bourgoengen Ende bi desen hertoch philips so creech margriet drie sonen ende drie dochteren Die eerste soen hiet johan eñ wert hertoch van bourgoengen eñ greue van vlaenderen eñ van artoys Die ander soen hiet anthonis eñ wert na vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moyen hertoch van brabant Die derde soen hiet philips eñ wert greue van nyuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter had hertoch willam van beyeren eñ van hollant Ende die derde dochter had den greue van sauoyen.

M iij^c lv

Johanna hertoch janss outste dochter

.li. jaer

hertoghen van brabant

Regnierden

Van anthonis hertoch van brabant.

Anthonis hertoch philips soen van bourgoengen was hertoch van lothrijck van brabant ende van limborch ix jaer Hi had een wijff daer van hi twee sonen bi Die eerste soen hiet jan ende wert hertoch na sinen vader Die ander soen hiet philips greue van simpol. dese hertoch anthonis bleeft inden strijt doot mitten franssoysen ende den enghelschen int jaer ons heren M cccc ende xv ende hi wert in vueren begrauen.

Van hertoch jan van brabant.

Johannes hertoch anthonis outste soen was hertoch van brabant vã lothrijck ende van limborch vi jaer Hi was een sacht goedertieren man Hi had te wive vrou jacob hertoch willams enighe dochter van heyeren ende van hollant Hi starff sonder kinder int jaer ons heren M cccc xxvi ende leyt tot vueren begrauen.

M iiij^{c} vi	M iiij^{c} xv	M iiij^{c} xxvi
 anthonis. hertoch philips soen.	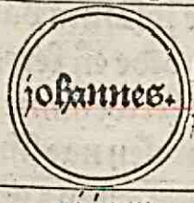 johannes. hertoch anthonis soen	 philips hertoch anthonis and soen.
ix jaer	vi jaer	iiij jaer

Van hertoch philips.

Philips hertoch anthonis and soen ende hertoch johans broed was hertoch vã lothrijck ende van brabant ende van limborch iiij jaer Hi leyt tot vueren begrauen Ende als hertoch philips doot was soe quam vrou margriet van bourgoengen hertoch willams wedue van heyeren ende van hollant die hertoch anthonis suster was van brabant Ende si dede die staten van brabant vergaderen ende gaff hem te kennen dat si waer dat naeste bloet ende dat naeste hijff van brabant op die tijt leuende ende seyde dat si waer een rechte lantsvrouwe van brabant ende bat dat si haer nemen ende ontfangen wouden voer een hertoghinne ende vrouwe van brabant si woude hem wesen een goede ghenadighe vrouwe.

Van hertoch philips van bourgoengen.

Ende corts daer na so quam hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen daer vrouwe margriet moye off was en gafft den staten van brabant te kennen dat hi was die naeste man persoen leuende vanden bloede van brabant en dat hi waer een recht hertoch vā brabant Ende bat dat si hem nemen wouden voer een hertoch van brabant Hi woude hem gheern een goet ghenadich heer wesen.

Van greue philips van nyuers.

Die greue van nyuers greue philips soen van nyuers daer vrouwe margriet moye off was die quam oeck voer den staten van brabant en gafft te kennen dat sijn vader was hertoch philips soen van bourgoengen en hertoch anthonis broed
Anno dm van brabant en vermat hem te bewijsen mit seghel en mit brieuen van hertoch phi
lips sijn oude vāder en van vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moye Als
hertoghen dat hertoch philips sijn drie sonen goede en beweesst bi sinen leuende liue en bi vrou
van brabant we johanna leuende liue die doe een hertochinne en een vrouwe van brabant was
Als dat jan sijn outste soen soude wesen nae sijnre doot hertoch van bourgoengen
Regnierden en greue van vlaenderen en greue van artoys Ende anthonis sijn andere soen die
soude wesen na sijnre doot en na vrouwe johannen doot hertoch van brabant van
lothrijck en van limborch Ende philips sijn joncxste soen die soude wesen greue vā
nyuers en van rupters mit fulcker vorwaerden Wie dat storue van hertoch johan
en van hertoch anthonis broeders off hoer erffnaem dat soude comen op philips
greue van nyuers den joncxsten broeder off op sijn rechten erfnaem En hier om ver
mat hi hem en seyde dat hi waer een recht hertoch van brabant ende bat dat si hem
wouden nemen ende ontfanghen hi woude hem een goet ghenadich heer wesen Die
staten van brabant hebben hem langhe Ende ten laetsten namen si en ontfenghen
hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen.

Van hertoch philips van bourgoengen hertoch van brabant.

Philips hertoch van burgoengen was hertoch van lothrijck van brabant eñ van limborch xxxvij jaer Hi was die machtichste prince in sijn tijt van al germanien eñ van almaengen Ende hi had drie wiuen Dat eerste wijff was des conincs dochter van vranckrijck eñ hi en had daer gheen kinder bi Dat anderde wijff was des greuen dochter van oy greuinne van nyuers eñ hi en had daer oeck gheen kinder bi Dat derde wijff was des coninckx dochter van poertegael eñ daer had hi iij sonen bi Die eerste hiet anthonis eñ starf jonck Die and hiet joest eñ starff jonck Ende die derde hiet kaerl eñ was hertoch na den vader Dese hertoch philips starff int jaer ons heren M cccc eñ lxvij op sinte vitus eñ modestus dach Ende hi wert te brugghe tot sinte donaes int choer begrauen.

M iiij^c xxx	M iiij^c lxvij
Philipps. hertoch van bourgoengen	Kaerl. hertoch philips soen van bourgoengen.
xxxvij jaer	x jaer

Van hertoch kaerl van bourgoengen.

Kael hertoch van bourgoengen hertoch philips soen was hertoch vā lothrijck van brabant eñ van limborch x jaer Hi had drie wiuen Dat eerste was coninck kaerls dochter van vranckrijck eñ si starff jonck Dat ander wijff was des hertoghen dochter van bourboen eñ hiet anna eñ daer wan hi een dochter bi hiet maria Dat derde wijff was hertoch ritsaerts dochter van jorcke coninck eduwaerts fuster.

Van hertoch klaerk.

¶ Dese hertoch klaerk als sijn vader noch leefde en hi greue van sarloys was en noch gheen heer vanden landen en was so toech hi mit ghebeden volck mit veel edelmannen ouer die somme en ouer die seyn in vrancrijck ghewapender hant in des coninclis lant en lach daer vi off viij weken bi sinte denijs en bi parijs Ende die hertoch van britaengen en die hertoch van berry en meer ander vanden ghenoten hadden ghesept bi den greue van sarloys te comen mer si en quamen nijt Ende die coninck lodewijck die dit seer toernde die quam mit machten onuersien en bestreet den greue van sarloys daer vreselick ghevochten wert ende seer scarp stont mitten greue sarloys Mer die greue sarloys behielt dat velt en verwachte des coninclis macht mer hi en quam nijt weder En daer na quam die hertoch van britaengen en des coninclis broeder den hertoch van berry en meer and die teghen den coninck waren bi den greue van sarloys Ende het wert ghededinet tusschen den coninck en desen prince Ende die greue sarloys creech vanden coninck dat hi begherde Ende des coninclis broeder den hertoch van berry soude hebben normandyen En die greue van sarloys die toech mit seghe en mit vrientscappen wt vranckrijck Ende dit

Anno dñi

gheschiede int jaer ons heren M cccc lxv.

hertoghen van brabant

¶ Als den greeff klaerk weder in brabant te huus was ghecomen soe vant hi dat ghestoruen was elyzabeth van bourboen sijn ghetrouwede wijff ende dat si was begrauen tot antwerpen in sinte michiels cloester waer om dat hi seer droeuich was want hi en had daer gheen kinder off ghehouden dan een enighe dochter die maria was ghenoemt.

Regnierden

¶ Hier en binnen is die stadt en dat bisdom van ludyck gheresen in rebellichyt te ghen lodewijck van bourboen horen biscop en teghen hertoch philips om dat hi een beschermer was vanden biscop voerscreuen Groet verdriet isser dan gheschiet van oerloghe tusschen elant vā ludyck en hertoch philips landen Mer die vā dynant deden hertoch philips en sinen soen den greff vā sarloys meer confuys dan yemāt ands want die van dynant henghen een ghelikenisse van een man ghemaect nāden greue van sarloys buten hoer poerten in confuys en schande vanden greeff van sarloys en spraken alte spitich opten prince van sarloys Hier om als dese greue van sarloys wt vranckrijck weder quam in brabant bi sinen heer sijn vad en dit verhoerde dat hem seer toernde. so vergaderde hi opt cort weder al sijn volck ende veel meer dan hi in vranckrijck hadde. Ende hertoch philips sinen vader toech selue

Smede mit sijn soen eñ mit groter heeruaert voer die stadt vā dynant die seer starck was van poerten eñ mueren eñ heeft die stadt beleghen Eñ hertoch philips ghing self legghen in bouines tegens dynant ouer eñ liet greue kaerl sijn soen int heer leg ghen om die stadt te winnen Kaerl heeft dan so starck op die stadt gheschoten ende gheuochten eñ want si gheen hoeft en hadden inder stadt so gauen si hem op binnen alte corten tijden als vuyl vfenen eñ blote boeuen die so vasten stadt nijt en dorsten houden Ende alle dat daer in was dat wert hem ghenomen ende sommighe boeuen onthoeft eñ sommighe ouer int water gheworpen Ende man eñ wijf eñ kinder mos ten alte samen wt den horen strijken eñ voert vten lande eñ alle die husen kercken eñ clusen poerten eñ mueren die worden verbrant eñ neder gheworpen ja die fon: damenten worden wt gheroyt eñ wert effen slecht ghemaect dat seker een swaer cor reccie was ouer sulcken schonen stadt hoe wel dat sijt wel verdient hadden Dit ghe schiede int jaer ons heren M cccc lxvi omtrent sinte bertholomeus dach.

Doe quamen die van ludyck mitten gansen sticht eñ sochten ghenāde aenden hertoch van bourgoengen eñ aen sinen soen eñ het wert ghededinct dat si horen heer in nemen souden eñ doen hem dat si sculdich waren te doen mit meer ander punten eñ souden den hertoch van bourgoengen eñ sinen soen gheuen voer sinen scāde sess werff hondert dusent cronen tot sekeren terminen eñ si betaelden twee terminen.

Int jaer ons heren M cccc lxvij op sinte viten dach eñ modestus dach so starf te brugghe hertoch philips Ende wert na begrauen te dygon in bourgoendien eñ sijn wijff elyzabeth starff daer na int jaer M cccc lxxi in december in arris bi sin: te odamars eñ leyt begrauen te karthusers in gosn..y.

Van hertoch kaerl.

Als hertoech philips ghestoruen was so is kaerl sijn soen gheworden hertoech van bourgoengen van lothrijck van brabant van limborch van lutzenborch. greef van vlaenderen artoys bourgoendien. palentijn van henegouwen hollant zeelant namen. heer van vrieslant salinis malinis eñ marcgreeff des heylighen rijcks Eñ doe hi mitten eersten tot ghent ghehult was soe wert daer een oploep vanden ghe: meenten eñ si dwonghen hem of sondlinghe preuilegien Mer eer yet lang so wort hem luden die rebellicheyt wel weder wt ghedreuen want hertoch kaerl die benam al hoer preuilegien om die rebellicheyt wille.

Int jaer ons heren M cccc lxvij na hertoch philips doot so hebben die van ludyck weder rebelleert teghen horen biscop lodewijck eñ hertoch kaerl Eñ si sijn ghetoghen mit groter macht voer hoey eñ hebben die stede gewonnen om horen biscop te vanghen die daer in lach mit sijn vrienden Mer hi is mit subtijlheyt wech ghecomen eñ si en hebbens nijt gheuanghen Als dit hertoch kaerl vernam so seynde hi groot volck van wapen teghen die lukenaers om die te bedwingen van hoer rebellicheyt Ende daer is op gheresen een groot oerloghe Voert so is hertoch kaerl selue ghecomen eñ heeft starclicke beleghen die stadt van sinte truyen Ende hi had wel bi hem hondert dusent man. want hi woude dat heel bisdom van ludyck bedwinghen eñ mit cracht in winnen Eñ als die van ludyck dat vernomen hadden so quamen si op een auont stont mit xx dusent man om die stede van sinte truyen te ontsetten eñ hertoch kaerl daer off te slaen. eñ daer wort gheuochten enen strijt eñ die van ludyck verloren die strijt want si verloren daer heer staes van strael hoer bannier dragher eñ heer bara ridderen mit drie dusent man eñ die ander liepen e wech in die schemering vanden auont Daer worden wel ghemaect iij^c ridderen Daer vã dat ghetal off waren wt hollant jan van cruninghen. zweer vã montfoert. aelbert

Anno dm̃ van schaghen. eñ jan ruychrocks twee sonen als willam eñ jan Daer na ghing hertoch kaerl die stadt van sinte truyen bestormen mit bussen eñ ander instrumenten

hertoghen van brabant Mer die borghers gauen hem op ĩ hertoch kaerls ghenade Hertoch kaerl die heeft se ghenomen in ghenade behoudelike dat si hoer selfs poerten mueren toernen selue souden neder werpen eñ hoer graften vullen eñ een somme van penninghen gheuen

Regnierden Ende mosten al hoer bussen boghen kusen hameren pieken panser harnesse ende alle weer dat binnen der stadt was mosten si brenghen buten der stadt eñ neder legghen ouer een hoep in des hertoghen hadden voerscreuen Daer na in die seluer manieren heeft hi oeck ghewonnen hasselt borchloen eñ harck eñ bilsenbree maeseyck baringhen tongheren weset eñ hoey tuwijn eñ boeuijn Alle dese steden heeft hertoch kaerl vernielt want si hebben hoer poerten eñ mueren verloren.

Voert so is hertoch kaerl ghetoghen voer die stadt vã ludyck ende heeft se seer anxtelick beleghen Die borghers sijn seer verueert ghewordẽ eñ si sijn wt die stadt ghecomen in linnen hemden voer hertoch kaerls tente eñ hebben ghebeden ontfermhertichеyt Als si langhe op hoer knyen gheleghen hadden so heeft hise op sommighe conditien ontfanghe in ghenade onder welcke conditie was dat si al hoer wapenen

Ouer gheuen souden eñ oeck poerten toernē mueren verliesen souden ende die graf-
ten vullen daer die hertoch mit sijn volck in comen soude als si deden Als die her-
toch daer in was so mosten si in des hertoghen handen brenghen alle haer hant ves-
ten brieuen preuilegien die si hadden van pausen keyseren coningen hertoghen gra
uen ende alle ander ende die ouer gheuen ende die hertoch gaff hem weder ander
nywe rechten alst hem beliefden eñ daer toe mosten si betalen alle die oude sommen
van penningen die si schuldich waren ende grote somme daer toe Ende noch daer
toe alle jaer den hertoech van brabant gheuen grote somme van penninghen Ende
die hertoch van brabant soude wesen euich erf voecht eñ mombaer des ghestichts
van ludick ende nymmermeer teghens hem te steken ende si souden haren biscop
betalen ende doen ende houden in allen manieren als si schuldich waren Ende des
so behielden die van ludick hoer lijff ende hoer goet Ende si souden oeck alle hoer
poerten ende hoer mueren neder werpen ende graften vullen Ende hoer pywen die
op hoer merct stont daer si hoer justicie voer hielden dede die hertoech op breeken
ende dedet te brugghe op die burse setten Dier wijle dat hertoech kaerl binnen lu-
dick noch was so vant hi brieuen daer binnen die lodewijch coninck van vranck
rijck tot die van ludick gheseynt hadde om hem luden te stercken teghen hertoech
kaerl. ende die brieuen dede hi wel bewaren Ende als hertoech kaerl alle dinck in
ludick wel gheordiniert heeft soe is hi weder thuus mit victorie tot sinen landen
ghereyst.

Int jaer ons heren M iiij^c lxviij so heeft hertoech kaerl tot brugghe omtrent
sinte janss misse ghetrouwet Margariet des conincs Eduwaerts suster van enge
lant Ende heuet daer die bruloft ghehouden mit groter costelicheyt ende cierheyt.

Int jaer ons heren M iiij^c lxviij omtrent sinte janss decollaci so heeft lodewich
coninck van vranckrijck wt quāde informacien die hem ghedaen worden verga-
dert groot volck te wapen om hertoch kaerl te verderuen Ende als hertoch kaerl
dat vernam so heeft hi daer teghens vergādert oeck een groot heer van volck om
dat verdriet te keren Mer corts daer na so sijn si verenicht ende ghesoent ī pywe-
nen ende si hebben daer op ontfanghen dat heylighe sacrament Als si aldus ghe-
soent sijn so is die coninck tot brusel in brabant ghecomen tot hertoch kaerl Eñ
die selfde hertoghe heuet den coninck eerliken ontfanghen.

Hier en binnen so sijn die ballinghen van ludick weder tot ludick in ghecomen Ende hebben verdreuen wt ludick alle die gheen die hertoech kaerl daer in gheset hadde Ende die van ludick aldus rebellierende teghen hertoech kaerl soe sijn si ghereyst tot tongheren bi nacht ende hebben lodewijch horen biscop van daen ghehaelt ende gheuanghen ghebrocht binnen ludick Oeck so maecten si die stadt weder om sterck mit graften ende bolwercken teghens hertoch kaerl Als dit hertoech kaerl vernomen heeft so heeft hi die stadt van ludick weder om beleghen mit groter heer craft ende die coninck van vrancrijck was bi hem in dat selfde beleg.

Die van ludick als si dit saghen so worden si verueert ende spraken totten biscop die si gheuanghen hadden Siet heer moechdi ons verweruen ghenade aen hertoech kaerl van bourgoengen v neue. wij sellen v laten gaen tot hem Als die biscop dat gheloeft hadde so lieten si hem reysen tot hertoech kaerl Mer dier wijle datmen vā pays sprac so sijn tegens d nacht cc lukenaers wt ghecomen all heymelic int heer ende hebben grote schade al heymelike ghedaen Mer alsmen dat vernam so worden si verslaghen En doe hertoch kaerl dat vernam so dede hi die stadt van ludich bestormen ende aenvechten Die van ludick setten hem ter weer om die stadt te beschermen. mer ten batede hem nijt Want hertoech kaerl heuet so sterck aenghe uochten dat hi mit ghewel digher hant in is ghecomen ende die coninck aen sijn side. dit gheschiede int jaer ons heren M iiij^c lxviij des sonnendaghes voer alre heylighen dach Als dan hertoch kaerl in is ghecomen so wortet al doot geslaghen dat men te wapen vant Mer priesteren moniken worden al veriaecht Ende maechden nonnen eñ beghinen worden te scheep wech gheuoert ende als dit gedaen was so wort die stadt beroeft ende aen brant ghesteken wt ghenomen kercken cloestren eñ dat straetgen daer hertoch kaerl in logiert was Ende als die stadt al verbrant eñ verdoruen was so is hertoch kaerl weder om ghecomen in brabant Eñ die conic is ghereyst in vrancrijck hier na so is hertoch kaerl ghereyst tot veel plaetzen binnen sinen landen Ende heeft seluer ter audienci ende te recht gheseten.

Anno dm̄

hertoeghen vā brabant

Regnierden

Van die greeff van werwijck

Int jaer ons heren M. iiij^c lxx. soe is wt Enghelant verdreuen gheweest die greeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vrancrijck Ende is geworden een rouer op die vlaemsche hollantsche zeelansche scepen Ende hier om so is weder vyantscap op gheresen tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoech kaerl Mer als hertoch kaerl heeft vernomē dat die greeff van werwijck mit groter macht wt vranckrijck woude reysen in enghelant om Eduwaert den coninc daer wt te verdriuen. soe heefft hij den heer vander veer mit veel scepen op die zee

ghehouwen om dat te benemen Mer rusaert greue van werwijck die is nochtant tot dortmuyden in enghelant ghecomen ende heefft den coninck mit verraet verdreuen Eduwaert als hi sach dat hi verraden was so is hij gheweken wt enghelant ende is ghecomen aen in tessel Die stede houwer van hollant als hi dat verhoerde so heefft hi hem mit groter eeren ghehaelt inden haech omtrent sinte dyonisius dach ende lach al inden haech tot kermisse toe Ende als kermisse was ghecomen soe is die coninck van enghelant tot hertoch kaerl ende margeriet sijn suster ghetoghen om hulp te crighen om enghelant weder om in te nemen twelcke alsoe gheschiede Want Eduwaert is mit macht in die vasten daer nae oū ghetoghen in enghelant Ende heeft omtrent paesschen alle sijn vyanden verslaghen Ende hi is weder ghe-worden ghewel dich coninck van enghelant.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxi na dertiendach ouermits twee dracht die die greeff van werwijck ghemaect had tusschen lodewijch den coninck van vrancrijck ende hertoech kaerl soe is hertoch kaerl ghetoeghen mit groter macht van volck voer Amyens om dat in te winnen Mer wanttet die coninc wel beset hadde mit volck van wapen eñ spijs so en heefft hi daer nijt veel op bedreuen Nochtan bleeff hi daer voer legghen tot mey toe ende doe wort een bestant ghemaect tusschen hem beyden een jaer lanck duerende.

Int jaer ons heren M iiij^c ende lxxij nae meymaent als bestant wt was ghe-gaen tusschen den coninck van vrancrijck ende hertoch kaerl. so is hertoch kaerl ghereyst mit groter heeruaert ouer die somme ende heefft beleghen die stede van ne-len ende heefttet ghewonnen ende verdestruweert Voert so heeft hi ghewonnen roy eñ mondidier Oec so heeft hi aengeuochten bouinis. mer dat en wan hi nijt Noch so heeft hi ghewonnen poes. oeck sinte walrijcs ende nucastelen eñ heeft groet scha de ghedaen in vrancrijck want hi heeft ghebrant wel twee dusent derpen al tot ru waen toe Teghen al dese scāde so en heeft die coninck nijt veel weers ghedaen dan dat hi sijn sloten ende steden wel bestelt hadde Oeck so hadde die coninc die colomp ne mit veel scepen leggen op die zee die grote scāde ī die zee dede op die hollanders ende zeelanders Mer doe die hollanders oeck mit macht op die zee daer teghens ghecomen waren so weken die franssoysen weder om in vranckrijck Ten laetsten worttet weder in bestant gheset tot datmen soude scriuen vier ende tseuentich in Aprill.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxiij omtrent sinte michiels dach soe is tot Trier
ghecomen die keyser fredericus mit veel rijnscher biscoppē hertoghen marcgrauen
ende heren om daer te tractieren mit hertoch kaerl om profijt van veel saken Ende
als dit hertoech kaerl heuet vernomen so is hi daer oeck ghereyst mit gwoter coste-
licheyt. ende gwote menichte van princen ende heren ende waren daer wel bi malcan
der omtrent achte daghen Ten laetsten dede hertoech kaerl een costelike maltijt be-
reyden ende noden den keyser ten eten mit alle sijn heren dat welcke alsoe gheschiede
Ende als si daer na een weynich tijts mit malcander ghesproken hadden. so is een
yghelick te huus ghereyst Ende men heeft opt eerst nijt vernomen wat dat si ghe-
sloten hadden mit malcander Daer na inden vasten soe heeft hertoch kaerl dat par-
lement ghecordiniert te machelen ende van nywes opgheset.

Anno dñi

hertoeghen vā brabant

Regnierden

Int jaer ons M iiij^c lxxiij Als dat bestant was wt ghegaen tusschen den co-
ninck van vrancrijck ende hertoch kaerl soe isser weder een bestant ghemaect een
jaer lanck durende Ende in dit seluer jaer isser een groot oerloch op gherezen tus-
schen hertoch kaerl ende dat bisdom van colen Want de wbbrecht biscop van colē
dat bisdom woude machtich wesen so hebben hem weder ghestaen die van colen die
van nuys mit ander veel steden ende heren int bisdom voerscreuen hier om is die
biscop ghetoghen tot hertoech kaerl ende heeft hem verwozuen tot sijn hulper Als
dan hertoch kaerl die rebellheyt van colen ende sonderlinge die stede van nuys ver
nomen heeft so is hi ghecomen mit groot volck voer nuys ende heeft die stede seer
sterclicke belegghen. binnen nuys waren veel cloecker vechters in ghecomen daer
capiteynen off waren harmen lantgraue van hessen. die postolaet van colen mar-
caus ridder joncheer Euert van withem jan van lijgkerken mit ander veel ridderē
ende knechten Mer meest so regierde dat oerloch als principael Capiteyn Gheer
loff heer van breenbach ridder hertoch kaerl hadde bi hem veel lombaerdē ende En
ghelschen die ter stont die waert in wonnen. Hertoch kaerl heeft menich werf
die stede aenghestormt seer vreeselick ende oeck groote schade ghedaen aen muren
poerten ende toornen ende veel borghers doot geschoten Mer die van nuys hebbē
hem stoutelick gheweert ende hebben groot volck doot ghescoten vanden ghenen
die buten laghen. Dit beleg began omtrent sinte marien magdalenen dach int
jaer voerscreuen ende duerde al tottet ander jaer omtrent sint janss misse.

Omtrent sinte barbaren so is daer ghecomen die coninck van denmercken mit greff gherijt van oldenburch sijn broeder ende mit hertoch vrederick van bruynswijck mit den hertoch van meckelenburch. ende die graeff van rippijn ende heeft sijn best ghedaen om pays te maken Mer doe hi sach dat hi niet en bedreff so is ht weder om ghereyst.

Die van colen hebben doen comen bi hem den keyser frederick mit ouerlantsche hertoghen grauen biscoppē ende heren die seer wel waren om hulp te hebben tegens hertoch staerl Ende als die vasten ghecomen was so sijn die van colen wt ghereyst ende hebben hoer logijs ghemaect neffen nuys ouer den rijn ende hebben grote schade ghedaen mit schieten in hertoech staerls heer.

Ten laetsten is die keyser self ghecomen mit groter macht om hertoch staerl te verdriuen van dat beleg van nuys aen die si vanden rijn daer hertoch staerl lach Dieswijls dan so hebben si ghestreden teghen malcander Mer die keyser en mochte hertoch staerl mit macht nijt verdriuen Ende daer om wort ten laetsten eē tractaet gheordiniert daer in wt ghesprocken wort Ende die legaet Alexander seyde dat seggben Als dat die paeus dese saken soude eynden binnen een jaer Ende hier en binnen soude beyde parthien hoer harnisse wt doen ende nijt meer oerlogben En nuys soude oeck hier en binnen onbeuochten blijuen ende staen onder die protexi ende beschermenisse vanden seluen legaet Ende aldo nam dat beleg sijn eynde Die keyser als hi wt den velde tot Colen ghereyst was soe is hertoech staerl oeck tot sijn landen ghereyst.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxv Alst bestant tusschen den coninck van vranc
rijck ende hertoech klaerk ten eynde was ghecomen so hefft die coninck weder om
gwte scade ghedaen op hertoch klaerks landen beyde te water ende te lande Veel sce
pen hebben die franssoysen op die zee verdruen Mer als die hollanders daer te
ghens veel scepen weder op die zee ghesent hadden soe en gheschiede die scade nijet
meer alsso gwot. Die coninck heeft oeck veel lants ghebrant in piccardien in
Artoys ende veel cleyn steetgens in ghewonnen.

Als dan hertoch klaerk dit heeft vernomen noch voer nuys leggende so heeft
hi hem verbonden mit Eduwaert den coninck van enghelant teghens den conine
van vranckrijck Ende die coninck van enghelant is te calis ouer ghecomen mit
gwte macht van ridderen ende kneechten Ende is in vranckrijck ghereyst om nor
mandien in te winnen. Des ghelijck so is hertoch klaerk oeck ghecomen in vranc
rijck om sijn leet te wreken Mer als die coninck van vrancrijck sach dat hi ver
heert was so hefft hi pays off bestant ghesocht.

Anno dm

Hertoeghen
vā brabant

Regnierden

Een laetsten isset daer toe ghecomen dat die conine van vrancrijck heuet pays
verworuen mit den conine van enghelant in deser manieren Als dat des comes
soen van vranckrijck soude trouwen des comes dochter van enghelant En hier
en binnen teghens dat dese kinder out ghenoch werden souden so soude normandi
en noch blijuen onder den coninck van vranckrijck.

Hertoech klaerken heeft ghecn pays willen maken mitten coninck van vranck
rijck Mer hi hefft ghemaket bestant neghen jaer duerende Ende als dit ghedaen
was so is een yghelijck thuus ghereyst.

Buten dit bestant bleeff buten ghesoent die greeff van kimpol waer om doe hij
ghewekken was tot berghen in henegouwen so wert hi daer ghevanghen Ende wāt
hi des comes van vranckrijcs dienaer hadde geweest so dede hem hertoch klaerk
hem ouer leueren in des comes hant En die coninck hefft hem te parijs doen ont
hoeden.

Int jaer ons heren M iiij^c ende lxxv. nae sinte michiels dach als dat bestant ghemaect was tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoch kaerl so is hertoch kaerl mit groter macht ghereyst int hertichdom van loreynen om den hertoch van loreynen daer wt te verdriuen Want die hertoch van loreynen hadde hertoech kaerl onseyt die wijle dat hi voer nuys lach ende hadde mit die switsen grote scade ghedaen in hertoch kaerls landen Twelck hi nv wreken woude. Hij is dan gecomen mit groter heer crafft in loreynen ende heefft veel steden ende sloten ghewonnen ende veel dorpen verbrant Ende als die hertoech van loreynen sach dat hi hem nijt en mochte weder staen so is hi gheweken in vranckrijck.

Daer na heefft hertoch kaerl die stede van nansy beleghen En ten lesten worttet hem op gegheuen ende hi heeftet beset mit sijn volc Als hij dan dat lant vā loreynen in ghecreghen hadde so is hi ghereyst in sauoyen om den hertoech van sauoyen te baten te comen Want si grote scāde gheleden hadden vanden switsen om sinē wille Hier om soe heefft hij hem bereyt om die switsen in te winnen Mer sijn victoriē sijn nv al ghedaen.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxvi so hadde die hertoch daer na een strijt tegens die switsen die hi verloes Ende daer bleuen al sijn costelike juwelen.

Daer nae omtrent sint janssmisse hadde hertoech kaerl van bourgoengen die anderde strijt teghens die switsen die hi oeck verloes mit veel volcks.

Int jaer ōs heren M iiij^c lxxvij na jaers dach so lach hertoch kaerl voer nansy wanttet hem weder off ghewonnen was vanden hertoch van loreynen Ende om trent dertiendach so hadde hi daer weder een strijt teghens sijn vyanden daer hi god betert in doot bleeff nae dien dat hi brabant mit sijn ander landen regiert hadde tiē dalf jaer Ende hi en liet gheen kijnder achter dan maria sijn Enighe dochter die daer na trouwede hertoch maximiliaen van oestenrijck des keysers frederijcus sijn soen.

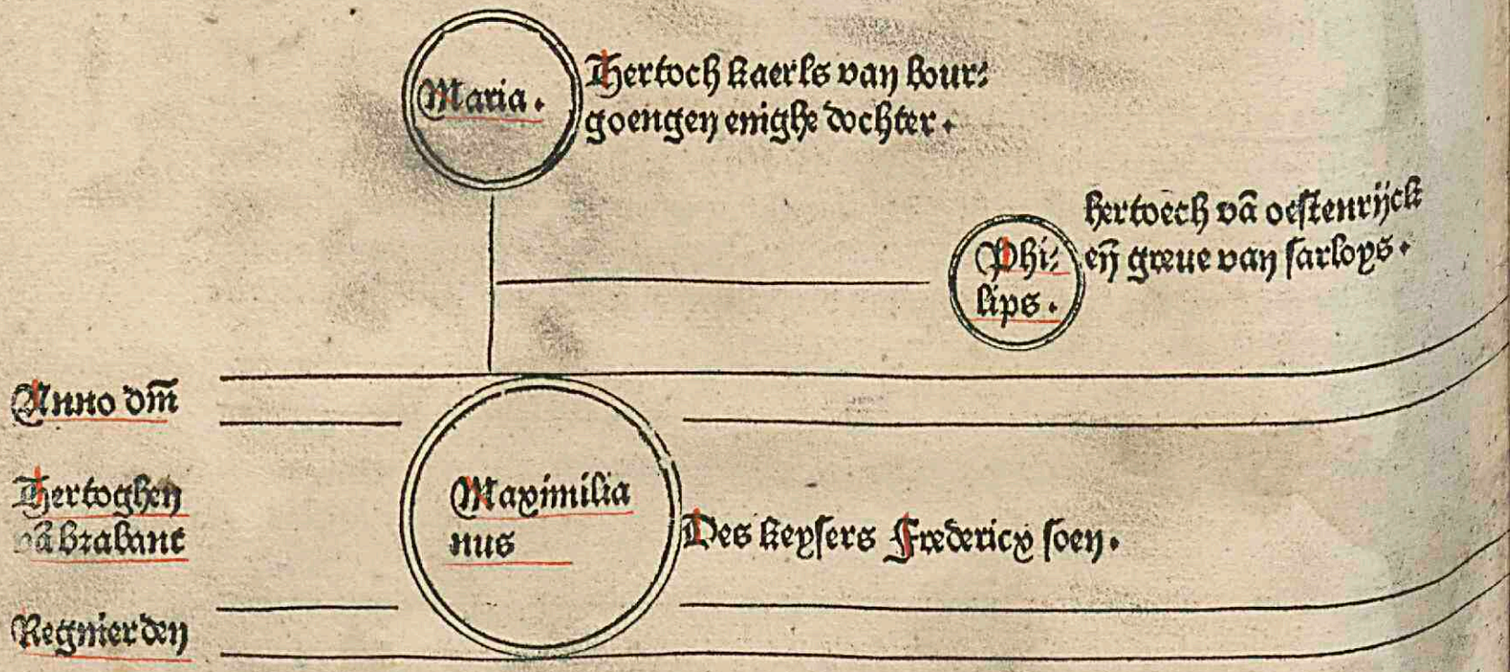

Maximilianus des keysers frederics soen Vander ghenāden gods hertoch vā Oestenrijck. van Bourgoendien. van Lothrijc. van Brabant. van Steyr. van Kerrondon. van Krayn. van Limburch. van Lutzenburch. ende van Gelre. &c. Greue van Vlaenderen. van habspurg. van Tyrol. van Phiert. van Khiburg. van bourgoendien. ende van Artoys &c. Palsgraue van henegouwen. hollant. zelant. namen. ende van Jutphen &c. Marcgraue des heyligen Roemschen rijcks ende van Burgau. Landgraue in Elsass Ende heer van vrieslant. der windisthenmarch. van Poertenau. van salinis ende van machelen &c.

Dit sijn die cronijken van vtrecht ende vanden bisdom ende vanden ghesticht vā vtrecht hoe dat yerst began. Ende van alden biscoppen die daer gheweest hebben Hoe langhe dat elck gheregniert heeft eñ eerst te beghinnen van vrieslant ende hollant.

Vrieslant is seer groot Ende daer is menicherhande landen in. Want daer sijn veel bisdommē eñ hertochdom ende greefschepen dat nv elcke sonderlinghe goede ende eerbaer beheerde prijncelijcken landen sijn die in ouden tijden inder provincien van vrieslant gherekent waren ende neder sassen Want vander elue tot sincual dat rekentmen al inder provincie van vrieslant ende neder sassen lant Ende dese vriesen ende neder sassen dat was quaet wilt onbeheert volck. ende die landen waren groot ende wilt eñ veel onbewoent Alsoe sijn si van menigher hande volck beheert ende begrepen ende beseten. Want hollant was al bosscagi ende wildernisse eñ dat wert eerst begrepen van wilt volc dat quam wt een eylant dat Albyon hiet ende namaels britaengen hiet ende nv enghelant hiet Ende coninck brutus die wan ende becrachte dat eylant. Albyon ende versloech daer veel ruesen ende ruesinnen. ende van dien wilde volck dat wt den landen verdreuen was wort hollant eerst begrepen. ende die hieten langhe tijt slauen Ende dit was ix^c jaer voer gods gheboerte. eñ was inden tijden dat samuel rechter was ouer dat volck van israhel Ende dit volck hilicte veel aen die wilde neder sassen off vriesen ende des volcs wort veel Ende si deylden hem Ende een deel van dese volck toghen ouer ende bewoenden een deel lants dat nv zwt hollant hiet Ende voert een deel dat nv neder lant van ghelre hiet Ende dit volck hieten doe voert die wilten.

Daer na inden tijden dat Regnierde julius cesaer. Ende was voer xpristus geboert lviij jaer doe was julius cesar wt gheseynt van die van romen om dat hi alle die landen brengen soude onder die Roemsche macht die bestreet hi eñ bedwanc die wilde slauen ende die wilten dat si in ghenāde ghinghen Want julius versloech horen capiteyn een alte groten ruese ende hiet Rabon.

Daer na int jaer alsmen screef na ons heren gheboert xl jaer so was een keyser ende hiet Claudius ende toech in britaengen om dat si die van romen horē thijnss onthielden ende bedwancse weder Ende int weder keren so street hi teghens die slauen ende wilten ende verwanse. Eñ die keyser die noemde die grote bosscagy eñ wildernisse dat nv hollant ende vlaenderen hiet Ende hietet dat wilde wout sonder ghenāde dat langhe tijt so hiet.

Van Anthonius van Romen

Daer na int jaer ons heren gheboert alsmen lxv screeff so was een keyser te Romen die Nero hiet Een seer wreet boes tyran die alte veel quaets dede Hi dede sinte peter crucen ende sinte pouwels onthoefden ende hij dede der heyligher kercken die eerste persecutie Hi dede die stadt van Romen tot vier eynden aensteken ende liet seneghen daghen lanck berneu om den schonen brant te sien. Hi dede sijn selfs moed ende sijn suster doden ende oeck sinen wijsen meister seneca. Hi plach daghelix te visschen mit gulden zeghenen mit coerden van syde Ende hi dede veel edelre tribunen ende senatoren van romen doden ende nam hem al hoer goet Ende veel ruumder wt romen van vrese sijnre boesheyt ende veel verdreeff hi daer wt romen houen recht om dat si sijn boesheyt laecten ende hem nijt en volchden Onder den welcken Waren twee edelmannen die een hiet granus ende die ander hiet Anthonig Granig was j vaden edelen senatorē van romē eñ Anthonig was een vanden edelen tribunen van romen.

Van granus die Alten stichten buren van Romen.

Granig die nam veel schats ende goets mede ende toech mit sijn ridderscaps eñ mit sinen volck ende quam doer dat lant van galley ende quam in ardennen daer vant hi in die woestinen sweuelich water Ende daer bij tymmerde hij een palaes Ende daer af hiet die selue stede huden des daghes aqua granis.

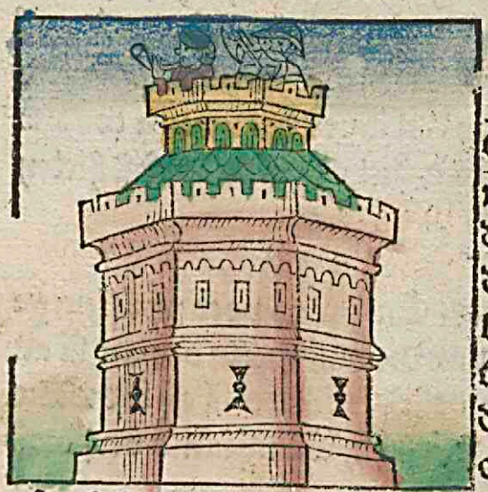

Hoe Anthonius Anthonina stichte

Anthonius die nam oeck veel schats mede eñ toech mit sijn ridderscap eñ mit sijn volck doer germanien dats doer duutslant Eñ quam inder wilder neder sassen lant dat nu vriesslant hiet ende in den lant dat nu hollant hiet. ende daer maecten hij bi den stroem vanden rijn een palaes mit eenre vesten ende dedet hieten Anthonina na hem seluen eñ dat langhe jaren alsso hiet. eñ dit maecte hi int jaer ons heren lxv. ende Anthonius mit sijn nacomelingen besaten dit langhe jaren mit crachten tot dat die slauen ende wilden die stadt Anthonina wonnen ende vernielden ende Anthonina stont C eñ xxi jaer.

Hoe Anthonina verdestrueert wert

Daer na inden jaren ons heren C ende lxxxvi so staken hem te samen die wilde dat was dat volck dat in zwt hollant woende ende die slauen mit groter macht eñ quamen ende belaghen Anthonina eñ wonnent mit crachten ende versloegen daer veel volcks ende worpent om ende verdestrueerden Anthonina eñ tymmerde een casteel sonderlinghe vast Ende dit wrede volck noemden dit casteel na hem selue ende hietent wiltenboech ende sloeghen hem daer neder ende daer bleefter een groot

deel vanden wilten woenen ende si en begheerde anders nijt dan onvrede ende strijt ende en lieten niement mit vreden.

Vanden wilten

Daer na alsmen screef iij^c ende lxxij bi des keysers valenciaens tijden soe hadden vrede ghemaect mitten neder sassen dat nv vriesen hieten ende die slauen die nv hollanders hieten. ende die wilten die nv stichts eñ zwt hollanders hieten dese staken te samen mit veel scepen ende toghen mit groter heercraft den rijn op in almaẽgen eñ deden alte grote schade ende oeck in gallen ende versloeghen alte veel volcs. 382

Hoe wiltenborch verdestrueert wert

Ende als die keyser valenciaen dit vernam van dese onvroeden volck hoe dat sijt maecten so versamende hi een groot moghende heer van volck eñ haestede hem seer om dit quade heydensche volck te weder staen soe dat hij die auentuer creech dat hijse verwan ende bedwancse aen dat roemsche rijck ende behielt al hoer scepe ende quam den rijn neder aen neder sassen lant ende toech ende verwoeste dat casteel wiltenburch ende bedwanc die vriesen eñ alle die landen onder den roemschen rijck ende keerde weder vã daen mit groter eeren int jaer ons heren iij^c eñ lxxxvij Ende om dattet so couden lant was so noemdent die romeynen vrieslant Mer dese landen bleuen noch al heyden iij^c iaer eer si kersten worden Ende daer nae alsmen screef iiij^c ende xvi so staken hem te samen die neder sassen mit horen coninck engistus ende horses sijn broeder ende mit die slauen ende toghen ouer in britaengen eñ verdreuẽ daer wt die britoenen eñ beheerde dat lant selue ende worden daer coninghen aff Ende na dese coninck engistus so noemdemen dit volck Engisten sassen ende daer noemdemen dat lant engisten lant ende na hietment enghelant Ende vã desen coninck engistus gheslacht so was sinte willibroerdus ende sinte Nelbertꝰ ende sinte geroen gheboren als ghi na horen selt.

Van coninck Ezeloer

Daer na begonnen die vriesen ende die slauen ende die wilten capiteynen ende heren selue te maken meer dan si voer ghedaen hadden Ende die wilten maecten enen heer ende hiet lemmen Ende si tymmerde wiltenborch weder op ende dese heer creech een soen ende hiet dibbout ende die wert noch coninck van vrieslant. ende hi had een ruesinne daer hi veel kinder bi creech Ende van hem so quam een eñ hiet ritsaert ende die coren die slauen tot enen coninck ende die hiet coninc ezeloer om dat hi oren hadde als een ezel ende hi was seer groot van liue. ende hi had oeck een ruesinne te wiue Ende sijn woenstat was in hollant bi voerborch daer hi alte gro-

ten casteel had doen maken hi had enen soen die na hem coninc was ende hiet valc Ende dese valck dede maecken oec een groot casteel ter noert syde vanden bossche ende dedet hieten valckenborch daer noch vanden fundament inden kant vander zee leyt.

Vanden coninck lotharius

Daer na int jaer vi^c ende xxv so was een coninck in vranckrijck ende hiet lotharius ende was een goet kersten coninck dese toech mit groter macht in vrieslāt ende street teghen die vriesen mer hi en condese nijt verwinnen Ende die coninc lotharius versamende anderwerff alten groten heer van volck ende quam in vrieslant ende wan al dat lant ende versloech alte groten volck ende wat man die langher was dan des conincs rijt sweert die wort onthoeft Eñ doe dit die slauen dat nv hollanders sijn ende die wilten vernamen so ghinghen si in ghenāden. mer si en bleuen daer nijt langher in dan dat die coninck weder in vranckrijck was.

Cronijck van vtrecht

Die stadt van vtrecht

Van coninck dagobertus

Daer na alsmen screef vi^c ende xli so was eē coninck in vranckrijck ende hiet dagobertus die eerste. ende was coninck lotharius soen dese coninck dagobertus die brocht die vriesen en slauen ende wilten al onder sijn bedwanck hij belach wiltenborch ende dedet weder destrueerē eñ dede tymmeren ende maecken een casteel mit groter begrip ende tymmeringhe opten stroem vanden rijn Ende dedet nomen ende hieten traiectum dat is in duutsche een ouer ueer ende hiet nv vtrecht ende daer mostmen vertollen van allen goeden dat bi de rijn voer ende bi der souter zee ende wiltenborch had van sijn eerste beghin tot dat tet dagobertus neder werp ghestaen v^c ende lv jaer.

Vander eerster kercke binnen vtrecht

Ende die coninc dagobertus die dede stichten ende tymmeren binnen dese montagi ofte begrip van traiectum dats van vtrecht die eerste kersten kerck ī die eer van sinte thomas den heylighen apostel daer hij priesters in sette om dat vriessche volck te bekeren mer het was all om nijt. ende dat dese kerck ghesticht wert dat was int jaer ons heren vi^c ende xlij ende dit hertneckighe volck en woude nijt horen nāden kersten gheloue Ende si braken sinte thomas kerck daer na te stucken.

Hoe sinte willibroerdt gheboren wert

In Enghelant so was een edel eerbaer man gheboren vander neder sassen off vriesen gheslacht vanden coninck engistus ghenaemt voerscreuen ende hi hiet willgisus Ende god verleende desen goeden man een kijnt ess dat doe hij willibroerdt hieten. Ende dit kint gaff hi beghenen broeders te leeren wies cloester dat herpen hiet ende daer wert willibroerdus clerck ghenaemt ende ontfenc daer die cruun ess tot sijn twijntich jaren toe bleeff hij daer in hogher leeringhe Ende daer nae ghing dese jonghelinc van duechden tot duechden op climmende ess socht mit groter vlite die soeticheyt des heylighen leuens. ess hi quam tot sinte Egbertus den eertsschen bisscop van noerthomberlant ende is hem na ghenoeghet als een ouerste des scouwens den leuens als in yerlant op dat hi daer soude van tijdlicken dinghen moghen leyden een heremiten leuen ende van desen sinte egbertus so meent men dat sinte willibroerdt sijn heylighe priesterlicke oerde ontfinckt.

Van Egbertus

Ende daer na so seynde dese egbertus winibertus sijn discipel in germanien op dat hi den ongheloouighen volcke leeren mocht die waerheyt der heyligher ewangelien Mer dese selue winibertus wert so wederstaen ouermits des vyants bekendicheyt dat hi mit sinnre leer aen dat ongheloouighe herde volck alte luttel vorderde ende keerde weder in enghelant.

Van pippijn hertoch van brabant

In desen tijden alsmen screeff vic lxxxviij so was een hertoch van brabant ess hiet pippijn van haerstel ende was die derde hertoch van brabant Ess was ouerste ende sweerdtdragher des conincs van vrancrijck ende regierde die crijn van des conincs weghen dese hertoch pippijn versamende een groot heer van volck tegen den coninck ritsaert van vriesslant ende street teghen die vriesen so dat coninc ritsaert mitten vriesen weder stonden den hertoch pippijn crachtelick Mer int eynde so bleeff coninck ritsaert verslaghen mit menich dusent vriesen. Brabant dura.

Dese hertoch pippijn dede van des conincs weghen van vranckrijck dat lant dat eerst hiet slauenyen ende nv hallant hiet dat dede hi hieten oestvranckrijck Ess dat was int jaer ons heren vic ende lxxxviij.

Van willibroerdus ende sebuinus ꝛc

Daer na inden jaer ons heren vic ess xc so en liet dese voerscreuen Egbert nijt aff van sinen goeden beghin ende seynde willibroerdum die doe priester was mit vi ghesellen ouer in germanien om dat ongheloouighe volck te bekeren totten wechteen gheloue Ende si waren ghetrowe mede werckers inden woerden gods Als sin-

ghebertus willibroerdus lebuinus ende die abt winebol dus Ende die twee ewal
den die priesteren waren ende na martelaers worden ende werenfridus ende mar-
telling priesteren ende Adelbertus die dyaken was ende gaff om gode sijn comine
rijck ouer. dat hem van sinen vader aencomen soude Ende ghing mit sinte willi-
broerdt in een ellendighe pelgrimaedse. ende want dese heyligghe leeraers ghebozen
waren vander neder sassen ghesslacht daer om mochten si te bet predicken die ewan
gelie nader vriescher off duutscher tonghe. ¶ Ende dese heyligghe manneu die qua
men aen een eylant dat seer out was ende hiet walcheren dat nu zeelant hiet aen ee
dorp dat west capel hiet ende daer vonde si enen afgod die marcurius hiet ende sin
te willibroert brack desen afgod ontween en te stucken die dat volck plach aen te
bidden Ende die bewaerre des afgods die sloech sinte willibroerd mit enen sweer
de een wonde in sijn hoeft Mer god behoede sinte willibroerd datter hem nijt en schа
de en sijn wonde wert ghesont. ende die mensche diet hem dede die wert wechtuoert
beseten vanden duuel ende bleef opten derden dach dot onsalichlic. ende sinte wil-
libroerdt predicte daer dat woert gods ende bekeerde dat volck ende dat heel lant
totten heyligghen ierstен gheloue Ende daer om is sinte willibroerdt een apostel en
patroen vanden lande van walcheren want hij dat eerste bekeerde. ende toech doe
voert in oestvranckrijck dat nu hollant hiet ende predicte daer tot veel plaetzen
Cwonijck van vtrecht Ende bekeerde daer veel volcs totten heyligghen gheloue. ende toech voert tot wijk
tenbozch dat nu traiectum off vtrecht hiet en dat doe in dien tijden was in oest-
vranckē machten ende predicte daer dat heyligghe ierstен gheloue en bekeerde daer
veel volcks.

¶ Ende hertoech pippijn voer screuen ontboet sinte willibroerd dat hi trecken sou
de mit sijn ghesellen in vriesland om die vriesen te bekeren ende te onderwijsen dat
si mochten comen totten heyligen ierstен gheloue Sinte willibroerd toech mit sijn
ghesellen in vriesland ende predicte daer dat heyligghe ierstен gheloue soe was daer
een coninck op die tijt in vriesland ende hiet Rabbodus Mer die cwonijcken van
vranckrijck die nomen desen rabbodus dat hi hertoech was en si en houdens voer
ghenen coninc Want die franssche coninghen hieldent vriesland dat sijt onder hem
bedwonghen hadden en dat si nijt dan hertoghen hieten en souden Mer die vriesen
hielden hem voer een coninck.

Dese Coninc Rabbodus die had een woeninghe bi dat eylant dat fosten lant hiet ende daer plaghen in dat eylant die onnutte gheselscapp der afgoden te versamenen Ende daer quam sinte willibroerd die priester gods ende brack aldaer die afgoden in drieen tempellen die in jupiters eer ghesticht waren Ende hi doepte iij. menschen die den vyant versaecte Ende die coninc rabbodus die dede een van sinte willibroerdus ghesellen dat hoeft off slaen mit lotinghe daer dat lot op viel ende daer dat lot op viel die plach altoes gode te biddē dat hi maertelaer steruē mocht

Van sinte willibroerd

Sinte willibroerd die sach dat hi desen coninck Rabboed noch sijn volck nijt bekeren en mocht so toech hi van daer ende toech weder in oestvrancrijck om dat nywe bekeerde volck te stercken inden heylighen gheloue ende voert te bekeren eñ te brenghen totten heylighen doopsel Ende stichte doe een kerck in oestvrancrijck bi dat oude slauenborch daer nv vleerdinghe bi staet Ende hi vergaderde veel goede priesteren eñ quam daer mede totten casteel van Traiectum of vtrecht dat mittē oestvrancken doe onder den coninghen macht van vranckrijck was Ende stichte ende maecte daer inden begrip van vtrecht bi sinte thomas kerck die daer veruallen lach een bede huus in die eer des heylighen cruys ende sette daer ende wijde daer die eerste vonte int jaer vi^c ende xcv.

Van hertoch pippijn van brabant

Hertoech pippijn van brabant ůsamede een groot machtich heer van riddscap ende van volck ende maecte een groot heeruaert teghens den coninc rabboed van vrieslant Ende coninck rabboed vergaderde daer teghen een groot machtich heer van vriesen ende weder stont hertoch pippijn crachtelick Mer bi gods verhenghenisse so wert rabbodus mit sijn volck verwonnen Ende hi belouede dat hij sonder twiuel kersten soude werden Mer hi en hielts nijt als die hertoch wech was.

Inden jaer ons heren vi^c ende xcv pippijn die edel hertoch van brabant ůsach in sinte willibroerd die grote volstandicheyt te prediken dat heylighe ewangelie vercreech mit stādigher bede aen sinte willibroerd Als dat hi te romen varen woude eñ ontfaen die benedixcie vanden paeus ende werden biscop Sergiq die paeus die eerst also ghenoemt die wert vermaent vanden enghel in een visioen dat hi oů mits beden des hertoghen pippijns dese voerscreuē priester willibroerd weerdelicke oncfinc ende ordinierde hem in sinte peters kerck hoechlijck mit een scouder mantel in enen eertschen biscop ende hielten bij hem een stuck tijts ende gaff hem enen nywe name ende hieten Clemens.

Hoe dat grote wout in hollant om wayde

¶ Ende ter wijlen dat sinte willibroert te romē was so waydet alte groten storm van wijnde wt den noert oeste dat meest al die grote bomen binnen een nacht alte mael wter eerde om wayde die stonden in dat wilde wout sonder ghenādē int oest vranckrijck dat nv hollant hiet dat groot wonder was.

¶ Van sinte Willibroerd

¶ Ende als sinte willibroerd die benedixcie vanden paeus had ende biscop ghe-consacriert was so nam hi oerlof aenden paeus ende is weder ghekeert in duuts-lant tot sijn volc Eñ als hi hoerde hoe dat alle die bomen om ghewaeyet waren in oestvranckrijck so docht hij dat god dat lant bekeren woude Ende hij seynde sinte Melbrecht ende meer ander heyliger gheestliker mannen om dat volck te sterckē inden heylighen gheloue.

Anno dm̄ — vi^c xcvi

Biscoppen van vtrecht — Willibrordus. — Die eerste eertsbiscop van vtrecht.

Saten — xl jaer

¶ Sinte Willibroerd die heylighe biscop die is ghemaect die eerste biscop van vtrecht int jaer ons heren M vi^c ende xcvi hi Regierde xl jaer die heylighe biscop sinte willibroerd die stichte doe ende dede maken op die selue stede daer sinte tho-mas kerck ghestaen had die veruallen lach bi den casteel van vtrecht een cloester kerck van canoniken in die eer van sinte Martijn den heylighen confessoer Ende sette ende gheboet dat daer stādelick staen soude des biscops stoel ende hoeft kercke soude wesen vanden bisdom Want hij die kercke bij sijnre alre eerste benedixcie in sijn bisdom wyede ende heylichde mit sijn selfs hant ende sette daer in xl canoniken die daechs ende des nachts den dienst gods veruulden.

¶ Van kaerl marceel

¶ Kaerl marceel hertoch pippijns soen van brabant die was die meeste eñ mach-tichste hertoch van vranckrijck ende regierde die croen al gheheel Ende na des her toech pippijns doot sijns vāders soe quam hi mit groter macht om te bedwinghen den onghehoersamen coninck rabboet daer hi teghens street eñ versloech veel vrie-

ſey Ende rabbout ghing in ghenade ende mit voꝛwaerden dat hij sterſten werden ſoude Ende inden ſeluen tijden ſo wert vermaent rulframus die eerſte biſcop van ſenouesen ouermits godlicke viſioen dat hi varen ſoude in vrieſlant ende helpen den eertſchen biſcop ſinte clement van vtrecht die vrieſen bekeren Ende dese twee goe de biſcoppen predicte den vrieſen dat heylighe sterſten gheloue Ende leer den ende on der wesen desen comine rabbodus dat hij quam totter vonten daermen hem dopen ſoude mit beuynſder innicheyt ende als dese tyran quam ende ſinen enen voet ghe ſet hadde int heylighe water ende der heyligher ghelouue waer geloefde ſoude doen· doe ſeynde hem die vyant in · dat hi vraechde waer dat meeſte deel van ſijn ouders eñ van ſinen vrienden waren off int hemmelrijcke off in die ewighe verdoemeniſſe· die heylighe biſcop willibrordus antwoerde dat alle vrieſen ende ſijn ouders ende ſijn vrienden die nijt ghedopt en waren· die waren al in die helle verdoemt Ende als die coninck dit hoerde ſo toech hi ſinen voet weder na hem wt der heyligher vontē ende ſprack ic wil liever mit mijn voer vaders der heyden hebben veel ghеſelſcaps inder helle dan mit luttel dijnre armer sterſten te beſitten dat hemmelrijc Alſo wert den coninck rabbodus bedwoghen bi des vyants rade ende hij ſterf des derden daghes daer na ſeer yammerlick Eñ na dat coninck rabbodus dot was ſo wert Clemens die willibrordus hiet vrilick laten varen waer hi woude in vrieſlant eñ dat ewangelium openbaerlick mocht prediken ende dat gheloughe volck mocht dopen Ende nywe ghelouighe te weruen ende prieſteren te wyen ende in allen dorpen kercken te ſtichten Ende daer nae ſo gaff hertoech karel marteel voerſcreuen die eerſte gaue der kercken van vtrecht·

Van ſinte Willibroerd

Op een tijt ghеſchiedet dat ſinte willibroerd quam ghеuaren in vrieſlant bi den ouer vander zee om ſijn kercken te viſitieren van ſinen biſdom ende ſijn volck had groten dorſt ende dat water was zout ende daer en was ghеen wijn· des die heyli ghe vader mede liden had mit ſijn diſcipulen ende liet enen die hem heymelick was ſijn tenten wt wecken· Ende dede daer in een cleyn ſtuyckken grauen doe ghing die heylighe biſcop in die tente alleen ende bad god innichlick om water ende rechte uoert ſo vloyde daer varſch water ghenoch te drincken wt der zouter eerden· ende die ſelue fonteyn is noch in een dorp hiet hello ende leyt bi alcmaer Ende is noch huden des daghes ghеheten ſinte willibrordus putte·

Hoe sinte bonifaes quam wt Enghelant

¶ Inden tijden dat sinte Clemens off sinte willibroerdꝰ biscop tot vtrecht was ende een wijl eerlick bericht hadde so quam een priester wt engelant in duutslant die wijnfridus hiet op dat hi mit sijnre leringhe mochte verdriuen die afgoden eñ dat saet der heyligher ewangeliē inder ruder luder herten mocht sayen Ende hi quā tot sinte willibroerdus den welcken sinte willibroerdt waerdelike ontfeng ende badt dat hi hem een trou hulper woude wesen inder leeringhe der heyligher ewangelien Wijnfridus die hem nijt weygheren en woude bleeff bi hem inder kercken van vtrecht xiij jaer lanck ende halp dat ruwe volck onderwijsen inden bisdom van horen afgoderyen . ten rechten gheloue Daer nae peynsden wijnfridus datter noch veel volcs in dwalinghe was in germaniē die behoeffelick waren datmēse bekeerde totten rechten gheloue ende daer waren luttel arbeyders Ende hi nam oerlof aen sinte willibroerd ende toech in hoech duutslant ende quam in een stadt die menss hiet daer hi leerde dat woert gods Ende bekeerde die vrancken ende die doringher mitten hulpe gods van hoerre dwalinghe.

Anno dm̄

¶ Van sinte willibroerd

Biscoppen van vtrecht

¶ Sinte willibroerdꝰ seynden sijn discipulen in allen hoecken vanden landen des ghestichts om den onghelouigen volck te leeren die wech der ewigher salicheyt sinte Aelbertus die eerste archidyaken off domproest van vtrecht wert gheseynt in karmerlant daer hi stercte die nywe kersten in den heyligen gheloue Ende bekeerde oec veel heyden Hi ruste in gode op die vij kalende van julio ende wert begrauē tot Egmont in sijn bede huus welke bede huus noch ūciert is mit menige duechden.

Regierden

¶ Inden jaer ons heren vij^c ende xxxvi op die vij ydus van nouember so Ruste sinte clement die willibroerdus hiet Ende gaff onsen here god sijn ziel op Eñ sijn lichaem wert gheuoert in een cloester van sinte benedictus oerde dat Apternaken hiet gheleghen inden sticht van trier dat sinte willibroerdus in voer tijden selue ghesticht hadde ende verciert had mit menighen wel daden mit sijnre discipulen goede dat hem van horen ouders aenghecomen was daer grote gracie ende mirakel gheschiede Alsmen in sijn legende bescreuen vijndt.

¶ Sinte Bonifacius was een heylich eertsbiscop tot vtrecht xvi jaer lanc ende als sinte bonifacius die eertsche biscop van mens vernam dat Clemens die sinte willibroerdus hiet die eertsche biscop van vtrecht doot was ende die kerck van vtrecht was sonder harde so versamende hi een heylighe versaminghe van biscoppē ende prelaten ende priesteren ende ouerdroegen dat si den eerbaren priester billonē ordinierde biscop tot mens. ende bonifacius voer tot vtrecht bi rade kaerll marceels des hertogen voerscreuen Eñ nam aen te regieren die kerck die sonder troest stont inden naem gods op dattet volck welcke hi in voer tijden had helpen bekeren nijt weder en keerden totten afgoden ende dat hise houden mocht inden rechten geloue Dese heylighe biscop bonifacius die woude vermeeren den dienst gods eñ stichtede int jaer ons herē vij^c ende xxxviij een canoniken cloester kerc inder stadt van vtrecht al vast biden bede huus des heylighen cruus. eñ dese kerck hiet sinte saluatoers monster Ende hier settede hij in .xl. canoniken ghelijck als in die hoefft kerck waren die sinte willibroerdus stichte die nacht ende dach den dienst gods verruulden Sommige luden segghen dat sinte willibroerdꝰ dese kerck eerst stichte ende prouende daer in lxxx canoniken daer die selue sinte willibroerd xl weder wt nam eñ settese in sinte martijns kerck Mer ist so. so blijftet so Mer men vijndes in gheen preuilegien of hystorien of cronijken dattet also is Mer men vijndt wel dat sinte bonifaes sinte saluatoers monster stichte ende dat hi maecte dat die canoniken vander hoeft kerck van vtrecht ende die canoniken van sinte saluatoers monster die souden mit malcander minlike broederscap mit malcanderen houden ghelijck off si in een collegium waren Eñ want sinte bonifaes dese kerck van sinte saluatoers selue ghesticht ende ghewijt had soe worden die heylighe martelaers die mit sinte bonifaes ghemartiriziert wordē die worden in sinte saluatoers monster xiij lichamen off meer ghebrocht ende potten van horen heylighen bloede ende meer van horen heylighen hoofden Mer sinte bonifaes lichaem wert ghebracht bi mirakel van god int sticht van mens in een cloest van sinte benedictus oerde ende hiet sulden Ende sinte gregoriꝰ die biscop die na sinte bonifaes was die wert daer oeck begrauen. ende daer na sinte odulphs die d canonic was die wert daer begrauen ende daer na sinte fredericus Aldus is sinte saluatoers monster die heylichste stede van al vtrecht ende veel eerbaer deuote biscoppen hebbē daer begheert begrauen te wesen Nae dat sinte bonifaes doot was ende vanden paeus ghecanoniziert was so coeren dese canoniken van desen monster bi sinte gregorius des biscops consent sinte bonifaes tot een patroen om dat hi fundatoer was van hoerre kercke.

vij^c xxxvi

Die anderde eertsche biscop van vtrecht sat xvi jaer

xvi jaer

Inden jaer ons heren vij^c ende lij so vernam bonifacius mit godliker in sprekī
ghe dattet ghenaecte sijnre martelien ende sinen sterf dach so ordinierde hi een eersa
men man die gregorius hiet biscop te wesen tutrecht na hem Ende bonifacius mit
eobanus sinen suffragaen ende wintingo waltero ende adelberto priesteren ende
haymundo scirbaldo ende basono dyaken Ende wackaro gundeto hildero ende ber
tulfo moniken Ende daer toe xxx eersamer geesteliker mannen Ende dese voerē
die vloet neder ende quamen int lant totten onghelouighen volck daer si hoer ten
ten sloghen opt lant ende rusten daer een luttel.

Daer na bonifacius die een bode der wijsheyt was begonde volstandelic te pre
diken dat ewanglium eñ die gheloue gods also dat sommighe vanden vriesen wor
den ghelouich eñ namen aen dat heylighe kersten gheloue Mer die oude vyant die
altoes des menschen salicheyt benijt die wederstont dat ende verwecte een bloedi
ghe parthie teghens die heylighe leeraers die lieuer hadden te steruen dan of te latē
des duuels manier die haer ouders ghemaect hadden. Mer die heylighe biscop die
nijt en ontsach die dreyghing des verwoeden volcs die troeste ende stercte sijn dis
Anno dm̄ cipulen ende en liet nijt off te prediken den onghelouighe volck mitten woerden der
ewangelier salicheyt Mer die bose vleyschouwers die stopte hoer oren als eē doef
Biscoppen serpent ende en wouden nijt horen die vāderlike leeringhe Mer mit speren ende mit
van vtrecht sweerden sloghen si die knechten gods eñ dodese mit menighe wonden op dien dach
die nonas inder maent van junius hiet Ende der heyligen warender lij die al vol
Saten standich bleuen teghen dat onghelouighe volck totter doot toe ende coren die eui
ghe benedixcie voer die pinen. ende gauen hem willichlic totter pinen in een stede
kijn dat dochem hiet om den naem ons heren ihesu xpristi ende worden te samen ge
doot eñ voeren in dat hemelsche pallaes mitten seghe der martelien ende worden ghe
croent inder euicheyt Ende sonder merren haeste hem dat verwoede volck des hey
lighen biscops boecken stucken te snyden ende alsoe dat heylighe kerstē gheloue wt
horen landen te keeren Mer die godlike cracht behielt dat boeck all gheheel datter
nijt off luttel aen ghequest was daer yet in ghescreuen stondt vander heyligher lee
ringhe gods.

Hoe der moerdenare broden in steen verwandelde

Doe dit gheschiet was verblide hem seer die bloedighe vleyschhouwers om den moert die si aen desen heylighen luden ghewroht hadden Ende si sijn weder thuus ghekeert om te maken een feesteliken dach mit eten ende mit drincken eñ daer ghe schiede een mirakel dat al sulck nye ghehoert en was want alle der moerdenaren broden verwandelde in steen diemen noch huden des daghes hout in vrieslant in die ghedenckenisse der heyligher martelaren Daer quamen doe sommighe kersten ende versamende xiij lichamen van desen heyligen martelaers eñ voeren daer mede ouer die vloet ende quamen tot vtrecht in sinte saluatoers kerck mit goter weer: dicheyt alst betamelic was Mer sinte bonifaes lichaem oūmits miraculen die god vertoende is gheuoert to sulden ī een cloester van sinte benedictꝰ oerde inden sticht van mens dat hi in voertijden inder woestinen van betonien in groter armoeden ghetymmert had te loue gods daer dese gloriose martelaer menigherhande duechde ghedaen hadde ende in groter eeren versocht wert van deuoten kersten luden.

Dese biscop van gode wtuercoren was die anderde eertsche biscop van vtrecht die na Clemens die willibroerdus hiet dat voerseyde sticht xvi jaer lanck eerli: ke ende wijsselicke berichte Eñ nae sijn doot was die kerck van vtrecht noch her de nywe ende kranck. ende si en had nv gheen eetschen biscop want die kerck vā colen teghen hem was die oueruloedich rijck was daer si gheen pleyt teghen hou: den en mochten ende binnen corter tijt daer na so quamen die denen ende sloeghen doot bi nae alt volck vanden sticht van vtrecht so dattet voerseyde lant droech eē wijl tijts doern ende dijstel wanttet ghenen bouman en had Ende daer om want die biscoppen van vtrecht ghenen bouwe en hadden ende om armoede so en mochtē si thoff van romen nijt versoecken om die eertsche biscoppen benedixcie te ontfan: ghen Ende aldus so mosten si nemen van armoeden simpel benedixciē van horen naestē eertschen biscop als Abten Ende dede misse langhe tijt sonder biscop nyfel

¶ Sinte Gregorius was die derde biscop van vtrecht xxxij jaer lanck Van hoe groter mynnen goedertierenheyt ende mildicheyt dat hij was in sinen sticht dat vijndtmen claerlick in sijn legende bescreuen dese heylighe biscop seynde liefwijndum marcellinum ende willibolduin int lant van ouer ysel den volck te predikē dat ewangelie daer si veel volcs bekeerden Eñ doe sterff liefwijnus tot ouden seel ende voer tot onsen heer.

¶ Int jaer ons heren vij^c. ende lxiij doe worden ghesien sterren ghelijck off si snellick vandē hemel ghelopen hadden also datter veel luden waenden datter werlt eynde ghecomen waer.

¶ Dese heylighe biscop gregorius die een heylich biechter ende belider des namē xpristi was leuede langhe tijt ende was vergicht Ende int leste beual hij gode sijn volck ende sijn ecclesie ende dede hem draghen in sinte saluatoers kerck eñ ontfenc d gods lichaem Eñ op die viij kalende van september so gaff hi god sijn salighe siel op. ende hi wert begrauen mit groter eerweerdicheyt in sinte saluatoers monster int jaer ons heren vij^c ende lxxxiiij.

Anno dm̄	vij^c lij	vij^c lxxxiiij
Biscoppen van vtrecht	die iij Sinte gregorius.	die iiij Aelbricus.
Regierden	xxxij jaer	x jaer

¶ Aelbricus een eersame vāder geboren wt enghelant was die iiij biscop van vtrecht x jaer lanc Hi was eerst canonick inder kercke van vtrecht Ende doe dese gregorius een out cranck man was wert hem te hulpe gheset dese aelbricus die die ecclesie ende dat volck des stichts wijselicke berechte also dat die biscop gregorius voerseyde dat hi na hem biscop soude wesen Ende om sijnre groter duechde wil wert hi biscop ghecorē ende die biscop aelbricus seynde sinte lugerus die heylighe biscop van monster in vrieslant dat hi dat volck onder sijn bisdom bekeren woude ende die oefeninghe der afgoden daer wt verdriuen.

¶ Aelbricus die eersame biscop die sterff in vrede ende voer te gode ende wert begrauen in sinte saluatoers monster int jaer vij^c ende xciiij.

¶ Inden jaer ons heren vij^c ende lxxxiiij die hertoech widichundus daer hier te voren off ghesproken is die versette hem mitten vriesen teghens coninck kaerl die caluwe van vrancrijck in rebellicheyt Ende coninck kaerl die street teghen hem eñ verwan hem ende versloech veel vriesen mit groter victorien ende maectese hem onderdaen.

¶ Theodaerdus een gloriose leere was die vijfte biscop van vtrecht vi jaer lanck hij leerde ende onderweess ende bekeerden veel vriesen Ten laetsten sterff hi eñ wert mit groter eerweerdicheyt begrauen in sinte saluatoers kerck int jaer ōs heren viij^c.

¶ Harmakarus was die vi biscop van vtrecht xxvij jaer lanc hi was een deuoet wijss man ende een wt ghenomen goet predicaer Ende als sijn daghen veruult waren so sterff hij op die vijffte kalende van september ende wert begrauen sinte saluatoers mit groter eerweerdicheyt.

¶ Rijcxfridus een godlick goedertieren oetmoedich ende wijss man was die vij biscop van vtrecht ix jaer lanc dese biscop was een out man ende had gode lieff ende hij was ghequelt vanden saeghe langhe tijt also dat hi sterff op die derde nonas van october Anno viij^c xxxvi eñ wert begrauen in sinte saluatoers kerck.

¶ In desen Rijcxfridus tijden was een jongheling geheten fredericq die van sijn edel moeder ghebrocht wert tutrecht ende wert geleyt in die godshusen mit offerhande ende mit giften ende wert daer beuolen den ridderscap gods Rijcxfridus die biscop voerseyt nam doe dit selue kint bi hem als een vercoren soen Ende hi leerde sonderlinghe wel beyde in zeden ende in consten Eñ die biscop peynde ouermits godlike inspreken dat dese jongheling na hem soude biscop wesen Ende also als dese jongheling so deuoet was inden dienst gods soe maecten die biscop rijcxfridus desen jongheling priester doe hi sijn jaren had.

¶ Sinte Fredericus een hoech gheboren man was die achtste biscop van vtrecht twee jaer lanck. ¶ Daer nae doe rijcxfridus die biscop doot was doe was een keyser van romē ende coninck van vrancrijck ende hiet lodewicus des groten keysers kaerls ouste soen dese lodewicus had eerst een wijff hiet ermgaert ende daer wan hi twee sonen bi. eñ na nam hi een ander wijff hiet judith des hertoghen dochter van beyeren die sijn na nicht was ende daer wan hij oeck twee sonen bi alsmē vijndt in die cronijck van vranckrijck ij^c ende vijff Ende in die linie der keyseren van romen C xxxviij. ¶ Dese keyser lodewijch quam in neder lant in almaengē mit judith sijn ongheoerloefde wiue die hem so na maech was. Eñ als hi vernam dat die biscop rijcxfridus doot was so ontboet hi datmen fredericum dien hij lieff hadde kiesen woude tot enen biscop der kercken van vtrecht dien hi alte hant gaf vingherlijn staff ende ornamenten des bisdoms ende al was fredericq seer node biscop Nochtans dede die keyser hem consacrieren in sijn teghenwoerdicheyt. Ende als die wijdinghe ende die benedixcie hoechlicke ghedaen was ghebode die keyser daer te houden hoff ende gaff hem allen te eten die daer waren van menigherhande spijsen Des anderen daghes als die sonne op ghegaen was ende wel nae te middel

Anno dm̄ viij^c xxxvi op gheclommen was so sprack die keyser

Biscoppen van vtrecht

den biscop frederick aen mit saften woerdē in deser maniere. lieue soen die Ecclesie van vtrecht heeft di ghecoren tot enen vroeden herde op datstu mit dijnre heyligher leringe

Regierden ij jaer castien eñ bekeren sulste dat sondige volck

Want daer is walcheren een eylant in dinen ghesticht dat seer beruft is mit groter sonden daermen off seyt dat nijt alleen die broeder mitten suster en is Mer oeck die sone mitter moeder Waer om wi dij besweren bij den almachtighen god datstu alsulcke onmenschelike menschen corrigierste ende pijntse mitten sweerde Ende oft nvt is so en laets nijt du en verbannese Ende als fredericus die biscop dit hoerde so versuchtede hij eñ Antwoerde aldus Heer keyser vwe moghentheyt heeft my verbonden mit enen groten besweren daer om bidde ic vwer moghentheyt dat ghi my segghen wilt van welcker stede des lichaems salmen enen vissche beghinnen te eten die keyser verwonderde seer van deser vraghen ende antwoerde aldus ick vermoede datmen den visch eerst vanden hooefde beghinnen sal te eten want int hoeft is meer morghes dan in ander deelen des vissches Die biscop seyde wel is dat gheoerdelt o edel vāder du hebste te recht gheantwoert Waer om gi een edel prince ende een hooft des volcks sijt ick di eerst berispe eer dat

Sic totten sterte come als totten volck van walcheren wāt ghi een wijff hebt teghens die wet eñ teghens ghesette der biscoppen eñ hiet judith des hertoghen dochter van beyeren die uwer moghentheyt is een vleyschelike nicht vā welcker bedde ghenoet ic v vermaen bi alsulcker penitentien als daer toe behoert dat ghijs aff staet Ende laet ghise nijt so seg ic v dat v daer of comen sal scāde eñ verdriet dies ghi nijt ont gaen en moghet Want die apostel seyt Oncuysschers eñ ouerspuelres die oerdelt god Doe die heylighe biscop dit volstandelick seyde ende sijn woerden mit veel tughen der heyligher leringhe besloet so versuchtede hem die keyser eñ bat hem ghenade van sinen sonden eñ belouede hem dat ongheoerlofde wijff van hem te doen Ende die heylighe biscop nam oerloff aen den keyser eñ is tot vtrecht hoechlick gheset in sinen stoel daer hi sonderlinghe in vasten eñ in beden eñ in aelmissen te gheuen leuede Ende die veruallen steden des tempels eñ des casteels dede hi weder maken Onlanghe daer na voer dese biscop mit een zuden wijnde te sceep in walcheren int lant om te corrigieren dat volck eñ hielt daer sinen heylighen seent Daer bekeerde sommighe luden ouermits predikinghe des heylighen biscops eñ ontfenghen penitentie Mer sommighe waren verhart in hoerre quaetheyt eñ grepen hoer wapen eñ dreych den den biscop waer om die heylighe man van daer voer.

Daer na quam dat barbarijsche volck in dat eylant ende sloeghen den greue eggaert doot mit veel franssoysen eñ venghen veel wiuen eñ kinder eñ voerden menigherhande clennoet van daer.

Ende dese heylighe biscop voer daer na al sijn ghesticht doer ende quam in vrieslant daer hi vernam arriaensche gheloue die si hadden inder drieuoudicheyt die hi te male mit groter vlijteliken arbeyt wt der luden herten verdreef Ende beual sinte Odulphus die een canonick tot sinte saluatoers was die kerck tot staueren Ende als hi al sijn saken wel vol eyndet hadde voer hi weder tot vtrecht salichlick.

Lodewicus die keyser die hem ontsach langher inden lande te bliuen mit sinen verbannē wiue welcke vrouwe seer arbeyde den heylighen biscop in anderen sinnē te keeren mit horen woerden eñ mit groten gauen die si hem seynden Mer die heylige man en was nijt te bemorwen mit woerden noch mit gauen hi en meende alsins dat ongheoerlofde huwelick te scheyden ende seynden enen behaechliken brieff den keyser van vaderlike lieften eer hi enigher sententien des bans gheuen woude ⊕

waer om die keyserinne ouermits des vyants rade teghens den biscop grote nijc
begreep eñ versierde hoe si hem ter doot brenghen mocht Eñ huerden daer na twee
quade knechten daer toe dat si hoer sworen dat si den heylighen biscop doden souden
Ende ghinghen tot vtrecht eñ seyden dat si des keysers knechten waren Eñ dat si
den heylighen biscop een nootlike boetscap souden doen. Fredericus die heylighe bis-
cop vernam bi den godliken inspreken dattet ghenaecte sijnre martelie Eñ hiet den
tween wreden knechten totten eynde toe vand misse beyden Ende als dat ewangeli
um ghedaen was so ginck die biscop opten stoel eñ seyde den volck een sormoen in
sinte saluatoers kerck ende seyde te voren dat sijn martelie nakende was Ende doe
gods dienst ghedaen was doe ghinck die heylighe biscop mit sinen ornamenten in
sinte johans ewangelisten sacristie daer hi gode bat om volstandicheyt sijnre passi-
en Ende doe hiet hi den bode tot hem comen eñ sinen clerck die sijn dienre was dede
hi een luttel van hem gaen after sinte saluatoers outaer. Doe sprack die heylighe
biscop totten moerdenaers Nv doet v boetscap die ic volcomelick wel wist eer ghi
in die stadt quaemt Doe toghen si hoer messen wt horen mouwen eñ doerstaken den
heylighen biscop eñ spraken dese schempelike woerden ouer hem Nv heeft die keyse
Anno dm̄ rinne wrake vā di die si langhe begheert heeft dien ghi in veel tijden menich swaer
verdriet ghedaen hebt. daer hem die heylighe biscop op antwoerde lieue kinder ghi
Biscoppen hebt nv volbrocht uwer vrouwen boetscap eñ hoer ghebot Nv pijnt v snellicke vā
van vtrecht heen te lopen Ende sonder merren so liepen die moerdenaers van daer eñ voeren den
rijn op eñ brochten der bloedigher keyserinne nv bootscap van des heylighen mar-
Regierden telaers doot Doe riep die heylighe biscop sinen clerck eñ seyde sone ic bin ghewont
ter doot om die waerheyt om die duechde eñ om die gherechticheyt Nv roept te sa
men sond merren die priesteren der kercken van vtrecht dat si mijn lichaem begra
uen mit behoerliker wtuaert eñ mijn gheest keere totten here in die ewighe blijscap
Ende als die clerck dit hoerde riep hi lude mit groter wenen so dattet volck beroer-
de eñ grepen hoer wapen eñ liepen totten steruende biscop eñ als si stonden omtrent
hem al screyende sprack die gods martelaer eñ prophetierde aldus. broeders ende
lieue kindere vercrijch ic enich deel inden hemel mitten heyligen martelaers so sel ic
voer v bidden om uwe salicheyt eñ dat v god behoede voer plaghe want om d keys-
serinnen sonden wil die hier te lant woent so sellen comen die denen eñ destrueeren
al dat bisdom Ende als dit gheseyt was so gaf die heylighe biscop die benedictie eñ
ghinck inder croft die inder seluer kercke stont eñ voechde hem seluen in een sarck
Ende began selue die psalmen der vigelien ende sprack aldus Ic sel behaghen den
heer int rijck der leuender. Dese biscop leet sijn martelie int jaer ons heren viij^c eñ
xxxviij op die xv kalende van augusto Doer wien veel miraculen sijn gheschiet ter
loue eñ ter eeren ons heren naem ihesu xpristi.

Die biscoppen beyde in walslant eñ in duytslant vernamen den onsculdighen doot des onsculdigen martelaers eñ verbonden hem te samen om den ouerdaet des keysers eñ des ondadighen wijfs Gregorius die paeus die vierde Als hi dit verhoerde quam hi neder in vranckrijck eñ alle die biscoppen bi hem Ende keyser lodewijck wert van sijn keyserrijck gheset eñ vander croen van vrancrijck eñ hi wert gheseynt in een cloester in switsen daer hi besloten penitencie dede Ende yesse die biscop van amiens gaff der keyserinne een wiele opt hoeft eñ settese vanden paeus weghen in een nonne cloester dat cricinus hiet als daer hoer penitencie te doen.

Na der passien des heylighen martelaers des biscop fredericus so was een luttel tweedracht inder ecclesie ende inden volcke wie dattet weer dich waer te besitten des heylighen biscops stoel Sommighe coren den proest castuon enen rijcken man dat bisdom te berichten Ende die ander begheerden te hebben Albricum die des heylighen fredericus broeder was Mer bi ghemenen vryen wille der ecclesie Ende bi sinte odulphus canonick tot sinte saluatoers is die voerseyde proest of gheset Eñ albricus is mit groter loue gheset in sijn broeders stoel.

viij^c xxxviij

viij^c xlv

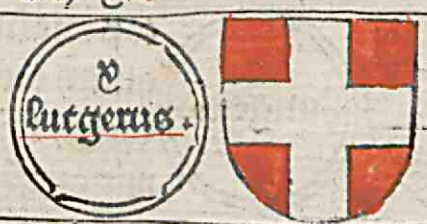

vij jaer

Albricus sinte fredericus broed was die ix biscop van vtrecht vij jaer lanck.

In desen biscops tijden als sinte fredericus prophetiert had so began daer groot yammer op te staen want die denen eñ sweden eñ noermanss alte quāde heydensche volck vergāderde veel scepen eñ begonden veel landen te winnen inder korstenheyt ende deden alte veel quaets dat langhe jaren duerde Dese eersame biscop Albricus starff op die xviij kalende van december ende wert begrauen in sinte saluatoers kerck bi sinen broeder.

xi jaer

Lutgerus was die x biscop vā vtrecht xi jaer lanck Hi was een hoech leerre ende een wijs man Hi starff op die ix kalende van mey eñ gaff gode sijn salighe siel ende hi wert begrauē tot sinte saluatoers bi sijn voervāders.

Hungerus was die xi biscop vā vtrecht x jaer lanck Hi was een wijs man vreedsam eñ milde eñ redelick van leuen Eñ binnen sinen eersten jaer als int jaer ons heren viij^c eñ lvi so quamen die denen eñ die noermanss mit horen scepen ī hollant daer si alte groot quaet deden eñ togen eñ destrueerden die meeste stadt van allen desen lande daermen seyt dat lv prochie kercken in waren Eñ dese stadt seytmen hiet duersteden Eñ daer na toghen die denen eñ noermanss voer vtrecht eñ stormden die stadt sond of laten mit schut eñ mit slingeren eñ bliden so langhe eñ so seer dat si die stadt wonnen mit werend hant Eñ dat casteel wonnē si oeck. eñ dese bloedighe rouers sloeghen die ecclesie vol na al doot eñ worpen die poerten eñ toernen eñ voerpoerten arckieren rondelen ende mueren vander

Hier wert die stadt van vtrecht ghedestrueert.

Anno dm̄ viij^c lvi stadt eñ vanden casteel neder Also dat hungerus die bis

Biscoppen van vtrecht

cop mit luttel canoniken ontghing mit groten anxt Ende quam totten coninck lotharius int cloester tot purmenen op dat hijt daer onthouden mocht. lotharius wert beruert mit ontfermhertichheyt eñ mit conincliker goedtierenheyt

Regierden x jaer gaf hi den canoniken eñ der kercken van vtrecht dat cloester tot odelen berghe op dat si hem daer in vreden onthouden mochten voer d denen aenvechten eñ dat si daer gods dienst mochten doen innichlijken Eñ na desen vernielden si al dat lant van hollant eñ quamen in karmer lant ende braken daer des heylighen confessoers kerck sinte aelbrecht eñ den heyligen priester vā noertwijck sinte jeroen eñ sloeghen hem sijn hoeft off Ende worpen neder een alten starcken casteel bi noertwijck dat wel eer des conincks arindolus was Doe grepen die inghe boren hollanders hoer wapen eñ settede hem ter weer Mer also dat god verhenghede soe wonnent die denen eñ sloeghen daer twee ridders doot als heer dibbout eñ heer gheerloff mit sonderlinghe veel hollanders eñ venghen die wiue mitten kinderen eñ voerdense in vreemden landen Ende inden jaer ons heren viij^c eñ lxvi op die xi kalende van januarius ruste biscop hungerus in gode Mer men wetet nijt waer dat hi begrauen is Ende bi desen biscop hungerus tijden int jaer ons heren viij^c eñ lxij so wert ghemaect die eerste greue van vlaenderen Ende inden seluen tijden int jaer ons heren viij^c eñ lxiij so wert die edel prince dirck ghemaect die eerste greue van hollant.

Inden jaer ons heren ixc ende lxvi voer dese biscop baldericus in ytalien om te spreken van alre hande oerbaer der kercken van vtrecht Ende als hi sijn boetscap ghedaen had nam hi oerloff aen den coninck otto den wemschen coninck Ende die coninck begifte den biscop mitten heyligben lichamen der heyligher martelaren sint te ponaen sinte benignus ende sinte agniet Ende brochtse inder seluer kercken tot vtrecht daer hise settede mit groter deuoden ende innicheyt Hier toe so vant dese selue biscop ouermits heyligbe openbaringbe van gode die lichamen der heyligben wenfridi lebuini plechelmi otgeri wittoni adulphi ende radbodi mit welcken heyligen patronen hi die kercke van vtrecht hechlick verierde.

Inden jaer ons heren ixc ende lxxvii op die vij kalende van januario voer dese goede biscop tot gode ende wert mit groter weerdicheyt begrauen in die ouerste ende doemkercke van vtrecht.

Volcmarus was die xvi biscop van vtrecht viiij jaer lanck Hi was een man van goeden sinne ende een goet heylich man Ende inden jaer ixc ende xc op die iij ydus van decembr starff hi ende wert begrauen inden doemkercke tot vtrecht.

Baldewinus was die xvij biscop van vtrecht iiij jaer lanck Hi was een glorioess man vā groter duechden ende hoech gheboren wāt greue aernout die vij greue van cleue die was oem vā hem ende was sijn suster soen Ende biscop baldericus was sijn out oem Ende hi starff int jaer ons heren ixc ende xciiij op die ydus van mey Ende hi wert begrauen bi den anderen biscoppen in die doem kercke.

Anssfridus was die xviij biscop van vtrecht xv jaer lanck. Hi was eerst een weerlick greue van rijnsterlant ende wert clerck van deuoden ende ontfinc cruyn ende wijdsel ende wert biscop ghecoren Ende dese anssfridus also als hem god in gaff so gaff hi veel goets ende erues van sinen vaderlicke erue tot behoeff der kercken van vtrecht dat hi te voren had beseten in die greefscap van rijnsterlant Ende dese greefscap lach bi tiel in die betue ende in tielre weerd ende een deel in loemelre weerd Dat lant van huesden ende dat lant van altena plach daer oeck in te horen.

Adilbaldus die was die vij biscop van vtrecht yyxiiij jaer lanc. hi was een heylich man milde ende ghierechtich ende goet willich Bi sijnre tijt int jaer ons heren viij^{c} ende lxxxvij so quamen die denen ende noermanssint walsche lant Ende int jaer daer na soe vermielden si alt lant van ardennen Mer kaerl die keyser diemen die gwue hiet die quam mitten lombaerden ende mitten duytschen ende vocht teghen die ondadighe volck Mer ouermits der kerstene sonden so en mocht hise nijt verwinnen Mer ten lesten wert een bestant ghemaect om te spreken vanden pays Ende daer wert ghedimet ende ouerdraghen dat godfridus der normannen coninck soude keersten werden mit desen voorwaerden datmen hem gheuē soude des keysers nicht te wiue ghysela coninck lotharius dochter van lothrijck die des keysers oems soen was Ende men soude mie hoer gheuen die provincie van vriesland vandē louwers voert op wert Ende dit gheschiede al dus Ende coninck godfridus wert ghedoopt ende die keyser hieff hem vter vonten Ende daer na en woudē die vriesen den coninck godfridus nijt onderdanicht wesen Ende die coninck bedwanese so seer ende gaff hem enen smadelicken eyghenscap so dat elck vriese die louē vij jaer out waer most draghen enen kast om sinen hals daermense wechteuoert aen hanghen mocht off si hem tot enigher tijt versetten teghen des keysers mogentheyt Daer na in corten jaren allsmen screef viij^{c} ende lxxxvi so wert dese conine godfridus verslagen in een strijde in die ketauwe mit menigē man Ende daer wert ghewrocken menich kersten bloet ouermits der wrake gods die si in voer tijden ghedoot hadden.

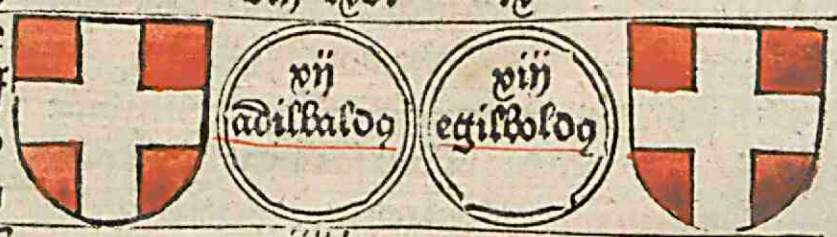

Inden jaer ons heren ix^{c} op die ydus van december so voer dese biscop adilbaldus van deser werlt ende gaff god sijn siel op ende wert tutrecht eerlick begrauen bi sinen voervaders Ende van desen biscop screijft die abt van purmenen dat hi was een heylich man.

Egilboldus was die viij biscop van vtrecht y maenden lanck Ende hi starff op die vij kalende van october ende wert begrauen in sinte saluatoers kerck bi sinen voervadē.

¶ Radbodus was die xiiij biscop van vtrecht xvij. jaer lanck dese biscop wert ghecoren om begheerten wil vanden keyser arnulphus Nochtans was hijt node hi was een heylich man wel gheleert oetmoedich ende hoech gheboren Want die coninck radbodus die der vriesen coninck was die was sijnre moeder oude vader Eñ guntharius die eertsche biscop van colen die was sijn oem dese biscop was in den seuen vry consten wel gheleert eñ hi bescreef veel duechden van sinte willibrordus ende van sinte bonifacius Ende oeck soe dichte hij ende screeff een heel voll ambocht eñ hystorie diemen noch hudens daghes singhet op sinte martijns dach translacio Ende als hi dat bisdom aen ghenomē had so leuede hi voert aen. altoes in vasten in bedinghen ende in aelmissen te gheuen sonder oflaten totten eynden toe van sinen leuen. Hij plach te sitten in die stadt van deuenter want die stadt vā vtrecht ouermits den denen ende noermans verdestrueert was.

¶ Het gheschiede dat die biscop quam op een tijt tot vtrecht om te versoekē mit deuocien die stede daer die heylighe vaders laghen Mer die denen die dat nijt ghehenghen en wouden quamen hem teghens lopen mit machten eñ verboden hem dat hi nijt vorders en ghinghe. die heylighe vader vaderlick vermaende dat si aen nemen souden dat kersten gheloue ende oflaten hoer pijnlicheyt die kersten te doden Mer hoe hij hem meer predicte hoe si quader worden Eñ dreychden den heylighen biscop te doen steruen enen bitteren doot Ende als die biscop sach dat hi die verloren kinderen nijt bekeren en mocht verbande hi se ende vermaledidese. ende rechtevoert quam een blixem vanden hemel ende verbernde die denen so dat si yammerliken hoer leuen eynden. die kersten die dit mirakel saghen vielen te wapen ende sloeghen alle die denen doot die daer waren ende jaechdese alle vter stadt van vtrecht. Die heylighe biscop bloyede mitten sermoē der prophecien want hi veel toecomende dinghen sinen heymeliken vrienden dede verstaen.

Anno dm̄ — ix^c j

Biscoppen van vtrecht — xiiij Radbodus

Regierden — xvij jaer

¶ Ende baldricus des grauen kunthaerdus soen van cleue die een sedich jonghe ling was tot eenre tijt brocht hi mit hem tot desen heylighen biscop twee clercken wt sijns vaders lande ende badt dat hi se priesters wyen woude Mer dese heylige vader wert lachende mit blider aensichte ende sprack lieue soen int derde jaer van nv sel ic doot wesen Ende du sulste wesen een herde van deser kerckē van vtrecht ende so sulstu dese clercken mit dijns selfs handt priesters wyen. ende dan salstu weder maken dese sael ende dese stadt van vtrecht also als si was te voren.

Daer na voer dese biscop radbodus in drentlant daer hi sondlinghe sieck bleef-
legghen. daer openbaerde hem die maghet maria die moeder gods mit groter claer
heyt eñ had in hoer gheselscap agnes eñ tecla die reyn maechden eñ sprack den eer-
samen biscop aldus toe. lieue soen en ontsich di nijt mi te sien teghenwoerdich die
du dick hebste ghegruet eñ du en sagheste mi nijt Eñ weset des seker dattu van dese
siecte wel ontgaen selste Mer du en selste hier na nijt langhe leuen mit desen woer
den verging die grote claerheyt Ende daer quam so sondlinghe roke eñ suete lucht
alst menschelick hert begripen mochte Die heylighe biscop ghenass van dier siecten
Daer na inden jaer ons heren ix^c ende xvij soe quam hi vten lande van deuenter in
oetmerschem eñ daer viel hi te bedde sonder groot wee Eñ hi las dese antiffen Ecce
leti laude digna Eñ op die vij kalende van december rustede hi salichlick inden heer
Ende hi wert bagrauen tot deuenter mit groter weerdicheyt daer god veel miracu
len dede doer den heylighen biscop.

Baldricus van cleue die xv biscop van
vtrecht regierde lix jaer lanck Hi was des grauen luthaerdus den x graue vā cle-
ue sijn soen Eñ hi was greue baldewijns broeder van cleue Eñ alsmen vijnt inder
lombaerden hystorien heinricus die in desen tijden roemsch ix^c xvij
coninck was die wert te rade van groter deuocien dat hi
na radbodus des heyligen biscops doot brunonem sinen
soen woude vercieren mit clergyen eñ setten hem tot enen
biscop der kercken van vtrecht Mer als die coninc ver-
nam dat die wrede denen die stadt van vtrecht verdestru- lix jaer

xv
baldricus.
vā cleue

eert hadden eñ meest alt volck vanden bisdom verslaghen hadden eñ verjaecht daer
om settede die coninck die selue soen tot ridderscap om die denen te wederstaen eñ
dat hi dat selue bisdom mocht beschermen eñ wed helpen maken Ende hier om na
des heylighen biscops radbodus prophecie
so is ghecoren biscop tot vtrecht baldricus
voerscreuen In desen tijden so ontsprang
een fonteyn ī die stadt vā geneuē die bloe-
dich was. eñ inden seluen dagen so wordē
al die denen ůslagen waer dat si waren. eñ
als die denen ůslaghen eñ verjaecht warē
vten sticht so tymmerde baldricꝰ sijn stadt
vā vtrecht eñ bemuerdese daer hi veel toer
nen op settede eñ hoech wijchusen eñ die ů
bernde kercken dede hi wed op tymmeren
Eñ die sale mit and veruallen husen dede
hi weder maken

Die stadt van vtrecht wert weder ghetymmert.

Item die biscop ansfridus wert blint in beyde sijn oghen int jaer ons heren M eñ vijff Ende dese selue biscop stichtede een cloester van sinte benedictus oerden op den heylighen berch buten amersfoert in die eere marie der moed gods Ende in dat cloester nam hi seluer van deuotien aen dat heylighe strenghe habijt eñ leuen vã sinte benedictus oerde eñ bleeff daer in heylichlicke leuende totten eynde van sinen leuen eñ rustede in gode inden jaer ons heren M eñ viij op die vijfte nonas van mey eñ wert begrauen in dat seluer cloester voerscreuen.

Adelboldus was die xix biscop van vtrecht xviij jaer lang Hi was een wijs man want hi was des keyser heynrics ouerste raet Inden jaer ons heren M eñ xv so dede dese biscop neder breken dat oude werck dat biscop baldricus ghetymmert had Ende leyde nywe fondamenten eñ tymmerde die domkerck van vtrecht van nywes Ende mede die kerck van tiel die hi beyde in corte jaren eerlick volbrocht hadde.

Int jaer ons heren M ende xxiij so wert volmaect die domkerck tutrecht van biscop adelboldus Ende ter wijdinghe deser kercken so quam keyser heynrick mit xij biscoppen tutrecht die dese selue kerck op die vi kalende van junio eendrachtelick wijeden ende heylichden mit hoerre benedixien in die eer gods eñ sinte martijn.

Sommighe die cronijcken hebben ghescreuen die scriuen dat dese biscop adelboldus dede bescriuen des biscops eñ des ghestichts hoghe edel mannen Als Brabant Hollant Ghelre Cleue Benthen Kuuck Ghoer Mer daer mist hi in wãt daer en was doe noch gheen recht greue vã ghelren.

Int jaer ons heren M eñ xxvij op die vijfte kalende van december voer dese biscop tot gode eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck die hi had doen tymmeren.

Bernulphus was die xx biscop van vtrecht xxvij jaer lanck Eñ als die biscop adelboldus doot was so wert een grote tweedracht om enen biscop te kiesen waer om die keyser conraerdus ned quam tot vtrecht om dese twedracht te saten eñ voerde mit hem ghisele sijn wijf een reckelike duechsame vrouwe Ende want dese coninghinne vast bi dien daghe swaer ghing van kijnde so lietse die keyser onderweghen bliuen in een dorp hiet oesterbeeck in des priesters huus die bernulphus hiet Ende die coninck reet haestelick voert tot vtrecht om eendracht te maken in den capittel Ende als sijt nijt eens worden en konden inden capittel so bleuen die capittelaers ghesamelick aen den coninck dat hi een biscop setten mocht die hem

Egoet docht eñ weerdich eñ nvt docht te wesen Ende in desen tijden so creech die keyserinne een kijnt van sonderlingher schoenre forme Ende si ontboet den keyser die nywe boetscap bi den priester bernulphus Ende die keyser verblide hem seer van deser vreliker boetscap eñ gaff desen prister bernulphus dat bisdom van vtrecht eñ ornamenten eñ vingherlijn ende staff eñ wert in sinen stoel gheset Ende als hi biscop was so maecte hi vrede mitten prince van hollant.

¶ In desen tijden so stichtede die biscop bernulphus tot sijnre ewigher ghedencke nisse sijns loues tot vtrecht twee kercken van canoniken. Die een in die eer sinte peters des apostels Ende die ander in die eer sinte johan baptist Ende oeck stichtede hi dat collegium eñ die kerck tot deuenter in eere van sinte lebuinꝰ des heyligen confessoers ende nam half die canoniken dat xx canoniken waren van sinte saluatoers eñ sette die tot deuenter in sinte lebuijns kerck Eñ die abdye die biscop ansfridus ghesticht had ten heylighen berghe die settede hi tutrecht daer hi stichtede een cloester kerck in die eer van sinte pauwels apostel Eñ dese eersame biscop bernulphus die starff eñ voer te gode int jaer ons heren M eñ liiij op die xiiij kalende vā augusto Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen tot sinte peters tutrecht.

Anno dm̄ — M liiij

Biscoppen van vtrecht — xxi wilhelmꝰ.

Regierden — xxij jaer

¶ Wilhelmus van pont eñ vand voech dye van ghelre was die xxi biscop van vtrecht xxij jaer lanc Hi was een groet moedich man eñ een stout vechter Dese biscop had veel oerloghes mitten hertoch godeuaert van lothrijck mitter buul teghen den jonghen joncker dirck van hollant eñ teghen greue robbert van vlaenderen joncker dircks stiefvāder van hollant Ende biscop willam tymmerde een casteel tot yselmunde Ende int jaer ons heren M ende lxxv op die vijfte kalende van mey starff biscop willam ende wert mit groter weerdicheit begrauē tutrecht inden doem.

¶ In desen tijden inden jaer ons heren M eñ lxi op die xiiij kalende vā julius so wert greue florens die seste greue vā hollant verslaghen te hamert bi huesden mit veel edelre mānen inden velde van sinen vyanden.

Coenraerdus was die xxij biscop vā vtrecht xxv jaer lanc dese biscop plach des keysers heinrics die vierde also ghenoemt sijn beleyder ende sijn maertogher te wesen dese biscop Coenraert creech vanden keyser heinric die heerlicheit van oest vrieslant dat is vander louwers voert ter eemse toe dat die princen van hollant mit ghewelt ghenomen hadden eñ biscop Coenraerdus vol tymmerde dat casteel tot yselmonde mit kerckeren ende mit stercken wijckhusen ende besettet mit sinen mannen

In desen tijden so dede biscop Coenraert tot sijnre ewigher memorien stichten een kerck van canoniken binnē vtrecht aen die west side vand stādt van vtrecht in die eer onser lieuer vrouwe daer hi een gront also slijkich vant dat hij dat fundament van sommighen pilaernen nijt vast ghemaken en conde ouermits die welle vanden water Des was inder metselaers gheselscap een vriese ende hiet pleberq Ende die vermat hem op sijn lijff die kerck weder te fundieren Mer hi eyschte al te groten ghelt daer off waer om die biscop die gaff des vriesen soen fuuerlike presente ende milde gauen also dat hij vernam vanden vāder die heymelike kunsten ende hi vol tymmerde die voerseyde kercke in die eere onser lieuer vrouwen waer om die voerseyde vriese die greep grote nijt op desē biscop ende versierde hoe hi hē ter doot brenghen mocht Ende daer na inden jaer ons heren

M lxxv

xxij coenraerdus

xxv jaer

M xcix

xxiij Burchaerdus.

xiij jaer

M ende xcix na dat die biscop coenraet misse ghedaen hadde ende hi alleen in sijn huus was ghegaen eñ was legghen slapen quam die voerseyde vriese ende sach dat hi daer stede eñ stonde toe hadde Eñ ouermits des vyants raet toech hij sijn mess ende stack doot den eersamē biscop op die viij kalende vā mey ende hi wert begrauen mit groter droefheyden in die seluer kercken van onser vrouwen den hi ghesticht hadde Ende die vriese quam onghescaet ende onghelet vter stādt.

Burchaerdq was die xxiij biscop van vtrecht xiij jaer lanck hi was eē heylich man ende vreedsaem inden jaer ons heren M ende xij op die xv kalende van junius so rustede die biscop burchaerdus in onsen heer Ende wert begrauen mit groter weerdicheyt in die domkerck tutrecht Ende inden seluen jaer wert doot gheslagen van sinen vyanden Rodolphus die doen proest van vtrecht.

¶ Godebaldus was die xxiiij biscop van vtrecht xv jaer lanck Hi was een goe dertieren wijs ende ghestelick man ende die dit ghestelicheyt seer minde wat inden jaer ons heren M C ende xxi doe stichtede dese voerseyde biscop een cloester t̄ een broeck lant daert eenlick was van monicken ende van nonnen elck op hem seluen in die eere marien der ewigher maghet ende sinte lauwerens des hoghen marteleers ende dat hiet oestbroeck Ende in dit seluer cloester daer leefdemen menich jaer so strenghelic ende so volcomelick na sinte benedictus reghel datmen dit cloester menich jaer hiet der oerden sterckter Ende daer plach grote versaminghe te wesen want daer bloyde alre strenghelste die reghel van sinte benedictus oerde.

¶ Inden jaer ons heren M C ende xxviij so wert biscop godebaldus beswaert mit eenre sieeten Ende hi nam aen die oerde ende habijt tot oesbroeck Ende hi starff corts daer nae op die anderde ydus van nouember Ende leyt tot oesbroeck int cloester begrauen.

¶ Andreass des greuen soen van stuuck was die xxv biscop van vtrecht x jaer lanc. hi was een wijs man rechtelick ende vreedsamich. dese biscop had grote last om des greuen hermans wil vā stuuck teghen greue direk van holland want greeff herman van stuuck die had vertadelick laghen gheleyt tot abstede in buten vtrecht ende sloech dot joncheer florijs van holland greue direks broeder daer hi wt reet vlieghen mit sinē jonghen ridderscap Ende greue direk dede hier grote wraeck op ende verdreeff den greue van stuuck wt sinen lande ende verwoeste alle sijn lant ende die biscop en dorstet tutrecht nijt onthouden Ende die keyser lotharius die greue direks ende joncheer florens oem was die dit seer verdroet die leyde herman vā stuuck dach van recht ende nam hem mit oerdel al sijn weerdicheyt ende sijns greuē naem ende wert ontgreeft hi ende sijn nacomelinghen ende het wert hem al betaelt dat hi ende sijn ouders den greue van holland ye misdaen hadden Ende herman soende mit greeff direk ende wert greef direks man ende hi stichtede dat cloester tot sinte marien weerde te beteringhe Ende biscop andries quam weder in sijn stadt Ende sette vij priesteren vander sterckten van stauerен om hoer oneersam leuen Ende brocht daer weder van oesbroeck beyde monicken ende nonnen een conuents vergaderinghe Ende int jaer M C xxxviij starf dese biscop ende wert mit groter weerdicheyt begrauen in den domkercke op die ix kalende van junius.

Anno dñi

Biscopen van vtrecht

Regierden

Herbertus was die xxvi biscop van vtrecht xij jaer lanck Hi was een ghesta dich man eñ sonderlinghe neerstich die paepscip in goede regiment te brenghen eñ hi was gheboren vã beron Dese biscop voer te romen om saken wil die nootruftich waren Ende als hi weder quam vant hi grote tweedracht int lant van drent wãt die borghers van groninghen onderlinghe vochten eñ stormden eñ vesten sinte wal burghen kerck mit groten wijchusen oft een casteel gheweest hadde ende stormden daer wt eñ daer aen mit scutten eñ mit slingheren Ende om dese onrust so quam de se biscop sond merren tot groninghen eñ wan die misdadighe luden vand kercken die hi daer toe brocht dat si hem sworen vanden gods huse nijt meer te maken een vecht huus eñ beterde den biscop hoer misdaet Ende die borghers beloefden horen bis cop in horen brieuen dat si die stadt van groninghen nijt ommueren en souden tot ghenen tijden ten waer bi een biscops consent eñ wille van vtrecht.

Die biscop herbertus had twee broederen eñ die woude hi verheffen ende groot maken so dat hi den enen maecte borchgreue tot groninghen ende dat hi dat vanden sticht te leen soude houden Den anderen broeder maecte hi casteleyn tot coevoerden mitten maerscalck ampt van drenthe eñ dat te bedienen eñ te leen te houden vãden

M C xxxviij ghesticht want daer te voren plaghen die biscoppen selue of hoer maerscalcken die heerlicheyden te berichten dat hẽ nyement hinder off moyenisse daer in en dede.

xxvi herbertus.

xij jaer

Vanden groten brande van vtrecht.

Int jaer ons heren M C eñ xlviij ontstack die stadt vã vtrecht vanden bran de diemen nijt lesschen en konde eñ verbrande vol na alte mael Eñ daer verbran de sinte martijns domkerck sinte peters kerck sinte pauwels kerck sinte janss ker ke sinte saluatoers kerck sinte steuens outaer bleeff onghequetst Die eerste capell die vast bi sinte saluatoers staet eñ bi sinte willibroerdus tijden ghesticht wort in die eer des heylighen cruys die verbrande mede eñ al datter in was sonder sinte sal uatoers beelde dat bleeff onghebrant nochtans dattet cruys daert aen ghenaghelt was verbrande alte mael eñ die naghelen mede Dat beelt wert bruyn inden bran de Doe quam die ecclesie mit groter deuotien mitter ghemeente eñ namen dat heyli ghe beelde eñ brochtent mit groter eren eñ weerdicheyt al singhende in sinte salua toers kerck daert noch staet.

Int jaer M C eñ .l. op die iij ydus van nouember starf biscop herbertus eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die doemkerck tutrecht.

¶ Hermannus van hoern was die xxvij biscop van vtrecht vi jaer lanck Ende als biscop herbertus ghestoruen was wert groten tweedracht inden capittel want die hoechste mannen der kercken van vtrecht Als dirck greue wan hollant heynrick greue van ghelre baden datmen kiesen woude herman van hoern proest vā sinte gereoens tot colen biscop te wesen tot vtrecht Die borgers van vtrecht eñ van de uenter mitten anderen steden die baden datmen kiesen woude frederick mitten houel Mer die moghentheyt der twee princen die creghen meest ghehoers als dat hermā also veel stemmen creech als die and. eñ greef dirck vā hollant brocht desen hermā int besit vanden bisdom eñ maecten hem onddanich al die hem teghen waren.

¶ Daer na twee jaer so seynde die paeus een cardinael die daghede beyde dese ghecoren tot ludyck Ende daer creech dese voerseyde herman bi den seluen cardinael eñ den coninck coenraert dat hi dat bisdom behielt Dese biscop herman was sacht van sinnen eñ goedertieren so dat in sijn teghenwoerdicheyt dootslaghen gheschiede want hi en mocht die borghers van binnen nijt bedwinghen dat si hem onddanich wesen wouden Ende onder desen biscop herman begonde die eerste parthien binnē vtrecht.

Anno dm̄ — M C .l. — M C lvi

Biscoppen van vtrecht — Inden jaer ons heren M C eñ lvi op die vi kalende van aprille so starff biscop herman eñ wert mit groter weerdicheyt begrauē inden doemkerck tutrecht.

xxvij hermannꝰ — vi jaer

xxviij godefridꝰ — xxij jaer

Regierden

¶ Godefridus van renen die domproest van vtrecht. was die xxviij biscop van vtrecht xxij jaer Ende als hermannus die biscop ghestoruen was so quam keyser fredericus tot vtrecht ende bestelde wijsselick die tweedracht des capittels als vanden biscop te kiesen Alsoe dat godefridus die domproest van vtrecht wert biscop ghecoren een eerlick man van groten moede.

¶ Int jaer ons heren M C eñ lxx quam een groot storm vā wijnde so dattet zee water quam vloeyen mit groter haest aender stādt muer van vtrecht also datmen zee visch die bolck hiet vinck inder stādt graft van vtrecht mit seghenen.

¶ Int jaer M C lxxi opten korsnacht worden ghesien veel blixem eñ donre ghehoert die lelike eñ verueerlike luden dat alle die ghenen diet hoerden verwonderden Ende des siaers daer na so bloyeden die bomen eñ dat grass wies mede inden lenten tijt meer eñ eer dant plach te wassen Ende die voghelen leyden eyeren eñ broeyden omtrent onser vrouwen lichtmisse eñ kipten jonghen in desen lande.

¶ Vanden heylighen sacramente dat tutrecht vter buerkercke ende wt sinte jacobs kerck ghestolen wert.

¶ Inden jaer ons heren M C en̄ lxxiij wert ghestolen dat weerdighe heylighe sacrament wt tween kercken tutrecht Als wt die buerkerck ende wt sinte jacobs kerck En̄ men costet nye gheweten wiet ghedaen hadden daer na op die vijfte ydus van meye quam een swaer plaghe van water also groot dat die vloet alte hant bedecte die eerde Ende mitten herden stroem husen en̄ bomen neder toech Also dat veel vroeder luden waenden dattet een nywe diluuie soude ghewrest hebben ende dat die werlt anderwerff soude ver droncken hebben En̄ haddet also langhe gheduert alst hart van storm was sonder twiuel die stādt van vtrecht en soude nijt langhe hebben moghen staende bliuen Mer die ontfermherticheyt gods minrede die stroem en̄ dat water viel binnen drien daghen daer na so dattet al merclick weder in die zee keerde Ende alle dorpen die omtrent der zee stonden worden verlost vanden noot.

¶ Hoemen tutrecht vaste en̄ aelmissen gaff.

¶ Hildebrandus die eersame abt vā sinte pauwels tutrecht die dede een sermoen opten heylighen ascensioens dach die daer na quam ende vermaende den ghemenen volck dat si alle gode bidden souden en̄ vasten ende aelmissen gheuen souden op dat god woude sinen toern laten sincken om die ūsumenisse die daer gheschiet was aen den heyligen lichaem ons heren ihesu xpristi dat wt die twe kercken ghestolen was of die stādt soude in corten tijden meer plaghen hebben Die prophetie des eersamen vader en bleeff nijt sonder waerheyt want des seluen daghes te vesper tijt so wert een groot brant so dat onser vrouwe kerck die buerkerck hiet verbrande ende dat meeste deel vander stādt van vtrecht Waer om godefridus die biscop die hem ontsach gods toern Ende hi ouerdroech mitter ecclesie en̄ gheboet alle ghelouighe goede menschen in alle sijn sticht te vasten op enen sekeren dach Ende des woensdaghes na pijnsteren ghinck hi seluer mitter ecclesie beruoet en̄ versocht die heylighe steden mit deuocien biddende dat god sinen toern woude laten sincken en̄ riep die sancten aen dat si voer ons bidden wouden.

¶ Dese biscop godefridus tot sijnre ewigher memorien en̄ ghedenckenisse soe dede hi tymmeren vier castelen den goeden sinte martijn Als die horst teghen die graefscap van ghelre Ende vollenho teghen die heerscappie van vrieslant En̄ montfoert teghens die graefscap van hollant Ende woerden teghens die onghehoersamicheyt sijns volcks Ende dat hi van desen casteelen sijns selfs palen bescudden mocht.

¶ Int jaer M C lxxviij op die vi kalende van junius so starff dese eersaem biscop godefridus Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen inden doem tutrecht.

¶ Baldewinus van hollant greue florijs broeder van hollant was die xxix bis-
cop van vtrecht xviij jaer lanck Hi was een goedertieren man eñ suuer van leuen
so datmen meent dat hi maecht starff Sijn broeders waren greue florijs van hol-
lant. dirck van hollant domproest tot vtrecht Ende otto van hollant greue vã ben
then Ende bi hulpe van desen so jaechde hi alle die rouers wt sinen sticht eñ hi be-
rechte dat lant seer wijsselick Ende alle hoer borghers namen stadt recht van hem

¶ Dese biscop baldewinus dede bescriuen alle des ghestichts ende der kercken leen
mannen van vtrecht dat si quamen of seynde gherechte procuratoers ende ontfen
ghen hoer leen van hem als si sculdich waren te doen Ende dit sijn des stichts hoghe
mannen die hier nae bescreuen staen eñ mit wat goede si mede verleent waren op
dattet bliuen soude tot eenre ewigher ghedenckenisse.

Anno dm̄ — M C lxxviij

Biscoppen van vtrecht — xxix baldewinꝰ

Regierden — xviij jaer

Brabant. Die hertoch vã brabant is des biscops drossaert eñ hi hout vanden sticht te leen die stadt vã tiel eñ dat daer toe behoert ende alle kempen lant ende die velue.

vlaenderẽ Die greef vã vlaenderen was die anderde eñ hout van sticht te leen die iiij ambochten.

Die greue van hollant is des biscops maerscalck die hout vanden sticht te leen waterlant eñ sommi ghe goeden in hollant. eñ veel tienden eñ and goe-den in zeelant.

Hollant.

Ghelre. Die greeff van ghelre des biscops meister jagher die hout vãden sticht die greef scap van zutphen eñ halff emmerick.

Cleue. Die greef van cleue des bis cops ouerste eñ meyster ca merlinghe die hout vãden sticht te leen die greefscap van rijsterbant dat is een deel van tiel-re weerdt. eñ wat in die betuwe eñ heel boemelre weerdt dat nu al ghelre toebe hoert Ende oeck dat lant van huesden eñ dat lant van altena.

Benthem Die graue van benthem des biscops ouerste doerwaerd die hielt vanden sticht te leē die borchgraefscip mittē casteel tot benthem eñ and goeden

Kuuck Die greue vā kuuck des biscops schenker die hout vanden sticht te leen dat meeste deel vāden lande van kuuck ende ander goede.

Goer. Die greue van goer des biscops meister poertwachter die hielt vanden sticht dat meeste deel van all sijn goet Dese voerscreuen hoech mānen die hieten des biscops Amptmannen sonder vlaēderen en hadde geen ampte.

Zutphen. Die greue van zutphen die hielt vāden sticht te leen die graefscap van zutphen ende goylant Ende dat graefscip van zutphen quam aen ghelre ende goylant quam aen dat collegium tot Elthen mit een dochter van zutphen die Abdisse was ende vanden collegium off Abdye van Elthen so quam goylant om seker pensien aen hollant.

Reysterbant. Die greeff van reysterbant hielt sijn graeffscap vanden sticht vā vtrecht te leē wāt een greue van cleue plachse vanden sticht te houden Ende die greue van reysterbant was ghecomen ende ghedeylt van een jongher broeder van cleue ende na vanden huse eñ van een jonger broeder van brabant.

Reechem. Die greue vā Reechem in die velue die hielt vanden sticht van vtrecht te leen die velue ende van hem is die velue ghecomen aen brabant ende van brabant aen ghelre.

Goy. Die greue vanden Goy hielt vanden sticht te leen die borchgreeffscap van vtrecht ende sijn casteel mit ander goeden.

Groninghen. Die borchgreef van groningen die hielt vāden sticht te leen die borchgraffscip van groninghen.

Coeuoerden. Die heer van coeuoerden die hielt te leē vāden sticht dat casteleynscap van coeuoerden mit dat maerscallick Ampt vanden lande van drinthe hi en sijn eruen ter tijt toe dat hi een seker somme van ghelde wech had die hi den sticht daer op gheleent hadde.

Huesden. Die heer vā huesdē plachmen sijn heerlicheyt eerst te houden vandē sticht eñ na van cleue ende daer na van hollant.

Arckel Die heer vā Arckel hielt te leen vander sticht dat lant van haghesteyn ende haestracht.

Altenae. Die heer van altena plac men sijn heerlicheit eerst te houden vanden sticht ende nae van cleue Ende noch daer na vā hollant.

Lede. Die here vander lede die hielt te leen vand sticht een deel eruen ende tienden.

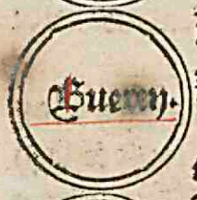

Gueren. Die heer van Gueren placht vanden sticht te leen te houden sommighe tienden.

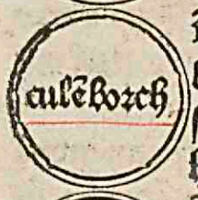

culēborch Die heer vā culenborch hielt te leē vāden sticth sommighe tienden ende heerlicheden.

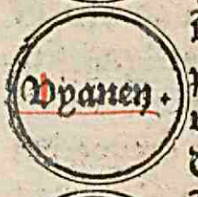

Vyanen. Die heer vā vyanē die plach te leen te houden vant sticht sōmige tienden eñ and heerlichedē.

Mont foert. Die burchgraue van montfoerde hout te leen vāden sticht die burchgraefscap vā mōtfoerde

Aemstel. Die heer van Aemstel hielt te leē vāden sticht dat meeste deel van sijnre heerlicheyt.

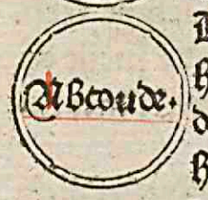

Abcoude. Die heer van Abcoude hiel te leen vāden sticht dat casteel mitter heerlicheyt vā abcoude eñ mit duersteden.

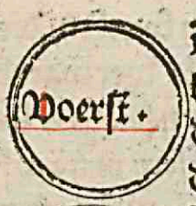

Voerst. Die heer van Voerst die hielt te leen vanden sticht dat casteel te voerst mit ander heerlicheden.

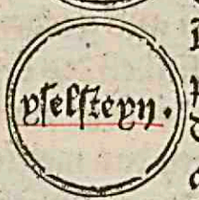

yselsteyn. Die heer van yselsteyn die plach te leen te houden vander sticht veel tienden ende ander ambochten.

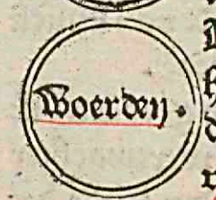

Woerden. Die heer van woerden die hielt te leen vanden sticht dat slot mitter heerlicheyt van woerden.

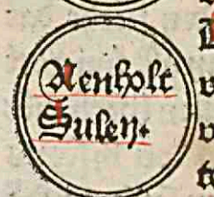

Aenholt Sulen. Die heer van aenholt ende van sulen die hielt te leen vāden sticht dat casteel mitter heerlicheyt van sulen

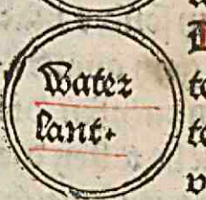

Water lant. Die heer vā waterlant hilt te leē vāden sticht dat meeste deel van sijnre heerlicheyt van waterlant.

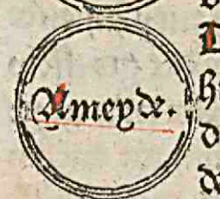

Ameyde. Die heer vand ameyde die hielt te leen vanden sticht die heerlicheyt vand ameyde.

¶ Alle dese voerscreuen grote heren die plagen van outs hoer leen te houden vanden sticht van vtrecht Ende noch veel meer ander heren ende ridderen die hier nijt ghescreuen staen Mer veel ysser vanden sticht verdoelt ouermits versterft ende oerloghe ende ouergheuinge dattet nu ander heren ende princen besitten dat mit gods recht toe behoert den ghesticht ende kerck van vtrecht Ende als die biscop baldewinus alle sijn leē mannen die hij doe had gheropen hadde om hoer leen te ontfanghen soe ontfenghen si al hoer leen sonder die hertoch van brabant die versumede dat hi die velue nijt te tijde en versocht die de greue van ghelre voert te leen hielt van desen hertoech voerseyt Waer om die biscop in die velue toech mit crachet ende verdreeft daer wt den graue gheraert van ghelre mit alle sijn hulpers.

¶ Int jaer ons heren M C ende xc onder den paeus Celestinus die derde Ende onder keyser heinrick den vijsten Als die gwote vorstē ende princen ende biscoppen voer Acters lagher so fundierde ende stichtede Coninck heinrick van iherusalem ende die patriarch van iherusalem. hertoch frederick van swauē des keysers broeder hertoech heinrick van brabant mit alle den vorsten ende princen een ridderlike oerde ghelijck vanden tempel was ende oeck een deels vander manier vanden hospitaliers van sinte johan Ende hem wert ghegheuen dat hospitael vanden duutschenhws van onser lieuer vrouwen dat opten berch van syon stondt binnen iherusalem dat voer tijts sinte helena had doen stichten Ende die biscoppē ende eersaem borgheren van lubeck ende van bremen hadden een hospitael int heer ghemaect onder een seyl van een cogghe voer die ghequetste kersten dat dese oerde oeck voert hielt binnen Acters Ende coninc lodewijch van vranckrijck gaff gwot goet tot deser oerden fundacie te hulpe.

¶ Int jaer ons heren M C xcvi op die xi kalende van meye sterf dese biscop baldewinus ende wert mit gwoter weerdicheyt tutrecht begrauen in die domkercke.

Anno xpi M C xcvi

Biscoppen van vtrecht

Regierden ij jaer

Arnoldg van ysenborch was die xxx biscop van vtrecht ij jaer lanc ende nae biscop baldewinus doot so quam greue direck van hollant ende greue otto van ghelre mit gewapender cracht int stadt van vtrecht ende saeyden grote nijt ende discoert onder den ghenen die den biscop souden kiesen ende maecten die manne vand kercke mitten canonikē tweedrachtich Sōmige vanden capittulaers tozen direck van hollant den doemproest die des biscops baldewijns broeder was Ende daer bleeff ghetruwelick bij greue direck van hollant ende alle dit neder stichte van vtrecht Mer een ander deel vanden Canonikē tozen Arnoldus van ysenborch die proest tot deuenter was ende daer bi bleeff greeff otto van ghelre ende alle dat lant van ouer ysel.

¶ Ende als keyser heinric dese tweedracht vernam so seynde hi direck vā hollant sinen neue vmgherijn ende staffende sette hem i dat bisdom ter tijt toe dattet recht inden houe van vomen gheeynt waer wie dat biscop bliuen soude Ende die keyser keual greue dirc van hollant sinen neve dat weerlike recht ende regiment vanden stichte te regieren oeck also langhe dattet gheeynt waer inden houe van vomen.

¶ Ende beyde dese ghecozen biscoppen Als direck van hollant ende Arnoldus van ysenborch die toghen te vomen om vander pleyt dat vonnisse te wachten vanden paeus Innocencius die derde Ende die paeus die wijsde toe mit vonnisse dat

dat Arnoldꝰ soude behouden eñ bliuen biscop tot vtrecht Eñ is daer gewijdt die xxx biscop van vtrecht. ende inden selue jaer op die viij ydus van Aprill so sterff dese biscop Aronldus te romen ende wert daer mit groter weerdicheyt begrauē.

¶ Theodricꝰ van hollant greue dirics broeder van hollant die te vorē domproest van vtrecht was. ende na Elect was. was die xxxi biscop van vtrecht wat bet dan iiij maenden Eñ als die biscop Arnoldꝰ van ysenborch te romen ghestoruen was so gaf die paeus jnnocentiꝰ desen dirick van hollant dat bisdom van vtrecht mit groter weerdicheyt Eñ wijde hem die xxxi biscop vā vtrecht mit groter weerdicheyt die hem die paeus dede. ende hi nam oerloff aenden paeus om te trecken in sijn bisdom tot sinen volck dat hem beuolen was Ende int neder comen als hi quā tot paueyen inder stādt so wert hi sieck ende sterff daer. ende wert aldaer mit groter weerdicheyt begrauen op die derde nonas van Augustus.

Anno dm̄ — M C xcviij — M C xcviij

Biscoppen van vtrecht — xxxi theodricus vā hol lant. — xxxij theodricus van ae re.

Negierden — iiij maent — xij jaer

¶ Theodricus van Aere proest van sinte johans tutrecht was die xxxij biscop van vtrecht xij jaer lanck hij was een gheboertich man ende wijs ende ghenādich dese wert ontboedē wt sicilien daer hi was om des keysers bootscap Ende hi quam tot vtrecht so hij eerst mochte. ende want dat bisdom swaer verladen was van schulde Waer om dat hi bi rade sijnre prelatē corts toech in oestvrieslant op dat hij daer mit beden off mit recht vanden vriesen versamen mocht een deel ghelts Mer greue willems broeder tot hollant die op die tijt greue was in oestvrieslant die en wouts nijt liden dat sijn volck enich scatting gaue Ende venc den biscop also mit ghewapender hant int cloester tot staueren als die missen ghedaen waren Mer sommighe moniken ende vriesen die gods ontsaghen duchten dat si ouermits des grauen onwetentheyt mochten vallen int oerdel der maledixtien Ende namen den biscop mit ghewelt wt des greuen vangenisse.

¶ Int jaer ōs herē M ij^c ende x op die nonas van december soe sterff dese biscop dirick tot deuenter eñ hi wert van daen gheuoert tutrecht daer hi mit groter weerdicheyt begrauen wert in die doem kerck.

Otto van ghelre was die xxxiij biscop van vtrecht iij jaer lanck ende iiij maenden ende als biscop direct ghestoruen was so quamen tot vtrecht Adulphus die eertsche biscop van colen Otto biscop van munster Ghertaert biscop vā osenbrugghe. ende willam greue van hollant. ende Ghertaert greue van ghelre ende baden dē capittel om dat si kiesen wouden otto van ghelre die proest tot sancten was ende greue ghertaerts broeder was van ghelre Eñ om horen bede wilsoe wert otto biscop ghecoren Ende dese ott was doe mer xviij jaer out ende want hij te iong was so woude hi te romē varen om oerloff vanden paeus te crighen. ende hi regierde sijn bisdom mit groter eeren eñ vrede Hij was van groten onderscheyden ende vroet eñ voersichtich in allen saken Ende hi creech die saghe ende wert seer sieck eñ hi sterf te noerthusen int jaer ons heren M jc eñ xiiij op die seuende kalende van Aprill Ende hi wert ghuoert tot vtrecht ende wertter begrauen mit groter weerdicheyt in die doemkercke.

M jc x

in jaer

M jc xiiij

xiij jaer

Ott jongher broeder vanden lippe was die xxxiiij biscop van vtrecht xiij jaer lanck Als biscop ott van ghelre begrauen was daer teghenwoerdich waren greeff willam van hollant eñ greue ghertaert van ghelre Ende die vercreghen aenden Capittel mit hoere bede dat otto vander lippe wert ghecoren tot enen biscop tutrecht. Eñ hi toech tot franckeuoert ende bi consent so ontfeng hi daer van enen legaet des biscops benedictie. eñ hij ontfinc daer mede dat weerlike recht vanden keyser frederick Ende dese biscop otto die besette al sijn slote wijsselic ende eerbaerlic Eñ hij nam aen dat cruus mitten keyser ende voer ouer meer Eñ dat sticht beual hi harmē sinen broeder trouwelick te berichtē.

Dese biscop otto vander lippe wert voer coeuoerden ghequangen ende mit menigher hande pinen ghemartelijt si vilden hem sijn cruyn off ende worpen hem in die alre onreynste stede die si wisten ende vertreden hem daer in Dit geschiede int jaer ons heren M jc xxvij op die kalende van Augustus Ende wert alt heymelick ghebrocht tot vtrecht ende mit groter droefnisse begrauen in die doemkercke.

Willebrandus des greuen soen van aldenborch die eerste biscop van perboene was. was die xxxv biscop van vtrecht viij jaer lanck Ende doe biscop otto begrauen was so quam greue florens van hollant mit meer ander ende badt voer sinen neue willebrandq die biscop van perboen was datmen hem kiesen woude tot enē biscop van vtrecht. ende hi wert ghecoren vanden capittel Dese biscop was in italien ende had onlede in des keysers saken Ende daer om seyndemen ouer berch bescheyde wijss mannen mit groter haesten Ende brochten desen biscop tot in sijn nywe bisdom. eñ die begeerte der ecclesien presentierden desen biscop inden hoff te romē Ende die paeus gregorius die ix bi rade sijnre cardinalen so versettede hi sinen lieuen willebrandum van perboene tot vtrecht ende gaff hem die benedixtie eñ seynde hem in sijn bisdom.

Inden jaer ons heren M ij^c xxxiij op die vij kalende van Augusto sterff dese biscop willebrandus tot swolle. Ende wert gheuoert tot vtrecht. eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in sinte seruaes cloester Want hij dat stichtede ende leyde den eersten steen vander kercken.

Anno dm̄ — M ij^c xxvij — M ij^c xxxiij

Biscoppen van vtrecht — xxxv willebrandus. — xxxvi Otto van hollāt

Regierden — viij jaer — xvi jaer

Otto van hollant des greuen soen van hollant was die xxxvi biscop van vtrecht xvi jaer lanck Dese otto wert eendrachtelick ghecoren bi aenroepinghe des heylighen gheestes Hij was een hoech gheboren man van conincs gheslacht Hij was na sijns vaders doot gheuoecht totter riddscap Ende ontfeng van sinen broeder die graeffscap van oestvrieslant te leen. eñ hi begaff die heerscappie ende wert gheestelick ende nam aen dat bisdom dat hi vāt alte arm ende in groter scult verladen vanden oerloghe vanden onghehoersamen drenthen. ende mede dat die dijcken dicwijle braken ende dat lant beuloeyde mitten water Mer bider gods ghenāde soe vercoft dese biscop veel goeden van sijn patrimonium in hollant ende bataelde des bisdoms scout ende lossede sijn castelen Ende bewaerde dat bisdom als een weerlick hertoch langhe tijt Ende om sijnre bede wille so dede greue florens van hollant die sijn broeder was maken enen groten dijck van Amerongheu neder tot scoenhouen toe die veel coste Ende te loue sijnre ewigher ghedenckenisse ende den bisdom veel orbaers dede.

Nae greue florens doot van hollant soe nam biscop otto joncher willam van hollant greue florens soen die seer jonck was in sijn beschermenisse Ende hi berech te mede die greefscap van hollant ende ouermits dese macht so verwan dese biscop die drenthen ende wan ende bedwanck die van coeuoerden. ende als hi woude soe reet hi in hoer lant van drente ende in coeuoerden dat hem niement en dorst weder staen.

Dese ionghe greue willam van hollant die wert noch nae roemsche coninc ghecoren bij biscop otten leuen nae heinricus doot van doringhen sinte elizabeths soen Ende doe was biscop otto des conincs raet gemaect Ende na dat die coninck willem tot Aken ghecroent was soe toech hij neder in hollant ende quam tot vtrecht aen. tot biscop otten sinen oem die hem mitter ecclesie mitten ridderscap ende mitte borgheren seer hoechlijck ende blijdelick ontfenghen Ende die coninck is ghewor den borgher tot vtrecht ende hi coft een stuck erues dat hi gaff om gods willen biscop adelbertus magnus om een cloester daer op te tymmeren vand prediker oer den Ende gaff een grote somme van ghelde mede te tymmeren.

Vander stadt preuilegien van vtrecht

Die coninck willam die confirmierde der ecclesie ende der stadt van vtrecht al le hoer vryheyt ende preuilegien als dat gheen prince hertoech noch greue off edel man cleyn offte groot die borghers van vtrecht off die in hoer stadt off stats vryheyt woenden erghent te recht int weerlike recht moghen aen spreken ten waer een keyser off coninc also verre als si voer den biscop horen heer off voer sinen rechter off scout van hem gheset binnen vtrecht bereyt sijn recht te doen. ende verboet wie hier teghen dede op een peen van hondert merck gouts Ende daer was bij daer hi dit gaff als tughen die biscop van sambiens Heer Aernt heer van wesemael heer heinrick heer van voern Heer willam heer van brederode Heer dirck heer van teylinghen Heer philips heer van wassenaer Ende hughe van cralinghen ende dirck vander goude redders ende meer ander Ghegheuen int jaer ons heren M cc lij op die xiiij kalende van julius.

Int jaer ons heren M ij^c xlix op die tweede nonas van Aprille so sterff die eersame biscop otto van hollant en wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck tutrecht bi den anderen twee biscoppen Otten.

Goeswinus van Aemstel proest van sinte johan was die xxxvij biscop van vtrecht een jaer lanck hi was een simpel man die nijt veel besorcht en was om der kercken saken al was hi ghecoren Waer om dat heel bisdom in corten tijden seer te broken was ende verneert dat bi biscop otten tijden seer verheuen was Die statē vanden sticht die den orbaer des stichts gheern saghen versamende een capittel op dat si ghemeen sprake hebben mochten vanden orbaer des bisdoms Ende tot desen capittel so quā die roemsche coninc: coninc willem eñ petrꝰ capuciꝰ die cardinael ende coenrardus die eertsche biscop van colen Ende in deser heren teghenwoerdichheit so gaff biscop gosen ouer dat bisdom in handen des conincs eñ des cardinaels Ende om bede will des biscop van colen so wert biscop ghemaect heinricus van vyanden ende inden stoel gheset ende die coninck gaff hem dat weerlike recht.

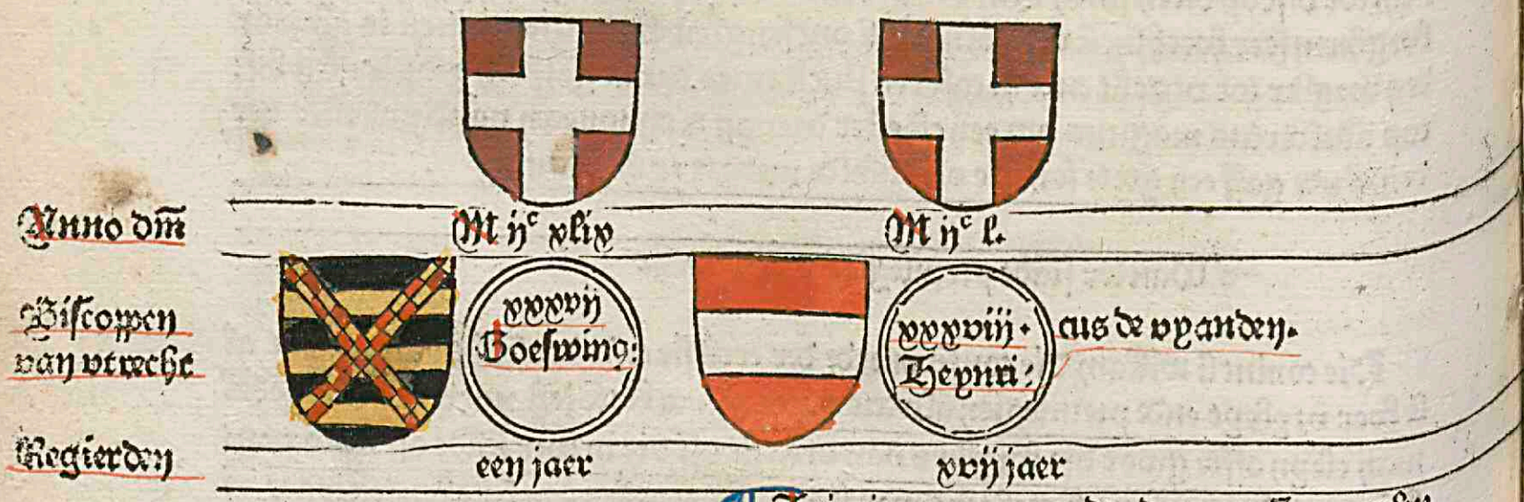

Heinricus van vyanden domproest van colen was die xxxviij biscop van vtrecht xvij jaer lanck dese biscop was een hoech gheboren man ghestādich ende grootmoedich hi was altoes sorchuoudich hoe hij der heyligher kercken saken verhoghen mocht ende verbeteren Eñ mede dat weerlike recht pijnde hi hem mit groter duecht te berechten. Dese biscop had grote victori ouer sijn vyanden Eñ vanden geuanghen ende vanden roue van ghelre so wort hij soe rijck dat hi dede tymmeren dat Casteel van vredelant teghens den aen loep des heren van Aemstel ende der onghehoersamen des stichts.

Inden jaer ons heren M ij^c lxvij op die anderde nonas in junio soe sterff dese eersame vrome biscop ende hi wert mit groter weerdicheyt begrauen in die doemkerc tot vtrecht die hi den eersten steen of leyde doemense vā nywes vertymmerde Ende hi settede oeck eerst een versaminghe van xij canoniken tot steenwijck.

Johannes greue van nassauwen was die xxxix bisscop van vtrecht xxi jaer. lanck hi was vol na een weerlick man ende simpel Dese bisscop vant alle die casteley vol ghestopt van alle dingen diemen daer op behoeuede die sijn voervader mit groter voersinnicheyt teghen sijn vianden bi woenende wijselijck beschermt had.

Inden jaer ons heren M iij^{c} ende lxxxviij soe wert greue florens van hollant gheboden tot vtrecht tot eenen capittel te comen Ende hi quam mit veel edelre luden Want johan van nassouwē die bisscop die had xxi jaer elect off ghecoren bisscop vā vtrecht ghebleuen als een leeck man mit dispensacien vanden paeus Ende en had noch nye ghen confirmacie ghehadt. ende hi had dat casteel van vredelant verset aenden heer van aemstel om een somme van gelde Ende dat Casteel van montfoerd had hi verset om een somme van ghelde aen den heer van woerden des hem dat heel Bisdom beclaechde Ende daer toe was dat bisdom verladen mit groten schulden teghens veel woekenaers Waer om die ghemeen ecclesie screef den armen staet des bisscops van vtrecht aenden paeus ende laden hem jnnichlick om enen die johan hiet van zijrijck ende ouermits des paeus moghentheyt so is johan van nassouwen of ghesetvant bisdom Ende Johan vā zijrijck is ghecordiert die xl bisscop van vtrecht.

Inden jaer ons heren M iij^{c} lxxix op sinte gregorius dach was tutrecht een groete brande diemē hiet wijffliens brant doe verbrāde sinte peters kerck sinte janss kerck buerkerck die minrebroeder kerck ende sinte katherinē kerck mit dat meeste deel vander stadt.

Jan van zijrijck was die xl bisscop van vtrecht ix jaer lanck.

Inden jaer M iij^{c} xcvij is bisscop Johan van zijrijck off gheset van dat bisdom van vtrecht ouermits den paeus ende is ghemaect bisscop tot tyloseu Ende willam van mechelen is ghecoren bisscop tot vtrecht.

Willam van mecheleyn was die xli biscop van vtrecht v. jaer lanck Hij plach int hoff te vomen te wesen hi vant dat bisdom seer verladen ende ghelondeyn mit menigherhande warringhe daer hi seer om arbeyde in goeden staet weder te brenghen Want inden eersten besat hi dat casteel tot muden dat hi also seer quetste mit alre hande mistrumenten dat dirckt van haerlem die daer casteleyn op was begeerde dat hijt hem op ghenen mocht ende in ghenanghemisse te gaen behouden sijns lijfs Eñ dat casteel vry te leueren.

Op eyn tijt sat dese biscop op eyn snel peert Ende reet dat hollantsche heer doer eyn werff ende anderwerff dat sijn vyanden waren. ende alle die luden ontsaghen hem te slaen ghelijck horen ghestelicken vader Mer dese biscop die noch derde werff dat hollantsche volck doer rijden woude wert gheworpen van sinen peerde eñ wert doot ghesla ghen van sinen ongehoersamen kinderen inden jaer M. iij^{c} ende een op sinte martijns dach translacio Ende des biscops dode lichaem wert ghenoert van den hospitaliers in sinte katherinen kercke ter tijt toe datmen mit behoerlicker wenaert brocht inden domkercke ende wert daer begrauen.

Anno dñi M iij^{c} xcvi M ij^{c} j

Biscoppen van vtrecht

Regierden

leyn v jaer

gouwen xvi jaer

Gwido van henegouwen ende van hollant was die xlij biscop van vtrecht xvi jaer lanck Ende nae biscops willems doot so quā ghenen joha van henegouwen wt zeelant ende badt der ecclesien van vtrecht om ghyen finē broeder die tresorier tot ludick was Sommighe vanden canonicē co zen ghekyn den selue tresorier Ende sommighe coren Rodolph van waldeck dey dom proest van vtrecht Ende also geringhe als gwido ghecoren was so voer dese welof ouer ysel. Desen ghekyn broeders waren bot saert biscop van ments johan bis cop van camerijck johan greue van hollant Florens prince van morianen Ende mit dese heren machtigher hulpe so heeft gwido voerscreuen sijn vyanden onderda mich ghemaect ende bericht dat bisdom voert mit groter vreden.

Dese biscop wert haestich sieck eñ sterf op die iij kalende van junius int jaer M iij^{c} xvij Sijn lichaem wert genoert tutrecht daert mit wenender wtuaert ter eerden ghebrocht wert.

Dese biscop had ghetymmert dullenburch ende stoutenberch Eñ betaelde te vomen xiiij^{c} dukaten die sijn voersaet daer schuldich ghebleuen was.

Fredericus van syrick proest van sinte peters tutrecht was die xliij biscop vā vtrecht iiij jaer lanck Dese biscop wert gheconsacriert inden hoff te romen Ende was seer belast van sijn selfs scult Al vant hi dat bisdom herde rijck hi wort arm in corter tijt Waer om hi luttel gheacht was van sinen vrienden.

Inden jaer ons heren M iij^c ende xxij op die xiij kalende van Augusto so sterff dese eersame biscop fredericq ter horst vander Artike Ende sijn lichaem wert gheuoert tot vtrecht ende wert daer mit groter weerdicheyt begrauen in die doemkerck.

Inden jaer ons heren M ccc xx opter heyligher sanctē dach johannes ende pauwels te midzomer so wort die eerste steen gheleyt van sinte martijns toern tutrecht Eñ daer na inden jaer van lxxxij so wert dat cruce mitten weder haē daer op gheset.

M iij^c xvij

xliij
fredericus
van sy rijck

iiij jaer

Inden jaer ons heren M iij^c xxij inden maent van julius so braken die Rijnsdijken in. ende dat water verhief so groot dat inden sticht van vtrecht Ende in die beliuscap van rijnlant vanden groten water alle dat ghesaeyde koern inden velde verdreeff eñ verquijnde Waer om greue willem van hollant badt der ecclesiē cloesteren ende stādt lude van vtrecht dat si den rijndijck mit bescreuē vorwaerden also vast maken soude dat die lude in hollant ghenen scāde liden en mochten vand vloet in gheenre manieren.

Inden jaer ons heren M iij^c ende xxx opten xxviij dach in julio omtrent vesper tijt was groot Eclipsis des sonnes.

¶ Jacob van oisterhoerne doemdeke tutrecht was die xliij biscop van vtrecht ij maenden lanck Ende als biscop frederick ghestoruen was so quam greue wilkā van hollant tot vtrecht ō biscop iacob van suden die wijbiscop was van vtrecht dat men hem woude kiesen Waer om dat capittel in tween ghedeylt was ende dat meeste deel coren iacob van oisterhoern Die wijbiscop iacob van suden vernam dat wel. dat alle die prelaten hem teghens waren. ende hi teghens iacob van oisterhoern mit ghenen recht vorderen en mocht. Ende iacob van oisterhoern bijder confirmacie heinrics des eertsche biscop van colen wert ghemaect biscop tutrecht Mer hi was nijt confirmiert vanden paeus Ende als dit ghedaen is so begheerde die biscop van suden noch te wesen biscop van vtrecht Want hi sach dat die biscop van oisterhoern cranck wert van sieckten diemen nijt ghenesen en mochte daer om verdroech hij aenden paeus dat hij dat bisdom van vtrecht verhielde tot sijnre camer om dat eerste dattet open waer so hoepte hi ouermits hulpe van weerlikē heren dat hi dat bisdom soude vercrighen. ¶ Jacob van oisterhoern was een man van eerlikeu zeden hij sterff int seluer jaer op die vij kalende van october eñ were tutrecht inden doem mit groter weerdicheyt begrauen.

Anno dñi

Biscoppen van vtrecht

Regierden

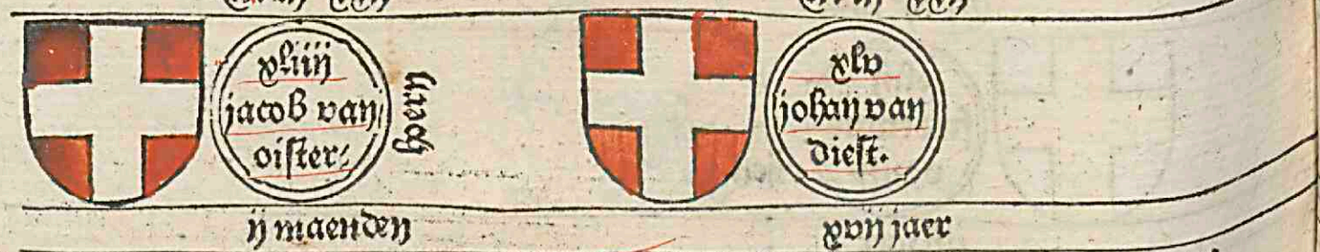

¶ Johannes van dieft domproest van camerijck was die xlv biscop van vtrecht xvij jaer lanck Ende als biscop iacob van oisterhoern ghestoruen was soe koren die capitulaers ghesamenlick Jacob van bronehorst proest van oude munster tot vtrecht die alte hant dat bisdom begonste te richten Mer hi en creech die confirmacie vanden paeus nijt.

¶ Ende als die hertoech van brabant ende greue willam van hollant ende greue reynolt van ghelre dat vernamen so seynden si boden inden wemsche hoff eñ baden sonderlinc voer iohan van dieft den domproest van Camerijck dat men hem versien woude mitte bisdom van vtrecht Want die paeus had dat bisdom van vtrecht tot sijnre camer ghehouden. ¶ Die paeus Johan die xvij also ghenoemt om deser heren beden wil voersept so gaff hi iohan van dieft dat open bisdom dat vanden seluen paeus op ghehouden was mit onrecht alsmen seyt wāt iacob van bronehorst recht Elect ende ghemeenlick ghekoren was Ende aldus is johan van dieft inden hoff te romen ghe consacreert Ende hi raestede hem tot sinen lande ende versamede alte scone ridderscap ende quam sedelijcken in die stadt ende is inden stoel gheset.

Inden jaer ons heren M iij^c . ende xxxi was die grote tafel ronde ende torney tot vtrecht op sinte katherinen velt.

Inden jaer ons heren M iij^c xxxiiij in die maent van nouember op sinte Clemens dach verhieff dat zee water also hoech dattet ouer alle dijcken ghinc. soe groten storm wast van wijnde van donre van blixem Als dat veel luden ende beesten verdrencten ende veel dorpen verghinghen bider zee in vlaenderen in hollant in zee lant ende vrieslant.

Inden jaer M iij^c. xli op die kalendas van julius so sterff dese biscop Johan van diest Ende hi wert mit weerdicheyt begrauen tutrecht in die doemkerck ende hi en heeft nijt veel ghedaen dat segghens waert was Want hi versettede dat Casteel te vredelant mitten dorpen die daer bij legghen aenden greue van hollant ende gaft hem tot enen onder pande. ende dat Casteel ten vollenhoe versettede hi aenden greue van ghelre mitten lande van ouer ysel om een somme van ghelde En̄ hij sette vi mombers int sticht van vtrecht diet lant mit luttel duechden berichten Mer dese biscop stichtede ende prouede xij canoniken tot Amersfoert. ende hij creech die greefscap van diepenhem weder aent sticht mit hulpe vander ecclesie.

M iij^c xli

Nicolaus van Capocien was een Edel romeyn En̄ was die xlvi biscop van vtrecht een jaer En̄ als biscop jan ghestoruen was so bad greef willam van hollant voer heer johan

van Arckel Canonick inden doem tutrecht. ende greeff Reynolt van ghelre badt voer johan van bronchorst proest van oude munster tutrecht Waer om eē deel vā den Capittelaers koren heer jan van Arckel Ende een ander deel korē heer johan van bronchorst Mer die paeus benedictus sette beyde aff ende gaff desen nicolaus de capocio dat bisdom want hi die gemeen saken inden hoff te romen plach te verhoren Mer dese selue nicolaus gaff dat bisdom weder ouer inder consistorien van romen openbaerlick Want hi ūnam bi sinen officiael die hi inden sticht van vtrecht gheseynt hadde Als dat gheen officiael recht en mochte doen van hoghen sakē dan die biscop selue Ende hier om die paeus gaff doe dat bisdom van vtrecht enen edelen man en̄ een wijs man Heer johan van Arckel die doe int hoff van romen was Ende hi wert daer int hoff van romen gheconsacriert bi heren gentelim cardinael ende biscop van albanen. ende dit geschiede int jaer ons heren M iij^c xliij op sinte marcus dach. ende biscop johan die haeste hem doe tot sinen landen Ende wert mit groter eren inden stoel gheset.

¶ Johannes van Arckel was die xlvij biscop vā vtrecht xxij jaer Dese biscop vant dat bisdom seer verladen mit groter scout Ende vant verset al dat lant van ouer ysel sonder Campen ende mede waren verset alle die sloten aen dese syde der yselen Eñ inden eersten jaer lossede hi dat Casteel tot stoutenberch dat heer aernt van yselsteyn onder had ende gaff daer voer iiij^{m} ende viij^{c} pont Ende inden seluen jaer lossede hi dat casteel ter horst dat heer hubert schenc onder had voer xi^{m} pont.

¶ Inden jaer ons heren M ccc xlv reet biscop jan van Arckel wt sinen lande ō te sparen in een stadt daermē hem nijt en kende Ende hi beual heer robbrecht sinen broeder dat sticht van vtrecht te bewaren.

¶ Inden jaer M ccc xlviij soe was greue willam van hollant derde werff ghecomen wt prusen daer hi mitten duutschen heren teghen die heyden ghestreden had Eñ hi versamende een vroem ridderscap ende veel edel volcs ende ander volck mede d̄ hij die oestvriesen mede bestrijden woude Ende als die greue alle ding bereyt had die totter heeruaert behoeflick waren so ontseyde hi die stadt van vtrecht om ydel woerde will ende besaten die stadt al om Ende mede waren daer voer die heren die

Anno dm̄ M iij^{c} xli des biscops mans waren eñ somme inden sticht

Biscoppen van vtrecht

xlvij johan van arkel

ghesetten eñ ontseyden die stadt van vtrecht mede om greue willams will voerscreuen want hij seyde dat hi den biscop nijt en teech Mer die hē misdaen hadden waren dese heren heer ott van arc

Regierden xxij jaer kel des biscops broed heer sweer heer vā abcoude eñ sijn soen heer aernt van yselsteyn heer johan burchgraue van montfoert heer heinrick heer van vyanen heer ghijsbert van sterckenborch heer jan van broechusen heer eerst van vuluen ende heer vrederic vten ham Ende greue willam had mit hem enen hertoech xiij greuen lij banroedsen xxviij^{c} ridders Ende ander half hondert dusent ghewapent ende quam daer voer op sinte Odulphus auont ende hij rechte op xiij magnelen ende menigherhande instrumenten Ende die borghers die weerden hem manlick teghen hoer vyanden Ende als heer robbrecht vernam dat greef willam van hollant die stadt van vtreht ontseyt hadde quam hi binnen der stadt ende ontboet den biscop sinen broeder Ende binnen desen tijden quam greue willam van hollant in eenre doncker nacht vol na aen die stadt al heymeliken te besoecken die diepten vander graften eer hij hem onder wonde die stadt te beclimmen Ende opter stadt muren stonden veel scutten die dat voersaghen spanneden hoer boghen eñ schoten alle gader teffens so dat greue willam daer gheschoten wert mit eē pijl in sijn voet Die greue als hi ghewont was wert hi gheleyt in sijn tente

haestelick van daen

Ende biscop johan quam in sijn stadt Ende hi sprack mitten heer van bemont die greue willams oem was Ende maecten een soen in deser manieren Als dat v^c borghers quamen oetmoedeliken vter stadt voer des greues tente eñ daelde voer hem neder op horen knyen ende baden om verghiffenisse ende voert tot horen twee segghen. ende maecten enē vrede duerende tot sijnte martijns dach toe in die winter Ende binnen dese vrede souden si hoer segghen wt segghen ende dat segghen verclaren dat nijt en gheschiede oūmits dat die greue willam voer in oest vrieslant daer hi doot bleeff binnen deser tijt Ende die greef ruumde vander stadt op sinte mariē magdalenen auont Waer om men noch alle jaer des anderen daghes na sinte marien magdalenen dach generael processie mitten heylighen sacrament eñ veel weerdich heylichdoms buten al om die stadt draghet mit solemnyteyt ende mit sanghe te loue dat god die stadt behoede ende voert behoedē moet voer allen plaghen Ende als greue willam vand stadt ghetoghen was daer na so toech hi mit groter macht op die vriesen daer hi mit menighe edel man verslaghen wert dat groot scāde was

Inden jaer M ccc ende xlvi opten xiiij dach in februario ouerdroech biscop jan mit sijn lande ende stede van ouer ysel dat si hem hulpe deden mit ghelde daer hij tlant van ouer ysel mede lossede dat biscop iohan vā diest in voer tijden den greue van ghelre te pande had gheset Ende gaff daer voer lx^m. gulden reael Ende lossede die brienen.

Inden jaer ons heren M iij^c lxij in Januario op sinte marcellus dach wast een alte grote storm van wijnde die alte grote scāde dede Want hij dede veel husen nedvallen ende kercken eñ toernen Ende veel luden verdrencten die bi der zee woenden ende gheseten waren bi den reuieren ende veel scepen verdoruen mede so dat niement en had horen segghen van alsulcken storm.

Inden jaer ons heren M iij^c lxiij opten xiiij dach in Aprill die paeus vrbanq die vijfte alsoe ghenoemt die versettede den biscop Engibert vander merc van ludick tot colen Ende biscop johan van Arckel versette hij van vtrecht tot ludick Ende biscop johan van verrenberch versette hi van monster tot vtrecht Ende dese goede biscop iohan van arckel die had dat bisdom van vtrecht berecht xxij iaer lanc mit groten arbeyde mit groten oerloge eñ mit groter sorgen eer hij des stichts sloten ende landen vryede vander groter scout die biscop iohan van diest al verset hadde.

Johannes van verrenborch die eerst biscop tot munster was die was die xlviij biscop van vtrecht vij jaer lanck hi wert eerlicken ontfanghen tot vtrecht opten viij dach in september ende in sinen stoel gheset Hi vant alle sijn amten ende sloten vry ende commerloes Dese biscop was een vreedsam man ende hij makede gheen oerloghe daer hi dat sticht mede belaste. Daer na inden jaer van lxx waren luden gheseten inden sticht van munster die desen biscop ontseyt hadden Als die van veel ende die van broechusen ende deden scade inden lande van ouerysel waer om die biscop versamende wel viij^c ridders ende knapen En̄ reet in die meymaēt in vyander lant ende lach daer. ij. nacht ende ij. daghen ende verbrande daer veel van sijnre vyanden husen ende scoerden hoer bomē also dat hi mit dier reyse te goe de bescheyde quam.

Int jaer M iij^c lxviij wert dese biscop van sijn vyanden gheuanghen te goer in die stede van enen gheheten houdenberch mit sijn ghesellen Ende die biscop wert daer na ghecoft om xvi^m ouder schilden ende mit deser ongheual quam dat bisdom weder in groter scout.

Int jaer M ccc lxviij so storuen inder stadt van vtrecht xi^m menschen.

Anno dm̄

Biscoppen van vtrecht

Regierden

M iij^c lxiiij

xlviij johannes van ů: renborch

vij jaer

M iij^c lxxi

xlix arnoldꝰ. van hoern

vij jaer

Int jaer ōs he. M iij^c lxxi op sinte ians auont te midzomer so sterf die Eersaē biscop ian van verrēborch inder stat van vtrecht ende hi sterff haestelick so datmen nijt veel van sijnre siecte en wist veel luden meenden dat hi vergeuē wert Ende hi wert eerlick begrauē in die Doemkerck tutrecht.

Inden jaer ons heren M. iij^c. lxxij. op sinte odulphus nacht was een grote brant tutrecht daer ůbrande omtrent iiij^c husen alsmē seyde.

Arnoldus des heren foen van hoern was die xlix biscop van vtrecht vij jaer lanck Ende als biscop jan van verrenborch begrauē was doe koren een deel vanden capittularen tot enen biscop zweder vter lo dompro est van vtrecht die vol na een weerlick man was want hi en conde singen offlesen En̄ een deel vāden capittulaers en woudens nijt hebben Ende als die paeus vrbanꝰ die vijfte vernam dat si tweedrachtich waren so gaf hi dat bisdom eē edel gheborē man gheheten aernt van hoern die op die tijt int hoff van romen was Ende als hi versien was mit desen bisdom haeste hij hem tot sinen lande ende quam tutrecht herde feestelick ende wert in sijn stoel gheset op sinte michiels dach int iaer M ccc lxxi.

Inden jaer ons heren M ccc lxxviij opten eersten dach vā julius ruste jan van arkel die biscop tot ludyck Eñ wert van ludyck gheuoert tot vtrecht daer hi in voer tijden biscop had gheweest eñ werter begrauen ī die domkerck mit betaemliker eren eñ wtuaert Eñ als biscop jan vā arkel begrauen was begheerden die capittelaers vā ludyck Aernt vā hoerne den biscop vā vtrecht tot een biscop Die paeus vrbanus die vi also ghenoemt volbrocht hoer begheerten eñ versette biscop aernt van vtrecht tot ludyck Eñ versette den biscop florens van weuelichouen vā munster tot vtrecht Mer dese biscop aernt die beyden bisdommen gheern behouden had eñ node vten sticht van vtrecht scheyde hi en had te minsten die renten ghehadt van den voerseyden stichte keerde den biscop florens die dat bisdom van munster goedtierliken sinen nacomelinghe gheruumt hadde vten bisdom van vtrecht mitten heer van abcoude mitten heer vā vyanen eñ mit anderen ridderen eñ knapen die vā dier parthye waren dat hi int bisdom van vtrecht nijt comen en mochte. Mer die heer van arckel eñ die heer van yselsteyn sterckeden biscop florens dat hi int besit quā van den bisdom van vtrecht. Ende want dese biscop florens aldus ghekeert wert wt sinen bisdom omtrent een jaer lanck. so quam hi doch ten lesten binnen vtrecht

M iij^c lxxviij

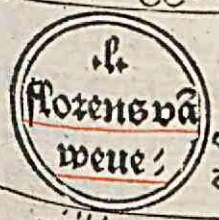

xiij jaer

mit groter solemniteyte van baenroedsen ridderen ende knapen die mit hem quamen daer hi harde eerlike ende betamelike ontfanghen wert Eñ in sinen stoel gheset nader ouder manieren int jaer ons heren M ccc lxxix op sinte willibroerdus dach Dese florens voerscreuē was die .l. biscop binnē vtrecht. hi was een out man doe hi tot vtrecht quam Ende was beyde wijs eñ vroet van rade dat hi mit sinen wercken bewijsde.

Int jaer ons heren M ccc xciij op sinte ambrosius dach als op die andde nonas van aprille dat was die goede vridech dier wijle datment heylich ambocht in der kercken dede ruste biscop florens in onsen here in een stede ouerysel hiet herdenberch na dat hi dat bisdom van vtrecht xiij jaer eñ vijff maenden wijslick eñ eerlike hadde berecht nochtans dat hem alle die meeste vanden stichte teghens waren Eñ hi wert van daen gheuoert tot vtrecht eñ wert daer begrauen in die domkerck int choer voer dat hoghe outaer herde eersamelike mit groter wenen vā sinen vrienden. Dese biscop florens dede veel duechden inden stichte want hi liet alle sijn slote eñ ambochten des stichts van vtrecht sinen nacomelingen vry eñ commerloes wel bewaert mit prouande ende van allen saken die daer op behoeflick waren Ende hi liet dat ghemeen sticht in groten vreden.

Frederics des greuen soen van blanckenhem was eerst biscop tot straesborch en hi was die .li. biscop tot vtrecht xxx jaer lanck Ende als biscop florens ghestoruen was so quam hertoch aelbrecht van hollant en dat voer heer wdgier van bronchorst datmen hem kiesen woude Ende hertoch willam vā ghelre die quam en dat voer biscop frederick van blanckenhem die biscop tot straesborch was. Mer dat meere deel vander ecclesie coren biscop frederick van straesborch ende hi quam tot vtrecht en wert daer eerlic ontfanghen vanden prelaten en vanden ridderscap en vander stadt van vtrecht en van allen den anderen steden.

Anno dm

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Anden jaer ons heren M ccc en xcv vernam biscop frederic dattet alinghe lant van drenthe mitter stede en borch van coevoerden in voertijts verset was voer een selker somme van ghelde Die een die van coevoerden hiet den sticht daer op ghelent had en soude daer heer off wesen ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde en anders en had hi ghen recht tot coevoerden Dese biscop frederick dede die brieuen soelen also dat dien properen primapael brieff wert ghevonden Ende die brieff hielt properlijck in tot allen tijden wanneer dat sticht die van coevoerden sijn ghelt weder gauen dat hi dan willichlick ende goedertierlic die stede mitter borch van coevoerden En alle dat lant weder rumen en ouerghenen soude den biscop van vtrecht ind tijt want hi anders aen coeverden nijt en hadde dan als een casteleyn inden naem vanden heer ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde en nijt langher. Biscop frederick die dede vervolghen aen die van coevoerden mitten brieue en mitten ghelde om hem te betalen en was daer mede ouerbodich Mer die van coevoerden en wouts nijt rumen noch ouerghenen Ende doet die biscop mit gunsten nijt ouer crighen en mocht. doe toech die biscop mit machten en besat die stede en die borch al om en bleeff daer voer leggghen mit ontwonden bannieren En des joncheren maghen vā coevoerden als ghijsbert van bronchorst heer van borchtel en ghijsbert van bronchorst soen tot batenborch en meer and worden des biscops vyanden en vervolghde aen hertoch willam van ghelre om helpe Die hertoch hadde ghern tot dedinghe ghebrocht Mer die biscop en woude aen ghen dedinghe hi en woude coeuoerden hebben dat hem mit gods recht toebehoerde Doe wert hertoch willam toornich en dede den biscop op seggghen sijn leen dat hi van hem hielt Ende manscap en vrienscap die si te samen ghehadt hadden.

Die biscop beriet hem mit die heren die bi hem laghen als die heer van brederode die heer van abcoude die heer van vyanen die borchgreue van montfoerde heer jan van reness ende veel ander ridderen eñ knechten Ende berieden hem also dat si daer wouden legghen eñ verwachten wes hem quaem Ende waert dat die hertoch van ghelre quaem so soude die stadt vā vtrecht eñ van amersfoert ter stont in die velue trecken om die te verderuen Ende doe die opten huse van coevoerden gheen ontsett en vernamen gauen si den biscop borch eñ stede op behouden hoer lijf eñ goet dat si daer op hadden.

Int jaer M cccc eñ een omtrent sinte jacobs dach toech biscop frederick mit sinen ridderen eñ steden voer groninghen drie weken lanck aen die drenth syde ende daer na wertet ghededinct.

Int jaer M ccc xcvi omtrent sinte jacobs dach belach biscop frederic mit die stadt vā vtrecht dat sloot te rynensteyn eñ wonnēt eñ worpent te gronde toe off.

Int jaer M cccc eñ vijff twee daghe voer sinte lucien dach wert den biscop dat huus te euersteyn op ghegheuen behoudelick hoer lijff eñ goet die daer op waren eñ dat huus wert ter stont ghebarnt eñ ten gronde toe off ghebroken.

Inden seluen jaer des dages voer sinte thomas auont wert hertoch willam vā hollant dat huus eñ stede vā haghesteyn op gegeuen behoudelick hoer lijff eñ voert in des hertoghen ghenāde te gaen Ende ter stont so wert dat huus eñ stede aen ghesteken mit brande eñ daer na te gronde toe off ghebroken Ende biscop frederic mit d ecclesie vā vtrecht brocht hertoch willam betoen hoe dat haghesteyn eñ haestrecht der kercke van vtrecht toebehoerde eñ van outs altoes toebehoert had. eñ hertoch willam lietet hem houden eñ bliuen aen den sticht.

Int jaer M cccc xxi op sinte martijns auont wert wageningen ghewonnen.

Int jaer M cccc xxij brocht heer zweder van culenborch die domproest sinte adriaens hoefs tot vtrecht inden doem dat sinte marien weerde int cloester menich jaer gherust hadde wantment int cloester nijt veel eeren en dede.

Int jaer M cccc xxiij op sinte victoers auont starff die edel vorst biscop frederick van blanckenhem na dat hi bi xxx jaren dat ghesticht van vtrecht vromelick eñ eerlick gheregiert hadde.

Doe biscop frederick saligher ghedachten ghestoruen was doe deden veel vorsten eñ heren arbeyden eñ bidden elck voer sijn maghe eñ vrienden Die biscop vā colen bat voer joncheer walrauen van muerse sinen broeder Die biscop vā ludyck voer den proest van aken die soen tot bueren was Die biscop vā munster voer joncheer aelbert vander hoey daer hi oem off was Die hertoch vanden berch voer joncheer gherijt van cleue Die hertoch van cleue voer joncheer roeloff van diephout sinen neve Ende meer ander heren elck bat om die sijn.

¶ Ende doe elck sijn bede ghedaen hadde so nam die ecclesie hoer beraet. eñ die eccle
sie dat ridderscap ende die hoefsteden berieden hem elck bi hem seluen om dat best te
prueuen tot des ghestichts behoef Eñ daer worden heymelic eerbaer ꝑsonen op een
cort om wt gheseynt om na sijn ghestant te vernemen in allen landen off plaetzen
daermen wist dat hi meest vertiert off meest regiment ghehat had eñ vernamen soe
van sijnre vroemheyt eñ wijsheyt Als dattet ridderscap vā ouerysel eñ sess die ouer
ste steden. als vtrecht deuenter campen swolle amersfoert eñ groningen ouer droe-
ghen eñ baden ꝺ ecclesie dat si kiesen wouden den joncheer roeloff van diephout wāt
sighenen beteren off nutter en wisten tot des ghestichts behoef na dat die landen ghe
leghen waren.

¶ Item die dach vāden koer wert gheleyt des daghes voer sinte martijns auont
eñ die vijf gods husen ghinghen te capittel eñ koren so dat joncheer walrauen van
muerse had stemmen Die domproest heer zweder van culenborch had stemmen ende
meer ander Mer joncheeer roeloff had verre die meeste stemmen. aldus had hi den
koer voer allen Eñ men riep daer inden doem voert choer vant doyael off dat jonc
heer roelof van diephout ghecoren was tot enen biscop van vtrecht. eñ hi was mit
Anno dñi ten hertoch van cleeff op die tijt inder stadt eñ hi wert ghehaelt vanden prelaten eñ
installeert eñ in des biscops stoel gheset eñ men sanck Te deum laudamus eñ dede
Biscoppen al alsmen pleecht te doen als een nywe biscop daer ghecoren is.
van vtrecht ¶ Item onlanghe hier na seynde biscop roeloff aen den paeus om die confirmatie
te hebben daer die paeus martijn veel beraets op nam dattet vertoech Eñ oeck had
Regierden dese nywe biscop veel weder saken want die paeus gaff den biscop van spier een
prouisi op dat bisdom van vtrecht Ende gaff hem dat bisdom bouen den koer die
die van diephout hadde.

¶ Die vier steden van ouerysel Als deuenter campen zwol eñ groninghen mitten
ridderscap van ouerysel hebben horen nywen ghecoren heer gheset in alden sloten eñ
renten des ghestichts dat ouerysel leyt.

¶ Item doe die biscop van spier vernam dat die van diephout dat beste deel vā-
den renten eñ sloten van ouerysel int besitt off was doe en woude hi dat bisdom vā
spier nijt ouer gheuen eñ comen tutrecht op auentuer. ende wert mitten domproest
heer zweder van culenborch eens om die domproestye eñ ander dinghen. eñ hi halp
heer zweꝺ van culenborch aen den paeus dat die paeus heer zweꝺ den domproest die
prouisi vanden bisdom gaff daer die van diephout teghen dede appellieren.

¶ Heer zweder vā culenborch doe hem die paeus ver sien had mitten bisdom pijnde
hem te romen te schicken mit ghelde om die brieuen te hebben vanꝺ prouisi vanden
bisdom die hi creech eñ dedese tutrecht lesen.

¶ Dat sticht van ouer ysel alle dat ridderscap eñ steden eñ dat alinghe lant sonꝺ
een hiet wouter vā coeuoerden die bleuen al bi horen nywen ghecoren heer eñ ouer

Edroeghen ghemeenlick op die appellatie die teghen zwederus brieuen vā culenborch ghedaen wort daer op voert te varen ende daer bi te bliuen ter tijt toe dat die postulaet mitten vtersten recht daer wt ghewonnen wort Mer heer zwed vā culenborch creech mit vrienden hulp dat huus ter horst in Eñ corts daer na wert hi tot amersfoert eñ tot renen in ghelaten.

Zwederus van culenborch die domproest tutrecht eerst was die was die lij biscop vā vtrecht viij jaer lanck Mer hi en was mer x maenden gheweldich heer vā den lande Ende int jaer ons heren M cccc xxv op een dijnsdach binnen die octaue van onser lieuer vrouwen dach assumptio quam dese nywe biscop heer zweder vā culenborch tot vtrecht in mit sinen vrienden seer eerlick daer hi seer eerlick eñ grotelick ontfanghen wert vand ecclesie eñ d stadt vā vtrecht eñ in des biscops stoel gheset Eñ daer swoer hi eñ bezeghelde den lants brieff eñ der ecclesie eñ d stadt eñ al dat sticht in sinen rechten eñ vryheyt eñ priuilegien te houden eñ te laten alst ghewoenlick was. Item opten seluen dach was ind stadt een groot oploep so dat die borghermeyster bernt preus in sijn bed doot gheslaghen wert Eñ sochten meer luden om doot te slaen eñ bedreuē groten homoet Eñ wat dat op die dach gheschiet

M iiij^c xxiij was ind stadt dat nam die biscop alte samen op hem dat onwijselick ghesproken was vā een eerbaer biscop wāt daer veel yāmers eñ fortsen op die dach geschiede

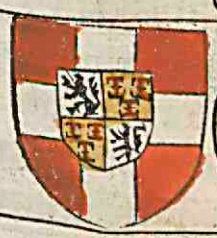

lij zwederus van culenborch viij jaer

Dese biscop dede bannen joncheer weloff van diephout mitten gansen ouersticht ende die mit hem hielden want hi dat heel ouersticht van ouerysel in had eñ si en vraechden daer nijt na want si procedierden altijt op hoer appellatie.

Int jaer M cccc xxvi opten pijnster auont omtrent middach quam heer jan van reness van rynouwen die mede wt der stadt ghehouden wert ende quam in mit xiiij peerden ghewapent eñ reet opter plaetze eñ nam die in eñ sijn vrienden die op hem waerden Als die heer van bueren eñ meer ander vlus bi hem eñ begrepen die plaets Die ghene die hem wt der stadt ghehouden hadden creghen der stadt bannier eñ begrepen roder borgher brugghe ende gheboden den volcke dat si bi hem quamen. Doe heer jan dat vernam tradt hi mit sinen hoep tot hem totter brugghe wert. als hi bi der brugghen quam lieten si die bannier vallen ende ghinghen lopen Heer jan streeck weder mit sinen hope opter plaetze mitten banniere eñ die ander vielen ouer die muer eñ som werter versteken Ende die ghecreghen worden deden oer vede dat si nyement en souden misdoen eñ men lietse vter stadt Ende achter die tijt voert so en quam biscop zweder nijt weder inder stadt van vtrecht.

Daer na deden die van vtrecht generael capittel legghen om grote beclachten
eñ punten diemen opten biscop te segghen hadde Ende wert in ghedaecht te capittel
te comen nae den rechte eñ ghewoente der kercken van vtrecht alsmen enen biscop
pleech te veruolghen om hem te verantwoerden Die biscop seynde brieuen aenden
capittel ende screef dat hi van anxt sijns lijfs nijt comen en dorst Mer hi begheerde
gheley mit die hi mede brocht hi woude comen eñ verantwoerden hem Hem wert
een vry gheley of gheluyt mitter stadt clock mit hondt peerden eñ die hi mede brocht
voer sijn huusghesin Ende die biscop en quam noch nijt ter ander maninghen eñ
daer wert op veruolcht Ende ter derder maninghe oeck nijt en quam eñ ter vierd
ouer recht Doe wert hi gheuerdaecht gheeyst eñ gheroepen een werff ander werff
derde werff eñ vierde werff na wtwisinghe hoers rechts eñ priuilegien ende hoers
lantsbriefs die die biscop bezeghelt eñ ghesworen had te houden Ende doe ghinghen
die drie staten doe hi aldus ouer horich was des generael capittels Eñ deden alle
rechten gheestelick eñ weerlick die hem toe behoerden neder legghen eñ dat nyemēt
voer hem te recht staen soude eer hi quaem eñ dede dat hi sculdich waer te doen Dit
toernde den biscop seer Eñ hi brocht den heer van egmont eñ des stichts vyanden
Anno dm̄ in amersfoert ende veel ghelres Ende hi arbeyde om renen oeck mitten ghelresschen
in te crighen Doe saghen die van vtrecht dattet meer ghelden most eñ verenichden
Biscoppen mitten sticht van ouerysel joncheer roeloff van diephout die eerst ghecoren eñ ghe-
van vtrecht postuleert wert eñ adherierden sijn apellacie eñ beloefden dien ten eynde totter lester
sentencie toe wt helpen te dragen Ende namen hem tot enen momber eñ beschermer
Regierden En hi quam tot vtrecht int jaer M cccc eñ xxvi eñ wert in des biscops hoff ghe-
set Die ghelres hadden binnen amersfoert twee blochusen ghemaect om die stadt
mede ond te houden Mer int seluer jaer omtrent alre heylighen toech die postulaet
mitter stadt van vtrecht eñ quam in amersfoerde mit hulpe vanden borgheren ende
wan die blochusen daer die ghelres op waren stormender hant Ende daer wert op
gheuanghen joncheer peter van culenborch jan van ackoyen gosen van vanderijck
dirck van wye eñ meer goeder lude omtrent ij^c man.

Als biscop zweder voer den paeus Eugenius wt sijn bisdom ghewonnen was
ouermits grote beclachte eñ ouertredinghe des stichts priuilegien die hi hem beze-
ghelt eñ ghesworen had so en hielt biscop zweder vanden paeus Eugenius nijt eñ
behalp hem mitten consilium dat te basel was.

Die paeus Eugenius gaff dey voerscreuen postulaet heer Roeloff van diepholt dat bisdom van vtrecht ẽ gaff hem die confirmacie vanden bisdom Ende hi wert biscop ghewijt ende consacreert te vollenho opt sloot van heueel des paeus daer bi was die biscop van minden ẽ die biscop van ossenbrugghe ẽ twee suffraganen biscoppen.

Ende biscop zweder bleeff int consilium ende hi starff daer vanden buick euel inden jaer ons heren M cccc ẽ xxxiij ẽ wert tot basel begraue.

Als biscop zweder ghestoruen was so vergaderde hi een heer peter passaert ẽ mit hem x of xij canonicken die noch buten vtrecht mitten biscop ghebleuen waren ẽ die heren joncheer walrauen van muerss des biscops broeder van colen tot een biscop tot vtrecht Ende paeus felix van sauoyen ẽ dat consilium die gauen hem daer off die confirmacie Ende hi hielt sinen hoest stoel tot vtrecht Ende alle die van sijnre parthie waren in hollant in zeelant ẽ in ghelre lant die hielden die ghees telijke jurisdictie mit hem menich jaer Mer hi en quam nye inden besitt vanden bisdom want biscop weloff was int besitt als biscop ende had die confirmacie vanden paeus Eugenius.

M iiij^{c} xxxiij

liij
wdolphus van diepholt.

xxi jaer

Rodolphus des ghrauen soen van diepholt die domproest tot ossenbrugghe ẽ domheer tot colen eerst was ẽ postulaet des bisdoms van vtrecht eerst was Dese was die liij biscop van vtrecht xxi jaer lanck.

Dese biscop weloff had inden eersten doe hi noch postulaet was veel vyanden want hi had paeus martijn teghens ẽ den hertoch van bourgoengen mit dat meest te deel van hollant ẽ van zeelant teghen ẽ den hertoch van ghelre teghen ende den heer van culenborch ẽ meer ander heren teghen Mer die hertoch vā cleue was sijn vrient Ende mit allen desen heren die omtrent sijn sticht saten so wert hi versoent ẽ wert goet vrient daer mede Ende hielt sijn stichte langhe jaren sonder oerloghen ende wert een rijck ontsiende heer Hi verbeterde seer des ghestichts sloten Hi dede dat hoff tutrecht schoen vertymmeren Ende dat huus ter horst ẽ vollenho dede hi schoen verbeteren Hi dede dat huus te lagh van nywes tymmeren.

¶ Int jaer ons heren M cccc xli opten donredach van september so was tutrecht een tornoy beroepen op die noye daer ouer vijftich helmen ind baen waren dat die joncheer van gaesbeeck beroepen had.

¶ Inden jaer ons heren M cccc xxix so was tutrecht grote starfft.

¶ Int jaer ons heren M cccc xlviij so creech biscop roelof onmin mitter stadt vā vtrecht eñ hoe dattet langher stont hoet argher wert tusschen den biscop eñ den ghenen die vtrecht regierden. ¶ Ende inden jaer M cccc xlix op sinte blasius nacht so had biscop roeloff mitten joncheer van montfoerde veel goeder mannen ghebeden eñ mit die van amersfoerde eñ quamen wt amersfoerde inder nacht voer vtrecht Ende tusschen die witte vrouwen poert eñ den plompen toern daer was hem heymelick van binnen een gatt ghegrauen onder een boghe vander stadt muer Ende daer waren veen scouwen buten der singhel al rede gheset die si inden graft schoten Ende daer quamen si mede ouer die graft eñ cropen doe al lencken enen doer dat gatt eñ quamen in die stadt eñ sloeghen doe die witte vrouwe poert op Ende daer quamen die van amersfoerde in biscop roeloff mitten joncheer van montfoerde Ende doe si al hoer volck int stadt hadden ghinghen si stoutelick doer den noye ter plaets wert Ende riepen die sijs off eñ die weyde vry Ende als die van binnen vernamen dat die biscop binnen d stadt was so deden si die clock slaen eñ deden rockeloes malcanderen op wecken eñ int herness op die plaetze Ende als si hoerden dat die biscop inder stadt was eñ ter plaets wert quam so ginghen si hem teghen seer stoutelick op die gansmarct eñ in die scouten steghe vergaderden si Ende die van binnen ghinghen aen als leewen eñ smeten so vreselick dat sise wel iiij of vijf roeden achterwert dronghen Ende biscop roeloff wert ghequest in sijn been eñ was onder die voet eñ die joncheer van montfoert mede Mer doe quamen die van amersfoerde doer die minrebroeder straet mit een nywe gheruft eñ doe creghent die van binnen te quaet eñ hoer volck ondroep hem achter off eñ elck quam doe e wech so hi best mocht eñ des biscops volck creech die plaetze in. Ende daer worden doe ghequest dat si storuen als johan van lichtenberch proys soen borgher meyster eñ roetaert proys ende heynrick van massche Ende daer wert gheuanghen die joncheer van gaesbeeck eñ die gaff wijck eñ abcoude ouer den biscop mit alden toebehoren des soude hi sijn leuen lanck daer heer off bliuen Ende hi had xij^m rijnscheguldens toe aen ghelde Eñ daer wert gheuanghen die joncheer van seuenberghen mer die quam quijt mit sijn oeruede Ende daer wert gheuanghen vrederick van reness van wuluen heer johans kinder eñ die mosten den biscop gheuen x dusent rijnsche guldens Ende bouen dit wert dat huus te rynouwen noch om gheworpen Ende daer wert gheuanghen jacob proys eñ hubert van pallaes eñ worden ter horst ghevoert eñ braken wt ende

Anno dm̄

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Squamen e wech Ende daer worden gheuanghen aernt van amerongheu eñ heynric jacobs soen eñ worden beyde op die plaetze den hals off ghehouden Ende daer wert gheuanghen jacob van amerongheu volpaert van amerongheu johan van amerongheu jan wouman dirck wouman jan van tiel dirck aernts soen eñ meer and eñ worden ghescatt eñ wt der stadt verdreuen Ende oeck worden wt der stadt verdreuen heer johan proys die domdeken tutrecht was eñ heer bernt proys sijn broeder johan van lichtenberch braem van lichtenberch philips van gronevelt adriaen vā lanscroen aelbert proys vrederick vand massche heynrick vā malsen gherijt foeck weloff vten elsweert dirck van stekel ende noch meer ander goeder mannen Ende alle hoer wijff eñ kijnder worden meest al mede verdreuen ende ghescatt eñ somme hoer goet ghenomen.

Daer na inden jaer van lij so was alte groot oerloghe inden sticht van munster om enen biscop die die stadt van munster mitten meesten deel vanden sticht eñ een deel vanden capittel wouden hebben heer ederijch een greuen soen vander hoey Eñ daer viel mede toe die hertoch van cleue eñ greue johan vander hoey eñ meer ander Ende dat meere deel vanden capittel die koren heer walrauen des greuen soen van muers Eñ daer vielen mede toe biscop dirck van colen eñ biscop weloff vā vtrecht hertoch aernt van ghelre want heer walrauen had die confirmacie vanden paeus. Ende in desen tijden so was een cardinael eñ lagaet in desen neder landen ghecomen eñ hiet Nycolaus de kusa om te reformieren somme vanden gheesteliken staet eñ alle nonnen te besluten Ende dese cardinael die predicte tot colen tot vtrecht ende tot veel steden selue Ende gaff oeck oflaet van allen sonden.

In desen tijden dat dit oerloghe van munster was so was bi den cardinael een contract ghemaect tusschen biscop weloff eñ heer walrauen van muers den elect vā munster mit groter vrienscappen alsoe als die van munster gheen van muersse tot biscop hebben en wouden waert saecke datmense becrachtighen mocht so soude biscop walrauen sijn electie eñ sijn bisdom vā munster ouer resignieren heer coenraert van diephout biscop welofs broeders soen die domproest van ossenbrugghe eñ

proest van deuenter was Ende des soude biscop walrauen jaerlicx wt dat bisdom van munster hebben een seker somme Ende des soude hi noch hebben den x penning vand gheestelicheyt vanden crisdom tutrecht Mer dat soude biscop weloff mede deylen Ende hier mede soude alle geschelinghe van outs eñ van nywes tusschen biscop weloff eñ biscop walrauen te nijt wesen Ende dit bewerff die cardinael kusa aen den paeus dat hi bullen gaff vanden precare op heer walrauen van muerse.

Ende biscop weloff nam dit oerloghe van munster so starck aen dattet hem soe grote goet coste dat hi alle sijns schatts quijt wert ende wert een arm heer Ende als men dit voerscreuen precare vanden gheestelicheyt hebben woude Die vijff collegien vā vtrecht mit alle der gheestelicheyt die appelleerden daer op ten mocht hem nijt baten Ende dat scheen men woudet hem nemen Die eeclesie cessierden vanden dienst gods sonder die jacopinen die songhen alleen dat hem namaels op brack Aldus werttet tusschen biscop weloff eñ der ecclesie seer quaet Eñ die ecclesie lass te lesten die maledictie ouer den ghenen diese persequeerde mer si en noemden nyement Ende die ecclesie vernam datmense allencken som vanghen eñ halen soude ende dwinghen die precare te gheuen Die vijff collegien ende die vier perrochi kercken sloten mit een groot eñ cleyn out ende jong dat si vander stādt off van nymant gheuanghen en wouden wesen off horen minsten dienre gheuanghen en wouden hebben si en wouden daer ghelijck voer bliuen Ende deden alle nacht in hoer collegium waken eñ dat elck sijn clock slaen soude als hi noot hadde Biscop weloff die was een wijs houerdich heer die en behaechde dit nijt. hi reet wt der stādt ende reet ter horst Ende die raet vander stādt eñ die die stādt doe regierden die ghinghen te rade ende wouden die ecclesie daer toe brenghen eñ dwinghen dat si hoer waken eñ vergāderinghe off stellen souden ende wouden corrigieren alle die weerlike ambochts luden die bi der ecclesie holpen waken.

Anno dm̄

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Die ecclesie vanden vijf collegien eñ vander vier perrochi kercken out eñ jong vergaderden bi een inden doem Als si dit vernamen toghen si pansiers eñ herness aen om te keeren eñ doot te bliuen dan mense also ouer vallen soude Ende dit ghe: schiede inden jaer ons heren M cccc eñ lv op sinte pauwels dach conuersio.

Ende als dit die ghemeent van vtrecht vernamen so liepen si al ghemeenlicke bider ecclesie inden doem eñ seyden si wouden bider ecclesie leuen eñ steruen want dat waren die ghene daer si alle hoer broet aen wonnen Ende si en wouden die hoe: moet vanden ghenen die die stadt regierden nijt langher lijden die si bedreuen Eñ die ghemeent die wies so groot eñ si ginghen opter plaetze eñ voer der stadt huus daer die raet op was. eñ die raet most alsulck dinghe vander ecclesie off stellen als si vernamen. eñ die joncheer van montfoerde die dedinghede daer tusschen dat die raet quam inden doem int capittel huus bider ecclesie eñ voer die ghemeent eñ alle dat die ghemeent doe hebben wouden dat most die raet consentieren. eñ die prelaten mitten borghermeysters die ghinghen staen opt docsael inden dom eñ daer riepmen off hoe alle ding wesen soude. eñ van daer mosten die raet gaen mitten prelaten op: ter stadt huus eñ daer mostmen mitter clock alle dinck off luden. ende daer laghen die prelaten in hoer religien biden borghermeysters eñ raet voer der stadt huus eñ daer riepmen off van allen dinghen diemen begheerde voer die ghemeent die daer voer stont. eñ daer mostmen der stadt groot seghel ontwee smiten. eñ veel dinghen die die ghemeent hebben wouden mosten gheschieden.

Ende dese ghemeent maecten een ordinancie dat in allen straten gemeenlic daer maecten si een becken slach. ende alsmen een becken sloech so sloechmen in allen stra: ten die becken eñ so liep elck int herness daer hi gheordineert was. ende daer waren so op een kort vier off vijff dusent man bi een off meer dat een vreselick ding was eñ si setten eñ koren den raet vander stadt op een ander manier eñ setten nader ghe meenten sin.

Die ecclesie ontboet heer ghijsbert van brederode den domproest van vtrecht die op die tijt inden haghe was. eñ die domproest quam bi der ecclesie.

¶ Daer na inden seluen jaer ons heren M cccc lv op die vij kalende van Aprille doe starff biscop roeloff tot vollenho eñ hi wert tot vtrecht ghebrocht eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck.

¶ Hertoch philips van bourgoengen die seynde tutrecht den greue van nassouwen mit meer ander Ende dede d ecclesie bidden voer den heer dauid die biscop tot tarwaen was eñ was sijn natuerlijcke soen.

¶ Hertoch aernt van ghelre die quam seluer ende bat voer hertoch stephaen van beyeren.

¶ Die ghemeen heren vanden capittel die koren ghesamelick ende eendrachtelick heer ghijsbert van brederode den domproest van vtrecht sonder twee als heer gherijt van massche eñ heer johan van witenhorst die gauen hoer stemmen hertoch stephaen van beyeren Mer doe dese twee hoerden dat die domproest alle die stemmen hadde doe weder riepen si hoer stemmen eñ gauense mede den domproest. Ende dese koer gheschiede int jaer vā lv des anderen daghes na paesdach opten seuenden dach in aprille.

Anno dm̄ M iiij^c lv

Biscoppen van vtrecht

liiij ghijsbertg des heren broeder van brederode.

Regierden een jaer

¶ Ghijsbertus des heren broeder van brederode die domproest tutrecht was. was die liiij biscop van vtrecht ghecoren een jaer ende vier maenden Ende als hi elect was doe regnierde noch die ghemeent inder stādt van vtrecht Eñ daer was quaet op te voetellen Mer hi brochtet mit wijsheyden daer toe dat die ghilden eñ die ghemeent beliefdent Als dat die heer van brederode eñ die joncheer van gaesbeeck die van renesse die domdeken eñ alle die goede mannen die wt der stādt verdreuen waren als dat die alle weder in quamen Ende hi deedse al bi hem comen eñ oeck alle die die stādt te regieren hadden ende badse van beyden syden ten eten Ende bad hem dat si een lude wesen wouden. hi woude hem beyden wesen een goet heer Si seyden dat sijt souden doen Mer die ghene die die stādt gheregiert hadden die pijnden hem allencken e wech wt der stādt te comen want die daer in ghecomen waren die waren den anderen te machtich doe si gheen regiment vanden stādt en hadden.

Die hertoch van bourgoengen hertoch philips die seynde ter stont op den bis-
cop van atrecht aen den paeus Calixtus Ende dede beletten datmen heer ghijsbert
van brederode den elect van vtrecht gheen confirmacie en gaue Ende hi den paeus
Calixtus vriendelick bidden dat hi sinen soen den biscop van tarwaen een prouisi
geuen wilde vanden bisdom van vtrecht Ende die coninck van arragon die badt
den paeus seer vriendelick oeck om dese selue bede.

Die Elect seynde op aen den paeus Calixtus om die confirmacie Ende dede sijn
ghelden daer presentieren den paeus in die wissel legghen die daer toe behoren. Die
paeus vertoecht langhe vāder confirmacie hi soude een goede antwoert gheuen eñ
mit blijscappen thuus seynden Mer daer en quam nijt off Mer hi seynden den her-
toch van bourgoengens soen biscop van tarwaen een prouisie vanden bisdom vā
vtrecht bouen des stichts priuilegien eñ eendrachtich electie Ende als die prouisie
ghecomen was Die van amersfoert eñ die van renen lieten des hertoghen volck vā
bourgoengen in tot biscop dauids behoef Ende die ghene die dat huus ter horst in
hadden vāden elects weghen die lieten biscop dauids volck daer op eñ leuerde hem
dat slot.

Heer ghijsbert die elect die seynde aenden keyser vrederijck om dat regale ende
om dat weerlike sweert vanden bisdom Eñ die keyser gafft hem eñ seyndet hem.

Dese ghemeent vā vtrecht die dat regiment vand stadt aldus hadden so sloech
daer alte veel lichts volcks toe Ende si hielden alle weke merghen spraeck so som-
wijl twee off drie daghen aen een Ende die minste die nijt en hadden ende dat licht
volck was die wouden meest wils hebben Ende goede wijse rijcke mannen en dor-
sten nijt spreken Eñ si begonnen ten lesten veel goeder rijcker mannen te vangen
eñ hoer goeden te willen nemen eñ waren in vrese datmense den hals off houden sou
de Ende braken besloten suster husen op eñ wouden weten wat goet dat si hadden
eñ hoe si daer aen quamen Ende begonnen voer te nemen dat si gheestelick eñ weer
licke weten wouden hoe si aen hoer goet ghecomen waren Ende souden ten lesten in
der lude kisten ghecomen hebben.

Op een tijt int jaer van lvi op sinte marcus dach so had die ghemeent hoer bec-
ken gheslaghen eñ waren in die noey vergãdert om veel wonders te bedriuen ouer
die rijcheyt vander stãdt Heer ghijsbert van brederode die elect die had dit verno
men Hi ontboet den heer van brederode sinen broeder mit die van vyanen bi hem
eñ die joncheer van montfoerde Ende hi badt veel goeder ridder ende knechten bi
hem vten sticht eñ wt den lande van ghelre eñ oeck wt brabant eñ wt ander landen
eñ veel goeder stal broeders eñ si maecten hem seer wel toe eñ teykenden mit stroy
eñ gingen stoutelick mitten elect doer die scouten steghe eñ warens ghemoedet stou
telick te vechten eñ te slaen om die ouer hant te hebben van dier wilder ghemeente
Ende als si den elect mit sinen hoep saghen aen comen so stoutelick so staken si hoer
handen op eñ gheerden vrede eñ wouden doe alle bi hem bliuen Ende daer mosten si
hoer wapen neder legghen eñ gaen al aen een syde staen die bi hem bliuen wouden.
ende si ghinghen al bi hem Ende alle die wijsheyt eñ rijcheyt vander stãdt vielen al
vast bi den elect Ende die elect settede al hoer merghen sprake eñ op loep off Ende
wie dat meer becken sloeghe dat waer op sinen hals Ende hi settede weder den raet
vander stãdt als hi van outs plach te wesen Ende goede borghers die gheuangen
Anno dm̄ waren vander ghemeent die lietmen quijtt Eñ aldus quam dat ghemeent spul off.

Biscoppen van vtrecht Die hertoch van bourgoengen die dede heeruaert bieden ende vergãderde groot
volck om sinen soen mit machten int bisdom te brengen vã vtrecht daer hi die pro-
uisie of hadde Ende toech vten haghe tot leyden eñ van daer voert tot yselsteyn mit
Regierden veel edelre mannen eñ mit groot volck Ende biscop dauid die was al rede ter horst
eñ hi had die horst amersfoerde eñ renen in.

Die hertoch van cleue die dedinghede seer tusschen den hertoch vã bourgoengen
sinen oem ende heer ghijsbert van brederode den elect sinen neve Als dat hi dat bis
dom ouer gaue op alsulcker vorwaerden alsmen daer versprack. Die elect was
wijs eñ voersichtich eñ bedocht hem dat hi alsulcken groten machtighen prince te-
ghen hadde eñ dat sijn soen al rede die horst amersfoert eñ renen in had Eñ hem een
schoen dedinghe gheboren mocht so begonde hi te luysteren Ende hi seynde sijn rade
mitten hertoch van cleue bi den hertoch van bourgoengen Als den heer van brede-
rode sinen broeder den joncheer van montfoerde johan van renesse heer johan proys
die doemdeken ende jacob proys Ende alle dinck wert wel versproken Ende tot
yselsteyn werttet ghesloten in aldusdanigher manieren Als dat heer ghijsbert van
brederoden die elect sijn electie ende dat bisdom ouer gheuen soude ende resignieren
soude den biscop dauid van tarwaen des hertoghen soen van bourgoengen die die
prouisie vanden paeus hadde Ende heer ghijsbert van brederoden die soude bliuen

Sdomproest eñ proest van oudemunster tutrecht Ende hi soude wesen proest tot sin te donaes te brugghe Ende hi soude hebben alle jaer also langhe als hi leefde wt den bisdom van vtrecht vier dusent eñ twee hondert rijusche gulden jaerlicx Ende hi soude hebben voer sijn costen die hi gedaen had eñ voer sijn wt geleyde ghelt vijftich dusent leewen Ende voer al dit so wert die hertoch van cleue borghe.

Ende op aldusdanigher vorwaerden eñ op groter gheloue so quam die moghen de vorst hertoch philips vã bourgoengen mit sinen soen den biscop dauid ind stadt van vtrecht mit alle sijn volck daer hi mede voer die stadt van vtrecht ghetoghen soude hebben Eñ die hertoch voerscreuen die had mit hem sinen soen den greue van sarloys Die greue van nyuers Die greue van stampus Heer jacob des hertoghen soen van bourboen Heer Adulphus des hertoghen soen vã cleue Heer Anthonis die bastaert van bourgoengen Die greue van meerle Die greue van brianen Die greue van boecham Die heer van croy Die heer van cricky ende menich groot edel heer die hier nijt ghescreuen en staen Ende quamen mit groter costelicheyt ende mit groter tierheyt inder stadt van vtrecht daer die hertoch ende die biscop mit groter minnen ende reuerentien ontfanghen wert. want heer ghijsbert van brederode ont: finck den biscop selue eñ resignierde hem ouer die possessie eñ alle dinck alst voer: sproken was Ende hi heeft biscop dauid mitter ecclesie seluer gheleyt in sinte mar: tijns doem eñ heeften gheset in des biscops stoel dat seer minlick was te sien.

Ende als hertoch philips van bourgoengen aldus inder stadt van vtrecht was mit so groter macht dat hi der stadt wel machtich was so heeft hi volcomelick als een ghelouich waerachtich edel vorst sijn gheloef wel ghehouden eñ en heeft die stadt nerghent in vercort off misdaen.

¶ Als die hertoch van bourgoengen tot vtrecht gheweest hadde omtrent acht da ghe so is hi voert ghereyst mit alle sijn volck voer deuenter eñ oeck mitten hollan- ders Ende hi beual den domproest eñ den heer van brederode die stadt van vtrecht te bewaren Ende die hertoch van burgoengen lach voer deuenter omtrent viij we ken Mer daer en wert nijt bedreuen dat scriuens weerdich was Ende alle die tijt so reghendet dach bi dach Ende het wert ghededinct dattet ouersticht soude den bis- cop dauid ontfanghen voer horen heer.

Anno dñi — M iiij^c lvi

Biscoppen van vtrecht — lv dauid van bour- goengen

Regierden

¶ Dauid van bourgoengen die eerst biscop van tarwaen was

Dit sijn die Cronijcken eñ gheslachten der edelre princen der greuen van vlaenderen opt cortste hoe si eerst quamen ende voert veruolchde.

Sommighe hebben gescreuen van vlaenderen dat inden jaer ons heren vi^c ende xxi bi des keysers Eraclius tijden Ende bi coninc lotharius tijdē van vranckrijck den vierden kersten coninck soe was een vroem schilt knecht eñ hiet liderijc van lullesbuc ende was saluwaerts soen van dygon Ende dat dese liderijc had coninck lotharius dochter ende wan daer bi xv sonen Eñ elcke soen had sijn sonderling lantscap off casteelen off heerlicheyt Ende sijn ouste soen hiet Anthonius ende die wan voert liderijck den eerstē foresteere van vlaenderen Mer oft also is dat beueelt gode wantmen daer nijt veel bescheyts of en vijnt in waerachticheiden mer men vijnt wel als hier na bescreuen staet veruolghende.

Anno domini vij^c xcij

Die Cronijck vā vlaenderen

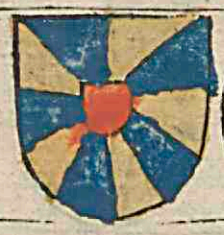

Liderijch

Regnier den xliiij jaer

Inden tijden coninck kaerls den groten die keyser van romen was ende oeck coninck van vrancrijck so was daer een lant dat seer woest was eñ ongheoefent ende luttel bewoent was daer veel boesscagie in waren ende marasschen ende wildnissen ende was seer onveylich van moerdenaers ende straet rouers Ende in dit lant lach een dorp dat aerllebeec hiet ende daer woende een ionc ridder eñ die hoerde dat aerllebeec toe ende hiet liderijch Ende dese ridder had een wijff wt almaengē ende si hiet flandrine Coninck kaerl die groot voerscreuen die maecten dese liderijch forestiere ende bossche wachter van deser wildernisse eñ dat hi die straten veylighen soude van des conincs weghen om den coepman ende ander lude veylich te reysen Ende dit was int jaer ons heren vij^c. ende xcij Ende die coninck noemde dit lant mitter foreest dattet voert hieten souden flandrijn na desen liderijchs wijff Ende dese liderijch leefde in sijn regiment xliiij. jaer eñ sterf eñ wert tot aerllebeec begrauen Ende hij liet enen soen hiet jngram Ende dese liderijch voerscreuen was verwapent mit een schilt van lasuer mit vijff gheren van goude Eñ mit een schilt van keel.

Ingram liderijchs soen was forestierre xv jaer ende was seer vroem eñ stout eñ vroet eñ was ontsien dese doer sach dat foreest waer die beste plaetsen laghen op die riuieren om steden eñ repassē te makē diemen doe vaste allenc ken begonsten te ordinieren tot des lants profijt hi leyt tot aerl lebeeck begrauen.

Andaker ĩgranis soen was forestierre xiij jaer lanc hi vermeerde ende verbeterde seer dat lant bi sijnre tijt waren die stede in vlaenderē begrepen Als thoerhout cortrijck Ghent Cassele ende die borch van oudenairden Ende dese Andaker leyt oeck tot aerllebeeck begrauē.

Die stādt van ghent.

Anno dm̄	viij^c xxxvi	viij^c l	viij^c lxiij	
Greue van vlaenderen	Ingram.	Andaker	boudewijn deserijn	die .j. greeff van vlaenderen.
Regnierden	xv jaer	xiij jaer	xvij jaer	

Boudewijn deserijn andakers soen dese ōtuoerde off ontscaecte mit cracht al heymelick judith des conincs dochter van vrancrijck die kaerl die caluwe hiet ende dese was weduwe van coninck oswald van enghelant ende woende te salinis dese coninck was seer toernich op desen boudewijn Ende hi wert vanden paeus inden ban ghedaen Mer het wort ghedadinghet dat hi des conincs hulde creech. ende die paeus gregorius die achsten die Absolueerde hem. ende die coninck kaerl maecten van vlaenderen een graeff scap. Ende maecte dese boudewijn greue van vlaenderen ende hi ontfenct vanden coninc te leen ende hi sterf int jaer viij^c lxxix. ende leyt tot sinte bertijns ende hij regnierde xvij jaer Hi vatte die berch te brugghe eerst aen ende began daer een stādt of te maken ende hi liet enen soen after hiet boudewijn.

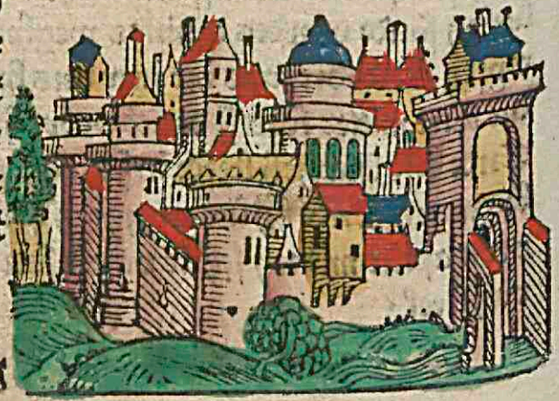

Die stādt van brug

Boudewijn die caluwe boudewijns soen die regnierde xv jaer eñ hij was seer stout ende weder stont sijn vyanden seer vromelike ende hi leyt tot sinte peters cloester te ghent dat hi selue stichte ende hi had Estruden coninck edelphidus dochter van engelant hi beueste brug alre eerst seer vast Hij liet enen soen after ende hiet aernout.

Boudewijn mitten schonen baerde graue Aernouts soen was graue xlvij jaer hi had te wijf Ogine graue ghijsberts dochter van lutselenborch daer wan hi enen soen bi ende hiet boudewijn van rysel Ende hij leyt tot sinte peters tot ghent begrauen.

viij^c lxxix — viij^c xciiij — ix^c xxxij — ix^c xxxv — ix^c lvi

boudewijn de caluwe. — aernout die grote — boudewijn die jonge — aernout die jõghe — boudewijn mittẽ schonẽ — baerde

xv jaer — xxxviij jaer — iij jaer — xxi jaer — xlvij jaer

Arnout die grote boudewijns soen greue regnierde xxxviij jaer hi stichtede xij pruẽ vã canoniken tot sinte donaes te brugghe Eñ gaff die tienden daer toe hi was god vruchtich hij sterff int jaer ix^c eñ lxiiij opten xviij dach in meert Ende leyt tot sinte peters tot ghent Ende hi hadde Alijt des greuen dohter van ůmendoes daer had hi enen soen bi eñ hiet boudewijn.

Boudewijn die ionghe greue. Aernouts soen was greue iij jaer Ende hi had mechtelt des hertogen heymans dochter van sassen Ende hij leyt tot sinte peters tot ghẽt Hij verbeterde dat lant seer hi liet enen soen hiet Aernout.

Aernout die ionge was greue xxi. jaer ende hij hielt dat lant in dwanghe ende in goeden rechten. Hij had een wijf hiet susãna des conincs berengijs dochter van jtaliẽ hij sterff int jaer. ix^c. ende lxxxviij opten xxix dach in meert hij liet enen soen hiet boudewijn.

¶ Boudewijn van risele greue lodewijchs soen was greue van vlaenderen xxxij jaer hi stichtede die stede van rijsel. ende hi dede die kerck van sinte peters tot rysel maken dese creech die iiij ambochten aen vlaenderen dese had twee sonē boudewijn eñ robbrecht eñ oeck enen dochter die truwede hertoech willam van normandiē dien bastaert die na engelant wan ende coninc wert Ende dese greue leyt sinte peters tot risele Ende had twee wiue Alijt des coinncs dochter van vrancrijck hij wan dat greefscep vanden lande van aelst om welke die keyser heinrick neder quam op vlaē deren Mer die pays wert ghemaect Eñ die greue ont finct vanden keyser te leen.

Rysell

Die twee sonen volghen ī die li: nie der greuen

hertochī: van nor: mandien

Anno dm̄	ix^c lxxxviij		M xx	M xxiij	M xxxiiij
Greuē van vlaenderen	v boudewijn vā rise le		vi boudewijn die goedertieren	iij Aernout	Rob: brecht die vriese.
Regnierden	xxxij jaer		iij jaer	xi jaer	xxiij jaer

¶ Boudewijn die seste van dien naem ende hiet oeck die goedertieren. greue boudewijns soen was greue drie iaer hij hadde des greuen dochter van henegouwē die rijchild hiet hi had daer twee sonen bij als Aernout ende bouden Hij was ontsien om sijn duechdē ende om sijn goede leuen ende hi leyt tot hauoen begrauen.

Aernout die iij boudewijns. soen daer boudewijn vā rysel ondeuader off was dese was greue xi. jaer. ende leyt sinte bertijns ende hi en liet gheen kijnder Dese Aernout wert verslaghen van robbrecht sinen oem in een strijt.

¶ Robbrecht die vriese boudewijns soen vā risel was greue xxiij. jaer hij stichte sīte peters kerck tot cassel opten berch Ende hij prouende daer xx canoniken Hi was mit hertoch godeuaert van belyoen ouer meer daer hi veel vromicheden dede hij leyt sinte peters tot cassel hi had een wijf hiet gheertruyt des hertogen dochter van sassen greue florens weduwe van hollant daer wan hi een soen bi hiet robbrecht eñ ij. dochteren die een was coninghinne van denmercken Die ander hiet gheertruyt ende was hertoghinne van elsaten.

Robbrecht die ander alſo ghenoemt wobbrechts vrieſen ſoen was greue van vlaenderen xvij jaer hij was oeck ouer meer met hertoch godevaert van belyoen hi gaff den ſeghel van vlaenderen den proeſt van ſinte donaes tot brugghe ſinen neue en erff cantelier te weſen wie dat proeſt waer En gaf hem macht alle die officien die tot ſinen houe behoerde te ghevven elck na ſinen ſtaet en te ſettē als cancellier hi leyt tot ſinte vedaſt tot atrecht hi had hertoch willems dochter van normandien.

Raerk die eerſte was greue van vlaenderen viij jaer deſe was der coninghinnen ſoen van denmerckē die wobbrecht des vrieſen dochē was Ende om ſijn grote gerechticheyt ſo wert hij vermoert in een cappel tot ſinte donaes te brugghe daer hi lach ende hoerde miſſe Ende hi wert daer begrauen int jaer M C xxviij ij dagen in meert ende en liet gheen kind achter.

M C iij | M C xij | M C xx | M C xxviij

ij wobbrecht | boudewijn | j Raerk. | wilkā. borchgraue vā. ypren.

xvij jaer | viij jaer | viij jaer | ix weken

Boudewijn kapkijn die ander greue wobbrechts ſoen was greue vā vlaenderen viij jaer lanck Ende hij dede ſeer ſcerp recht alt lant doer ouer alle die miſdaden hadden off die des heren off der ſteden off des lants profijt onredelick genoten hadden ende qualick ghegiert hadden hi wert beſmet mit enen euel En gaff ſijn graefſcap ouer Raerk ſinen neue die wobbrechts vrieſen dochē ſoen was En die moed was conighinne van denmerckē ende hi wert een ſwert monick Ende leyt ſinte kertijns begrauen Hi had een wijff hiet margriet des greuen dochter van bolengē mer hi en liet gheen kinder ende dat graefſcap quā op Raerk ſijnre moeyen ſoen van denmerckē.

Willam borchgraue van ypren taſte die graefſcap van vlaenderē aen wāt hi had greef Raerks nicht Mer hi en regierde nijt dan ix weken lang.

Willam van normandien die recht swagher was van greue kaerl quam in besitting vanden lande van vlaenderen bij hulp van coninc lodewijch eñ stac willem van yperen daer wt die clemens des greuen kaerls groot vrouwe nicht had te wiue Ende doe dese greeff willem in die besitting was begonste hi die rechten eñ castumen vanden lande te verminderen doe ontboden die van vlaenderē dirck des hertoghen soē van elsaten die hi had bij gheertruyt greue kaerls moey. Als dirick ghecomen was in vlaenderen soe jaghede hem greue willem ī Aelst mer daer wert greue willē gheschoten so dat hi daer af sterff ende leyt sinte bertijns tot sinte thomas Willem regnierde xv. maenden.

Dirck des hertoghen dircs soen van elsaten was greue xlij jaer eñ hi was ouer meer op die heyden mit coninck lodewijch van vranckrijck Ende hij had sibilla des conincs dochter van sicilien ende hij leyt te watene hij brocht van ouer zee ons heren bloet sinte basilius te brugghe hij had een soen hiet philips ende een dochter hiet margriet die had greue boudewijn van henegouwen.

Anno dm̄

Greuē van vlaenderen

Regnierden

M C xxviij — M C xxx — M C lxxij

willā. vā normādien. — Dirck — Philips.

xv maenden — xlij jaer — xxi jaer

Philips die eerst greue dircs soen was greue xxi jaer hi ordinierde veel goeder statuten Hi was op een tijt int heylighe lāt ouer meer ghetoghen beuaert mit veel volcs ende had salue conduut Ende bouen dat so quam eens heydens heren bastaert soen ghewapent ende woude desen greue philips vanghen ende verslaē Dese greue die nijt ghewapent en was mit harnesse die settede hem te weer mit sinen volck ende god versacht dat hi desen bastaert mit alle sijn volck versloech Eñ dese bastaert had dese wapen in sinen schilt enen schilt van keel mit een quartierkijn van goude ende in dat gout enen leewe van sabel Ende greeff philips nam dese schild mede ende quam veylich wt den lande Ende achter die tijt voert so voerde dese greue pihlips die wapen enen gulden schilt mit een leewe van sabel eñ liet sijns selfs wapen varen Mer hi en liet gheen kinder achter Aldus en erfde hij dese wapen niement Mer margriet die greuinne van henegouwen sijn suster nam dese wapen mede aen al was si daer nijt aff gheboren ende liet haers vāders wapen varen eñ boudewijn hoer soen eñ johanna ende margriet boudewijns dochteren die namen oeck dese wapenen aen eñ lieten die wapen van henegouwen eñ van vlaenderen varen dese greeff philips lach mitten korsten prin-

¶ Boudewijn greue van henegouwen die te wijf had margriet greue dircs doch-
ter van vlaenderen ende greue philips suster die was greue vā vlaenderen iij jaer
ende regierde eerbaerlick ende vredelick mit margrieten sinen wiue Ende hi had ij
sonen die eerste hiet boudewijn ende was greue van henegouwen ende van vlaen-
deren ende wert na keyser van constantinopel gheworen Die ander hiet philips ende
was greue van namen Ende hi had twee dochteren die een hiet ysabeel ende was
hertoghinne van brabant Die ander hiet oeck ysabeel ende was keyserinne van
constantinopel.

¶ Boudewijn greeff boudewijns
soen van henegouwen ende margrieten soen van vlaenderen die was greue van he-
negouwen ende van vlaenderen vi. iaer lanck van sinen wiue die hi hadde Daer
waer veel off te scriuen mer dat laet ic staen Mer hi creech twee dochteren die een
hiet iohanna die ander hiet Margriet Ende iohanna sijn eerste dochter gaff hi te
man Ferrant des comincs soen van portegael Ende margriet die ander dochter
die gaff hi te man bossaert des heren soen van auennis wt britaengen gheboren ende
vanden bloede van Enghelant ende alsmen screef dusent twee^{c} ende .v. so toech

M C xciij — M C xcvi

iij jaer — vi jaer

dese greeff boudewijn mit veel
stoetsten princen ouer meer in
een cruus vaert ende daer de-
de hi so vromelic dat die stoet-
ten princen die stoet̄ desen gre-
ue boudewijn tot enen keyser
van constantinopel Mer corts daer na soe lach hi voer een stadt hiet andernobel
ende daer wert hi belopen ende verwonnē van sinen vyanden datmen nijt en wist
waer hi bleeff Ende langhe tijt daer na so quam dese keyser boudewijn heymelicst
ende ellendelicst wt heydenisse daer hi in ellendicheyt die ploech had moeten trec-
ken ende groten arbeyt ghedaen hadde Ende hi quam te rysel in eens kanonikē huus
die sijn dienre gheweest hadde ende hem wel kende Ende hi ontboet sijn twee doch-
teren dat si bi hem quamen Ende alst gheruft quam dat keyser boudewijn int land
ghecomen wys so wert enē raet gheuonden alsmen seyt so dattet keyser boudewijn
nijt en was mer het was een man die hem wel ghelecck ende hiet bertram ende was
van riemen ghebozen ende had te compingen ghewoent Ende dese dochteren dedē
hem hanghen des morghens vroe ende seyde dattet een boeue ende bedriegher was.

Een voer alters daer hi gheuanghen
wert ende sterff daer inder vanghe-
nisse int iaer M C xc ende wert be
grauen tot cleuaes int cloester.

¶ Johanna keyser boudewijns dochter die was greuinne van henegouwē ende van vlaenderē ende regierde mit ferrant des conincs soen van Poertegael haren man xxi jaer lanck Ferrant wert ghe-uanghen van coninc philips van vranc rijck Ende hi sterf int jaer ons heren M ij^c ende xx Eñ leyt tot merket int cloes-ter begrauen.

¶ Johanna voerscreuen had na fer-rants doot enen anderen man die tho-mas hiet ende was des greuen soen vā sauoyen ende regierde iiij. jaer lanck Ende dese greuinne vrouwe Johanna die sterf int jaer ons heren dusent ii^c. xxiiij. op sinte nycolaes auont ende wert te marcket begrauen in onser vrouwen cloester Ende dat greeffscap van henegouwen ende van vlaenderen dat quam op margriet hoer suster.

Anno dm̄	M ij^c	M ij^c xx	M ij^c xxiiij
Greuē van vlaenderen	Johanna	Johanna	margriet.
Regnierden	xxi jaer	iiij jaer	xxxiiij jaer

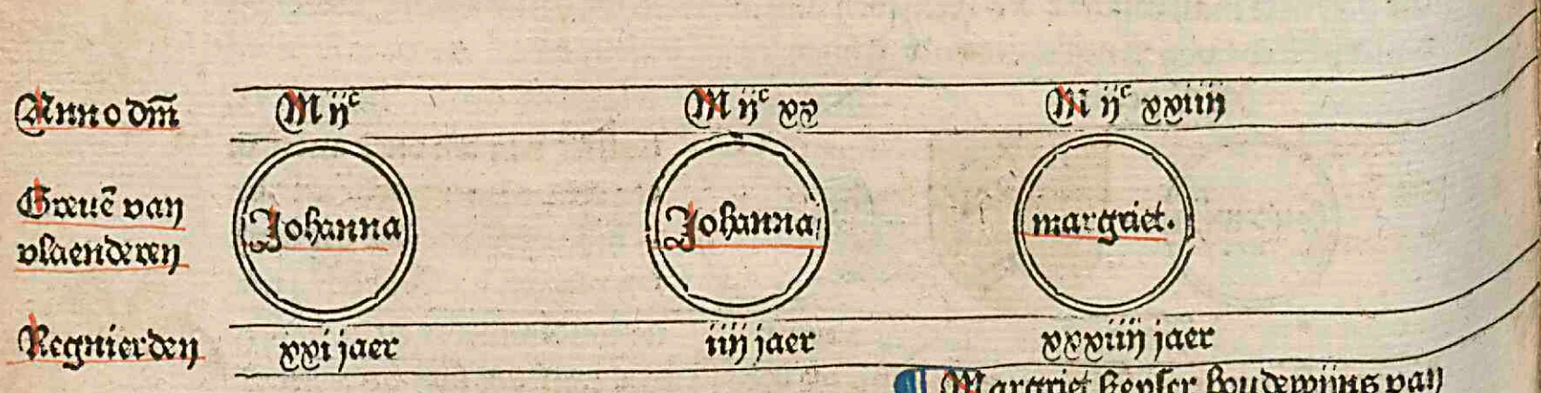

¶ Margriet keyser boudewijns van constantinopel ander dochter ende vrou iohannen suster dese was greuinne van he-negouwen eñ van vlaenderen xxxiiij jaer lanck dese margriet had ij. mannen ghe-hadt eer si greuinne wert Ende bi elc so had si kinder die eerste man hiet bossaert des heren soen van auennis ende was van britaengen gheboren. ende oeck vanden bloede van enghelant Ende bi desen man had si twee sonen die ouste soen hiet iohā van auennis ende die hilicte si aen greue florens dochter van hollant die conincs willems des roemschen conincs suster was Ende si gaf hem die greefscap van hene-gouwen te regieren van hoerre wegen. ende die ander soen hiet boudewijn van auē-nis ende sterff langhe tijt voer sijn moeder.

¶ Haer anderde man die si buten hoerre vrienden raet ghenomen had van lieften die hiet willem van dampier Mer hi en gheleec hoer nijt. ende daer wan si oeck ij sonen bi die eerste soen hiet ghye van dampier. ende die ander soen hiet willem vā dampier Ende dese leste man willem van dampier die regierde dat greefscap van vlaenderen een wijl mit margrieten sinen wiue ende doe sterf hij Eñ dese margriet was een alte houeerdigen strenghen wijff ende was seer quaet eñ hart van sinnen

Ende hielt groten houeerdighen staet off si een coninghinne gheweest hadde.
¶ Ende si hadde dese kijnder vāden lesten man lieuer dan den anderen Mer nochtan soe vertoernde ghye van dampier sijn moeder Want hi nam bi hem seluen een slecht wijff fogaerts dochter van betunen.

¶ Hier om was sijn moeder margriet soe toernicht dat si desen ghyen horen soen dreychde van quaetheyden dat si hem bastaert woude maken ende enē vāder gheuē woude na den recht van vranckrijck ende hem onteruen woude.
¶ Ende si nam willam van dampier horen joncsten soen ende liet die vlaenderen mit hoer regieren.
¶ Dit verdocht iohan van auennis hoer ouste soen die henegouwen regierden eñ die creech so grote onminne mit sijn moeder dat si so quaet eñ toernich op hem wert dat si hem oeck bastaert maken woude ende woude hem oeck onteruen.

¶ Mer gwido off ghye die bij hem seluen fogaerts dochter van betunen ghetruwet had creech weder vrienscap mit sinen moeder Mer johan en mocht tot gheenre gratien comen.

¶ Ende coninck willam die roemsche coninck toech hem dit aen soe datter wert groot oerloghe tusschen den coninck ende margrieten der greuinnen Mer int leste so werttet gemaect mit vrientscappen ende oeck mitten perlement van vranckrijck Als dat johan van auennis margrieten ouste soen soude hebben ende behouden erfflick die greeffscap van henegouwen Ende ghye van dampier hoer ander soen soude na sijnre moeder doot hebben die greeffscap van vlaenderen.

¶ Dese greuinne van vlaenderen Margriet sterff int jaer dasent twee hondert acht ende tsestich op onser lieuer vrouwen dach purificatio Ende wert begrauen te salinis.

Gwido off ghye margrieten anderde soen was greue van vlaenderen xxvi jaer.

Dese gwido had twee wiuē dat eerste wijf was des heren dochter van betunen daer had hij enen soē hiet robbrecht ende een hiet willem ende een hiet philips ende een hiet boudewijn ende een hiet iohan biscop van ludick En die greue florens wijff van hollant ende die hertoghinne van brabant die greuinne van gulick ende een hiet philippa.

Ende dat ander wijff was des greuen dochter van lutselenborch daer wan hij bi iohan greue van namen Philips greue van creten Willem heer van melle Ende die greuinne van ghelre.

Vrou vā betunē gwi: does j wijff

Willē

robbrecht.

Philips.

boudewijn.

johan bis:

cop van ludick

Anno dm̄ M ij^c lxviij

Greuē van vlaenderen

Gwido.

Regnierden xxvi jaer

Dese gwido hielt vlaenderen in eren ende hiet een vanden vier beste ridders vander werlt Hij was die eerste greue van vlaenderen die een vanden xij ghenoten van vranckrijck ghemaect wert Want die coninc sinte lodewijch die maecten die xij genoten vi. gheestelic ende vi. weerlick om dat si raet vā der croen wesen soude Mer daer nae had hij groot oerloghe teghen vranckrijck die coninck philips van vranckrijck die schoen veng desen greue ende hi en conste wt der vangenisse nijt comē hi en most louen dat hi noch sijn volck hem nymmer meer teghen die croen van vranckrijck versetten soude hij en soude verwaten sijn ende sijn volck vanden stoel van romen Ende hier na sette hi hem weder teghen die croen van vranckrijck Ende die coninck wan hem of die stede van rysel duwaye orchiens Ende daer nae stelde hem alt lant van vlaenderen in des conincs handen Ende die greue toech tot parijs tot des conincs will Ende greeff gwido sterff in des conincs ghevangeinsse jnt xxxvi jaer vā sijnre greeffscap ende leyt tot salinis.

greuī: vā lutselē borch. gwidoes ij. wijff

johan greue vā namē

Philips. greue vā creten

Willē heer. vā melle

greuīne vā ghelre

Robbrecht van ketunen greue ghyen soen was greue van vlaenderen ende heer van ketunen vā denremonde ende voecht van Atrecht xxviij jaer hij had twee wiuen dat eerste wijff was cominck kaerls dochter van sicilien ende hiet blanche ende daer had hi een soen bi ende hiet sarlemeyn ende die brocht een gheel cruus tusschē sijn scouderen ende hij sterff joncst ende si sterff oeck.

Daer na nam hi een ander wijff ende was joncfrou van ryters ende greuinne van nyuers daer wan hi twee sonen bij Als lodewijch van nyuers eñ robbrecht van cassele Ende iiij dochteren Als die greuinne van keloys Die vrouwe van cōthi Die vrouwe van Adinghen Ende die vrouwe van lorreynen.

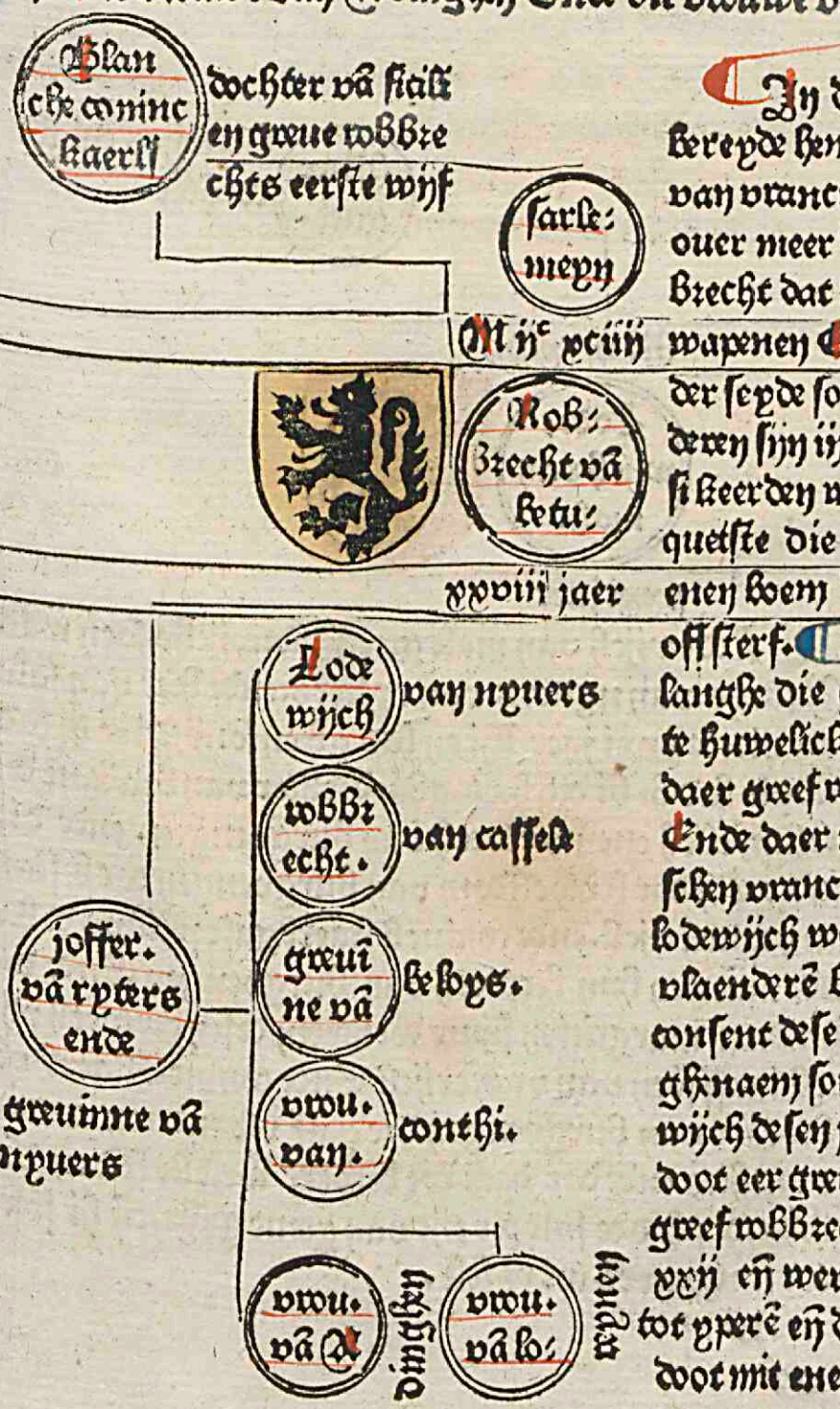

Jn deses greue Robbrechts tijdē kereyde hem cominck philips die schone van vrancrijc om een cruus vaert te doē ouer meer doe ontboet hi die greue Robbrecht dat hi hem seynden vi^c. lude van wapenen Ende om dat dit die greue weder seyde so seynde die comine van vlaenderen sijn iij sonen mit groter cracht. mer si steerden weder yet te doen Daer nae soquetste die comine hem in een jaecht aenen boem daer hi tegken wet so dat hi d off sterf. Daer nae comine philips die langhe die gaff margrieten sijn dochter te huwelick lodewijch greue van nyuers daer greef robbrecht oudevader off was Ende daer mede wert pays gemaect tusschen vrancrijck ende vlaenderē Eñ dese lodewijch wert erfghenaem ghemaect vā vlaenderē bi den vader eñ bij robbrecht consent dese lodewijchs oem die recht erfghenaem soude geweest hebben wāt lodewijch desen jonghen lodewijchs mā was doot eer greue robbrecht sijn vader Dese greef robbrecht sterf int jaer M. ccc ende xxij eñ wert begrauē tot sinte martijns tot yperē eñ dese greue sloech sij laeste wijf doot mit enen breydel vā enen peerde.

Lodewijch greue van nyuers des iongen lodewijchs soē daer greue robbrecht oude vādere off was die was greue van vlaenderen xxiiij jaer Ende hij had veel wederstoets Want Robbrecht van cassel sijn oem was recht oer van vlaenderen Mer het wort so ghemaect mit hylick ende mitten pays van vranckrijck alst voer screuē is dat dese lodewijch greef wesen soude Hi had te wiue margriet des conīcs philips dochter van vranckrijck Ende hi had enen soen hiet lodewijch. ende dese greeff sterff tot kricky int jaer M iij^c xlvi Ende leyt tot brugghe tot sinte donaes

Lodewijch van male greeff lodewijchs soen was greue van vlaenderen. van Artoys. van nyuers. van ryteers. ende heer van salinis ende van mechelen Dese regnierde xxxi jaer Hi en had gheen sonē Mer hi had een dochter ende hiet margriet die had hi bi des hertoghen dochter van brabant dese dochter margriet gaff hij te huwelich enen hertoech van burgoengen. ende die hertoch sterff corts sonder kinder Eñ dat hertochdom van burgoengen dat besterf te houe aen coninck kaerl van vranckrijck. ende coninck kaerl gaft philips de herdy sinen ioncsten broeder. ende maecten hem hertoech van burgoengen Ende doe gaff greue lodewijch van vlaenderen margrieten sijnre dochteren desen hertoech philips van burgoengen coninck ianss soen van vrancrijck Ende coninck kaerl vā vranckrijck des hertoghen broeder van burgoengen die gaff vlaenderen weder die stede van rysele duwaye outhies ende dat daer toe behoert welcke steden die coninck van vranckrijck ghehouden hadde sint ter tijt van greue ghye. eñ hi sterf tot sinte thomas Ende leyt tot sinte peters tot rysele.

Philips hertoech van burgoengen des comines janss soen van vranckrijck die margrieten had greue lodewijchs dochter welcke margheriete greuinne van vlaenderen van Artoys van nyuers van rytzers ende vrouwe van salins ende van mecheln.

Dese hertoch philips was nu dubbelt genoet van vranckrijck Ende delen vā den twaleff ghenoten Ende heer van allen desen landen voerscreuen.
Dese philips had bi sinen wiue Margarieten drie soenen ende drie dochteren.
Die eerste soen hiet ian en was hertoch van burgoengen ende greue van vlaenderen ende van Artoys na hem.
Die ander soen hiet Authonius ende wert hertoech van brabant.
Die derde soen hiet philips ende wert greue van nyuers.
Die ouste dochter was hertoghinne van oestenrijck.
Die ander dochter was greuinne van sauoyen.
Die derde dochter had hertoch willam van hollant.

M iijc lxxviij

xxxij jaer

Dese hertoech philips goede ende ordinierde sijn drie soenen by sinen leuen wat elck hebben soude als hi storue Ende maecte dat vast bi consent van vrouwe johā na van brabant sijns wijfs moeye. Item den ousten soen johan maecte hi hertoch van burgoengen ende greue van vlaenderen ende van Artoys Den anderen soen Anthonig die maecte hi te wesen hertoch van brabant van lotrijck van limborch ende na vrou iohannen doot van brabant. Den derden soen philips den ionesten maecte hi te wesen greue van nyuers mit sulker vorwaerden ende ordinantien so hi minste ghegoet was so maecte hi so wie dat storue van hertoech ian off van hertoech Anthonis die twee ouste broeders si off hoer erffghenamen sonder wittach tighe gheboert achter te laten so soude alle dier goede ende heerlicheiden comen op den ionesten broeder philips greue van nyuers off op sinen rechten eruen Ende dit ghescheide bi ordinantie ende goet dunckten van vrouwe iohanna van brabāt die brabant doe toebehoerde op die tijt dese hertoch philips sterf toe onser vrouwē te halle int jaer M iiijc ende iiij ende leyt tsertwesen te grauē buten dyggen dat hij selue stichte Ende hi regneerde xxxij jaer.

Jay van dygon hertoch philips soen was hertoch ende greef van burgoengē ende greef van vlaenderen van Artoys heer van salins ende van mechelen hi had te wijff hertoch aelbrechts dochter vā hollant daer van hi enen soen bi die philips hiet ende na hem hertoech wert Ende sess dochteren.

Die eerste dochter hiet margriet ende was eerst dolphijnne van vranckrijck ende na greuinne van ritsmont.

Die ander dochter hiet katherina ende sterff jonc tot ghent.

Die derde dochter hiet maria ende wert hertoghinne van cleue.

Die vierde dochter was greuinne van poyntiers

Die vijfte dochter hiet Anna hertoghinne van ketsoert.

Die seste dochter hiet Annees van ghent hertoghinne van burgoengen.

Dese hertoech jay regnierden xv. jaer Ende hij wert verradelicke verslaghen in vranckrijck daer veel quaets off quam in vranckrijck int jaer M iiij^{c} xix op sinte seruaes dach Ende wert begrauen te monstroil Mer sint wert sijn lichaem verdraghen van daer tot dygon bi sijn vader.

Anno dm

M iij^{c} iij

Greuē van vlaenderen

jay van dygon.

Regnierden

xv jaer

Hertoech Anthonis van brabant die liet twee sonen die een hiet johan ende wert hertoch van brabant ende sterff sonder kinder.

Die ander soen hiet philips greue van simpolen was na hertoch van brabant ende sterff oeck sonder kinder. ende hertoch philips van burgoengen hertoch janss soen creech brabant.

Philips greue van nyuers hertoech philips joncste soen liet twee sonen die ouste was greue van nyuers ende sterff sonder kinder.

Die ander was greue van stamphus ende na sijns broeders dot greue van nyuers Ende dese had een dochter die had hertoch jay van Cleue.

¶ Philips hertoch ianſſ ſoen van burgoengen wert hertoch ende greue van burgoengen ende greue van vlaenderen van Artoys ende heer van ſalins ende van mechelen int jaer M. iij^{c} .xix. ¶ Ende daer nae int jaer M iij^{c} ende xxx ſterf hertoch philips van brabant Ende margriet hertoech willams wijff van hollant die hertoech ianſſ ſuſter van burgoengen was die meende brabant te hebben wāt ſi dat naeſte lijff ende een moey was van hertoech philips van brabant Die greue van nyuers meende oeck brabant te hebben ouermits goet beweys ende bewijs dat hi hem vermat ſo alſt hertoech philips van burgoengen alſo ghemaect had ſijn oudeuader ſoe wie ghēen gheboert after en liet van vlaenderen off van brabant dattet comen ſoude op den greue van nyuers off op ſinē rechten erfuen Nu quam hertoch philips van burgoengen greue van vlaenderen hertoch ianſſ ſoen ende vermat hē hertoech van brabant te weſen Want hi die naeſte man perſoen was ende vanden ouſte broeder ghecomē tot hertoch philips van brabant Ende die brabanders hebben hem ontfanghen voer enē hertoch van brabant van lotrijck ende van limborch int jaer van xxx.

M iij^{c} xix

xxxvij

¶ Int jaer M iij^{c} xxxvij ſo gaff vrou iacob hertoch willems enige erff dochter van hollant ouer deſe hertoch philips van burgoengen horen neue dat hij ruwaert ſoude weſen van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieſlant ende vā alle hoer landen Ende dede hem hulden Als ruwaert ende oer deſer landen.
¶ Daer na int jaer van xxxvi ſterff vrou iacob Ende hertoech philips wert heer van allen deſen landen.

¶ Int jaer M iij^{c} xxxviij wert hi greue van namen. ende aldus ſijn alle deſe landen aen deſen edelen prince ghecomen die hi vromelick ende wijſſelic mit groter vreden ende mit groten ontſicht ghergiert heeft. Deſe edel hertoch philips had drie wiuen dat eerſte wijff was des cominces dochter van vranckrijck ende daer en had hi ghēen kinder bi Dat ander wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers Dat derde wijff nam hi int jaer M iij^{c} ende xxix ende hiet yſabeel ende was des cominces dochter van poertegael Ende daer wan hi drie ſonen bi die eerſte hiet Anthonius ende ſterff jonck ꝛc Siet ende leeſt die cronijck van vranckrijck ij^{c} ende xvi Ende inder cronijcke van brabant ij^{c} ende xxxviij.

Karel hertoch van burgoengen hertoech philips soen wert greue van vlaenderen int jaer M iiij^{c} lxvij Ende wert oeck heer van allen den landen die sijn vader philips hadde. Hij had drie wiuen alst beschreuen staet in die cronijcke van vranckrijck ij^{c} ende xvi Ende in die cronijck van brabant ij^{c} xxxviij.

Dese maria is hertoch karels dochter van burgoengen Ende heeft te man des keysers frederics soen van wonen geheten maximilianus ende daer heeft si bi enen soen hiet philips hertoch in oestenrijc greue van sarloys ende van vlaenderen Ende heeft oeck een dochter die hiet

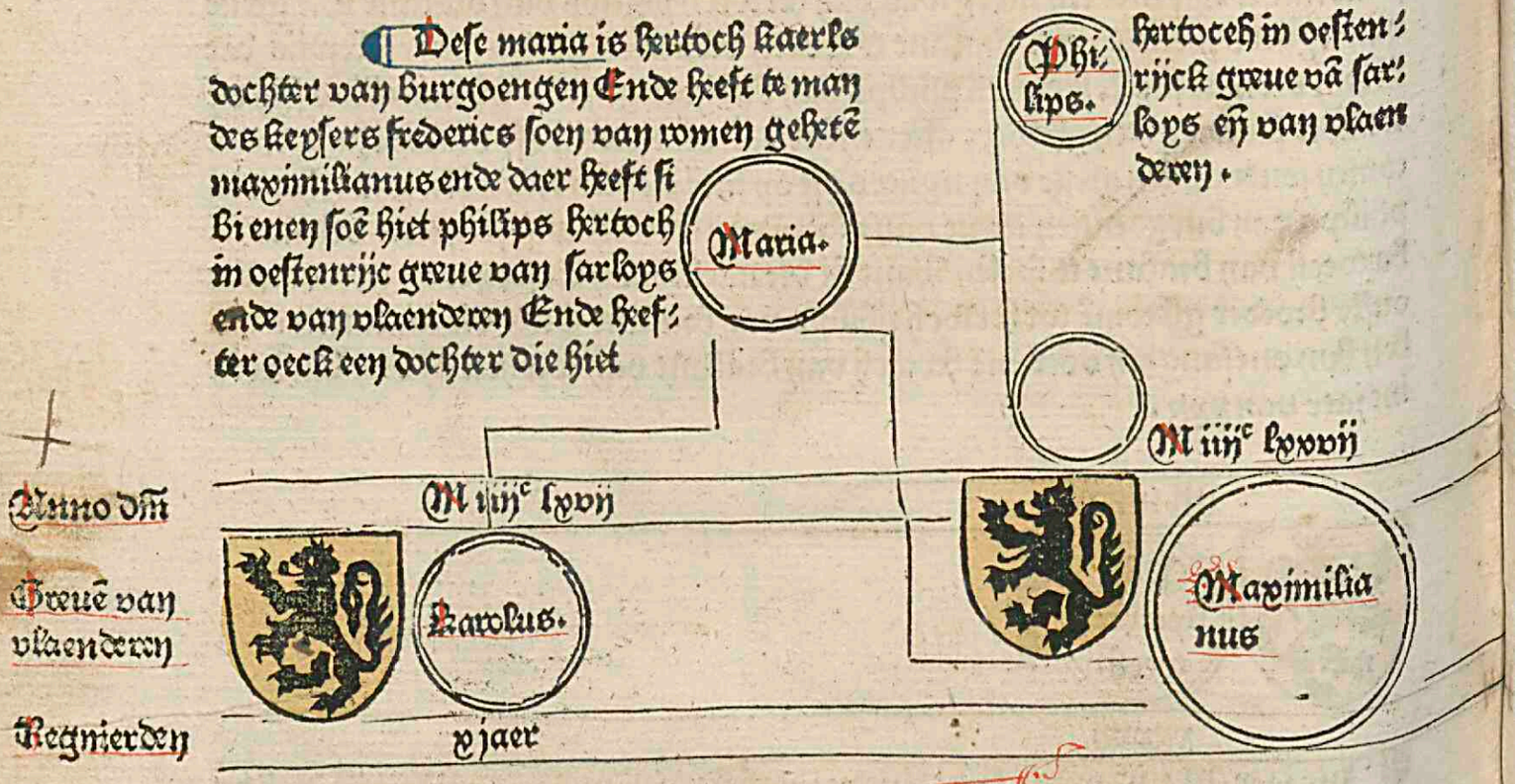

Maximilianus des keysers frederics soen vander ghenaden gods hertoch van oestenrijck van burgoengē. lotrijck. brabant. steyr. kerrondyn. krayn limburch. lutzenburch. ghelre
Greue van vlaēderen. hasburch. tyrol. phiert. kkiburch. burgoengen. artois
Palsgraue van henegouwen. hollant. zeelant. Namen. zutphen.
Marcgraue des heyligen wemschen rijcks. burgau.
Landgraue in Elsalss.
Heer van vriesland. windisthenmarch. poertenau. salins ende meckelen.

Dese Maximilianus heeft te wijff hertoch karels dochter van burgoengen eē die maria hiet Ende daer heeft hij een soen bij hiet philips hertoech in oestenrijck greue van sarloys ende van vlaenderen. Ende oeck een dochter die hiet

Vanden beghinne ende begrip van hollant hoe dat lant eerst bewoent ende begrepen wert vijntmen veel bescheyts of int beghinsel vander cronijcke van enghelant int CC eñ xviij blat Eñ oeck mede int beghin d cronijck van vtrecht int CC eñ xliiij blat. Ende hier selmen horen hoe dat lant namaels beheert wert vanden edelen vromen prince graue dirck den eersten greue vã hollant eñ voert van allen greuen eñ greuinnen van hollant var coninghen eñ coninghinnen eñ hertoghen eñ hertoghinnen greuen eñ greuinnen die besitters des lants gheweest hebben.

Hollant alsmen vijnt bescreuen in een boeck datmen hiet de proprietatibus rerum inden xv boeck is een cleyn provincie gheleghen bi den rijn daer die rijn in die zee gaet Ende strect zuytwert aen brabant Eñ oestwert aen vrieslant Noertwert aen die britaensche zee Ende weestwert aen die neder gallen eñ aen vlaenderen. eñ is een broeck lant eñ waterich alsins mitten armen der zee eñ des rijns om vloyt ghelijck een eylande Ende heeft binnen walen eñ meeren eñ sonderlinghe goet weylant waer om daer veel beesten in sijn Eñ die eerde is tot sommighe steden seer herde vruchtbaer Oeck sijn daer bosschen in te veel steden daer wilde beesten in voeden waer bi datter goede jacht is Ende tot veel steden ist morich daermen een materie off maect die orbaerlick is te bernen eñ is een rijclant als vanden goede dat bider zee eñ bi den riuieren vaert van welcken lande die hoef stadt ghehten is traiectum inferius off vtrecht in duytsche wantet aen duytslant behoert nad gheleghentheyt naden seden eñ nader heerlicheyt eñ nader talen Eñ dat volck is groot vã lichaem starck van crachten. stout van herten. schoen van aensicht. eersaem van seden. god ontsiende. eñ min begheren te rouen dan and duytschen. ghetrouwe eñ vreedsam &c.

Int jaer viij^c eñ lxiij Als coninck kaerl verhoerde dat die denen ende noerweghers hollant seer verdoruen hadden. so sat dese coninck op een tijt in brabant in een dorp dat bladel hiet Ende daer was bi hem een edel greue die haghen hiet Eñ twee ander jonghe princen Die een hiet walgerus ende die ander hiet dirck Dese greue haghe was oem ouer dese twee want het waren sijnre suster kinder eñ coninck lodewijcks wijff van aelmaengen greue haghens suster was daer moey off. Ende dese greeff haghen badt coninck kaerl seer vriendelicken voer sinen joncxsten neve dirck dat hi hem gheuen woude die provincie van hollant mit een deel van vrieslant want hi doch gheboren ende ghesproten was vanden edelen bloede van vranckrijck Die coninck was seer wel gheneycht tot des greuen haghens bede eñ consentierdent Ende gaff desen dirck die provincie van hollant mit horen toebehoren ⊕

⊕ ende een deel van vrieslant Ende maecten van hollant een vorstelike eñ princelike greefscap Ende ontfeng dirck tot sinen ghetruwen raet eñ man Ende die coninck gaff dirck hier of bescreuen preuilegien eñ hantuesten bezeghelt mit des coninckx gulden vingherlijn daer sijn beelde in ghegroeft was sprekende aldus.

¶ Inden naem der heyligher drieuoudicheyt kaerl bi der ghenade gods coninck van vranckrijck wantet onser cronen toebehoert dat wi onse lieue ende ghetruwe eeren eñ weerdighen sellen mit gauen eñ mit loen van horen dienst So doen wi verstaen allen ghelouighen korsten luden die nv sijn off namaels wesen sellen die desen brieff sellen sien off horen lesen dat quam in onse teghenwoerdicheyt haghe die edel graue eñ bat ons dat wi gheuen wouden enen edelen prince gheheten dirck des princen walgerus broeder die provincie van hollant mit datter toe behoert dat is van swijthaerdus haghe voert tot voertrappen eñ knichen toe eñ mit der kerck van egmonde Tot wies bede wi gheneycht sijn eñ weerdelick ontfaen hebben als recht is ende gheuen onsen lieuen ghetrouwen man dirck voerscreuen alle dit voerscreuen lant mitten dienst luden die daer nv in sijn off namaels ĩ woenen sellen mit bossche mit marsche eñ water eñ alle datter toe behoert eñ ghebieden dat hem nyement hijn

Anno dm̄ der in en doe Ende want wi willen dat dese ghifft vast eñ ghestade bliue eñ ghehouden worden totten ewighen daghen toe so hebben wi desen brieff bezeghelt mit onsen

Grauen van hollant gulden vingherlijn Ghegheuen tot bladele int jaer ons heren viij^c ende lxiij opten xvi dach inder maent van junius int xviij jaer onser regnacien ons rijcks.

Regnierden ¶ Daer na so gaff coninck lodewijck van almaengen desen greeff dirck dat lant van wasda dat aen die greefscap vā hollant lach dat was vrieslant totter louwers toe om bede will hemme sijnre coninghinne die greue dircks moey was Ende gaff hem daer bescreuen eñ bezeghelde hantuesten op sprekende aldus.

¶ In die eer ende naem der heyligher drieuoudicheyt lodewijck bider ghenaden gods coninck van almaengen wi doen verstaen onsen ghetruwen die nv sijn off namaels comen sellen dat hemme onse wijff die coninghinne ons bat off wi gheuen woude onsen lieue eñ ghetruwe graue dirck van hollant een foreest dat wasda hiet eñ aen sijn greefscap gheleghen is Ende dat water dat daer doer gaet in wert ende wt wert. weylant eñ onlant. bossche eñ heyde dat dien foreest toe behoert Ende wi ymmer gheneycht sijn onser ghesellinnen bede vol te doen ende nijt te weygheren so hebben wi ghegheuen onsen lieuen greue dirck voerscreuen dat foreest mit alle sijn toe behoren also alst voerseyt is vrilicke te ghebruken hem ende sijn nacomelinghen vrilick te besitten of te vercopen of e wech te gheuen Ende om dat wi willen dat dese ghifte ten ewighen daghe ghehouden werde so hebben wi desen brief bezeghelt mit onsen vingherlijn van goude Ghegheuen int jaer ons heren viij^c eñ lxviij opten derden dach in aprill.

Dirck die eerste also ghenoemt des princen sygisbertus soen vā aquitanien was die eerste greeff van hollant eñ zeelant ende heer van vrieslant totter louwers toe xxxviij jaer lanck Ende hi was een stout onverueert prince Hi keerde die denen eñ heyden stoutelick wt sinen lande Dese greeff dirck had een hoech gheboren wijff ende hiet gena eñ was coninck puppijns dochter van ytalien Ende coninck kaerl die groot was vāder van desen coninck puppijn eñ hi was oude vāder van gena Ende bi desen wiue creech greue dirck enen soen die oeck dirck hiet eñ die na hem greue wert.

Dese greeff dirck als hi out wert so dede hi tymmeren van groter deuocien ende stichtede tot egmont een cloester van houte daer hi in settede nonnen van sinte benedictus oerden die hi eerlike goeden gaff van sinen eyghen goede daer si eerliken op mochten leuen Ende in desen seluen cloester so wert eenre nonnen in gheseynt van god dat si den prince greue dirck ūmanen soude dat hi soude op doen sinte aelbrecht graft eñ dat heylighe ghebeente doen brenghen in dat voerseyde nonne cloester Eñ die greue vergāderde veel priesteren eñ prelaten Ende als die priesters dat grafft op deden so vantmen dat heylighe lichaem van sinte aelbrecht eñ dat cleet daer des heylighen vāders lichaem in ghewonden was al heel ende onverteert Ende oeck wert daer gheuonden een gulden cruys op sijn borst dat medicijn ende salicheyt was teghen menigher hande siecten Eñ ond sijn grafft ontspranck een fonteyn die noch hudens daghes veel waters wt gheefft.

Int jaer ons heren ix^c ende een op die ander nonas van october doe starff die edel vorst greeff dirck die eerste greue van hollant eñ wert begrauen tot egmont int cloester dat hi seluer ghesticht hadde.

Int jaer ix^c ende twee op die ydus van januarius so starff die edel vorstinne gena sijn wijff eñ wert begrauen tot egmonde int cloester bi horen man.

Anno dñi

Grauen van hollant

Regnierden

Dirck die anderde also ghenoemt grœue dircks soen was die anderde grœue vã hollant ẽñ zeelant ẽñ heer vã vriesslant lxxxij jaer lanck Dese greeff dirck had een wijff hiet hildegondis ende was coninck lodewijcks dochter vay vranckrijck die derde also ghenoemt Ẽñ bi deser dochter vay vrancrijck so way grœue dirck twee sonen ẽñ een dochter Die eerste soen hiet aernolt ẽñ wert grœue na sinen vãder Ẽñ die ander soen hiet egbertus ẽñ was eertsbiscop vay trier Ẽñ die dochter hiet aer; luda ẽñ wert abdysse vã rynsborch Dese greeff dirck na sijns vaders doot so set; tede hem die vriesen teghen greeff dirck in rebellicheyt Die edel prince greeff dirck toech mit groter macht in vriesslant ẽñ verdstrueerde veel vay vriesslant ẽñ street te ghen hem ẽñ versloech hem groot volck off ẽñ bedwancse tot onderdanicheyt dat si onlanghe hielden want een jaer daer na quamen die vriesen mit groter macht ẽñ verbranden alcmaer haerlem ẽñ dat cloester tot egmonde ẽñ quamen soe neder tot bi leyden Als grœue dirck dit vernam so nam hi sinen castelein te laten vay ley; den mit al dat hi mitter haest crighen mocht ẽñ al dat lant als si dat vernamen soe quamen si horen prince te laten Ende greeff dirck bestreet die vriesen ẽñ verwanse ẽñ versloech hem alte groten volck off Ende dese strijt gheschiede op die seluer stede daer nv dat cloester vay rynsborch staet ende was int jaer ixc ẽñ lxxxij ẽñ die vriesen worden hem ondanich

lxxxij jaer

Int jaer ons heren ixc ẽñ lxxv stichtede grœue dirck ẽñ dede maken dat cloester tot rynsborch ẽñ settede daer in gheestelike monicken vã sinte benedictus oerde. ẽñ daer na versettede hi die nonnen vay egmont tot rynsborch ẽñ settede die monic; ken vã rynsborch weder tot egmonde op dat si het mochten beschermen hoer cloes ter teghens die vriesen dan die nonnen Ende dede dat cloester vay egmont costelic ẽñ starck maken vay steen dat voermaels vay hout ghemaect was Ẽñ dese greeff dirck gaf der kercke ẽñ cloester tot egmonde grote goede te besitten Ende oeck gaf hi den cloester een boeck dat hiet hystoria tripertita ẽñ den text vanden vier ewan; gelisten dat buten mit duerbaer ghesteente ghedect was.

Int jaer ons heren ixc lxxxiiij op die and nonas vay mey starff grœue dirck ẽñ wert begrauen tot egmonde bi sinen vãder int cloester Dese grœue dirck ẽñ sijn vãder regnierde ind graefscap vay hollant C ẽñ xxv jaer eerlick Ende verdreuen die wrede denen crachtelick vay horen lande Ende die grœumme sijn wijff rustede in gode op die derde ydus vay aprill jnt jaer ixc lxxxix ẽñ wert begrauen int seluer cloester bi horen man.

Aernulphus die eerste also ghenoemt was greue dircks soen ende hi was die derde greue van hollant zeelant ende van vriesslant vijff jaer lanck Dese greue nam te wiue lutgaert des keysers dochter van griekey die stephanius hiet ende was der keyserinnen suster van romen keyser otten wijff den anderden Ende si was vander moed weghen van edelen gheslacht vā romen vanden clommenmeren ghesslacht Ende bi desen keysers dochter daer wan dese greue aernout bi twee sonen Die eerste soen hiet dirck die na hem greef wert ende die and soen hiet syfridus die borchgreue was vā ttermarlant ende van vriesslant Dese syfridus greue aernouts soen was die eerste heer vā bredewde ende voerde die wapen vā hollant mit drie baren steken ghebroken van lazuer ghelijck een outste broed naest den outsten plach te voren Ende dese syfridus die borchgreue die verliefde op een schoen joffer die tetburga hiet ende was een potestaets dochter vā hoech vriesslant die goldebant hiet ende was gecomen vā romme goldebloets ghesslacht vā vriesslant Ende dese joffer truwede hi bi hem seluen daer greue dirck sijn oude vad die doe noch leuede ende greff aernout sijn vad seer toornich om waren Ende bi dese joffer die vriesinne daer creech syfridus ij sonen bi die outste soen hiet dirck ende wert heer vā bredewde. ende die and hiet symon ende wert heer van

ix^{c} lxxxviij

teplingen. ende die and soen die heer vā teplingen was die brack sijn wapen vanden heer van bredewde sinen outsten broed ende voerde in sijn wapen drie barensteken vā siluer Ende vanden heer vā bredewde quam noch na een heer vand lecke die den witten scilt mitten swarten leewe voerde. ende men sel weten waer om dat ic dit schriue dat is wāt ic hier voermaels tot sommighen heb horen spreken wt hatt ende nijt ende wt partheyen opten heer van bredewde als dat si ghecomen souden wesen vā bastardyen van hollant vanden eersten greef willem dat alte qualick ghesproken is wantet versierde lotghentael is allemen mō waerheyt vijnden sel wāt ic dat ondsocht hebbe mit ganser herten so vijnde ic in ouden scriften ende in veel onō bezeghelō brieuen die ouō sijn veel jaren dan die eerste greef willem die ic selue gelesen ghesien ende in mijn hant ghehat hebbe die die heren vā bredewden vā outs bezeghelt hebben mit gwoten wtthanghenden zeghelen vā witten was in sittende te peerde ghelijck der princen zeghel vā hollant ende hadden die wapen van hollant inden zeghel mit drie barensteken ghebroken. ende dier brieuen sijn noch veel in hollant ⁊c.

— Hugphons
de ha raphon

Dese greue arnulphus was een wchtueerdich goet heer van goeden leuen ende deuoet die god seer ontsach. Hi had veel onlede tegens die oestvriesen ẽn west vriesen. Op een tijt int jaer ons heren ix^{c} ẽn xciij so toech dese greef mit grot macht in vriesland Ende als sijn volck ghebreckt had van dranck ẽn van dorst op een tijt wantet water sout was so viel die greue in sijn ghebede ende bi godlike in vloyen so wijsde hi den volck een stede daer si grauen souden om varsch water Ẽn als si groeuen so vloyde daer ouerluedich goet varsch water wt. ẽn corts hier na so quamen die vriesen mit groter macht teghen die greue arnulphus ẽn vergaderde op enen slechten velde in vriesland in een dorp dat wijnckelmade hiet ẽn daer wert alte seer ghestreden ẽn gheuochten ẽn die vriesen creghen die ouerhant so dat die edel greue wert verslagen inden strijde mit veel volcks Ende dit gheschiede int selue jaer ix^{c} ẽn xciij op die viij kalende van october Ende des greuen lichaem wert gheuoert tot egmont int cloester ẽn daer wert mit rouwen sijn wtuaert ghedaen ẽn begraue Ende die greuinne des keysers dochter starff int ander jaer daer na op die andre ydus in mey ẽn wert bi horen man int selue cloester begrauen.

Anno dm

Grauen van hollant

Regnierden

ix^{c} xciij

ylvi jaer

Op een tijt langhe jaren hier na op een witten dinxdach als tot egmont veel volcs gecomen was om offelaet soe scheerde die sarcke steen die op des greuen arnulphus graft lach Ende wt den graue quam soe soeten weeck dat alle die kercke daer mede vervullet wert.

Dirck die derde alsoo ghenoemt greue arnulphus outste soen was die iiij greue van hollant ylvi jaer lanck Ende hi had te wijff vtilhades hertoch otten dochter vã sassen die keyser van romen was die andere otto alsoo ghenoemt ende was keyser otten den derden sijn suster Mechtant waren keyser otte die derde sijn moeder ẽn greue dircks moeder twee ghesusteren ende waren des keysers dochteren van grieken Mer keyser ott die and die had na een dochter van oestenrijck Ẽn daer had hi dese vtilhilda die greuinne bi Ende bi deser greuinne so creech greff dirck twee sonen Die eerste soen hiet dirck die naden vader greue wert Ende die ander soen hiet florens ẽn was greue in oestvriesland ẽn na oeck greue van hollant Dese greef dirck starff int jaer M xxxix op die vi kalende van januarius ẽn wert begrauen tot egmont int cloester.

Dirck die vierde also ghenoemt greue dircks outste soen was die vijfte greue van hollant van zeelant ende heer van vriesland ix jaer Dese greue en hadde noch wijff noch kijnt En dese greff dirck was eens tot ludyck in een steeck spul daer hi in dat steeckspul doot stack des biscops broeder van colen en van ludyck. daer vielen hem die heren ouer den hals en wouden hem ouermalkē hebben Mer hi ontweet hem vter stadt haestelick. en hem worden twee kastaert broeders of ghslagben Ende doe greff dirck in hollant quam so dede hi te dordrecht alle die ouerlantsche schepen verbranden die van colen off van ludyck waren En alle die coepmannen worden ghevangben.

Dese greff dirck soude tot dordrecht doer een cleyn straetgen gaen dat men noch des greuen straetken hiet daer wert hi mit een venijnden strael ghescoten doer sijn dye van sijn vyanden van colen en van ludyck en hi starff in tween daghen daer na op die ydus vā mey int jaer ons heren M en xlviij Ende hi wert tot egmonde ghevoert int cloester en wert daer begrauen mit wenender wtvaert.

M xxxix

iiij Dirck.

ix jaer

M xlviij

j Florens.

viij jaer

Florens die eerste also ghenoemt greue dircks broeder was die seste greue van hollant van zeelant en heer van vriesland viij jaer lanck Dese had te wiue des hertoghen heymanss dochter van sassen Ende daer van hi twee sonen bi Die eerste soen hiet dirck ende wert greue na den vader Ende die ander soen hiet florens prince Ende een dochter hiet mechtelt en nam coninck philips van vranckrijck te man na hoers vaders doot Ende dese greue florens was eerst greue van oestvriesland xxij jaer lanck.

Op een tijt dat greue florens sijn vyanden had verwonnen so bleeff hi leggben in een dorp hiet hemaert en sloech hem daer neder mit een deel van sinen volck om hem te rusten opten middach so quam jonchheer alaert des hertoghen broeder vā brabant en sloech in greue florens vermoyde heer en daer wert greue florens verslagben mit veel edelre manne en wel xvi^{c} manne int jaer M ende lxi op die viij kalende van julius ende greue florens wert ghevoert tot egmont int cloester ende wert daer begrauen mit groter droefheyt.

Gheertruyt die greuinne greef flotens wijff van hollant na greef flotens hoers manss doot so berich te si hollant van hoer kind weghen twee jaer lanck Ende doe nam si te may wobbert van vlaenderen greue lodewijcks soen.

Robbert vā vlaenderen die ghetrouwet heeft ghertruyt van sassen greue flotens wedue die is gemaect voecht vanden jonghen joncheer direk van hollant bi den ridderscap eñ steden vā hollant eñ van zeelant eñ vriesslant eñ regierde tlant van hollant rustelick eñ vredelick viij jaer lanck.

Int jaer ons heren M eñ lxxi quam hertoch godeuaert vā lothrijck eñ biscop willam vā vtrecht mit alten groten heer van volck in hollant bi leyden Ende daer teghens quam greue wobbert joncheer direks stiefvader voecht van hollant ende daer wert alte seer ghevochten Mer int lest most greue wobbert wijcken eñ verbeden strijt eñ wert verdreuen mit sijn wijff ende mit sijn stieffkinder wt hollant ende voech te ghent.

Godeuaert hertoch van lothrijck mitter buyk was greue vā hollant mit crachte vijff jaer lanck Ende hi wert in alden steden ghehult bi gwot bedwanc voer een recht lants heer Dese hertoch godeuaert stichtede die stede van delft Ende hi dede er een schoen casteel bi malten daer hi sijn woenstat i hielt langhe tijt.

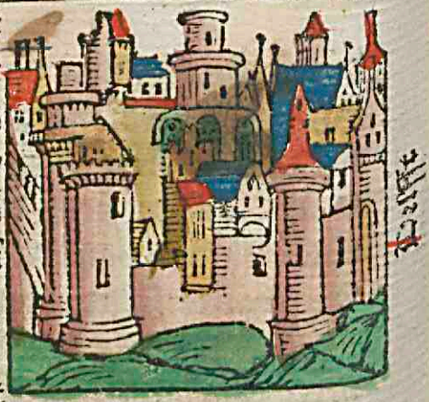

Int jaer M lxxij voech dese hertoch godeuaert mit gwoter macht op die west vriesen mit hulpe van biscop willams van vtrecht daer hi teghen street eñ want hem off eñ brocht groten voeff binnē alcmaer Mer doe dat die oestvriesen vernamen quamen si mit gwoter macht eñ belaghen alcmaer ij weken lanck Daer quam biscop willam eñ onsettede den hertoch eñ daer wert seer gestreden eñ daer bleuen wel viij^{m} vriesen doot verslaghen eñ veel werter ghevangen eñ veel onthoeft Aldus wert hertoch godeuaert ghweldich heer heyde van oestvriesslant eñ van westvriesslant.

Dirck die vijfte also ghenoemt greue florens soen was die vij greue vā hollant zeelant eñ heer van vrieslant xv jaer lanck Hi nam een wijff eñ hiet witilhildis des moghenden hertochs fredericx dochter van sassen daer hi bi wan florens die na hem greue wert Ende een schoen dochter hiet mechtelt ende was hertoghinne van oerliens Ende als greue dirck lanck hollant mit vrede beseten had so weder seyden hem die vriesen sijn renten eñ sijn heerscappie ende wouden keyser vry sitten. Daer toech greue dirck mit een alten moghenden heer van volck eñ street teghen die vriesen in enen harden wijnter eñ wan hem twee staende strijden off opten yse Ende inden eersten strijt worden wel xl^{m} vriesen verslaghen Ende inden anderen strijde wel lxi^{m} vriesen so wijff so man want greue dirck dede wijff eñ kijnt doot slaen eñ destrueerde vrieslant alte seer.

Int jaer M ende xci op die vijfte kalende van december starff dese edel prince greue dirck eñ wert tot egmont begrauen int cloester Ende sijn wijff die greuinne starff op die xiiij kalende van december ende is begrauen bi horen man int cloester voerscreuen.

M lxxvi

v
Dirck.

xv jaer

M xci

ij
Florens.

xxxiij jaer

Florens die anderde also ghenoemt greue dircks soen was die viij greue van hollant eñ van zeelant heer vā vrieslant xxxiij jaer lanck Hi nam een wijff hiet petronilla ende was des keysers lotharius fuster daer hi bi wan drie sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet dirck ende was greue na den vāder Die ander soen hiet florens Ende die derde soen hiet symeon Eñ die dochter hiet hadewijck ende was een schoen joffer Dese greue was gheheten florens die vett eñ was alte schoen van liue. vreedsam van herten. milde van aelmissen te gheuen Ende hi had meer duechden eñ zeecheyden dan enich van sinen voeruāders.

Int jaer M C xxiiij starff dese edel vorst greue florens op die vi nonas van meert eñ wert begrauen mit groter wtuaert bi sijn ouders tot egmont int cloester Ende petronella die greuinne gaff veel aelmissen voer hoer manss ziel ende si dede veel goets eñ veel fundieren eñ tymmeren aen dat cloester van reynsborch Ende si starff op die x kalendas van junius eñ wert tot reynsborch begrauen int cloester.

Dirck die seste also ghenoemt greue florens soen was die ix greue van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant xxxix jaer lanck Ende hi nam een wijff eñ hiet sophia eñ was otten des palsgreuen dochter daer hi bi wan florens die na hem greue wert van hollant eñ ott die greue wert van benthen eñ baldewijn die biscop vā vtrecht wert eñ pelgrum borchgreue van zeelant ende dit was die eerste heer van voern eñ liet een enighe dochter die nam den greue van seyn Ende hier off quamen voert die heren van voern Ende noch had greue dirck drie dochteren Als sophia abdysse van reynsberch eñ petronelle een schoen joffer.

Die keyser lotharius die oem was van greue dirck die gaff desen greeff dirck die greefscap van oestberghen eñ van westberghen in oestvrieslant.

Int jaer M c eñ xxviij so toech dese greeff dirck van hollant tot iherusalem eñ des anderen jaers quam hi weder in ytalien eñ versocht den paeus innocencius te romen die hem mit groter weerdicheyt ontfinck Ende die paeus innocencius om bede wil des edelen greue dircks so gaff hi dat cloester tot egmonde ende tot reynsborch mit al hoer besittinghe die si nv hebben of namaels hebben moghen dat die sellen staen sonder middel onder den stoel van romen Ende die paeus gaff oeck meer

Anno dm̄ ander schoen vryheyt ende priuilegien desen M C xxiiij

twee cloesteren om bede wil greue dircks

Grauen van hollant van hollant voerscreuen.

vi Dirck.

Regnierden xxxix jaer

Int jaer ons heren M C lxiij doe starff dese edel vorst greue dirck op die nonas van augustus eñ wert begreuen tot egmont int cloester Ende sophia die greuinne bleeff na hoer manss doot in vasten eñ in bedinghen eñ in aelmissen te gheuen sonder oflaten Ende si was sonder twiuel een heylich wijff want god doer hoer mirakel dede bi horen leuen wāt op een tijt was dese heylighe vrouwe beuaert ghegaen tot sinte jacob in galissen eñ si quam bi ongheualle onder moerdenaers diese pijnde doot te slaen eñ hoer clennoede te nemen Mer die moerdenaers bleuen staen eñ en mochten hem nijt roeren noch hoer arch of quaet doen doer die verdient van sinte jacob Ende als die moerdenaers dit saghen versuchten si hem eñ baden hoer ghenāde Ende si bat god om sijn ontfermhertichеyt dat hijt hem vergaue.

Dese salighe vrouwe die god lieff had. had twee werff te iherusalem ten heylighen graue gheweest eñ is nv derde werff ten heylighe graue ghetoghen eñ is daer ghestoruen op die vi kalende van october eñ leyt daer begrauen inder duytscher hospitael

Flozens die derde alſo ghenoemt greue direct ſoey was die x greue van hollant xxvij jaer lanck Hi nam een wijff eñ hiet ada cominck heynrics dochter van ſcotslant daer hi bi wan direct die na hem greue wert. ende willem greue van oeſtvrieſlant. eñ flozens die domproeſt tutrecht was. eñ wobbrecht prince in ſtermerlant. eñ joncfrou beatris Elyzabeth Adelheydis eñ margriet greuinne vā cleue wert.

Deſe edel greue flozens toech tot iheruſalem ende verſoch vrouwe ſophien ſijnre moeder graft Ende als hi weder quam ſo wert ſijn broeder biſcop tot vtrecht die hi veel hulpen eñ biſtants dede tot des gheſtichts behoeff.

Int jaer ons heren M C lxxxviij was deſe greue flozens ghereyſt ouer meer om mitten keyſer eñ mit veel edel heren dat heylighe lant helpen in te winnen Eñ na veel eñ grote victorie ſo verdronck die keyſer in een riuier als hem van een cluſe naer propheciert was eñ wert mit groten rouwen begrauen tot anthiochien in ſinte peters kercke int jaer M C eñ xc. Ende inden ſeluen jaer ſtarff greef flozens vā hollant tot anthiochien op die kalende van auguſto Ende hi wert begrauen inder ſelver ſtadt in ſinte peters kercke bi des keyſers tomme Ende willem greue vā oeſtvrieſlant greue flozens joncſte ſoey die daer doe mede was mit ſinen vāder verſelede hem na ſijns vāders doot mit hertoch vrederijck vā ſwauen eñ bleeff bi hem vijff jaer lanck na ſijns vāds doot eñ ſtreden veel ſtrijden tegēs die heyden Ende ouermits ſijn behendicheyt ſo ſeytmē dat die klozſten dampamiten wonnē i egyptē dat alte ſtarck was

Ende ada die edel vrouwe eens cominckſ dochter greue flozens wijff ſtarff op die iij ydus vā januarius eñ wert begrauē int cloeſter te middelbergh in die abdye.

Direct die vij alſo ghenoemt greef flozens ſoey was die xi greue vā hollant xiij jaer lanck Ende hi had een wijf eñ hiet adelheydis eñ was des edelen greeff directs dochter van cleue daer hi twee ſchoen dochteren bi wan Die een hiet adelheydis eñ die ander hiet ada Adelheydis wert ghegheuen joncheer heynrick van ghelre Ende ada nam den greue van loen teghen alle der luden will van hollant bi hoerre moeder raet.

Inden jaer ons heren M cc eñ iij ſo wert greef direct ſieck tot dordrecht totter doot toe Ende hi ſtarff op die ander nonas van nouember eñ wert begrauen tot egmonde int cloeſter in ſinte ſteuens capelle.

Fredrick barbarroſſa

¶ Ada greeff dircs enighe dochter als greue dirck doot was so ghinc adelheydis die greuinne eñ ontboet heymelick greue lodewijck van loen dat hi sond vertoeuen quame tot hoer opt huus tot haltenae eñ van daer tot dordrecht Eñ als hi quam tot dordrecht so wert die greuinne mit desen greue lodewijck van loen eens Ende si gaff ada hoer dochter te man desen greue lodewijck van loen Ende dit dede si al heymelick buten wil eñ weten eñ consent greue willems des oems eñ der ganser landen van hollant eñ van zeelant Ende men hielt te hants mede die feest vander bruloft Aldus wert greue dirck die rouwe von sijnre doot verwandelt in brulofften eñ blijscappen Eñ die wtuaert wert afterwert gheset thent die bruloft ouer was.

¶ Willem greue vā oestvrieslant als hi vernam dat die greue vā hollant sijn broeder doot was Ende ada sijn nicht den greue vā loen had so was hi seer rouwich om sinen broeder Ende toernde hem seer vanden hilick dat sijn nicht bi hoer seluen ghedaen had eñ bi hoer moeder rade.

¶ Greeff willem is op een tijt ghecomen bi rade der heren wt zeelant mit een groot machtich heer van volck wt zeelant eñ wt hollant Ende sette sijn tenten eñ pauwelyoenen tot rijswijck eñ meynde des anderen dages teghen greue lodewijck te strijden Greef lodewijck seynde hertoch willem vā lymborch die doe bi hem was tot greue willem om ofmen yet goets hadde mogen dedinghen eñ den strijt te benemen Mer die selue hertoch quam weder sond soen off vrede ende mochter nijt off maken eñ seyde greue lodewijck wat hi ghesien had eñ wat hem gheantwoert was Eñ hertoch willem toech van daer wt hollant eñ greue lodewijck brack op eñ liet sijn tenten staen eñ toech tot leyden wert eñ voert tot vtrecht wert mit groter haest Greue willem is na gheuolcht mit sinen volck eñ hebbender veel verslaghen eñ gheuanghen Ende veel vā veel lopens eñ groter moedicheyt doot ghebleuen Eñ som worpen hoer helmen hoer pansiers hoer schilden van hem om die lichticheyt ende worden nochtant som doot gheslaghen eñ som gheuanghen Ende aldus is greue lodewijck van loen wt hollant verdreuen Ende als greue lodewijck tutrecht quam so gaf hi den biscop die ridds die hi gheuanghen had voer sijn soudye Ende als dit aldus vergaen is so is greef willem verhoecht mit groter eeren in sijns vāders lant ende is ghemaect die xij greue van hollant eñ zeelant Ende onlanghe tijt daer na besat greue willem van hollant mit sijn ridderscap volpaerts eñ florens hoer castelen van asperen eñ hoer vesten eñ wanse Ende het wert na ghededinct.

Anno dm̄ M ij^c iij

Grauen van hollant

Regnierden

Ada.

Willem die eerste also ghenoemt greef florens soen eñ greue dircks broed was greue van hollant eñ van zeelant eñ van oestvrieslant xix jaer Ende hi was recht oer eñ erfghenaem der croen van scottlant Ende hi had een wijf eñ hiet adelheydis eñ was des greuen dochter van ghelre daer hi bi wan drie sonen eñ twee dochteren Die eerste soen hiet florens die na hem greef wert Die ander soen hiet otto eñ wert biscop vā vtrecht Die derde soen hiet willem die prince Die eerste dochter hiet ada eñ wert abdysse tot reynsberch Ende die and dochter hiet rychaerda eñ wert non ne tot reynsborch Ende also als ada greeff willems nicht doot was so ontfinc greue willam die greefscap van hollant eñ van zeelant eñ van vrienlant te leen vanden keyser.

Int jaer ons heren M cc xviij so starff adelheydis die greuinne greef willems wijff op die ander ydus van februarius Eñ si wert begrauen mit groter eeren tot reynsborch int cloester.

Greue willem nam daer na een ander wijff die hiet maria ende was des hertoghen dochter van lancaster Mer hi en hadder gheen kind bi eñ als si starff so wert si oeck tot reynsborch begrauen.

M ij^c iij

xix jaer

M ij^c xxij

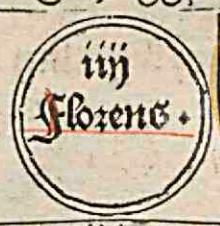

xij jaer

Int jaer ons heren M cc xvij was inder april die meeste eclipsis solis daermen ye of hoerde seggen sint dat god ghecruyst wert.

Int jaer M cc xxij starff dese edel vorst greue willem op die and nonas in februario eñ hi wert mit groter wtuaert begrauen tot reynsborch int cloester.

Florens die vierde also genoemt greef willems soen was die xiij greue vā hollant xij jaer lanck Ende hi nam te wiue mechtelt hertoch heynricks dochter van brabant die een moey was van sinte Elyzabeth des coninckx dochter van vngherien Welcke heylighe sinte elyzabeth een beelt van maria der moeder gods in hoer camer had daer si hoer ghebet plach voer te lesen. Ende doe si steruen soude doe dede si dat beelt seynden hoerre moyen d greuinne van hollant Eñ vrouwe mechtelt die greuinne die brocht dat beelt tot des grauen sande ī die kercke daert noch is eñ doet grote miraculen.

Greeff florens die had bi deser greuinne ij sonen ende ij dochteren Die eerst soen hiet willem eñ wert greue na den vader eñ na roemsche coninck Die and soen hiet florens prince eñ drossaert Die eerste dochter hiet adelheyt eñ was greuinne van henegouwen Ende die ander dochter hiet mechtelt eñ was greuinne van hennenberch Dese mechtelt greuinne van hennenberch die had bi d gracien gods vier

dalff hondert kinder ende viij tot eenre dracht Ende biscop otte van vtrecht hoer oem die dedse alle kerstен Ende dese kinderkijns worden alle ghedoep in kerstenen Ende also vroech als si gheklorstent waren so storuen si alle gader Ende dese kindkijns had si om dat si sach een arm wijfkijn die ij kinder kijns had tot eenre dracht Doe seyde die vrouwe dattet nijt wesen en mocht dat een wijff bi enen man tot eenre dracht twee kind soude ter werlt brenghen daer dit arm wijfkijn seer dreuich om was Ende si bat god oft moghelick mocht wesen dat hi der greuinne wilde verlenen also veel kinder als daghe int jaer comen en dat gheschiede.

¶ Dese vrome greue florens die in allen tornoyen die prijs plach te hebben wert doot gheslaghen vanden greue vā clermont daer hi hem nijt en hude waer om die greue van cleue sloech rechteuoert den greue van clermont mitter hant doot op die selue baen Dit gheschiede te torby op die viij kalende van augusto Sijn lichaem wert ghebalsemt en ghebrocht in hollant daert mit groten rouwen begrauen wert tot rijnsberch int cloester. Ende mechtelt die edel greuinne sijn wijff starf daer na int jaer M cc lxxij en wert begrauen tot hesdunen int cloester dat si selue gestichet hadde. Ende die greuinne vā hennenberch die alle die kind had die starff

Anno dñi daer na M cc lxxviij en si leyt M ij^{c} xxxviij

oeck tot hesdunen begrauen.

Grauen van hollant

Regnierden xxi jaer

¶ Willem die anderde also ghenoemt greue florens soen was die viij greue van hollan van zeelant en heer van vrieslant xxi jaer Ende hi nam te wiue een schoen maghet die elyzabeth hiet en was des hertoghen dochter van bruynswijck Ende daer wan hi enen soen bi en hiet florens die na hem greue wert Ende ands en had hi ghen edel kinder Mer hi had bastaerden.

¶ Dese greue willem en was nijt veel out bouen vij jaer doe sijn vader doot bleeff Ende biscop otte vā vtrecht sijn oem die nam dese jonghe greeff willem en florens sijn broeder in sijn bewaernisse en beschermesse en regierde hollant mede bi consente der landen seer eerlick en wel.

¶ Als dese jonghe joncheer willem tot sinen jaren ghecomen was En die lantgreue van doringhen sinte Elyzabeths soen gheheten heynrick die vij jaer keyser ende roemsch coninck gheweest had en ghestoruen was so seynde die paeus bi ghemenen rade der cardinalen enen cardinael die petrus hiet van capadocien ten gulden segel en was dyaken cardinael van sinte georgius Ende desen seynde die paeus in germanien ende vermaende die koerforsten dat si van nywes koren enen roemschen coninck.

Die coer vorsten versamede in een stadt te woringhen Ende koren eendrachte-
lick joncheer willam van hollant tot enen roemschen coninck Ende tugheden dat hi
die machtichste prince was inden lande vā germanien Eñ hoe dese koer meer open
baer wert hoe datter meer blijscappen was onder die ridderscap. want dese willam
was van xx jaren eñ was schoen van liue sonder baert wit van verwen mit swart
haer Ende hi minde meer die wapen dan gout off siluer.

Ende want dese nywe ghecoren coninck noch gheen ridder en was daer om be-
reydemen haestelick alle dinck die daer toe behoeflick waren op dat na die manier
die keyser ridder waer eer hi tot Aken die croen des rijcks ontfenghe Ende want
veel ridders nv ter tijt hem dien cost ontsien so laten si off die feest eñ ontfaen die
weerdicheyt der ridderscap mit enen halslaghe. eñ daer om sijn veel ridders die den
reghel der ridderscap off der ridderliker oerde nijt en weten eñ daer om en konnen
si rechte ridderscap nijt hantieren want alle weerdicheyt of digniteyt die ind wer
relt is gheestelick off weerlick daer een toe ghecoren off gheroepen off gheordineert
wert weet hi dan nijt hoe hi dat ghebruken off regieren sal off weet hijt wel ende hi
daer nochtan nijt na en doet so en is hi nijt nvt off weerdich daer toe.

Ende om dat een yghelcke ridder off and scilt boertighe mannen weten moghen
die desen cronijcken lesen wat ridder oerde is eñ wat si sculdich sijn te houden ende
wat last dat si aen nemen so sal ic hier scriuen hoe dat dese edel coninck willem rid-
der wert. eñ wat dat die ridder oerde in heeft ende hoe hi als een korsten prince mit
groter hogher feesten aen ghenomen heeft eñ beloeff heeft te houden die eerlike ridder
oerde.

Ende als alle ding aldus bereyt was na dattet ewangelium vander hoechmis
se ghesonghen was so is dese voerscreuen coninc ghebrocht voer den cardinael oū-
mits den coninck van bemen Ende die coninck van bemen sprack aldus Heylighe
vader in uwer weerdicheyt so brenghen wi desen wtghecoren wapenture eñ bidden
v innichlick dat uwe weerdicheyt ontfaen wil sijn heylighe professie op dat hi in
onse ridderlike gheselscap weerdelicke mach ontfanghen eñ in ghescreuen werden
Die cardinael die daer stont in sijn ornamenten eñ pontificael als hem toe behoer-
de die sprack aldus desen jonghen toe Nader ghedenckenisse des namen miles so be
duyt miles een ridder dat soude wesen dat een ridder soude wesen onder dusent an-
der mannen die vroemste die duechdelicste eñ die rechtueerdichste.

¶ Soe behoert toe ten eersten elcken man die ridder werden wil dat hi si vā edelen bloede gheboren als van ridders aert off meere off dat hijt also vromelick eñ stoutelick ghedaen heeft voer die heylighe kerck off voer den heylighen kersten gheloue off voer die rechtueerdicheyt ¶ Ten anderen mael so moet hi wesen stout eñ koen vā moede in manlijcken daden ¶ Ten ꝺden groetmoedich teghen dat hem mit onrecht weꝺ staet ¶ Ten vierden eerbaer eñ milt van gauen ter eeren ¶ Ten vijften sedich eñ wijselick van ghelaet ende van regiment ¶ Ten sesten dat hi also veel goets sel hebben eerst daer hi na sinen staet eerbaerlick op leuē mach ¶ Ende doe dit gheseyt was sprack die cardinael totten coninck God die di den wil heeft hier toe ghegheuen die verleen di die wercken also te beleuen Eñ die raet in di alle duechde te volbrenghen Amen.

¶ Doe sprack die cardinael totten coninck Hoech moghende prince dit is die reghel ꝺ ridderliker oerde hier na volghende. ¶ Inden eersten alle daghe sellen si mit jnnicheyden ouerdencken dat liden eñ die passie ons liefs heren ihesu xpristi ¶ Ten anderen mael sellen si alle daghe miss horen als sijt enich sins te passe moghen brengen ¶ Ten derden dat hi voer dat heylighe kersten gheloue sijn lichaem eñ sijn leuen knechtelick mit vryen wille sel setten ¶ Ten vierden dat hi die heylighe kerck mit alle hoerre dienres dat sijn alle gheestelike personen beschermen sal na sinen vermoghen mit alle sijnre macht voer alle gewelt ouerloep eñ onrecht ¶ Ten vijften dat hi weduen eñ wesen in hoerre noot sel beschermen voer ouerlast onrecht eñ gewelt ¶ Ten sesten dat hi ongherechtighe strijden eñ oerloghen sal vlyen eñ scuwen ende daer gheen soudye off nemen ¶ Ten seuenden dat hi om den onnoselle eñ onsculdighe te verlossen gheern teghen wien dattet is een camp om te nemen eñ te vechten ¶ Ten achten dat hi tornieren eñ steken sal nerghent om anders dan om eerbaerheyt ende ridderlike oefeninghe ¶ Ten neghenden dat hi den keyser off sinen lants heer mit allen dat hi vermach ī tuych eñ in reuerencien bi staen eñ onderdanich wesen sal ¶ Ten tienden dat hi den ghemenen orbaer des lants ende des volcks tot horen vordel eñ ī horen rechten sel bliuen te helpen eñ stercken eñ nijt helpen vercorten ¶ Ten elften dat hi sijn leen goet dat hi vanden leen heer hout off heeft ontfanghen nijt en sel verureemden Mer hem goet eñ ghetrouwe wesen ¶ Ten xij dat die ridders malcanderen eeren sellen. ¶ Ten xiij dat die ridders van malcanderen gheen quaet segghen en sellen ¶ Ten xiiij dat elck ridder scuwen sel vreemde ghiften te nemen om dinghen doer te helpen dringhen. ¶ Ten xv dat hi leuen sal ymmer sonder ouerspul off ander dinghen daer sijn eer mede ghekanct eñ berispt soude werden.

Anno dm̄

Grauen van hollant

Regnierden

Ende wat ridder nae deser reghel sceefft die salloff hebben op ter eerden ende nae desen leuen besitten dat ewighe leuen.

Ende als dit aldus ghedaen was soe nam die cardinael des conincs handen die hi te samen leyde int missael opt ewangelie dat daer ghelesen was ende sprack aldus Wilstu ridderlike oerde ontfaen mit begheerten in den naem ons heren ihesu xpristi ende die reghel die hier voer ghesprokē is na dinre macht vol te doen Die coninck sprack. ja ick. Die cardinael gaff desen coninck doe dese beloft beschreuen die die coninck seluer las in houdende aldus Ick willem van hollant een prince ō ridderscap ende een vry man des heyligen keyserrijcks belye mit minen ede in te ghentwoerdicheyt mijns heren sinte peters ten gulden seyl dyaken cardinael ende legaet des stoels van romen te houden dese ridderlike oerde ende reghel bi desen heyligen ewangelium dat ick tast mit mijnre hant.

Die Cardinael sprack tot den coninck dese heylighe beloefte si di een waer offlaet al dinre sonden Ende als dit gheseyt was doe gaff die coninc van bemen den jonghen nywen coninck enen gweten slach mit enen gulden sweert in sinen hals ende sprack aldus Ter eren des almachtighen gods so ordinieren ick di ridder ende ontfanghe di danckelick in onsen ghesellscap Ēn denckt dat die verlosser alle der werlt voer Annas den biscop om dinen wil wort in sijn hals gheslaghen ende bespot voer den rechter pylatus ende mit gheselen gheslaghen ēn mit doren ghecroent Ende voer den coninck herodes ghecleet mit een mantel ende soe bespot Ende daer na naect voer alden volck aenden cruce ghehanghen Welcke cruce ick di rade ende vermaen di aen te nemen ende te wrekken.

Ende als alle dese saltē so feestelick ghedaen waren ende dese nywe ridder misse had ghehoert soe dede hi sijn trompen ende sijn tambueren slaen ēn stack mit speren drie werff teghens des conincs soen van bemen Ende daer nae sloeghen si tornoy mit blancken sweerden Ende hielt hoff drie daghen lanck in gwoten eer samen coste ende beghifte alle die princen mit milden gauen in eersaemheyden.

Die Cardinael screeff den paeus enen brieff alle dinck alsoe als daer ghesciet was ende seynde hem die mit enen snellen bode Ende die paeus die hier in verblijt was dat hij dese maer vernomen had ende was seer wel te vreden dat dese jonghe prince ghecoren was tot enen woemschen coninck.

Ende als dese ghecoren coninck drie daghe lanck hoff ende feest ghehouden had Ende opten vierden dach soe toech dese nywe Coninck voer die stadt van Aken ende beleyde die all om ende verwachte den tijt off hem yement had willen bestrijden om die keyserlike Crone hem off te winnen Ende als die tijt om ghecomen was die een Keyser voer. Aken plecht te beleggen nader ouder ordinantien

ende hi van niement bestreden en wort so heeft hi die van Aken doen vraghen off si hem die poerten op doen wouden ende in laten wille mit lieue off anders En die van Aken hebben hoer poerten op ghedaen ende hebben den coninck in ghelaten en hebben hem ontfanghen voer hoer heer op alre heylighen Auont Ende des anderē daghes op alre heylighen dach doe versamede alle die prelaten ende princen ende leyden desen ghecoren coninck tot onser lieuer vrouwen kerck op dat hi daer hoechlic die benedixcie ontfenghe nāder manieren der ouder ghewoenten.

Die biscop van munster ende die biscop van mynden die ordinierde in die sacristie ende deden hem ornamenten aen ouer sijn harness als een dyaken die biscop van ludick ende die biscop van vtrecht die leyde hem also voert voer den coninc liken stoel tusschen hem tween.

Daer was die eertsche biscop van colen cansellier van jlien ende die settende hē toe inden stoel der moghentheyt ende sprack aldus Die almachtighe god weerdighe di te heylighen in een roemsche coninck ghelijck dat hi dauid dede saluen bij des propheten samuels handen te wesen coninck ouer all dat hebreeusche volck Ende sittet glorioselic opten stroem des rijcks te doen rechtueerdelick recht ouer alle landen der werlt.

Anno dm̄

Graue van hollant

Die eertsche biscop van mens cancellier van germaniē die neemt des conincs rechterhant ende saluet die mitten heylighen olye ende seyt aldus die almachtighe god die weerdighe di ghecon sacriert te wesen een coninck des volcs die dauid dede saluen tot enen coninck van jherusalem bi des propheten samuels handen.

Regnierden

Die eertsche biscop van trier cansellier van gallen die leyde sijn hande op des conincs hoeft ende seyt aldus die heylighe gheest moet in di comē der wijsheyt der verstandenisse der kunst der goedertierenheyt des raets ende der stercheyt ende der vrese gods die moeten begauen ende veruullen di.

Die marcgreue van brandenborch des keysers Camerling die gheefft den coninck een vingherlijn aen den hant ende seyt aldus Neemt aen dat teyken des ghemeen rijcks dattu alleen die ouerste heer biste inder werlt ende datstu dat roemsche rijck in sijnre macht behoudeste ende voer aenuechtinghe der berberen ende ander vyande beschermste.

Die hertoech van sassen des keysers richter die gaff den coninck een sweert en seyde aldus Neemt hier dat sweert der beschermenisse alsoe die enghel brocht dat sweert den ridder machabeus daer du die rebelle en onghehoersaminghe mede castien ende dwinghen sulste op datstu die goede ende goetwillighe sulstu bewaren en beschermen.

¶ Die hertoch van beyeren palensgreue opten Rijn des keysers hoeff meister van sinen pallaels die gaff den coninck in sijn hant enen ronden gulden cloet Eñ sprac aldus Neemt dese ronde cloet in die hant op datstu alle die werlt landen moghes onderdanich maken den roemschen rijck op datstu Augustꝰ moghes gheheten werden vanden volck.

¶ Die coninc van beem des keyses schenker die settede hem op sijn hoeft een gulden croen ende seyt aldus Ontfaet dese blenckēde croen des rijcks op datstu in vromicheden der duechden also moghes blencken ende schinen in die werlt dattu verdienes die euighe croen inden hemel Ende hier na die princen die daer bi waren neghen des conincs mogentheyt ende riepen hem salicheyt loff ende eer Ende alle die vorsten ghinghen elck bi sonder ende beloueden den coninck rechte man trouwe. eñ dit gheschiede inden jaer ons heren M ij^c xlviij Ende als dese hoechtijt gheeyndt was so hielt die coninck hoghen hoff een volweke lanc mit groter heerlicheyt.

¶ Daer na teghen die hoechtijt van dertiendach so toech die coninc tot colen totten heylighen drie coninghen te versoecken mit sijn offerhande.

¶ In dien tijden so was een meister tot colen ende hiet aelbertꝰ van ranenberch ende was een biscop inder prediker oerde. ende was een groot meister inder nigromancien Mer meere in philosophien Ende alre meest in theologien die badt den coninck oetmoedelic dat hi mit hem eten woude opten hogen dertiendach die coninc was in hopen dat hi wat wonderlicx van hem sien soude ende woudet gheern doen.

¶ Ende als die homisse wt was so ghing die biscop wt sijn studoer camer eñ ontfenck den coninck mit al sijn ghesinne seer vriendelike. Ende hi leyde den coninck wt eenre salen in een hoff offbogaert daer die bomen stonden van wonderlike scoēheyt ende daer waren dienres. ende daer was alle ding bereyt dat totter wersscap behoeff was Ende in dien tijden so was een harde wijnter eñ die eerde was op die tijt alle bedect mit snee. ende des conincs ghesinne spraken onderlinghe. sall die coninck hier eten in desen couden hoff. ende als die coninck was gheseten ende die biscoppen ende die ander princen eñ huusghesins des conincs elck na sinre weerden ende verbeyden die spise. te hant ghinc wech dat yse eñ die snee ende daer quā een somers hette ende die sonne scheen harde werm ende wt der eerden wies groen gras ende alle die bloemen bloyede in wonderlijcke schoenheyt wt elcken bomen wiessen telghen ende groen blaeden ende rijpp vruchten diemen rechteuoert eten mocht Ende die wijngaerde bloyeden eñ gauen soeten weck ende hadden som rijpe druuen eñ die vogelen songen blijdelick vā velke sange si alle ůblijden die ð saten eñ het was daer so warm dat sommige deden hoer dubbelde cleder wt eñ som ghingen onð den scheē vāden bomē die diēres brochtē t̄ tafelē menichrehāde eñ veelheit

der spijsen Die coninck verblide hem ende alle die daer aten inden houe die dat wō
der saghen Ende ten laetsten als die weerscap ghedaen was ende men op stont vā
der tafel so verloes men alle die dienres ende der voghelen sanck der bomen vruch
ten ende gras bloeyende cruyt wt der eerden ende vroes weder als te voren dede eñ
elck haestede hem te vuer wert.

¶ Daer na so bad biscop aelbrecht den coninc dat hi den predicaren sijn broeders
woude vercrighen een hoeft stede binnen vtrecht een cloester op te tymmeren van
der prediker oerden eñ dat hi daer sijn aelmissen toe gheuen woude die coninck die
consentierde sijn bede.

¶ Die coninck toech daer na nederwert tot vtrecht daer hem die biscop otte sijn
oem van hollant mittē prelaten ende borgheren seer vriendelick ende hoechlick ont
fenghen Eñ hi is gheworden borgher tot vtrecht. ende doe coste hi enen bredē slech
ten campe daer niement teghen en seyde ende gaff die den broederen in rechter ael
missen een cloester op te tymmeren ende daer toe een somme gouts mede te tymme
ren.

¶ Die coninck gaff oeck op die tijt der kercken vriheyt ende preuilegien Eñ oec
Anno dm̄ gaff hi der stādt van vtrecht vriheyt ende preuilegien Alst bescreuen staet Inder
cronijcken van vtrecht int ij^c ende lxij blat.

Greue van hollant ¶ Daer na toech die coninck in sijn greeffscap in hollant daer hi mit groter eren
ende weerdicheyt ontfanghen wert Eñ hi dede inden haghe tymmeren een coninc
lick pallaes daer hi van hoghen saken des rijcks te recht sat die stādt lude ende die
Regnierden borchsaten die gauen goet willichlick den coninck tinss ende brochten in des key
sers camer so dat sijn camer oueruloedich rijck wert ende groot van schat wert.

¶ In desen tijden so vernam greue johan van henegouwen die coninck wellems
suster te wiue had dat sijn swagher roemss coninc ghecoren was so toech hi mit sijn
wijff conincs willems suster in hollant totten coninck ende was daer een wijl bi in
groter vrientscappē Als dit greue gwido van vlaenderen ende margriet sijn moe
der die greuinne vernam so toech greue gwido of ghye mit veel volcs in henegou
wen ende wan henegouwen alte samen sloete ende casteelen meeste deel Ende meen
de greue johan van henegouwen sinen ousten broeder also wt henegouwen te hou
den.

¶ Greue johan van henegouwen die claechde dit coninck willem sinen swagher
Ende coninc willem heeft haestelick een groot moghende heer versamet. ende toech
daer mede in henegouwen ende heeft daer greue gwido wt verdreuen ende broch
ter sijn swagher ende sijn suster weder in. wast den vleminghen lieff off leet.

Margriet die greuinne van vlaenderen greue ghyen moeder die dit seer toern de ende meende si voude coninc willem zeelant of lopen daer dese edel coninc cleyn sorghe off had Ende als die greue van henegouwē weder in sijn lant was so toech dese edel coninck in brabant tot hertoch heinrick sinen oem.

Margriet die greuinne ontboet tybout den greue van ghysen eñ wolfaert den greue van bronio ende veel ander heren ende gafhem groot soudie dat si walcherē ende voert zeelant soude helpen winnē ende seynden ghye ende johan van dampier hoer soen mit desen heren ende mit alden volck te schepe om zeelant te winnen ende eerst walcheren.

Coninc willem seynde daer teghens florens sinen broeder mit groter heeruaert in zeelant op dat hij margrieten hoer smādelike houerdye weder staen mocht die hertoch van brabant als hi dit vernam arbeyde hi seer om dese onurede tot rusten te brenghen ende maecten enen dach tot antwerpen om den strijt te benemen Ende alsi onderlinghe aldus sprake hielden tot antwerpen drie daghen lanc soe ontboet margriet all heymelick hoer capiteyns van horen heeruaert ende meende scalclick dat si sonder merren varen souden in walcheren dier wijll datmen dedinghede Eñ si toghen darwaert mit so veel volcks dat si florens des conincs broeder ghetroest waren ende si quamen aent lant aen een stedekijn dat westcappel hiet daer si opt lant traden onuersaghet.

Florens des conincs broeder die lach mit groten volck wt hollant ende wt zee lant aen die dunen bi westcappel. ende als hi die vleminghe vernam soe toech hij mit enen stouten moede mit sijn volck teghens die vleminghen in horen hoep daer hi enen ouer moeden seghe vacht crachtelick teghens sijn vyanden daer alte vrese lick seer gheuochten wert ende die vlaminghen worden veruaert so seer ende liepen onsedelick te sceep datter bi vijftich dusent verdrencte Ende daer wertter also veel doot gheslaghen dat si ten enckel toe int bloet stonden ende vochten so datter wel .l dusent wert doot gheslaghen alsomen ouer raemde Ende daer wertter bi vijchtich dusent gheuanghen alsomen ouer sloech. ende greue ghye wert daer gheuanghen eñ hi was gheschoten in sijn dye daer hi nye aen en ghenas Dit gheschiede int jaer ons heren M ij^c liij op sinte martijns dach translacio Eñ oeck wert daer gheuan ghen willem van dampier margrieten joncysten soen ende die greue van ghysen ende die greue van bronio ende dese gheuanghen worden all gheseynt in hollant eñ si worden all naect ontclect sonder die heerscappen Ende coninck willem quam in zeelant ende was seer verblijt vanden groten seghe eñ hi dede al dat ghemeen volc vanden vlaminghen al naect ouer seyden in vlaenderen Ende elck nam groen aer weten off groen rijse daer si hoer scamelheyt mede bedecten ende toghen all naect in vlaenderen ende si seyden dat si daer gheweest hadden.

Dese paeus jnnocentius verblide hem seer in des conincs voerspoedicheyt En hij begheerde dat hij comen woude te romen ende versueken die heylighe apostolen ende den stoel van romen ende ontfanghen die ouerste benedixtie en die keyserlicke croen. Die coninck reet heymelick mit xij peerden te romen als een pelgrum ende vernam herde wijselick die staet van jtalien ende quam all heymelick bij den paeus inder stadt van veneetgen daer hem die paeus mit groter herteliker vrientscap ontfenc ende hielten bi hem een tijt mit vriendeliker gheselscap En die paeus gaff om des conincs bede wil den abten van egmonde te draghen ornamenten als een biscop mit meer ander preuilegien.

Daer na ouerdroech den coninck mitten paeus dat hi weder in neder lant trecken soude ende bestellen sijn landen ende sijn dinghen ende comen dan mit groter sollempnyteyt te romen ende ontfanghen die benedixtie ende die keyserlike croen. en nam mit vrientscap oerloff aenden paeus en toech heymelick wt ytalien dattet die lombaerden nijt en wisten ende quam int hoghe almaengen daer hi mit alte groot eer ende weerdicheyt ontfanghen wert van allen princen ende steden En al wert tet hem gheopent ende ouer gheleuert mit alle cleynoden die een keyser toe behoren ende reliquien ende heylichdom.

Anno dm̄

Greuē van hollant

Regnierden

Ende als die coninck in almaengen alle dinck had wel beset ende hi hem berey de weder te trecken in ytalien ende voert te romen om die benedixtie en die keyserlike croen te ontfanghen so begonnen die vriesen te verwoeden ende te vechten nae hoer oude ghewoent Die coninck die nijt en woude enighe strijt of werringhe achter rugghe laten. ende woude die onghehoersam vriesen eerst bedwingen eer hij op tot ytalien toech ende quam haestelick tot vtrecht.

Corts daer na so toech die coninck mit heercracht in vrieslant en verwan die vriesen die hem altoes onghehoersam waren En dede tymmeren een casteel bi alcmaer dat tormborch hiet tot horen ewighen toern.

Corts daer na inden wijnter so bogonden hem die vriesen weder te verheffen te ghen hollant Ende die coninck toech weder op mit alte groten heeruaert weder op die vriesen Als alle die wateren beuroren waren en de datmē ouer al ouer reysen mocht ende haestede hem om dattet ijs vast lach om den seghe te crighen als hi voer ghehadt had Mer die leste sake en gheschiede nijt als die eerste Want willem heer van brederode die een hoeftman ghemaect was vander eenre betaelgyen die vacht teghens die drechters die hi verwan Die coninck sat op sijn peert ende berichte seluer die ander betaelgie ende socht enen sekeren wech tot hoech houtwoude. ende als die coninck voert reet mit een deel eer dat grootste deel vanden volck aen quā Ende sijn peert brack int ijs ende die coninck stortede mitten peerde Ende die vrie

sen laghen ghescholen mit laghen in riet bosschen ende quamen wt mit groten volck ende sloeghen den coninck dat hi versmoerde in sinen hellem ende versloeghen al des conincs volck dat hi bi hem had eer sijn meeste volck te helpen comen mocht Ende die vriesen creghen die moet eñ vochten so vreselick tegens dat hollantssche volck want hem die hollanders te mael seer weerde Mer die vriesen creghen die ouerhãt Dit gheschiede int jaer M ij^c lv opten vijften kalende van februarius.

¶ Dese edel coninck was xxi. jaer greue van hollant Ende in die xxi jaren was hi omtrent viij jaer roemsconinck Ende doe wert volbracht die prophecie die sibilla langhe tijt te voren had gheseyt dat willem een roemss coninck soude vanden vriesen doot gheslaghen werden.

¶ Inden seluen jaer M ij^c lv joncfrou rijchaerd des voerscreuen conincs fuster stichtede een nonnen cloester in hollant in aflaet haers broeders ziele in haers vaders wt hoff Ende dede daer setten nonnen vander premonstreyt dat conincs velt hiet Ende mede tot haers selfs ghedenckenisse dat si oeck goede ende volbracht int jaer M ij^c lvi. sterff die hoechweerdighe vrou Elizabet die roemsche coninghinne Ende wert begrauen tot middelborch int cloester van premonstreyt.

M ij^c lv

xlij jaer

¶ Florens die vijfte also ghenoemt coninck willems soen was die xv greue van hollant xlij jaer hij had te wiue beatrix greue ghyen dochter van vlaenderen daer hi bi wan dirck florens willem ot ende johan die na hem greue wert Ende drie dochteren als beatrix mechtelt ende margriet coninghinne van enghelant Ende als die gloriose coninck willem verslaghen wert was dese florens sijn kijnt mer een half jaer out Ende florens die drossaet coninc willems broeder ende des kijnts oem die nam dit kijnt in sijnre hoeden ende wert voecht ghemaect bi den gansen lande Ende hij berechte die greefscap van hollant ende van zeelant seer wijselick ende eerbaerlick drie jaer lanck mit groten vrede eñ hi gaff den zeelanders bescreuen koren daer si noch zeelant mede berechten.

¶ Daer na wert hi gequest tot Antwerpen in een tornoy so dat hi daer na sterf Ende wert gheuoert tot middelborch ende wert daer int cloester begrauen.

¶ Die hertoch van brabant die nam doe dat kijnt in sijnre hoeden ende in voechdien want hi des kijnts out oem was eñ berechte die greefscap een wijl tijts Mer om ouerdact sijnre dienres wert hi wt hollant verdreuen.

Daer na coren die hollanders greue ott van ghelre die een out oems soen was vā:
den jonghen kijnde van hollant dat hi voecht soude wesen vanden kijnde. Daer te
gens coren die zeelanders Adilheydis greuinne van henegouwen dat hoer man
des kijnts voecht soude wesen Ende van deser tweedracht gheschiede enen groten
strijt daer van beyden sijden veel luden doot bleuen Mer die hollanders mitten gre:
ue van ghelre wonnē den strijt eñ die greue van ghelre bleef mit cracht des kijnts
voecht.

¶ Ende als dese jonghe greeff tot sinen jaren ghecomen was so regierde hi duech:
delick ende wel Ende int jaer ons heren M ij^c. lxxij soe gheboet joncheer florens
grote heeruaert ende versamede een machtich heer van volck ende toech heen tot
westvrieslant wert. om dat hij sijns vāders ghebeent mit cracht halen woude wt
westvrieslant ende brenghet weder in hollant.

¶ Daer teghens quamen die vriesen ende sloegen der hollanders doot vijf hondert
ghewapent inden strijde daer mede doot bleuen heer wermbout vten haghe ende ael
brecht sijn soen heer dirck van raephorst ende heer gherijt sijn broeder heer gherijt
van haerlem heer jacob van wassenaer bernt vten haghe ende heer wouter die vrie
se belyuwe van kermerlant Ende als die hollanders so veel wapenturen verloren
hadden so weken si achterwert ende toghen tot heylo toe op dien slechten ackeren d̄
si doe anderwerff streden ende daer bleuen doot ouer viij^c vriesen

Anno dm̄

Graue van hollant

¶ Daer nae inden jaer ons heren M ij^c lxxxij soe toech greue florens noch mit
groter macht in vrieslant tot hoechtwoude daer hij teghens die vriesen street ende
hi wan den strijt Ende daer worden meer dan vi^c vriesen verslaghen ende veel ghe:
uangen Ende inden seluen strijt wert een out vriese gheuangen ende die melde eñ
wijsde waer coninck willem begrauen was Ende greue florens dede daer soecken
ende vant also ende dede doe sijns vāders ghebeent op grauē ende dedet schoen was:
schen ende dedet legghen in een nywe kist ende voerdet tot vtrecht daermē dede seer
costelick ende statelick des conincs wtuaert Ende als dit ghedaen was so voer hi
van daer mit groter costelicheyt eñ brocht sijns vāders ghebeent in walcheren tot
middelborch daer sijn wtuaert oec seer statelick ghedaen wert alst betaemde Mer
eer greeff florens wt vrieslant toech so dede hi fundieren eñ tymmeren een casteel
tot widenesse teghen die vriesen.

Regnierden

¶ Inden jaer ons heren M ij^c ende lxxxij opten xiiij dach in december so was al
te groten storm van wijnde ende daer of quam alte groten vloet van water daer in
verdrencten veel menschen ende beesten ende was een alte yammerlike plaghe.

¶ Doe toech heer dirck van brederode bi goet duncken des greuen florens ende hi versamede veel scepen ende royede in vrieslant ende verghiselde al tlant Want niement den anderen te hulpe comē mocht ouermits den water ende wan also dat alinghe lant sonder strijden ende toech weder tot greue florens.

¶ Ende als die wateren weder cleyn worden so dede greue florens makē vier castelen voer die vriesen die sterck waren Als midenblick Emughennenborch middelborch ende nywerborch.

¶ In deser tijt openbaerde in Miten een man gheleert inder swerter kunst eñ seyde dat hi was keyser vrederic die veel mannen had die keyser fredericx dienstmānen hadden gheweest ende veel heymeliker dinghen openbaerde hi daer hi veel princen des rijcks mede verleyde mit menigherhande litteykē die vriesen quamen voer desen keyser ende claechde dat hem greue florens groot gewelt ende moynisse had ghedaen Daer ghing dese bedriegher sitten te recht in keyserlijcke ghewāde eñ gheboet den greue florens dat hi voer hem quaem te recht teghens die vriesen eñ toen de sijn preuilegien die hi had ouer die vriesen Ende gheboet den biscop van vtrech dat hi greue florens daghen soude te romen in mussen voer den keyser binnen xlij. daghen na dat hi die weet creech. ende als greue florens dit verhoerde so screeff hij desen bedriegher aldus En weetstu nijt dat die keyser frederic in voer tyden versmoert bleeff bij sinen huusghesinne Ende du en biste nijt die grootmoedighe keyser vrederijck du en biste oec nijt enighe prince in Miten daer om en houde ic nijt van dijnre bedriechnisse. eñ dese meister wert int laetst gheuanghen vanden biscop van colen ende daer leet hi al sijn bedriechnisse ende hi wert daer ghebrant.

¶ In desen tijden so had biscop johan van nassouwē elect van vtrecht dat slot vā vredelant verset aen ghijsbert heer van Aemstel om een somme van penninghen Ende dat slot van montfoerde aen hermen heer van woerden. ende na desen biscop johan van nassouwen so quam een ander biscop ende hiet biscop johan van zirick ende die woude mit des ghestichts hulpe beyde die sloten lossen ende boet den heer vā aemstel ende den heer van woerden elck hoer ghelt weder mer si en woudens nijt ontfanghen ende wouden die twee sloten mit machten houden teghens des biscops danc daer die biscop om oerloechde Ende die biscop eñ dat ghesticht baden greue florens om hulpe ende bijstant Ende greue florens die quam eñ beleyde vredelant ende heer costen van renesse die quam daer mit die zeelanders ende street teghens ghijsbert van aemstel van greue florens wegen ende wan den strijt ende ghijsbert wert gheuanghen ende aernout ghijsberts broeder gaff dat slot te vredelant op in greue florens handen Ende greue florens toech voert voer montfoerde ende wan dat oeck hermen van woerden off. ende hermen en dorst in sijn lant nijt bliuen eñ toech wech.

¶ Daer na een wijl tijts so wert een soeen ghededingt ende ghemaect tusschen den greue florens mitten biscop ende ghijsbert van aemstel ende hermen van woerden dat greue florens namaels jammerlick becoft mit sinen liue van dese twee verra: ders ghijsbert eñ hermen Want die soen wert ghemaect in deser manieren Als dat ghijsbert eñ hermen voerscreuē belouede truwelic te houden daer si ond te peē setten al hoer goet dat si teghens den biscop van vtrecht noch teghens die greue van hol lant hem nymmermeer versetten en souden mit rade noch mit dade. ende si souden greue florens sweren voer sinen cost hude ende trouwe Ende die biscop soude sijn castelen weder hebben ende behouden in sijnre macht. ende dit segghen wert vast ge maect mit instrumenten ende si hebbent ghesworen ende beloeft te houden ende bese: ghelt dat si namaels qualick hielden ende hier mede was alle ding ghesoent.

¶ Die greue florens settede wt sijnre herten alle nijt eñ toern want hi nam ghijs: bert van aemstel ende herman van woerden ende maectese sijn ouerste ende heyme: licste rade Mer ghijsbert ende hermen die horen haet eñ nijt niet vergheten en cons: ten die verbonden hem heymelick mit een ende mit ghijsbert van velsen tegens gre ue florens horen prince ende horen leen heer ende die si sijn ghesworē raet waren eñ hoer broet heer was Eñ si hebben gherijt van velsen gheseynt tot Camerijck daer was des conincs raet van enghelant die biscop van duraens. ende die heer van kuuck van des hertoghen weghen van brabant Ende twee rade van des greuen raet van vlaenderen daer si ouer droeghen mit ghemenen rade eñ int heymelick slo: ten datmen den greue florens leuende vanghen soude ende seynden den coninck van enghelant die hem in euigher vanghenisse soude houden wāt si d off ghequelt waren ende datmē johan sijn soen soude maken greue van hollant die des conincs dochter had te wijff.

Anno dm̄

Graue van hollant

Regnierden

¶ Die edel greue florens die van deser verradenisse nijt en wiste die onlanges te voeren een eerlike woeninghe ende pallaes maken dede in haerlemer hout dat der voghellen sanck hiet Ende inden haghe daer hi mit joncheeren ende mit jofferen ind wildernisse des stadelijcken te jaghen plach ende ridderlick spul te hantieren plach

¶ Ende hier om inden jaer ons heren dusent twee hondert ende sess ende tneghen tich doe reet greue florens tot vtrecht om dat hij versoenen woude een tweedracht tusschen den ridders van sulen eñ die van aemstel eñ van woerden die des greuen raet waren Ende die greue ghinc inden doem te kercken eñ nam mit hem een deel ridders ende daer quam een wiuekijn also dat god hoer in seynde ende gaf greef flo rens enen brieff in die hant die hij sinen secretarius dede lesen daer in ghescreuen stont Al dq conincs kint edel prince ghedenct dat die ghenē die die psalm maecte die pphetierde eñ seyde al dq Die mā mijns vreden d ic in hoepte die mijn spijse at

Sheuet grote vertredinghe ghemaect op my Mer greue florens die groot moedich was en achte op dat veers nijt ende hielt hoghe feest mitten prelaten eñ mitten borgheren ter maeltijt. ende naden eten ghing hi leggen slapen. ende naden slaep meende hi den dach in blider gheselscap voert te eynden. ¶ Ende als hi een corte wijll gheslapen hadde so quam ghijsbert van aemstel ende weckede hem wt den slape ende dat hi mitten valckenaers wt der stadt rede want daer veel wilde voghels inden velde saten Die greue die ghenuecht hadde inden bederspul om voghel te vanghen haestede hem ende nam een schoen sperwer op die hant eñ reet mit luttel ghesins spelen mitten voghelen wt der stadt eñ wert aldus mit heymelick verraet wt der stadt omtrent een halff mile gheleyt daer lach hermen van woerden mit veel ghewapent ende brack op ende om singhelden den greue al om Ende gherijt van velsen die taste den greue eerst aen Ende daer teghens die greeff als een onuersaecht man werp den sperwer off ende toech sijn sweert ende meende hem te verweeren ende had lieu te steruen dan hem den verraders gheuanghen te gheuen Mer dat en halp hem nijt veel want die verraders die hem nijt en scaemden eñ hadden nochtan des voerscreuen greuen cleder aen horen hals ende hadden des seluen daghes binnen vtrecht sijn spise gegheten sloeghen hoer handen aen den greue ende vinghen desen hoghen prince mit aldus groten verraet die si all heymelic voerde inder nacht opt casteel te Muden. ¶ Ende binnen desen quam dat rumoer van deser haestelijcker boetscap die menicht menschen herten verueerde ende bedroefden. ende dat ghemeen volck van karmerlant van vrieslant ende van waterlant quamē ouer royen tot muden om den greue te verlossen. eñ als dit die moerdenaers vernamen vloghen si haestelijcken mitten gheuanghen greue ouer sloten ouer velt ende ouer onweghen Eñ daer teghens quamen die van neerden ghelopen mit groten hope om horen heer te verlossen Waer om die vluchtighe in anxt waren want die kermers volcghede mit groten volck ende die dorp lude die daer omtrent woenden Ende dat peert daer si den greue op ghebonden hadden was cleyn ende mocht den sloet nijt ouer lopen eñ viel mitten greue int water dien doe gherijt van velsen nijt wt getrecken en conde ouermits vanden groten volck waer om dese gherijt die een felhert hadde stack den seluen greue mit sinen sweerde xxi. wonden daer hij aen sterff ende ruumde mit enen snellen peerde achter wert op dat casteel te cranenborch Hermen vā woerden reet haestelick buten lants ende lach hier ende daer ende sterf in ellenden ende in armoeden Ende ghijsbert van Aemstel reet oeck haestelick ende heymelick wt den lande ende had armoede ende had vrienden buten lants die hem teten gauen Eñ all hoer goet wert hem beyde ghenomen. eñ binnen desen so quamen die kermers ende vonden den greue noch halff leuende ende sinen Adem treckende ende sprack noch een luttel Ende si venghen een der moerdenaer knechten die si mit aen sien des steruende greue dode mit menigerhande pinen Mer die greeff sloech sijn oghen op inden he-

mel eñ gaff sinen gheest op ende rustede in goede op die vijfte kalende van junius Ende wi hopen dat hi ghecroent was inden hemel om sijn bitter martelie Eñ sijn lichaem wert gheuoert tot reynsborch int cloester eñ wert daer bi beatrix sijn wijf mit groten rouwen begrauen.

Ende als dit behoerlick ghedaen was die greue van cleue die greue florens neve was versamede een machtich heer wt hollant ende besette cranenborch all om mit een swaer besitte ende wan dat casteel ende venc daer op heer gherijt van velsē Ende dese moerdenaer die lide doe ende seyde open baerlick voer allen den volck die verradenisse. ende dese heer gherijt wert die alre swaerste pijn aen ghedaen diemen enighen mensche doen mocht eñ word op een rat gheset. ende al dat Nemstel woerden ende velsen toe behoerde off aen ghinc tot inden neghenden grade totten tienden grade toe die worden ghedoot of ewelick verdreuen. ende cranenborch wert neder gheworpen totter eerden toe. eñ men toech voer dat casteel te muden mer men van ter nyement op ende dat beualmen dirck van haerlem te bewaren.

Anno dñi

Greue van hollant

Ende die greue van cleue nam doe voert hollant in sijn bewaernisse ende daer teghen ghye van henegouwen treserier van ludick die nam suut hollant in sijn bewaernisse eñ bleeff woennē tot sinte gheertruden berghe eñ van deser tweedracht wert grote onruste.

Regnierden

Daer na worden die heren van hollant ende zeelant te rade dat si om horen jonghen greue johan seynden wouden die was bi den coninck van enghelant om dat si hem int lant hebben woude die greue florens soen was.

Die regael abt van Egmonde heer florens ende heer dirck heer van brederode ende heer heinrick van leyden casteleyn eñ heer willem van Egmonde ridders die voeren ouer die zee in enghelant ende baden den coninck dat mit sijnre gunst mochte joncheer johan mit hem ouervarē want dat lant van hollant sijns nijt onbeerē en mochte Coninck eduwaert die ontfenck dese boden seer vriendelick ende deden bestellen scepen mit alte groten cierheyt daer hi joncheer johan ende sijn dochter mede ouer seynde in hollant Mer want hem die wijnt nijt wel mede en was so quam hi in zeelant aent lant Ende bleeff bi heer wolfaert vander veer.

Johan die eerst alſo ghenoemt greue florens ſoen was die xvi greue van hol-
lant iiij jaer ende hi had te wive Elizabeth cominc eduaerdg dochter vā enghelant
Mer hi en creech daer ghen kinder bi Ende doe hi eerſt int lant quam wt enghe-
lant doe was hi langhe bi heer wolfaert den heer vander veer ende die regierde de-
ſen jonghen greue ende ſettede die hollantſche heren meeſt van hem.

Inden jaer ons heren M iij^{c} xcvij doe woude greue johan dwinghen die vrieſen
ende quam mit groter heer cracht binnen alcmaer Ende daer teghens quamen die
vrieſen herde manlick ende hadden te ſamen ghetoghen alle die macht van vrieſ-
lant om enen ſwaren ſtrijt te vechten Ende als beyde parthien te ſamen ghecomen
waren ſo wertter alte ſeer ghevochten want die hollanders en zeelanders bevoch-
ten die vrieſen aen twee betaelgen ende verſloeghen ouer vier duſent vrieſen ende
die ander ontliepen hem En vanden hollantſchen heer bleeff doot die heer van arc
kel ende johan vander doertoghen en mit hem twee ander goeder manne van wa
pen Ende als die biſcop van vtrecht dit vernam dat die vrieſen den ſtrijt verlorē
hadden ſo voer hi ouer in vrieſlant ende predicte daer des paeus aflaet teghens dat

hollantſche volck die vrieſe belouede den
biſcop te helpen Ende quamē haeſtelick
ghewpt mit veel ſchepen tot monikē dam
Die poerters van haerlem ende die ſtor-
mers mitte waterlanders quamē daer
teghens mit groter heervaert ende beſtre

M iij^{c} xcv

iiij jaer

den ſtoutelick dat vrieſche volck Mer tzt keerden hem die vrieſen vanden ſtrijde
ende pijnden hem te ſcepe te comen ende weyden wech Mer int veruolgen wartter
alte veel doot gheſlaghen Ende als die biſcop deſen ſtrijt verloren hadde liet hi ſijn
groot ſcip daer blijven ende ruede mit een cleyn boetkijn ouer yſel.

Inden jaer ons heren M iij^{c} xciij op die iiij kalende van nouember ſo ſterf gre
ue johan van hollant tot haerlem Ende deſe greue johan die was alleen onder all
den princen van hollant die ſonder ridders naem ſterff ende ſonder kijnder ende hi
wert eerlick begrauen tot reynſborch int cloeſter Ende Elizabeth die greuine ſijn
wijff die voer weder in enghelant ende nam den greue van erffoerd daer nae tot
enen man.

Johan greue van henegouwen ende was adilheyden coninc willems suster soē die was die xvij greue van hollant van zeelant ende heer van vrieslant vijff jaer lanck Hij had een wijff hiet philippa ende was des greuen dochter van lutsellen-borch broeder tot bemen daer hi bi wan willem die na hem greue wert ende johan van beemont ende heinrick canonick tot camerijck eñ margriet greuinne van arabien Adelheida greuinne van cleermont Maria greuinne van barbanoys Mechtelt vrouwe van nyele.

Dese greue johan inden eersten beghinne van sijnre heerlicheyt so toech hi in zeelant mit heercracht daer hi teghens die onghehoersaemheyt here johans van renesse seghe vercreech mit groten loue Als heer johan van renesse aldus verwonnen was inden eersten strijde soe toech hi tot coninck aelbrecht den roemschen coninck om hulp ende seyde hem dat die greefscap van hollant aenden roemschen rijck ghecomen waer nae greue johans doot van hollant Ende hier om quam dese coninck aelbrecht al heymeliken neder ende seynden aldusdanigen brieuen doer al dat lant in hollant Het sullen weten alle luden dat aelbrecht die onuerwonnen roemsche coninck mit cracht will vereninghen aent roemsche rijck die greeffscap van hollāt

Anno dm̄ wantiet si sonder oer is. die coninck kaerl M ij^c xcix

wilen eer greeff dirck in leen gaff Ende in-

Greuē van hollant den jaer M iij^c so quam dese coninck Aelbrecht tot nymweghen om die greeffscap van hollant te bedwinghen Eñ brocht mit

Regnierden hem den eertschen biscop van trier ende vā v jaer

colen mit veel princen ende vorsten des rijcks Ende daer teghen quam greue johan tot buutsweerde beneden nyemweghen daer hi sijn tente op rechte mit groter heercracht opten oū vanden wale Eñ dede besoeken tot veel stede inden wale waer hij best mocht ouer dat water comē mit sinen volck om des conincs heer te bestrijdē Mer die coninck die vanden toernen tot nymwegen neder sach van verren ende sach die veelheyt der bannieren ende des volcs ende meende dat heer johan van Renesse hem bedrogen hadde ende toech achterwert tot cranenborch op dat hi des anderen daghes wech toghe weder in oestenrijck.

Die eertsche biscop vā colen om des conincs eer te bewaren dedinghede daer tusschen enē vrede en seyde daer een seggen vast voer wilkoert in deser manierē Als dat greef jan die soude den conīc enē man eet doē eñ hem trouwe te wesē eñ die conīc ūlyede hē die greefscap. eñ doe dit gedaen was doe keerde die vorstē wed̄ tottē haren

Ende die zeelanders die te laet quamen in des conincs hulp mit heer jan van Renesse lieten hoer scepen staen bi huesden ende vloghen te voet in vlaenderen ende bewefde daghelicx die naeste dorpen in zeelant Eñ greue johan veruolchde dese voeruluchtighe als hi snelste mocht ende vant die scepen die si begheuen hadden. Ende verboet heer johan van renesse sijn lant eñ sijn goet deylde hi onder den ghenen die hem gheholpen hadden.

In desen greue johans tijden so gheschiede in hollant een wonderlick teyken dat een voerteyken was der toecomender droefheyt. Daer openbaerde een man op een peert die vermaende alt volck dat sij hem wapenen soude ende lopen haestelick opten oeuer vander zee ende keeren die vyanden Ende hier om liep al dat ghemeē volck totter zee om die vyanden te beuechten ende saghen dat water veruult mit ontallijcken scepen Mer die scepen bleuen all verloren. ende die man mitten peerde verloesmen oft een droem off droch gheweest hadde dat niement en wist waert all bleeff.

Int jaer ons heren M iij^c ende ij optē elfsten dach in julio was eē groot strijt in cortrijck tusschen coninck philips van vranckrijck den vetten ende greue robbrecht van vlaenderen daer die vlaminghe den seghe wonnen daer bleuē doot jonc heer johan van hollant greue iohans ouste soen van henegouwen ende van hollant des goeden greue willems broeder.

Daer na inden jaer M iij^c ende iij versamede greue ghye van vlaenderen veel wtuercoren ridderscap op dat hij mit ghewapender cracht walcheren mochte beuechten Eñ daer teghen quam joncheer willem greue johans ouste soen herde vromelick ende sloech hem veel vlaminghen off doot ende vencker veel ende voer ouer in casant daer hi veel vlaminghen doot sloech Ende keerde weder mit groter eren eñ mit seghe ende sonder merren versamede greue ghye anderwerff groot volck op dat hi dat zeelansche volck verslaen mocht daer mede ende wan middelborch.

Daer teghens quam auderweerff joncheer willem van hollant mit een groot heer ende street twee strijden op enen dach die een voer der veer ende die and voer aernemuden die hi beyde verloes ouermits verraet Ende jonc heer willem toech wech ende quam binnen zyricxzee om ander volc Eñ greue ghye volchde hem na sonder merren eñ beleyde die stede van zyrixczee sess weken lanck die hi seer moyde mit scutte ende mit slingheren Ende ten lesten dede joncheer willem der stede poerte al heymelick op ende dede groten schade int heer datter voer lach Ende versloech hem off xv hondert vlaminghen.

¶ Ende doe besette joncheer willem die stadt ende voer in hollant daer hi eē groot moeghende heer vergaderde om zyriczee te onsetten · ende quam mit biscop ghyen van vtrecht sinen oem mit veel volcs ende quam an duuelant aen ende meynden des anderen daghes te varen tot zyricxzee Mer des nachtes worden si oueruallen vanden vlaminghen bi opset heer jan van renesse ende quamen inder nacht ende bestreden joncheer willems heer eñ des biscops ghyen eñ daer wert alte seer geuochten als dat die een vrient den anderen sloech want si malcanderen nijt en kenden om die donckerheyt vander nacht Eñ daer bleeff doot heer willem vā hoorn domproest tutrecht ende heer Claes per sim ridder heer willem van haerlem ridder heer dirck van sulen ridder heer zweer van beuerweerd ridder ende veel ander goeder mannen · ende biscop ghye wert gheuangen ende veel goeder ridderscaps ende borghers wt hollant ende wt dat sticht van vtrecht eñ werden in vlaenderen gheseynt mit biscop ghyen ende in vaster hoeden gheset Ende joncheer willem van hollant quam heymelick van zyriczee ende is nauwe mitten liue ontgaen ende hij toech in henegouwen tot greue johan sinen vāder ende claechde hem sijn misuall.

Anno dm̄

¶ Ende doe greue ghye vernam dat joncheer willem in henegouwē was so toech hi bi heer janss rade van renesse mit veel schepen ouer die mase in noert hollant eñ alle die steden ende dorpen ghinghen in sijn ghenāde sonder haerlem alleen

Greue van hollant

¶ Die hertoch johan van brabant die creech in sijnre machten al zwt hollant mit sinte gheertruden berghe behaluen dordrecht en creech hij nijt. Mer hij toech voer dordrecht ende lach daer x daghen voer Ende ten laetsten schoet hi dat vuer in dordrecht ende verbrande die een helft vander stede.

Regnierden

¶ Daer nae toghen die van dordrecht wt mitter macht ende veriaechden den hertoech van brabant wt zuut hollant ende sloeghen hem veel volcs off ende volchgeden all tot des hertoghen bossche toe ende daer schoten si dat vuer in ende deden groten schade ende dreuen groten roue wt brabant Mer die meeste deel vander ridderscap wt zuut hollant die waren all bi die van dordrecht Ende daer na streden die van dordrecht tot yselmonde ende versloeghen omtrent twee dusent vlaminghen Ende die greue haddet daer quaet ghenoch dat hi ontquam.

¶ Ende als die greue ende heer jan van renesse vernamen dattet binnen vtrecht soe qualick stont onderlinghen soe is hij binnen vtrecht ghecomen ende creech vtrecht in ende sette daer schout ende schepen van sijnre weghen ende badt der ecclesie neerstelick datmen biscop ghye dat bisdom naem ende datmen willem van gulick koer tot enen biscop Mer die ecclesie namen hoer beraet ✠

Slanghe ghenoech Heer witte vā haemstede die greue florens bastaert soen was die lach in syriczee so toech hi wt syriczee mit een hoghe boet eñ seylde buten om eñ quā tot santvoert eñ is voert ghecomen tot haerlem daer hi sijn bannier ondede vā jonker willems weghen Ende als die kermars eñ westvriesen eñ oestvriesen dit vernamen so sijn si al bi hem gheuallen eñ riepen god si gheloeft dat ons dat bloet vā hollant toe gheseynt is.

¶ Ende heer witt die toech rechteuoert wt om die vlaminghen te weder staen eñ doe si quamen tot hygedom beneden haerlem daer ghemoete hem een groot heer van vlaminghen die si alte mael versloeghen. daer toghen hem die vriesen al hoer harness wt eñ cleder eñ worpen al hoer doden op enen hoep eñ seyden dat sal een teyken wesen dat den vlaminghen den wech wisen sal op een and̄ tijt als si weder comen daer hietet noch manpat.

¶ Doe die maer doer dat lant van hollant ghinck dat heer witt mitten kermers eñ vriesen die vlaminghen verslaghen hadden Ende men dat tot delfft vernam doe was daer een die ockenberch hiet die nam die bannier ind̄ hant eñ riep dat ghecrij hollant hollant Daer jaechden die van delft alle die vlaminghen wt der stādt ende sloeghender veel doot Daer na quam heer witt van haemsteden tot leyden daer hi veel vlaminghen versloech eñ vinck eñ sommighe quamen wt leyden eñ quamen te delft eñ waenden daer vry te wesen daer volchde hem heer witt mitten vriesen eñ beliep die vlaminghen tot delft opter straten eñ sloecher meer dan vijff hondert doot eñ die straet hiet noch die vlaming straet eñ veel waender ouer die vest te swimmen die daer verdrencten.

¶ Ende als greue ghye dit vernam so scheyde hi confuys vā vtrecht eñ toech heymelick eñ quam in zeelant eñ vergāderde veel volcks op en nywe ende beleyde die stede van syriczee noch weder mit swaren besitt.

¶ Joncheer willem van hollant die was in henegouwen eñ screeff aenden coninc philips van vrancrijck diemen die vett hiet sinen swagher dat hi hem te hulpe quame in sijnre noot teghen die vlaminghen Die coninck seynde in joncheer willems sijns swaghers hulp drie hondert eñ vijftich groter sceep mit top castelen ende mit maersen vol volcks vā wapenen Ende vijff groter gheleyen mit volck wel toe ghemaect om te vechten Ende die coninck screeff op wat tijt dat hi die scepen wachten mocht Doe quam joncheer willem in hollant eñ versamede alle die scepen die hi mochte Ende heer witt van haemsteden quam mitten vriesen eñ kermarlanders eñ waterlanders eñ vielen al bi joncheer willem mit horen scepen eñ wouden bi hem leuen eñ steruen eñ quamen geuaren doer noertgouwe op sinte laurentius dach daer saghen si dat fransche heer comen daer si seer in verblijt waren.

¶ Mer doe die vlaminghen saghen dat joncheer willem quam mit soe groten heer van volck eñ van schepen doe was die wijnt zuyt west Ende doe maecten die vlaminghen een groot scip toe dat si specten mit stroey mit pecke mit olye mit terre eñ mit sulphur eñ ontstakent eñ meenden also joncheer willems heer te scheynden sonder weer Mer god die alle herten kent en laet gheen recht int eynde verloren Ende als des volck eñ joncheer willems schepe bi een quamen op sinte louwerens dach so ontstaken die vlaminghen hoer scip eñ lietent mitten stroem eñ mitten wijnde driuen tot joncheer willems schepen wert Ende alst wel begonde te bernen so ginc die wijnt om int noert oest eñ dat bernende scip dreef teghen die vlamingen danck onder hoer selfs schepen daer si alte groten schade off hadden soe dat si nerghent dueren en mochten eñ sprongen ouer boert eñ verdrencten menich hondert Ende mit deser wonderliker auentuer so creghen die hollanders mitten franssoysen so groten moet te vechten eñ toghen tot hem in Ende daer reess een grote verueerlike strijt ende die vlamingen weerden hem alte vromeliken enen haluen dach eñ enen helen nacht Eñ dat gheruft was so groot vanden vechten datment besceydelick hoerde ouer drie milen.

Anno dm̄

¶ Ende ten lesten worden die vlaminghen so seer vermoyt dat si den strijt verloren ende joncheer willem van hollant die veng int lest vanden strijde greeff ghye van vlaenderen eñ gaff hem den ammyrael van vranckrijck voer sijn schade die hi gheleden hadde Mer die ammyrael die gaffen weder den eersamen vader biscop ghy van vtrecht die in vlaenderen gheuanghen lach eñ dat was den enen ghyde om den anderen Ende in desen strijde bleuen doot x dusent vlaminghen eñ ontallicke veel hondert werter gheuanghen eñ dusent eñ hondert schepen eñ xc pauwelyoenen lieten si daer Ende dit gheschiede int jaer ons heren M ccc eñ iiij op sinte louwerens dach.

Grauen van hollant

Regnierden

¶ Ende men sach tot egmonde inder lucht een groot roetachtich cruys op die selue tijt datmen aldus street.

¶ Ende heer johan van renesse die quam vten strijde heymelick e wech ende quam binnen vtrecht daer hem die hollanders na volchden eñ bernden die molen tutrecht voer die poert eñ meenden dat heer jan van renesse wt comen soude Mer heer jan die toech heymelick mitten sinen vter stadt eñ van anxt van sinen vyanden so soude hi ouer die lecke haestelick varen eñ was in een cleyn scheepkijn eñ hoerre wasser te veel eñ dat scheepken ghinck te gronde ende heer jan van renesse mitten sinen verdrencten eñ wert na gheuist eñ begrauen.

¶ Ende greue johan van henegouwen eñ van hollant die verblide hem seer inden seghe die jonckeer willem sijn soen teghen die vlaminghen ghehat hadde Eñ hi starff int selue jaer M ccc eñ iiij op die vijffte ydus van december ende wert eerliken begrauen in die stadt van valencijn.

¶ Ende philippa die greuinne starff op die viij ydus van aprill daer na eñ wert begrauen bi hoer man.

¶ Willem die derde also ghenoemt greue johans soen was die xviij greue van henegouwen van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant xxxiij jaer Ende hi had te wiue johanna van valoyse des coninckx philips suster van vranckrijck daer hi bi wan jan eñ margriet hertochinne van beyeren eñ keyserinne van romen Ende johanna greuinne van gulick Ende philippa coninghinne van enghelant Ende willem die na hem greue wert Eñ lodewijck die starff jonck Eñ joncfrou elyzabeth.

M iij^c iiij

iij
Willem.

xxxiij jaer

¶ Dese greeff willem als hi eerst greue gheworden was so dede hi beroepen een hof tot haerlem daer waren x grauen hondert baenroedsen eñ dusent ridderen eñ ridderscaps ende edelre lude sonder ghetal Ende dit hoff hieltmen feestelick een vol weke lanck.

¶ Dese edel greeff willem was vanden koeruorsten vicarius ghemaect vãden keyserrijck Ende hi was in sinen tijden vermaert voer die vroemste eñ lieftalste vorst diemen wist Ende hi wan mit cracht twee alte vaste castelen inden sticht vã colen als den bruyl eñ volmesteyn.

¶ Dese edel greeff willem woude vermeeren den dienst gods eñ stichte in middelborch een nywe collegium vã canoniken tot sijnre ewiger memorien int jaer ons heren M ccc eñ xi.

¶ Inden jaer M ccc eñ xv doe quam coninck lodewijck vã vranckrijck in vlaenderen mit groter crachten bi doernick op die riuier der like Ende greeff willem quã in sijn hulpe eñ sette sijn pauwelyoenen bi der riuier der scelt Mer die coninck moste van daen rumen ouermits des quãden weders van reghen eñ van wijnde eñ liet die vlaminghen onghemoyt.

¶ Greue willem van hollant als hi dit voer waer hoerde dat die coninck vā daer ghetoghen was so verbrande hi alle die dorpen die bi der riuier stonden eñ toech weder in hollant ongheschaeyt.

¶ Greeff willem als biscop ghye sijn oem doot was soe nam hi in sijnre machten die heerlicheyt van woerden eñ van aemstel eñ dwancse aen hollant eñ sette daer sijn baelyuwen eñ sijn scouten eñ seyde dat die twee heerlicheyden den biscop sinen oem ghegheuen waren voer sijns vāders erue eñ dat si nijt recht van die verraders van aemstel eñ van woerden aen hollant ghecomen waren.

¶ Int jaer M ccc xxviij quam coninck philips van vrancrijck mit groter heer cracht neder in die greeffscap van vlaenderen Ende in sijn hulpe quam dese greeff willem van hollant die sijn tenten gheboet te setten bi casselberghe Ende off hi van daer tusschen dedinghen mocht na sijnre ghewoenten aen beyden parthyen vrede off soen.

¶ Die vlaminghen haesten hem seer vanden berghe neder te comen eñ meende den coninck onuerhoets in sijn tente doot te slaen Ende als greue willem dat vernam so haeste hi hem om dit verwoede volck mit strijden te ghemoeten eñ sonder merren Ende die coninck mitten sinen ende greeff willem mitten sinen quamen ghelijck aen eñ daer wert anxtelick seer ghevochten Ende greeff willem wert van sinen peerde gheslaghen daer hem sijn heren truwelick bi stonden eñ bescudden sijn lijff manlick Als heer dirck heer van brederode. heer jan heer van arckel. heer alaert heer van egmonde. heer philips heer vā wassenaer. heer jan heer vā haemsteden. heer aernt heer van cruninghen. heer jan heer van pallanen. eñ heer willem van duuoerde eñ meer ander die om hem eñ bi hem waren Ende die vlaminghen verloren den strijt Ende daer bleuen meer dan vi^m vlaminghen doot eñ veel gheuanghen die nijt e wech en conden comen Eñ joncheer willem van hollant greeff willems soen wert daer van den coninck ridder gheslaghen.

Anno dm̄

Grauen van hollant

Regnierden

¶ Int jaer ons heren M ccc xxxvi op die vij ydus van junius starff dese edel vorst greue willem eñ wert mit groter wtuaert begrauen tot valencijn in henegouwen Ende vrouwe johanna sijn wijff die begaf die werlt daer na eñ ghinck in een gheestelick nonne cloester van sinte bernaerdus oerde gheheten fontanelis Ende si starff daer int jaer M ccc xlij eñ wert daer eersamelick begrauen.

Willem die vierde also ghenoemt greue willems soen was greue van henegouwen van hollant van zeelant en heer van vriesland viij jaer lanck En hi had te wive johanna des hertoghen dochter van brabant Mer hi en creech gheen kinder daer bi Dese greeff willem heeft alle sijn leuen die wapen ghehantiert.

Dese greef willem is ghetoghen mitten coninck van spaengen en mitten coninck van granaten in heydenisse ende hadden menighen strijt teghen die heyden die si veel versloeghen en sijn mit vechten der hant ghecomen tot iherusalem ten heyligher graue daer si hoer offerhanden deden en sijn ghesont weder thuus ghecomen Ende als hi thuus gecomen was so heeft hi alte costelijken hof ghewepen inden hagghe daer menich groot heer was en menich edel man.

Ende daer na is greeff willem ghereden in een tornoy tot benay i normandyen en daer wert gheseyt van allen heren van vrienden en van vyanden dat dese greeff willem was die beste en die vroemste greue van al kerstenrijck.

Daer na is greeff willem ander werff ghetoghen mit groter macht in heydenisse mitten duytschen heren vā pruisen en heerde en brande en wan veel steden en dorpen in heydenscap mitten hoghen meyster van pruisen en toech voert en versocht dat heydensche graft noch anderwerff Ende eer hi op

M iij^c xxxvij

die reyse toech so ontboet die keyser lodewijck dese greeff willem sinen swagher dat hi hē heer toch van hollant malten soude als hi bi hem quaem want hi die hoechste ende vorstelicste greue was van al neder lant Mer greeff wil

viij jaer

lem die woude eerst sijn reyse op die heyden noch eens doen.

Daer na wert keyser lodewijck inden kay ghedaen vanden paeus johannes die xxij En die koervorsten deden desen greeff willem aen soecken om hem keyser te maken want die paeus hadde keyser lodewijck ghexcommuniert vanden rijcke Mer greue willem en wouder nijt aen want keyser lodewijck die leefde noch en die had greeff willems suster.

Inden jaer ons heren M ccc xlij soe gheschiede in die stede van amsterdam een groot mirackel vanden heyligher sacrament dat een sieck mensche ontfanghen hadde en ouer gaff en int vuer ghegoten wert.

In desen seluen jaer soe was des andren daghes in januarius een groot eertbeuinghe in hollant en in anderen landen.

In desen tijt so was een camp ghemocht van enen smit teghen een jode die onser lieuer vrouwen beelt smādenisse ghedaen hadde.

¶ Inden jaer ons heren M ccc xlv als greef willem van allen sinen groten reysen weder thuus ghecomen was so versamede hi een groot heer van volck daer hi die oestvriesen mede bestrijden woude En als die greue alle dinck bereyt hadde die tot deser heeruaert behoeflick waren so ontseyde hi die stadt van vtrecht en beleyde die stadt alst bescreuen staet in die cronijcken van vtrecht int CC en lxv blat.

¶ En als greeff willem vander stadt van vtrecht ghetoghen was so en liet hi nijt off van sinen begonnen wercken Ende hi vergaderde teghen den herst wed een nywe groot heer van volck en toech inder maent van september op die oestvriesen te scepe ouer die zee Mer des greuen heer voer onsedelick ouer die zee aen dat ombekende lant waer om dat ghemeen volck onuersiens quam in groot ongheualle.

¶ Heer johan vā henegouwen heer vā bemont des greuen oem die quam mit veel scepen aen die zuyt syde van sinte odulphus op een velt hiet dat zuder veen en sette daer sijn tenten bi den oeuer vander zee ende een deel der hollanders liepen opt lant sonder merren en en verbeyden dat grootste heer nijt en liepen som bi staueren en in sinte odulphus cloester onsedelick en ginghen stoutelick teghens die vyanden En die vriesen quamen stoutelick en wredelick en vochten teghen hem ende creghen die ouerhant en versloeghen meest alle dien hoep.

Anno dm

Grauen van hollant

¶ Greeff willem die van desen ongheualle nijt en wist die voer aen die noortsyde van sinte odulphus en ginck daer opt lant stoutelick wt sinen scepen mit vijff hondert goeder mannen die bi hem waren Ende en verbeyde die ander scepe mitten groten heer nijt en dede dat naeste dorp verbernen Die vriesen die hier starck op wachten quamen wt hoer laghen en bestreden den greue en die greue mitten sinen verweerden hem alte stoutelick ter doot toe Mer die vriesen creghen die ouerhant ende sloeghen den greue doot en veel ander dat sijs nijt en kende Ende die ander scepen quamen oeck aen tlant om dat vorste heer te ontsetten Mer die vriesen hebben so vreselick daer teghen gheuochten en versloeghen alte veel vanden hollantschen volck en verdrencten daer veel int wt ende in gaen vanden scepen Ende dese bloedighe strijt gheschiede int jaer ons heren M ccc en xlv op die seste kalende van october en gheschiede op die stede daer die greuen van hollant te recht pleghen te sitten als greuen van oestvrieslant.

Regnierden

¶ Ende greue reynolt van ghelre mitten brunen hoefde die voerseyde dit doe hi greue willem wt der vonten hieff Als dat dese jonghe greeff soude noch vanden vriesen verslaghen worden.

Ende in deser heeruaert bleuen doot die heer vā hoern die heer vā waelkoert die heer van lingij die heer van many die heer van aentonghen die heer van haemsteden die heer vander merwen baenroedsen Ende heer gherijt mitten baerde heer willem van naelwijck heer symon eñ heer dirck broeders tot teylinghen heer gwido broeder tot asperen heer jan heer reynaer eñ heer willem broeders tot montfoerde heer dirck van santhorst heer dirck eñ heer hermen van sweten heer florens broeder tot merwen heer ogier van spaengen heer gherijt euer heer alfaert vand horst heer willem van donghen heer dirck vā waelkoert heer wolfaert vā reymerswael heer gherijt van florevijl heer claes oem eñ heer bammuchouwer ridders ende noch wel xx ridders daer toe eñ veel schiltboertigher mannen eñ borghers eñ vroem wapentuers daer toe die god ghenādich wil sijn.

Ende des tienden daghes daer na so voer ouer in vrieslant heer martijn die commenduer van haerlem van sinte johans oerden Ende hi vant onder allen den doden luden des edelen greeff willems lichaem bi kenlicke teykenen Ende daer toe viij heren eñ ridders vanden voerscreuen heren Ende greeff willem wert sijn lichaem gheuoert eñ begrauen in een cloester vā sinte bernaerdus oerde gheheten florie campe eñ die ander viij heren voerscreuen worden daer mede begrauen.

Ende als die keyser lodewijck die greef willems suster te wiue had vernam dat die edel prince greeff willem van hollant sijn swagher doot ghebleuen was op die vriesen eñ gheen kinder after ghelaten en had so meende hi dat die greefscap van hollant aen den roemschen rijck bestoruen was Mer dat en mocht nijt wesen want si erfft altoes op dat naeste lijff leuende aenghesien datter veel greuen eñ oeck greuinnen van hollant ghestoruen sijn sonder kinder Ende is altoes gheerfft op dat naeste lijff eñ die outste Ende alsoe als margriet keyser lodewijcks wijff van beyeren greue willems outste suster was so bestarff henegouwen hollant zeelant ende vrieslant op margrieten der keyserinnen Ende also als die keyser hoer man eñ voecht was so gonde hi eñ consentierde sijnre keyserinnen dat si hoers vāderlike erue selue besitten ende regieren mocht Ende vrouwe johanna greeff willems wijff die noch na hertoch wenselijn van lutzenborch te man nam die leefde lxi jaer na greue willems doot.

¶ Margriet keyserinne van romen greeff willems outste suster van hollant die was greuinne van henegouwen van hollant van zeelant ende vrouwe van vriesland vijff jaer ende ix maenden Ende daer na was si iiij jaer ende iij maenden greuinne vā henegouwen alleen Ende si had bi den keyser lodewijck drie sonen Die eerste soen hiet hertoch willem Die and soen hiet hertoch aelbrecht Die derde soen hiet hertoch lodewijck coninck van cracauwen ende oec marcgraue van brandenborch ende elyzabeth coninghinne van vngherien.

¶ Dese keyserinne quam neder in hollant mit groter eerheyt daer si hoechlick ontfanghen wert van alden heren ende ridderen ende steden ende vriendelick ontfanghen ende ghehult wert van alden landen van henegouwen van hollant van zeelant Ende si beloefde den landen ende een yghelick in sinen rechten ende vryheyt te laten ende een yghelick recht ende vonnisse te doen ende si gaff horen landen ende luden milde gauen ende dede hem gracie ende gaff hem meere vryheyt ende beter priuilegien dan si voer hadden Ende si maecte vrede mitten ghestichte van vtrecht ende mitten biscop van sinte margrieten daghe int jaer van xlvi durende tot twee jaer na dien daghe tot sinte margrieten daghe toe anno xlviij.

Anno dm

Mijc xlo

Grauen van hollant

Regnierden

vijff jaer

¶ Daer na die keyserinne die beual hoer ampten ende officien ende besette hoer landen ende toech weder in beyeren ende bi den keyser Ende daer na so quam si weder in hollant ende in henegouwen mit hertoch willem horen outsten soen Ende si beual hertoch willem horen soen bi consent der ridderscap ende der steden dat lant van hollant ende van zeelant ende van vriesland te regieren van hoeren weghen als ruwaert vanden lande Ende hi soude der keyserinne jaerlicx vry wt gheuen xm ouder schilden Ende si behielt henegouwen ende daer ghinck si leggher wat die keyser was doe recht te voren ghestoruen Ende waert dat hertoch willem dese ghelden nijt en betaelden so souden alle die voerwaerden dot ende te nijt wesen ende hier worden zeghel ende brieuen of ghegheuen.

¶ Daer na inden jaer M ccc ende xlix so toech hertoch willem t henegouwen totter keyserinne sijnre moeder ende scout hoer quijt van allen beueel ende ruwaertscap van hollant ende zeelant ende hi en gaff hoer hoer ghelt nijt dat hoer verschenen was Ende hi toech van daer in beyeren.

¶ Inden jaer ons heren M ccc eñ .l. als hertoch willem aldus in beyeren was eñ die keyserinne bleeff in henegouwen so resen twee parthyen in hollant onder den heren daer den ghemenen luden groot ongheual off ghecomen is Die een parthye die hiet die cabbelyaus daer die ouerste off waren die heer van arckel die heer van egmonde eñ heer gherijt van heemskerck eñ meer ander ridder eñ knechten Die and parthye hietmen die hoecks daer die ouerste off waren die heer van brederoden die heer vander lecke die heer van binchorst eñ veel ander ridderen ende knechten Dese parthyen die stichten in hollant roeff eñ brant eñ venghen eñ sloeghen elck den anderen dat daer te voren in hollant nye ghesien en was.

¶ Die cabbelyaus parthye die ontboden eñ screuen al heymelick aen hertoch willem dat hi quaem eñ naem hollant weder in sinen handen al had hijt sijnre moeder die ruwaertscap quijt ghescouden si soudent hem mit machten wel helpen houden al so dat si so menighe bode seynde als dat hi al heymelick tot gorkom is gecomen.

¶ Daer toghen die van delft eñ ander steden wt eñ haelden hertoch willem in daer die sommighe hoer wil seer mede dreuen eñ daer wert hi ontfanghen eñ ghehult in allen steden van hollant zeelant eñ vrieslant bouen der huldinghe diemen der keyserinnen ghedaen hadde eñ si noch leefde.

¶ Ende als die hoecks parthye dit saghen so toghen si totier keyserinnen in henegouwen eñ claechden horen noot Doe ouerdroeghen die cabbelyaus mitten steden som in hollant eñ besetten der hoeckssen castelen eñ worpense al neder want si hadden den heer tot horen wille.

¶ Die keyserinne die dit seer toernde die ontboet hertoch willem horen soen horen ouelen moet waer om hi hem onderwant hoer heerlicheyt Hertoch willem ontboet hoer weder dat die heerlicheyt eñ landen sijn waren ende street hoer aen dat sise hem ouer ghegheuen hadde mit zeghel eñ brieuen.

¶ Daer quamt so verre dat die moeder eñ dat kijnt leyden malcanderen dach om te strijden om die heerlicheyt vã hollant Die keyserinne brocht mit hoer ĩ hoer hulpe veel groter heren eñ goeder lude wt henegouwen eñ wt enghelant die hoer suster die coninghinne vã enghelant haer gheseynt hadde Ende si quam mit al dit volck te scepe om in hollant te wesen eñ quam ind masen tusschen den briel eñ des grauen sande Daer teghen quam hertoch willem teghen sijn moeder mitten noerthollands kermarlanders westvriesen eñ waterlanders eñ wt zeelant vrouwe mechtelt van voern mit hoer hulpers Ende daer wert een strijt so groot eñ so swaer eñ bitter dat tet langhe in die waech scale hinck om die ouerhant te crighen so dattet int leste verloes die keyserinne den strijt Ende daer bleeffer so veel verslaghen eñ verdroncken dat twee ghetijden lanc die mase root was vanden bloede Ende die keyserinne die dede hoer seyl op trecken eñ voer in enghelant Ende in desen strijde soe bleuen veel edelre mannen eñ goeder lude doot meest wt enghelant eñ oeck wt henegouwen ⊕

Ende wt zeelant bleeff doot heer costen van renesse ende heer florens van haemstede mit veel goeder mannen Ende die heer vā brederode die wert daer gheuanghen mit veel goeder ridder mannen dien si veel off scatten Ende desen yammerliken strijt tusschen die moed eñ dat kijnt gheschiede op die mase bi den swarten wael int jaer ons heren M ccc li op sinte martijns dach translatio Ende daer na wert dat oerloghe ghesoent Ende die keyserinne behielt henegouwen hoer leuen lanck Ende hertoch willem bleeff greue van hollant zeelant eñ van vrieslant.

Int jaer M ccc lv op die ander kalende van october starff die keyserinne in henegouwen eñ si wert begrauen tot valencijn eñ regnierde in henegouwen x jaer eñ in hollant mer vijff jaer eñ ix maent.

Int jaer M ccc li so sach broeder symon eñ johan andries soen die pelsmakers knecht tot delft daer si quamen gaen ouer die plaetze een schoen kerck driuen ī die lucht eñ bleeff hanghen op die stede daer thants die nywe kerck staet eñ dat sachmen alle jaer omtrent onser vrouwe lichtmissen dach durende bi xxx jaren tot dat men screeff M ccc lxxxi doe wert daer een houten kerck gheset ende die noed gods daer in die bi mirakel gheuonden wert.

Anno dm̄ M iij^c .l.

Grauen van hollant

Regnierden vij jaer

Willem hertoch in beyeren der keyserinnen ontste soen was greue van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant vij jaer eñ van henegouwen nāder keyserinnen doot drie jaer Eñ hi had te wiue mechtelt des hertoghen heynricks dochter van lancaster wt enghelant Mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende dese hertoch was seer ontsien van sinen vyanden. ende hi had oerloghe teghen dat sticht van vtrecht eñ teghen biscop jan van arckel Ende hi toech int sticht eñ lach voer dat huus te nyenvelt dat hem op ghegheuen wort eñ dat oerloghe wert ghesoent tusschen sticht eñ hollant Ende dese hertoch willem creech dat lant van huesden aen hollant want dat lant van huesden ende meer ander landen daer omtrent dat had van ouden tijden den cleefschen heren toe behoert. Ende die heren van huesden waren ghesproten van broeder scheydinghe wt den huse van cleue ende worden aen dat lant ghegoet Ende men hieltet van cleue te leen tot dattet die greue van cleeff dat leen den heer van huesden quijt schout ende beliefde dat den greue van hollant datment van hollant voert te leen houden soude Daer na soe was een heer van huesden ende hiet johan ende die en had gheen sonen mer hi had een enighe dochter die had te man greeff johan van saffenberch ende huesden bestarff op die dochter Ende greeff johan van

Gsaffenberch die vercoft dit lant van huesden den hertochinne van brabant vrouwe johanna Ende hertoch willem en woude dat nijt henghen dattet aen brabant bliuen soude wantet sijn leen was En̄ het wert daer na mit contracten ghemaect dat vrouwe johanna hoer ghelden en̄ oncosten weder had en̄ huesden bleeff aen hollant.

Int jaer ons heren M ccc lviij georgij so wert dese hertoch willem greue van hollant sijnre sinnen bijster en̄ beroeft so datmen settede in selieren hoeden daer hi in bleeff xxx jaer tot dat hi starff.

Die cabbelyaus parthye wouden die vrouwe hertoch willems wijff hebben tot ruwaert des lants Die hoecks parthye en wouden die vrouwe nijt hebben want si gheen kinder en had bi hertoch willem daer die heerlicheyt van hollant op comen mocht Mer si ontboden hertoch aelbrecht wt beyeren die des voerscreuen hertoch willems broeder was dat hi quaem in hollant en̄ berechte sijns broeders heerlicheyt Ende als hertoch aelbrecht quam in hollant so wert ouerdraghen mitten ghemenen lande als dat hi ruwaert soude wesen van henegouwen van hollant van zeelant en̄ van vrieslant en̄ hi soude sijns broeders wijff der hertochinne gheuen alle jaer tot horen liue xij^m oudeschilde en̄ daer mede souden die parthyen beyde hoecks ende cabbelyaus mede versoent wesen en̄ te vreden wesen dat si onlanghe hielden.

Hertoch aelbrecht die sette heer jan van bloemensteyn vander baelyuscap van vrieslant en̄ beualse reynolt des heren soen van brederoden Dit bolghen hem die cabbelyaus en̄ si leyden laghen op castricommer sant inden dunen om den heer van brederoden en̄ sinen soen doot te slaen Die heer van brederoden die hier nijt off en wist seynde sinen soen reynolt mit een deel lude om die baelyuscap te ontfaen en̄ si quamen op castricommer sant doe braken die cabbelyaus wt horen dunen en̄ runden tot joncheer reynolt Ende als hi sach dat si hem meenden so runde hi mitten sinen tot castricom inder kercken mer si beliepen daer in vanden aftersten die si doot sloeghen Die luden vanden dorp quamen tot ontset desen joncheer reynolt en̄ den sinen so datter nijt meer off en quam op die tijt Doe dat gheschiet was een deel van die dat ghedaen hadden reden opt huus tot heemskerck dat heer wouters was vā heemskerck en̄ een ander deel reden binnen delft.

Daer na omtrent sinte martijns dach inden wijnter soe toch hertoch aelbrecht voer dat huus tot heemskerck om dat heer wouter dese ondadige lude op dat huus onthouden hadde En̄ van desen heer was hoeftman en̄ maerscalck heer dirck van pallanen die na heer van asperen wert die daer voer lach xi weken lanck En̄ heer wouter gaff dat huus op in des hertoghen hauden en̄ voer in zeelant te ghysel tot des hertoghen segghen.

¶ Ende binnen deser tijt alsmen noch voer heemskerck lach soe quamen binnen delft heer ghijsbert van nywenrode heer jan van kerue naem heynrick vand woert gherijt wijssen eñ ander veel lude tot viij^c man toe eñ toghen mit die poerters van delft inden haghe eñ sloeghen op des hertoghen vanghenisse ende namen daer wt die gheuanghen eñ brochtense binnen delft.

¶ Hertoch aelbrecht was op dese tijt in zeelant eñ als hi dit vernam datmen al dusdanighe foerberdye bedreuen had so toech hi inden haghe eñ ontboet alle sijn ridderen eñ knapen eñ lant eñ steden van beyden parthyen wt hollant ende wt zeelant eñ vrieslant dat si bi hem quamen inder heeruaert eñ hi toech daer mede voer delft des manendaghes te midvasten int jaer ons heren M ccc eñ lix eñ lach daer voer x weken lanck eñ ij daghen Heynrick vander woert eñ gherijt wijssen soen deden menighe auentuerlike scheermutsinghe int heer binnen deser tijt. Die hertoch dede daer op slaen die grote wercken daer hi die stadt mede stormē woude Die gemeent had gheern ghededinct eñ deden heer walrauen heer vā valckenborch die doe int heer tot hertoch aelbrecht ghecomen was heymelick bidden off hijt tot enigher dedinghe brenghen mocht Ende dese heer van valckenborch die maecte een dedinghe tusschen

Anno dm̄ hertoch aelbrecht eñ die stede van delft in deser manieren als dat si die stede souden op gheuen behoudelick hoer lijff eñ goet eñ voer hoer misdaet souden si gheuen lx^m

Grauen van hollant ouder schilde eñ die mueren soudemen neder werpen eñ graften vullen eñ in hondt jaren die mueren nijt weder op maken.

¶ Des quam hertoch aelbrecht in die stede des dijnsdaghes in die pijnster heylich

Regnierden daghe eñ alle die vreemde gasten die bleuen buten der soen eñ quamen wt der stede so si best mochten eñ behielden hoer lijff sonder heynrick vander woert die wort ghecreghen vanden kerck toern eñ wert onthoeft Ende heer ghijsbert van nywenrode eñ heer jan van caruena mit een van horen ghesellen eñ toghen opt huus te huesden daer si op beleghen worden Mer hoe si dedinghede mitten hertoch en weet ic nijt ende elck vanden steden die mosten een deel vanden mueren van delft neffens der eerden toe off breken.

¶ Inden jaer ons heren M ccc lxvi wert ghesticht die canosye tot leyden vā xiiij canoniken.

¶ Inden seluen jaer M ccc lxvi soe dede hertoch aelbrecht den heer van ādinghen onthoefden in henegouwen ende seyde dat hi instrumenten had op sijn hoff off in sijn huus daer hi des hertoghen sloten mede of woude winnen daer veel onrusten of quā in henegouwen want die heer van ādinghen liet na hem seuen broeders diet den hertoch also na brochten dat hi daer soen voer moste doen.

Inden jaer M ccc lxviij so stichte hertoch aelbrecht tot sijnre ewigher memorien een canonesye inden haghe opt hoff inder capellen daer in gepzouent sijn viij canoniken ende mede voer des heren siel van adinghen.

Int jaer M ccc lxvij starff vrouwe mechtelt vā voern Ende daer te vozen int jaer M ccc xlvi bleeff in een strijt voer ludyck die heer vā valckenborch heer walrauen vrouwe mechtelden may van voern.

Int jaer M ccc lxxi starff vrouwe margriet van bry hertoch aelbrechts eerste wijff.

Int jaer M ccc xciij so nam hertoch aelbrecht margriet van cleeff sijn leste wijff.

Inden jaer M ccc lxxxviij so began dat oerloghe tusschen arckel ende vyanen dat langhe duerde.

Int seluer jaer verbernde gozkom alte mael.

Int jaer ons heren M ccc lxxxviij so starff hertoch willem d keyserinnen soen tot kennout in henegouwen opten vijften dach vā aprille ende hi wert begraven tot valencijn.

M iij^c lxxxviij

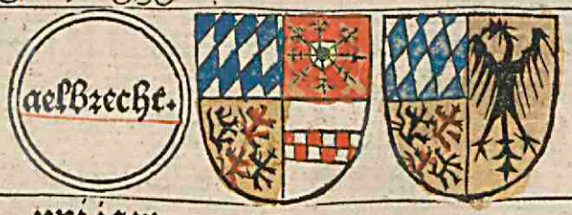

xvi jaer

Aelbrecht hertoch in beyeren ende palsgreff opten rijn keyser lodewijcks ander soen ende hertoch willems broeder was greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vrieslant xvi jaer lanck Ende te vozen had hi bi sijns broeders tijden ruwaert van alle den landen geweest xxx jaer dat is te samen xlvi jaer Hi had te wiue des hertoghen dochter van bryde daer hi bi wan katherine hertochinne van ghelre willem greue van oesterwant ende hertoch in beyeren johanna coninghinne van beem aelbrecht hertoch in beyeren johan biscop tot ludyck margriet hertoghinne van bourgoengen ende johanna hertochinne van oestenrijck Ende hi had noch na een ander wijff hiet oeck margriet ende was een dochter van cleue hertoch adolfs suster mer daer en had hi ghen kinder bi.

Hertoch aelbrecht die had een ioffer lieff ende hiet ioffer alijt van poelgheest die had groot gheboer bi hertoch aelbrecht Ende greue willem van oesterwant en mocht dit nijt wel liden dat hertoch aelbrecht sijn vāder aldus verlieft was op dese ioffer alijt Ende int iaer M ccc xciij des swoendaghes snachts na sinte matheus dach doe wert dese ioffer alijt van poelgheest ende willem kuser doot gheslagen inden hagh ende die den ondaet deden die toghen opt huus te altena bi wonderchem Ende her⊕

Doch willem greue van oesterwant die ruymde sijns vaders hoff ende doch tot des hertoghen hossche.

Hertoch aelbrecht die toernde dit seer ende ghebiet heerwaert ende doch leggher voer dat huus tot altena dat hem op ghegheuen wert behoudelick hoers lijfs mer die handadighe waren voer e wech ende en dorsten hem nijt verwachten Ende dit was int jaer M ccc ende xciij in julio.

Hertoch willem greue van oesterwant die doch bi den coninck van vranckrijck int jaer van xciij die hem veel eeren ende vrientscappen dede want die coninck gaff hem sijn dochter te wiue ende ouermits desen hilick ende vriendelick ondwijs vanden coninck soe creech hertoch willem die vrientscap mit sinen vader hertoch aelbrecht ende hi quam weder te houe.

Int jaer ons heren M ccc xcvi so versamede hertoch aelbrecht so veel volcks wt vranckrijck wt enghelant wt henegouwen wt hollant ende wt zeelant datter ontallicken te seggher was ende doch mit sinen soen hertoch willem ende mit allen dien volck in oestvriesslant ja al had hi nijt dan drie may wt elck schip ghenomen daer so had volcks ghenoech ghweest vriesslant mede te winnen alsoe veel schepen waren daer Ende als hertoch aelbrecht in vriesslant quam so streden die vriesen teghens hem ende die vriesen verlozent Ende hertoch aelbrecht bleeff daer 8 daghen int lant ende verwachte al dat hem comen mocht ende verdestrueerde al dat lant ende versloech al te groten volck ende hi doch in sinte odulphus cloester daer hi dede den edelen greue willem van hollant sijn oem opgrauen die daer begrauen was ende brochten inden haghe ende dede hem daer begrauen inder capelle int hoeff mit eerlicker wtuaert Ende hertoch aelbrecht quam weder in hollant mit groten seghe.

Anno dm

Grauen van hollant

Regnierden

Int jaer M ccc xcvij so doch hertoch willem greue van oesterwant mit alten groten swaren heer van volck weder in oestvriesslant ende belach staueren mit machten ende si gauen hem op ende hi wan voert al vriesslant ende besettet mit sijn ampt luden Ende oeck maecte hi daer som vanden vriesen ridders die hem onderdanich waren.

Int jaer M ccc ende een des daghes voer sinte bartholomeus auont doe ontsey de heer jan heer van arckel sinen lants heer hertoch aelbrecht van beyeren greue van hollant ende maecte een reyse op oudewater ende meendet ghewonnen te hebben Mer het miste hem Ende doe doch hi voert in albas ende kernde daer ende veng daer veel arme lude ende doch weder thuus mit seghe.

In dit seluer jaer quam hertoch aelbrecht van hollant die dit seer toernde dessen homoet die die heer van arckel hem dede daer hi sijn ondersaet was sijn treserier ghweest hadde langhe tijt sijn raet ende sijn leen man was.

Item die heer van arckel had langhe tvesenier van hollant ghewees̄t ēn had hertoch aelbrecht alte mael regiert Ende hi en had ī menighen tijden hertoch aelbrecht ghēen veltenscap ghedaen Een lsten woude hertoch aelbrecht veltenscap hebben ēn die heer van arckel en woude ghēen veltenscap doen also langhe als daer sommighe in hertoch aelbrechts raet waren die hi daer wt hebben woude Doe liet hertoch aelbrecht alle des heren goede van arckel waermense wist toe slaen. Doe ghinck die heer van arckel ēn dwech die heerlicheyt van arckel op den abt van sinte marien weerde ēn meende hi wout van hem te leen houden daer die heer van arckel qualic op besonnen was want gorlom ēn dat lant van arckel hollants hoden was ende hollants leen was ēn hollant toe behoert hadde eert ye heer van arckel ewech want het had den greue van kenthen toe ghehoert diet mit hilick van hollant ewghen ende daer coftet die heer van arckel teghen.

Int selver jaer corts daer na dat die heer van arckel ontseyt hadde quam hertoch aelbrecht ende hertoch willem sijn soen greue van oesterwant doe dat voern op sijn schoenste stont ēn versochten den heer van arckel mit woue ēn mit brande ende verderfden dat schoenste voern ēn verderfden dat lant van arckel alte seer.

Int jaer M cccc ēn twee vergaderden die grote vorsten hertoch aelbrecht van beyeren ēn hertoch willem sijn soen ēn greue adolff van cleue ēn vander marck mit veel ridderen ēn knechten ēn steden wt hollant. zeelant. mitter stadt van vtrecht. ēn togen omtrent sinte janss dach mid zomer voer gorlom ende belagen dat huus ēn stede daer die heer van arckel selver binnen was daer seer vreselick aen beyden syden ghestreden wert ēn dat huus wert seer verderft mit schieten dat nochtan die schoenste ēn starcste borch was diemen seyt dat beneden colen stont.

Ende die van binnen gorlom quamen bi wijlen wt der stede ēn op een tijt venghen si die joncheer van brederode die die van dordrecht te baten quam doe hise in last sach Ende op een ander reyse vengen si heer klozens van borselen ēn veel and goeder lude Dit belegghe duerde yyn weken lanck Ende hertoch jan van beyeren elect tot luydeck die bedinghet ende hertoch aelbrechts bannier stack op thuus wt wantet hem op gheghreven was Mer die van arckel soude daer op blijven.

Int jaer M cccc iiij op sinte lucien dach starff die mogende prince hertoch aelbrecht van beyeren greue van hollant. zeelant. henegouwen. ēn heer van vriesland ēn leyt inden haghe begraven inder capelle opt hoff Ende hi regnierde so ruwaert so recht heer ylvi jaer Ende vrou margriet van bry sijn eerste wijff leyt oeck inder selver capelle begraven Ende vrou margriet sijn and wijff leyt ten jacopinen int cloester inden hagh begraven.

Willem hertoch aelbrechts soen was hertoch in beyeren greue van henegouwen van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant Eñ hi had eerst te wiue des conincs dochter van vranckrijck eñ starf jonck eñ hi en had daer gheen kinder bi Daer na had hi te wiue vrou margriet hertoch philips dochter van bourgoengen daer wan hi een dochter bi die jacoba hiet.

Int jaer M cccc eñ vijf toech heer willem van ysendoern wt gorkom eñ wan wouderchem onversien bouen den vrede eñ bestant die die elect van ludyck ghede-dingt had eñ roefden eñ namen daer wt al dat si nemen mochten eñ voerdent tot gorkom want si en dorsten offen conden woudchem nijt houden want dat lant vã altena dat lant van huesden dat lant van dronghellen eñ heel zuythollant vlus hẽ opten hals souden ghecomen hebben Dese homoet verdroet hertoch willem eñ toech legghen voer haghesteyn Ende die biscop vã vtrecht voer euersteyn eñ laghen daer voer xxij weken eñ beyde wert op gheghuen op sinte thomas dach Ende beyde die sloten eñ oeck die steden worden totten gronde toe neder ghebroken int jaer M cccc eñ vijff.

Anno dm̃ M iiij^c iiij

Grauen van hollant

Willem.

Regnierden xij jaer

Die heer van arckel had enen soen hiet willem die hi had bi hertoech rey-nolts suster van ghelre Dese wast seer leet dat sijn vad hem aldus sette teghen so groten vorst om sijn ewighe verderff nisse Ende hoe qualick dattet hem ginc hi bleeff altijt in sijn quade herdicheyt eñ joncheer willem van arckel maecte vrienscap eñ verbant hem mitten besten eñ rijcsten vã gorkom teghen den vader om tot enicheyden te comen mitten hertoch vã hollant Dit vernam die heer van arckel ende toech tot gorkom mer men wouts daer nijt in laten Dit behaechde hem qualick eñ reet weder om eñ maecten vrienden wt om mit sinen soen te verenighen ende si worden verenicht Doe die van gorkom vernamen dat hoer joncheer ouerdraghen was mit sinen vad bouen dat hi hem ghe-loefft hadde nijt mitten vader te dedinghen si en souden daer bi wesen eñ mede in be-dedinct wesen dat also nijt en gheschiede Doe waren si seer begaen want si en moch-ten nerghent hoeft wt steken om dat si teghen hadden hertoch willem den biscop vã vtrecht den heer van vyanen Ende oeck hadden si teghen hoer selfs heer eñ joncheer daerse hoer joncheer in ghebrocht hadde eñ lietse inden last Mer si hadden den borch eñ die stede in horen handen.

Die van gorkom deden versoeken Aen hertoch reynolt van ghelre des ioncheren oem off hise mit gunste mochte verlijcken mit horen heer ende ioncheer Eñ die hertoech reynolt en wouts hem nijt bewijnden Doe si ghenen troest nerghent en vonden so worden sijs te rade dat si aen hertoch willem van hollant wou den doen ũ soeken eñ onder tasten off si tot enigher ghenaden mit hẽ comen mochten het waer mit soen off mit dedinghe. Hertoech willem die dit gheern hoerde wert mit die vã gorkom eens dat si hem in laten souden ende si souden hem ouer leueren dat slot ende die stede van gorkom ende dat huus ende die stede van lerdam Ende hertoch willẽ gheloefden hem in brieuen te ontheffen vanden heer van arckel eñ vanden ioncheer sinen soen ende van allen last die hem off horen vrienden in enigher wijs daer of comen mocht off van enighen heren die hem des bewijnden mochten. ende wes last hem daer of quaem daer soude hertoch willem hoer hoefft off wesen ende dat eynde mit hem wtdraghen Aldus wert die heer van arckel verdreuen eerst van sinen soen Ende sijn soen wert daer na verdreuen van sijn ghemeent van gorkom ende vã leerdam Ende hertoch willem van beyeren ende van hollant wert ontfanghen ende gehult voer enen lantsheer tot gorkom ende tot leerdam int jaer van M iiij^c ende seuen corts na paesschen.

Int jaer M iiij^c vij so wert hertoch ian hertoch willems broed die elect was van ludick verdreuen wt ludick om dat hi gheen priester werden en woude. ende die lukenaers koren enen anderen biscop ende was des heren soen van perwijss. eñ hertoch jan van beyeren toech binnen maestricht daer hi xix weken binnen beleghen was vanden ludikers Daer screeff hi brieuen aen hertoch willem sinen broeder dat hi hem ontset dede. ende doe dit hertoch willem verhoerde so badt hi hertoch ian van burgoengen sinẽ swagher dat hi mit hem woude trecken ende helpen sinẽ broeder ontsetten.

Hertoch jan van burgoengen woude gheern mit hem trecken. Mer off hi gheuanghen worde soe woude hi dat hertoch willem hem weder lossen soude. ende daer sette hem hertoch willem henegouwen voer te pande.

Inden jaer ons heren dusent vierhondert ende viij. soe toech die edel vorst hertoech willem mit hertoech iohan van burgoengen sinen swagher ende mit veel edelre goeder heren ridderen ende knechten om heer iohan van beyeren den Elect van ludick te ontsetten Ende daer teghen quam die heer van parwijss mitten ludikers buten heyden tongheren inden velde Ende daer quamen beyde dese heren teghen een Ende daer quamt tot enen groten swaren strijde soe datmen daer street anderhalff vre lanck. Mer int leste verloren die ludikers. Ende die heer van perwijss die wort verslaghen mit vijff eñ xxx dusent mannen ende acht hondert mannen wãt

die greeff van namen quam na van besijden int ludicse heer riden daer hi seer me-
de scheynde Dese bloedighe strijt geschiede op enen sonnē dach op sinte teclen dach
sess daghen voer sinte michiels dach.

Int jaer M iiij^c ende vij op des heylighen cruus auont inden herst soe beclam
die joncheer van arckel gorchem ende wan die stede Mer dat huus nijt. hertoech
willem reet mit groter haest doe hijt vernam ende sloech hem neder voer gorchem
bi der borch die hi noch in hadde ende sijn ridderscap eñ steden van hollant die heer
van vyanen ende die stadt van vtrecht quamen bi hem legghen.

Doe hertoech reynold van ghelre vernam dat die joncheer van arckel gorchē
in had Ende hertoech willem voer gorchem lach wert hi hertoech willems vyant
ende toech mit veel volcs tot gorchem wert om gorchem te ontsetten ende hi was
ghecomen tot spijck op enen cleyn halfmile na gorchem Mer hertoch willem hielt
hem noch stille mit sinen volck ende wachte op hem off hi yet naere ghecomen sou-
den hebben Mer hertoch reynolt toefde wat tot spijck ende toech sonder langhe toe
Anno dm̄ uen opten seluen dach weder om thuus wert. Ende doe hertoech willem dat slot
wel beset ende bewaert had toech hi oeck weder in hallant Ende die heer van arc
Greuē van kel ende die joncker sijn soen droeghen op ende gauen ouer in handen hertoch rey-
hollant nolt die stede van gorchem mitten landen van arckel eñ vander leede. Eñ hertoch
reynolt dede die stede van gorchem besetten ende daer wert eē oerloch tusschen hol-
Regnierden lant ende ghelre ende hollant had dat slot in ende die ghelres die stede die seer teghen
een schoten ende veel leets malcanderen deden Ende dit oerloch stont lanck. ende d
wert seer tusshhen ghesprokē om ter soeen te comē Mer hertoch willem en mocht
nyemēt onderwijsen ende had so begrepen hi woude gorchem weder hebben eñ heer
van arckel bliuen oeck wat hi daer om liden soude.

Ten lesten wetret so verre ond sprokē aen beyde den vorsten dat sijs beyde eens
worden in deser manieren Als dat hertoech reynolt van ghelre soude ouer gheuen
hertoech willem van beyeren die stede van gorchem mit alle dat daer toe behoerde
Eñ hertoch reynolt soude die joncheer van arckel sinē neve al so goet hebben dat
hi quijt schelden soude ende ouergheuen alle aenspraeck recht ende toe segghen dat
hi had aen dier heerscappie van arckel ende vanden lande vander lede ende van allē
besterften die hem vanden heer van arckel sinen vāder daer of besteruen of aen co-
mē mocht Ende hertoch willem soude hertoch reynolt dan versekeren als dat ghe-
sciet waer weder te geuen tot redeliken tijden tebetalen hondert dusent vrancrijcse
cronen ende daer mede soude beyde vorsten ende die joncheer van arckel mit haren
hulperen aen beyden sijden ghesoent wesen sonder die heer van arckel soude daer

buten bliuen Ende dit word aldus alst voerscreuen is tot wijck wt ghesproken ende voldaen aen beyden siden. ende die joncheer van arckel scout quijt ende gaff ouer alst voerscreuen is ende hertoch reynolt die ontfenc die ghelden. Ende hier mede wast gheheel al ghesoent. eñ dit gesciede int jaer M iiij^c eñ xij opten xxviij dach in julio Mer die heer van arckel bleeff onghesoent eñ hertoech willem wort ghehult to gorkom ende te lederdam tot enen rechten ewighen erff heer.

¶ Ende doe hertoech reynolt in die lande van ghelre quam ouerdroech hi mitten heer van arckel ende mitten joncheer sinen soen van dat hi gorkom ouer ghegheuē hadde ende gaff den heer van arckel dat huus tot oyen mit datter toe behoert ende daer sessten haluen dusent rijnsscheguldens wt ter tollen tot lobeeck jaerlicx te bueren Ende hertoch reynolt gaf den joncheer van arckel sinen neue die heerscappie van borne mitten lande ende heerlicheyt die daer toebehoerde. ende hier voer soude hertoch reynolt die hondert dusent cronen behouden.

¶ Daer na dede hertoch willem dat huus te gorkom off breken ende begreep binnen der stede een horn vanden stede op die merwē ende maecte daer een huus daer hi altijt te water wt ende ī mocht ende daer hi die stede altijt mede machtich was

¶ Int iaer M iiij^c ende xv wert die heer van arckel gheuanghen in brabant eñ wert tot seuenberghe ghebrocht ende voert in hollant die hertoch willem veel bescheyts seyde van een opset datter ghemaect was om hertoch willem heymelick te vanghen ende hertoch reynolt te leueren doe si beyde vyanden waren Ende dat selue seyde hertoch reynolt hertoch willem toe. doe si bi een waren inder velue eñ versoent waren.

¶ Int jaer M iiij^c ende xvi leyde hertoch willem den heer van egmont enē dach van recht vā liue ende van goede Ende die heer van egmonde en quam nijt Ende hertoech willem veruolchde hem voert ende verwan hem van liue ende van goede Ende hertoech willem seynde voer yselsteyn ende dede dat eyschen die stede mitter borch dat hem gheweyghert wert.

¶ Inden seluen jaer omtrent sinte marie magdalenen dach seynde hertoech Willem een deel van sijn volck voer yselsteyn ende die hertoech bleeff tot schoenhouen ende woude voert mitter macht voer yselsteyn. Die jonckheer van gaesbeck die Heer van culenborch ende heer iohan broeder tot vyanen des heren naeste maghen van egmonde die arbeyde seer om dedinghe ende het wert ghededinghet Als dat die heer van Egmonde ende heer willem sinen broeder souden riden wt yselsteyn behouden hoer rede haue die si daer binnen hadden ende bliuen wt den lande van hollant ende wt den lande van zeelant ende en souden daer nijt weder in comen ten waer bi hertoech Willems consent eñ goetduncken Ende die heer van egmonde

soude quijt schelden ende ouer gheuen alle recht ende toe segghen dat hij had aen den
huse ende stede ende heerlicheyt van yselsteyn tot hertoch willems behoef Ende her-
toech willem soude den heren vā egmont jaerlicx doen wt reyken tot euighen dagē
hem ende den sinē te betalen twee dusent oude schilde ende heer willem sijn broeder
sess hondert cronen iaerlicx ende der vrouwe van egmonde hoerre tweer moeder
viij^c cronen tot horen lijftocht Ende dit wert aen beyden bebriefft ende gheseghelt
ende het gheschiede. ende hertoech willem nam die borch ende die stede in ende wert
daer ghehult.

Daer na ontboet hertoech willem al sijn heren ende sijn ridderscap ende alle sijn
steden bi een ende gaff hem tekennen also als hi ouer vijftich jaer out was ende hi
nijt dan eē enige dochter en had die hi ghehilict had aen des conincs soen vā vranc
rijck ende si noch ionc was ende een vrouwe persoen was off sijns ghebraeck dat
si sijn dochter hielden voer hoer rechte lants vrouwe ende hoer hulpe ende bijstant
dede also verre als hij gheen wittachtighe manlick gheboert achter en liet ende dat
si niement inden lande off heerlicheyt en lieten comen off ontfanghen dan sijn enige
erff dochter die dan hoer rechte gheboren erff lantsvrouwe was ende haer deden als
si schuldich waer te doen ende dat si hem dat louen ende bezeghellen woude daer die
ridderscap mitten steden hem op berieden ende gauent duechdelick ende vriendelick
ouer ende woudent seer gheern doen ende beloefden ende bezeghelden dat trouwelic
ende wel te houden.

Anno dñi

Greue van hollant

Regnierden

Int jaer ons heren M iiij^c ende xvij dijnsdaghes in die heylich weke wert die
hertoch van toreynē ende dolphijn van vrancrijck was die hertoch willems doch
ter had vergheuē mit enen nywen panser dat hi aen toech d hi riden soude in vranc
rijc om die croen aen te nemen want die coninck seer cranck lach ende hi ontbo-
den was ende bleeff doot tot parijs daer hi begrauen wert.

Int seluer jaer van xvij wert hertoch willem sieck aen sijn been dat hem swel-
lende wert eñ hi lietet snyden ende dat been arghede alle daghe dat die hertoghe hem
dede berechten mit goeden voersien ende sterff opten laetsten dach van mey int jaer
van xvij ende wert begrauen in henegouwen tot keenhout Ende hi regnierde xij.
jaer ende vi maenden in groter eren ende moghentheyt.

¶ Jacoba hertoch willems enighe dochter wert hertoghinne in beyeren greuinne van henegouwen van hollant van zeelant ende vrouwe van vrieslant mit groter tribulacien xix jaer lanck si had eerst te mā des conincs soen van vrancrijck die kaerl hiet ende was hertoch van toreynen ende na dolphijn van vranckrijck ende daer en had si gheen kijnder bi daer nae had si hertoch jan van brabant te man eñ daer en had si oeck gheen kijnder bi Ende daer na had si den hertoch van cloucester des conincs broeder van enghelant ende daer en had si oeck gheen kijnder bi.

¶ Opten xi dach na dat hertoch willem sterf eñ was opten heylighen sacraments dach so quam heer willem van egmonde des heren broeder van egmonde eñ creech heymelic die stede van yselsteyn in ende die borch mede Dit vernam die joncheer van brederode ende die joncheer van montfoerde ende die stādt van vtrecht ende van Amersfoerd ende toghen mitter haest voer yselsteyn ende die steden van hollant quamen corts alle Ende heer johan van beyeren die elect van ludick hertoch willems broeder die quam oeck voer yselsteyn legghen bi sijnre nichten vrienden Eñ het wert ghededinghet dat heer willem van egmonde mit finē vreemden gastē wt toech so si in ghecomen waren ende dat slot ende die stede op gaff inder vrouwen handen van hollant Ende die vā yselsteyn die ghīgen ī mijre vrouwen genāden vā hollant Ende die

M iiij^c xvij

xix jaer

van vtrecht ende van Amersfoerde die wert ghegunt ende ghegheuen dat slot die poerten ende mueren vander stede horen wil mede te doen Ende doe braken die van vtreht ende van amersfoerde dat slot poerten ende mueren neder ende branden alle die stede sonder die kerck ende dat cloester Ende dit gheschiede int jaer M iiij^c eñ xvij omtrent sinte peters ende sinte pauwels dach.

¶ Doe yselsteyn op ghegheuen was corts daer na soe quam die hertochghinne vrou iacob mit hoer moeder wt henegouwen in hollant daer si eerlick ontfanghen wert ende wert in allen steden ontfanghen eñ ghehult voer een recht lantsurouwe sonder te dordrecht alleen.

¶ Int jaer ons heren dusent vierhondert ende seuentien des denredaghes na sinte elizabetten dach quamen binnen gorkom die heer van egmonde mit veel vā des joncheren vrienden van Arckel daer hi hulpe toe hadde van binnen van die goet arckels waren eñ der vorstinnen vrienden van hallant mosten wiken opt slot doe die joncheer vā arckel ūnam dat die heer van egmonde binnē gorkom was dede hi bidden inden lande van gelre ende bouen inden lande ende inden sticht vā ludick

om volck ende hulpe om bi hem tot gorchem te comen eñ hi toech binnē gorchem
Die vorstinne vrou iacob die verdroet dit seer van die van arckel eñ van egmō-
de ende woude hoer vrienden die opt slot laghen ontsetten ende vergāderde groot
volck wt hollant ende wt zeelant Ende die stādt van vtrecht ende van Amers-
foerde die dienden hoer mede. ende mit allen desen heeren ende ridderscap ende volc
dat sij doe vergādert had so toech si seluer mede voer gorchem om hoer vrienden te
ontsetten ende quam op dat slot mit horen ridderscap doer die water poert die aent
slot stont aen die merwen syde

Die stādt van vtrecht ende vā amersfoerde die noch inden scepen waren brakē
die water poert op groter ende wijder dan si was ende braken noch een gat inder
mueren daer si ruum mitten volck doer mochten eñ quamen also binnē dat noch-
tan wonder was Want die joncheer vā arckel had doe wel binnen gorchem xxxv
hondert goeder ghewapent Ende die joncheer van arckel had een graft doen gra-
uen inder stede tusschen dat slot ende der stede om dat si hem vanden sloet nijt lichte
lick ouerualleu en souden.

Mer der vorstinnen volck mitter stādt van vtrecht eñ van amersfoerde traden
Anno dm̄ vlussche vāden sloet ende ouer die graue mit ontwonden bannieren ende wouden
ter stede wert in aen die luden stoutelick Die joncheer van arckel stont mit sinen
Graue van hollant hoep in een straet tegens dat huus mit ontwonden bannieren eñ saghen dat volck
ouer die grauen comen ende der vorstinnen volck tradt stoutelick aen totten ludē
Als die joncheer van arckel dat sach tradt hi stoutelick mit sinen volck aen hē
Regnierden teghen eñ wert manlick ende stoutelick aen beyden siden ghestreden dat seer swaer
was ende daer wert seer ghedronghen ten laetsten dat som van des jonckeren volc
die achter waren bogonden te wijken ende veel ghinc daer lopen Ende der vorstin-
nen vrienden wonnen den strijt Eñ daer bleef doot aen die arckelsche side die jonc
heer van arckel die doe ridder gheslaghen was die ioncheer van petersom ioncheer
ott van bueren ende menich edel ende onedel man Ende daer worden gheuanghen
die greue van verrenborch ioncheer Alaert van bueren die heer van egmonde die
heer van milindonc die greue vā vborghen. die heer van poyroyen. heer heinrick vā
homoet. die voecht van waelsdorp. heer dirck vā lienden. heer willē vā ysendoern
heer aernt van oerdinghen ende heer raes sijn broeder. heer aernt van traenheyt.
heer dirck van hemmen. heer aernt van caler. die ioncker vā batenborch die ionc-
ker van aerslet ot van bueren Aernt van egmonde. iohan van heteren. iohan van
eyn. ende daer toe menich edel eñ onedel man die hier nijt allghenoemt en sijn tot
dusent toe. ende oeck bleef daer aen die arckelsche side ouer dusent doot Ende vā-
der vorstinnen side bleef doot ioncker walrauen van brederode die doe ridder ghe-
slaghen was daer die vorstinne veel aen verloes ende dat gheschiede bi versumenis
se van sijn selfs knechten Eñ dese strijt gheschiede int jaer ons heren M iiij^c. ende

xviij opten eerſten dach van decembr.

Hertoch jan van beyeren die elect van ludick was die gaff dat biſdom van lu-
dick ouer eñ nam een wijf des hertoghen dochter van lutſelenborch hertoch antho
nij weduwe van brabant Ende hi woude mit hulpe van die van dordrecht hollãt
ende zeelant ſijnre nichte ontweldighen ende hi toech in dordrecht.

Corts nae den ſtrijt van gorkom wert werſproken datmen die vorſtinne een
man ghenen ſoude die hoer ende hoer landen beſchermen mocht ende wert ghe-
ſloten op hertoch johan van brabant die hoers oems ſoen was alſo verre als die paeus
conſentierde Ende dit hilich wert ghe-ſloten bi conſent hertoch ians van burgoē-
gen hoer oem ende der ouder vwuwe van hollant hoer moder Mer hertoch iohan
van beyeren hoer oem had lieuer ghehadt dat ſi ſonder man gebleuen had ſo had hi
die landen mogben houden Ende alsdo wert hertoch iohan van brabant van ſijns
wijfs weghen greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vries-
lant.

Onden ſelnen jaer van xviij dach hertoech ian van beyeren in dordrecht. eñ die
van dordrecht hadden hem in ghehaelt ende ghehult ende ontfangen voer enē lant-
heer bouen dat ſi den hertoch beloeft ende bezeghelt hadden dat ſi bi ſijn dochter blij
uen ende leuen ende ſteruen ſoude als ſijns ghebraeke Ende die van dordrecht mit
hertoch ianſſ volc die deden vaſt groten ſcade opt water den coopluden dat hertoch
iohan verdroet van brabant van ſijns wijfs oem Ende hi dede verſoeken aen her-
toech iohan van beyeren dat hi wt ſinen lande toghe ende liet ſijn onderſaten ende
ander coepluden mit vreden ende onghe-ſcadicht ende onghemoyt dat hertoech ian
van beyeren nijt doen en woude eñ ſcreeff hem ſelnen voert aen dat hi voer die tijt
nye ghedaen en hadde ende ſcreeff hem greue van henegouwen van hollant van zee
lant ende heer van vrieſlant Ende vermat hem die heerlicheyden der landen voer-
ſcreuen ſijn te weſen eñ ſcreeff aen ſommighe ſteden van hollant te dordrecht bi hem
te comen ende hem daer reketinghe te doen van des der greeflicheyt toe behoerde eñ
die van dordrecht ende die gaſten die daer in laghen die toghen vaſt wt ende in
namen al dat ſi crighen conden te water ende te lande alle die hertoch ian nijt obe-
dieren en wouden.

Dit verdroet hertoch ian van brabant ende dede maken twee blochuſen een be
neden dordrecht ende een in papendrecht ende hertoch ian van brabant die quam
mit veel volcs wt brabant eñ mit een deel ſteden wt hollant eñ beleyden dordrecht
mer ſi en conden hem nijt ghedoen Eñ hertoch ian van beyeren was al binnen dor-
drecht Ende die brabanders ende die ſteden van hollant die toghen weder van dor
drecht ende beſetten die blochuſen mit veell volcs Ende als die ſteden van hollant

ende die brabanders wech waren so wonnen si beyde die blochusen dat een sonder arbeyt ende dat ander in papendrecht stormender hant daer veel volcs doot bleef van beyden siden Ende joncheer Adriaen die bastaert van hollant die wert daer op verslaghen mit al sijn volck dat hi daer op hadde Eñ inden seluen jaer vā xviij op sinte victoers dach so creech hertoch ian van beyeren die stede van rotterdam in daer hi seer mede ghestijft was Want hi had nv dordrecht rotterdam eñ den briell in daer hi hollant ende zeelant seer mede bedwanc.

Inden jaer ōs herē M iiij^c eñ xix omtrent jaers dach soe quam ī hollant philips die moghende prince hertoech iohanss enighe soen van burgoengen om wat goets te dedinghen tusschen desen tween hertoghen ende dat oerloghe ende twist neder te legghen Ende daer wert een dachuaert ghemaect tot wouderchem omtrent vastelauont ende het wert versoent mit gunsten ende mit minnen ende wtghesproken in deser manieren Als dat hertoech ian van beyeren soude hebben meer dan hē sijn vāder sijn heer ghegheuen had die stede van dordrecht mitter baelyuscap ende dijckgreefscap van zwthollant ende die stede van rotterdam Eñ die stede van gorkom mitten lande van arckel ende lederdam mitten lande van lede mit allen horen toebehoren als die heer van arckel te hebbē plach Ende alle dit soude hi te leen houden vander greeflicheyt van hollant als hi sijn and goedē te leen hielt Voert wert hertoch ian van beyeren noch toe gheseyt dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant ghemeen te hebben mittē hertoch van brabant vijff jaer lanck ende souden die raden ende weten ende tresorier ghesamelick setten Ende die stādt van vtrecht ende van amersfoerde worden mede inden soen gheseyt Ende vrou iacob toech mit hertoch iohan horen man in brabant.

Anno dñi

Greuē van hollant

Regnierden

Bouen deser soenen wert die van Vtrecht ende van amersfoerde noch groten scade ghedaen daer si om veruolchden aenden hertoch van brabant eñ aen hertoch ian van beyeren ende si en creghen gheen rechtinghe Ende die stede vā leyden wert oeck seer ghescadicht ende veel ander ridderscap die vander hoecss parthien hieten worden seer verdruct vanden heer van egmonde eñ van heer gherijt van hemskerc ende ander Also dat int jaer M iiij^c ende xx opten xviij dach in Aprille ontseyde biscop frederick van blanchenhem ioncker willem van brederode die borchgreue van leyden die heer van montfoerde heer ian van heemsteden mitter stādt van vtrecht ende stede vā leyden ende stede van amersfoerd ende meer ander ridderen eñ knechten ende goeder lude Ende worden vyant des heren vā egmonde heer gerijts van heemskerck ende der ballinghen die wt leyden verdreuen waren ende allen den ghenen die dese stijfde of stercken of holpen Eñ die biscop mitter stādt van vtrecht seynden v^c ghewapent binnen leyden.

Hertoch johan van beyeren die wert ghehult tot veel stede ī hollant in zeelant ende in vrieslant als ruwaert des lants. ende het begonde alte quaet te werden tusschen den sticht van vtrecht ende hollant En̄ int jaer M iiij^c ende xx inden somer so vergāderde hertoch ian van beyeren veel volcs ende ridderscap ende steden ende beleyde die stede van leyden ix weken lanck daer grote scāde gheschiede aen beyden siden Mer het wert ghededingt dat alle die vreemde gasten wt souden trecken so sij inghecomen waren Ende die borchgraue mitten ghemeent hulden hertoch ian van beyeren.

Int seluer jaer vā xx so lach heer dirck vand merwen opt slot tot sinte gheertruden berghe mit hondert ghesellen ende hielden dat slot xxiiij weken. ende binnen deser tijt scoten die wt der stede seer op dat slot Ende heer dirck seyde hem woude si hoer scieten nijt laten hi soude dat vuer inder stādt schieten. si en lietens nijt Ende heer dirck scoet dat vuer inder stede op sinte lambrechts auont daer die stede ende die kerck meest al mede verbrande Ende het wort ghededingt dat heer dirck mit sijn ghesellen vanden sloten toech ende die steden toghen weder thuus.

Inden jaer M iiij^c xxi op sinte Elizabetten nacht soe was alte groten storm ende alte groten vloede van water Als dat die zee dijck van zwthollant in brack daer veel volcs verdrencte. ende dat alte scoen rijcken lant was daer alte groten schade gheschiede want in dat lant woenden alte veel goeder treflijcker ridderscap Ende veel schilt boertigher lude die all verderff ontgoet ende verarmt worden en̄ mosten van armoede vten lande rumen ende mosten trecken dienen ende veel moster broot bidden dat grote rijcke lude gheweest hadden want dat lant bleeff voert ridende ende onghedijckt ende kercke slote en̄ husen en̄ menich schoen ridder woeninghe die verghinghen te nijt mitten water.

Inden jaer van xxi als hertoch ian van beyeren vijf jaer ten eynden begonnē te comen so quam hertoch ian van beyeren ende hertoch ian van brabant heymelic bi een Ende die hertoch van brabant verlenghede hertoch jan vā beyeren noch vij jaer dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant ꝛc̄ ende gaf hem mede die stede van Antwerpen mitter mercgreefscap te regieren ende herentals mede Vrouwe iacob die hertochinne die dit seer verdroet datmen hoer vāderlicke erue aldus wech zeghelde ende si daer wt ghewesen wert vanden ghenē diet hoer soudē hebben helpen houden was seer qualick te vreden Ende toech wech vanden hertoch van brabant ende si en meende nijt meer bi hem te comē want hoer wert gheseyt ende bij ghebrocht dat si mit gode den hertoech van brabant nijt hebben en mocht want hi hoer oems soen was. si vant dat die paeus nijt ghedispensiert en hadde bi aenbrenghen van sulcker naerre maesscap ende protesteerde dat. dat si daer om

bi den hertoch van brabant nijt sculdich en was te bliuen eñ om meer ander punten wil Die hertoch van brabant dede hier op appellieren Mer het wort versuumt dat hi die appellacie nijt na recht veruolcht en had Ende aldus scheyde vrou jacob vanden hertoch van brabant.

¶ Die brabanders en wouden dit nijt ghehenghen dat hertoch ian van beyeren in brabant enich regiment soude hebben Ende hi maectē den greue van simpol des hertoghen broedor van brabant ruwaerd van brabant Eñ het verdroet hem dat sijn nicht vrou jacob aldus lelick ende ongedlick wt den horen ghewijst wort ende soe onredelick mit sijnen broeder om ghegaen wort ende hi wert hertoch ians vyant van beyeren.

¶ Inden jaer M iiij^c ende xxij so wert vrou iacob gheraden dat si enē anderen mānemen soude Ende daer wert ghesprokē tusschen den hertoch van cloucester des coninces broeder van enghelant ende vrou iacob. ende dat hilick wert ghesloten alsoe verre als die paeus dat dispensierde vanden hertoch van brabant Ende oec so waren si eerst lit maech. Die coninck van enghelant seynde te romen grote heren die dat volbrochten ende die dispensacie creghen ende dat hylick ghinc toe Ende die coninck van enghelant beloefde vrou iacob dat hi haer in hollant ende in hoer andē landen helpen soude dat sise vrilick weder besitten soude Ende aldus nam si den hertoch van cloucester.

Anno dm̄

Greue van hollant

¶ Die hertoch van cloucester des coninces broeder van enghelant die meende Hij was nu heer van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant Ende hi toech mit vrou jacob die hertoghinne in henegouwen. ende aldaer wert die hertoch van cloucester ghehult ende ontfanghen. ende doe wert grote oerloghe tusschen brabant eñ henegouwen Mer die brabanders creghen henegouwen weder. eñ die hertoch van cloucester die toech weder in enghelant om hem te stercken.

Regnierden

¶ Ende als die hertoch van cloucester in enghelant was so bleeff vrou jacob in henegouwen. eñ het ghinc hoer al contrari in henegouwen als dat si tot ghent toech leggen. ende die van ghent gauen hoer een goet vry vast gheley. ende beloefden hoer vry te veylighen altijt tot wat plaetsen dat si wesen woude Eñ als si van berghen in henegouwen scheyde om tot ghent te comen doe was op hoer ghelaecht om hoer te vanghen Mer onder weghen so quam onuersiens riden die prince van araengē mit vijff hondert peerden ende die werts ontwaer ende hi brocht se veylich binnen ghent.

¶ Int jaer ons heren M iiij^c ende xxv opten dertiendachs auont so sterf hertoch jan van beyeren die menich verdriet den landen ghedaen had ende bi hem gheschiet was Ende hi leyt begrauen te iacopinen inden haghe.

Hertoch johans vrienden diet in hollant ende in zeelant mit hem begrepen had-
den teghen hoer rechte lantsurouwe die waren bedroeft eñ beducht dat die hertoch
van cloucester mitter vrouwe van hollant mit macht in hollant ende in zeelant co-
men soude ende sochten troest aen den hertoch van brabant eñ brochtent daer toe
dat si den hertoch van brabant in hollant eñ zeelant brochten hoe sieck dat hi was
ende wert ghehult ende tot enen heer ontfanghen tot haerlem tot leyden tot delfft
tot amsterdam ende tot anderen steden Ende hij beual den ioncheer van gaesbeck
dat lant te bewaren ende ruwaert daer of te wesen. ende heer willem van egmonde
maecte hi tresorier Ende hi toeck voert in zeelant ende daer wert hi oeck ghehult
sonder tzierieczee die wouden hem beraden Ende die ridderscap van hollant eñ van
zeelant die vander cabbelyauscher perthye waren die hulden hem mitten stede.

Die Ridderscap vander hoecscher parthye die wt hollant eñ wt zelant verdre-
uen waren die waren in henegouwen bi vrou iacob Eñ ouer droeghe so dat si scoen
houen begrepen dat doe der ouder vrouwe vā hollant toe behoerde in duwarie Ende
tot schoenhouen wert gheseynt florens van kijfboeck mit een deel goeder mannen
ende daer quamen vlusche veel ridderen eñ knechten eñ cloecker mannen in scoen-
houen ende si belaghen dat slot ende wonnen opten eersten nacht tfoerborcht van
den slote Ende opt slot was casteleyn willem van colster ende bi hem aernt beyllnc
mit meer ander. Ende si gauent slot op behoudelic hoer lijf eñ goet sonder aelbert
beylinc die wert leuendich begrauen buten scoenhouen op enen molen werff.

Ende int selue jaer van xxv so wert scoenhouen beleghen in die vasten. eñ daer
laghen voer die ghemeen stedē van hollant zeelant ende vrieslant mitten ioncheer
van gaesbeck als een ruwaert der landen voerscreuen sonder tzierieczee der goude
oudewater ende den briel dese saten stil: ende en onderwonden hem nijt ende dit
beleg duerde xxiiij weken lanck binnen welcke belegghe die in scoenhouen laghen
mit die in woennende poerteren menighe stoute reysen deden hoe wel dat si beleghen
waren Ende toghen voer rotterdam ende namen daer scepe wt der hauen eñ voer-
dense die leck op ende vochten hem daer doer. ende die van rotterdam verloren hoer
bannier daer. ende hoer scout diese droech wert gheuanghen Ende ten laetsten soe
quam hertoch adolph van cleue eñ dedinghede een bestant tusschen beyden sess we-
ken duerende Also toghen die steden weder thuus van scoenhouen.

Int seluer jaer so versamāde hertoch philips vā burgoengen ende hertoch jan
van brabant te berghen in henegouwen ende ouerdroeghen mit malcanderen dat
hertoch philips soude wesen ruwaert van hollant van zeelant ende van vrieslant
Ende hertoch jan van brabant soude henegouwen houden Eñ vrou jacob en wert

nijt toe ghescict Ende men deylde aldus hoer vaderlike erue ende men gaf hoer nijt ende si lach tot ghent. ende doe wert heymelick ouerdraghen datmense van ghent ontbieden soude te rijsel te comen ende si wert ontboeden Ende si wert heymelick ghewaert. quaem si te rijsel datmense opt casteel legghen soude daer si al hoer leuē bliuen soude. si liet luden dat si te rijsel wert woude trecken tot hoer neve van burgoengen ende si nam cort beraet mit horen vrienden ende dede een gheruft sprenghen int hoff daer si lach dat si des tsauonts baden woude ende bleef so heymelick in hoer camer mit die si hebben woude. ende clede hoer mit manss cleder die snode waren. eñ quam van dien auont also onbekent buten ghent daer twee luden hielden te peerde ende hadden noch een ledich peert daer si op sat ende reden also voert haestelick alle den nacht ende quamen des morghens vroech voer antwerpen opt veer ende sceepten daer ouer ende hadden daer een wagen wel ghespannen daer si op saten eñ reden so haestelick ende quamen des tsauonts tot wouderchem ende doe voert tot hoekelem ende so voert ende quamen des morghens te ix vren tot vyanen. eñ toech voert tot scoenhouen bi horen vrienden diet soe ionckerlick ghehouden hadden diese seer vriendelick ontfenghen ende huldense Ende van daer tot oudewater diese oeck hulden Ende van daer ter goude diese eerlick ontfenghen eñ huldense oeck.

Anno dm̄

Torts daer na so quam die moghende vorst hertoch philips van burgoengen in hollant tot rotterdam eñ liet hem hulden tot dordrecht tot haerlem tot leyden tot delft tot Amsterdam ende tot meer ander steden als ruwaert der landen daer noch tan hoer rechte vrouwe hertoch willems enighe dochter noch leuede Ende selue inden landen was. ende daer rees een groot oerloghe tusschen vrou jacob mit scoenhouen ende der goude eñ oudewater vyanen montfoerde eñ mitten sticht van vtrech aen die een side Ende die hollantsche eñ zeelansche stede aen die ander side mit horen hulperen.

Greue van hollant

Regnierden

Int jaer M iiij^c xxvi so quam die heer van falbat mit veel engelschen mit veel scepen in scouwen in zeelant ende meende zeelant te winnen: alsoe alst die hertoch van cloucester behilict had mit vrouwe jacob Ende daer teghen quam hertoch philips van burgoengen mit sommighe vanden steden wt hollant ende street teghens den enghelschen bi brouwershauen op sinte ponciaēs auont Eñ die heer vā haemsteden mit sinen vrienden die waren mitten enghelschen Mer die hertoch van burgoengen wan den strijt ende daer worden verslaghen heer coste van haemstede heer jan van renesse. heer ian van hoenpijl heer andries van walims jacob van borselē heer claes soen ende menich ander edel ende onedel Eñ daer wert gheuanghen die heer van haemsteden mit menighen anderen.

¶ Inden seluen jaer van xxvi opten vierden dach in Aprillsoe toech vrou iacob van hollant mit schoenhouen der goude oudewater ende mit die kermelander ende mit een deel vten sticht van vtrecht voer haerlem daer si voer laghen vier weken Ende binnen haerlem lach als capyteyn heer Roelant van wtkercken Ende die voer haerlem laghen die branden meeste deel al die molen ende husen off. die butē der poerten van haerlem stonden Ende hier teghens bereyde hem heer ian van wtkercken mit pickaerden ende vleminghen ende oeck mede veel hollanders ende zeelanders ende sijn ghecomen tot leyden ende meenden vrou iacob van haerlem te verdriuen Mer doe dit vrou iacob mitten horen ůnam so toghen si haestelick van haerlem eñ quamen tot alphijn opten rijn bi leyden ende daer ghemoete hem dat volck dat binnen leyden vergādert was ende daer rees enen groten strijt eñ vrou iacob was selue inden velde Ende daer waren ridder gheslagen van vrou iacobs sijde heer ian van wassenaer heer ian van langheraeck heer heinric van cranenborch heer Euert die bastaert van hollant heer dirck vand merwijn heer gherijt van poelgeest heer aernt vā ghent Eñ daer worden omtrent v^c^ mannē ůslaghen eñ lxxxv poerters van leyden Eñ dese strijt gheschiede op mey auont des morghens vroech Eñ vrou iacob toech mit seghe inder goude.

¶ Inden seluen iaer waren vergādert die van haerlem mit hoer bannieren ende daer quamen hoer teghens enighe heren die binnē der goude laghen mit vrou iacob ende si vochten teghens die voerscreuen steden bij alphen ende wonnen den stede hoer banniere aff ende sloeghen ende vinghen veel volcs Ende daer waren vi off vij riker mannen van amsterdam ghevanghen die hoer sekerheyt lieten varen ende en quamen nye in.

¶ Inden jaer M iiij^c^ xxvij so quam hertoch philips van burgoengen eñ beleyde seuenberghe in enen herden wijnter xiiij weken lanck Eñ die ghemeent van seuenberch wert tweedrachtich teghen den heer van seuenberghe Eñ daer om most die heer van seuenberge een dedinghe aen gaen dat hem van ghenen noot gheweest hadde. des si eendrachtich gheweest hadden van binnen Ende die ghemeent ontfengen den hertoech van burgoengen voer enen heer behoudelick hoer lijffs ende goets eñ hoer rechten Ende die heer van seuenberghe mit sinen vrienden ende vreemden gasten toghen wt so si in ghecomen waren Mer op wat vorwaerde dat die heer van seuenberghe sijn stede ende slot ouer gaff dat laet ic staē Mer die heer van seuenberghe beclaechde hem seer datmen sijn vorwaerden nijt en hielt ende most dolen ende sterff in armoeden.

¶ Int jaer M iiij^c^ xxvij in die heylich weke sterf hertoech ian vā brabant daer na int selue jaer wert hertoch philips van burgoengen ghehult in hollant ende in zeelant als ruwaert ende recht oer der landen sonder die van scoenhouē der goude ende oudewater die bleuen bi vrouwe iacob hoer rechte lantsvrouwe.

Inden selven jaer so wert vyant die hertoech van burgoengen des ghestichts van vtrecht ende die hertoch van burgoengen dede een alte groten scip maken tot amsterdam dat men die statte hiet oft een blochuus gheweest hadde Ende dat dede hi sette voer die Eme dat hi dat sticht daer mede dwinghen soude ende dit was in enen herden wynter. ende daer lach dat stichte mit een groot heer van volck op die eme voer die statte so dat si die een side vander stat seer scepnden mit scieten vā bussen Mer doet begonde te doyen so dreyde die stat om mitten yse ganck ende die ander side quam voerstaen. ende die op die stat laghen ende wisten anders nijet dan si ghedrenct soude hebben. ende die stichtse sagen dat die stat also draeyde so meēden si dat se also ghemaect was dat mense also dreyen mocht Ende doe brake si op ende toghen thuus. ende in desen tijden sterff die hertoch van eloucester.

Inden jaer ons heren M iiij^{c} xxviij opten iiij dach in meye soe worden vsoent die hertoch van burgoengen ende vrou iacob van hollant Ende is mitten hertoch van burgoengen hoeren neue ghetoghen in henegouwen in hollant in zeelant in vrieslant Ende heeft den hertoch van burgoengen doen hulden ouer al als ruwaert ende recht oer der landen. ende cort daer na int selue jaer so wert oeck ghsoent tusschen den hertoch van burgoengen ende den stichte van vtrecht.

Anno dñi

Graue van hollant

Int jaer M iiij^{c} xxviij so verliefde vrou iacob op enen ridder wt zeelant ghesboren ende hiet heer vranck van borselen Ende desen ridder trouwede si heymelick tot enen man Als dit wtbracht so dede hertoch philips van burgoengen int selue jaer inder maent van julio desen heer vranck van borselen vanghen inden hage ende deden vorē opt slot tot tzelmonde Ende die sprake ghinc dat hi hem sijn hoeft off woude doen slaen Vrou iacob dede seer vervolghen om heer vranck van borselen te liue te houden ende wt der vanghenisse te crighen Des so quam die greue van nyuers biden hertoch van burgoengen ende heeftet ghedinget Als dat vrou iacob van hollant gaf den hertoech philips van burgoengen ouer henegouwen hollant zeelant ende vrieslant Ende des soude heer vranck van borselen wt der ghewanghenisse comen ende hi soude mit vrou iacob hebben dat lant van voern sijn leuen lant Ende daer toe der vrouwen leuen lanck suutbeuelant ende dat lant vander tollen Ende alle die tollē van hollant ende van zeelant. ende hertoch philips die gaf heer vranck van borselen die greffscip van oesterwant tot sinen liue. ende heer vranck quam wt der vanghenisse ende behielt vrou iacob te wiue Ende hertoech philips wert ghehult in henegouwen in hollant in zeelant ende in vrieslant als recht erff heer der landen voerscreuen.

Regnier den

Int jaer ons heren M iiij^c xxxvi op sinte dyonisius auont soe sterff die edel vorstinne vrou jacob van hollant ende en liet gheen kijnder Ende wert begrauen inden haghe in die cappelle opt hoff Ende si had xix jaer na haers vaders hertoech willems doot in groten druck ende tribulatien gheleeft.

M iiij^c xxxiij

xxxiiij jaer

Philips hertoech van burgoengen. van brabant. van lotrijck. van limborch ende greeff van vlaenderen. van burgoengen. van artoys. ende van namē Merc: greue des heylighen rijcks Heer van salinis ende van mechelen hertoch janss soen van burgoengen Ende was vrou jacob van hollant hoers oems soen ende hoerre moyen soen Dese was greue van henegouwen van hollant ende van zeelant ende heer van vrieslant xxxiiij jaer lanck.

Dese philips had drie wijuen dat eerste wijff was des conincs dochter van vranckrijck ende sterf ionc sonder kijnder Dat ander wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers ende daer en had hi oec gheen kijnder bi Dat derde wijff hiet ysabeel ende was coninck ianss dochter van poertegael Eñ die nam hi int jaer M iiij^c xxix Ende daer wan hi drie sonen bi Die eerste soen hiet Anthonius ende sterff ionck Die ander soen hiet ioest ende sterff oeck ionck Die derde soen hiet kaerl ende was greue van sarloys ende nāden vāder hertoch ende greue Dese hertoch philips regierde sijn landen langhe jaren in rusten ende in vreden sonder veel oerloghes ende ing roten ontfich.

Kaerl hertoch philips soen die eerst greue van sarloys was Ende na sijns vaders doot was hi hertoch van burgoengen van lotrijck van brabant vā limborch van lutzenborch Ende greue van vlaenderen van artoys van burgoengen van henegouwen van hollant van zeelant ende van namen ende heer van vrieslant Eñ mercgreue des heylighen rijcks ende heer van salinis ende van mechelen ꝛc̄ Hij had drie wijuē dat eerste wijf was des conincs dochter van vrancrijck ende sterff ionc sonder kijnder Dat ander wijff was des hertoghen dochter van borboen ende hiet Anna ende daer had hi een dochter bi hiet maria die nae hoer vāders doot hi licte aen des keysers fredericx soen die maximilianus hiet Ende int jaer M iiij^c. lxviij na sijns vaders doot nam hi sijn derde wijff die margriet hiet ende was hertoch ritsaerts dochter van jorcke coninc eduwaerdus suster van enghelant.

Dese hertoch kaerl regierde tien jaer Ende int jaer M iiij^c lxxvij omtrent xiij dach. bleeff hi voer nansy.

Van deses kaerls werken leset die cronijck van brabant int ij^c. xxxviij. blatten eynden toe wt.

M iiij^c lxxvij

Anno dñi M iiij^c lxvij

Greue van hollant

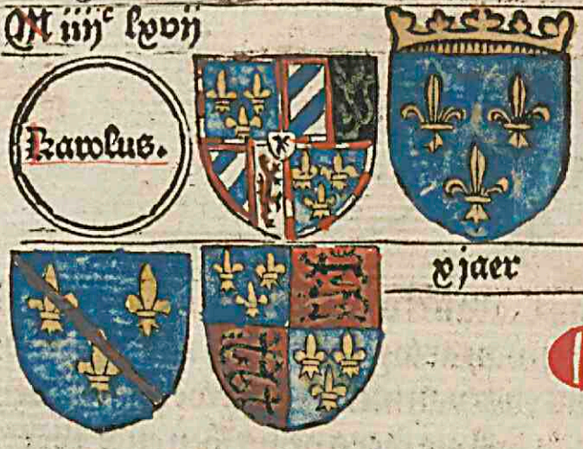

Karolus.

Maximilianus

Regnierden x jaer

Maximilianus des keysers fredericx soē vander ghenāde gods hertoch van oestenrijck van burgoengen van lotrijck van brabant van steyr van kerrondon van krayn van limborch van lutzenborch van ghelre ꝛc̄ Greue van vlaenderen van habspurg van Tyrol van phiert van khiburch vā burgoendien van Artoys ꝛc̄

Palsgraue van henegouwen van hollant van zelant van namen van zutphen

Marcgraue des heylighen roemschen rijcks ende van burgou ꝛc̄.

Landtgreue in elsalss.

Heer van vrieslant van windisthenmarch van poertenau van salinis ende vā mechelen ꝛc̄.

Dese maximilianus heeft te wijff hertoch kaerls dochter van burgoengen ꝛc̄ die maria hiet Ende daer heeft hi eenen soen bi ende hiet philips hertoch in oestenrijck eñ greue van sarloys Ende oeck een dochter die hiet

¶ Dit is dat beghinne ende oersproncк des lants van ghelre
Ende cronijcken vanden princen van ghelre.

Inden tijden alsmen screeff viij^c en lxxviij En kaerl die calue keyser van romen was Ende kaerl die groue sijn neve na hem keyser was In desen seluen tijden doe was int crisdom van colen een groot velt off pleyn ende was daer nv ghelre staet en was gheleghen bider heerscappie van pont Ende in dit velt off pleyn so was een alten verueerliken fellen ende venijnden vreselijcken dier dat veel quaet dede wantet versleen menschen ende beesten daert bi comen conde te passe Ende dit fel dier riep dirck en menich werff mit groten gheruft ghelre ghelre ghelre Ende het hadde grote bernende oghen diemen des snachts alst duyster was bescheydelick sien mocht.

¶ Ende die luden die daer omtrent woenden die ruymde som van daer en wouden oeck ghemeenlick al van daen rumen mochten si van desen dier nijt verlost werden Ende die heer van pont die daer bi ghesetten was die leet veel scaden van desen dier Ende dese heer vā pont had twee sonen dat alte heerlike stoute jonghe mannen waren Die een hiet wijchaerdus en die ander hiet lupoldus. en bi rade van horen vader so begrepen si dat si dit dier bestrijden wouden en ginghen stoutelick ind nacht en hadden hem wel daer toe ghemaect en quamen daer si meende dat dit dier was en saghent bi den lichtinghe van sinen oghen. ende si ghinghen hem aen inden naem gods en verwonnen en versloeghen dit dier. ende als si dit verslaghen hadden soe was alle dat volck dat daer omtrent woenden seer verblijt dat si vā desen quāden venijnden dier verlost waren.

¶ Ende alle dat volck dat daer omtrent woenden die gauen hem onder dese twee broeders ende coren dese twee edel jonghelinghen tot horen princen ende voechden ende ouerste van horen lande te wesen Ende dese twee broeders mit den heer van pont horen vader die begrepen en maecten op die stede daer si dat dier versloeghen een begrip ende een vest ende noemden dat ghelre als dat dier voerscreuen plach te roepen en dat is nv die stadt van ghelre Ende van welcker stadt off vest eerst dat heel lant van ghelre sinen naem off ghenomen heeft Ende een deel jaren daer na soe starff lupoldus die joncste broeder ende wijchaerdus bleeff alleen voecht van ghelre Ende daer na soe starff die heer van pont Ende wijchaerdus wert heer van pont.

Die stede van ghelre daer al dat lant sijn naem off voert.

Wijchaerdus des heren soen van pont die was voecht van ghelre ende heer van pont xxxij jaer Hi had des greuen dochter van zutpheen. sommighe segghen dattet een erff dochter was van zutpheen Mer dat en is nijt want daer waren veel greuen vā zutpheen daer nae langhe jaren Dese wijchaerdus van ghelre eñ van pont die voerden in sijn wapen enen scilt van goude mit drie mispel bloemen van keel.

Wikingus was voecht van ghelre eñ heer vā pont xxiiij jaer. wat wijff dat hi had en vijntmen nijt Mer hi had twee sonen Die eerste hiet wijchaerdus eñ wert heer nāden vāder Die ander soen hiet wilhelmus ende wert biscop van vtrecht.

Anno dm̄	viij^c lxxxviij	ix^c x	ix^c xxxvij	ix^c lviij	ix^c lxxiij	M xi
Voechden van ghelre	j Wijchaerdus.	gheerlacq	godfridus	ij Wijchaerdus.	mengosq.	wikingus
Regierden	xxxij jaer	xxvij jaer	xxi jaer	xv jaer	xxxviij jaer	xxiiij jaer

Gheerlacus wijchaerdq soen die was voecht van ghelre eñ heer van pont xxvij jaer wat wijff hi had en vijntmen nijt.

Godfridq was voecht vā ghelre eñ heer vā pont xxi jaer Eñ wat wijff hi had en vijntmen nijt.

Wijchaerdq was voecht vā ghelre eñ heer vā pont xv jaer wat wijff hi had en vijntmen nijt.

Mengosq was voecht van ghelre eñ heer van pont xxxviij jaer Dese was een heylich deuoet man hi had een wijff eñ hiet gheerbergis Ende daer had hi een soen bi eñ hiet wikingus Ende een dochter hiet finte adelheyda abdysse Ende dese mengosus eñ sijn wijff die stichten een nonne cloester teghen bon ouer daer sijn dochter abdysse off wert Ende in dat seluer cloester daer wert hi eñ sijn wijff in begrauen.

Wijchaer dus die derde alſo ghenoemt was voecht vā ghelre ende heer van pont xxvi jaer wat wijff hi hadde en vijnt men nijt. mer hi had een enighe dochter hiet adelheydis eñ die dochter gaff hi te man enen edelen prince die ſeer machtich was i almaengen ende hiet greue ott van naſſouwen ende was van des keyſers bloede van romen ende vanden bloede van oeſtenrijck eñ van ſwauen ghebozen ſeer edel van gheſlacht.

Ott greue van naſſouwen was die eerſte greue vā ghelre Hi had adelheydis te wiue wijchaer dus voecht van ghelre eñ heer van pont ſijn enighe dochter Deſe greeff ott die werff aenden keyſer heynrick den 3den alſo ghenoemt als dat die keyſer maecte van die voechdye van ghelre ende vand heerſcappie van pont een greefſcap eñ hiet voert die greefſcap van ghelre Ende die keyſer gaff deſen ott die greefſcap vā ghelre hem eñ ſijn naecomelinghen te houden te leen vāden roemſchen rijcke Eñ ſint ſo is aen deſe greefſcap van ghelre ghecomen eñ ghecreghen veel perſelen vā landen Ende is te ſamen off ghemaect een coninckrijck voꝛſtelick lant.

M xxxv

xxvi jaer

M lxi

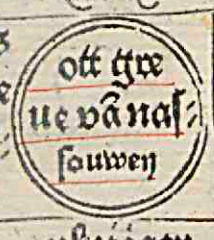

deſe ott was die eerſte greue van ghelre.

xlvi jaer

Deſe greue ott had bi adelheydis die greuinne een ſoen eñ hiet ghertaerdus Eñ dat deſe greefſcap van ghelre vanden keyſer een greefſcap gemaect was dat was int jaer M eñ lxxix Ende inden jaer ons heren M eñ lxxxvi ſo ſtarff adelheydis die eerſte greuinne van ghelre Ende greeff ott mit ghenijt ſinen ſoen die ſeer jonck was die bleeff greeff van ghelre.

Inden jaer ons heren M eñ lxxvi ſo was een greue van zutphen eñ hiet gheerlacus eñ was ghecomen in biſcop coenraets hulpe van vtrecht teghen greue dirck den vij greue van hollant Ende in hollant bi dat caſteel tot yſelmonde daer wert deſe greue gheerlacus van zutphen verſlaghen in enen ſtrijde eñ hi wert tot zutphen ghevoert eñ wert daer begrauen eñ hi en liet gheen kind Mer hi liet een enighe broeder eñ hiet wijchmannus eñ die wert greue vā zutphen Eñ deſe greeff wijchman had een enich dochter hiet ſophie. eñ greeff ott vā ghelre voerſcreuē als ſijn greuinne gheſtoruē was ſo docht hi mocht hi die dochter vā zutphen crighen ſo quaem ghelre eñ zutphen beyde op ſijn kind wāt ſijn ſoen was noch te jonck aen deſe jonefrou vā zutphen te hilicken Alſo nam deſe greeff ott deſe joffer vā zutphen ſelue te wiue

eñ bi dese joncfrou van zutpheen greue wijchmans enighe dochter so creech greue ott een soen eñ hiet gheerlacus Daer na so starff greeff wijchman van zutpheen eñ liet nijt dan dese enighe dochter Eñ greeff ott die wert greeff van zutpheen vã sijns wijffs weghen Aldus was greeff ott greue van ghelre eñ van zutpheen beyde van sijnre twee kinder weghen voerscreuen.

Daer na so starff die greuinne van zutpheen Ende dat greefscap van zutpheen quam op gheerloff horen soen die si bi greue ott hadde die noch seer jonck was Eñ greeff ott die bleeff greue van zutpheen van sijn soens weghen.

Daer na so starff dese jonghe greeff gheerloff van zutpheen Eñ greeff ott behielt die greefscap van zutpheen tot sijn soen greue gherijt van ghelre behoef al en was hi van zutpheen nijt gheboren Mer om dat die jonghe greeff gheerlof vã zijtpheen greue gherijts vã ghelre half broeder was so meende hi. hi was die naest eñ behielt die greefscap vã zutpheen teghen alle die hem daer rechts aen vermaten eñ aldns quã zutpheen aen ghelre Eñ als dese lantscappen aen een ghecomen waren so hilicte greue ott greeff gherijt vã ghelre sinen enighen soen aen een hoech gheboren wijf als aen greue florens dochter vã hollant daer die keyser vã romen lotharius oem off was.

Anno dñi

Grauen van ghelre

Regnierden

Int jaer ons heren M C eñ vij opten xv kalende van april so starf dese edel prince greue ott voerscreuen eñ wert begrauen tot zutpheen.

M C vij

M C xxxi

xxiiij jaer

Gheraerdus die eerst also ghenoemt greef otten soen was die anderde greef vã ghelre eñ van zutpheen xxiiij jaer Hi had te wijff hadewijch des edelen greue florens dochter vã hollant eñ daer had hi enen soen bi eñ hiet heynrick die na hem greue wert Ende dese greeff gherijt starff int jaer M C eñ xxxi eñ wert begrauen tot zutpheen.

xxxi jaer

Heynricus die eerste also ghenoemt greue gherijts soen was die derde greeff van ghelre xxxi jaer lanck Hi had te wiue hertoch godeuaerts dochter van brabant eñ daer wan hi twee sonen bi Die eerste soen hiet gherijt Ende die and soen hiet ott Ende dese greeff heynric was een wijs vroem prince. eñ hi creech die velue eerst aen tlant vã ghelre vanden hertoch van brabant Ende die hertoch van brabant die hielt die velue vanden sticht vã vtrecht te leen Ende die greue van ghelre hieltse voert van brabant te leen Ende dese greeff heynrick starf int jaer ons heren M C eñ lxij eñ hi wert begrauen in dat cloester te campe.

Gheraerdus die andde alſo ghenoemt greff heynricks ſoen was die iiij greef vā ghelre xvij jaer lanck Hi had te wijff margriet des greuē dochter van ſpaengen Mer hi en had daer ghen kinder bi En deſe greff gheraert ſtarff int jaer Mc lxxx en wert begrauen tot zutphen en hi en liet ghen kinder.

Gheraerdus die iij alſo ghenoemt greff otten ſoen was die vi greue vā ghelre en van zutphen xxvij jaer lanck Hi had te wijff richaerdus dochter vā naſſouwen daer wan hi bi ott die na hem greue wert en heynrick biſcop van ludyck Deſe greff gherijt en richaerdus ſijn vrouwe die ſtichtede een minrebroed cloeſter in remunde van hoers ſelfs caſteel Ende ſi ſtichten oeck al daer een nonnen cloeſter vā ſinte bernaerts oerde daer die greuinne na hoers manſſ doot die eerſte abdyſſe i was ſi ſtarff int jaer Mcc xxxi mathei Deſe greff die werff aendē keyſer frederick die anderde die oeck coninck van ſicilien was als dat hi creech die tolle te kobelze lecht en dat hebben heynrick die ſeſte en willem die eerſte na confirmiert.

Int jaer Mcc xxix op die vi kalende van nouember ſtarff deſe greff gheraert en wert begruen te remunde int nonne cloeſter dat hi en ſijn wijff gheſticht hadden.

Otto die anderde alſo ghenoemt greff heynrick ſoen en greue gheraerts broeder was die vijfte greff van ghelre xxij jaer lanck Hi had te wijff richaerdis des greuen dochter vā gulick Ende daer wan hi bi heynrick die jonck ſtarff en otto biſcop tot vtrecht en ghenert die na hem greue wert en adelheydis greuinne van hollant en margareta greuinne vanden berghe.

In dſen greff otten tijden ſo was een gwote cruus vaert ouer meer want keyſer vrederick die eerſte alſo ghenoemt en coninck philips vā vrancrijck Coninck ritſaert van enghelant Hertoch coentaert van oeſtenrijck Hertoch vrederick vā ſwauen Die hertoch van beyeren Die hertoch van ſaſſen Hertoch heynrick vā brabant Greff philips van vlaenderen Greff klozens van hollant Greff willem vā oeſtervieſlant ſijn ſoen Greff ott van ghelre Greff dirck van cleue En veel ander princen die togten ouer meer mitten keyſer en wonnen alt heyligh lant en dat heylich grafft mitter ſtadt van iheruſalem.

Deſe greue otto die ſtarf int jaer ons heren Mcc ende ij en wert begrauen bi ſinen vader te campe int cloeſter.

Otto die derde alsoe ghenoemt greue gherijts soen was die vij greue van ghelre
eñ van zutpheen xlij jaer lanck Hi had te wijff margariet des greuen dircks doch
ter den xxij greue van cleeff Mer si starff sonder kinder Eñ dese greuinne margriet
die stichtede dat cloester te nyencloester bi goch int jaer M cc eñ .l. Ende si starff
int jaer daer na eñ wert int selue cloester begrauen Ende nader greuinnen mar:
grieten doot so nam greeff otto een ander wijff eñ hiet philippa ende was des greuen
dochter van simpol eñ daer wan hi bi reynolt die na hem greue wert eñ armgaert
die greeff dirck den xxv greue van cleeff te man hadde.

Dese greeff otto die werff aen coninck willem van hollant den roemschen coninc
sinen neve als dat greeff ott die soude besitten die borch vā nymweghen mitter stadt
eñ mit al der heerscappie die daer toe behoerde die den roemschen rijck toe behoert in
allen manieren alse die greuen van cleeff van ouden tijden langhe jaren beseten had:
den vā weghen des roemschen rijcks Des so leende greue ott den coninc willem daer
op xxi dusent mercke puers fijns conincks siluer Eñ tot allen tijden als een key
ser off roemsch coninck dese voerscreuen somme vanden voerscreuen siluer den gre:
uen vā ghelre off sinen nacomelinghen weder gheeft so mach die keyser off roemsch

Anno dm̄ coninc die borch vā nymweghen mitter stadt M ij^c xxix

Grauen van ghelre eñ allen horen toe behoren weder na hem ne:
men aenden roemschen rijck Ende dit ghescie:
de dat die borch vā nymweghen mitter stadt
eñ alle hoer toe behoren aent lant van ghelre

iij Otto.

Regnierden aldus quam dat was int jaer ons heren M xlij jaer
cc eñ xlviij Ende coninck rodolphus die roemsche coninck die heeft dit gheconfir:
miert eñ heeft oeck ghegheuen waert saeck dat een keyser off roemsche coninck ind
tijt nymweghen lossede als dat nymweghen dan sal bliuen ī des keysers off roem:
schen conincks handen Ende datmens aen ghenen heren versetten sal een greue van
ghelre en sal die voer koer daer off hebben.

Int jaer ons heren M cc eñ lxvi so starff philippa van simpol die greuinne eñ
wert begrauen ten nyencloester bi vrouwe margriet vā cleeff greef otten eerste wijf

Int jaer M cc lxxvij wert greeff willem van gulick ende willem sijn soen doot
gheslaghen binnen aken mit veel goeder mannen.

Int jaer M cc eñ lxxi op die vierde ydus vā januarius so starff die edel prin
ce greeff ott van ghelre eñ wert begrauen int cloester tot des greuen dael dat hi eerst
stichte.

¶ Reynoldus die eerste alsoe ghenoemt greeff otten soen was die viij greue van ghelre eñ van zutpheen lv jaer lanck Hi had twee wijfs Dat eerste wijff hiet armgaert eñ was des hertoghen walrauens dochter van limborch ende si starff sonder kinder int jaer M cc eñ xc op die iiij ydus van junius eñ wert begrauen tot des greuen dael.

¶ Ende sijn ander wijff hiet margrit eñ was des greuen ghyen dochter van vlaenderen Ende daer wan hi bi drie sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet reynolt eñ wert greue na den vader eñ wert die eerste hertoch van ghelre ghemaect Die ander soen hiet gwido Die derde soen hiet philipps Ende die dochter hiet ysabeel eñ was een nonne tot sinte claren tot colen.

M ij^c lxxi

j reynoldꝰ

lv jaer

¶ Dese greue reynolt die creech van rodolphus den roemschen coninck dat hi munte mocht slaen in sinen lande van ghelre tot drien plaetzen Als tot aernhem tot remunde eñ tot herderwijck Ende dit gaff ende confirmierde coninck rodolphus int jaer ons heren M cc eñ xc.

¶ Dese greue reynolt die wert gheuanghen van reynolt sinen soen eñ wert in sekeren hoeden ghehouden een wijl tijts Ende dit gheschiede int jaer M ccc eñ xx.

¶ Int jaer ons heren M ccc xxi starff margriet van vlaenderen greuinne vā ghelre eñ wert begrauen tot des greuen dael int cloester Ende dese margriet die stichte der predicaren oerden cloester in zutpheen.

¶ Int jaer ons heren M ccc xxvi op sinte dyonisius dach starff greeff reynolt van ghelre eñ wert begrauen tot des greuen dael int cloester teynden den voet van sijns vaders graft.

Reynolt die anderde alſo ghenoemt greue reynolts ſoen was die ix greue van ghelre eñ van zutphen Ende was die eerſte hertoch van ghelre eñ hi regnierde ſoe greue ſo hertoch xviij jaer lanck Deſe greue was inden eerſten alte vaſtelic vã gwo: ten onkoſten eñ maecten hem ſelven arm eñ ſeer tafaren als dat ſijn ſlote eñ tollen eñ ander goeden ſeer verſet waren eñ beſwaert waren.

Deſe greff reynolt nam te wijff ſophia hertolts heer des lants vã mechelen ſijn enighe dochter daer hi alte gwte goede mede nam aen ghelden eñ aen reden goeden Als dat greue reynolt die loſſede al datter verſet was eñ betaelde al ſijn ſculd ende wort een rijck machtich prince Eñ in deſen hilicx voirwaerde ſo wert ghemaect als dattet lant vã ghelre op nyement erven en ſoude dan op die kind die van deſe doch: ter van mechelen comen ſouden alſo verre als ſi kinder creghe Eñ dit hebben die rid derſcap eñ ſteden mit horen prince mede bezeghelt.

Ende bi deſe dochter van mechelen ſo creech greff reynolt iiij dochteren Die eer ſte dochter hiet margriet eñ die gaff hi te man joncheer direk greue johans enighe ſoen van cleue Mer hi ſtarff ſond kinder eer greff johan ſtarff Ende die margriet die wedue van joncheer direk van cleue die nam noch na den greue van valoys

Anno dm — ende deſe vrou margriet — M iijc xxvi — 1326

van cleue ende van va: loys die ſtarff int jaer M ccc en lxxxiij.

Hertoghen van ghelre

Die eerſte Her toch van ghelre

Regnierden

xviij jaer

Die ander dochter hiet maria eñ die had te man greue willem vã gulick die na hertoch van gulick wert Ende maria die vrouwe vã gulick die ſtarff int jaer M ccc xcvij Ende bi deſen willem van gulick ſo creech deſe dochter van ghelre twee ſo nen Die outſte ſoen hiet hertoch willem van gulick eñ die ander ſoen hiet hertoch reynolt Ende die dochter hiet johanna eñ had heer johan heer van arckel te man eñ die heer van arckel wan bi deſe dochter van gulick enen ſoen ende een dochter Die ſoen hiet joncheer willem eñ wert verſlaghen binnen gorkom in een ſtrijt Ende die dochter had den heer van egmonde eñ daer wan hi bi aernolt die hertoch van gha re wert eñ willem die heer van egmonde van yſelſteyn eñ van haer wert.

Die derde dochter hiet mechtelt eñ ſtarff ſonder man int jaer M ccc xliij.

Die vierde dochter hiet yſabeel eñ was abdyſſe te nyencloeſter Ende ſtarff int jaer M ccc lxxvi.

Inden jaer ons heren M ccc xxxvi ſtarff ſophia van mechelen die greuinne vã ghelre eñ wert begrauen in des greuen dael int cloeſter.

Int jaer ons heren M ccc xxxv creech greff reynolt die ſtadt van tiel.

¶ Ende als die greuinne sophia doot was soe nam greue reynolt een ander wijff eñ hiet alienora eñ was coninck eduwaerts vā enghelant den dden also ghenoemt sijn dochter Ende hoer moeder die coninghinne die was greeff willems dochter vā hollant Ende als hi dese dochter van enghelant hadde so quam op een tijt die keyser lodewijck vā beyeren hertoch aelbrechts vad van hollant die quam tot vranckeuoert Ende coninck eduwaert van enghelant die dede den keyser lodewijck bidden dat hi greue reynolt van ghelre sinen swagher hertoch maken woude.

¶ Ende die keyser lodewijck die ontboet greue willem van hollant sinen swagher der keyserinnen broeder eñ greue reynolt van ghelre eñ greue willem van gulick te vranckeuoert bi hem te comen eñ dat hise alle drie hertoghen maken woude Greue willem vā hollant die had twee reysen mit machten op die heyden gheweest strijden Eñ hi was nv al bereyt derde werff op die heyden te trecken om te strijden mit den duytschen heren vā prusen teghen die heyden Ende hi was op die reyse als hem dese tidinghe quā Mer hi en woude sijn goede opset nijt after laten eñ toech voert op die heyden daer hi veel eeren behaelde op gods vyanden eñ toech voert ten heylighen graue.

¶ Ende greeff reynolt van ghelre eñ greue willem vā gulick die toghen tot vranckeuoert bi den keyser lodewijck Eñ die maecte daer van gulick eñ van ghelre elck een hertochdom Ende aldus so wert die greue reynolt ghemaect die eerste hertoch van ghelre int jaer M ccc xxxix.

¶ Ende dese hertoch reynolt die creech bi alienora van enghelant sijnre hertochinne twee sonen Die outste hiet reynolt eñ die ander hiet eduwaert.

¶ Ende dese hertoch reynolt fundierde ende stichte een carthuser cloester bi aernhem dat monichusen hiet Ende alienora die hertochinne die stichte eñ fundierde te deuenter een minrebroeder cloester.

¶ Dese hertoch reynolt die edel prince starff int jaer M ccc xliij op die iiij ydus van october eñ wert begrauen int cloester tot des greuen dael Ende alienora die hertochinne die starff daer na int jaer ons heren M ccc lv op sinte georgiq auont eñ wert begrauen bi horen man.

¶ Reynaldus die derde also ghenoemt hertoch reynolts soen was die andde hertoch van ghelre eñ greue van zutpheen xviij jaer lanck Hi had te wiue hertoch johans dochter van brabant mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende dese reynolt was die eerste gheboren hertoch van ghelre Deser hertoch reynolt eñ joncheer eduwaert sijn broeder die en quijten hem nijt alte wel in die edel' vorstinne Alienora hoer moeder in hoerre duwarien eñ ander goeden die hoer toe behoerden.

¶ Int jaer M ccc xlvij wert hertoch reynolt ridder bi den hertoch van brabant eñ mit hem worden xxxij ridders Ende dit gheschiede in een strijt teghen die van ludyck Ende daer bleuen doot heer hubrecht van culenborch heer robbrecht van arckel heer van asperen joncheer baldewijn van batenborch die heer van oy ende sijn broeder.

Anno dñi — M iij^c xliij

Hertoghen van ghelre — iij reynaldꝰ.

Regnierden — xviij jaer

¶ Inden jaer ons heren M ccc eñ lxi so resen twee parthyen int lant van ghelre want joncheer eduwaert die wert seer qualick eens mit hertoch reynolt sijn broeder Eñ daer off wies parthye inden lande want die een parthye die hieten die heeckers parthye eñ die hieldent mit hertoch reynolt horen heer Ende die and parthye die hieten die bronchorst eñ die hielden mit joncheer eduwaert des hertoghen broeder Dese twee parthyen van dese twee broeders mit datter aen beyde side aen cleefde die wert so fel dat si oerlochden eñ roefden eñ branden op malcanderen eñ venghen malcanderen eñ henghen malcanderen ja som voer hoers selfs doer in spijt Eñ dat lant van ghelre stont x jaer in groten onvreden eñ onrusten.

Inden jaer ons heren M ccc lxi so toech hertoch reynolt mit sijn vrienden voer die stadt van tiel ende sette daer sijn tenten want die van tiel hielden mit joncheer eduwaert ende hi was binnen tiel Ende als joncheer eduwaert dat vernam mit sijn vrienden binnen tiel so toech hi wt tiel ende street teghens den hertoch sinen broeder ende wan den strijt Ende daer bleuen doot heer vrederick van wlst heer adolf van zutphen heer herre van hemmen ende ander veel goeder luden edel ende onedel Ende daer were ghevanghen hertoch reynolt van ghelre die heer van arckel die heer vā lienden heer ghijsbrecht van rijn heer vrederick vander ese ende ander veel goeder edelre ende onedelre mannen Ende dese strijt gheschiede int jaer voerscreuen op sinte vrbanus dach in die meye.

Joncheer eduwaert die settede reynolt sinen broeder ī ghevanghenissen daer hi v jaer in was Ende joncheer eduwaert die berichte dat lant als hertoch van ghelre Ende maria van brabant die hertoch reynolts wijff was die starff int jaer ons heren M ccc ende xc i ende leyt begrauen tot bruesel totten carmelitē int choer.

dem sper dag ende meer

M iij^c lxi

v jaer

Eduwaerdus hertoch reynolts ander soen ende hertoch reynolts broeder was die iij hertoch vā ghelre ende greeff van zutphen v jaer lanck Hi had te wiue katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren ende van hollant. mer si was seer jonck dat hi daer noch nijt bi en sliep aldus en had hi ghen edel kinder.

Dese hertoch eduwaert verhatede al die quaet deden so hertelijken dat ghelre lant nye so veylich en was doer te trecken alst was in desen eduwaerdus tijden.

Inden jaer ons heren M ccc lxxi so was grote oerloghe tusschen brabant ende ghelre ende hertoch wenselijn vā lutzenborch ende van brabant Ende hertoch eduwaert van ghelre die streden teghen malcandren seer vromelick Ende hertoch eduwaerts die wan den strijt ende die hertoch van brabant die bleeff ghevangen ende die greue van simpol die bleeff daer doot Ende als den strijt ghewonnen was soe sloech hertoch eduwaert dat versich van sinen helm op om hem te verkoelen Ende hi wert ghe schoten voer in sijn hoest mit enen pijl dat men nijt en wist off dat vyanden off vrienden deden ende hertoch eduwaert bleeff corts daer na doot vanden schot vanden pijl Ende dese strijt gheschiede int jaer ons heren M ccc lxxi op die octaue van on

ser vrouwen dach assumptio Ende hertoch eduwaert wert gheuoert eñ begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader Ende hertoch reynolt die wert vter vanghenisse ghelaten eñ wert noch heer vanden landen van ghelre ende regierde om trent drie maenden eñ twee weken Ende hi starff int seluer jaer op sinte berbaren dach eñ wert begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader.

Ende als hertoch reynolt doot was so viel dat lant van ghelre weder ĩ twee par thyen want die heeckers parthye die coren vrou margriet van ghelre eñ van cleue die joncheer dirck greeff johans enighe soen van cleue te man ghehat hadde Mer hi starff sonder kinder Ende dese margriet die was hertoch reynolts eñ hertoch edu: waerts outste suster van sijns vaders weghen eñ quam vander dochter van meche len daert lant van ghelre nader hilicx vorwaerdt voer screuen doch op ghecomen soude hebben.

Die bronchorst parthye die coren willem des hertoghen outsten soen van gulick want sijn moeder was hertoch reynolts eñ hertoch eduwaerts joncste halff suster van hoerre vader weghen eñ oeck ghecomen vander dochter van mechelen voer scre uen.

Anno dm̃

Hertoghen van ghelre

Margriet die weduwe van cleeff die meende hoers vaderlike erue dat hoer mit gods recht toe behoerde te behouden Ende si nam te man greeff johan vã valoys die seer machtich was gheboren vander croen van vranckrijck eñ vanden huse van hol lant Dese greue van valoys die quam int lant van ghelre bi sinen wiue eñ brocht veel heren eñ ridderscap mit hem eñ quam voer groensuoerde datmen hem op gaff eñ quam tot aernhem eñ die ontfenghen hem ende hulden hem vander vrouwen we ghen eñ hi beleyde ghelre xvi weken lanck mer hi en wans nijt Hi wan waghenin ghen eñ konenborch Eñ dit oerloghe stont omtrent twee jaer tusschen willem van gulick eñ margriet die greuinne van valoys sijn moye.

Regnierden

Ende die bronchorst parthye beclommen aernhem bi nacht ende wonnent ende daer na wonnen si tiel Ende hertoch willem van gulick die had nv meest alt lant van ghelre in eñ hielter sijn moye van valoys wt eñ wert gheweldich heer vanden lande Ende daer na starff vrou margriet greuinne van valoys die recht hertochin ne van ghelre was int jaer M ccc lxxxiiij.

Int jaer ons heren M ccc eñ xcvij starff maria hertochinne vã gulick hertoch reynolts anderde dochter.

Wilhelmus die eerste also ghenoemt hertoch willems soey vā gulick die sijn moed was hertoch reynolts vā gelre sijn jongste dochter en was hertoch reynolts en hertoch eduwaerts half suster en was des greuine vā valoys voerscreuē heel suster.

Dese willem was die ander hertoch van gulick en die iiij hertoch van ghelre en greue van zutphen xxxi jaer lanck Hi had te wijff katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren en van hollant die weduwe was van hertoch eduwaert sinen oem en maecht want hi en hadse nijt beslapen.

Dese hertoch willem die brocht die parthyen seer of in sinen lande want hi sette de vā beyden parthyen in sinen raet en in sijn amptен en officien en dede beyde effen lieff en wie verboerde die nam hijt off also wel die een als die ander Ende hi wert een machtich ontsiende prince sijn leuen lanck.

Int jaer ons heren M ccc lxxxviij wert hertoch willem van ghelre vyant des coninghs van vranckrijck En die coninck quam mit groter macht int lant van gulick Mer het wert ghededingt inden velde.

Int jaer ons heren M cccc en ij op sinte juliaens dach d heylighe ioffer starff dese edel prince hertoch willem en hi en liet ghеen kinder after En hi wert begrauē

int cloester tot monichusen dat sijn oude vad stichte.

Int iaer ons heren M cccc starf katherina die hertochinne op sinte martijns dach ende si wert int seluer cloester begūen bi heer mayghenoemt hertoch willems broeder was die iij hertoch vā gulick en die vijfte hertoch vā ghelre en greue vā zutphen xxi iaer. hi had te wijff maria des greuen dochter vā artoys mer hi en creech daer ghеen kind bi.

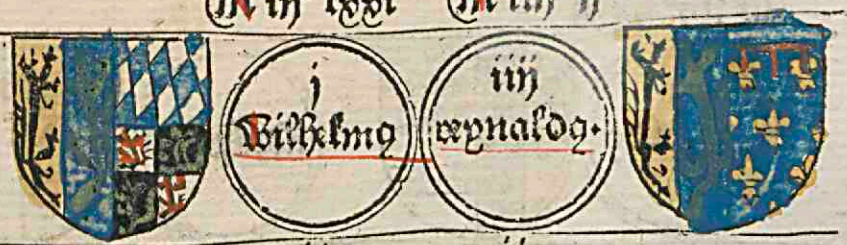

M iijc lxxi M iiijc ij

xxxi jaer xxi jaer

Dese hertoch reynolt had een suster en hiet iohanna En die had heer iohan heer van arckel te man en daer wan si bi een soen en een dochter Die soen hiet ionchеer willem van arckel en die wert binnen gorkom verslaghen i een strijt int iaer ons heren M cccc en xvij Ende die dochter had te man den heer van egmonde Ende bi den heer van egmonde so creech si twee sonen Die eerste soen hiet aernout en wert hertoch van ghelre na hertoch reynolt sinen oem Ende die ander soen hiet willem en was heer van egmonde van yselsteyn en van baer.

Dese hertoch reynolt starff int iaer ons heren M cccc en xxiij des andren daghes na sinte ianss dach baptisten te midzomer Ende hi wert begrauen int cloester tot monichusen bi aernhem bi hertoch willem sinen broeder en hi en liet ghеen kinder Ende maria die hertochinne die nam daer na des hertoghen soen vāden berghe Ende si starff int iaer M cccc en xxvi.

Reynoldus die iiij alsso

¶ Aernoldus die eerste also ghenoemt des heren outsten soen van egmonde Ende daer hertoch reynolt out oem off was. was die seste hertoch van ghelre eñ hertoch van gulick eñ greue van zutpheen.

¶ Mer dat hertochdom van gulick en besatt hi nijt want die hertoch vanden berghe die besatt dat lant van gulick eñ vermat hem dat hi recht hertoch van gulick was.

¶ Dese hertoch aernt was mer xiij jaer out als hi tortoch wert Hi nam te wijff katherina hertoch adolphus dochter van cleue daer hertoch philips vā bourgoengen oem off was Ende daer creech hi twee sonen bi ende drie dochteren Die eerste soen hiet adolf die na hem hertoch wert Die ander soen hiet willem eñ starff jonck Ende die eerste dochter hiet maria eñ was coninghinne vā scottlant Die and dochter hiet margriet eñ was hertochinne in beyeren Die derde dochter hiet katherina

¶ Int jaer M cccc xxxiiij lach hertoch aernt voer bueren Eñ int jaer vā xxxv opten eersten woensdach in die vasten wert bueren op ghegheuen.

Anno dñi M iiij^c xxiij

Hertoghen van ghelre

Regnierden

¶ Adulphus die eerste also ghenoemt hertoch aernouts soen was die vij hertoch van ghelre van gulick eñ greue van zutpheen.

¶ Dese adulphus was die anderde die gheboren hertoch te ghelre was Hi had te wiue katherina des hertoghen dochter van bourboen.

¶ Dit is dat beghinne ende oersproncke des lants van Cleue Ende cronijcken vanden Edelen princen van Cleue.

Inden jaer ons heren vij^c en xi Als justinianus keyser was die anderde also ghenoemt En hildebertus coninck van vranckrijck was En puppijn van haerstel hertoch vā brabant was doe was een enighe dochter vā dirck des heren van cleue een schoen joffrou en hiet beatrix en hoer vad die was ghestoruen En si was vrouwe vā cleue en van veel landen daer omtrent En die borch vā nymweghen mit horen toe behoren die behoerde tot horen lande vā cleue in beuelinghe vanden keyserrijck En dese joncfrouwen ouders vā cleue die waren ghecomē vanden edelen gheslachten vā romen vanden vrsinen gheslacht En si tymmerden daer een casteel en noemden dat cleue Ende daer hiet dat lant voert na.

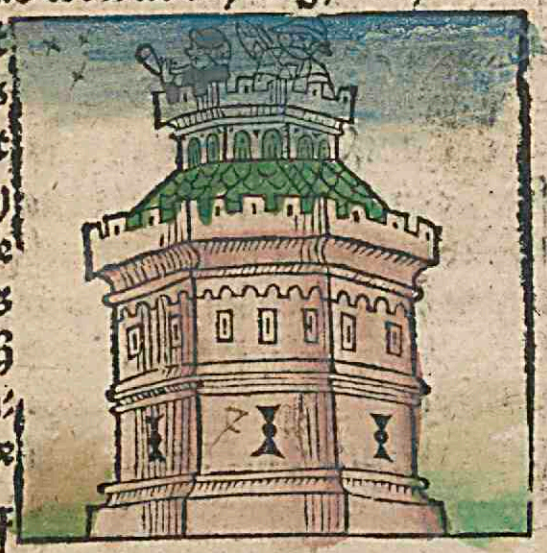

¶ dat casteel cleeff

¶ Dese voerscreuen joncfrou van cleue die had veel aenstoets van sommighen die hoer ī hoer landen en heerlicheyden vercorten wouden na dat hoer vāder ghestoruen was Ende op een tijt so sat dese edel joncfrouwe vā cleue op die borch tot nymweghen en het was schoen claer weder en si sach inden rijn en sach daer een wonderlic dinck want si sach daer comen driuen enen witten swaen en had een gulden ketten om den hals daer aen ghehecht was een sceepkijn dat hi voert toech En in dat sceepkijn daer sat een schoen man en had een vergult sweert in die hant ende enen jacht hoern aen hem hanghen en enen costelijcken vreemden rinck aen sijn hant Ende had enen schilt voer hem staen die was van keel gheverwet mit enen inschilt vā siluer mit acht gulden coninckx sceptrum en midden een gulden span en daer in staende enen schonen steen van synober verwe.

¶ Dese voerscreuen swaen die dreeff mitten sceepkijn te nymweghen aenden borch en die jongheling die in dat sceepkijn sat die tradt wt den sceepkijn aent lant ende begheerde die edel joncfrouwe te spreken Die joncfrouwe clam off vāden borch en ghinck tot desen jongheling en sprack hem vriendelicke toe Ende leyde hem op die borch Hi had veel woerden mit hoer en hi behaechde hoer seer wel hi seyde hoer dat hi daer ghecomen was om hoer lant te beschermen en hoer vyanden te verdriuen en te verwinnen Ende dese joncfrouwe die was dick ī horen droem gheopenbaert dat si aldusdanighen man hebben soude Dese jongheling behaechde hoer so wel dat si hem lieff begonde te crighen Die jongheling seyde hoer dat hi hoer man wesen soude en daer om was hi van gods henghenisse en van ghelucke der auentueren daer ghe ✠

comen Ende dat gheslacht dat van hem beyden comen soude dat soude victorie ende auentuer hebben en verheuen ende gheert werden Mer hi seyde hoer dat si vmmer nijt en vraechden van sijn ghelacht off na sijn haer comen waen dat hi gheboren off ghecomen was want hi seyde wanneer dat ghi daer na vraecht so sal ghi mi quijt werden en ey salt mi nijt meer sien Ende hi seyde hoer dat hi helyas hiet en dat hi ridder was Dese joncfrouwe voerscreuen die creech desen ridder helyas seer lieff en nam hem tot enen man.

Ende dese ridder helyas was die scoenste man diemen sien mocht Ende hi was seer scoen en gwet van liue bi na oft een gygant gheweest hadde en stout vā moede en seer vroem ter hant Hi street en verwan alle die ghene mit gwter victorien die teghen hem off teghen sinen lande setten en behielt die ouerhant Sommighe cronijcken seggghen dat dese ridder helyas quam wt dat graal dat een eenrehande paradijs hiet op eertrijcke Mer ten is dat heylighe paradijs nijt Mer het is een sondlinghe plaetze en hiet graal daermen mit gwter auentueren i coemt en mit gwter auentueren en ghelucke weder wt coemt daer veel off te scriuen waer.

Anno dm

Grauen van cleue

Regnierden

Dese voerscreuen ridder helyas dede veel gwter vromicheden tot allen plaetzen en wert seer vermaert en wel ghesien bi allen princen als dat hem die keyser theodosius maecte greue en maecte van cleue een greefscap en ontfeng die vanden keyser te leen hi ende sijn nacomelinghen te houden Ende aldus so was dese helyas die eerste greue van cleeff en was so heer so greue te samen xxi jaer lanck.

Dese greue helyas die creech bi die greuinne beatrix drie sonen Die eerste soen hiet thedricus Die anderde soen hiet godfridus Ende die derde soen hiet coenraerdus.

Dese greue helyas die ordinierde bi sinen leuen alle sijn drie sonen tot wat staet dat si wesen souden Sinen outsten soen dirck die gaff hi sinen schilt mitter wapen en sijn gulden sweert en seyde hem dat hi na hem greue van cleue wesen soude ende hilicte hem aen eens greuen dochter van henegouwen Ende den anderden soen godfridus die gaff hi sinen hoern en werff hem mit hilick en mit hulpe van princen als dat hi greue van loen wert Ende den derden soen coenraert die gaff hi sinen rinck ende werff hem mit hilict ende mit hulp van prīcen als dat hi lantgreue van hessen wert En dese drie sonen en mosten hem oeck nijt vraghen van sijn haer coemste ghelijck hi der moeder verboden had.

Hier Eyndet dat boeck dat men hiet fasciculus temporum in houden=
de die Cronijcken van ouden tijden dat die werlt eerst ghescapen is Ende
van dat Adam ende Eva eerst ghemaect worden totter gheboert xpristi
toe Ende voert vā allen Paeusen ende Keyseren die nader gheboert
xpristi geweest hebben tot noch toe Ende daer nae Corttelick besluten=
de mit die Cronijcken der coninghen van vranckrijck. van Enghe=
lant Ende van die hertoghen van brabant. Ende van die Biscoppen
van Vtrecht Eñ van die Greuen van vlaenderen. van hollant. vā
zeelant. van henegouwen. van Ghelre. van Cleue. tot huden op den
dach toe By my volmaect jan veldenar woennende tutreuht opten
dam Int jaer ons heren MCCCCLxxx op sinte valentijns dach
op die vastelauont ꝛc̄. is 14 Febr.

Dit Bovenstaande is Geschreeven en Gecollati=
oneert na Een Exemplaar, welke bewaart word
in de Bijblioteek van eene der Roomse Ker=
ken te Enchuijsen; Genaamt: in de Hoek.
In Enchuijsen den 3. September 1745.

A 1845404

A 984619